

میژوی
زانایا زکورد

دانراوی
مه لا طاهیر مه لا عبد الله به حرکه یی

به رگی به که م

منتدى اقرأ الثقافي

-----
www.iqra.ahlamontada.com

به ناوی خودایی
گه وره و میهره بان

میژووی
زانایانی کورد

میژووی زانایانی کورد

دانراوی

مهلا طاهیر مهلا عبدالله به حرکهیی

به رگی یه کهم

- ناوی کتیب: میژووی زانایانی کورد.
- ناوی دانەر: مەلا طاهیر مەلا عبدالله بەحر کەیی.
- ژمارە ی بەرگ: بەرگی یە کەم.
- نۆبەتی چاپ: چاپی یە کەم.
- سالی چاپکردن: ۲۰۱۰ ز
- ناوی چاپخانه: چاپخانه ی ئاراس.
- لەسەر ئەرکی کۆرپەندی هزری ئیسلامی چاپ کراوە.
- تیراژ: ۱۰۰۰ دانە.
- نەخشەسازی بەرگ: أحمد فاتح.
- خەتی بەرگ: عبد الباسط ملا مسعود.
- دیزاین و سەرپەرشتی چاپ و پینداچوونەوه: أبوبکر مەلا طاهیر.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ لَقَدْ كَانَتْ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ (١١١)

سورة يوسف

پیشکش بی

- به گیانی پاکی بابی بهر پزم که به خوشه ویستی خوا و ئاین و زانست و زانایان فرچکی دام، وه دایکی له خواترسم، که همیشنه خوی گهورهی له یاد بوو.
- بهو گهوره زانایانهی که فرههنگ و کولتوریان بو ئیمه دامه زراند.
- به هموو کوردیکی دلسوز که خزمهتی ئاین و نهتهوه کهی به ئهرکی سهرشانی دهزانیّت.

سو پاسگوزارسی

- کاکم (مهلا طیب)، ژياننامه‌ی ئه‌و مامۆستایانه‌ی که به خزمه‌ت‌یان گه‌یشته‌ی یان بیستیتی زۆری له‌بهره، سودم له‌ زانیایه‌کانی وه‌رگرتیه، وه‌ له‌ هه‌موو کاتیک پرس ورام پیکردیه.
- هه‌موو ئه‌و به‌رپزانه‌ی هاوکاریان کردم به‌ناردنی ژياننامه‌ی خزمه‌کانیان، ئه‌وان له‌ هه‌موو کس باشتر شاره‌زاییان له‌ پێبلقه‌ی ژيانیانان هه‌یه، وه‌ له‌ کوتایی ژياننامه‌کان ناوم تو‌مارکردینه.
- ئه‌و به‌رپزانه‌ی به‌ ناردنی کتیب و کوکردنه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌ یارمه‌ت‌یان دام، زۆرن، تو‌مارکردنی ناویان زه‌حمه‌ته.
- کو‌رپه‌ندی هزری ئیسلامی، ئه‌رکی چاپی ئه‌و کتیبه‌ی گرته‌ ئه‌ستۆی خو‌ی.

پهسندکردنی نهم میژووه، لهلایه ن مامۆستای پایه دار:

جهنابی مهلا طیب مهلا عبدالله بهحرکهیی

بهناوی یهزدانی تاك و بی وینه و بی هاوتا

بارانی دروود بۆ گیانی پاکی پیغمبهری مهزن، محمد المصطفی، وه هم بۆ کس و کاره کانی و یاره کانی، بی پسانهوه، تا ژیا نی بی پایان، لهپاشان، نهمهیه:

گهلی کورد هر له کۆنهوه زاناو ماقوول و خانهدان و رۆشنیرو کاربهدهستی زۆربووه، بهلام بهداخهوه کهسی وا ههله کهوتوه، که له میژوو کۆیان بکاتهوه، بس یهك ده دیتین له میژووانی خهلك، تا نهم دوایه هه ندیک له زانایانی کورد، وه کو نیبراهیم فهصیح حهیده ری، نهمین زهکی بهگ، مامۆستا عبدالکریمی (مدرس)، شیخ محمدی خال، ههستیان بهو بی کهسیه ی کوردان کرد، ههستان به نووسینی میژووی هه ندی له زاناو رۆشنی رانی کورد، نهم کاره زۆر کاریکی پهسندو پیروزیبوو، خوای گهوره پاداشیان بداتهوه، بهلام نووسینهکان زۆر کورت بوون، وهك بلیی (میژوهك له کهویژهك) بیت و ابووه.

دوای نهوان سوپاس بۆ یهزدان مهلا طاهیری مهلا عبدالله ی بهحرکهیی که برای خۆشهویسته، ههستا به نووسینی میژووی زانایانی کورد، به نووسینیکی زۆر فراوان پاش کۆکردنهوی گهلی زۆر سه رچاوان، تا لهدهستی پیروزی ده رچوو، چه ند بهرگی گهوره له میژووی (۱۷۷۱) ههزار و حهوت سه دو حهفتا یهك زانای کورد له سه دهی یهکی کۆچی، تا کاتی ژیا نی خو ی، ناوینا (میژووی زانایانی کورد) داوام وایه له خودای گهوره، کاره که ی مهلا طاهیر راست بی، وه بۆ له چاپدانی نهم میژووه هه ولتبات، بهلای منهوه نهم کاره زۆر پیروزه، چونکه ههم خزمهتی ناینه، و ههم خزمهتی نهتهوه، خودا

پاداشی بداتهوه بهچاکه، بۆی بکاته زادو زهخیره ی رۆژی دوايي، خودا تهمهني دريژ بکا
 بۆ نهم جۆره خزمهتانه، له کۆتاييدا سوپاس بۆ خوداي مهزن، درود بۆ خوشهويستی
 نازدارو کس و کارو ياره کاني.

مهلا طيب مهلا عبدالله بهحرکهيي
 پيش نوێزو وتار خوین و دهرس بيژ
 له مزگهوتي گهورهی ناحیهی بهحرکه / ههولير
 ۱۰/۷/۲۰۰۷ز

پهسندکردن

بهناوی خودای بهخشندهی میهره بان

چهند بهرگيکی کيبي (میژووی زانایانی کورد) م خويندهوه که دانراوی مامۆستای
 بهريژ (مهلا تاهر مهلا عبدالله بهحرکهيي)یه، که له راستيدا دانراویکی هيژاو بهنرخ و
 دانسقهيه و کۆکراوهيهکی پوخت و بهپيژي ژياننامهی زانایانی کورده له کايه ی شارستانی
 نيسلاميدا له ههر دوو بواری عهقلی و نهقلی، بۆيه ههموو کارينکی لهم شيوهيه جيگای
 دهست خوشيهو پشت بهخوا کاری باشتر و زانستی تری بهدوودا دیت. نهوهی نهم کتييهی
 بخوینيتهوه بهروونی تیده گات که کورد له میژووی نيسلاميدا چ رۆلينيکی گيژاوه و له بواره

جیا جیاکانی زانستاندا زانایانی چۆن نه‌سپی خۆیان تاوداوه‌و لێ پراوانه‌ له پێتاری فێربوون و فێرکردندا به‌مال و حالێ خۆیان قوربانێ یان داوه‌.

جێی ناماژه‌یه‌ نێمه‌ له‌بواری نووسین و توێژینه‌وه‌ له‌باره‌ی رۆتی کورد له‌ شارستانی ئیسلامیدا هه‌شتا هه‌ر له‌سه‌ره‌تاداین و پێوستیمان به‌نووسه‌رو پیتۆلی زۆر هه‌ن که‌ قۆلی لێ هه‌لماتن و چاکی مه‌ردایه‌تی لێ به‌لاداکن و به‌کاری به‌ بره‌شانه‌، له‌و به‌واره‌دا کتێبخانه‌ کاغان ناوا که‌ن.

له‌ کۆتاییدا ده‌لێم: هه‌ر کاریکی به‌ ناقاری بوژاندنه‌وه‌ی فه‌ره‌هنگی مێژوویمان بکریت، جێی رێزو ستایش کردنه‌و ده‌بێته‌ مه‌لۆی سه‌ر خه‌رمانی دێرۆکی قوول و بی‌نازمان، بریا زۆر مه‌لای دیکه‌ی له‌ گۆین مامۆستا مه‌لا تاهیرمان هه‌بان، وێرای خزمه‌ت له‌ مه‌یدانه‌کانی په‌رسن و ده‌رس گوتندا، له‌بواری نووسین و توێژینه‌وه‌شدا چالاکیان نواندباو توژی سه‌ر یاده‌وه‌ری و سه‌ربورده‌ی زانایانی دێرینمانیان ته‌کاندباو وه‌کو جاران به‌رۆشنایی خامه‌کانیان تارمایی سه‌ر رابردوو مانیان تاراندا، گه‌وره‌یی هه‌ر بۆ خواوه‌ندی تاکن و ته‌نیاو دروود و سه‌لام له‌سه‌ر گیانی پێغه‌مبه‌ری هه‌تا هه‌تا.

د. قادر محمد پشده‌ری

مامۆستای مێژووی کورد و شارستانی ئیسلامی

به‌شی مێژوو/ کۆلیژی ناداب/ زانکۆی سه‌لاحه‌ددین

په‌سندکردن

کاتیک ده‌ستووسی کیتی (میزووی زانایانی کورد) م‌خوینده‌وه زۆر به‌خته‌وه‌برووم، چونکه دانهری نهم کتیبه پر بایه‌خه (مه طاهر مهلا عبدالله بهحرکهیی) سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی خزمه‌تیکی زۆری نایینی ئیسلامی کردووه له‌رینگای کۆکردنه‌وه‌ی ناوی نه‌و زانا کوردانه‌ی له‌کوردستان و ده‌ره‌وه‌ی کوردستان خزمه‌تی زانست و نایینی ئیسلامیان کردووه، له‌همان کاتدا خزمه‌تیکی باشی میژووی کوردی کردووه، چونکه که‌ره‌سته‌یه‌کی باشی له‌به‌رده‌ست میژوونووسانی کورد داناهه‌ بو‌ نه‌وه‌ی توێژنه‌وه‌ی پتر له‌سه‌ر میژووی رۆشنیری و شارستانی کورد بکه‌ن. به‌تایه‌تی که‌ تا‌کو ئیستاش زۆربه‌ی نه‌و نووسینه‌ی له‌سه‌ر میژووی کورد نووسراون له‌بواری میژووی سیاسی بوونه، له‌کاتیکدا کورد میژووی رۆشنیری و شارستانی که‌متر تو‌مارکراوه، که‌ نه‌مه‌ش لایه‌نیکی زۆر گرنگی میژووی هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌که‌، به‌داخه‌وه‌ش چ له‌کوردستان و چ له‌ ده‌ره‌وه‌ی کوردستان نه‌که‌ هه‌ر له‌نیۆ خه‌لکی ناسایی به‌لکو ته‌نانه‌ت له‌نیۆ رۆشنیرایش شاره‌زایه‌کی باش ده‌رباره‌ی میژووی رۆشنیری کوردی نه‌که‌ ناین به‌تایه‌تی نایینی ئیسلام به‌کێک له‌ تو‌خه‌ پێکه‌ینه‌ره‌ سه‌ره‌کیه‌کانی نه‌و رۆشنیرییه‌، به‌را‌ده‌یه‌که‌ هه‌ر کتیبه‌ک ده‌رباره‌ی رۆشنیری کوردی بنووسری به‌یج جه‌خت کردنه‌وه‌ له‌سه‌ر رۆتی مه‌لاکان له‌ رۆشنیری سه‌ره‌کی سه‌رده‌می خۆیان بوونه، قوتابخانه‌کان هه‌ر قوتابخانه‌ی نایینی بوونه، نهم دیاره‌یه‌ش هه‌ر تایه‌ت نه‌یه‌ به‌ کوردستان به‌لکو له‌ نه‌وروپاش خویندنی نایینی چه‌ندین سه‌ده‌ پێش خویندنی مۆدێرن تا‌که‌ بواری خویندن بووه، هه‌ر له‌م رووه‌وه‌ش زانکۆیه‌کی به‌ناوبانگی وه‌کو سو‌ربۆن له‌فه‌ره‌نسا به‌ناوی قه‌شه (سو‌ربۆن) هه‌و ناو‌نراوه، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر پتر قوتبینه‌وه‌ له‌میزووی ده‌بینین له‌شارستانیه‌تی دۆلی نیل و دۆلی ر‌افیده‌ین له‌پێش زاینه‌وه‌ کاهینه‌کان (زایۆنه‌کان) یه‌که‌مین (مامۆستا‌کان) و په‌رستگا‌کانیش یه‌که‌مین قوتابخانه‌کانی نه‌و دوو شارستانیه‌ته‌ دێرینه‌ بوونه.

لهخویندنی نابنی له کوردستان پتر گرنگی بهجۆری نهك بری خویندهواران دراوه، راسته ژماره‌ی خوینده‌وارانی نابنی له کوردستان سنوورداربوه، بهلام جۆری خوینده‌واره‌یه‌که‌یان بهرزبووه، ته‌نانه‌ت نه‌گهر سه‌یری مه‌لاکانی سه‌ده‌ی نۆزده‌هه‌ سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیست بکه‌ین ده‌بینن ژماره‌یه‌کی به‌رچاو له‌ئه‌وان له‌رووی زمانه‌وه (کوردی و عهره‌یی و فارسی و تورکی) یان زانیوه، له‌کاتیکدا دره‌چووانی زانکۆی سه‌ده‌ی بیست و یه‌که‌م له‌ کوردستان به‌ده‌گمه‌ن دوو زمان ده‌زانن، ئیستا له‌خویندنی مۆدێرن بری خوینده‌واران زۆربووه به‌لام جۆره‌که‌یان به‌شێوه‌یه‌کی گشتی باش نیه، به‌هه‌رحال بابته‌ی خوینده‌واری نابنی و مۆدێرن هه‌ریه‌که‌ لایه‌نی نه‌رتی و نه‌رتی خۆی هه‌یه، نووسینی یه‌کجار زۆر هه‌لده‌گرێ، گرنگی نه‌م کتێبه‌ زۆره‌ یه‌کێک له‌ لایه‌نه‌ هه‌ره‌ گرنه‌گه‌کانی که‌رسته‌یه‌کی ده‌ولته‌مه‌ندی بۆ چه‌ندین کتێبی تر خسته‌وته‌ به‌رده‌ست، هیوادارین نووسه‌ر هه‌ر به‌رده‌وام بێ له‌ نووسین و به‌ره‌می به‌پێتریش بخته‌ کتێبخانه‌ی کوردی.

د. محمد عبدالله کاکه‌سوور

سه‌رۆکی به‌شی مێژووی ئیواران/ کۆلیجی ئاداب/ زانکۆی سه‌لاحه‌ددین

جینگری سه‌رۆکی کۆمه‌له‌ی رۆشنییری مێژووی کوردستان

سه‌رنووسه‌ری گۆفاری مێژوو

پیشهکی

بسم الله الرحمن الرحيم

بهناوی خوی گهروه و میهره بان، دانهری نهرزو راگری ناسمان، ریژنه بارانی
 ره حمت له لایه ن یهزدان، برژیته سدر گیانی پاکی پیغمبهری ناخیر زمان، له سهر خوی و
 له سهر کۆمهلتی یاران، نیمهش له گه ل سهر جهمی برواداران.

پاشان نهوی حهز ده کمم به جه نابتان رابگه یه نممهیه: گه لی کورد ههروه کو
 گهلانی جیهان، له کۆنه وه خاوه نی ناین و زانست و زایناری و بیرو راو نه ندیشه و رهوشتی
 په سهندو کاری ره واو خودی جوان و نه خلاقه چاک بووه، چهندان مرۆقی ناین پهروه رو
 خاوه ن نهو په ری پلهی بهرزو کاری ریکی لی هه لکه وتوووه، چهندان شیخانی ته ریفهت و
 نه هلی ته سه ووف و پیاوانی دلپاک و ده رو ن سافیان هه بووه، توانی تیان به هیزو دل و
 کرده وهی شرعی می شکی خه لکان ناوبده ن بهزه مزه می بروایی ده ستیان راکیشه سهر جاده
 راستی خاواناسان، ههروه ها چهندان شاسواری پانه گۆرۆ میدانی ره وان بیژیان هه بووه،
 مهردو و عه گیدی به ناوبانگیان هه بووه، میژووناس و نه ستیره ناس و ناشناو شاره زایی
 ولاتانیان هه بووه، به لام داخه کمم، ناخه کمم، هه موویان بزربوون له ناو تمم و تۆزی
 ستمکاری، شرانه وه له ژیر په رده ی بی ده سه لاتی و که سادی، نه نووسران و نه زاندران و
 نه بیستران، رۆژه ک له رۆژان نووسه ره ک نه بوو نامه کی تیرو ته سه ل بنووسیت له ژبیانان،
 میژووناسه ک نه هات به ته واوی بدوی له باسیان، ده زگایه ک هه لته ستا به له چاپدان و
 بلاو کردنه وهی هه موو به ره مهه کانیان، جگه له شتیکی کمم نه ویش نایته شیفای نهو ده رده
 گرانه.

حهیفه زانایانی وهك (ابن الحاجب) و (ابن الاثیر) و (زین الدین) ی فهرموده ناس، ناسراو حافزی عیراقي و (ابو زهرعه) ی کورپی و (ابن الصلاح) ی شاره زوری و (عهلی نه محمد ههکاری) ناوبانگیان نه مینج، نه بوبه کری (مصنف) و یوسفی (أصم) و نه بو سعودی نامیدی نه زاندری چیان دانایه، (ابن الحاج) و (ابن آدم) و (عبدالرحمن) ی جهلی و موفتی زه هاوی و مهلا محمدی خهتی و نه بوبه کری میرۆسته مهی و مهلا جهرجیسی ههولیری بخرینه پشت گوئیان، مخابن نه زاندری بیتوشی و شیخ مهعروف و نالی و شیخ نه محمدی جزیری و خانی چیان گۆتییه، ههیده ریه کانی ماوه رانی ماوهی سی صهه سال خه ریکی نووسین و ده رسدانه وه بوون نیجازه ی زانسقی هه موو کوردستان ده گه رتیه وه لای وان، باسیان نه کری و له بیر بکرین، قزلی و پینجوتی و مه زناوه یی و مهلا نه فهندی ههولیری مهلا محمد نه مینی کونه فلوسه و شیخ طاهای بالیسانی و سه عیدی نورسی کتی بوینه؟ شیخ نه بوبه کری هه رشه می و شیخ مصطه فای نه قشبه ندی و سه ید عبدالره حیمی مهولهوی و مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) ده باره ی میژووی نهو زاتانه هه یچ نه زاندریت.

نیمه گه لیکین خاوه ن ههست و بیر خاوه ن ده سه لات، نوسه ر رۆشنیر

چه ند زانا و دانا، پیری ته ریه قهت هه لگری نامه ی، شه رع و حه قیه قهت

چاک و چاکه خواز، کردارو ره فتار هه موو نه ندام پاک، جان و دل و زار

دلی رۆناکیان، شه وقیدا جیهان له ده شهت و له شار، چیا به رزی کوردان

له بهر نهو هۆیانه و چه ند هۆیانی تر، به یارمه تی خوا ی گه و ره ده ستم کرد به نووسینی میژووی زانایانی کورد، له کوردستان و له ده ره وه ی کوردستان له سه ره تا وه له لام و ابو نووسینی نه م جو ره میژووه که تا نیستا به م شیه وه دانه ندراوه کارتیکی زۆر گران و قورسه، پاشان خوا ی گه و ره یارمه تی دام بۆم ناسان بو، ده وری سی صهه سه رچاوه ی

برواینکراوی کوردی و عهرهیی و فارسی م چهنک کهوت، جگه لهو زانایانیهی وهرم گرت لهچهند مامۆستایانی بهتهدمن و شارهزا لهمیژووی زانایان که هاتووچۆم دهکردن و دهچوومه خزمهتیان، وه بهشیککی زۆرم زانایاری لهکاکم مامۆستا مهلا (طیب) وهرگرت، بهم جۆره توانیم ژیاننامهی (۱۷۷۱) ههزارو ههفت هههوههفتاو یهک زانای کورد کۆیکهمهوهو رێک بجهم و بیخمهه پیش چاو، لهههدهی یهکی کۆچی، بهرانهر به ههدهی ههوتی زاینی، تاکر ههدهی پازدهی کۆچی، بهرانهر به ههدهی بیستی زاینی.

لهم نووسینه ههولم دایه، بهوردی تهماشام کردیه، دیقهتم کردیه، تاکو زانایاریهکام راست بیته، لهگهڵ رووداوهکان بهرانهریته، پینچهوانه نهیته، زانای کورد نهبویرم و کهسێک کورد نهی بهکوردی دانهنیم، بۆیه وادهزانم - خوا بکا ههرواش بی - نووسینهکهم دروست و راست و تهواوه، وه ههر زانایهک لهچهند سهرحاوه ناوی هاتبی ههر ههموم تۆمار کردیه، بۆ نهوهی نهگهر کهسێک یهوی بهدوای دا بگهری له سهرحاوهکاندا بهناسانی چهنگی بکهوی، دوای تهواوبوونی میژووهکه، ناوهکام خسته سهر شیوهی (أبتث) أ ب ت ث هلف و بی... تاد بۆوهی بهناسانی بدیترینهوه، خویندهوارهکان ماندوو نهبن.

هیوادرم نهم میژووه سوودبهخش بی بۆ گهلهکهمان، بۆشایهکی گهوره پرېکاتهوه لهپهرتوکخانهکهمان، جتی رهزامهندی زاناو نووسهرو بیسهران بی، لهلایهکهوه بهچاری سهرو چاری دل، بروانه نهو کردارو رهفتارانیهی نهو زاتانه نهجمیان دایه، چه خزمهتیک و کۆششیکیان کردیه، چه رهنجیکیان کیشایه، بۆ خزمهتی نایینی پرۆز و گهله و نیشتمان، چه ههول و تهقلایهکیان دایه، بۆ فیرکردنی کورانی نهو گهله، بهم جۆره ری و ریتازیان بکریته سهرمهشقی ژیان، به ناوی زیر خوشتووسان، تۆماری بکهن و راست گۆیان بانگهواز بکهن و بیانخهنه سهرزار، بۆ نهو کهسانهیی بیانهوئی چاویان لی بکهن (لقد کان

لكم فيهم أسوة حسنة لمن كان يرجو الله واليوم الآخر ومن يتول فإن الله هو الغني الحميد
(المتحنة / ٦).

لهلایهکی ترهوه وهفاداری و بهئمهکی بنوینن، بهرانبهر نهو پیاوه ماقولانه که
لهزۆر بواری زانیاری یارمهتی ئیمهیان داوه، پیمان نهدهکرا و لههیترو توانامان نهبوو،
نهوان بوون ندرکهکهیان خسته نهستزی خوڤیان، نهوان بوون ئیمهیان دهولتمههنگرد، نهوان
بوون ئیمهیان فیرکرد، نهوان بوون ئیمهیان هساندهوه خوا بیان هسیتتهوه، بهم بۆنهیه
پنویسته چاو بهرزبکهنهوه دهستهکان بلنند بکهن، لهبهر یهزدانی پاک پارینهوه و دوعای
خیریان بۆ بکهن (والذین جاؤا من بعدهم یقولون ربنا اغفر لنا ولأخواننا الذین سبقونا
بالایمان ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذین آمنو ربنا إنک رؤف رحیم) (الحشر / ١٠).

طاهر مهلا عبدالله بهحرکهیی

کوردستان / ههولیر

١١/٩/٢٠٠٧ م

- ۱ -

ئادهم نه‌فه‌ندی هه‌ولئیری (۱)

نه‌و زانایه پاش نه‌وه‌ی له (هه‌ولئیر) خوتندنی ته‌واو کرد، روه‌ی کرده شاری (نه‌سته‌مبۆل) له‌وه‌ی نیشه‌تجی بوو، له‌به‌ر نه‌وه‌ی زاته‌کی لی‌هاتو بوو چه‌ند پله‌و پایه‌یان پیتدا، له‌وانه نه‌وه‌بوو که له‌به‌رواری ۱۲۱۸ ک ۱۸۰۳ ز کردیانه (قازی) شاری قودسی پیروز، ماوه تا سالی ۱۲۱۹ ک ۱۸۰۴ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکورد ۱۱۲

۲. الأکلیل فی محاسن أربیل ۱۳۳.

ئیراهیم نه‌بو چه‌ره نه‌صیبی (۲)

ناوی ئیراهیمه، کورپی نه‌بو چه‌ره‌یه خه‌لکی شاری (نوصه‌یینه) له‌ولاتی خۆی باری کرد، بۆ شاری (مه‌ککه‌)ی پیروز، له‌وه‌ی نیشه‌تجی بوو، ده‌رسی فه‌رموده‌ی له‌سه‌عیدی کورپی جوبه‌یر و موجاهیدی کورپی جه‌بر گێراییته‌وه، هه‌روه‌ها مه‌نصورپی کورپی موخته‌میرو سو‌فیانی کورپی عوبه‌ینه‌ش له‌ویان وه‌رگرتوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الأنساب ۵ / ۳۹۴

۲. اللباب ۳/۳۱۲

ئیراهیم نه‌حه‌مه‌د حصکه‌فی (۳)

ناوی ته‌واو: ناوی ئیراهیمه، کورپی نه‌حه‌دی، کورپی محمدی، کورپی عه‌لی، کورپی یوسفه، خه‌لکی شاری (حصن کیفایه) له‌نیوان دیاربه‌کرو جزیره، حصکه‌ف کورت کرایه‌وه‌ی حصن کیفایه، مامۆستا ناسراوه به (ابن الملا‌ی شافیعی، له‌شاری (حه‌له‌ب) هاتووته دنیا، له‌خزمه‌ت باوکی و مه‌لایه چاکه‌کانی نه‌و سه‌رده‌می خوتندنی ته‌واو کرد، سالی ۹۵۵ ک نی‌جازه‌ی له (محب‌الدین)ی قازی دیمشق وه‌رگرت، سالی

۱۰۰۰ ک چوو سه‌فهری حه‌ج، پاشان گه‌راوه‌ه‌له‌ب خه‌ریکی ده‌رسدانه‌وه‌و
خو‌اپه‌رستی بوو، تا سالی ۱۰۳۰ ک کۆچی دوا‌یی کرد.

مامۆستا له‌و باب‌ه‌تانه‌ کتییی دانراوی خۆی هه‌یه: أصول الفقه، الفقه، البلاغه،
المنطق، النحو، الصرف، التأریخ، الأدب، الأذعیة.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. خلاصة الأثر ۱/۱۱

۲. الأعلام ۱/۲۴

۳. كشف الظنون ۱/۱۸۳، ۲/۲۸۸

۴. هدية العارفين ۱/۳۰، ۵/۱۰ - ۶

۵. معجم المؤلفين ۱/۶

۶. مشاهیر الكورد ۱/ ۶۲

۷. معجم أعلام الكورد ۸ - ۸.

نیبراهیم نه‌حمه‌د سه‌ناسی (۴)

ناوی نیبراهیمه، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی محم‌دی، کورپی نه‌حمه‌ده، خه‌لکی
(سه‌ناسه) له‌ باکوری (ورم‌ن)، سالی ۴۳۳ ک ۱۰۴۱ ز هاتوته‌ دنیا زانایه‌کی مه‌زن و
به‌توانابوو به‌تایه‌ت له‌ ته‌فسیری قورنانی پی‌رۆز و فه‌رموده‌کانی پی‌تغم‌به‌ر (درودی خو‌ای
لی‌بی)، له‌زمانی عه‌ره‌بی شاره‌زابوو، له‌ نامۆزگاری ده‌ستی بالابوو، زاته‌کی زۆر به‌دین
و راست گۆبوو، له‌به‌رواری ۴۹۶ ک ۱۱۰۴ ز له‌شاری (خوی) کۆچی دوا‌یی کرد.
سه‌رچاوه‌: طبقات المفسرين ۱/۳.

نیبراهیم نه‌ده‌مه‌م زه‌هاوی (۵)

ناوی نیبراهیمه، کورپی نه‌ده‌مه‌می، کورپی سه‌لاحه، خه‌لکی (زه‌هاوه‌) سالی
۱۹۰۲ ز له‌ (به‌غدا) چاوی خۆی هه‌لتناوه‌ له‌ دنیا، هه‌ر له‌وی له‌زانکۆی (آل‌البی‌ت)
خو‌یتندی ته‌واو کردوو و دره‌چوو، زانایه‌کی به‌رزو زمان ره‌وان و شاعیربووه، دیوانی

(النفثات) ی ههیه، ههروهه کئیی (ابطال الا نهایی) ی لهبابهتی فهلسهفهوه داناهه، سالی ۱۹۴۷ ز له چاپخانهی سهعهدهت چاپ کرا، وه لهسالی ۱۹۶۲ ز له (بهغدا) کۆچی دوابی کرد.

سههچاوه: معجم اعلام الكورد - ۸ -

نیبراهیم نیسحاق دیاربهگری (۶)

ناوی نیبراهیمه، کورپی نیسحافی، کورپی بهحیای، کورپی نیسحافی، کورپی نیبراهیمی کورپی نیسماعیلی دیاربهگریه، مهزههبی ههنهفی بووه، لهشهوی عاشورای سالی ۶۹۵ ک ۱۲۹۵ ز هاتوته دنیا دهرسی لهلای مهلایه چاکهکانی نهو سههدهمی خویندوووه، نیجازههی مهلایهتی وههگرتهوه، له (بهغدا) و (دیمشق) و (میسر) دهرسی داوه، لهمانگی مهولودی سالی ۷۷۸ ک ۱۲۷۶ ز کۆچی دوابی کرد.

سههچاوهکان:

۱. شذرات الذهب ۶/۲۵۵
۲. الدرر الكامنة ۱/۱۷
۳. مشاهیر الكورد و کوردستان ۶۸
۴. علماءنا في خدمة العلم والدين ۱۱
۵. معجم اعلام الكورد ۹

نیبراهیم نیسماعیل بیارهیی (۷)

ناوی نیبراهیمه، کورپی مهلا نیسماعیلی (بیاره)یه، باوک و باپیرانی لهکۆنهوه بهلای بیارهیی بوینه، سالی ۱۱۸۵ ک ۱۷۷۱ ز لهبیاره چاوی خوئی ههلیناوه لهدینا، دهستی کرد بهخویندن، ماوهکی زۆر خهریکی خویندن بوو، بهلام هیشتا لهخۆ نهبیروه باوکی کۆچی دوابی کرد، که تازیهی باوکی کۆتایی پتهات، گوئی لی بو خهتکان دهیان گۆت: دوابی کۆچی دوابی مامۆستا نیسماعیل، دهبی نیبراهیمی کورپی توانای دههسدانی فهقیانی ههیت؟ نهو قسه کاری لی کرد، دووباره دهستی کردهوه به خویندن، چوووه

(سلیمانی) له مزگهوتی بابا عهلی لای مهلا سهید عبدالکریمی بهرزنجی بهخۆو بهدهستهك فهقیان، نهجای (پاشای) بابان فهرمانی دهركرد لهجی باوکیان دانا و وهقیی دیارکرد بۆ قوتابخانهكه.

نهویش دریقی نهكرد بۆ جی بهجی كوردنی كاروباری نایینی پیرۆز، مامۆستا هاوچهرخ بوو لهگهڵ مهلا شیخ عبدالله ی خهبرانی و مهلا جهلالی خورمائی، دهستی بالا بوو لهزانستی بهلاغو وهضع، بۆ خویندنی كییی (عصام الدینی وهضع) فهقیان تایهت دهچوونه خزمهت نهو بۆ خویندن، بهك لهو فهقیانه جهنابی مهولانا خالید بوو، جا نهگهز فهقی نهو تهرزه سوارچاكهیی، دهیی مامۆستا چ عهگیدهك بی؟

لهدهوروبهیری سالی ۱۲۵۰ ك ۱۸۳۴ ز لهبیاره كوچی دوایی كرد، دوو كوری لهپاش بهجیما: مهلا حوسین و مهلا طاهر، مهلا حوسینیش دوو كوری لهپاش بهجیما: مهلا مصطفا و مهلا طیب. مهلا مصطفا كوریککی ههبوو ناو مهلا عهزیر، كرا جیگری (قازی) لهگول عهنبه سهر به (سلیمانی). وه لیره وه کوتایی به مهلایهکانی نهو بنهماله هات.

ههروایه دنیا كاروان سهرايه
 ئیمش لهدوو وان دهروین وهك بايه
 نهو كاتهت كاته خودات لهیاده
 ئیدی سهر پاکی غهوغاو ههرايه
 سهرچاوه كان:

۱. بنهمالهی زانیاران ۴۲۲ - ۴۲۶

۲. یادی مهردان ۲/۵۱۱ - ۵۱۲

۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۴/۲۵

ئیهراهییم ههسهن عهبدالانی (۸)

ناوی ئیهراهییمه، كوری ههسهنه، خهلكی گوندی (عهبدالان)ه، زانایهکی مهزن و بهناوبانگ بووه، زۆر بهدین بووه، خهتیککی خوژی ههبووه، سالی ۱۲۹۶ ك ۱۸۷۹ ز

کتیبی (الجمع الأوفی فی الصلاة علی المصطفی) ی نوسییهوه، دانهره کهی مامۆستا عبدالقادی عهبالانیه، ناوبراو کۆچی دوابی کرد، مهلا محمدی کوری جینگری بوو.

سهراجاوه: الإکلیل فی محاسن أربیل ۲۷۴ - ۲۷۵

ئیبراهیم حهسه ن گۆرانی (۹)

ناوی ئیبراهیمه، کوری حهسه نی، کوری شههابه دینی شاره زوری گۆرانیه، ناسراوه به بورهانه ددین، له مانگی شهوالی سالی ۱۰۲۵ ک ۱۶۱۶ ز له (شاران) ی چایه کانی کوردانی لای مهربوان هاتووته دنیا، له ولاتی خۆی خۆی خۆیند، دوابی بۆ پهره پیدانی زانیاریه کهی سه فهری دیمشقی کرد، پاشان چووه (میسر) له وی چووه حیجاز ماوه که له لای مهلا محمد شهریفی گۆرانی و مهلا عبدالکریمی گۆرانی خۆیند، پاشان له مه دینهی پیروژکرا (مدرس) له مزگهوتی خو شه ویست (د. خ)، ههروهها خهریکی فهتوادان و ده رسدانه وه بووه چهند، زانا له سه ر دهستی نه و پئی گه بشتونه، له وانه: شیخ ئیلیاسی کوردی و سهید محمد عبدالرسول بهرزنجی و مهلا محمدی کوری له گه ل زۆرانی تر. بهر هه مه کانی:

- ۱- إمداد ذوی الإستعداد لسلوك مسلك السداد.
- ۲- الأمم لإيقاظ الهمم.
- ۳- تکمیل التصریف له ۱۰۵۱ ک له مهربوان تهواوی کردووه.
- ۴- مسلك التعریف بتحقیق التکلیف.
- ۵- اسعاف الخنیف لسلوك مسلك التعریف.
- ۶- مشروع الورد الی مطلع الجود.
- ۷- إبداء النعمة فی تحقیق سبق الرحمة.
- ۸- جلاء النظر فی بقاء التنزیه مع التجلی فی الصور.
- ۹- كشف المستور عن جواب سؤال عبدالشکور.
- ۱۰- التوصل الی أن علم الله بالأشیاء أزلا علی التفصیل.

- ١١- شمس‌الفکر المنقذة عن ظلمات الجبر والقدر.
- ١٢- جلاء الأنظار بتحرير الجبر في الاختيار.
- ١٣- إيقاظ القوابل: له ١٠٨٩ ك ته‌واوی کردووه.
- ١٤- الردّ المتین عن الشيخ محیی‌الدین، سالی ١٠٩٣ ك له مه‌دینه‌ی پیروژ ته‌واوی کردووه.
- ١٥- مطلع‌الوجود بتحقیق‌التنزیه فی وحدة‌الوجود، سالی ١٠٨٨ ك له مه‌دینه‌وه‌ی پیروژ ته‌واوی کردووه.
- ١٦- تکمیل‌الجرجانی
- ١٧- فتاوی.
- ١٨- رسالة فی الجزء‌الإختیار.
- ١٩- الأسفار عن أصل‌استخارة‌أعمال‌اللیل والنهار.
- ٢٠- تنبیه‌العقول علی‌تنزیه‌الصوفیة عن‌إعتقاد‌التجسیم‌والعینیة‌والاتحاد‌والحلول، له‌گه‌ل‌نزیکه‌ی‌سی‌دانراوی‌تر، ماموستا‌عبد‌الکریم‌(مدرس) له‌(علمائونا) لاپه‌ره‌ی (١٧) لیستی‌بو‌کردون.
- کۆچی‌دوایی: ماموستا‌نیراهیم‌سالی ١١٠١ ك ١٦٨٩ ز له مه‌دینه‌ی پیروژ کۆچی‌دوایی‌کرد، له‌گۆرستانی‌(به‌قیع) به‌خاک‌سپێردرا.
- سی‌کوری‌له‌دوا‌به‌جیمان: ١- مه‌لا‌محمد: دانراوی‌هه‌یه. ٢- مه‌لا‌عبدالله: دانراوی‌هه‌یه. ٣- عیسا، نه‌ویش‌کوریکی‌هه‌بوو‌ناوی‌محمد‌مه‌لا‌یه‌کی‌چاک‌بوو.
- منیش‌ده‌لیم:
خاو‌ن‌ده‌سه‌لات‌نوس‌ر‌رۆش‌نیر	نیم‌ش‌گه‌لین‌کین‌خاو‌ن‌هه‌ست‌و‌بیر
هه‌ل‌گری‌نامه‌ی‌ش‌هر‌ع‌و‌حه‌قیقه‌ت	چه‌ند‌زانا‌و‌دانا،‌بیری‌ته‌ریقه‌ت
هه‌موو‌نه‌ندام‌پاک‌جان‌و‌دل‌و‌زار	چاک‌و‌چاکه‌خواز،‌کردارو‌ره‌فتار
له‌ده‌شت‌و‌له‌شار،‌چیا‌به‌رزی‌کوردان	دلی‌رووناکیان،‌شه‌وقیدا‌جیهان

به قهلمی تیز، وهك نووکی خهنجهر
 دهیری جهرگی، دوشمنی بهدفر
 داخه كهه نیستا مهلا نهماوه
 لهزیر پای نهزان، قهلم شكاه
 جا من چی بکهه، خۆل له کوئی بینم؟
 بهسرخۆم بکهه، ری بدا دینم
 (طاهیر) چ ناکرئی ناخیر زه مانه
 بۆ سانهوهی سهه بیره زمانه
 سهه چاوه کان:

۱. الأعلام ۱/۲۸/۶/۹۷/۶۰/۶
۲. معجم اعلام الكورد ۱۰-۱۱-۶۴۳
۳. مشاهیر الكورد و كوردستان ۷۴ - ۷۵
۴. البدر الطالع ۱/۱۱ - ۱۲
۵. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۶ - ۱۸ - ۴۰ - ۴۱
۶. هدية العارفين ۵/۳۵ - ۳۶
۷. مشاهیر الكورد ۱/۶۱ - ۲۶۰
۸. بوژاندنهوهی میژووئی زانیانی کورد ۲/۲۱۵ - ۲۲۵ - ۴/۲۰۶ - ۲۶۴ / ۶۱ - ۲۶۰
۹. ایضاح المکنون ۳/۱۲۶ - ۳۲۶ - ۳۳۶
۱۰. معجم المؤلفین ۱/۲۱ .
۱۱. سلك الدرر ۱/۵ - ۶

نیپراهیم حوسین دیاربه کوری (۱۰)

ناوی نیپراهیمه، کوری حوسینه، خهلمکی شاری (دیاربه کور)ه، مهزهه بی حه نه فی بووه، پلهی (مدرسی پئدراوه، له ده وره بهری سالی ۱۲۵۵ ک ۱۸۳۹ ز کۆچی دوایی کرد، کتیبی (الولدیه) ی داناه.

سهه چاوه کان:

۱. معجم المؤلفین ۱/۲۳

۲. مشاهیر الكورد ۱/۵۹

۳. هدیة العارفین ۵/۴۴

۴. معجم أعلام الكورد ۹

نیبراهیم حوسین رمکی (۱۱)

ناوی نیبراهیمه، کورپی حوسینه، خه لکی (رمکان) سه، گوندیکه نزیك (رانیه)، هدروهها (رمک) تیره که له عه شیره تی (بلباس) مامۆستاش لهو تیره یه، شیخ نیبراهیم فه صیح ده لتی: (زانابه کی پایه دارو به دین بوو، خه ریکی خواپهرستی بوو، روو له خوا بوو، دنیاداری نه ده کرد، ده رسی له لای مهلا محمدی خه تی و مهلا عه لی روستی خویندوو، زانسته کانی له لای مهلا عبدالرحمانی رۆژبیانی تهواو کردوو، ماوه ی چهند سال له خزمه تی بووم، لهو ماوه چهندان کتیبی فیه و نهحو و صرف و مهنتیق و ئاداب و به لاغهم له لا خویند، له گه ل مامۆستا نه جمه دی گه لالی پیکه وه ده رسیان ده دا، نه گه ر یه کیان دیار نه با ده چومه خزمه ت نهوی تر).

ناوی کتیبه کانی له لای خویندوو، به دریزی نووسیون، ناوبراو چوو سه فه ری حه ج، پاشان چوو (میسر) له ویوه چوو (حه له ب) له وی کۆچی دوایی کرد.
سه رچاوه کان:

۱. عنوان المجد ۱۱۹ - ۱۳۹ - ۱۴۰

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۲ - ۲۳

نیبراهیم حوسین سروجی (۱۲)

ناوی نیبراهیمه، کورپی حوسینی، کورپی موسای، کورپی نیبراهیمه، له لایه ن چهندان زانایانی خویندوو، خۆشی ده رسی داوه، هبه الله ی شیرازی له لیستی مامۆستایانی خۆی ناوی نهو زاته ی تۆمار کردوو، ناوبراو له (سروج) ووتارخوین بووه.
سه رچاوه کان:

۱. معجم البلدان ۳/۲۱۷

۲. الأنساب ۳/۲۷۳

۳. اللباب ۲/۱۱۴

ئیب‌راهیم حوسین سیواسی (۱۲)

ناوی ئیبراهیمه، کوری حوسینه، خه‌لکی شاری (سیواس)ه، زانایه‌کی نه‌هلی ته‌سه‌ووف بووه، له ۸۸۷ ک ۱۴۸۲ ز کۆچی دوایی کردووه کیتی (گولزاری مه‌عنه‌وی) له باب‌ت ته‌سه‌ووف به‌زمانی تورکی داناوه.

سه‌رجاوه: هدیة العارفین ۱/۲۳

ئیب‌راهیم حه‌یدهر حه‌یدهری (۱۴)

ناوی ئیبراهیمه، کوری حه‌یدهری، کوری نه‌حه‌دی، کوری حه‌یدهره، مامۆستا جه‌میل رۆژبیا‌نی ده‌لی: {نه‌وش هه‌ر له‌لای باوکی خۆی نی‌جازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرتووه}، له‌به‌مه‌اله‌ی حه‌یدهریان زی‌تر له‌هه‌موویان ناسراوه زانایان رۆیان تی‌کردووه، قورسی زانستی وه‌ک چیا‌یه‌کانی کوردستان بووه، میوه‌ی باغی زانیی هه‌رده‌م خۆراکی رۆشنی‌ران بووه، مه‌رجان و دوری ده‌ریای زانیاری کۆتایی نه‌ده‌هات.

کۆچی دوایی: مامۆستا سالی ۱۱۵۷ ک ۱۷۴۴ ز کۆچی دوایی کرد، به‌لی‌کدانه‌وه‌ی نه‌جه‌دی رسته‌ی (گل باغ جنان) یان بو داناوه: (گل = ۵۰، باغ) = ۱۰۰۳، (جنان) = ۱۰۴، کۆ = ۱۱۵۷.

میزوونوس عیصامه‌دین عومه‌ری له کیتی (الروض النضر) ده‌لی: {له‌هه‌مموو

جووره زانسته‌کان کیتی دانراوی خۆی هه‌یه}

به‌شیک له‌و کتیبا‌نه نه‌مانه‌ن:

۱- مله‌مات ربانیة فی أسرار ذوقیة وجدانیة سالی ۱۱۵۱ ک له‌گوندی (ماوه‌ران) داناوه.

۲- شه‌رحی قه‌سیده‌ی (بان‌ت سعاد).

۳- ته‌فسیری قورنانی پیرۆز، دوو به‌رگه.

۴- حاشیه له‌سه‌ر (تحفة)ی ئیبن حه‌جه‌ر.

- ۵- شهرحی (تشریح الأفلاك).
- ۶- حاشیه لهسهر شهرحی (جمع الجوامع).
- ۷- حاشیه لهسهر شهرحی (عصام الدین) زانستی بهیان.
- ۸- حاشیه لهسهر (الکواکب الدریة فی القواعد الجفریة).
- ۹- شهرحی (زهوراء)ی جهلالهددینی دهووانی، سالتی ۱۱۰۷ ک ۱۶۹۵ ز دایناوه، سالتی ۱۳۹۲ ک ۱۹۷۲ ز نوسخه کم لهسهر دهسختهتی دانهر له بهحرکه نویسیهوه، ئیستا لهلامه. ☺
- ۱۰- حاشیه لهسهر (قول نهحمده)ی فهنناری مهنتیق نوسخهکی دهستنوسمان لهلایه، له ۱۲۷۴ ک ۱۸۵۷ ز نووسرایتهوه.
- ۱۱- حاشیه لهسهر حاشیهی (نولوغ بیگ) ناداب
- ۱۲- حاشیه لهسهر حاشیهی (میرزاجان) لهسهر حاشیهی سهد شریفی جورجانی.
- ۱۳- حاشیه لهسهر حاشیهی سهیله کوتی لهسهر شهرحی (شهمسیه)ی مهنتیق
- ۱۴- شهرحی دیوانی (ابن الفارض) بهزمانی فارسی سالتی ۱۱۰۷ ک ۱۶۹۵ ز تهواوی کردووه.
- ۱۵- شهرحی (رباعیات)ی خوئی بهزمانی فارسی.
- ۱۶- اللمة الرجیة، تفسیری سورهتی (الأخلاق)ه سالتی ۱۱۰۴ ک تهواوی کردووه.
- ۱۷- (الرسالة القدسیة الطاهرة) شهرحی (الدرة الفاخرة)ی مهولانا عبدالرحمانی جامی یه، سالتی ۱۱۰۶ ک تهواوی کردووه.
- ۱۸- حاشیه لهسهر حاشیهی (خطانی) لهسهر (مختصر)ی تفتازانی، له کوردستانی داناه، پیتشکهشی به باوکی کردووه له (بهغدا).
- ۱۹- حاشیه لهسهر (رسالة العضدیة) له زانستی (وضع).
- ۲۰- شهرحی (رباعیات)ی جهلالهددینی دهووانی، له (نهسته مبول) دایناوه.

کوره‌کانی: نیسماعیل و عاصم و فتح الله و فضل الله و صبغه الله و عبدالله و عارف، نه‌وه‌یان سالی ۱۱۱۲ ک ۱۷۰۰ ز له‌دایک بووه.

سه‌رچاوه‌کان:

- ۱- عنوان المجد ۱۲۳ - ۱۲۷
- ۲- ایضاح المکنون ۱/۵۶۷
- ۳- معجم المؤلفین ۱/۲۷
- ۴- علماء و مدارس في أربيل ۴۶
- ۵- معجم اعلام الكورد ۱۱
- ۶- علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۸ - ۱۹
- ۷- بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶/۲۶۵ - ۲۷۸
- ۸- کاروان (۸۷) سالی ۱۹۹۰ ز.
- ۹- بنه‌ماله‌ی زانیاران ۲۲۹ - ۲۳۰

نیبراهیم داود دیاربه‌گری (۱۵)

ناوی نیبراهیمه، کوری داوده، خه‌لکی شاری نامه‌دی دیار به‌کره، پاشان چو‌یتته (دیمشق) له‌وی باری کردووه، بو (قا‌هیره) له‌سه‌ر ده‌ستی ته‌قیه‌دین نبین ته‌یمییه نیسلام بووه، ده‌رسی له‌لای فه‌قیانی نه‌و خو‌یندووه، تابو‌یتته مه‌لا، له‌سه‌ر مه‌زه‌بی نیمامی شافیعی رۆیشتوو، بیرو‌پروای نیمامی نه‌حمه‌دی له‌لا په‌سندبووه، به‌سه‌ بو‌گه‌وره‌یی نه‌م زاته، که‌یه‌ک بووه له‌ مامۆستایه‌کانی شیخ نه‌حمه‌دی کوری حه‌جهری عه‌سقه‌لانی فه‌رمووده‌ناس. سالی ۷۹۷ ک ۱۳۹۴ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

- ۱- شذرات الذهب ۶/۳۴۷
- ۲- معجم اعلام الكورد ۱۳

نیبراهیم دۆغره‌مه‌چی (۱۶)

(دۆغره‌مه) وشه‌کی تورکییه، به‌مانا تیکوشینی شیو (چینشت)ه، وادیاره یه‌ک له‌باب و باپیرانی نه‌و زاته چینشتخانه‌ی هه‌بووییت، بۆیه نه‌و بنه‌ماله ناسراون به‌و ناوه، نه‌وانه به‌ره بابه‌کی دیارن له‌هه‌ولیر، خاوه‌نی گوندانی (که‌سنه‌زان) و (حه‌سارۆکان)ن، ریش سپیه‌که‌یان ناوی عه‌لی پاشا بوو، پاشان زۆریان چونه (نه‌سته‌مبۆل).

مامۆستا له‌لای شیخ نه‌بو به‌کری هه‌رشه‌می خویندووه، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی له‌عومره‌فه‌ندی باوکی مه‌لا نه‌فه‌ندی هه‌ولیر وهر‌گرتووه، پاشان بویته مه‌لا له‌مزگه‌وتی (شیخان) له‌قه‌لات، که به‌سه‌رکه‌وتی که‌مه‌ک به‌لای راسته برۆی نه‌وی شویتیتی، له‌وی به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر جی به‌جی کردنی کاروباری ئاینی و ده‌رسدانه‌وی فه‌قیان، جه‌نابی شیخ مصطفا‌ی نه‌قشبه‌ندی هه‌ولیر یه‌که له‌فه‌قیانی نه‌و زاته، بۆیه زۆر باسی به‌دینی و مه‌لا چاکی ده‌کرد، مامۆستا خه‌تی خو‌ش بووه، له‌به‌رواری ۱۲۸۸ ک ۱۸۷۱ز کتییی (تشریح الأفلاک)ی نووسیته‌وه، ئیستا له‌لامانه، له‌کاتی خو‌ی کاکم مه‌لا (طیب) نیشانی شیخ مصطفا‌یدا که ته‌ماشای کرد، یادی مامۆستای کرده‌وه ده‌ستی کرد به‌گریان.

منیش ده‌لیم:

هه‌موو رۆیشتن وه‌ک شیخ مصطفا	نیخلاص کیوه‌چو، کیوه‌چو وه‌فا؟
داخه‌م له‌بۆ زاناو سه‌روه‌ران	ناخه‌که‌م له‌بۆ ئاین په‌روه‌ران
فه‌رمووده‌ناس کوا؟ کوا نه‌هلی قورئان؟	کوا نه‌هلی ته‌قوا؟ کانی شه‌رع زان؟
نه‌وه‌ی راست ده‌روا نیتی توانا	نه‌زان زانایه، جاهیله‌ دانا
چاره‌مان بکه‌ خواجه‌ هاواره	ئاین به‌ردرا، گیراوه (پاره)
ناگات له‌خۆ بی، نه‌وه‌نده به‌سته.	(طاهیر) چ ناکرئ به‌س خۆت له‌ده‌سته

سه‌رچاوه‌کان:

۱- أربیل فی مختلف العصور ۱۰۸ - ۱۰۹ - ۱۳۳

۲- النجم الزاهر ۵۰

نیراهیم شیبان قرمیسینی (۱۷)

ناوی نیراهیمه، کوری شیبانه، نازناوی نهبو نیشاقه، خهتکی شاری قورمیسین
 - کهرمانشا - یه، یه کهم شیخی دهوری خۆی بووه، چهند کهراماتی لی ده گێرنهوه،
 له لایه ن چهند مامۆستایانی خویندوو، له (دینهوهر) دابهزیوه، ماوهك لهوئ دهرسی داوه،
 چهند زانای پین گه یاندون، سالی ۳۳۰ ك ۹۴۱ ز كۆچی دواپی كرد.

سهرچاوه كان:

۱. البداية والنهاية ۱۱/۲۵۱

۲. اللباب ۳/۲۸

۳. الأنساب ۴/۴۵۸.

۴. حلیة الأولیاء ۱۰/۳۶۱

نیراهیم صالح دۆله به کری (۱۸)

ناوی نیراهیمه، کوری صالحی، کوری مصطه فایه، سالی ۱۸۹۷ ز له گوندی
 (سهعدوناوه) چاوی خۆی ههلتناوه له دنیا.

خویندنی: له لای مه لای گونده که دهستی کرد به خویندن، دواپی چووه
 حوجره کانی فهقیان، تا قوناخی سوخته پی بری، نهجا چووه مزگهوتی شیخ نه بو به کر له
 (ههولیر) له لای مهلا معروف دهرسی ده خویند، دواپی چووه (باليسان) لای مهلا شیخ
 طاها، دواپی چووه (شه قلاوه) لای مهلا طاها، ماوه له خزمهت نهو تا کوتایی به خویندن
 هینا. گهراوه خانه قا و مزگهوتی شیخ نه بو به کر له ههولیر، لهوئ یهك له کورانی شیخ
 ناوی عبدالرحمان بو، ناسرابوو به شیخ ناوهره مان نامۆزگاری کرد، بۆ بهرژه وهندی
 موسولمانان واباشه بییت به مهلا.

بووه مهلا له گوندی (قولته په) زۆر لهوئ نه ماوه، باری کرد، بۆ گوندی
 (دۆله به کره) دواپی هاته (ههولیر) بووه پیش نوێژ له مزگهوتی صالح چهله پی، پاشان چووه
 مزگهوتی حهیدره اغا له گه ره کی (نازادی) لهوئ ماوه، تا سالی ۱۹۶۵ ز كۆچی دواپی

کرد، له‌گۆرستانی شیخی چۆلی به‌خاک سپێردرا. مامۆستا عبدالکریمی کورپی مه‌لایه‌تی ته‌واو‌کرد، دوا‌یی بۆ خۆیتندن چووه (قا‌هیره) گه‌راوه (هه‌لولیر) ماوه‌ک به‌رپۆه‌به‌ری نه‌وقاف بوو، دوا‌یی بووه به‌رپۆه‌به‌ری په‌یمانگای نایینی سه‌ر به‌ نه‌وقاف، ئیستا نه‌ندامی لیژنه‌ی فه‌توا‌یه له‌یه‌کیه‌تی زانایانی کوردستان.

سه‌رچاوه: که‌شکۆلتی ده‌ستنووسی مه‌لا نه‌نوه‌ری سه‌عاتچی

نیراهیم صبغة الله حیده‌ری (فه‌صیح) (۱۹)

ناوی ته‌واوی: ناوی نیراهیمه، کورپی صبغة الله ی که‌چگه‌یه، کورپی نه‌سه‌ه‌دی، کورپی عبدالله ی، کورپی صبغة الله ی گه‌وره‌یه، کورپی نیراهیمی، کورپی حیده‌ری، کورپی نه‌حه‌دی کورپی حیده‌ری، کورپی محمه‌دی کورپی حیده‌ری پیره‌دینه.

سالی ۱۲۳۵ک - ۱۸۱۹ز له‌ شاری (به‌غدا) چاوی خۆی هه‌له‌پتاوه له‌ دینا نازناوی (فه‌صیح) بووه، ناسراوه به‌ (حیده‌ری زاده‌ی به‌غدا‌یی) له‌ زانایه به‌رزه‌کانی حیده‌ریان بووه، ده‌رسی فه‌قیانی داوه، ماوه‌ک جیگری (قازی) بووه له‌ (به‌غدا)، نه‌دیب و نووسه‌ر و رۆشنیر و میژووناس بووه، خۆیتندی وه‌ک خۆی باس ده‌کات: {چه‌ند سال له‌ (به‌غدا) له‌ خزمه‌ت مامۆستا نه‌حه‌دی گه‌لاله‌م خۆیتند، لی دانه‌ده‌برام، له‌ دوا‌ی نوێزی به‌یانی، تا دوا‌ی نوێزی مه‌غریب مامۆستا ناوه‌ ناوه‌ خۆی لی ده‌شاردمه‌وه، بۆ خواپه‌رستی ده‌چووه مزگه‌وت، مینش به‌ دوویدا ده‌چووم له‌ویش وازم لی نه‌ده‌هینا، هه‌ر په‌رسیارم لی ده‌کرد، مه‌لا و فه‌قیان گازه‌نده‌یان لی ده‌کرد، بیان ده‌گوت: مامۆستا بۆچ نه‌وه‌نده له‌ گه‌ل نه‌وه‌ خۆت ماندوو ده‌که‌ی ده‌گه‌ل ئیمش وانا‌که‌ی؟ مامۆستا وه‌لامی ده‌دانه‌وه: (نه‌وه‌ هه‌قه‌که‌ی باوک و باپه‌رانیه‌تی له‌سه‌ر هه‌موومانی هه‌یه، چی بۆی بک‌م هه‌ر که‌مه‌).

شیخ نیراهیم فه‌صیح ئه‌م کتیبانه‌ی له‌ لای مامۆستا نه‌حه‌دی گه‌لاله‌می خۆیتندوونه

به‌م شیوه‌یه باسیان ده‌کات:

۱. مغنی اللیب.
۲. الکتاب‌ی سبویه.

۳. خلاصة الحساب.
  ۴. تحفة ی ابن حجر له سهر منهاج.
  ۵. حكمة العين له گهت حاشیهی (سهید)
  ۶. بهشیک له (مطول) له گهت حاشیهی سهیله کوتی.
  ۷. أشكال التأسيس.
  ۸. جمع الجوامع له گهت حاشیانی (ابن أبی شریف) و (شیخ زه کهریا)
  ۹. شهرحی (مختصر المنتهی) له گهت حاشیهی (سهید).
  ۱۰. خه یالی و عبدالحکیم.
  ۱۱. اثبات الواجب.
  ۱۲. تفسیری بهیزاوی.
  ۱۳. شهرحی عهقایدی دهوانی و حاشیهی (محاکمات).
  ۱۴. شهرحی (مطالع) له گهت حاشیهی (سهید).
  ۱۵. شهرحی دهوانی له سهر (تهذیب) له گهت (میر أبو الفتح).
  ۱۶. شهرحی (الأندلسیة) ی عهروز و قافیه.
  ۱۷. شهرحی ئیساغوجی له گهت حاشیهی عهیدین.
  ۱۸. شهرحی الفیهی سیوطی.
  ۱۹. بهشیک له (جامی).
  ۲۰. شهرحی تفسیری (سهعدینی).
- ههروهها له لای ماموستا ئیبراهیم حوسین رمکی نهو کتیانهی خوئندروه:
۱. فناری وقول نه محمد له گهت حاشیهی عبدالله و ئیبراهیمی کوری حهیدههر.
  ۲. محمد نه معنی جهه وه حده، له گهت حاشیهی غیاسه دین.
  ۳. عبدالله یزدی له گهت حاشیهی عبداللطیف.

۴. عیصامه‌دینی نیستیعاره له‌گه‌ل حاشیانی نه‌حمه‌دی کورپی حه‌یده‌ر و مه‌مه‌د حوسین و شه‌رانشی.
  ۵. عصام‌الدین وه‌ صنع له‌گه‌ل حاشیانی حه‌یده‌ری کورپی نه‌حمه‌د و شه‌رانشی.
  ۶. میر‌أبو‌الفتح ناداب له‌گه‌ل حاشیه‌ی عبدالله‌ی کورپی حه‌یده‌ر و مه‌مه‌د حوسین.
  ۷. شه‌رحی مه‌سه‌وودی له‌گه‌ل ئۆلزغ‌بینگ و عبدالله‌لطیف.
  ۸. شه‌رحی شه‌مسیه له‌گه‌ل حاشیه‌ی سه‌ید و داود خه‌وافی.
  ۹. نه‌شبه‌ه و نه‌ظائیری (سیوطی).
  ۱۰. به‌شیک له‌ شه‌رحی مه‌نه‌هج.
  ۱۱. شه‌رحی (المقدمة الحضرمة).
  ۱۲. به‌شیک له‌ (تحفه).
  ۱۳. (الفوائد المدنیة).
  ۱۴. حاشیانی میصری و (ابن قاسم) و به‌رزنجی و مه‌لا نه‌حمه‌دی گه‌ره‌وی له‌سه‌ر سه‌عدینی.
  ۱۵. حاشیانی عبدالغفور و عبدالحکیم و عصام له‌سه‌ر (جامی)
  ۱۶. چاره‌په‌ردی له‌گه‌ل حاشیه‌ی (ابن جماعه).
- مامۆستاکانی:

۱. مه‌لا نه‌سه‌دی بایری، ماوه‌ی نو‌سال له‌ خزمه‌تی خویند، چونکه‌ باوکی گه‌راپۆوه کوردستان بو‌ خویندن.
۲. مه‌مه‌د سه‌عید موفقی (الحلی).
۳. مه‌لا مه‌مه‌دی رۆژبیانی.
۴. مه‌لا عبدالله‌ی داغستانی.
۵. مه‌لا به‌حیای مزوری بو‌خاری شه‌ریف و شه‌رحی نجبه‌الفکر و (الأشبه‌ه والنظائر) سیوطی له‌لا خویند نیجازه‌شی لی‌ وه‌رگرت.

۶. مهلا عبدالرحمانی رۆژبیانی.
  ۷. مهلا نهحمهدی مهلا رهسولی گراوی.
  ۸. نهبو بهکر نهفهندی کچک مهلا ی ههولیری.
  ۹. مهلا مهحموودی نۆمهه گۆمهتی.
  ۱۰. داود پاشای والی (بهغدا).
- مامۆستا ئیراهیم فهصیح دهستیکی بالای ههبووه له نووسین، نهو کتیانهی لهسهردهمی نهو دهخویندران، زۆربهی حاشیهی لهسهه نووسینه یا شهرحی کردوونه.
- بهشیک له دانراوهکانی:
۱. فصیح البیان فی تفسیر القرآن.
  ۲. أعلى الرتبة فی شرح نظم النخبة.
  ۳. إمداد القاصد فی شرح المقاصد للنووي.
  ۴. فك الاشتباك فی شرح تشریح أفلاك.
  ۵. راحة الأرواح فی شرح الاقتراح للسنيوطي.
  ۶. عنوان المجد.
  ۷. المجد التالد فی مناقب مولانا خالد.
  ۸. سنوحات فی التصوف.
  ۹. الحسب والنسب.
  ۱۰. أحسن الكلام فی مدينة السلام.
  ۱۱. كامل التوقيع فی البديع.
  ۱۲. الصراط المستقيم فی الرد علی النصارى.
  ۱۳. منظومة الآداب.
  ۱۴. إمعان الأبواب فی الاسطرلاب.
  ۱۵. إمعان الفكر.

۱۶. النکت الشنیعة فی الخلاف بین الله والشیعة.
۱۷. شرح المقامات الحریریة.
۱۸. شرح دیوان أبی تمام.
۱۹. شرح المقامات الطیفیة للسیوطی.
۲۰. حاشیة علی کتاب سیبویه.
۲۱. احسن المقال فی شرح رسالة خلق الاعمال.
۲۲. نفع الرند فی شرح سقط الرند.
۲۳. حاشیة علی الجارهبهردی.
۲۴. حاشیة علی شرح الفیة ابن المالك.
۲۵. حاشیة علی شرح السراجیة للسید شریف فی الفرائض.
۲۶. حاشیة علی المجلد الاول من تحفة المحتاج.
۲۷. حاشیة علی الاشباه والنظائر للسیوطی.
۲۸. غوص البحار لإخراج الدرر المنتقى الى الأمصار.
۲۹. حاشیة علی مغنی اللیب.
۳۰. حاشیة علی حکمة العین.
۳۱. حاشیة علی مختصر المنتهی.
۳۲. حاشیة علی نولوغ ینگ.
۳۳. حاشیة علی الفاکهی.
۳۴. حاشیة علی قول أحمد فی المنطق.
۳۵. حاشیة علی المصری.
۳۶. حاشیة علی القرهباغی.
۳۷. حاشیة علی میر أبو الفتح.
۳۸. حاشیة علی اللاری فی علم الحکمة.

٣٩. حاشیة علی محمد حسین میر أبو الفتح.
 ٤٠. التلمیحات الی معانی المحاکمات.
 ٤١. حاشیة علی السیلکوتی فی النحو.
 ٤٢. حاشیة علی السیلکوتی فی المنطق.
 ٤٣. حاشیة علی السیلکوتی فی البلاغة.
 ٤٤. حاشیة علی حاشیة جده علی السیلکوتی.
 ٤٥. أصول الخیل والإبل.
 ٤٦. رسالة فی الوقت.
 ٤٧. رسالة فی البيع.
 ٤٨. تعليقات فی الإفتاء.
 ٤٩. النوادر الحکمیة فی شرح الرسالة الإغریقیة.
 ٥٠. تذکرة الأذکیاء و تبصرة الأغبیاء فی عصمة الأنبیاء.
 ٥١. حسن الوفاق فی مکارم الأخلاق.
 ٥٢. الرسالة الجفریة.
 ٥٣. إلقاء الحجر فی فم من هذی وفجر.
 ٥٤. شرح ألباز عبدالله نهفهندی العمري الموصلي.
 ٥٥. نهاية المراد فی أحوال بغداد.

کۆچی دوایی: له بهرواری شهوی دووشه مەمی (٥) ی مانگی سەفەر ساتی

١٣٠٠ک - ١٨٨٢ز له (بهغدا) کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی شیخ جونیدی

بهغدايي له گهره کي (کهرخ) به خاک سپیردرا.

سەرچاوه کان:

١ عنوان المجد ١٣١ - ١٣٣

٢ الأعلام ١ / ٣٧ - ٣٨ ، ٥ / ٣٤٩ ، ٨ / ٦٤ - ٦٥

۳. علماء ومدارس في أربيل ۵۶.
۴. هدية العارفين ۱ / ۴۲ - ۴۳.
۵. إيضاح المكنون ۲ / ۱۲۸.
۶. علماءنا في خدمة العلم والدين ۱۹ - ۲۲.
۷. معجم المؤلفين ۱ / ۴۰.
۸. معجم أعلام الكورد ۱۲.
۹. بوژاندنهوهی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۸۲ - ۱۷۴ - ۲۷۹ - ۲۸۴.
۱۰. بنهمالهی زانیاران ۲۴۱ - ۲۵۶.

ئیبیراهیم عاصم ئیبیراهیم حهیدر حهیدرهی (۲۰)

ناوی تهواوی: ناوی ئیبیراهیمه، کوری عاصمی، کوری ئیبیراهیمی، کوری مهلا حهیدرهی دووهمه، بهکه له مهلايه چاکه کانی حهیدهرييه کانی (ماوه رانی) شهرحی (رسالة الأعمال)ی جهلاله دینی دهوانی کردوه سالی ۱۱۹۸ک حاشیهی عبدالحکیمی سهرخه یالی نووسیتوهه، هه لهو سالهدا حاشیهی خه یالی سه رخه یالی عه قانییدی نووسیتوهه وه له سالی ۱۱۹۲ ک - ۱۷۷۸ز شهرحی عیصامه دینی سه رخه (عضدیة)، له خزمهت ماموستا عاصمی باوکی تهواو کرد.

سه رخاوه کان:

۱. عنوان المجد ۱۲۱ - ۱۲۶.
۲. علماءنا في خدمة العلم والدين ۱۳ - ۱۴.
۳. علماء ومدارس في أربيل ۴۸.
۴. معجم المؤلفين ۵ / ۵۱.
۵. بوژاندنهوهی میژووی زانایانی کورد ۴ / ۲۵۰ - ۱۹۴ - ۲۹۴.
۶. بنهمالهی زانیاران ۲۳۴ - ۲۳۵.

نیپراهیم عاصم نیپراهیم صیغه الله حیدهری (۲۱)

ناوی نیپراهیمه، کوری عاصمی کوری نیپراهیمی، کوری صیغه الله یه، سالی ۱۲۸۲ ک - ۱۸۶۵ ز له (ههولیر) له دایکبووه، زانایه کی زیرهک و لیها توتو بووه، حاشیهی لهسهر سهیله کوتی سهر خه یالی ههیه، شهرحی نامیلکهی (خلق الاعمال) ی جهلاله دینی دهوانی کردووه، میژووی نایینه کانی نووسیته، له فلهسهفه نووسینی ههیه، شیعی به کوردی و عهرهیی و تورکی ههیه، نازناوی شیعی (حقی) به چهند پله و پایهی میری پیدراوه، ماوههک (قازی) بهغدا بوو، پاشان کرا سهروک لیژنهی (دارالخیر) ی پاشایی له (نهسته میون) ۱۳۱۶ ک - ۱۸۹۸ ز، دواپی کرا بهریوه بهری گشتی، ماوهی ههشت سال نهندامی نهنجومهنی بالا بوو، پاشان کرا (قازی) ناوچهی دیار به کر، سالی ۱۳۳۳ ک - ۱۹۱۴ ز له نهسته میون کرا سهروکی کاروباری نایی له مهکتهبی پاشایهتی.

دواپی کرا نهندامی (دارالحکمه) ی نیسلامی، وه له سالی ۱۳۳۴ ک - ۱۹۱۵ ز کرا (شیخ الاسلام)، وه نهو پلهی ههر مابوو تا کو حکومهتی عوسمانی مابوو، لهو کاته دا زور جار حاجی قادری کۆبی میوانی ده بوو. سالی ۱۹۲۳ که حکومهتی عیراق دامهزرا، گهراوه تهوه (بهغدا) کرا نهندامی کۆری دامهزرا نیدن، له ۱۹۲۴ ز که یه کم وهزارهت دامهزرا ماموستا کرا وهزیری نهوقاف، پاشان کرا نهندامی (مجلس الأعیان) له جیاتی پهر لهمانی نیستایه.

کۆچی دواپی: له ۲/۱/۱۹۳۱ ز له بهغدا کۆچی دواپی کرد، له گۆرستانی شیخ عبدالقادری گهیلانی به خاک سپردرا.

سهرچاوه کان:

۱. علماء ومدارس في أربيل ۵۸.
۲. مشاهير الكورد ۱ / ۵۴ - ۵۵.
۳. بوژاندنه وهی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۲۹۲ - ۲۹۶
۴. بنه ماله ی زاناران ۲۳۵

۵. معجم اعلام الكورد ۱۴.

۶. محمد بن عبدالله جلی ۱۳۱ - ۱۳۲.

نیراهیم عبدالرحمان نامیدی (۲۲)

ناوی نیراهیمه، کوری عبدالرحمانی کوری مهلمهده، خهلتکی شاری (نامیدی) یه سالی ۱۰۱۲ک - ۱۶۰۳ز هاتوته دنیا. دهرسه سه ره تایه کانی له خزمهت باوکی خویندوو، پاشان چوو (شام) له لای مهلا چاکه کانی نهوی کوتایی به خویندن هینا، کرا (مدرس)، دوو جار سه فهری ماتی خوی کرد به نیازی (حهج). پاش کۆچی باوکی شامی به جی هینت، روی کرده ولاتی (رۆم)، دواپی گهراوه، ماموستا جگه له مهلا چاکی شاعیرنکی چاکیش بووه، شیعره کانی زۆر به تام و پر مانانه، بۆ نمونه به عهره بی دهلیت:

لا تَخْشَ مِنْ شِدَّةٍ وَلَا نَصَبٍ   وَتَقُ بِفَضْلِ الْإِلَهِ وَابْتِهَاجٍ
وَأَرْجُ إِذَا اشْتَدَّ هَمُّ نَازِلَةٍ   فَأَخِرُ الْهَمِّ أَوَّلُ الْفَرْجِ

کۆچی دواپی: له بهرواری (۱۰) ی مانگی ریبعی دووهم سالی ۱۰۷۸ک - ۱۶۶۷ز له شاری (دیمشق) کۆچی دواپی کرد، له گۆرستانی (باب الصغیر) به خاک سپێردرا.

سه چاوه کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۱۵ - ۱۶ - ۲۰.

۲. مشاهیر الكورد ۱ / ۶۱.

نیراهیم عبدالرحمان شارمزوری (۲۳)

ناوی نیراهیمه، کوری عبدالرحمانه، خهلتکی ولاتی شاره زووره، زانیه کی شهرع زان بووه، له زانسته کانی قورنانی پیروز شارهزا بووه، له کوتایی سالی ۸۸۳ک - ۱۴۷۹ز کۆچی دواپی کردوو.

سه چاوه: الضوء اللامع ۱/۵۴.

نیراهیم عبدالله نه‌خلاطی (۲۴)

ناوی نیراهیمه، کوری عبدالله یه، خه‌لکی (نه‌خلاطه) له ده‌وری سالی ۷۲۰ك - ۱۳۲۰ز هاتوته‌دنیا. له ولاتی خۆی ده‌ستی کرد به‌خویندن، تازه‌ریف شاره‌زای زانسته‌کان بوو، نه‌جا رووی کرده‌شاری (حه‌له‌ب) له‌وی ناوبانگی رویشت، ده‌نگوباس بلاوبۆوه که‌نهم مامۆستایه‌دختۆره، کیمیا ده‌زانیته، هه‌روه‌ها (لازیوه‌رد) درووست ده‌کات، نیشی زیر ده‌کات، خه‌لکان به‌جاره‌ک روویان تیکرد، سامانه‌کی زۆری کۆکرده‌وه، له‌وه‌موو زانیاریانه‌شاگردی نه‌بوو، که‌سی فیزنه‌کرد تا جینی بگرنه‌وه. کۆچی دوایی: له‌مانگی جیمادی یه‌که‌م، سالی ۷۹۹ك - ۱۳۹۷ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱ شذرات الذهب ۶ / ۳۵۶ - ۳۵۷

۲ علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۴ - ۱۵

نیراهیم عبدالله خه‌تی (۲۵)

ناوی نیراهیمه، کوری مه‌لا عبدالله یه، بنه‌ماله‌ی (سینگوره) یه، سالی ۱۸۸۴ز له گوندی (خه‌ته) هاتوته‌دنیا. خویندنی: قورنانی پیروز و کتیبه‌سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واوکرد، چووه‌لای مه‌لا عبدالفتاحی خه‌تی ماوه‌ک له‌خزمه‌تی ماوه، دوایی چووه‌لای خه‌تی مه‌لا شیخ طاهای بالیسانی، له‌وکاته مه‌لا نه‌حه‌دی برای له‌گه‌ل شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی له‌ویان ده‌خویند، دوای چووه‌لای مه‌لا نه‌سه‌هد نه‌فه‌ندی خه‌یلانی له‌ (رواندز) نه‌ه‌جاره‌چووه (گرتک) لای مه‌لا عبدالله ی نین ناده‌م، کۆتایی به‌خویندن هینا. مه‌لایه‌تی: یه‌که‌ه‌جار بووه مه‌لا له‌گونده‌که‌ی خۆیان (خه‌ته) ده‌ستی کرد به‌جی‌به‌جی کردنی کاروباری مه‌لایه‌تی و ده‌رسدانه‌وی فه‌قیان.

بهشیک له فهقییه کانی: مهلا طاهیری سوسهیی و مهلا عومهری تهرجانی، مهلا محمددی قیرژهی و مهلا مسعودی ناشوکانی و مهلا جمعیلی کاوانی و مهلا علی سوئی و مهلا بههانه دینی برازای و مهلا صادیقی کوری.

کوچی دوایی: سالی ۱۹۵۷ از کوچی دوایی کرد.

کوره کانی:

۱. مهلا عبدالله: باوکی مابوو جوانمه رگ بوو.
  ۲. مهلا نهحمده: سالی ۱۹۷۹ از کوچی دوایی کرد.
  ۳. مهلا سهلام.
  ۴. مهلا سولهیمان، نهویش کوریککی هه به مهلایه ناوی نیبراهیمه.
  ۵. مهلا صادق: پیتشوئیژ و ووتارخوینه له مزگهوتی شیخ محمیدین له گهره کی برایتی له (ههولیر).
- سه رچاوه: نامه ی مهلا بههانه دین نهحمده خهتی.

نیبراهیم عبدالله یوسف نورمهوی (۲۶)

ناوی نیبراهیمه، نازناوی (نهبو نیسحاقه) کوری شیخ عبدالله ی، کوری یوسفی، کوری یونسی، کوری نیبراهیمی، کوری سهلمانه، خه لکی شاری (ورمی) به، له کیوی (قاسیون) دانیشتووه، یادی خوا و خواپهرستی کردووه، خه لکان زوریان خوش ویستووه و ریتریان لی گرتووه، له مانگی (محرم) ی سالی ۱۲۹۲ ک - ۱۲۹۲ از کوچی دوایی کرد، هه ره لهو چیا به له تک باوکی به خاک سپردرا.

سه رچاوه کان:

۱. البداية والنهاية ۱۳ / ۳۳۷.
۲. شذرات الذهب ۵ / ۴۲۰.

نیراهیم عبدالکریم کوردی (۲۷)

ناوی نیراهیمه، کوردی عبدالکریمه، خهتکی شاری (حهلب)ه یه کم جار له ولاتی عهجم دهرسی دهدا، پاشان له شاری (مهککهی پیروز) نیشتهجی بوو، زانیهکی بهناوبانگی سردهمی خۆی بوو، له زانستی مهعان و بهیان دهستی درێژبوو، تاکه زانای سردهمی خۆی بوو له به دینی و نهخلاقێ چاک، سالتی ۸۴۰ ک - ۱۴۳۶ ز له (مهککه)ی پیروز کۆچی دوايي کرد.

سه چاوه کان:

۱. بغية الرعاة ۱ / ۱۸۴.
۲. الضوء اللامع ۱ / ۵۷.
۳. درة الحجال في اسماء الرجال ۱ / ۱۸۹.
۴. مشاهير الكورد ۱ / ۶۰.
۵. معجم أعلام الكورد ۱۶.

نیراهیم عثمان نه رضوومی (۲۸)

ناوی نیراهیمه، نازناوی حهقی یه، کوردی دهرویش عوسمانی، کوردی حهسه نه، خهتکی شاری نه رزه رۆمه، زانیهکی نههلی تهسهووف بووه، له ۱۹۵ ک - ۱۷۸۰ ز کۆچی دوايي کردووه، نهو کتیانهی داناون: الاعمال الفلكية، الأنساب الكامل، تحفة الكرام، ترتيب العلوم، تذكرة الأحياب، حصن العارفين من فتن الزمان في كل حين.

سه چاوه کان:

۱. معجم المؤلفين ۱ / ۲۵ - ۵۷.
۲. ايضاح المكنون ۱ / ۲۷۲ - ۴۰۶.
۳. هدية العارفين ۱ / ۳۹ - ۴۰.

نیبراهیم عثمان مارانی (۲۹)

ناوی نیبراهیمه، کورپی عوسمانی، کورپی عیسی، کورپی درباسی مارانی یه، (ماران): بهره بابه کن له (مروج) داده نیشن، (مروج): دهشتی پانه گۆری خوار چیای (مقلوبه) له وانیه دهشتی (ناوکورپی) نیستا بیت، نهو زاته له ۵۷۲ك - ۱۷۶ز له (میسر) له دایکبووه، له لای باوکی شریعتی مزههبی شافیعی خویند، پاشان به نیازی فیربونی زانیاریه کانی فهرموده ی پتغمه بهر (د.خ) زۆر شوین گهرا، چووه (دیمشق) و (عیراق) و (خوراسان) و (ئهصبهان)، له کۆتاییدا نیجازه ی له مامۆستا مهلا نهحمده محمد سیلفی وهرگرت، ناوبراو زۆر هاتووچۆی (ههولیری) ده کرد.

کۆچی دوایی: مامۆستا له (یهمن) بهرێکتهت به نیازی سهفهری (هیند)، له نیوان ههردوو ولات سالی ۶۲۲ك - ۱۲۲۵ز کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه کان:

۱. تاریخ اربیل ۱/۲۱۵ (۲) ۳۶۸.

۲. سیر اعلام النبلاء ۱۳/ ۱۵۴.

نیبراهیم عهلی خوشنام (۳۰)

ناوی نیبراهیمه، کورپی عهلی، کورپی نیبراهیمی، کورپی خوشنامی، کورپی نهحمده ی کوردی حهلهبی حهنهقی یه، له مانگی رهجهبی سالی ۶۲۹ك - ۱۲۳۲ز هاتوته دنیا، دهرسی شریعت و فهرموده ی پتغمه بهری (د.خ) له لای نهبو بهقا یه عیسی نهحوی و چهند کهسانی تر خویند، پاشان کرا قازی (حص)، دوایی کرا مهلای مزگهوتی گهوره، له دهوری (تهتیره کان) کرا قازی (خهلاط) ماوه ی شهن سال ماوه لهوی، مامۆستا ناسرابوو به زاته کی رهشید و لیها توو، له ۷۰۵ك - ۱۳۰۵ز کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه: الدرر الكامنة ۱/ ۳۰

نیبراهیم عه‌لی دیاربه‌کری (۳۱)

ناوی نیبراهیمه، کوری عه‌لی، کوری مه‌حفوظی، کوری مه‌نصور، کوری مه‌غازی، کوری یه‌حیایه، له (به‌غدا) ده‌رسی شه‌ریعه‌تی خوتند، هه‌روه‌ها له فه‌رموده، سه‌حیحی نیمامی موسلمی خوتند، پاشان هه‌ر له‌و کتیه‌ پی‌روژه ده‌رسی دا، ماموستا ناسرابوو به‌ زانایه‌کی گه‌وره و قسه‌خوش و زمان ره‌وان و چازان و زورزان، له ئوصول و له مه‌نتیق کهس نه‌یده‌توانی کیشه‌ی له‌گه‌ل بکا، میژووی کهونی زور له‌به‌ربوو، نه‌شعاری شاعیرانی زور له‌به‌ربوو.

کۆچی دوابی: له شه‌وی سینه‌مه‌ی (۱۸) ی مانگی (مهر) ی سالی ۵۷۲هـ – ۱۱۷۹ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۷-۸.

نیبراهیم مه‌مه‌د نامیدی (۳۲)

ناوی نیبراهیمه، کوری مه‌مه‌ده، ناسراوه به‌ بوره‌انه‌دین، له (۱۵) ی مانگی ره‌بیعی دووه‌می سالی ۹۵۴هـ – ۱۵۴۷ز له شاری (دیمشق) هاته‌دنیا، له لای مه‌لایه چاکه‌کانی نه‌و سه‌رده‌می زانسته‌کانی قورنانی پی‌روز و نه‌وانی تری خوتند، نه‌جا چووه (میسر) ماوه له‌وی تا شاره‌زایی له زمانی عه‌ره‌یی و نه‌ده‌بیات و شیع‌ر په‌یدا کرد. نه‌جا گه‌راوه (شام) له‌وی کرا (مدرس) له چه‌ند قوتابخانان ده‌رسی ده‌دا، له (۲) دووی مانگی ذی‌لقه‌عه‌ی سالی ۱۰۰۸هـ – ۱۶۰۰ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۱۷.

۲. مشاهیر الكورد ۱ / ۶۰ – ۶۱.

نیبراهیم مه‌مه‌د نه‌حه‌د وانی (۳۳)

ناوی نیبراهیمه، کوری مه‌مه‌دی، کوری نه‌حه‌دی، کوری مه‌مه‌ده، خه‌لکی شاری (وانه‌یه، پاشان چوبته (نه‌خلاط) دوابی چوبته (هه‌مه‌دان) ده‌رسی فه‌رموده‌ی خوتند

تا زهریف شاره‌زابوو، نه‌مجا ده‌ستی کرد به‌ده‌رسدانه‌وه، بروانامه‌ی به‌چه‌ند که‌سانی لیه‌تاتوو ده‌دا، ماموستا ده‌نگی زۆر خۆش بوو، سه‌رۆکی بانگده‌رانی مزگه‌وتی گه‌وره‌ی (دیمشق) بوو، له‌شه‌شی مانگی سه‌فه‌ری سالی ۷۳۵ک - ۱۳۳۴ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۵.

۲. شذرات الذهب ۶/ ۱۰۹.

نیه‌راهییم محه‌مه‌د نه‌رضرۆمی (۳۴)

ناوی نیه‌راهییمه، نازناوی (مله‌می)یه، کورپی محه‌مه‌ده، خه‌لکی شاری نه‌رزۆمه، له‌قوتابخانه‌ی (قه‌ره‌مصطه‌فا پاشا) له‌نه‌ستانه‌ده‌رسی داوه، له‌۱۰۶۰ک - ۱۶۵۰ز کۆچی دوایی کردوو، هۆنراوه‌ی شه‌ه‌نشا نامه‌ی تورکی له‌میزووی سولتان مراد و فه‌ره‌نگه‌کان به‌دریژی نووسیه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. ایضاح المکنون ۲/ ۶۱.

۲. هدیة العارفین ۱/ ۳۱.

نیه‌راهییم محه‌مه‌د بابا ره‌سول (۳۵)

ناوی نیه‌راهییمه، کورپی سه‌ید محه‌مه‌دی موختی مه‌دینه‌ی، کورپی سه‌ید بابه‌ ره‌سولی به‌رزنجی یه، له‌(مه‌دینه‌)ی پی‌رۆز هاتوته‌دنی، له‌خزمه‌ت باوکی په‌روه‌ده‌بووه و پی‌گه‌بشتوو و زانسته‌کانی ته‌او کردوو، زانیان پی‌زیان گرتوو، ده‌رسی فه‌رمووده‌ی داوه، خه‌لکان سوودیان زۆر لی وه‌رگرتوو، نه‌مجا گه‌راوه‌ کوردستان. میری بابان له‌(قه‌لاجوالان) قوتابخانه‌ی بو دروست کرد، خه‌ریکی خزمه‌تی ئایینی پی‌رۆز بوو.

کۆچی دوایی: سالی ۱۱۵۰ک - ۱۷۳۷ز کۆچی دوایی کرد.

کورپه‌کانی: پی‌نج کورپی هه‌بوون: محه‌مه‌د و نه‌بو به‌کر و عومه‌ر و عوسمان و عه‌لی.

سه‌رچاوه‌: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۲.

ئیراهیم محهمهد ئیراهیم بهرزنجی (۳۶)

ناوی ئیراهیمه، کوری محهمهدی، کوری ئیراهیمی بهرزنجی یه، پیتش نویتز و ووتارخوین و مدرس بووه له مزگهوتی شیخ عبدالقادی گیلانی له (بهغدا) له گهرهکی (باب الشیخ) دیوهخانهکی گهوهی ههبوو، بهردهوام کاروانسرا بوو دهچوونه خزمهتی بو فتهوا و وهلامی پرسیارانی شرعی، له (۱۲۷۰ک - ۱۸۵۳ز) کۆچی دوایی کرد، مهلا عبدالله ی کورپان له جی دانا، نهویش له (۱۳۱۰ک - ۱۸۹۲ز) کۆچی دوایی کرد، مهلا محهمهدی کورپان له جی دانا، نهویش له (۱۳۴۷ک - ۱۹۲۸ز) کۆچی دوایی کرد، نهویش کورپکی ههبوو، ناسرابوو، به سید عبدالله.

سەرچاوه: بوژاندنهوهی میژووی زانایانی کورد ۶/۷۰ - ۷۱.

ئیراهیم محهمهد جزیری (۳۷)

ناوی ئیراهیمه، کوری محهمهدی کوری مههرانی جزیری، ناسراوه به نهبوطاهر، سالی ۵۱۴ک - ۱۲۰ز هاتوته دنیا، زانایهکی شرع زان و به دین بووه، بو خوتیدن چوینه (بهغدا) لای مهلا به باشهکانی نهو سردمه ی خوتندوو، پاشان گهرایتهوه (جزیره) دهستی کردوو به فتهوا و دهرس دان و کتیب دانان، چهندان مهلا له سهر دهستی ینگهیشتون.

کۆچی دوایی: له شهوی پنج شهمه ی (۱۵) ی مانگی (محرم) ی سالی ۵۹۹ک -

۱۲۰۲ز کۆچی دوایی کرد.

سەرچاوه کان:

۱. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۲۳.
۲. طبقات الشافعية نهمهوى ۱/۳۶۹.
۳. علماءنا في خدمة العلم والدين ۷.
۴. معجم اعلام الكورد ۱۷.

نیبراهیم محهمهد زفنگی (۲۸)

ناوی نیبراهیمه، کوری مه‌لا محهمهدی زفنگی بو طی یه، پینش نویتز و ووتارخوین بووه، له مزگه‌وتی نوینی شاری (قامیشلی) له (سوریا). ناوبراو برای ماموستا مه‌لا نه‌همهدی زفنگی یه، که موفتی قامیشلی بووه، شهرحی دیوانی شیخ نه‌همهدی جزیری کرد به‌عه‌ره‌یی، ماموستا نیبراهیم شهرع زان و ته‌سه‌ووف زان بوو، ریتزمانی عه‌ره‌یی و فارسی چاک ده‌زانی، زانیایه‌کی قسه‌خوش و رووخوش و مه‌جلیس ناوه‌دان بوو، بو زانیاری ناین به‌رده‌وام خه‌لکان هاتووچویان ده‌کرد، ناگاداربوو له ناوه‌رزکی کتیان، پرسیاره‌ک کرابا یه‌کسه‌ر ناماژه‌ی ده‌کرد که‌وا له فلان به‌رگه و شوته‌که‌ی دیارده‌کرد. پیوستی به‌ فی‌رست نه‌ده‌کرد، خو‌ی فی‌رست بوو، له ۱۴۱۵ک - ۱۹۹۴ز کۆچی دوایی کرد. سهرچاوه: عقد الجوه‌ر ۱۷۰۷.

نیبراهیم محهمهد شاره‌زوری (۲۹)

ناوی نیبراهیمه، کوری محهمهدی، کوری عه‌قیلی شاره‌زورییه، ناسراوه به‌ (نه‌بو نیسحاق)، زانیایه‌کی مه‌زن بووه، له مه‌زه‌به‌یی نیمامی شافیعی زۆر شاره‌زا بووه، به‌ زمانیکی پاراو و ره‌وان نامۆزگاری خه‌لکانی کردووه، به‌ تایبته له فه‌رائیز و دابه‌شکردنی میرات ده‌ستیکی بالای هه‌بووه، ماوه‌ک له (هه‌ولیر) دانیشته پاشان چووه (دیمشق)، ماموستا خالی جه‌مه‌له‌دین نه‌بوخه‌سه‌نی کوری موسلیمه که‌ کیسی (أحكام الخنثی)ی داناوه، ماموستا خه‌ریکی خویندن و خویندنه‌وه و ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌رمووده‌کانی پتقه‌مه‌بر (د.خ) بوو، تا سالی ۴۸۴ک - ۱۰۹۱ز کۆچی دوایی کرد. سهرچاوه‌کان:

۱. طبقات الشافعية ۲ / ۹۴.
۲. علماءنا في خدمة العلم والدين ۱۱.
۳. الاكليل في محاسن أربيل ۵۷.

نیبراهیم محهمهد گۆران (۴۰)

ناوی نیبراهیمه، کوری محهمده، ناسراوه به نه‌بو‌طاهر گۆرانه، مه‌زه‌بی شافیعی بووه، سالی ۱۱۱۴ ک - ۱۷۰۲ ز له مه‌دینه‌ی پیروز هاتوته دنیا، له خزمه‌ت باوکی و جه‌ند زانیانی خویندوووه، له مزگه‌وتی خو‌شه‌ویست (د.خ) ده‌رسی داوه، زۆر له یارمه‌تی خه‌لکان دابوووه، سالی ۱۱۸۸ ک - ۱۷۷۴ ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: معجم اعلام الکورد ۱۷.

نیبراهیم محهمهد هه‌ولێری (۴۱)

ناوی نیبراهیمه، کوری محهمدی، کوری یوسفی هه‌ولێریه، شه‌ریعه‌تی مه‌زه‌بی شافیعی خویندوووه، کرایته (قازی حسابان) ماوه‌ی بیست سالان له دادگا بووه، ناسراوه به زاته‌کی به دین سالی ۷۵۵ ک - ۱۳۵۴ ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: الدرر الكامنة ۱/۴۶

نیبراهیم مه‌حمود کابله (۴۲)

ناوی نیبراهیمه، کوری مه‌حمودی کوری عبدالکریمی، کوری سه‌ید عیسی‌ی به‌رزنجی یه، له گوندی (به‌رزنجه) هاتوته دنیا، کتیبه سه‌ره‌تایه‌کانی له قوتابخانه‌کانی کوردستان ته‌واو کرد، نه‌جا چوووه (میسر) ماوه‌ک له‌وتی خویند، دوابی چوووه (نه‌فغانستان) پاشان چوووه (ئێران) له گوندی (نولی) ی سه‌ر به (مه‌ریوان) نیشته‌جی بوو، دوابی له قوتابخانه‌ی (سوور) کرا (مدرس) ماوه له‌وی خه‌ریکی جی‌به‌جی کردنی کاروباری نایی بوو، له شه‌وی هه‌ینی سه‌ره‌تای مانگی (محرم) ی سالی ۸۲۳ ک - ۱۴۲۰ ز کۆچی دوابی کرد، له سه‌ر وه‌سیه‌تی خۆی له گۆرستانی دامه‌نی گوندی (ده‌ره‌تفی) به خاک سپێردرا (کابله) کورت کراوه‌ی: (کاک نیبراهیمه)، کورد زۆرجار ده‌لێته (کاک): کا، ده‌لێته (نیبراهیم): برایم یان بله، لیکدراوه‌که به‌مشێوه‌یه ده‌یته: (کابله).

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۸ - ۹.

نیبراهیم مه‌حمود گردلانکه‌یی (۴۳)

ناوی نیبراهیمه، کوری مه‌حمودی، کوری عبدالفتاحه، عه‌شیره‌تی (گهردی‌یه)، سالی ۱۹۲۴ز له‌گوندی (شیخان) هاتوته‌دنیا، له‌زوه‌وه‌باوکی کۆچی دوابی کرد، له‌تمعه‌نی جهوت سالی‌دا بۆ خویندن ناردیانه‌گوندی (گرده‌شینه) لای مه‌لا شیخ عبدالقادر، پاشان چوه (باشته‌په) لای مه‌لا سعید، پاشان چوه (قه‌بران) لای مه‌لا محمهد، هه‌روه‌ها ماوه‌کیش بۆ خویندن چوه‌له‌لای مه‌لا طاهیری (سوسه‌ی)، ماوه‌کیش چوه‌له‌خزمت مامۆستا مه‌لا شه‌ریفی دووشیوانی، پاشان لای مه‌لا طه‌یبی دووشیوانی، پاشان چوه‌له‌شاری (که‌رکوک) لای مه‌لا عومهری نۆمه‌ر گومبه‌تی، ماوه‌له‌وی تا سالی ۱۹۴۹ز نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی پێدا.

مه‌لایه‌تی: به‌که‌م جار بووه‌مه‌لا له‌(گردلانکه)، هه‌روه‌ها مه‌لایه‌تی له‌م شویتانه‌ش کردوه: (شیخانان)، (نه‌بیاوه)، (سه‌رییر)، (بشیریان)، (ره‌حیم ناوا)ی که‌رکوک، سالی ۱۹۸۴ز دووباره‌گه‌راوه‌که‌رکوک دوابی له‌گه‌ل چهند خیزانانی کورد رژیمی به‌عس له‌که‌رکوک ده‌ری کردن، مامۆستاش ناواره‌بوو، بۆ (هه‌ولێر) له‌گه‌ره‌کی مو‌فتی کرا پێش نوێژ، له‌به‌رواری ۲۷/۹/۱۹۹۹ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: ژياننامه‌ی زانابه‌نابینه‌کۆچ کردوه‌کان ۶۲ - ۶۵.

نیبراهیم مه‌سه‌عود مه‌سروری (۴۴)

ناوی نیبراهیمه، کوری مه‌سه‌ودی، کوری سه‌عیده، ناسراوه‌به: (ابن الجابی) سالی ۱۹۶۲ک - ۱۹۶۳ز هاتوته‌دنیا. خه‌لکی (هه‌ولێره) دوابی چووینه (قاھیره)، له‌وی چوه‌ (مه‌دینه‌ی پی‌رۆز، مامۆستایه‌کی ره‌وشت چاک و رێک و به‌سام بووه، له‌زانسته‌کانی قورئانی پی‌رۆز ده‌رسی داوه، هه‌روه‌ها پێش نوێژ و ووتارخوین بووه، دوا‌همه‌ری چاوه‌کانی رۆیشتن، له‌ ۷۴۵ک - ۱۳۴۴ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الدرر الکامنه ۱/۴۷.

۲. الإکلیل فی محاسن أربیل

۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۶.

نیراهیم موسه‌لله‌م هه‌ولێری (۴۵)

ناوی نیراهیمه، کوری موسه‌لله‌می، کوری سه‌لمانی هه‌ولێریه، برای ماموستا نێسماعیله، له‌ سه‌ده‌ی شه‌شم ژیاوه، له‌ (هه‌ولێر) له‌ دایکبووه، هه‌ر له‌وێش په‌روه‌رده بووه، زانایه‌کی به‌ دین و له‌ خوا ترس بووه، رووی خۆی نه‌دایته‌ دنیا، سه‌فه‌ری (به‌غدا)ی کردووه، له‌وی له‌ لای چه‌ندان ماموستایانی خۆیندوووه، پاشان گه‌رایته‌وه (هه‌ولێر) له‌وی کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه: تاریخ أربیل ۱/۲۱۳ ، ۲/ ۳۶۴.

نیراهیم مه‌ولان سیسیری (۴۶)

ناوی نیراهیمه، کوری مه‌ولانی وه‌زیره، ناسراوه به‌ نێسماعیل زاده، سالی ۱۹۲۱ز له‌ گوندی (سیسیر) سه‌ر به‌ (سه‌رده‌شت) له‌ کوردستانی نێران هاتوته‌ دنیا. خۆیندنی: له‌ ته‌مه‌نی حه‌وت سالیدا، له‌ به‌ر خۆیندنیان دانا، له‌ لای مه‌لا حوسینی گونده‌که، قۆزاغی سوخته‌یی و ناسکه‌ موسته‌عیدی بری، نه‌مجا چووه‌ گوندی (قۆزلوو)، لای مه‌لا عبدالله ی محه‌مه‌دی شه‌رحی عه‌قایدی له‌ گه‌ل (جمع الجوامع) ته‌واو کرد، له‌ویوه چووه، گوندی (حه‌مامیان) لای مه‌لا عه‌لی وه‌لزی، له‌وی چووه (شیخه‌لهر) لای مه‌لا حه‌سه‌نی شیخی، نه‌مجا چووه (سابلاغ) لای مه‌لا محه‌مه‌دی ماوه‌رانی دوایی له‌وی هه‌رقه‌نا بۆ (گه‌نار) لای مه‌لا سالحی مه‌لا نه‌جیبی بیژه‌وی پاشان چووه (گه‌لآله) لای مه‌لا محه‌مه‌دی ره‌نێس، ماوه له‌ خزمه‌تی تا کۆتایی به‌ خۆیندنه‌که‌ی هێنا و نێجازه‌ی مه‌لایه‌تی لێ وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: یه‌که‌م جار له‌ گوندی (نستان) بووه مه‌لا، کاروباری مه‌لایه‌تی جێ‌به‌جێ

ده‌کرد هه‌روه‌ها ده‌رسی فه‌قیان ده‌داوه، پاشان گه‌راوه (سیسیر) ماوه‌ی سی ساڵ له‌وی خه‌ریکی ده‌رس دانه‌وه و فه‌توادان بوو، پاشان له‌وێش باری کرد، بۆ (سه‌ده‌شت) له‌وی

کرا (مدرس) ماوه کیش لهویماره، نه مجاره چووه (سابلاغ)، تمهه نیکی دریزی له تاعهت و خواپهرستی رابارد، سالی ۲۰۰۰ ز مان ناوایی یه کجاری له دۆست و برادهران کرد، کورنیکی نهندازیاری ههیه، ناوی عبدالرحمان، له (سابلاغ) داده نیشی.

سه رجاو: فهقی و فهقیهتی له کوردستان ۲۷۳ - ۲۷۵.

ئیهراهییم میکایل بهستی (۴۷)

شیخ ئیهراهییم، کوری میکایله، خه لکی گوندی (بهسته) نزیك (سنه) یه له زانییه مدزنه کان و به دینه کان بووه، دهوری سالی ۱۰۸۰ ک - ۱۶۶۹ ز دهرسی له خزمهت شه هابه دین شازه لی خویندوووه، دواپی دهستی کردوووه به دهرس دانهوه و نامۆزگاری خه لکان و جتی به جتی کردنی کاروباری موسلمانان به پی شه ریعهت.

سه رجاو: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۴.

ئیهراهییم ههدهمه (۴۸)

شیخ ئیهراهییم ههدهمه، له کورده کانی رۆژه لاته، به سه فه ر چووه (شام) له نیوان (قودس) و (خه لیل) نیشته جتی بووه، خه ریکی دارچاندن و رهز و کشتوکال بووه، خه لکان ده چوونه خزمهتی بو زیارهت، کهراماتیان لی ده گیراوه، تمهه نی صد سال بووه، له دوا عه مری ژنی هیتا، چهند کوری به قسمهت بوون، نه وانیش بوونه ییاوچاک، له مانگی جیمادی دووهم، سالی ۷۳۰ ک - ۱۳۳۰ ز کۆچی دواپی کرد.

سه رجاو: البداية والنهاية ۱۴ / ۱۵۸.

ئیهراهییم یوسف کوردی (۴۹)

ناوی ئیهراهییمه، کوری یوسفی، کوری سواری کوردیه، مهزهه بی شافیعی بووه له شاری (حه لهب) دابه زیوه، زانییه کی نه هلی ته سه ووف و دلپاک بووه، حه زی له زانیاری (کیمی) بووه، سالی ۹۶۰ ک - ۱۵۵۳ ز له (حه لهب) کۆچی دواپی کرد.

سه رجاو: شذرات الذهب ۸/۳۲۵.

نه بویه کر نامیدی (۵۰)

ماموستا نه بویه کری نامیدی کوردی، مهزههیی شافیعی بووه، له (دیمشق) دابهزیوه، زانایه کی دل نهرم و بهدین بووه، رووخوش بووه، سوود بهخش بووه، خهریکی دانراو ونوسین و پهراویز دانان بووه، دهرسی له خزمهت مهلا نهحمهدی کوردی خوتندوووه، له تفسیری قورنانی پرۆزو فرموده کانی پتغممبهر (د.خ) شارهزا بووه، له (جامع الاموی) دهرسی داوه.

کۆچی دوایی: له شهوی دوو شهمهی (۱۱) ی مانگی (محرم) ی سالی ۱۰۳۶ ک

— ۱۶۲۶ ز له تمهنی سی سالیدا کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه کان:

۱. خلاصة الاثر ۱/۱۱۰-۱۱۱.
۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۱.
۳. معجم أعلام الكورد ۳۱.
۴. تاريخ مشاهير الكورد ۱/۱۸۲-۱۸۳.

نه بویه کر نیبراهیم جزیری (۵۱)

ناوی نه بویه کره کورپی نیبراهیمی کورپی نه بویه کری، کورپی محمهدی، کورپی عوسمان، جزیرییه، له (دیمشق) هاتوته دنیا له خزمهت باوکی پهروهده بووه، قورنانی پرۆزی به تهجویدهوه خوتند، پاشان شهریهت و نهحو و عهروز و قوافی خوتند، کرا پینش نوێژ و ووتارخوین له مزگهوتی (صوفا)، ماموستا شاعیره کی چاک بوو.

کۆچی دوایی: له رۆژی شهمهی (۱۵) ی مانگی شهعبانی سالی ۱۱۹۸ ک -

۱۷۸۴ ز کۆچی دوایی کرد، له مزگهوتی (نهمهوی) نوێژیان له سه رکرد.

سهرچاوه کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۲۷.
۲. سلك الدرر ۱/۴۴ - ۴۵.

نه بویه کر نه حمه د نامیدی (۵۲)

ناوی نه بویه کره، کوری نه حمه دی، کوری عیزه دینی، کوری نیکه، خه لکی شاری (نامیدی) یه، مه زه بی حنه ف یه، سالی ۷۹۳ك - ۱۳۹۱ز کۆچی دوایی کردوه، تفسیری قورنانی پیروزی داناوه، به ناوی (التلخیص بمدارك التنزیل). سه چاوه: هدیة العارفین ۵/۲۳۵.

نه بویه کر نه حمه د گه لاتی (۵۳)

ناوی نه بویه کره، کوری نه حمه دی، کوری داوده، خه لکی (گه لاله) یه، یا عه شیره تی گه لاتی یه، مه زه بی شافیعی بووه، ته ریه تی نه قشبهندی بووه له (دیمشق) دابه زیوه زانیاری له قورنانی پیروز و فه رموده کانی پیغمبه ر (د.خ) زۆر بووه نه هلی ته سه ووف بووه، له ۱۲۴۰ك - ۱۸۲۴ز کۆچی دوایی کردوه، (صفوة التفاسیر) و (تنبيه الغافلین) ی داناوه.

سه چاوه کان:

۱. معجم المؤلفین ۳/۵۷.
۲. الآعلام ۲/۳۵.
۳. معجم أعلام الكورد ۲۷.
۴. یادی مهردان ۱/۹۵ - ۵۶.

نه بویه کر نه ییوب ژه نگاری (۵۴)

ناوی نه بویه کره، کوری نه ییوبی، کوری یه عقوبه، خه لکی (سنجار- ژه نگار) ه، له (دیمشق) دابه زیوه، زانایه کی چاک و به دین بووه، خه ریکی پیش نویتژی و پهروه رده کردنی منالان بوو، له مانگی شه ووالی سالی ۷۰۷ك - ۱۳۰۸ز کۆچی دوایی کرد.

سه چاوه: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۵.

ئه‌بویه‌کر داود عیسا (۵۵)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی داودی، کورپی عیسی، کورپی ئه‌بویه‌کری، کورپی محهمه‌دی، کورپی ئه‌یویی، کورپی شادی سه‌یفه‌دین مه‌لیکی عادیله، زانایه‌کی مه‌زن بووه، شهرحی (الجامع الکبیر) ی کردووه له چه‌ند به‌رگ، له زانستی عه‌روز دانراوی خۆی هه‌یه، هه‌روه‌ها دیوانی شیعری هه‌یه، له مانگی ره‌مه‌زانی سالی ۶۸۲ ک - ۱۲۸۳ ز له (دیمشق) کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه: معجم المؤلفین ۳/۶۱.

ئه‌بویه‌کر عه‌بباس خاپوری (۵۶)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی عه‌ببسی، کورپی عبدالله ی (خاپور)یه، له گه‌وره‌ترین قوتابیه‌کانی شیخ تاجه‌دینی فه‌زاریه، له شاری (به‌عله‌به‌ک) قازی بووه، له شه‌وی شه‌می (۱۷) مانگی جیمادی دووهم سالی ۷۲۳ ک - ۱۳۲۳ ز له قوتابخانه‌ی (بادرانیه) کۆچی دوا‌یی کرد، له ته‌مه‌نی (۷۰) سالی له کتوی (قاسیون) به‌ خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه: البداية والنهاية ۱۴/۱۱۴.

ئه‌بویه‌کر عبدالرحمان (جامی) (۵۷)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی عبدالرحمانه، ناسراوه به (جامی) خه‌لکی (حه‌ریه) زانایه‌کی لیته‌توو و وردین بووه، له (دیمشق) دابه‌زیوه، ده‌رسی به‌ نه‌حمه‌د پاشای وه‌زیر داوه، بۆیه نابراوه به: (معلم الوزیر)، پاشان له‌گه‌ل وه‌زیر چووه (ئه‌سته‌مبۆل) دوا‌یی گه‌راوه (دیمشق) له قوتابخانه‌ی (سه‌لیمیه) کرا (مدرس) هه‌روه‌ها (قازی) بوو له (سه‌یدا). ده‌رسی قورئانی پێرۆزیشی له (جامع الاموی) ده‌داوه، مامۆستا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی به‌ چه‌ند مه‌لایان داوه، به‌رده‌وام ده‌هاتنه‌ خزمه‌تی بۆ وه‌لامی په‌رسیارانێ گه‌رینگ.

کۆچی دوا‌یی: له به‌رواری سالی ۱۰۷۷ ک - ۱۶۶۶ ز کۆچی دوا‌یی کرد، له گۆرستانی (فرادیس) به‌ خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

١. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٣١ - ٣٢.
٢. خلاصة الأثر ١/٨٦ - ٨٧.
٣. تاريخ مشاهير الكورد ١/٢٠٦ - ٢٠٧.
٤. معجم أعلام الكورد ٢٨ - ٢٩.

نه‌بویه‌گر عبدالله بیستانه‌یی (٥٨)

ناوی نه‌بویه‌کره، کورپی عبدالله ی کورپی نه‌حه‌ده، سالی ١٩١٦ ز له گوندی (سۆربه‌ش) چاوی خۆی له دنیا هه‌له‌یه‌ناوه.

خویندنی: ده‌ستی کرد به‌ خویندنی قورئانی پیروژ، کتێبه‌ سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، نه‌جا چووه (دۆله‌سه‌هه) لای مه‌لا عوسمان، دواپی چووه (که‌سه‌نه‌زان) لای مه‌لا محهمه‌د نه‌مینی سویری، ماوه‌ کیش له‌ خزمه‌ت مه‌لا نیسماعیلی نا‌قیصی خویند، دواپی چووه (هه‌ره‌جه) لای مه‌لا مه‌حمودی راجی، نه‌جا چووه (هه‌ولێر) له‌ مزگه‌وتی (قه‌لات)، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی له‌ عێزه‌دین نه‌فه‌ندی وه‌رگرت نه‌جا بووه مه‌لا له‌ (بیستانه‌ی گه‌وره‌، پاشان باری کرد بۆ (بنه‌سراوه‌) دواپی هاته‌ (هه‌ولێر).

کۆچی دواپی: له‌ ١٩٨٠ ز کۆچی دواپی کرد.

سه‌رچاوه‌: که‌شکۆلی مه‌لا نه‌نوه‌ری سه‌عاتچی.

نه‌بویه‌گر عثمان نه‌فه‌ندی (کچک مه‌لا) (٥٩)

ناوی ته‌واوی: ناوی نه‌بویه‌کره، کورپی مه‌لا عوسمانی، کورپی مه‌لا نه‌بویه‌کری،

کورپی مه‌لا عومره‌، له‌ به‌ر به‌ژن کورتی ناویان ده‌برد به‌ (کچک مه‌لا) سالی ١٩٢٢ ک - ١٧٧٨ ز له‌ هه‌ولێر چاوی خۆی هه‌له‌یه‌ناوه له‌ دنیا.

خویندنی: ده‌رسی له‌ خزمه‌ت باوکی خویندووه‌، ماوه‌ کیش چوویته‌ لای مه‌لا

عبدالرحیمی زیاره‌تی، هه‌روه‌ها ماوه‌ کیش له‌ لای مه‌لا عبدالرحمانی رۆژیانی خویندووه‌،

نهجا چووه (بهغدا) ماوهك له لای داود پاشای خوتند، پاشان چووه شاری (سلیمانی) ماوهی دوو سالان له خزمهت مهولانا خالید ماوه، دهرسی شریعت و تهسهووفی خوتند. پلهی مهلایهتی: زانابهکی بهرز بووه، یهك بووه له پیاوه ماقولانی (ههولیر)، له ناو خهلكان و مهلایان و حوكمداران ریزی تایهتی خوئی ههبووه، پهراوتزی لهسهر کتیانی (تحفة) و (شهرحی مهطالع) و (جمع الجوامع) و (سهیله کوتی مهنتیق) و (سهیله کوتی نهحو) ههیه.

بهشیک له فهقییهکانی: شیخ ئیراهیم فهصیح حهیدههری و مهلا عومهر نهفهندی خهیلانی و مهلا مهحمودی دیمیلانی.

کۆچی دواپی: له بهرواری سالی ۱۲۷۲ك - ۱۸۵۵ز له شاری (ههولیر) مالتاواپی یهکجاری له دۆست و برادهر و فهقییان کرد.

سهرچاوهکان:

۱. عنوان المجد ۱۴۱.
۲. أربیل فی مختلف العصور ۱۳۳.
۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۹ - ۳۰.
۴. علماء ومدارس فی أربیل ۲۸.

نهبو بهکر عومهر نهفهندی (مهلا نهفهندی ههولیر) (۶۰)

ناو و نژادی: ناوی نهبو بهکره، کورپی مهلا عومهری، کورپی مهلا نهبو بهکر، کورپی مهلا عوسمانی، کورپی مهلا نهبو بهکر، کورپی مهلا عومهری، کورپی مهلا نهبو بهکر، کورپی شههسهدینی، کورپی شههابهدینی، کورپی مهلا خضری، کورپی مهلا نیلیاسه ناسراوه به (کچک مهلا) واته: مهلا گچکه، مهلا نهفهندی گچکه نهبو، بهلام مهلا نهبو بهکر نهفهندی بایری بهزنی کورت بووه، بۆیه پیمان گوته: کچک مهلا، نهو نازناوه له بایری بۆ نهو بهجی ماوه. نهو زاته سالی ۱۲۸۴ك - ۱۸۶۷ز له قهلاتی (ههولیر) چاوی خوئی ههلهتیاوه له دنیا.

خویندنی: له لای عومەر ئەفەندی باوکی پەرورده بووه، هەر له خزمەت ئەویشی خویندوووه، نیجازه‌ی مه‌لا به‌تیشی لی‌ وەرگرتوووه، سالی ١٨٩٠ ز.

ه‌زی هاتی ئەو بنه‌ماله‌ بۆ هه‌ولێر: مه‌لا نیلیاسی باپیره‌ گه‌وره‌یان له‌ شاری (سوله‌ت ئابادی) نزیك (سنه) داده‌نیشت، شا نیسماعیلی صه‌فه‌وی ده‌یویست پیاوه‌ ناسراوه‌کانی ئاینی به‌ زۆری بیان کاته‌ شیعه‌، ناچار مه‌لا نیلیاس له‌ ده‌ستی رای کرد و ولاتی ئێرانی به‌جی ه‌یشت، له‌ گه‌ڵ خزمه‌کی خ‌زی که‌ محهم‌د کوری حه‌یدەر پیره‌دینه‌، باپیره‌ گه‌وره‌ی مه‌لا به‌ حه‌یدهریه‌کانی ماوه‌رانه‌، ناواره‌ بوون، هاتنه‌ کوردستانی عێراق، مه‌لا محهم‌د له‌ (هه‌ریر) دابه‌زی و مه‌لا نیلیاس هاته‌ (هه‌ولێر)، سولتانی عوسمانی له‌وکاته‌ سوله‌یمان قانونی بوو، زۆر ریزی لێنا.

بنه‌ماله‌ی مه‌لا نیلیاس چونکه‌ ناسرا‌بوون به‌ خاوه‌ن زانست و زانیاری، مه‌دره‌سه‌ی فه‌قیانیان هه‌بوو، ده‌سته‌ به‌ ده‌سته‌ مه‌لایان له‌سه‌ر ده‌ستی ئەوان نیجازه‌یان وهرده‌گرت، میوانداریه‌کی زۆر بێ ئەندازه‌یان ده‌کرد، پیاوانی به‌ دین و ماقول و بیر و بر‌وا دروست بوون، سولتانی عوسمانی ژماره‌ك گون‌دی پ‌ی به‌خشین، ب‌ووه‌ی به‌روبوومه‌ که‌یان خه‌رج بک‌ریت له‌ فه‌قیان و میوانان، ناوه‌کانیان ئەمانه‌ن: باداوه‌، کونه‌گورگ، گرده‌ه‌ش‌ی گ‌چکه‌، تهن‌دوره‌، به‌ردینه‌، به‌شیک له‌ داره‌توو، چاروک، مناره‌، جدیده‌، مه‌لاقه‌ره‌، که‌په‌نک ره‌ش، حه‌سه‌ن به‌گ، شیخه‌لاس، به‌شیک له‌ پ‌ورج‌ه‌.

که‌سایه‌تی مه‌لا ئەفەندی: مه‌لا ئەفەندی پ‌سپ‌ور بوو له‌ هه‌موو زانسته‌کان، که‌ خویندنیان با‌بوو له‌ ناو چینی مه‌لا و فه‌قیان، به‌ تابه‌ت له‌ نه‌ستیره‌ناسی ده‌ستی بالا بوو ک‌تیبی دانراوی خ‌وی له‌و باب‌ه‌ته‌ هه‌بوو، فه‌قیان له‌ حوجره‌کانی مزگه‌وته‌کان که‌ ک‌وتاییان به‌ ق‌وناغه‌کانی خویندن ده‌ه‌ینا، ب‌و پ‌ه‌ره‌پ‌دانی زانیاری، ده‌هاته‌ لای مه‌لا ئەفەندی، ماوه‌ك ده‌مانه‌وه‌ و نیجازه‌ی مه‌لا به‌ت‌ی پ‌ده‌دان، ره‌وانه‌ی گون‌ده‌کی ده‌کردن، نه‌ویش له‌ لای سه‌رۆك عه‌شیره‌ته‌کان و ر‌یش سه‌په‌ه‌کان، قسه‌ی ره‌ت نه‌ده‌کراوه‌، مه‌لا داده‌مه‌زرا و ق‌وتابخانه‌ و مزگه‌وت و خانووی ب‌و دا‌بن ده‌کرا و خزمه‌ت ده‌کرا.

مه‌لا نه‌فه‌ندی له‌بهر نه‌وه‌ی سامانیکی زۆری هه‌بوو، جگه‌ له‌ خوای گه‌وره‌ نیشی به‌ کەس نه‌بوو، داوای یارمه‌تی له‌ کەس نه‌ده‌کرد، خه‌لکان نیشیان به‌و هه‌بوو، پێویستی خۆیان له‌ لا باس ده‌کرد، مه‌لایه‌کان، سه‌رۆک عه‌شیره‌ته‌کان، پیاوه‌ ماقوله‌کان، هه‌ر هه‌موویان بۆ نیشی گه‌رنه‌گه‌ر روویان تێ ده‌کرد، خۆشی قه‌ت هاتووچۆی دام و ده‌زگاگانی حکومه‌تی نه‌ده‌کرد، خزمه‌تکاره‌کی خۆی وه‌کو: (قاده‌ره) ده‌نارد، یا ته‌له‌فۆنه‌کی ده‌کرد، نیشه‌که‌ به‌ ناسانی ده‌کرا، له‌ جه‌نابی شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌بندی هه‌ولیرم گوی لێ بوو فرمووی: {مه‌لا نه‌فه‌ندی عیلم و جاه‌ و سه‌روه‌تی هه‌بوو، به‌و هه‌ر سیکانه‌ خزمه‌تی نایین و مه‌لا و فه‌قیانی ده‌کرد، نه‌وه‌ی لۆوی هه‌ر که‌ت، لۆ که‌سی سه‌رده‌می وی هه‌رنه‌ که‌ت}.

مه‌لا نه‌فه‌ندی: ڕیزی پیاوه‌ ماقوولانی زۆر ده‌گرت، به‌ تابه‌ت شیخه‌کانی (بیاره) و (ته‌ویله) و بنه‌ماله‌ی شیخ نه‌بوه‌کری هه‌رشه‌می، هه‌ر که‌سه‌ی ته‌یه‌ک ڕووداویکی لێ قه‌وما یا ڕووی کرد یا نه‌و زاته‌ چاره‌سه‌ری ده‌کرد و یارمه‌تی ده‌دان، بۆ غه‌ونه: ڕه‌شید عالی گه‌یلانی که‌ سالی ١٩٤١ ز شۆرشێ دژی مه‌لیکانی به‌غدا هه‌لگیرساند، مه‌لیکه‌ (عالیه) له‌ گه‌ل (فه‌یسه‌لی) کۆری که‌ له‌و کاته‌ منداڵ بوو، له‌ (به‌غدا) نه‌حه‌وانه‌وه‌ هه‌لاتن له‌ گه‌ل چه‌ند که‌سانی تر له‌و بنه‌ماله‌، هاته‌نه‌ مالتی مه‌لا نه‌فه‌ندی له‌ (باداوه)، هه‌روه‌ها مه‌لیک (فه‌یسه‌لی) یه‌که‌م که‌ سالی ١٩٢٥ ز یه‌که‌م جار هاته‌ هه‌ولیر، میوانی مه‌لا نه‌فه‌ندی بوو، وه‌ دووباره‌ سالی ١٩٣٠ ز هاته‌وه‌ هه‌ولیر دیسان هه‌ر میوانی مه‌لا نه‌فه‌ندی بۆوه‌.

نه‌وانه‌ی نیجازه‌ی پێداون:

مه‌لا نه‌فه‌ندی که‌ سالی ١٣١٧ک - ١٨٩٩ ز باوکی کۆچی دوایی کرد، خۆی ته‌مه‌نی سی و دوو سال بوو، له‌ جێ دانیشته‌ له‌و به‌رواره‌وه‌، وه‌ له‌ پێشدا که‌ باوکی له‌ ژياندا بوو تا کۆچی دوایی خۆی سی سهد و چه‌فتا نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی داوه‌، لیسته‌ی ناوه‌کانی به‌شیک له‌و مه‌لایانه‌، به‌ پێی نووسینی مامۆستا مه‌لا عومهری ته‌رجانی، که‌ نه‌ویش خۆی یه‌که‌ له‌و فه‌قیانه‌، نه‌مانه‌ن:

۱. مهلا محمهد پهرجهمی ۱۳۰۹ک.
۲. مهلا یوسفی سلیمانی ۱۳۱۰ک.
۳. مهلا حسه‌ن ره‌سول سنهیی ۱۳۱۱ک.
۴. مهلا عبدالفتاح خه‌تی ۱۳۱۲ک.
۵. مهلا عبالعزیز ده‌ربازی ۱۳۱۳ک.
۶. مهلا سعید سه‌قزی ۱۳۱۳ک.
۷. مهلا نه‌حمد قوم قه‌لایی ۱۳۱۳ک.
۸. مهلا نیراهیم یتشه‌یی ۱۳۱۳ک.
۹. مهلا محمهد نه‌مین دوو شیوانی ۱۳۱۶ک.
۱۰. مهلا محمهد سه‌عید سمیلی ۱۳۱۴ک.
۱۱. مهلا عارفی شنۆیی ۱۳۱۴ک.
۱۲. مهلا ره‌شیدی بۆکانی ۱۳۱۴ک.
۱۳. مهلا عبدالله ی مه‌ریوانی.
۱۴. مهلا سه‌عیدی نه‌هری ۱۳۱۶ک.
۱۵. مهلا نیراهیم شیوه‌لوکی ۱۳۱۶.
۱۶. مهلا نه‌حمدی وه‌ردی ۱۳۱۶ک.
۱۷. مهلا خدر سه‌ید که‌مال ۱۳۱۶ک.
۱۸. مهلا عبدالسلام باشوری ۱۳۱۷ک.
۱۹. مهلا محمهد نه‌مین سور سوری ۱۳۱۸ک.
۲۰. مهلا طاهای شه‌قلاوه‌یی ۱۳۱۸ک.
۲۱. مهلا عبدالله ی مه‌میخه‌لی ۱۳۱۸ک.
۲۲. مهلا طاهای گاینجی ۱۳۱۸ک.
۲۳. مهلا محمهدی پاراستی ۱۳۱۸ک.

۲۴. مهلا نه‌مینی ره‌زایی ۱۳۱۸ک.
۲۵. مهلا محمهدی هه‌برزی ۱۳۱۹ک.
۲۶. مهلا ئیسماعیلی قوشته‌به‌یی ۱۳۲۰ک.
۲۷. مهلا طاهیر که‌رکوک‌یی ۱۳۲۰ک.
۲۸. مهلا طاهیر شیخ وه‌تمانی ۱۳۲۰ک.
۲۹. مهلا نه‌حمهدی شنۆیی ۱۳۲۳ک.
۳۰. مهلا مصطه‌فای که‌ورگۆسکی ۱۳۲۳ک.
۳۱. مهلا محمهد بادینی ۱۳۲۳ک.
۳۲. مهلا هیبة‌الله‌ی نا‌کری ۱۳۲۴ک.
۳۳. مهلا سه‌عیدی شنۆیی ۱۳۲۴ک.
۳۴. مهلا سه‌ید عبدالله‌ی موکریانی ۱۳۲۵ک.
۳۵. مهلا عبدالفتاحی شوان ۱۳۲۷ک.
۳۶. مهلا عه‌لی شاره‌یسی ۱۳۲۷ک.
۳۷. مهلا عبدالرحمانی سینگوری ۱۳۲۸ک.
۳۸. مهلا عوسمانی خورمه‌له‌یی ۱۳۲۸ک.
۳۹. مهلا ئیبراهیم بارانی ۱۳۲۸ک.
۴۰. مهلا محمهد تاجه‌دین طالشی ۱۳۳۰ک.
۴۱. مهلا عبدالله‌ی بورهانی ۱۳۳۱ک.
۴۲. مهلا عبدالقادر مزوری ۱۳۳۲ک.
۴۳. مهلا ئیسماعیل بانه‌یی ۱۳۳۳ک.
۴۴. مهلا محمهد صادق صدر نابادی ۱۳۳۴ک.
۴۵. شیخ محمهد عارف طالشی ۱۳۴۲ک.
۴۶. مهلا محمهد باقرته‌یی ۱۳۴۲ک.

۴۷. مه‌لا صالح کۆزه پانکه‌یی ۱۳۴۱ک.
۴۸. مه‌لا عبدالله ی شه‌نه‌غه ۱۳۴۳ک.
۴۹. شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی ۱۳۴۴ک.
۵۰. مه‌لا نیسماعیل جدیده‌یی ۱۳۴۵ک.
۵۱. مه‌لا محمهد مه‌خوری ۱۳۴۵ک.
۵۲. مه‌لا صادقی شه‌قلاوه‌یی ۱۳۴۵ک.
۵۳. مه‌لا طه‌یبی دووشیوانی ۱۳۴۵ک.
۵۴. مه‌لا سه‌عیدی باشته‌په‌یی ۱۳۴۷ک.
۵۵. مه‌لا عوبیدی سالتیه‌یی ۱۳۴۸ک.
۵۶. مه‌لا حوسین مه‌لا عومه‌ر ۱۳۴۸ک.
۵۷. مه‌لا سه‌ید نیسماعیل مانیلی ۱۳۴۹ک.
۵۸. مه‌لا محمهد ره‌شید ده‌شی ۱۳۴۹ک.
۵۹. مه‌لا شیخ عه‌لی بالیسانی ۱۳۴۹ک.
۶۰. مه‌لا خالید ده‌شی ۱۳۴۹ک.
۶۱. مه‌لا محمهد سابلأغی ۱۳۵۱ک.
۶۲. مه‌لا طاها قورشقلی ۱۳۵۰ک.
۶۳. شیخ عبدالکریم به‌رزنجی ۱۳۵۱ک.
۶۴. سه‌ید عه‌لانهدین چه‌نته‌وه‌ری ۱۳۵۲ک.
۶۵. مه‌لا وه‌بسی گرتکی ۱۳۵۲ک.
۶۶. مه‌لا مصطه‌فای جه‌وانرۆبی ۱۳۵۲ک.
۶۷. مه‌لا شیخ محمهد سلیمان‌ی ۱۳۵۲ک.
۶۸. سه‌ید سه‌سن طالتشی ۱۳۵۲ک.
۶۹. مه‌لا محمهد موکریانی ۱۳۵۲ک.

٧٠. مهلا محمهد نهمین وهلزی ١٣٥٣ك.
٧١. مهلا محمهد نهمین گردهمامکی ١٣٥٣ك.
٧٢. سهید عبدالله ی تهوهکهلی ١٣٥٣ك.
٧٣. شیخ عومهری بالیسانی ١٣٥٣ك.
٧٤. مهلا عبدالرحمانی وهلزی ١٣٥٤ك.
٧٥. مهلا محمهد صالح سهقزی ١٣٥٥ك.
٧٦. مهلا صالح لولانی ١٣٥٤ك.
٧٧. مهلا عدلی تلکاشی ١٣٥٤ك.
٧٨. حاجی محمهد سؤدانی ١٣٥٥ك.
٧٩. مهلا عومهری تهرجانی ١٣٥٥ك.
٨٠. مهلا عبدالقادر زهنگیدهری ١٣٥٥ك.
٨١. مهلا عبداجمید خهخالی ١٣٥٦ك.
٨٢. مهلا عدلی عباسی.
٨٣. مهلا حسدن مزوری ١٣٥٧ك.
٨٤. مهلا محمهد سارتهکییی ١٣٥٨ك.
٨٥. مهلا محمهد نهمین سویری ١٣٥٨ك.
٨٦. مهلا صادق فهراهادی ١٣٥٨ك.
٨٧. مهلا سهعید فهراهادی ١٣٥٨ك.
٨٨. مهلا عبدالقادر گردهشیینی ١٣٦٠ك.
٨٩. مهلا عبدالکریم شوپره زهرتکه ١٣٦٠ك.
٩٠. مهلا عوسمان شهقلاوهیی ١٣٦٠ك.
٩١. مهلا مصطفا باریک ناروا ١٣٥٥ك.
٩٢. عیزه دین مهلا ههولیری ١٣٦٠ك.

٩٣. مه‌لا به‌حیا گرد عازهبانی ١٣٥٦ ک.

٩٤. مه‌لا حوسینی (مفسر) ١٣٣٣ ک.

٩٥. مه‌لا یوسفی سلیمانی ١٣١٠ ک.

٩٦. مه‌لا محمد نهمین دووشیوانی ١٣١٦ ک.

٩٧. مه‌لا حسنه رازانی ١٣١٨ ک.

٩٨. مه‌لا نه‌محمد بانه‌یی (ره‌ش) ١٣٤٣ ک.

٩٩. مه‌لا نه‌محمد بانه‌یی ١٣٥١ ک.

مه‌لا نه‌فهندی له‌به‌ر نه‌وه‌ی ناویانگی مه‌لابه‌تی رۆیی بوو، فه‌قیان له‌ دوورا ده‌هاتن

له‌لایان ده‌خویند، زاته‌کی ناسراو‌بوو، میوانی زۆری ده‌هاتن، به‌رده‌وام یا ده‌رسی ده‌دا یا

میوانی به‌خێر ده‌ینا، کاتی نه‌وه‌ی نه‌بوو خۆی خه‌ریک بکا به‌ نووسین و کتیب دانان به‌لام

جار جارێش نووسین و په‌راوتزی هه‌نه، بۆ نمونه:

١. سوانح القریحة في شرح الصحيفة.

٢. الفوائد الحسينية في الريح الجيب.

٣. ته‌رجومه‌ی (البديعة) له‌ تورکی بۆ عه‌ره‌یی.

٤. حاشية على الاسطرلاب.

٥. حاشية على التشریح.

٦. حاشية على حاشية (منه) للمصنف، على التشریح.

٧. حاشية على مبحث (الأمور العامة) في شرح المواقف.

کۆچی دوا‌یی: له‌ رۆژی پینج شه‌مه‌دی (٢٢) مانگی ذی‌ الحجه‌ سالی ١٣٦١ ک –

١٩٤٢/١٢/٣١ ز مالتاوا‌یی به‌ کجاری له‌ دنیا و دۆست و براده‌ران کرد، شاد بوو به

ره‌حه‌تی باره‌گای خودای تا‌ک و ته‌نیا، له‌ (گۆرستانی باداوه) به‌ خاک سپێردرا، زۆر سه‌ر

دولکه‌ی کوردی و عه‌ره‌یی پێدا هه‌لگوتراوه‌ له‌وانه‌ هۆنراویکی عه‌ره‌یی شیخ نعمة‌ الله‌ی

(النعمة‌ی‌ه، نه‌وه‌ی خواره‌وه‌ ده‌قه‌که‌یتی:

ثوی فی جوار الله علامه العصر
 وکان جواداً لا یشق لجوده
 مرب رشید یذل النصح جهده
 وجوزیت یاذا الراحل! الجنة التي
 وكرمت فی أنهارها، يوم أرخوا
 (أبو بكر) المفضل والطيب الذكر
 غبار وعن ناديه ينيك من يدري
 ويرتاح للمعروف في العسر واليسر
 أعدت لأرباب التقى و ذوي البر
 (رحلت الى نهر النعيم أبابكر)

۶۳۸+۴۱+۲۵۵+۲۰۱+۲۲۶=۱۳۶۱ك

منیش نهو هژنراوهم کرده دیاری بو گیانی پاکی بدریز جه‌نابی مه‌لا نه‌فهن‌دی:

سَمِي رَفِيقِ الْغَارِ عَلَامَةُ الْعَصْرِ
 وَيُخِيبِي ظَلَامَ اللَّيْلِ شُكْرًا لِرَبِّهِ
 تَوَاضَعَ مِنْ أَجْلِ الْآلِهِ فَرَادَهُ
 فَلَمَّا بَدَا الصُّبْحُ تَهَيَّأَ لِلدَّرْسِ
 وَلَمْ يَأَلُ جُهْدًا فِي تَعَلُّمِ قَوْمِهِ
 فَيَا رَحْمَةَ الرَّبِّ الرَّؤُوفِ تَحْفَهُ
 جَزَاهُ الْكَرِيمِ دَارَ خُلْدٍ وَنِعْمَةٍ
 هَبَيْتَا لَهُ الْفِرْدَوْسُ مَاوَى وَمَسْكَنًا
 أَبُو الْفَضْلِ وَالْمَجْدِ الْأَقْنَدِيِّ أَبُو بَكْرٍ
 بِتَسْبِيحِ رَبِّ الْعَالَمِينَ إِلَى الْفَجْرِ
 شَهَامَةَ عِلْمٍ قَدْ تَجَلَّى عَنِ الْحَضَرِ
 كَأَنَّهُ سُلْطَانٌ يَقُومُ مِنَ الْقَصْرِ
 عُلُومَ الْكِتَابِ وَالْحَدِيثِ الْمُطَهَّرِ
 فَرَوْحَ وَرَيْحَانٍ، نَعِيمٌ بِلَا حَسْرِ
 عَلَيْهِ ثِيَابُ الْعِزِّ مِنْ سُنْدُسٍ خَضِرِ
 فَيَا حُسْنَ وَلِدَانٍ تَطُوفُ بِكَوْتَرِ

عیزه‌دین نه‌فهن‌دی کوری:

لهو کاته‌دا که مه‌لا نه‌فهن‌دی کۆچی دوابی کرد، عیزه‌دین نه‌فهن‌دی کوری له
 (هه‌ولیر) نه‌بوو، به‌سه‌فه‌ر چوو‌بووه (که‌رکوک)، که‌گه‌راوه هه‌ولیر دوا‌ی تازیه و
 سه‌ره‌خۆشی نه‌ویان له جی دانا، خۆی زانابوو، جی و رتی دیوه‌خان و کتیب‌خانه‌ی باوکی
 حازر بوو، ده‌ستی کرد به‌ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌قیان، وه‌کو باوکی چه‌ند نی‌جازه‌ی مه‌لایه‌تی
 دا، ماوه‌ک و ابوو پاشان بی‌ی شل کرد و خۆی رانه‌گرت، نه‌و هه‌موو سامان و خیراته‌ی
 به‌جی هیش‌ت وازی له هه‌ولیر و عیراق و کوردستان هیتا، ماوه‌ک له (بیروت) بوو، له
 چه‌ند شوین گه‌را چی به‌چی نه‌کرد دوا‌عه‌مری گه‌راوه (هه‌ولیر)، دام و ده‌زگا و

میوانخانه و قوتابخانه‌که نه‌مابوو براده‌رانی خۆی و باوکی لیتی تۆرابوون، سامان و سه‌روه‌ته‌که پهرت و بلاو بوو، وه‌کو کورد ده‌لتین: {نه‌و هه‌وار بوو، به‌لام نه‌و بووار نه‌بوو} به‌ته‌نیا ماوه، له‌ماتی خۆی دانیشت، ته‌نیا قازی ره‌شاد نه‌فه‌ندی هاوکاری ده‌کرد، له‌ژبانه‌کی که‌سادی و بی‌ره‌واجیدا سالی ١٩٩٩ز کۆچی دوابی کرد، کورپنکی ناوی (نازاد) ه، ئیستا یه‌که‌له‌ وه‌زیرانی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان.

سه‌رچاوه‌کان:

١. أربیل فی مختلف العصور ١٣٣ - ١٤٨ - ١٤٩.
٢. علماء ومدارس فی أربیل ٣٢ - ٣٥.
٣. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ٢/٣٠٧ - ٣١٠.
٤. مشاهیر الکورد ١/٨٣ - ٨٤.
٥. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ٣٤ - ٣٦.
٦. معجم المؤلفین ٣/٧٦.
٧. محمد بن عبدالله الجلی ١٢٩ - ١٣٠.
٨. معجم أعلام الکورد ٢٩ - ٤٧٣.
٩. أعلام کورد العراق ٣٢ - ٣٤ - ٥٠٠ - ٥٠٢.

نه‌بویه‌کر عومه‌ر شه‌مه‌سه‌دین هه‌ولیری (٦١)

ناو و نژادی: ناوی نه‌بویه‌کره، کورپی مه‌لا عومه‌ره^(١)، کورپی نه‌بویه‌کره^(٢)، کورپی شه‌مه‌سه‌دینی^(٣)، کورپی شیخ شه‌هابه‌دینی^(٤)، کورپی مه‌لا خضری^(١)، کورپی مه‌لا نیلیاسه، سالی ١٠٦٨ک - ١٦٥٧ز له‌ (هه‌ولیر) هاتووته‌دنیا.

(١) له ١٠٢٠ک - ١٦١١ز له‌ دایکبوره، له ١١١٠ک - ١٦٩٨ز کۆچی دوابی کرد.

(٢) له ٩٤٠ک - ١٥٣٣ز له‌ دایکبوره، له ١٠٣٠ک - ١٦٢٠ز کۆچی دوابی کرد.

(٣) له ٩٠٠ک - ١٤٩٤ز له‌ دایکبوره، له ٩٧٠ک - ١٥٦٢ز کۆچی دوابی کرد.

(٤) له ٨٧٠ک - ١٤٦٥ز له‌ دایکبوره، له ٩٤٠ک - ١٥٣٣ز کۆچی دوابی کرد.

زانایه‌کی به‌رز بووه، له قوتابخانه‌ی قه‌لات پنگه‌یشتوو، قورنانی پیروزی هه‌موو له‌به‌ر بووه، له‌گه‌ل به‌شیک له‌تفسیر و فهرمووده‌کانی پیغمبه‌ر (د.خ)، ده‌رسی سه‌دیس و ته‌سه‌ووف و که‌لامی ده‌داوه، چهند کتییی له‌و بابه‌تانه‌ داناو، هژده‌کی بچوکی له‌ مزگه‌وتی قه‌لات هه‌بوو لی‌ داده‌نیشت، خه‌ریکی ده‌رس دانوو و یادی خوای گه‌وره‌ بوو، ماموستا سه‌فه‌ری سه‌جی کرد، له‌ ریگای (شام) پاشان گه‌راوه (هه‌ولیر)، له‌گه‌ل براده‌ری زۆر خۆشه‌ویستی مه‌لا حه‌یده‌ر کوری نه‌حه‌دی کوری حه‌یده‌ر نه‌فه‌ندی پنگه‌وه‌ چوونه (تورکیا) ماوه‌ک له‌ (نه‌سته‌میۆل) مانه‌وه. پاشان گه‌رانه‌وه (هه‌ولیر).

کۆچی دوایی: سالی ١٣٨١ ک - ١٧٢٥ ز له‌ (هه‌ولیر) کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. أربیل فی مختلف العصور.

٢. علماء ومدارس فی أربیل ٢٧ - ٢٨.

نه‌بووه‌کر مه‌مه‌د دا‌یه‌خه‌جی (٦٢)

ناوی نه‌بووه‌کره، کوری مه‌مه‌دی، کوری عبدالله‌ی، کوری فه‌قی نه‌حه‌دی دا‌یه‌خه‌جیه خه‌لکی شاری (کۆیه)، مه‌لایه‌کی چاک و به‌ توانا بووه، شه‌رحی (المخمس الخالی الوسط)‌ی شیخ مه‌مه‌دی فاسی کردوو، سالی ١٢٢٦ ک له‌ مزگه‌وتی (مناره) له‌ (کۆیه) ده‌رسی داوه، ماموستا خه‌تیک‌ی خۆشی هه‌بووه، زۆر کتییی به‌ ده‌ستی خۆی نووسینه‌وه، له‌وانه:

١. (شرح العقائد) و خه‌یاتی سالی ١١٩٥ ک - ١٧٨١ ز لای مه‌لا مصطفا له‌

گوندی (زیاره‌ت).

٢. (الإستعارة) سالی ١٢٢٤ ک - ١٨٠٩ ز.

٣. نولوغ بیگ سالی ١٢١٥ ک.

(١) له‌ ٨٤٢ ک - ١٤٣٨ ز له‌ دایک‌بووه، له‌ ٩١٢ ک - ١٥٠٦ ز کۆچی دوایی کرد.

۴. عبدالحکیم لهسه عبدالغفور، له کۆیه سالی ۱۹۹۰ک.
  ۵. رسالة الحساب، له کۆیه سالی ۱۹۹۲ک.
  ۶. میزانى شهعرانى، له کۆیه سالی ۱۹۳۱ک.
  ۷. شرحى حيزبى نهوهوى، له کۆیه سالی ۱۹۰۴ک.
- ههروهها نوسخهیهکی قورئانی پیروزی له (بهغدا) نووسیهوه سالی ۱۹۱۷ک.
- سهراوهکان:

۱. الإكليل في محاسن أربيل ۲۹۳.

۲. بوزاندنهوهی میژووی زانایانی کورد ۱/۱۵۴.

ئه‌بویه‌کر محهمهد ژه‌نگاری (۶۳)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی محهمهدی، کورپی قاسمی، کورپی عبدالله یه، خه‌لکی شاری (ژه‌نگاره)، بۆ نیازی خویندن چووه (بهغدا)، له‌وی بۆ خویندنی ته‌فسیر و فه‌رموده‌کانی یه‌غه‌مبه‌ر (د.خ) چووه (دیشق) و (حیجاز)، کرا مامۆستای فه‌رموده، له (میسر) نیشته‌جی بوو، له (قاھیره) ده‌رسی ده‌داوه، سالی ۷۹۰ک - ۱۳۸۸ز کۆچی دوابی کرد.

سهراوهکان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۸ - ۲۹.

۲. معجم أعلام الكورد ۳۰.

ئه‌بویه‌کر محهمهد سوله‌یمان (۶۴)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی محهمهدی، کورپی سوله‌یمانی کوردی یه، ناسراوه به (سوورانی) مه‌زه‌بی حه‌نه‌فی بووه شه‌رحی قه‌سیده‌ی بوردییه‌ی کردووه، ناویناوه (الدرة المضيئة في شرح الكواكب الدرية).

سهراوهکان:

۱. معجم المؤلفين ۳/۷۲.

۲. هدیه العارفين ۱/۲۳۹.

نه بویه کر محمد مهلا میر رۆسته می (۶۵)

ناوی نه بویه کره، کوری محمد مهلا، خه لکی گوندی (میر رۆسته مه) یه، ده که ویتنه نیوان (شه قلاوه) و (هه ریر) پاشان مامۆستا باری کردوو، بۆ گوندی (سارته که)، بۆیه له ناوچهی خوشناو تهتی ناوی ده بن به (مهلا نه بویه کری سارته که یی)، مامۆستا له زانیاه کانی سه دهی سیزدهی کۆچییه، مهلا خضر نه فهندی کیتی شهرحی مه طالبعی بۆ نووسیته وه مانگی ره مه زان له گوندی (ماوه ران).

پلهی مه لایه تی: زانیاه کی بهرز و به توانابوو، بۆیه محمد پاشای (رواندز) هه لیزاردوو له ناو مه لایان، به مه لای خۆی داناوه، کتیانی (ئیستیعاره) و (وه ضعه) ه که ی گه وره ترین به لگه نه بۆ ده ستریزۆی مامۆستا له زانیاری، که له و رۆژه وه داندراون تا ئیستا سوپاس بۆ خودا بهرده وام فه قیان ده یاخوین، له کوردستان له ده ره وه ی کوردستان، له به غدا خویندراون و شهرحیان له سه ر کراوه، مامۆستا زانسته کانی له لای مهلا عبدالرحمانی جهلی ته واو کردوو، نه ویش فه قی ی مهلا محمد دی، کوری مهلا خضری حه دیدهری ماوه رانیه. مامۆستا زۆر جار سه فهری (هه ولیزی) کردوو، براده رایه تی بتونی له گه ل مهلا نه بویه کر نه فهندی کچک مه لای هه ولیز، هه بووه.

به شیک له فه قیه کانی: مهلا محمد دی (خه تی) و مهلا نه حه دی (گه لالی) و مهلا ئیبراهیمی (رمکی) و مهلا عبدالله ی (شیخ مه موندی) و مهلا شیخ نه یی ناسراو به: (پیری ماویلی).

کۆچی دوا یی: زۆر گه رام، له هه یج سه رچاوه یه که نه مدیت ناماژه به سالی کۆچی دوا یی مامۆستا بکا، ته نیا نه وه نده ی لی ده زانم که سالی ۱۲۳۳ک له ژیاندا بووه نه وه ش له نوسخه که له نامه ی (الاستعارة) که دانراوی مامۆستایه، نه بویه کری کورم دانه کی ده سته ته تی ره سولی کوری عبدالله ی بۆ هیتام، ده لی: له و کاته ی نو سیمه وه، دانهر له ژیاندا بوو، ده قی نووسینه که به عه ره بی: {تمت الرسالة المسماة ببيان البيان، بعون الملك

المان، في وقت حياة مصنفه، غفره الله له ولكاتبه ولصاحبه أمين في سنة ۱۲۳۳هـ على يد الفقير الحقير رسول بن عبدالله في بلدة كركوك في مدرسة مولانا ملا عبدالرحمن، غفر الله لهم بحق الملك الرحمن، آمين}.

دانراوه کانی:

۱. خلاصة الوضع، مهلا عبدالله ی شیخ مهوندی شهرحی لهسر کردوو، ههروهها عبدالرحمان محمهد قههرداغی (ابن الخياط) شهرحی لهسر نووسیوه دانهکی کۆیمان له لایه، سالی ۱۸۵۶ز تهواوی کردوو.

ههروهها محمهد عدلی له بوژاندنهوهی میزووی زانایانی کورد ۶/۸۸ - ۸۹ باسی شهرحهکی دیکه دهکات که داودی کوری سولهیمان دایناوه، منیش به دوور نازانم نهو زانایه قازی داودی دیری بیت، مهلا نهخفش نهفهنندی له مهتخی نهو (خلاصة الوضع) به عهههیی دهلی:

خالصة على وفاق الطبع

هذه خلاصة أنت في السبك

منيفة أنيقة في الوضع

خريدة فريدة في الحسن

مفرد في علمه عند الجمع

ألفها المولى أبوبكر ال

۲. نهاية الوسع: نهوه شهرحی خویتی لهسر (خلاصه الوضع) دانهکی کۆیی له لامان ههیه.

۳. بیان البیان: مهلا عبدالله ی شیخ مهوندی شهرحی کردوو، ههروهها یوسف سهنان بهغدایی شهرحی کردوو، ناوی ناوه، (تاج البیان) دانهکی کۆیی له لامان ههیه، وه عبدالرحمان قههرداغی (ابن الخياط) سالی ۱۸۵۶ز شهرحی لهسر نووسیوه، دانهکی کۆیمان له لایه.

مهلا عدلی حکمته نهفهنندی سیامه نصوری نهویش شهرحی کردوو، مهلا نیسماعیلی ههردۆخی شهرحی (وضع) و (نیستاره) ی کردوو، مهلا سهید عبدالکریمی ههورامی (حاشیه) ی لهسر داناوه، بهشیکی دهستووسی له لامان ههیه، بهلام به داخهوه

ته‌واو نیه. لهم سالانه مه‌لا موحسین مه‌لا نه‌حمد مصطفاه‌ به‌حرکه‌یی شهرحه‌کی بو نووسیوه به‌لام تا ئیستا چاپ نه‌کراوه.

۴. حاشیه‌ له‌سه‌ر سه‌یله‌ کوتی سه‌ر شهرحی شه‌مسیه‌ له‌ زانستی مه‌نتیق.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجد ۱۴۴ - ۱۴۵.
۲. علماء ومدارس في أربيل ۱۱۰ - ۱۱۳.
۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۳۳ - ۳۴.
۴. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۲/۳۶۸ - ۳۷۵ / ۶ / ۸۸ - ۸۹.
۵. بنمالاتی به‌ ناوبانگی رواندز ۱۴.

نه‌بویه‌کر مه‌مه‌د هه‌رشه‌می (۶۶)

ناوی نه‌بویه‌کره، کورپی مه‌لا مه‌مه‌د، کورپی عبدالله یه، کورپی مصطفاه‌یه. خه‌لکی گوندی (هه‌رشه‌مه) نازناوی (غیاث‌الدین)ه، له‌ خزمه‌ت مه‌لا مه‌مه‌دی باوکی خویندووه، هه‌روه‌ها له‌ لای مه‌لا مه‌مه‌دی خه‌تتی خویندووه، دوابی چووه (رواندز) لای عومه‌ر نه‌فه‌ندی خه‌یلانی، کتیبانی قوناغی سه‌روه‌ی خویند، نه‌جا گه‌راوه‌ خزمه‌ت باوکی نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی لی وه‌رگرت، چووه گوندی (گه‌رداره‌ق) له‌ به‌رانیان، ماوه‌کیش له‌ (ناشوکان) بوو.

ته‌ریقه‌تی شیخ نه‌بویه‌کر: نه‌جا هیزی روحانی شیخ سیراجه‌دینی (ته‌ویله‌)ی جووله‌ی پی کرد، به‌ره‌و ته‌ویله‌ به‌ ری کهوت، ماوه‌ی چواره‌ مانگ له‌ خانه‌قای شیخ ماوه، ده‌رسی ته‌سه‌روف و ده‌ستوری ته‌ریقه‌تی فی‌کرد، گه‌راوه (هه‌رشه‌م) ماوه‌کی کهم خۆی گرت، دووباره‌ گه‌راوه (ته‌ویله) نه‌بجاره کهم ماوه‌هه‌زه‌تی شیخ عوسمان نیجازه‌ی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی پێدا، هه‌ر له‌و سه‌فه‌ره‌ پیرۆزه‌دا چووه شاری (سلیمانی).

هه‌دایه‌ی حیکمه‌تی له‌ لای شیخ عبدالقادری موهاجیر خویند هه‌روه‌ها کتیبی (ته‌هذیب الکلام)ی لای مه‌لا نه‌مه‌دی نوده‌سه‌یی خویند، گه‌راوه، (هه‌رشه‌م) ده‌ستی

کردوو به دهرس دانه‌وی فه‌قییان، هه‌روه‌ها پاش نو‌یژان (خه‌تم) ی نه‌قشیانی ده‌کرد، که بریتیه له‌چهند جو‌ره یاد‌کردنه‌وی خ‌وای گه‌وره و پارانه‌وه له‌په‌روه‌ردگار، کو‌تایی به‌که‌ی به‌چهند نایه‌ت دیت ده‌خویند‌ریت له‌لایه‌ن یه‌که له‌وانه‌ی له‌و کو‌ره ناماده‌بوینه، (ختامه مسک وفي ذلك فليتنافس المتنافسون)، (المطففين / ۲۶)، له‌و خه‌تمه مه‌لا محمه‌دی باو‌کیشی ناماده‌ده‌بو، ده‌یفه‌رموو: {کورم نه‌بو به‌که نه‌و خه‌تمه زور به‌بده‌که‌ته}، دوایی شیخ نه‌بو به‌که باری کرد بو (گرده‌شه‌ی ده‌وزی، ماوه‌که له‌وی ماوه، نه‌مجاره به‌که‌جاری ده‌شتی به‌جه‌یشت باری کرد بو (هه‌ولیر) له‌مزگه‌وتی (فاطمه‌خان) که نیستا مزگه‌وتی شیخ مصطفایه، بووه مه‌لا قوتابخانه‌ی بو فه‌قییان دانا و خانه‌قای بو مریدان ریک‌خست.

شیخ نه‌بو به‌که له‌(هه‌ولیر): جه‌نایی شیخ له‌لایه‌که‌وه ده‌رسی به‌فه‌قیانی ده‌دا، ده‌لین له‌کو‌تایی ده‌رسی ته‌فسیری به‌یزاوی سه‌د جار (استغفرالله) ی لیده‌دا، په‌سیاریان لی‌کرد نه‌وه بو‌چی یه؟ خو تاوانت نه‌کردوو، وه‌لامی ده‌داوه، {نه‌فس سه‌رکه‌شه و مه‌غروره، ترسم هه‌یه له‌و ده‌سه باغ بیت، نه‌و هه‌موو (استغفرالله) یمش که‌فاره‌ته}.

هه‌روه‌ها له‌لایه‌ تره‌وه ناموزگاری خه‌لکانی ده‌کرد، نه‌خوینده‌واری ده‌کرده فه‌قی، فه‌قی ده‌کرده مه‌لا، مه‌لای فیره خواپه‌رستی راستی ده‌کرد، ماموستا عبدالکریمی (مدرس) ده‌لیت: {خو شیخ نه‌بو به‌که ته‌نیا هه‌ولیری په‌ر خیر و بده‌که‌تی زانست نه‌کرد، به‌لکو نوری زانیاری نه‌و شه‌وقی دا له‌هه‌موو سنووری عیراق، تا‌کو (به‌صرا) شی روناک کرد.

خانه‌قای (هه‌ولیر): خانه‌قاکه‌ی شیخ - سوپاس بو‌خودا - ناوه‌دان بو به‌خویندن و خواپه‌رستی، پاش نو‌یژان (خه‌تم) و ویردی لی‌جی به‌جی ده‌کرا، خو‌ارده‌مه‌نی سی‌جه‌مه بو‌میوانان و مریدان و ناماده‌بووان دابه‌ش ده‌کرا، فرنی تایه‌تی خانه‌قا هه‌بوو، به‌رگری له‌که‌س نه‌ده‌کرا، هه‌ر که‌س چووبا نه‌و مزگه‌وته ته‌نیا یادی خ‌وای ده‌هاته دل، نه‌وانه‌ی بی‌که‌س بوون، یا مندالی هه‌تیو و بی‌باب بوون ده‌هاتنه نه‌و شوینه (شیخ) به‌خوی ده‌کردن، هه‌موو نه‌رکی ژیانی بو‌دابین ده‌کردن، سه‌رتاشی تایه‌تی بو‌دانابوون، له‌ته‌مه‌نی سه‌وت سالان له‌به‌ر خویندنی داده‌نان، به‌کو‌ره‌کانی خو‌ی ده‌رسی بی‌ده‌دان، تا

ده‌بوونه مه‌لا، ژنی بۆ دێتان، له شویتەك ده‌یكردن به مه‌لا، هه‌روه‌كو سه‌ید (عه‌باسی) عه‌به‌ده‌لی به‌ زمانی عه‌ره‌بی ده‌لی:

لقد كان كهفًا للعفاة وملجأً
وغوثًا للملهوف وعونا لمضطر
فذاك (غياث الدين) فخر بن الحجا
(ابوبكر) المقدم في خلوة الذكر

سه‌فه‌ره‌کانی: (شیخ) سه‌فه‌ری بۆ (میسر) کردووه، هه‌روه‌ها چوویته (شام)، نۆ جار چوویته (حه‌ج)، یه‌ك له‌و سه‌فه‌رانه‌ سه‌ئه‌ك پتر له‌ (مه‌كه‌كه‌ی) پیرۆز مایته‌وه دوو جار ان هه‌جی کردووه نینجا گه‌رایته‌وه، له‌و سه‌فه‌ره‌ مه‌لا سوله‌یمانی (ناشوکانی) که باپیری نووسه‌ری نه‌و میژوووه‌یه له‌خزمه‌تی بوو. هه‌روه‌ها (شیخ) سه‌فه‌ری نه‌سته‌مه‌بو‌لی کرد، له‌وی سولتان عبدا‌لحمیدی دیت، وه‌چهند کار به‌ده‌ستان له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌و هاته‌ن رێزی ته‌ریقه‌ت، هه‌روه‌ها مریدی له‌ (دیمشق) و (به‌غدا) و (به‌صره) ش هه‌بوون.

نووسینه‌کانی: شیخ له‌به‌ر ده‌رسی فه‌قیان به‌رده‌وام خه‌ریك بوو، بایه‌خی به‌ دانان و نووسین نه‌ده‌دا، نه‌مانزانیوه دانراوی تابه‌تی خۆی هه‌بووبی یان حاشیه‌ی سه‌راسه‌ری له‌سه‌ر کتیبك هه‌بیت، نه‌وه‌ی دیتومه‌ ته‌نیا تا‌که تا‌که به‌راویژن له‌سه‌ر نه‌م کتیانه‌ی خواره‌وه: تحفة المحتاج، شرح جمع الجوامع، شرح رسالة الوضع لعصام الدين، شرح الشافية (کمال).

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: کوره‌کانی خۆی و مه‌لا سه‌ید خه‌زری به‌رزنجی و مه‌لا عبدا‌لرحیمی چورستانی و مه‌لا سه‌ید عبدا‌لکرمی (هه‌ورامی) و مه‌لا عبدا‌لله‌ی (سه‌ران) و مه‌لا عبدا‌لرحیم مه‌لا صالح زیاره‌تی.

کۆچی دوا‌یی: سالی ۱۳۲۸ک - ۱۹۱۰ز که ناسراوه به‌ سالی (به‌فری گه‌وره) مالتاوا‌یی به‌کجاری له‌ دۆست و براده‌ران و مریدان کرد، له‌ گۆرستانی باشوری مزگه‌وتی خۆی به‌ خاك سپێردا، سه‌ید (عه‌باس)ی عه‌به‌ده‌لی به‌غدا‌یی چامه‌کی په‌نجای دێری پێدا هه‌لگۆتووه به‌ زمانی عه‌ره‌بی، له‌ کۆتاییدا میژووی نه‌بجهدی بۆ داناوه، ده‌لی:

فضائله مثل النجوم تكاثرت
فلم يحوها نظمي، ولم يحصها نثري

فی‌ارحمت الرب الکریم تحفه   بعفو وارضاء جمیل الی الحشر
فطوبی له الخلد وأرخ مأبه: (وفی الجنة الفردوس فاز ابوبکر)

$$۵۱۳۲۸ = ۲۳۱ + ۸۸ + ۳۸۰ + ۶۲۹$$

هه‌روه‌ها جه‌نابی ماموستا مه‌لا عبدالله‌ی جه‌لی زاده‌ی (کۆیی) هۆنراوه‌کی داناوه به زمانی (فارسی) زنجیره‌ی ناوداره‌کانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی باس ده‌کات له‌ کۆتاییدا باسی شیخ نه‌بویه‌کری هه‌رشه‌می ده‌کات ده‌لی:

نه‌گه‌ر داری چه‌واسی شه‌مه‌یی شه‌م   نه‌بوویی جوزگۆلی گوتزاری هه‌رشه‌م
غیاسه‌دین، نه‌بویه‌کری مووه‌فقه‌ق   ته‌ریقه‌ت یافت نه‌ز وی زیب و ره‌ونه‌ق
نه‌گه‌ر گۆیه‌م، کی نو قوتبی زه‌مانه‌ست   عه‌جبه‌ نه‌بووه‌دکی شه‌یخی نینس و جانه‌ست
(جه‌لی) خواهی، ره‌هی پیری نه‌قشبه‌ند   قه‌ده‌م ده‌ر ره‌ه بنیه له‌ برا فرۆبه‌ند
کوره‌کانی:

۱. عبدالعزیز: له‌ مندالتی کۆچی دوایی کرد.
۲. محمهد نه‌مین: باسی تاییه‌تی ده‌که‌ین - به‌ئیزی خودا - له‌ مه‌ودوا.
۳. عبدالله: له‌ مه‌ودوا باسی ده‌که‌ین - به‌ئیزی خودا - .
۴. عبدالرحمان: له‌ کاتی خۆیدا باسی ده‌که‌ین - به‌ئیزی خودا - .
۵. سالتح: باسی ده‌که‌ین به‌ تاییه‌ت - به‌ئیزی خودا - .
۶. عومەر: له‌ گه‌ل شیخ مصطه‌فای برای له‌ گوندی (گرده‌ره‌شه‌ی ده‌خویند، چه‌ند کتییی له‌به‌ر بوون.
۷. نه‌حمه‌د: له‌ کاتی فه‌قیه‌تی (له‌ رواندز) جوانه‌مه‌رگ بوو، له‌ ته‌ک مه‌لای خه‌تی به‌ خاک سپێردرا، کورپکی هه‌بوو (شیخ طاهیر) سالی ۱۹۶۴ کۆچی دوایی کرد، نه‌ویش سی کوری هه‌بوو: شیخ نه‌حمه‌د و نه‌شه‌ت و خالید.
۸. شیخ مصطه‌فا: له‌ مه‌ودوا به‌ تاییه‌ت باسی ده‌که‌ین به‌ یارمه‌تی خوا.

سه چاره کان:

۱. آرپیل فی مختلف العصور ۱۰۹.
۲. النجم الزاهر ۸۷ - ۱۵۱ - ۱۵۹.
۳. علماء ومدارس فی آرپیل ۷۲ - ۷۵.
۴. یادی مهردان ۲/۵۰۵.
۵. اسهام علماء کردستان العراق فی الثقافة الاسلامیة ۳۱۲.
۶. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۳۲ - ۳۳.
۷. دهنگی زانا ۵۲ و ۵۳، ۲۰۰۱ز
۸. ههولیرم وادیوه ۱۴۵
۹. محمهد بن عبدالله الجلی ۵۵.

نه بویه کر محمهد ههولیری (۶۷)

ناوی نه بویه کره، کوری محمهدی، کوری نیراهیمه، خه لکی شاری (ههولیر)ه، نازناوی (فهوزه دین) بووه، شاعیر و نووسهر و رۆشنیر بووه، کتییی (الالغاز الحفیة)ی داناو، هۆنراویه باسی یهک ههزار ناو ده کات سالی ۶۷۹ک - ۱۲۸۰ز کۆچی دواپی کرد.

سه چاره کان:

۱. كشف الظنون ۱/۱۵۷.
۲. هدیة العارفین ۵/۲۳۵.
۳. معجم المؤلفین ۳/۷۰.
۴. معجم اعلام الكورد ۳۲.

نه بویه کر کوجک نه حمهد زاده (۶۸)

مامۆستا نه بویه کر، ناسراوه به (کوجک نه حمهد زاده) خه لکی (دیاریه کره) سالی ۱۱۹۰ک - ۱۷۷۶ز له (دیاریه کر) کۆچی دواپی کرد.

چهند کتیبی داناون، له‌وانه: تفسیر الفاتحة، حاشیة علی تفسیر البیضاوی، حاشیة علی شرح البخاری.

سه‌رچاوه: مشاهیر الکورده ۸۳

ئه‌بویه‌کر مصطفی گۆرانی (۶۹)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی مصطه‌فای، کورپی به‌کره، گۆرانه، له شاری (حه‌له‌ب) هاتووته دنیا، زانایه‌کی شەرع زان بووه، هه‌روه‌ها شاعیر بووه، سالی ۱۲۲۷ک کرا قازی (حه‌له‌ب) له ۱۲۲۸ک کرا (نه‌قیب) له ۱۲۴۱ک - ۱۸۲۵ز کۆچی دوابی کرد، چهند قه‌سیده‌ی هه‌یه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکورده ۸۳.

۲. معجم أعلام الکورده ۳۰.

ئه‌بویه‌کر مصطفی کۆبی (۷۰)

ناوی ته‌واوی: ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی مصطه‌فای، کورپی حوسینی، کورپی حه‌سه‌نه، عه‌شیره‌تی (هه‌مه‌وه‌نده)، سالی ۱۹۰۵ز له گه‌ره‌کی - به‌فرقه‌ندی - له شاری (کۆبه) چاوی خۆی له دنیا هه‌له‌تیاوه.

خویندنی: یه‌که‌م جار له لای مه‌لا عبدالکریمی برای ده‌ستی کرد به‌ خویندن، دوابی چووه گوندی (چغمیره) لای مه‌لا نه‌حمه‌دی ره‌ش، دوابی له‌وی رۆیشته چووه (ته‌رجان) لای مه‌لا عبدالله که‌مالی صه‌رفی خویند، پاشان چووه (باليسان) لای مه‌لا شیخ طاها، ماوه‌کیش له (شه‌قلاوه) بوو، لای مه‌لا طاهای شه‌قلاوه، ئه‌مجا بووه مه‌لا له گوندی (ناخوره)، لای مه‌لا شیخ طاهیر مه‌عروف، دووباره ده‌ستی کردووه به‌ خویندن، چووه شاری (کۆبه) لای جه‌نابی مه‌لای گه‌وره‌ماوه، تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

خووره‌وشتی: زانایه‌کی زۆر زیره‌ک و زه‌ین تیز بوو، بۆ تا‌فیک‌کردنه‌وه جتی ئالتۆزیان لی‌ ده‌پرسی به‌ ناسانی و زوو ده‌یزانی، زۆر کتیبی له‌به‌ر بوو، قسه‌خۆش بوو، مه‌جلیس

نوه‌دان بوو، له زانست هۆشیار بوو، له دەرس و وتنه‌وه‌ی نه‌و کتیبه‌یه‌ی خواره‌وه ده‌ستی بالا بوو: تفسیری به‌یزاوی. تفسیری مدارك، ته‌ذیب‌الكلام، تحفة‌ المحتاج، شرح‌ المواقف، جمع‌ الجوامع، زۆر شیعیی عه‌ره‌یی و کوردی و فارسی و تورکی له‌به‌ر بوون.

مه‌لایه‌تی: مامۆستا مه‌لایه‌تی له‌و گوندانه‌ی خواره‌وه کردووه و ده‌رسی فه‌قیانی داوه: بیر داود، کانی ده‌ره‌بند، ناخوره، هیله‌وه، دوو‌گرتکانی نه‌حمد، سالی ۱۹۵۹ز باری کرد هاته (هه‌ولێر) له‌ مزگه‌وتی حاجی مه‌حمود دێره‌یی عدللاف کرا پێش نوێژ و ووتارخوین و دەرس بیژ، هه‌روه‌ها نه‌ندامی کۆری زانستی نه‌واقف بوو.

به‌شیک له‌ فه‌قیه‌کانی: مه‌لا سه‌عیدی زه‌مه‌زمۆکی و شیخ طاهیری شۆشی و مه‌لا سه‌ید عبدالله‌ی گرده‌سۆری مه‌لا خدری شه‌مامه‌ری و مه‌لا صادقی فه‌ره‌ادی و مه‌لا سه‌عیدی فه‌ره‌ادی و مه‌لا عه‌لی بیر عاره‌بانی و مه‌لا عوسمانی کۆزه‌پانکه‌یی و مه‌لا عبدالرحمانی هه‌مزه‌کۆری و مه‌لا طه‌یبی به‌حرکه‌یی و دکتۆر جه‌مال باجوری، له‌گه‌ڵ زۆرانی تر.

نه‌وانه‌ی نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی پێداون: مه‌لا جه‌وه‌هر سه‌عید و مه‌لا عبدالصمد عه‌لیاوه‌یی و سه‌ید نوری سه‌ید طاها و مه‌لا جه‌واد تریه‌سه‌پانی و مه‌لا نه‌حمد عوسمان و مه‌لا عبدالرحمان ماستاوه‌یی.

نووسینه‌کانی: مامۆستا به‌رده‌وام خه‌ریکی دەرس دانوه‌وه بوو، هێوایه‌تی نووسین و دانان نه‌بوو، نه‌مانزانیوه‌ دانراوی خۆی یا حاشیه‌ی له‌سه‌ر کتیبان هه‌یی، مه‌گه‌ر نه‌و کورته‌ نووسینه‌ی جار‌جار له‌سه‌ر (ته‌ذیب) و (جمع‌ الجوامع) و (تحفه) و (مدارك) ده‌دیترین، نه‌وانه‌ش به‌ راستی که‌من.

کۆچی دوا‌یی: له‌به‌رواری رۆژی هه‌ینی ۲/۷/۱۹۷۱ز له‌ (هه‌ولێر) کۆچی دوا‌یی کرد، کورپێکی هه‌یه‌ ناو عبدالکریم، ناسراوه‌ به‌ (کاکه‌)، ماوه‌ک به‌ریۆه‌به‌ری گشتی بوو له‌ وه‌زاره‌تی داد له‌ حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان.

سه‌رچاوه‌کان:

١. نامه‌ی تایه‌تی عبدالکریم (کاکه).

٢. ده‌نگی زانا ٣، ١٩٩٣ز

٣. محمد عبدالله الجلی ١٢٧.

ئه‌بویه‌گر مه‌نصور دینه‌وهری (٧١)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی مه‌نصوری، کورپی غازی، کورپی سه‌رحانه، خه‌لکی شاری (دینه‌وهره)، له مانگی ره‌مه‌زانی سالی ٦٥٧ك - ١٢٥٩ز هاتووته‌دنیا، ده‌رسی له لای شه‌مه‌دینی کورپی عومه‌ر خوتنده‌وهره، پاشان خۆی بووته ماموستا ده‌رسی فه‌رمووده‌ی داوه، له مانگی ذی القعدة‌ی سالی ٧٤٦ك - ١٣٤٦ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ٢٩.

ئه‌بویه‌گر نه‌بی شه‌رکانی (٧٢)

ناوی ئه‌بویه‌کره، کورپی مه‌لا نه‌بی، کورپی مه‌لا غه‌زالیه، سالی ١٩١٢ز له گوندی (شه‌رکان) سه‌ر به (خه‌لیفان) هاتووته‌دنیا، عه‌شیره‌تی سورجیه، له مندالیه‌وه باوک و دایکی کۆچی دوابیان کرد، پلکی له‌به‌ر خوتندنی دانا، دوابی چووه (باشته‌به) لای مه‌لا سه‌عید، پاشان چووه (دیمه‌کار)، چوار سال لای مه‌لا ئه‌حمده‌ی ره‌ش بووه، دوابی چووه (هه‌رتل) لای مه‌لا فه‌تح الله، ماوه له‌وی تا نیجازه‌ی وه‌رگرت. پاشان هاته (هه‌ولیر) دووباره ده‌ستی به خوتندن کرده‌وه له خزمه‌ت شیخ مصطفا، نیجازه‌کی دیکه‌شی له جه‌نابی شیخ وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی له‌و شوێنه‌وه‌وه: شه‌رکان، گه‌ره‌وان، بله، لانه.

به‌شیک له فه‌قیه‌کانی: مه‌لا سه‌ید مه‌مه‌دی په‌رداودی و مه‌لا مه‌مه‌دنه‌مین

رواندزی و مه‌لا مه‌مه‌دی شه‌قلاوه‌یی و مه‌لا فه‌تح الله و مه‌لا عبدالفتاحی شاورری و مه‌لا ئه‌حمده‌ی سکتان.

کۆچی دوایی: له ده‌شت باری کرد هاته (هه‌ولێر)، سالی ١٩٨٣ ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا محهمدی کوری پێش نوێژه له مزگه‌وتی شۆرشێ نوێ له هه‌ولێر.

شیخ نه‌بویه‌گر هاوار (٧٣)

شیخ نه‌بویه‌گر هاوار، زانایه‌کی به‌ دین و شاره‌زای نایین و ته‌سه‌ووف بووه، سه‌رۆکی شیخه‌کانی عێراق بووه له سه‌رده‌می خۆی، قسه‌ی پێر مانا و نه‌سته‌قی لێ ده‌گیرنه‌وه، له (به‌طائح) نیوان شاری (واسیط) و (به‌صره) دانیشتووه هه‌ر له‌وێش کۆچی دوایی کردووه، مامۆستا به‌ ره‌چه‌له‌ک کورده هه‌واریه، نه‌و عه‌شره‌ته به‌شیک له (که‌رکوک) و به‌شیک له (دووزخوورماتوو) و به‌شیک له چیاکانی نزیک ناحیه‌ی (هۆرین) داده‌نیشن.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ٢٧ - ٢٨.

نه‌بویه‌گر یوسف چه‌رانی (٧٤)

ناوی نه‌بویه‌گره، کوری یوسفی، کوری نه‌بویه‌گری، کوری نه‌بو فه‌ره‌ج، کوری یوسفی، کوری هیلالی، کوری یوسفه، خه‌لکی (چه‌رانی) ه سالی ١٦١٤ ک - ١٢١٧ ز له چه‌رانی هاتووته دنیا، قورنانی پیروزی ته‌واو کرد دوایی چووه (دیمشق) له‌وی چروه (حه‌له‌ب) ماوه تا سالی ٦٥٣ ک - ١٢٥٥ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: الذیل علی طبقات الحنابلة ٤ / ٢٥٥ - ٢٥٦.

نه‌بو طاهیر نیبراهیم گۆران (٧٥)

ناوی نه‌بو طاهیره، کوری نیبراهیمی، کوری چه‌سه‌نی، گۆرانه، مه‌زه‌بی شافیعی بووه، سالی ١٠٨١ کۆچی - ١٦٧٠ ز له شاری (مه‌دینه) ی پیروزی هاتووته دنیا، هه‌ر له‌وی پهره‌رده بووه، هه‌ر له‌وی سالی ١١٤٥ ک - ١٧٣٢ ز کۆچی دوایی کردووه. کتیبی (اختصار شرح شواهد الرضي للبغدادي) داناوه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. معجم المؤلفين ٥ / ٣١ - ٣٢.

٢. معجم‌اعلام‌الکورد ٣٧٠.

نه‌بولحه‌سه‌ن نه‌جه‌دین نه‌رده‌لانی (٧٦)

مامۆستا نه‌بولحه‌سه‌ن، کورپی شیخ نه‌جه‌دینی، کورپی شیخ نی‌راهیمی، کورپی شه‌مه‌دینی، کورپی شیخ عبدالغفاری مه‌ردۆخیی، له‌شاری (سنه) هاتووته‌دنیا، هر له‌وئ ده‌ستی کرد به‌خویندن، پاشان هاته‌ کوردستانی عیراق، ماوه‌ک له‌ولایه‌ مایه‌وه، گه‌راوه‌ ولاته‌که‌ی خۆی، له‌گوندی (باقلاباد) نیشته‌جی بوو، خه‌ریکی خزمه‌تی ناین بووه تا سالی ١١٩٠ک - ١٧٧٦ز کۆچی دوابی کرد، ناوبراو کتیبی نوس‌ط‌رلابی داناوه، له‌ ١١٧٤ک ته‌واوی کردووه‌ پشکه‌شی به‌سوله‌یمان پاشای دووه‌می بابان کردووه، به‌و بو‌نه‌یه‌ ناوی ناوه (التحفة السليمانية).

سه‌رچاوه: بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ٥/٣٤٦ - ٣٥٠.

نه‌بولوظف نیسحاق حیصکه‌فی (٧٧)

ناوی نه‌بولوظفه، کورپی نیسحاقی، کورپی محمه‌ده، کورپی نه‌بولوظفه خه‌لکی شاری (حصن کیفا)یه، دوابی چوویته (قودس) بو‌یه‌ ناسراوه به‌مه‌قدیسی، مامۆستا باوکی سه‌ید عبدالرحیمه، که‌موفتی حه‌نه‌فیه‌کان بوو، له‌قودس، مامۆستا نه‌بولوظف زانایه‌کی شه‌رع‌زان و قسه‌خۆش و رووخۆش بووه، موفقی شافیعیه‌کان بووه، له‌قوتابخانه‌ی (سه‌لاحیه) ده‌رسی داوه، له‌شهو‌ی دووشه‌مه‌ی (١٠)ی مانگی ره‌مه‌زانی سالی ١٠٧١ک - ١٦٦١ز له‌ (ئه‌سکدار) کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. خلاصة الأثر ١/١٤٥.

٢. معجم‌اعلام‌الکورد ٤٠.

نه‌بولفه‌ضل نیلیاس جامع هه‌ولنیری (٧٨)

مامۆستا نه‌بولفه‌ضل، کورپی نیلیاسی، کورپی جامیعی، کورپی علییه، خه‌لکی (هه‌ولنیر)ه، زانایه‌کی فه‌رمووده‌ناس و میژووناس و شه‌رع‌زان بووه، له‌قوتابخانه‌ی

(النظامیه)ی خویندوو، دانراوی له میژوو ههیه، ههروهها شاعیر بووه، نابراو له ٥٥١ ک - ١١٥٦ ز هاتووته دنیا، له ٦٠١ ک - ١٢٠٤ ز کۆچی دوایی کردوو.

سه‌رجاوه‌کان:

١. سیر أعلام النبلاء ١٢ / ٤٥٩
٢. طبقات الشافعية ١ / ١٢٥.
٣. البداية والنهاية ١٣ / ٤٤.
٤. معجم المؤلفين ٨ / ٦٥.
٥. هدية العارفين ١ / ٢٢٥.
٦. أربيل في مختلف العصور ٧٤.
٧. علماءنا في خدمة العلم والدين ١٠٠ - ١٠١.
٨. معجم أعلام الكورد ٥٤٠.
٩. أربيل في العهد الاتابكي.

ئه‌بولقاسم محهمهد خالید چه‌رانی (٧٩)

مامۆستا ئه‌بولقاسم، کورپی محهمهدی، کورپی خالیدی، کورپی ئیبراهیمه، له ده‌وری سالی ٦٥٠ ک - ١٢٥٢ ز له (چه‌ران) هاتووته‌دنیا. داک برایه له‌گه‌ل ته‌قیه‌دین (بن ته‌مییه) له (دمشق) خویندنی ته‌واو کردوو، له مزگه‌وتی (رماحین) کرایته پیش نوێژ، له قوتابخانه‌ی چه‌نبه‌لیه‌کان ده‌رسی داوه، زانایه‌کی پیرۆز و بی‌فیز و خۆبه‌نزم زان بووه، به‌ دین و رووخۆش بووه، بازرگانی کردوو، له شه‌وی چوار شه‌می (٨) مانگی جیمادی دووم، سالی ٧١٧ ک - ١٣١٧ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رجاوه: الذیل علی طبقات الخنابلة ٤ / ٣٧٠.

ئه‌حمهد ئیبراهیم ئۆمه‌رگۆمه‌ته‌ی (٨٠)

ناوی نه‌حمده، کورپی حاجی ئیبراهیمه، خه‌لکی (ئۆمه‌رگۆمه‌ته) زانایه‌کی به‌رز بووه زۆر صالح بووه، له زانست ده‌ستی بالا بووه، له لای مه‌لا عبدالرحمانی رۆژیانی

خویندنی ته‌واو کردوو، سالی ١٨٢٩ز نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی له مه‌لا به‌حیای مزوری وه‌رگرتوو، ماموستا مه‌لا نه‌حمه‌د هاوچهرخ بووه له‌گه‌ن مه‌مه‌د فه‌یزی زه‌هاوی، یه‌ک بووه له‌خه‌لیفه‌کانی مه‌ولانا خالید، نیبراهیم فه‌صیح له‌ماموستایانی خو‌ی ژماردوو، له‌مه‌رده‌سه‌ی (قه‌لا‌ی) (که‌رکوک) ده‌رسی داوه، حاشیه‌ی له‌سه‌ر کتیبانی سه‌روه هه‌یه، به‌نه‌خو‌شی (تاعون) خو‌ی و هه‌موو منداله‌کانی کۆچی دوابی یان کرد.

دانراوه‌کانی: ماموستا چه‌ند کتیبی داناون، له‌وانه:

١. شهرحی (رسالة الحکمة) سالی ١٨٢٣ز له‌به‌غدا ته‌واوی کردوو، پیشکەشی به‌والی به‌غدا (داود پاشا) کردوو.

٢. شهرحی (خلاصة الحساب) ی به‌هانه‌دینی عامیلی.

٣. شهرحی (صغرا) ی سه‌ید شه‌ریفی جورجانی له‌ (مه‌نتیق).

٤. حاشیه له‌سه‌ر (تشریح الافلاک) ی به‌هانه‌دینی عامیلی.

سه‌رچاوه‌کان:

١. عنوان المجد ١٤٩.

٢. یادى مه‌ردان ٢ / ٢٥.

٣. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٦٣.

٤. علماء ومدارس في أربيل ٨٤.

٥. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ١٣٤ / ٦.

٦. گۆفاری کۆری زانیاری کورد ٢٠١ - ٢٠٢.

نه‌حمه‌د نیبراهیم عه‌ینتابی (٨١)

ناوی نه‌حمه‌ده، کۆری نیبراهیمی، کۆری نه‌یوبه، خه‌لکی (عه‌ینتابه) که‌ ده‌که‌وته‌

پۆژناوای (نورفه)، مه‌زه‌بی حه‌نه‌فی بووه، سالی ٧٠٥ک - ١٣٠٥ز له‌شاری (حه‌له‌ب)

هاتووته‌دنيا، پاشان له‌ (دیمشق) کرایته‌ قازی له‌شکر، سالی ٧٦٧ک - ١٣٦٥ز له‌ دیمشق

کۆچی دوابی کرد.

کتیبی (المبع) ناوبراوه به (المرتقی فی شرح المنتقی) ی داناوه، له بابته‌ی شهریه‌ت شمش به‌رگه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. تاج التراجم ١٠٦.
٢. هدیة العارفین ١/١١٢.
٣. معجم المؤلفین ١/١٣٥ - ١٣٦.
٤. معجم أعلام الكورد ٤٠.

نه‌حمه‌د نیبراهیم ژه‌نگاری (٨٢)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی نیبراهیمی / کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی عوسمانه، خه‌لکی (ژه‌نگاره) له مانگی ره‌مه‌زانی سالی ٦٩٦ك - ١٢٩٦ز هاتووته‌دنیا. بو‌خویندن چووته (دمشق) و (میسر) پاشان له (قاهره) کرایته ووتارخوین شاعیربووه هونراوه‌ی هه‌یه، له ٧٤٢ك - ١٣٤١ز کۆچی دوا‌یی کردووه، کتیبی (القصيدة السنية في العقيدة السنية) ی داناوه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. الدرر الكامنة ١/٥٣.
٢. معجم المؤلفین ١/١٣٣.
٣. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٤٧.

نه‌حمه‌د نیبراهیم سروجی (٨٣)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی نیبراهیمی، کورپی عبدالغنی یه، خه‌لکی سروجه له رۆژناوای (ماردین)، سالی ٦٣٧ك - ١٢٣٩ز هاتووته‌دنیا، پاش خویندن و مه‌لایه‌تی له (میسر) کرا قازی، شهرحی (اله‌دیة) ی کردووه، ناوی ناوه (الغایة): شمش به‌رگه، هه‌روه‌ها (اعتراضات علی ابن تیمیة) ی هه‌یه له بابته‌ی بروایی.

کۆچی دوایی: له رۆژی پنج شهمی (١٢) مانگی ره‌ج‌ه‌ب، سالی ٧١٠ ک - ١٣١٠ ز له قوتابخانه‌ی سیوفیه‌ی میصر کۆچی دوایی کرد، له نزیک گومبته‌ی نیمامی شافیعی به‌خاک سپێردرا.
سه‌رچاوه‌کان:

١. تاج التراجم ١٠٧ - ١٠٨.
٢. البداية والنهاية ١٤ / ٦٤.
٣. كشف الظنون ٢ / ٢٠٣٣.
٤. ايضاح المكنون ١ / ٢٤١.
٥. معجم المؤلفين ١ / ١٤٠.
٦. هدية العارفين ١ / ١٠٤.

نه‌حمه‌د نه‌بو به‌گره‌گاری (٨٤)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی نه‌بو به‌گری، کورپی نه‌حمه‌دی هه‌کاریه، مه‌زه‌به‌ی شافیعی بووه، له شاری (مه‌ککه‌)ی پیروز دابه‌زیوه، کتییی (الحاوی) هه‌موو له‌به‌ر بووه، له (دیمشق) و (حه‌له‌ب) و (قاھیره) و (ئه‌سکه‌نده‌ریه‌)ی خویندوووه، هاتووچۆی مه‌ککه‌ی کردوووه، چهند زانایان ده‌رسیان له‌ لا خویندوووه، ناسراوه به‌ زاته‌کی چاک و زۆرزان، مه‌جلیس خۆش و ناوه‌دان، له مانگی سه‌فه‌ری سالی ٨١٨ ک - ١٤١٥ ز کۆچی دوایی کرد له گۆرستانی (المعلاة) له مه‌ککه‌ی پیروز به‌خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

١. الضوء اللامع ١ / ٢٠٨.
٢. مشاهير الكورد ١٠٩.
٣. معجم أعلام الكورد ٤٠.

نه‌حمه‌د نه‌بو‌به‌کری زهرزازی (٨٥)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری نه‌بو‌به‌کری کوری عیسی زهرزازییه، زانیایه‌کی شه‌رع زان بووه، له مانگی ره‌جه‌بی سالی ٦١٥ ک - ١٢١٨ ز کرا قازی (سمیاط) له ناو عه‌شیره‌تی زهرزازی نه‌و سه‌رده‌می.

سه‌رچاوه: تاریخ آریل ١ / ٢٣٠.

نه‌حمه‌د نه‌بو‌به‌کری (ثریا) هه‌ولیری (٨٦)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری نه‌بو‌به‌کری، کوری عبدالقادره، خه‌لکی هه‌ولیره‌ مه‌زه‌بی شافیعی بووه، شاعیر بووه، نازناوی شیعری (سوره‌یا) بووه، له قوسطه‌نطینییه کرایته پشکنه‌ری زانیاری، سالی ١٣٢٥ ک - ١٩٠٧ ز کۆچی دوابی کردووه. نه‌و کتیبانه‌ی داناوون: سانحات الرحمان، نظم الأسماء الحسنی، الروضة العلیا.

سه‌رچاوه‌کان:

١. معجم المؤلفین ١ / ١٧٧.
٢. ایضاح المکنون ٢ / ١ - ٢.
٣. هدیه‌ العارفين ٥ / ١٩٥.
٤. معجم أعلام الكورد ٧٦.
٥. نثر الجواهر والدرر ١ / ٩٩.
٦. الأعلام ١ / ١٠٦.

نه‌حمه‌د نه‌بو‌به‌کری مه‌رعه‌شی (٨٧)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری نه‌بو‌به‌کری، کوری صالحی، کوری عومه‌ره، خه‌لکی شاری (مه‌رعه‌ش) سالی ٧٨٦ ک - ١٣٨٤ ز هاتووته‌دنیایه له شاری (حه‌له‌ب) دابه‌زیوه، فتوای داوه، ده‌رسی داوه. چهند دانراوی هه‌یه، له‌وانه: کنوز الفقه، نظم العمدة، نظم الكنز، تخمیس البردة.

کۆچی دوابی: له مانگی ذی‌الحجه‌ی سالی ٨٧٢ ک - ١٤٦٨ ز کۆچی دوابی کرد.

سه رچاوه کان:

١. تاج التراجم ١ / ١٠٩ .
٢. كشف الظنون ٢ / ١١٦٩ .
٣. شذرات الذهب ٧ / ٣١٤ .
٤. معجم المؤلفين ١ / ١٧٦ .
٥. هدية العارفين ١ / ١٣٣ .

نه حمهد نه حمهد نه حمهد هه کاریی (٨٨)

ناوی نه حمهد، کورپی نه حمهدی، کورپی نه حمهدی، کورپی حوسینی، کورپی موسای هه کاریه، سالی ٦٧٤ك - ١٢٧٥ز هاتووته دنیا، خه ریکی خویندنی فهرمووده بووه، له (میسر) دابه زیوه، له (مه نصوریه) کرایته ماموستا، چه ندان کتییی فهرمووده ی به خه ته خووشه که ی نووسیه وه، سالی ٧٦٢ك - ١٣٦٠ز کۆچی دوا یی کردووه، کتییی (رجال الصحیحین) ی داناوه. دوو کچی زانای هه بووه نه سمانه و جووه بریه.

سه رچاوه کان:

١. معجم المؤلفين ١ / ١٤٥ .
٢. الدرر الكامنة ١ / ٦٢ .
٣. معجم أعلام الكورد ٤١ .
٤. هدية العارفين ٥ / ١١٢ .
٥. مشاهير الكورد ٢ / ٢٣٢ .
٦. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٤٨ .
٧. شذرات الذهب ٦ / ٢٨٠ .

نه حمهد نه حمهد به نده نیجی (٨٩)

ناوی نه حمهد، کورپی نه حمهدی، کورپی نه حمهدی، کورپی کهره می، کورپی غالییی کورپی قه تیله، خه لکی شاری (به نده نیج - مه نده لی) یه، سالی ٥٤١ك - ١١٤٦ز هاتووته

دنیا، بۆ خویندن چوویته (به‌غدا) ده‌رسی له لای چهند زانایان خویندوو له‌وانه، شیخ عبدالقادری گه‌یلانی زانیاری له‌ عه‌ره‌یی و له‌ میژوو و له‌ ناسنامه‌ی پساوان به‌هێز بووه، به‌لام له‌ فهرمووده زۆر ورد نه‌بووه، مامۆستا رووی نه‌دایته دنیا، جل و به‌رگی خراب و شه‌پرئوی له‌بهر ده‌کرد جاریش وابوو ئیشی وای ده‌کرد، که‌ له‌و زانایه‌ نه‌ده‌وه‌شاوه، له‌ (١٤) مانگی ره‌مه‌زانی سالی ٦١٥ ک - ١٢١٩ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. سیر اعلام النبلاء ١٣ / ٣٤

٢. الذیل علی طبقات الخنابلة ٤ / ١٠٨ - ١٠٩.

نه‌حمه‌د نه‌حمه‌د درباس (٩٠)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی عه‌لی، کورپی نه‌بو به‌کری، کورپی نه‌یویی، کورپی عبدالرحیمی، کورپی مه‌مه‌دی، کورپی عبد‌المه‌لیکی، کورپی درباسی کوردیه، له‌ (قاهیره) نیشته‌جێ بووه، نازناوی (فه‌خره‌دین نه‌بو ئیسه‌حاق) بووه، مه‌زه‌به‌یی حه‌نبه‌لی بووه، زانایه‌کی نووسه‌ر و میژوونوس بووه، دانراوی باسی بنه‌مه‌اله‌ی درباس و ئین عه‌جه‌می هه‌یه، له‌ ٨١٧ ک - ١٤١٤ز کۆچی دوایی کرد. کتییی (التبصرة)ی ئین جه‌وزی کورت کردیته‌وه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. الضوء اللامع ١/١٧٩

٢. معجم اعلام الكورد ١/١٥١

٣. مشاهیر الكورد ١٠٦.

٤. معجم المؤلفین ١/١٥١

نه‌حمه‌د نه‌حمه‌د جه‌رانی (٩١)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی نه‌حمه‌دی کورپی مه‌مه‌دی کورپی به‌ره‌که‌ی کورپی نه‌حمه‌دی کورپی سه‌دیقی کورپی سه‌رووف (جه‌رانی)یه، سالی ٥٥٤ ک - ١١٥٩ز هاتووته‌دنیا، له‌

(حەرمان) ده‌ستی به‌خویندن کردوو، مه‌زه‌ب‌یی حه‌نبه‌لی بووه، بۆ خویندن چووته (به‌غدا) پاشان چووته (دیمشق) دوایی گه‌راوه (حەرمان)، زانیه‌کی ش‌هرع زان بووه، له (۱۶) مانگی سه‌فه‌ری سالی ۶۳۴ك - ۱۲۳۶ز له‌دیمشق کۆچی دوایی کرد. سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۵ / ۱۶۳.

۲. معجم أعلام الكورد ۴۱.

نه‌حه‌مه‌د سه‌ید نه‌حه‌مه‌د نه‌قیب (۹۲)

ناوی نه‌حه‌مه‌د، کور‌ی سه‌ید نه‌حه‌دی، کور‌ی شیخ مه‌حمودی، کور‌ی شیخ ماری کور‌ی شیخ حه‌سه‌نی گله‌زه‌رده‌یه، سالی ۱۲۸۰ك - ۱۸۶۳ز له‌شاری (سه‌لیمانی) هاتووته‌دنیا، له‌مندالییه‌وه له‌به‌ر خویندن دان‌درا. ده‌رسی له‌لای مه‌لا حامیدی بالیکده‌ری خویند، دوایی بۆ ده‌رسی سه‌روه‌وه چوو له‌لای مه‌لا عی‌رفان نه‌فه‌ندی، وه له‌قوناغی کۆتایدا چوو له‌لای شیخ مصطه‌فای مو‌فتی کور‌ی بابا ره‌سولی به‌رزنجی.

که‌باوکی کۆچی دوایی کرد، هه‌ر به‌گه‌نجی کرا (نه‌قیبی) شاری (سه‌لیمانی) هه‌روه‌ها پینش نو‌یزبو و ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا، سالی ۱۳۲۱ك له‌رینگای هه‌ولیر و موصل چوو (نه‌سته‌مبۆل) له‌وی چاوی به‌سولتانی عوسمانی که‌وت، مانگان‌ه‌ی بۆ مزگه‌وت و ته‌کیه‌کی بریه‌وه، له‌ ۱۳۲۲ك گه‌راوه (سه‌لیمانی) سه‌برده‌ی نه‌م سه‌فه‌ره‌ی خو‌ی له‌دانراویک نووسیه‌وه ناوی ناوه (نفح الطیب فی تاریخ رحله‌ السید أحمد النقیب).

سالی ۱۳۲۸ك له‌گه‌ل مه‌لا مصطه‌فای کوردی و شیخ عه‌زیزی به‌رزنجی چوونه سه‌فه‌ری حه‌ج، له‌ (مه‌که‌که) ی پی‌رۆز دابه‌زی، نه‌میری (مه‌که‌که) پینشوازی کرد، نه‌رکی میوانداری خسته‌ سه‌ر شانی خو‌ی به‌ شیوه‌کی ریک و پینک، نه‌جا هاته (مه‌دینه‌) ی پی‌رۆز له‌وی نه‌خۆش که‌وت، هه‌ر له‌وی کۆچی دوایی کرد، له‌گۆرستانی (به‌قیح) به‌خاک سپێدرا. مه‌لا مصطه‌فای کوردی ده‌رس بیژی مزگه‌وتی سه‌ید حه‌سه‌ن ده‌لی: {کاتی گۆره‌که‌مان هه‌لکه‌نی، به‌ردیک به‌ده‌ر که‌وت، که‌ پاکمان کرده‌وه، نووسراویکی لی

ههلهکه ندرابوو، نووسرابوو به زمانی عه ره بی (ههلا قبر المرحوم المبرور السید أحمد البرزنجی) خهلهکه که زۆر سه رسام بوون}.

مامۆستا جگه له مهلا بهتی: زاته کی به سوود بوو، نیش و کاری خهلهکانی زۆر جی به جی ده کرد، خانه قاکه ی بهردهوام پر بوو له میوانان، هه موو جوۆره پیداو یستیان بو پینشکیش ده کرا، به بی مهت و بیزاری.

مامۆستا سهید نووسهر و روۆشنیر و شاعیر بوو دیوانی شیعری به سی زمان: کوردی و عه ره بی و فارسی ههیه، سالی ۱۹۸۵ ز به لیکۆلینه وه ی مه حود نه حه د مه مه د له چاپخانه ی (نیرشاد) له به غدا چاپ کرا.

سه رچاوه کان:

۱. دیوانی سهید نه حه د نه قیب ۱۱ - ۱۶.

۲. تاریخ السیما نیة ۲۳۹.

نه حه د نیدریس ماردینی (۹۲)

ناوی نه حه د، کوری نیدریسی، کوری به حیا به، مه زه بی حه نه ق بووه، خهلهکی شاری (ماردین) ه، پاشان چوو یته (دیمشق) زانایه کی نه سته ره ناس بووه، له ۷۲۸ ک - ۱۳۲۷ ز کۆچی دوایی کردوو، کتیانی (نظم الدرر فی معرفة منازل الشمس والقمر) و (سرح الغلام و شرح الغرام) ی داناون.

سه رچاوه کان:

۱. کشف الظنون ۲ / ۱۹۶۳.

۲. ایضاح المکنون ۲ / ۱۳.

۳. هدیة العارفین ۱ / ۱۰۵.

۴. معجم المؤلفین ۱ / ۱۵۹.

۵. معجم أعلام الكورد ۴۶.

نه‌حمهد نیسحاق دیارب‌ه‌گری (۹۴)

ناوی نه‌حمهد، کوری نیسحاقی، کوری یه‌حیای، کوری نیسحاقه، له ۱۹۹۳ ک -
 ۱۹۹۳ ز هاتووته‌دنیا، له خزمهت باوکی و چه‌ند زانایانی خویندووه بووته مه‌لا، ده‌رسی
 فەرمووده‌ی داوه، زانایه‌کی قسه‌خۆش بووه، دۆستی پیاوچاکان بووه، له ۱۹۶۴ ک -
 ۱۹۶۲ ز کۆچی دوابی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الدرر الكامنة ۱/۶۴.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۴۸.

نه‌حمهد نیسماعیل به‌رزنجی (۹۵)

ناوی نه‌حمهد، کوری نیسماعیلی کوری زه‌ینه‌ل‌عابیدینی کوری مه‌مه‌دی کوری
 زه‌ینی کوری جه‌غه‌ری کوری حه‌سه‌نی کوری عبدالکریمی به‌رزنجی یه، له شاری
 (مه‌دینه‌ی پی‌رۆز هاتووته‌دنیا، بۆیه ناسراوه به (مه‌دینه‌ی) ماوه‌ک له مه‌دینه‌ی خویندووه،
 پاشان چووته (مبصر) گه‌راپته‌وه کراپته (مدرس)، له په‌رله‌مانی عوسمانی نوینه‌ری شاری
 (مه‌دینه‌ی) بووه، دوابی چووته (شام) له‌وی له ۱۳۳۷ ک - ۱۹۱۸ ز کۆچی دوابی کرد.

مامۆستا زنجیره‌ی نیجازه‌ی ده‌جیته‌وه سه‌ر شیخ نه‌حمهد عه‌لی ئه‌بن حه‌جهری

عه‌سقه‌لانی، نه‌ویش قوتابی زه‌ینه‌دین عبدالرحیم حافیزی عیراقی کوردیه.

مامۆستا چه‌ند کتیبی داناون، له‌وانه: المناقب الصديقية، مناقب عمر بن الخطاب،

مقاصد الطالب في مناقب علي بن ابي طالب، النصيحة التامة للملوك الاسلام والعامة، فتحة

البراض، إصابة الدواهي في اعراب (الآهي)، جواهر الإكليل، النظم البديع في مناقب أهل

البيع.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفين ۱/ ۱۶۴ - ۱۶۵.

۲. إيضاح المكنون ۲/۶۵۴.

۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۸۶.
۴. إسهام علماء كردستان العراق في الثقافة الاسلاميه ۱۷۶.
۵. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۳ / ۳۵۳ - ۳۵۶.
۶. الدرر السنیه. ده‌ستنوسی محمهد مهنه‌وی فوراتی
۷. معجم أعلام الكورد ۴۳ - ۴۴.

نه‌حمهد نیسماعیل ته‌یمور (۹۶)

ناوی نه‌حمده، کورپی نیسماعیلی، کورپی محمهدی، کورپی نیسماعیلی، کورپی
 عه‌لی ته‌یموری کوردیه، له‌ کورده‌کانی شاری (موصول) ه‌ برای عایشه ته‌یموری شاعیره‌ی
 به‌ناوبانگه، له‌ (۲۲)ی مانگی شه‌عبانی سالی ۱۲۸۸ک - ۱۸۷۱ز له‌ (قاهره)
 هاتووته‌دنیا، ده‌رسی له‌ لای محمهد عه‌بده و جه‌ند زانای (میسر) خویندووه، زمان ره‌وان
 و ریژمانزان و میژووناس و نووسه‌ر بووه، نه‌ندامی کۆری زانیاری عه‌ره‌یی بووه، له‌
 (دیمشق) له‌ (۲۷)ی مانگی شه‌والی سالی ۱۳۴۹ک - ۱۹۳۰ز کۆچی دوایی کردووه.
 نه‌و کتیبانه‌ی داناون: تصحیح کتاب لسان العرب لابن منظور، أوهام شعراء
 العرب في المعانی، الیزیدیه و منشأ نخلتهم، تراجم أعيان القرن الثالث عشر و اوائل الرابع
 عشر، التصوير عند العرب.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفين ۱ / ۱۶۶.
۲. معجم أعلام الكورد ۴۴ - ۴۵.
۳. نثر الجواهر والدرر ۱ / ۹۰ - ۹۴.
۴. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۶۴ - ۶۵.
۵. مشاهیر الكورد ۹۸ - ۱۰۰.

نه حمده نیسماعیل کورانی (۹۷)

ناوی نه حمده، کوری نیسماعیلی کورانی یه، نازناوی شهسه دین بووه، ناسراوه به (شیخ الاسلام)، مهزهه بی حنه فی بووه، سالی ۸۱۳ك - ۱۴۱۰ز هاتوته دنیا، سه ره تای خویندنی له ولاتی خوی دهست پی کردووه، پاشان چوویته (میسر) لای مهلا چاکه کانی نهو سه رده می خویندووه، نیجازه ی مه لایه تی له شیخ نین حه جهر وه رگرتووه، دوایی چوویته (بروسه) له لایه ن سولتان مرادی دووه له قوتابخانه ی (خوداوهندی کار) و (بایه زید) دهرسی داوه، دوایی کرا ماموستا تایه تی سولتان محهمه دی (فاتیح) دوایی کرا قازی (بروسه) پاشان گهراوه (میسر) سولتان قایته بایی زور ریزی لینا، دوایی گهراوه (بروسه) سالی ۸۶۲ك دووباره کراوه قازی، پاشان کرا موفتی، له ۸۹۳ك - ۱۴۸۸ز کۆچی دوایی کرد، چهند کتییی داناون، له وانه:

۱. الکوثر الجاری علی ریاض البخاری: له ۸۷۴ك له (نه درنه) تهواوی کردووه.
۲. الدرر اللوامع فی شرح جمع الجوامع.
۳. رسالة فی الرد علی ملا خسرو.
۴. شافیه: هونراوه یه له (عمرز).
۵. العقري: پهراویزه له سهر (شاطبیه).
۶. غایة الأمانی فی تفسیر الکلام الربانی: له ۸۶۷ك تهواوی کردووه.
۷. کشف الأسرار فی قراءة امة الامصار.
۸. المرشح شرح الکافیة فی النحو.
۹. فرائد الدرر فی شرح لوامع القرر فی القراءات.

سه رچاوه کان:

۱. الأعلام ۱/۹۴ / ۶/ ۹۷.
۲. البدر الطالع ۱/ ۳۹.
۳. الضوء اللامع ۱/ ۲۰۰.

۴. معجم المؤلفين ۱ / ۱۶۶.
۵. إيضاح المكنون ۲ / ۹۲.
۶. هدية العارفين ۵ / ۱۳۵.
۷. كشف الظنون ۲ / ۱۱۹۰.
۸. مشاهير الكورد ۲ / ۲۰۳ - ۲۰۵.
۹. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۴۱ - ۴۲ - ۵۴ - ۶۸ - ۷۲.
۱۰. معجم أعلام الكورد ۴۲ - ۴۳.

نه حمهد نه فه نندی (ناکری) (۹۸)

مامۆستا مهلا نه حمهد نه فه نندی (ناکری) زانیایه کی بهرز بووه، خوتیندی له (ههولیر) و (که رکوک) و (کۆیه) برده سەر، ئیجازه ی مه لایه تی له مه لا محمهدی جهلی زاده ی کۆیه وه رگرت، ماوه ک له (بارزان) پێش نوێژ و (مدرس) بوو، له کاتی جهنگی گه موره ی جیهانی یه که م هاته (نامیدی) دوا یی باری کرد، بو (نه سینداره) ی بهرواری ژیری، پاشان هاته (زاخۆ) لهوی نیشه جی بوو، مه دره سه ی فه قیانی هه بوو، ده وری په نجا مه لا له سه ر ده ستی نه و پنگه یشتونه و ئیجازه یان وه رگرتوه، چووینه دێهاتان، بووینه مه لا و نامۆزگاری خه لکانیان کردوه.

کۆچی دوا یی: مامۆستا به رده وام بوو له سه ر خزمه تی نایی پیروزی ئیسلام، تا له بهرواری ۱۳۷۸ ک - ۱۹۵۸ ز کۆچی دوا یی کرد.

سه رچاوه: اسهام علماء کوردستان العراق في الثقافة الاسلاميه ۲۴

نه حمهد نه فه نندی ظاها زاده (۹۹)

قازی نه حمهد نه فه نندی ظاها زاده، له ده وروبه ری سالی ۱۱۱۰ ک - ۱۶۹۸ ز هاتو ته دنیا، له کورده کانی عێراقه، به لام له شاری (حه لب) دانیشه توه، یه ک بووه له زانا و ماقوولانی نه و شاره، سالی ۱۱۴۷ ک کرا نه قیسی نه شراف، پاشان کرا قازی (قودس)، دوا یی کرا قازی (به خدا)، سالی ۱۱۶۵ ک گه راوه (حه لب) قوتابخانه ی (نه حمه دیه) ی

دروست کرد، سێ ههزار کتییی وه قفی لی دانا، ده هۆدهی تایهتی بو فهقیانی کورد
 درست کرد، لهو وه قفه شهرتی کرد: {خزمهتگوزاری و سه رهبرشتی کاری مزگهوت،
 پیش نوێژ و ده رس بیژ ده بی هه ره هموو یان کوردی سۆرانی بن}.

ههروه ها مامۆستا شیخ نه حمه د نیراهیم کوردی لهو قوتابخانه به (مدرس) دانا،
 مامۆستا له ۱۱۷۷ ک - ۱۷۶۳ کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. مشاهیر الکورد ۱۰۶.

۲. معجم أعلام الکورد ۷۱ - ۷۲.

نه حمه د نیلیاس (نه حمه دی خانی) (۱۰۰)

ناو و نژادی: ناوی نه حمه ده، کوری شیخ نیلیاسه، له هۆزی (خانی)یه، شیخ
 نیلیاسی باوکی ریش سهی نهو هۆزه بووه، پرس و رایان هه ره بهو بووه کۆبوونه و ه یان له
 مالی نهو بووه، نهو هۆزه له جزیره ی بۆتان له کوردستانی تورکیا داده نیشن، مامۆستا
 شیخ نه حمه د سالی ۱۰۶۱ ک - ۱۶۵۱ ز له شاری (بایه زید) هاتو ته دنیا.

خویندنی: که پارچه ره بوو نار در ا بهر خویندن، بو په ره به خویندن دان، له چه ند
 مه دره سانی به ناوبانگی نهو سه رده مه گه را، وانه کانی: (نه حو و سه رف و به لاغه و
 حیکمه ت و که لام فه لسه فه و نوصولتی له (مرادیه) و (بایه زید) خویند نه مچا چوو ه (نور فه)
 دوایی چوو ه (نه خللاط) دوایی چوو ه (به تلیس) پاشان بو شاره زایی زانسته کان چوو ه
 (میصر) له وی نیجازه ی مه لایه تی وه رگرت.

مه لایه تی: کۆتایی به خویندن هینا، گه راوه (بایه زید) له وی کرا (موفتی) و

(مدرس).

پله ی زانیاری: (خانی) عه ره بی و فارسی و تورکی زانیوه، له زانستی حیکمه ت و
 که لام دهستی بالا بووه، خواناسیکی مه زن بووه، عاشقیکی ناودار بووه، جینگه ی له ناخ و
 ده روونی هه موو کوردیک هیه، (خانی) جگه له مه لایه تی شاعیریکی مه زن بووه، نووسینی

پروانامه‌ی بۆ خویندنی سه‌ره‌تایی داناوه، یه‌که‌م کەس بووه‌ فه‌ره‌نگی کوردی به‌هۆنراوه‌ داناوه، (خانێ) میژوونووسی نه‌ته‌وه‌ی کورده، به‌ راستی چالاکی نه‌و زاته‌ له‌ هۆنراوه‌ی چیرۆکی (مه‌م و زین) به‌ رۆنی ده‌رده‌که‌وی.

هۆنراوه‌کانی: (خانێ) چهند هۆنراوه‌ی هه‌نه‌ له‌وانه:

۱. نه‌وبه‌هار: فه‌ره‌نگی عه‌ره‌یی کوردیه، جاریش وایه‌ ده‌یکاته‌ کوردی عه‌بی، له‌سه‌ر به‌حه‌ره‌کانی عه‌روزی داناوه، سالی ۱۰۹۴ک - ۱۶۸۳ز ته‌واوی کردوه، له‌ سالی ۱۹۱۸ز له‌ تورکیا چاپ کرا، له‌ ۱۹۷۹ز دووباره‌ له‌ چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد له‌ به‌غدا چاپ کراوه‌ سه‌ره‌تایه‌که‌ی به: (بسم الله الرحمن الرحيم، مه‌به‌ده‌ئێ هه‌ر عیلمه‌کی ناڤی عه‌لیم) ده‌ست پێ ده‌کات.

۲. عه‌قیده‌ی نیمان: ده‌وری حه‌فتا شیعره، سه‌ره‌تای به

لباته‌ محقق بێ نه‌ف جه‌واب   ده‌وگۆ ته‌من هاتنی بێ حه‌جاب
سا (نه‌مه‌د) سه‌ناکه (بقول صحیح)   لتوحیدی باری (بلفظ فصیح)

۳. مه‌م و زین: ده‌وری (۲۶۶۰) دوو هه‌زار و شه‌ش سه‌د و شیه‌ست شیعره، هۆنراوه‌کی زۆر به‌تامه، هه‌ر چه‌نده‌ له‌ ناوێرا چیرۆکه‌ به‌لام له‌ ناوه‌رۆکه‌وه‌ پره‌ له‌ نیشتمان په‌روه‌ری، پره‌ له‌ نامۆزگاری نه‌ته‌وه‌ی کورد، هاندانه‌ بۆ ته‌بابی بۆ ماف وه‌رگرتن بۆ یه‌کدی گرتن، نه‌م کتیه‌ به‌ نرخه‌ چهند جار چاپ کراوه‌ و وه‌رگێردراوه‌ و ته‌رجومه‌کراوه‌ بۆ چه‌ندان زمانی بیانی، سالی ۱۹۲۰ز له‌ نه‌سته‌میۆل چاپ کرا، به‌لام زوو به‌ زوو حکومه‌تی تورک هه‌ر هه‌مووی سوتاند، بۆوه‌ی که‌س سوودی ئی وه‌رنه‌گه‌رت.

- سالی ۱۹۳۵ز پیره‌می‌رد له‌ چاپخانه‌ی ژینی (سلیمانی) به‌ چاپی گه‌یاند.
- سالی ۱۹۳۶ز له‌ ئیران به‌ شه‌رحه‌وه‌ له‌ چاپ درا.
- سالی ۱۹۴۲ز له‌ گه‌ل شه‌رحی به‌ زمانی فه‌ره‌نسی له‌ (بیروت) چاپ کرا.
- سالی ۱۹۴۷ز هه‌مه‌زه‌ ناغا له‌ (حه‌له‌ب) له‌ چاپی دا.

. سالی ۱۹۵۳ز گیوی موکریانی له (هه‌ولێر) چاپی کرده‌وه.

خانێ و ههستی نه‌ته‌وايه‌تی: خانێ دلی زۆر نارِه‌حه‌ت بووه له‌بهر چه‌وساندنه‌وه و ماف خورانی نه‌ته‌وه‌که‌ی خۆی، له شیعره‌کانی باسی بی‌که‌سی و بی‌خواه‌نی و بی‌سه‌رۆکی خۆمان ده‌کات، ده‌لتی:

نه‌نوعی میله‌ل خودان کتیبین   کرمانج ته‌نی‌ دبی‌ حسین

کرمانج نه‌پر دبی‌ که‌مالن   نه‌ما دیه‌تیم و بی‌ماجالن

فیلجومه‌ له‌ جاهیل و نه‌زانن   به‌لکێ دسه‌فیل و بی‌خودانن

هه‌روه‌ها خانێ گازانده‌ له‌ گه‌لی کورد ده‌کات، که‌ خۆ به‌خۆی خویتی یه‌ک فر

ده‌که‌ن، زمان لیکدی ده‌ده‌ن، به‌ پله‌ و پایه‌ی یه‌کدی دلتنه‌نگ و نارِه‌حه‌تن حه‌زیان له‌

خزمه‌تکاری و ژێرده‌ستی یه‌، بۆ بیگانه‌ به‌ ناسانی سه‌ر شو‌رده‌که‌ن، وه‌ خانێ حه‌ز ده‌کات

کورد دین و ده‌وله‌ت و عیلم و هونه‌رو کتاب و دیوان، هه‌ر هه‌مووی پێکه‌وه‌ گریه‌دات:

گه‌ردی هه‌بو واما نیتفاکه‌ک   وێکرا بکرامه‌ نینقیاده‌ک

ته‌که‌میل ده‌کرد مه‌ دین و ده‌وله‌ت   ته‌تخصیله‌ ده‌کرد مه‌ عیلم و حکمه‌ت

ته‌عمیر دبون ژ هه‌ف مه‌قالات   مومتاز دبون، خودان که‌مالات

گه‌ردی هه‌بو وایه‌ مه‌ژی خودانه‌ک   عالی که‌ره‌مه‌ک، له‌تیه‌ف دانه‌ک

عیلم و هونه‌ر و که‌مال و نیزعان   شیعر و غه‌زه‌ل و کتاب و دیوان

۴. هۆنراوه‌ی چیرۆکی (یوسف و زوله‌یخا) به‌ کوردی، سه‌ره‌تایه‌که‌ی به‌: (سه‌ر ده‌فته‌ری

جومله‌یی کتابان...) ده‌ست پێ ده‌کات. به‌ چه‌ند دێر له‌ کۆتایی یه‌که‌، ده‌لتی:

نه‌ز هیوی د که‌م ژ زاتی نه‌مه‌جد   نازاد بکه‌ی به‌خشی (نه‌حه‌د)

۵. چه‌ند نه‌شعاری کوردی.

کۆچی دوا‌یی: له‌ میژووی (طار خانێ ئلی ربه‌) که‌ به‌ حیسابی نه‌مه‌جد ده‌کاته‌ سالی

۱۱۲۲ک - ۱۷۱۰ز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ شاری (بایه‌زید) به‌ خاک سپه‌ردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. ژیناوه‌ری زانایانی کورد ۴۰۵ - ۴۱۸ - ۶۵۶ - ۶۶۸.
۲. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۱۰۸ / ۳ - ۱۲۷.
۳. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۱۰۷ / ۱ - ۱۸۳ - ۱۸۵.
۴. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۱۷۷ / ۵ - ۱۸۱.
۵. میژووی نه‌ده‌بی کوردی ۳۰۷ / ۲ - ۳۷۵.
۶. مهم و زین
۷. مشاهیر الکورد ۹۳ / ۱ - ۹۴.
۸. نه‌ده‌بی کوردی ۲۴۵ - ۲۵۶.
۹. الأکراد فی بهدینان ۱۹۴.
۱۰. معجم أعلام الکورد ۴۶ - ۴۸.

نه‌حمه‌د نیلیاس شاره‌زوری (۱۰۱)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی نیلیاسه، خه‌لکی شاره‌زوره، باوکی چووه (دیمشق) له‌وی کرا ووتارخوین و هه‌ر له‌ویش ژنی هینا، مامۆستا نه‌حمه‌د له‌وی خوادا، که فامی کرد له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی به خویندن کرد، پاشان چووه قوتابخانه‌ی (سوم‌یساطیه) ماوه‌کی زۆر له‌وی ماوه، تا شاره‌زایی له مه‌زه‌بی شافعی و زانسته‌کان زه‌ریف په‌یدا کرد، دوایی وه‌زعی له‌وی ناله‌بار بوو، رویشت بو (نه‌سته‌میۆل) پاشان چووه (طرابلس) سالی ۱۱۶۱ ک چووه (میسر) له‌وی محمه‌د پاشای راغیب زۆر ریزی لینا، نه‌ویش چهند شیعی پندا هه‌لگوت.

کۆچی دوایی: له روژی یه‌ک شه‌مه‌ی (۱۲) ی مانگی ره‌جه‌بی سالی ۱۱۶۹ ک - ۱۷۵۶ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. سلك الدرر ۱/۸۲ - ۹۶.

۲. تاریخ السلیمانیة ۲۳۹ - ۲۴۰.

۳. معجم أعلام الكورد ۴۸ - ۴۹.

۴. مشاهیر الكورد ۹۴.

نهحمهده نهمین فهیلهسوف (۱۰۲)

ناوی نهحمهده، کوری سهد نهینی، کوری سهد محمهدهدی، کوری سهد نهینی، کوری سهد خضری، کوری سهد یوانی، کوری سهدخان علی یه، به ره گهز دهجیتهوه سهر سهد نهحمهدهی (باینجۆ) گوندیکه له نزیك (سنه) له کوردستانی نیران.

سالی ۱۳۳۰ک - ۱۹۱۲ز له ناوچهی جهباری سهر به کهرکوک هاتوتهدنیا، هیشتا مندان بوو باوکی باری کرد بو (بهغدا) لهوی باوکی لهبهر خویندنی دانا، دوایی چووه لای مهلا عبدالقادر و مهلا عبدالصمد له مزگهوتی شیخ عبدالقادی گهیلانی، لهوی چهند فرموودهی پیغمهبر و کتییی گولستان و دیوانی حافزی شیرازی خویند، نهجا گهراوه (کهرکوک) ماوهک چووه (لهیلان) دوایی چووه گوندی (فورقان)، ماوهکیش له گوندی (باوه) بوو پاشان چووه خانهقای مهولانا خالید له شاری (سلیمانی)، ماوهکیش له خانهقای (مهحوی) بوو، دوای سی سالان گهراوه (کهرکوک)، له چهند شویتانی خویند، دوا ههوار سالی ۱۹۳۹ز چووه لای ماموستا مهلا عومهری ئومهر گومبهت ماوه تا نیجازهی مهلا بهتی وهرگرت.

مهلا بهتی: نهجا بووه مهلا له گوندی (زهردک) ناوچهی سالهیی، دهوری پازده سال لهوی ماوه، دوایی باری کرد چووه (مودفر) نزیك چهچهمال، ماوهکیش له گۆپتهپهیی نزیك (ناغجهلهر) بوو، ماوهک له (چهمن) بوو نزیك (کهرکوک)، دوایی چووه (کهرکوک)، پاشان چووه (سامهرا)، دوایی گهراوه کوردستان، سالی ۱۹۷۴ز کرا نهندامی دادگای تهعیزی کوردستان له (چۆمان) لهسهر داخوازی سهروک مهلا مصطهفای بارزانی، پاشان ناوارهی نیران بوو له ئوردوگای (سهزاب) دیتسقول نیشتهجی بوو، سالی ۱۹۷۷ز کرا پیش نوێژ و ووتارخوین له (چهچهمال)، ماوهکیش ناردرا (کوینسه) نزیك

(رومادی) له‌وی دهرسی ده‌دا، له ۱۹۷۹ز چوو‌ه حج له ۲۰۰۴/۴/۴ز له (هه‌ولین) کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: ژياننامه‌ی زانابه ناینه کۆچ کردووه‌کان ۴۲ - ۴۸.

نه‌حمه‌د باته‌یی (مه‌لای باته‌یی) (۱۰۳)

ناوی نه‌و مامۆستایه و میژووی له دایکبوونی و کۆچی دوایی له ناو میژوو نووسان و نووسهران یه‌ک لا نه‌کرایته‌وه، هه‌نده‌ک ده‌لین: مه‌لای باته‌یی خاوه‌نی هۆنراوه‌ی مه‌لوده‌که ناوی حه‌سه‌نه خه‌لکی (نه‌رتوشه)، هه‌ندیکیش ناویان به‌ حوسین تۆمار کردیه و ده‌لین: خه‌لکی گوندی (باته‌یه)، نه‌وانه میژووی له دایکبوونی سالی ۸۲۰ک - ۱۷ز یان بۆ داناوه، وه بۆ کۆچی دوایی سالی ۹۰۰ک - ۱۴۹۴ز یان بۆ داناوه.

به‌لام دکتۆر مارف خه‌زنه‌دار، سالی ۱۰۸۶ک - ۱۶۷۵ز بۆ له دایکبوونی داناوه و سالی ۱۱۷۴ک - ۱۷۶۰ز بۆ کۆچی دوایی داناوه، نه‌وش زۆر جیاوازه له‌گه‌ل میژووی پیشوو، وه نه‌ویش وه‌کو نه‌نوه مانی ناوه‌که‌ی به‌ حوسین نووسیوه، محمه‌د نه‌مین زه‌کی به‌گ له (مشاهیر الکورد) ده‌لی: {ناوی نه‌حمه‌ده}، مینش سالی ۲۰۰۶ز چووومه سه‌فه‌ری حج، که چووومه زیاره‌تی مه‌دینه‌ی پیروز، له گۆرستانی (به‌قیع) حاجی مه‌لا خالیدم دیت که خه‌لکی (دیاره‌که‌ه) له‌و میژووانه شاره‌زایه، لیم پرسی وه‌لامی داوه: {ناوی نه‌حمه‌ده} بۆیه ناوه‌که‌م به‌ نه‌حمه‌د تۆمار کرد، نه‌و زاته زانابه‌کی مه‌زنی گوندی (باته‌ی) ناوچه‌ی (حه‌کاری- هه‌کاری) یه‌ خویندنی له‌ حوجره‌ی فه‌قیان ته‌واو کرد، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، هه‌موو ژيانی به‌ مه‌لایه‌تی برده‌ سه‌ر، له (باته‌) کۆچی دوایی کرد، گۆره‌که‌ی دیاره و زیاره‌ت ده‌کری.

به‌رهمه‌کانی:

۱. هۆنراوه‌ی مه‌لود: ناسراوه به‌ مه‌لودی باته‌یی، سه‌ره‌تایه‌که‌ی ده‌ست یی ده‌کا به:

حه‌مدی یی حه‌د بۆ خودایی عالمین   نه‌و خودایی دایه مه‌ دینی موین

هۆنراوهکی زۆر رێک و به تامه، جگه له چیرۆکی له دایکبوونی پێغه مبر (د.خ) چهند ستایش و موعجیزاتی به سوودی باس کردیه، نوسخه ی دهستنووس و چاپی زۆره، چهند جار چاپ کرایه، له وانه: سالی ۱۳۲۴ك - ۱۹۰۶ز له (قاهیره) له لایه ن ه ح م د رامیزی کورد به چاپ گه یاندره، وه سالی ۱۹۱۷ز له (ئهسته میۆل) دووباره چاپ کراوه، له ۱۳/۹/۱۹۶۶ز گیوی موکریانی له (ههولیر) چاپی کردهوه، نيمهش نوسخه کی دهستخه تی ماموستا عبدالکریمی سییرانیمان له لایه، سالی ۱۳۵۸ك - ۱۹۳۹ز له (بهحرکه) له سه ر فرموده ی باو کم نووسیه وه.

۲. قه سیده ی ستایشی پێغه مبر، دوا ی مه ولوده که چاپ کراوه، سه ره تابه که ی ده ست پی ده کا به:

یهك نیشاراته، ته (أنشق القمر)

ئه ح م د ا چا فا ته (مازاغ البصر)

دوا یی ده لی:

یهك ده می غافیل نه مین، رۆژ و شه ف

من هه بن سی صد هه زار نه زمان و ده ف

سه د قیامه ت دی بچن، هیزنا تمعام

وه صفی حوسنا ته کو بیژن صوبح و شام

دوا یی ده لی:

پنکفه رابین و بچینه جهننه تی

تابیعی نان شه سواری ئوممه تی

له کو تا ییدا ده لی:

بۆ فه قیری (باته) یی ئه لفات یحا

بۆ جه میعی موس لیمین و صالحا

۳. قه سیده ی:

محمد سهیدی عالم، شه فیعی رۆژی میزانی

چراغی دیده یی ئاده م، خودانی وه حی و فورقانی

۴. قه سیده ی شمش خسته کی چوار کوردی دوو عه ره یی له مه ئی پێغه مبر (د.خ):

ئه ی نه عتی تو نه ز عه رش ی هه تا فه رش ی شه هیرا

ئه ز پر تهوی نورا ته، جیهان گشته مونیرا

نهی سهیدی عالم، بکه پهروایی نهسیرا
 نهی تاجی سهری شاه و سهلاتین و نهمیرا
 قد كان لك الفضل لك الجود كثيرا
 ارسلت الى الخلق بشيرا و نذيرا
 طاها تو ره سولا مهله کئی عهرشی عهزیمی
 دهر بهحرئی کهمالا تو تهنی دوررا بهتیمی
 لوو لوو صیفهتی دهر سهدهفی بهحرئی کهریمی
 نهحسه نتر نهز یوسفی صیددیقی حهلیمی،
 ما كان لك الناس شبیها و نظیرا
 ارسلت الى الخلق بشيرا و نذیرا
 نهی سهروه ری دین مهههطی نایاتی موکهرره م
 نیسمی تهیه هندی سهفهحان بوویه موفهخه م
 لوتفا ته شهباطین ژ سهما کر نه مور هجهم
 گهر تو نه بوویه قهد نه ده بوو چه رخی موعه زهم
 طوبی لمن اشفقت له کنت موجیرا
 ارسلت الى الخلق بشيرا و نذیرا
 بارانی سهلاتان ژ خودا صوبح و عهشیا
 بهر سهیدی موختاری ره سولا عهره بییا
 بهر نال و وه نه صحابی حه بیی قوره شیا
 صیددیق و چ فاروق و چ عوسمان و عهلییا
 كانوا لك في الدين معينا وظهر ا
 ارسلت الى الخلق بشيرا و نذیرا
 نهی سهیدی عالم، سه نه دی نورا هیدایهت

هیقی دکهن ئەم ژته نهی صدری ریسالەت

مهحرومی نهکی مهژ دیوانا شهفاعةت

(باتنی) به جەهەننەم نەبری پەرۆاری قیامەت

قد کنت له ئمه شفیعا و ظهیرا

ارسلت الی الخلق بشیرا و نذیرا

۵. چەند شیعری تاك تاك و کۆمەڵ، لە بابەتانی جیا جیا، کۆنە کراینەوه بکرتنە دیوان و لە

چاپ بدرێن لەوانە بۆ نمونە پێنج خشته کییه کمان دەست کهوتوو، نهوه دهقه کهیتی:

صوبح و ئیقاری شهفا تاری شامالا کئی بی تو

لەیلەت و لقەدر و بەراتن نوری مالا کئی بی تو

چیچه که باغی ئیره، شوخ بهژن و بالا کئی بی تو

بۆ خودی کهی بیژە من کانی شهپالا کئی بی تو

دیم کتیبه زولف و حاشی شهرحی خالا کئی بی تو

دولبەرا گەردەن شهفیفی دانوا دور را عەدەن

نازک و مەوزون لە تیفی نەخلییا سەلوا چەمەن

گۆن لییاسی، گۆن قییاسی، گۆن تەنی، گۆن پیرههەن

ناھ و یادهشتا تەتاری رەهزەنا ناسکا خوتەن

حورییا باغی بەحەشتی چاف غەزالا کئی بی تو

سەرچاوه کان:

۱. بوژاندنەوهی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۴۰ - ۴۶.

۲. میژووی ئەدەبی کوردی ۲ / ۳۷۹ - ۴۰۷.

۳. مشاهیر الکورد ۲ / ۲۰۳.

۴. تاریخ مشاهیر کورد ۱ / ۱۳۰.

۵. معجم أعلام الکورد ۷۲۲.

۶. مولویدا باته‌یی ۷.

۷. الآکراد فی به‌دیان ۱۹۶.

۸. گولزازی کوردستان ۲۴۱.

نه‌محمد به‌هانه‌دین کویی (۱۰۴)

ناو و نژادی: ناوی نه‌محمد، کوری مه‌لا طه‌یسه، کوری مه‌لا محمد قازی^(۱)
 کوری مه‌لا نیسماعیل، کوری مه‌لا نیراهیمی، کوری نیسماعیل، کوری نیسحافی، کوری
 نیراهیمی، کوری محمدی، کوری داوده، سالی ۱۸۷۸ز له (کۆیه) هاتووته‌دنیا.
 خوتیندی: سالی ۱۸۸۳ز ده‌ستی به‌خوتیندی قورنانی پیروز کرد، له‌لای مه‌لا
 عبدالقادری خه‌لکی گوندی (الا الله) دوابی ده‌ستی به (گولستانی) شیخی سه‌عدی کرد
 له لایه‌ن مه‌لا عه‌زیزی باله‌ک، ته‌صرفی خوتیند له لای مه‌لا نه‌محمدی (بالیسانی)، عه‌وامیل
 و شهرحی موغنی له لای مه‌لا عبدالقادری چنارانی خوتیند، (سه‌عیدینی) له لای مه‌لا شیخ
 محمدی (کونه‌فلوسه‌ی) خوتیند، سالی ۱۸۸۶ز چووه (خه‌ته)، دوابی چووه (چناران)
 سعده‌الله ی گه‌وره‌ی لای مه‌لا ره‌سول خوتیند، وه هه‌مووی له‌به‌ر کرد، گه‌راوه (کۆیه)
 جامی له لای مه‌لا عبدالرحمان خوتیند، هاته (هه‌ولیر) له ۱۸۸۸ز لای مه‌لا عبدالفتاحی
 خه‌تی بو، دوابی چووه (زیوه) لای مه‌لا نه‌محمدی (وه‌ری) عبدالغفور و نیساغوجی خوتیند
 له ۱۸۹۲ز گه‌را وه (کۆیه) فه‌ناری لای مه‌لا سه‌عیدی هیرانی خوتیند، چووه (سلیمانی)
 عبدالله یه‌زدی و عصام‌الدین و محمد نه‌مین جیه‌ت وه‌حده‌ی له‌وی خوتیند، چووه
 (نیران) له (سابلاغ) که‌مال و گه‌له‌نبه‌وی و شهرحی عه‌قاید و شهرحی شه‌مسیه و مختصر
 و مطول و جمع‌الجوامع ی خوتیند، له ۱۸۹۶ز گه‌راوه (سلیمانی) تشریح‌الأفلاکی لای
 مه‌لا عیرفان نه‌فه‌ندی خوتیند، گه‌راوه (کۆیه) لای مه‌لا عبدالله ی جه‌لی شرح‌المواقفی
 خوتیند، چووه (خانه‌قین) لای مه‌لا محمدی کوانه‌دولی کتیبانی (القاضی) و (شرح

(۱) سالی ۱۸۳۶ز قازی بو له (کۆیه) له ۱۸۵۱ز کۆچی دوابی کرد.

التجریدی خویند، له ۱۸۹۷ز ئیجازه‌ی پێدا، گه‌راوه (کۆیه) له سه‌ره‌تای سالی ۱۸۹۸ز بووه مه‌لا له مزگه‌وتی بايز ناغا.

به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: مه‌لا نه‌حمه‌دی ناشۆکانی و مه‌لا محهمه‌د مه‌لا قادر هه‌رتهلێ و مه‌لا عبدالغفور مه‌لا صالح نارمه‌ندانی و مه‌لا ره‌سولی مه‌خوری و مه‌لا فتح الله شوان و مه‌لا عبدالحمیدی موفتی و مه‌لا عبدالعزیزی کانی ده‌ربه‌ندی و مه‌لا عبدالغفوری پیره‌بابی و مه‌لا محهمه‌دی کوری خۆی.

پله‌ی مه‌لا یه‌تی: مامۆستا زانایه‌کی به‌رز بووه، له زانسته‌کانی سه‌ره‌وه ده‌ستی بالا بووه، به تاییه‌ت، له نوصول و که‌لام و فه‌رائیز و فه‌له‌کیات.

نووسینه‌کانی: مامۆستا چه‌ند کتییی داناون، په‌راویزی له‌سه‌ر چه‌ندان هه‌یه، له‌وانه به‌شیک له‌لای مه‌لا طه‌یبی بابا شیخ مابوون، نه‌مانه‌ن:

۱. شهرحی (ربع‌المجب)ی مه‌لا نه‌فه‌ندی هه‌ولێر.

۲. نامیلکه‌ک له (حکمه‌ت).

۳. نامیلکه‌ی کیمیا به فارسی.

۴. په‌راویز له‌سه‌ر جمع‌الجوامع وته‌ذیب‌الکلام و رساله‌الحساب و تشریح.

کۆچی دوا‌ی: له ۲۳/۹/۱۹۳۱ز له شاری (کۆیه) دوا‌ی نوێزی هه‌ینی کۆچی

دوا‌ی کرد، مه‌لا محهمه‌دی کوری جیگری بوو، له ۱۹۰۰ز له دایکبوو له ۱۹۶۷ز

کۆچی دوا‌ی کرد، مه‌لا طه‌یبی کوری جیگری بوو له ۱۹۳۵ز له دایکبوو، ماوه‌ک

پیش نوێز و ووتارخوین بوو دوا‌ی کرا (مدرس) له په‌یمانگای ئیسلامی (کۆیه) دوا‌ی

کۆچی دوا‌ی کرد.

سه‌رچاوه: که‌شکۆلی مه‌لا نه‌نوه‌ری سه‌عاتچی.

نه‌حمه‌د تازانی (۱۰۵)

مامۆستا مه‌لا نه‌حمه‌د خه‌لکی گوندی (تازان)ی نزیک (بانه‌ی) کوردستانی ئێرانه،

به‌ نیازی خویندن وولاتی خۆی به جێ هه‌شت هاته کوردستانی (عێراق)، چووه مزگه‌وتی

بایز ناغا له (کۆیه) تا سالی ۱۹۳۶ ز لای مه‌لا به‌هانه‌دین بوو، پاشان چوووه (هه‌رتهل) لای مه‌لا فتح الله، له‌وئ ماوه تا کۆتایی به‌خویندنه‌که‌ی هینا و ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، مامۆستا فتح الله کچی خۆی دای و کردیه مه‌لا له‌ گوندی (مه‌لوکان)، له‌وئ ده‌ستی کرد به‌جی‌به‌جی کردنی کاروباری مه‌لایه‌تی و ده‌رسی فه‌قیان.

مامۆستا ده‌ستی شیعی هه‌بووه، نامه‌کی هۆنراوه‌ی عه‌ره‌بی بو براده‌ری خۆشه‌ویستی خۆی مه‌لا عبدالقادر کانی ده‌ربه‌ندی ناردوووه، مامۆستا عبدالله ی فه‌ره‌ادی له‌ (الإکلیل فی محاسن أرییل) ده‌قه‌که‌ی نووسیوه.

سه‌رچاوه: الإکلیل فی محاسن أرییل ۳۶۷ - ۳۶۸.

ئه‌حمه‌د جه‌عفه‌ر دینه‌وه‌ری (۱۰۶)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کوری جه‌عفه‌ره، خه‌لکی (دینه‌وه‌ره)، زانایه‌کی رێژمانزان بووه، له‌ زانستی نه‌حو شاره‌زا بووه، دانراوی له‌و بابه‌ته‌هیه، چوووته (به‌صره) لای مامۆستا (مازنی) خویندوووه، له‌ (به‌غدا)ش لای موبه‌رریدی خویندوووه، پاشان چوووته (میسر) هه‌ر له‌وئ سالی ۲۸۹ك - ۹۰۲ز کۆچی دوا‌یی کرد، نه‌و کتیبانه‌ی داناون: (المه‌ذب فی النحو)، (مختصر فی ضمائر القرآن)، (اصلاح المنطق).

سه‌رچاوه‌کان:

۱. کشف الظنون ۲ / ۱۹۱۴.
۲. معجم أعلام الکورد ۴۹.
۳. معجم المؤلفین ۱ / ۱۸۲.
۴. هدیه‌ العارفين ۱ / ۵۳.

ئه‌حمه‌د حامید ئه‌حمه‌د کۆچک چه‌رمک (۱۰۷)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کوری سه‌ید حامیده، کوری شیخ ئه‌حمه‌ده، سالی ۱۲۷۹ك - ۱۸۶۲ز له‌ گوندی (کۆچک چه‌رمک) هاتووته دنیا، هه‌ر له‌وئ ده‌ستی به‌خویندن کرد، کتیبه‌ سه‌ره‌تاییه‌کانی ته‌واو کرد، دوا‌یی سو‌ری دا له‌ قوتابخانه‌کانی (سه‌قز) و (سه‌نه) و

(میریوان)، پاشان هاته عیراق، ماوه‌ک له (سلیمانی) و (قه‌ره‌داغ) و (هه‌له‌بجه‌ی خوتند، چووه (بیاره) له خزمه‌ت مه‌لا عبدالقادری کانی کبۆدی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت. هه‌روه‌ها ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له شیخ عومه‌ر (ضیاء‌الدین) وه‌رگرت، چووه گوندی (هه‌مرۆله) لای شیخ نه‌جمه‌دین، خه‌ریکی کاروباری مه‌لایه‌تی و فه‌توادان بوو، له ۱۳۳۸ک چووه گوندی (کینه‌چه‌رمک).

له‌ سالی ۱۳۶۵ک - ۱۹۴۶ز کۆچی دوابی کرد، نهم کتیبانه‌ی داناون:

۱. ته‌رجومه‌ی (إحياء العلوم) ی ئیمامی غه‌زالی.
  ۲. که‌لامی هه‌زرتی عه‌لی (خوا لئی رازی بی) به‌ ته‌رتیبی نه‌بجهدی.
  ۳. ته‌رجومه‌ی (عين الفرائض) به‌ فارسی.
  ۴. ته‌رجومه‌ی (الفتاوي الحديثية) ی ئیبن حه‌جه‌ر.
  ۵. حاشیه‌ له‌سه‌ر (إعانة الطالبین) به‌ عه‌ره‌بی.
  ۶. حاشیه‌ له‌سه‌ر عه‌قیده‌ی مه‌رضیه‌ی مه‌وله‌وی به‌ عه‌ره‌بی.
  ۷. واجیباتی دینی و عیبادات و موعامه‌لات به‌ فارسی.
  ۸. ئیمان و ئیسلام به‌ کوردی.
- سه‌رچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۳۰۶ - ۳۰۷.

نه‌حمه‌د حه‌سه‌ن نه‌بو به‌کر په‌هاوی (۱۰۸)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی حه‌سه‌نه، کورپی نه‌بو به‌کری، کورپی حه‌سه‌نه، خه‌لکی (پوهایه) پاشان چوویته (میسر) زانیایه‌کی فه‌رمووده‌ناس و شه‌ریعه‌ت زان بوو، له (قاھیره) ده‌رسی داوه، سالی ۷۷۶ک - ۱۳۷۴ز کۆچی دوابی کرد، له نه‌نجامی به‌ربوونه‌وه‌ی له قاده‌رمه‌ی ماله‌وه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۶ / ۲۳۹.
۲. معجم أعلام الكورد ۵۰.

نه‌حمه‌د حه‌سه‌ن صانیم دووشیوانی (۱۰۹)

ناری نه‌حمه‌ده، کوری حه‌سه‌نی، کوری حه‌مکی، کوری حه‌مه‌دی، کوری حه‌مکه، عه‌شیره‌تی (مه‌نتکه) له‌گوندی (دووشیوان) سه‌ر به (قوشته‌په) هاتوته‌دنیا، زانیایه‌کی زۆر به‌دین بووه، سه‌رتاسه‌ری سال‌خه‌ریکی رۆژی گرتن بووه، بۆیه ناسراوه، به (صانیم).

سه‌ره‌تای خویندنی له‌لای مه‌لا شه‌ریفی ره‌نگه‌رێژانی بووه، مامۆستای خۆی زۆر خۆش ویستوه، بۆیه یه‌ک له‌کوره‌کانی خۆی به‌ناو نه‌و کردوه، مامۆستا چه‌ند کتییی به‌ده‌ستی خۆی نووسینه‌وه، له‌وانه (توحفه‌)ی نیین حه‌جه‌ره له‌لای مامۆستا مه‌لا شه‌ریفی کوری بوو، سالی ۱۹۷۲ ز له‌خانه‌قای شیخ مه‌زه‌هر له (هه‌ولیر) که له‌خزمه‌تم ده‌خویند، له‌و توحفه‌یه‌ ده‌رسی بی‌ده‌دام،

خۆزگه‌م به‌م رۆژه له‌دوو خویند بووم بۆ شه‌رع فیر بوون، ده‌هاتم و ده‌جووم ده‌لیم له‌داخی، نالتۆزی دنیا خۆزیا مردبام، له‌و رۆژه که بووم مامۆستا مه‌لا نه‌حمه‌د شه‌ش کوری هه‌بوو:

۱. حه‌مه‌دنه‌مین: جگه له‌مه‌لایه‌تی شاعیریش بووه، نازناوی شیعیری (هه‌وایی) بووه، شیعیری عه‌ره‌بی و فارسی و کوردی هه‌یه، پینج خشته‌کی قه‌سیده‌ی (جد بلطفک)ی کردوه، که گۆیا هی حه‌زیه‌تی نه‌بویه‌که‌ه، نه‌ویش کۆچی دوابی کرد سی‌کوری له‌دوا به‌جی مان.

ا. مه‌لا نه‌سه‌هد نه‌وه‌ش شاعیر بوو، له ۱۳۴۳ک - ۱۹۲۴ ز له‌کاتی فه‌قیه‌تی کۆچی دوابی کرد.

ب. عبدالله.

ج. سه‌عده‌الله: پیش نوێژ و ووتارخوین بوو له‌مزگه‌وتی حاجی نوره‌دین له (که‌رکوک)، له ۱۹۶۱ ز چوووه‌ مزگه‌وتی وه‌شاش له (به‌غدا) له ۱۹۶۳ ز چوووه‌ مزگه‌وتی مه‌رجان، له

۱۹۶۶ ز چوو مه‌لا گوتی (عاقولی)، له ۱۹۷۱ ز گه‌راوه (مه‌رجان)، پاش نه‌و به‌رواره کۆچی دوایی کرد.

۲. مه‌لا سه‌عید: له (دیه‌گه) لای مه‌لا عبدالفتاحی خه‌تیسی خویندوه، له سالی ۱۳۲۲ ک (تیره‌سیان) لای مه‌لا محهمه‌دنه‌میینی هه‌وایی برای بوو، پاشان له (میرغوزار) بووه مه‌لا و (مدرس).

۳. مه‌لا شه‌ریف: به‌تایبه‌ت باسی ده‌که‌ین – إن شاء الله –.

۴. مه‌لا طیب: به‌تایبه‌ت باسی ده‌که‌ین – إن شاء الله –.

۵. مه‌لا عبدالقادر: ده‌ستی شیعری هه‌بوو.

۶. مه‌لا صالح.

هه‌ر له‌وئ سالی ۱۳۲۳ ک حاشیه‌ی زه‌ینه‌دینی پیزانی (جهه‌ت وحده‌ی نووسیه‌وه. سه‌رچاوه‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۴/ ۱۳۴ / ۶/ ۳۴۳.

۲. الاکلیل فی محاسن أربیل ۳۱۱ – ۳۱۴.

نه‌حمه‌د حوسینی (ابن الخباز) (۱۱۰)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی حوسینی، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی مه‌عالی، کورپی مه‌نصوری، کورپی عه‌لی یه، ناسراوه به (ابن الخباز= کورپی نانه‌وا). سالی ۵۴۳ هـ – ۱۱۴۸ ز له (هه‌ولیر) هاتووته‌دنیا، هه‌ر له‌وئ په‌روه‌ده بووه و یه‌نگه‌یشتوه، دوایی چووته (موصل) زانایه‌کی شه‌رع زان بووه، مه‌زه‌به‌ی شافیعی بووه، له (نه‌حو) زۆر شاره‌زا بووه، شاعیریکی چاک بووه، کتیبانی (المفصل) و (ایضاح) و (تکمله) و (جمل) هه‌ر هه‌مووی له‌به‌ر بووه هه‌رچه‌نده نابینا بووه، به‌لام زه‌ینی زۆر تیز بووه.

چهند کتیبی داناون، له‌وانه: التوجیه، شرح الملح لابن جني، شرح المقدمة الجزولية، شرح میزان العربية لابن الانباری، الفرة المخفية في شرح درة الالفية لابن معط، مناقب الشيخ ابن قدامة، نظم الفريد في نثر التقييد، النهاية في النحو.

سه چاوه کان:

۱. معجم المؤلفين ۱ / ۲۰۰.
۲. البداية و النهاية ۱۳ / ۱۶۰.
۳. أربيل في مختلف العصور ۷۵.
۴. كشف الظنون ۱ / ۱۵۵.
۵. هدية العارفين ۱ / ۱۹۵.
۶. الغرة المخفية / المقدمة.
۷. شذرات الذهب ۵ / ۲۰۲ - ۲۰۳.
۸. بغية الرعاة ۱ / ۳۰۴.
۹. معجم أعلام الكورد ۵۰.
۱۰. أعلام الزركلي ۱ / ۱۱۴ - ۱۰ / ۱۶.

نه حمهد حوسین به رزنجی (سهید نه حمهدی خانهقا) (۱۱۱)

ناوی نه حمهد، ناسراوه به سهید نه حمهدی خانهقا، کوری حوسینی، کوری

عبدالقادی، کوری نه حمهدی سهرداری به رزنجی به.

سالی ۱۲۸۶ ک - ۱۸۶۹ ز له (که رکوک) هاتوته دنیا، دوی خویندن و

پنگه یشتنی (خانهقا) داناوه، دهستی کردووه به نامۆزگاری موسلمانان و میوانداری

میوان و یارمهتی ههزاران، زاتهکی قسه خۆش و رووگهش و دل فراوان و چاو بلند و نان

دهربووه، قسهی نهستق و پرمانای لی ده گێر نهوه.

له بهرواری ۱۱ / ۱۹۵۲ / ۹ ز کۆچی دواپی کرد، کوره گهوره کهی ناوی

عبدالقادر بوو، نهویش عبدالصمد و عبدالعزيزی هه بوون.

سه چاوه کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۵۰.
۲. أعلام كورد العراق ۵۱ - ۵۲.

نه‌حمده‌د حوسین دینه‌وه‌ری (۱۱۲)

ناوی نه‌حمده‌د، نازناوی (نه‌بونه‌صره) کوری حوسینه، خه‌لکی دینه‌وه‌ره، ناسراوه به (کسار) له زانیاری قورنانی پی‌روژ شاره‌زابووه، له‌و بابته‌ه کتییی (المنیة فی القراءات) ی داناره، له ۴۳۳ک - ۱۰۴۱ز کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفین / ۱ / ۲۰۵.
۲. كشف الظنون / ۲ / ۱۸۸۶.

نه‌حمده‌د حوسین قزلیجی (۱۱۳)

ناوی نه‌حمده‌د، کوری حوسینی، کوری عه‌لی قزلیجی به، سالتی ۱۳۱۹ک - ۱۹۰۱ز له (مه‌هاباد) هاتووته‌دنیا، له ژیر چاودیری باوکی کتیه‌کانی به‌ریزه له ته‌صرفی زه‌نجانی تا‌کو ته‌هزیب هه‌مووی ته‌واو کرد، له قوناغی موسته‌عیدی چوووه لای مه‌لا محه‌مه‌دی برا‌گه‌وره‌ی جمع‌الجوامع و قازی لاری و تحفه و نوسط‌رلابی خویند، وه نیجازه‌ی وه‌رگرت.

ماوه‌ک خه‌ریکی ده‌رس دانوه‌بوو، دوا‌یی له ۱۳۵۶ک - ۱۹۳۷ز کرا فه‌رمانبه‌ر، له ۱۳۶۸ک - ۱۹۴۹ز له (ورمی) کرا نووسه‌ر، پاشان له (ته‌وریز) کرا ماموستای زانکۆ.

کۆچی دوا‌یی: له ۱۴۰۱ک - ۱۹۸۰ز کۆچی دوا‌یی کرد.

دانراوه‌کانی: چهند دانراوی هه‌یه، له‌وانه:

۱. تاریخ نه‌ده‌بیاتی عه‌ره‌ب (فارسی).
۲. شهرحی (المعلقات السبعة) (فارسی).
۳. الاستاذ سعدي شیرازی (عه‌ره‌بی).
۴. داستانی مه‌نظوم (فارسی).
۵. علمی مه‌عان و به‌یان (فارسی).
۶. آداب المناظره.

۷. دیوان نهشعار.

۸. رسالة الحذف.

۹. رد الأقايم الثلاثة.

سه چاره کان:

۱. تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۴۷۷ - ۴۷۹.

۲. کۆنگره‌ی زانیارانی کورد ۵۵۴ - ۶۱۹.

نه حمه‌د حوسین گردعازهبانی (۱۱۴)

ناوی نهحمه‌ده، کورپی حوسینه، کورپی محمه‌دی، کورپی داود ناغایه، عه‌شیره‌تی (شوان)ه، باپیره گه‌وره‌ی له گوندی (گورگه‌یی)ی نزیك (قه‌ره‌هه‌نجیر) دانیشتووه، دوایی ناکۆکی له گه‌ل خه‌لکه‌که په‌یدابووه، باری کردووه بو (هه‌ولیر) مامۆستا سالی ۱۹۱۷ز هاتووته‌دنیا.

خویندنی: له سه‌ره‌تاوه لای باوکی دهستی به خویندن کرد قورنانی پیروز و چه‌ندان کیتی سه‌ره‌تایی ته‌واو کرد، پاشان بو ته‌واو کردنی قوناغه‌کان چوووه خزمه‌ت نمو مامۆستایه به‌پریزانه: مه‌لا عبدالله ی سورپژه‌یی و مه‌لا نهحمه‌دی بانه‌ی ره‌ش و مامۆستا مه‌لا عبدالله ی به‌حرکه‌یی و مه‌لا عومه‌ری که‌وری و مه‌لا محمه‌دنه‌مینی سوپری و مه‌لا سه‌عیدی فه‌ره‌ادی و جه‌نابی مه‌لا نه‌فه‌ندی هه‌ولیر

دوا سو‌ردانی چوووه هه‌ولیر له مزگه‌وتی حاجی عبدالقادر ده‌باغ له خومه‌ت مامۆستا مه‌لا عبدالله ی بی‌تاوه ماوه تا سالی ۱۹۴۷ز نی‌جازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له (گرده‌شیر) دوایی چوووه (گردعازهبان) له ۱۹۵۱ز

چوووه (هه‌ولیر) دوایی چوووه (سیاو) له‌وی باری کرد بو (گورگه‌یی) له ۱۹۵۹ز گه‌راوه

بو (گردعازهبان) له ۱۹۶۳ز گه‌راوه (هه‌ولیر) دووباره گه‌راوه (گردعازهبان) له

۱۹۶۹ز گه‌راوه (هه‌ولیر) له ۱۹۷۰ز بووه مه‌لای (قوریتان) له ۱۹۷۵ز گه‌راوه

(هه‌ولیر) له ۱۹۷۷ ز چوو (شیراوه) له ۱۹۸۰ ز چوو (دروسره‌ی فه‌تاج ناغا له ۱۹۸۸ ز هاته مزگه‌وتی حاجی ره‌مه‌زان له گه‌ره‌کی سیتاقان له هه‌ولیر. کۆچی دوایی: له به‌رواری ۱۹۹۴/۱۴/۸ کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی بیرداود له ته‌نیشت مه‌لا خه‌لیلی (مخلص) به‌خاک سپێردرا. سه‌رچاوه‌کان:

۱. جاوینکه‌وتن له‌گه‌ل دکتۆر نیراهیم کوری مامۆستا مه‌لا نه‌حمه‌د، مامۆستا له زانکۆی سه‌لاحه‌دین له (هه‌ولیر)

۲. ژياننامه‌ی زانابه‌ ناینه‌ کۆچ کردوو‌ه‌کان ۴۹ - ۵۴.

نه‌حمه‌د حوسین هه‌مه‌دان‌ی (۱۱۵)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری حوسینی، کوری به‌حیای، کوری سه‌عیدی، کوری بیشره، ناسراوه به (بديع الزمان)، نازناوی نه‌بولفه‌ضل بووه، سالی ۳۵۸ ک - ۹۶۸ ز له شاری (هه‌مه‌دان) هاتوته دنیا، نووسه‌ر و دانهر و زه‌ین تیژ و بیر صاف و می‌شک فراوان بووه، سالی ۳۸۰ ک چوو (هه‌رات) ماوه‌ک له‌وی ماوه، دوایی چوو (جورجان)، سالی ۳۹۲ ک چوو (نیساپۆر) پاشان چوو (سه‌جستان) و (غه‌زنه)، چهند مه‌لیک رێزبان لی ناو خه‌لاتیان کرد. مامۆستا دیوانی شیعی چا‌پ‌کراوی هه‌یه، (۲۳۳) نامه‌ی هه‌یه، سالی ۳۹۸ ک - ۱۰۰۷ ز له (هه‌رات) کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. وفيات الاعیان / ۱ - ۱۰۹ - ۱۱۱.

۲. شذرات الذهب / ۳ - ۱۵۰.

۳. البدایه والنهایه / ۱۱ - ۳۵۸.

۴. كشف الظنون / ۱ - ۱۶۴.

۵. معجم المؤلفین / ۲۰۹ - ۱.

۶. معجم أعلام الكورد / ۱۴۳.

نه‌حمه‌د حه‌مه‌نه‌مین خه‌لیفه (۱۱۶)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری حه‌مه‌نه‌مینی، کوری عدلی، کوری عومه‌ره، له‌ده‌وروبه‌ری سالی ۱۹۰۰ز له‌گوندی (سه‌ید عوبید) هاتووته‌دنیا.

خویندنی: قورنانی پیروز و کتیبه‌سه‌ره‌تایه‌کانی له‌خزمت باوکی خویند، دوایی چووه (خورمه‌له) لای مه‌لا عوسمان، ماوه‌ک له (عه‌وینه) بوو لای مه‌لا عه‌زیز، پاشان چووه (ماجیداوه) لای مه‌لا یه‌حیا، دوایی چووه (نوغه‌ران) لای مه‌لا عبدالله، پاشان چووه (هه‌ولیر) مزگه‌وتی شیخ مصطه‌فای نه‌قشبه‌ندی، ماوه‌له‌وی تا جه‌نابی شیخ نیجازه‌ی پندا. مه‌لایه‌تی: مه‌لایه‌تی له‌ده‌شت له‌م شوینانه کرد: (دالداغان)، (ته‌لخیم)، (کانی بزره)، پاشان باری کرد، هاته (هه‌ولیر) کرا پیش نویژ و دهرس بیژ له‌مزگه‌وتی حاجی عبدالله حه‌مامچی له‌گه‌ره‌کی (ته‌یراوه) دوایی چووه مزگه‌وتی حاجی قادر هه‌ر له‌و گه‌ره‌ک، ماوه‌کیش مه‌لا بوو له‌مزگه‌وتی حاجی مه‌جید له‌سالی ۱۹۸۵ز کۆچی دوایی کرد له‌هه‌ولیر.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. النجم الزاهر ۶۶ - ۶۸.

۲. الإکلیل فی محاسن أربیل ۳۸۱ - ۳۸۲.

نه‌حمه‌د حه‌یدهر نه‌حمه‌د حه‌یدهری (۱۱۷)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری حه‌یدهری، کوری نه‌حمه‌دی، کوری حه‌یدهره، له‌مه‌دره‌سه‌ی خو‌یان (ماوه‌ران) پینگه‌یشتووه، خویندنی له‌خزمت باوکی ته‌واو کردووه و نیجازه‌ی له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌و وه‌رگرتووه، سالی ۱۱۹۶ک - ۱۷۸۲ز له‌(ماوه‌ران) دهرسی داوه، ناسراوه به‌زانایه‌کی بی‌وینه و بی‌ئاوقه‌ران له‌چه‌رخ خۆی، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (عصام الدین) له‌زانستی (به‌یان) هه‌یه: نووسخه‌کی ده‌ست خه‌تمان هه‌یه، مه‌لا محه‌مه‌دی سه‌لماسی له‌سالی ۱۳۶۲ک - ۱۹۴۳ز له‌سه‌ر کتیبی دانهری نووسیته‌وه.

مامۆستا پیتج کوری مه‌لای هه‌بووینه: خضر و عبدالغفور و عبدالعزيز و عبدالله

و شه‌هابه‌دین که له مه‌ودوا باسیان ده‌که‌ین - به ئیزنی خودا - .

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجد ۱۲۸ - ۱۲۹ .
۲. علماء ومدارس في أربيل ۴۳ .
۳. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۲۳۰ - ۲۳۱ .
۴. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۲۰۸ - ۲۱۵ .

نه‌حمه‌د حه‌یدەر محه‌مه‌د پیره‌دین (۱۱۸)

نه‌مه‌ش به‌که له مه‌لا چاکه‌کانی حه‌یده‌ریه‌کانی (ماوه‌رانی)، له لای باوکی خویندوو هه‌ر له خزمه‌ت ئه‌و ئیجازه‌ی وه‌ر گرتوو، ماوه‌ک له (ماوه‌ران) رۆیشت چروه (شام) له‌وی له قوتابخانه‌ی (قه‌جماسیه) ده‌رسی ده‌دا، دوایی گه‌راوه کوردستان مامۆستا چوو هه‌فه‌ری حه‌ج، له رێ له ناو که‌شتی ناشنایی له‌گه‌ڵ زانای به‌ناوبانگی هیندی عبدالحکیمی سه‌یله‌کوتی په‌یدا ده‌کا، به‌و بۆنه‌یه‌ پاش گه‌رانه‌وه‌ی له سه‌فه‌ری حه‌ج نوسخه‌کی له کتیبی (المحاکمات) که دانراوی خۆیتی به‌ دیاری بۆ عبدالحکیم ده‌نیری، ئه‌ویش به‌رانبه‌ر ئه‌و دیاریه‌ نوسخه‌کی کتیبی (مطول) خه‌تی دانه‌ره‌که‌ی که ته‌فتازانی به‌ بۆی ده‌نیری.

مامۆستا کتیبی دانراوی خۆی زۆرن، له‌وانه:

۱. حاشیه له‌سه‌ر (شیفای نه‌بوعه‌لی سینا).
۲. حاشیه له‌سه‌ر (اثبات الواجب)ی جه‌لاله‌دینی ده‌وانی.
۳. حاشیه له‌سه‌ر شه‌رحی (عصام الدین) ئیستعاره.
۴. حاشیه له‌سه‌ر شه‌رحی (عصام الدین)ی عضدیه.
۵. تفسیر (الله نور السموات والارض).
۶. رسالة في أشراف الساعة.

۷. مختصر فتاوی (ابن حجر) الهیتمی.
۸. روض النضیر.
۹. نامیلکه‌ی (ته‌لاق).
۱۰. نبذه عن الافکار، و زبده عن الانظار، سه‌یدا حممدی سه‌له‌فی سالی ۱۹۹۷ ز له (دهۆک) چاپی کرد.
۱۱. محاکمات: حاشیه‌یه له‌سه‌ر شه‌رحی عه‌قائیدی مه‌لا جه‌لالی ده‌وانی و حاشیه‌ی یوسفی قه‌ره‌باغی و حوسیتی خلخالی، دادوه‌ری له‌نیوان نه‌و دووانه ده‌کات، بۆیه ناوی ناوه (المحاکمات)، نوسخه‌کی ده‌ست خه‌تی نیسماعیل مه‌کی وه‌لیه‌دین نه‌فه‌ندی سالی ۱۹۹۹ ک - ۱۷۸۴ ز نووسیتوه، له لامانه.
- کوره‌کانی: مامۆستا شه‌ش کوری هه‌بووه، هه‌ر هه‌موویان مه‌لا بووینه: محممه‌د سالی ۱۰۳۶ ک - ۱۶۲۶ ز له دایک بووه. وه هه‌روه‌ها حه‌یده‌ر و خالد و عومه‌ر و عه‌باس و حوسین.
- کۆچی دوا‌یی: مامۆستا سالی ۱۰۷۰ ک - ۱۶۵۹ ز کۆچی دوا‌یی کرد.
- سه‌رچاوه‌کان:

  ۱. عنوان المجد ۸۷ تا ۱۲۸.
  ۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۵ - ۵۷ - ۱۸۵.
  ۳. بنه‌ماله‌ی زانیا‌ران ۲۲۶ - ۲۲۷.
  ۴. علماء ومدارس في أربيل ۴۰.
  ۵. بنه‌ماله‌ی به‌ناوبانگی رواندز ۴۱.
  ۶. الاكليل في محاسن أربيل ۱۹۲ - ۱۹۳.
  ۷. نبذه عن الأفكار وذبده عن الانظار/ المقدمة.
  ۸. ده‌نگی زانا ۳۱ و ۳۲، ۱۹۹۹ ز.
  ۹. کاروان ۸۷، ۱۹۹۰ ز.

۱۰. مشاهیر الکرد ۱ / ۱۸۹.

۱۱. بوژاندنوهی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۲۰۰ - ۲۰۵.

نه حمهد خالید عبدالملك (۱۱۹)

ناوی نه حمهد، کوری خالیدی، کوری عبدالملیکی، کوری سه رجه، خه لکی گوندی (سه فهر مهرط) ی سه ر به شاری (حه ران) ه، نازناوی (نه بوبه دره) یه، ده رسی له لای وه لیدی کوری عبدالملیکی کوری وه هه ب خویندوه، خوشی ده رسی به نه بوبه کری کوری محمه دی، کوری نیراهیم داوه، پیش سالی ۵۶۲ ک - ۱۱۶۶ ز ژیاوه. سه رچاوه کان:

۱. الأنساب ۳ / ۲۸۳ - ۲۸۴.

۲. اللباب ۲ / ۱۲۰.

نه حمهد خه تیب هه ولیری (۱۲۰)

یه که له زانابه مه زنه کانی (هه ولیر) زانابه کی گه وره و شاعیریکی به ده سته لات بووه دنیای نه ویستوه روو له خوا بووه، ته ریه ته نه قشبه ندی له مه ولانا خالیدی شاره زوری وه رگرتوه، مه ولانا نیجازه ی خه لیفایه تی بی داوه، ره وانهی شامی کردوه له وی له مزگه وتی (موعه للهق) دانیشتوه، خه ریکی ئیرشارد و خوا به رستی بووه، ناوبانگی ده رکرد، که مه ولانا ته شریفی چووه (شام) فه رمانی دا شیخ نه حمهد له مزگه وتی (عه داس) خه تی خواجه کانی بکا، که مه ولانا کۆچی دوایی کرد، شیخ نه حمهد له گهل مال و خیزانی مه ولانا، هاته وه شاری (سلیمانی) له وی نیشته جی بوو.

(شیخ نه حمهد) له گهل سیراجه دین شیخ عوسمانی ته ویله یی براده رایه تی بتونی هه بوو، زۆر ده چووه (بیاره) بۆ سه ردانی، له دوا سه فه ری بۆ (بیاره) نه خوش که وت، له ۱۲۵۰ ک - ۱۸۳۴ ز کۆچی دوایی کرد. له مو کاته مه لا زوبه یر مه لا صالح له خزمه ت شیخ نه حمهد ده بیت، جل و به رگ و شمه که کانی له ولاخه که بار ده کات و به رتلای ده کات به ره و مال ده روا که منداله کان نهم وه زعه ده بینن سه رسام ده بن له دوو مه لا

زوبه‌یر ده‌نیرن ده‌لیت: شیخ مردروه، گله‌یی لیّ ده‌که‌ن بۆچ زوو خه‌به‌ر دارت نه‌کردین؟
وه‌لام ده‌داته‌وه: {کاکه‌ خه‌به‌ری ناخۆش، ناخۆشه، چۆن پیتان بلیم}.

سه‌رچاوه: یادی مه‌ردان ۱ / ۹۴ - ۹۵.

ئه‌حمهد خدر وه‌رتی (۱۲۱)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی مه‌لا شیخ خدری، کورپی مه‌لا حه‌سه‌نه، سالی ۱۹۲۰ز له
گوندی (وه‌رته) هاتووته‌دنيا.

خویندنی: له سه‌ره‌تاوه له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌ خویندن، تا کۆتایی به
شه‌رحی عه‌قائید هینا، دوایی چووه (کۆیه)، پاشان چووه (بالیسان) لای مه‌لا شیخ طاها،
هه‌روه‌ها ماوه‌ك چووه (هه‌رتهل) لای مه‌لا فتح الله، پاشان چووه (دار السلام) لای مه‌لا
ئه‌سه‌عد ئه‌فه‌ندی خه‌یلانی، ماوه له‌وی تا سالی ۱۹۳۷ز ئیجازه‌ی مه‌لايه‌تی له خزمه‌ت
وه‌رگرت.

مه‌لايه‌تی: گه‌راوه (وه‌رته) مه‌دره‌سه‌ی فه‌قیانی دانا، ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له شیخ
عه‌لان‌دینی (بیاهر) وه‌رگرت، مامۆستا ئه‌حمه‌د ده‌ستی دختۆری هه‌بوو، چهند جزیره گیای له
چیايه‌کان ده‌هینا ده‌رمانی لیّ دروست ده‌کرد، چاره‌ی نه‌خۆشانی له راهی خوای پی
ده‌کرد، سالی ۱۹۶۷ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: ده‌نگی زانا ۴ / ۱۹۹۴ز

ئه‌حمهد خه‌سرۆ په‌بیانی (۱۲۲)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی مه‌لا خه‌سرۆیه، سالی ۱۸۶۸ز له گوندی (پیر یونس)
هاتووته دنیا، ده‌ستی به‌ خویندن کرد، کتێبه سه‌ره‌تایی به‌کانی ته‌واو کرد، چووه گوندی
(تورجان) ماوه‌ی سێ سال له لای مه‌لا حه‌سه‌نی قزلی خویند، دوایی چووه (مه‌هاباد)
چوار سال له لای مه‌لا حه‌سه‌نی بورهانی خویند، ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

مهلايه تي: له چهند شویتان مهلايه تي کرد، پاشان کرا (مدرس) له شاری (سهقر)، ماموستا چهند حاشیهی لهسه ر کتیبان نووسیوه، مهلولوودنامهی داناوه، سالی ۱۹۳۶ز له (سهقر) کۆچی دوايي کرد، له گۆرستانی گوندی (مهرخوز) به خاک سپردرا. مهلا عهلی کوری نهو زاته، له ۱۸۹۹ز له دایکبوو خویندنی له لای باوکی و مهلا حاجی بابا شیخ و مهلا عبدالله ی وهلزی برده سه ر پاشان ئیجازه ی وهرگرت. سه رچاوه کان:

۱. ژیناوه ری زانایانی کورد ۷۲۶ - ۷۲۸.

۲. تاریخ فرهنگ و ادب مکریان ۳۷۳ - ۳۷۴.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۲۲۹ - ۲۳۰.

نه حمهد خضر روستی (۱۲۲)

ناوی نه حمده، کوری خضره، سالی ۱۸۹۰ز له گوندی (روسته) هاتوته دنیا، پاش تهواو کردنی قۆناغی فهقیهه تی چوووه گوندی (هه رتهل) لای مهلا فتح الله، دوايي چوووه (بیتهواته) لای مهلا نه بی، ماوهک چوووه (خهته) لای مهلا عبدالفتاح، لهو کاته مهلا صالحی کۆزه پانکه و مهلا ئیبراهیمی خه تی لهوی بوون، پاشان چوووه (رواندز) لای مهلا نه سعده نه فهندی خهیلانی نهو ده رسانه ی خویند: ئوصول کهلام، فهله کیات، حساب، نه مجا ئیجازه ی مهلايه تي وهرگرت.

مهلايه تي: بووه مهلا له گوندی (روسته).

به شیک له فهقیهه کانی نه مانه ن: مهلا عوسمانی رۆستی و مهلا طاهای شیخ وهتمانی

و مهلا عهلی شیخ وهتمانی.

کۆچی دوايي: ماموستا سالی ۱۹۵۷ز له روسته کۆچی دوايي کرد.

سه رچاوه: که شکۆلی مهلا نه نوهری سعته چی.

نه‌حمه‌د خه‌لیل خویی (۱۲۴)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری خه‌لیلی، کوری سه‌عاده‌تی، کوری جه‌عفه‌ره، نازناوی - شه‌مه‌دین نه‌بولعه‌ببسه، خه‌لکی (خۆ‌یه له رۆژه‌لاتی (وانه)، له مانگی شه‌والی سالی ۵۸۳ک - ۱۱۸۸ز هاتووته‌دنیا، سه‌فه‌ری خوراسانی کردوو، له‌وی نوصولی لای قوطبی میصری خویندوو، ماوه‌ک له لای فه‌خری رازی زانسته‌کانی نه‌قلتی خویندوو، شه‌ریعه‌تی له خزمه‌ت ئیمامی رافیعی خویندوو، مه‌نتیقی لای عه‌لانه‌دینی طوسی خویندوو، ده‌رسی فه‌رمووده‌ی له چهند زانایان وه‌رگرتوو، نه‌جما له (شام) کرا سه‌رۆکی قازیان، ماموستا له زانسته‌کان ده‌ستی بالا بووه.

نه‌و کتیبانه‌ی داناون: ینایع‌العلوم و (شرح‌الارشاد)ی عه‌میدی و عرائس‌النفائس. له مانگی شه‌عبانی سالی ۶۳۷ک - ۱۲۴۰ز له (دمشق) کۆچی دوا‌یی کرد. سه‌رچاوه‌کان:

۱. البداية والنهاية ۱۳ / ۱۵۷ - ۱۵۸.
۲. شذرات الذهب ۵ / ۱۸۳.
۳. معجم المؤلفين ۱ / ۲۱۶.
۴. كشف الظنون ۱ / ۲۵.
۵. ايضاح المكنون ۱ / ۵۸۸.

نه‌حمه‌د داود دینه‌وه‌ری (۱۲۵)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری داودی، کوری وه‌نه‌نده، خه‌لکی (دینه‌وه‌ره) ناسراوه به (نه‌بوحنه‌فه)، زانایه‌کی ده‌ست بالا بووه له شه‌ریعه‌ت و نه‌حو و ریتزمانی عه‌ره‌بی و نه‌ندازه و میژوو و نه‌ستیره‌ناسی و زانیاریه‌کانی تاییه‌ت به ناسمان، ده‌رسی له لای زانایه‌کانی (به‌صره) و (کووفه) خویندوو، رووی خزی نه‌دایته دنیا، زۆر به دین و له خواترس بووه. چهند دانراوی هه‌یه، له‌وانه: تفسیر القرآن‌الکریم، لحن‌العامة، الشعر والشعراء، الانواء، الباه، النبات، اصلاح‌المنطق، الفصاحة، الجبر والمقابلة، البلدان.

مامۆستا سالی ۲۳۵ ك به‌كه‌م (ره‌سه‌دی) له‌ شاره‌كه‌ی خۆی دانا بۆ زانیاری پله‌ی سه‌رما و گه‌رما و باران و زانیاری ئاسمان، پاشان دووهم ره‌سه‌دی له‌ شاری (نه‌صفه‌هان) دانا، ناوبراو به‌ گه‌نجی چه‌زی له‌ گه‌ران بوو، له‌ (فه‌له‌ستین و حیجاز و ولاته‌ عه‌ره‌بیه‌کان گه‌راوه‌، له‌ ۲۸۱ ك - ۸۹۴ كۆچی دوایی کردووه‌.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. طبقات المفسرين ۱ / ۴۱.
۲. البداية والنهاية ۱۱ / ۸۱.
۳. كشف الظنون ۱ / ۱۰۸.
۴. معجم المؤلفين ۱ / ۲۱۸ - ۲۱۹.
۵. ايضاح المكنون ۱ / ۴۳.
۶. معجم أعلام الكورد ۵۱ - ۵۲.
۷. تاج التراجم ۱۱۲ - ۱۱۳.
۸. مشاهير الكورد ۹۱ - ۹۲.
۹. هدية العارفين ۱ / ۵۲.

ئه‌حمه‌د داود گه‌لالی (۱۲۶)

ناوی ئه‌حمه‌ده‌، کورێ داوده‌، چووبته‌ (دیمشق) له‌وێ نیشته‌جێ بووه‌، زانییه‌کی مه‌زنی مه‌زه‌به‌ی شافعی بووه‌، ته‌فسیری قورئانی پیروزی هه‌یه‌ به‌ ناوی (صفوة التفاسیر). سالی ۱۲۶۹ ك - ۱۸۵۲ ز له‌ دیمشق كۆچی دوایی کردووه‌، کوره‌کی مه‌لای هه‌بووه‌، ناو (به‌کر) له‌ مزگه‌وتی (وه‌رد) له‌ دیمشق ده‌رسی داوه‌.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفين ۱ / ۲۱۸.
۲. نثر الجواهر والدرر ۲ / ۱۳۱۴.

نه‌حمه‌د ره‌سول دینلزه‌یی (۱۲۷)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری ره‌سولی، کوری شه‌ریفی دینلزه‌یی قه‌ره‌داغی به، سالی ۱۳۱۵ك - ۱۸۹۷ز له (سلیمانی) هاتووته دنیا.

پاش برینی قورناغی سوخته‌یی، چووه لای ماموستا شیخ باباعه‌لی، ماوه له خزمه‌تی تا ته‌واوی کرد، پاشان له مزگه‌وتی (بن طه‌به‌ق) له سلیمانی کرا پیش نویژ و دهرس بیژ، سالی ۱۳۴۵ك - ۱۹۲۶ز کرا (واعیز) له (میرگه‌سور) دوایی کرا پیش نویژ و دهرس بیژ له (خانه‌قین)، خه‌ریکی خزمه‌تی ئابنی پیروز بو، تا له به‌رواری ۱۳۹۰ك - ۱۹۷۰ز کۆچی دوایی کرد له (خانه‌قین) به خاک سپێردرا.

ماموستا جگه له مه‌لایه‌تی شاعیریش بووه، له مه‌تخی شیخ مه‌حمودی حه‌فید ده‌لی:
نه‌رشه‌دی نه‌ولادی حه‌یده‌ر شیری یه‌زدانه مه‌لیک

زومره‌یی ساداته نه‌جم و ماهی تابانه مه‌لیک

سه‌فحه‌یی تاریخی قه‌ومی کورد ده‌بی ره‌نگین بیی

چونکه نه‌مرۆ وه‌ک سه‌لاحه‌ددین حوکمه‌رانه مه‌لیک

تاجی که‌یخوسره‌و چ بوو، یا نه‌فسه‌ری قه‌یسه‌ر چیه‌؟

تاجی فه‌خری عیززه‌ته نه‌مرۆ له که‌یوانه مه‌لیک

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۸۳.

۲. میزووی نه‌ده‌بی کوردی ۴۹ / ۵.

نه‌حمه‌د ره‌سول گراوی (۱۲۸)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری ره‌سولی کوری مه‌لا عومه‌ره، له ۱۹۳ك - ۱۷۷۹ز هاتووته دنیا، خه‌لکی گوندی (گراوه)، ده‌که‌ویته‌رۆژه‌لاتی چیا‌ی بیرمهم کانیه‌کی ده‌رمان ناوه‌ی لی به، گونده‌که بۆیه ناو‌نراوه (گراوه).

ناوبراو خهریکی نامۆزگاری خه‌لکانی هه‌ولیر بوو، له‌ مزگه‌وتی مه‌لا نه‌حمد له‌ قه‌لات نیستا له‌ شوینی ئه‌و مزگه‌وته‌ تانکی ناوی دابه‌شکردن دامه‌زراوه‌. مامۆستا نامیلکه‌ی (البیان)ی داناوه‌، (ضیاء الدین هه‌یده‌ر) شه‌رحی کردووه‌، مه‌لا نه‌حمد گه‌راوی ده‌رسی له‌ لای باوکی و له‌ لای (صبغة الله نیراهیم هه‌یده‌ری) خویندووه‌، وه‌ نیراهیم فه‌صیح هه‌یده‌ری به‌که‌ له‌ فه‌قیانی ئه‌و، له‌ ۱۲۸۱ك - ۱۸۶۴ز کۆچی دوایی کرد، چه‌ند فه‌توای شه‌ری له‌ پاش به‌ جیما.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجلد ۱۴۰ - ۱۴۱.
۲. الاکلیل فی محاسن أربیل ۲۸۰ - ۲۸۱.
۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۵۶.
۴. بوژاندنه‌وی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۲۵۴

ئه‌مه‌ده‌ پاش به‌رده‌یی (مه‌لا نه‌حمه‌دی ره‌ش) (۱۲۹)

له‌ ده‌وری سالی ۱۸۹۰ز له‌ گوندی (پاش به‌رده‌)ی ناوچه‌ی (پنجوین) هاتۆته‌

دنیا.

خویندنی: له‌ گوندی خوێان ده‌ستی به‌ خویندنی قورئانی پیرۆز کرد، دوایی چووه‌ (پنجوین) دوایی چووه‌ (مه‌ریوان) دوایی چووه‌ (کانی سانان) لای مه‌لا عبدالله، دوایی چووه‌ (چۆری) لای مه‌لا سه‌ید محمه‌د، دوایی چووه‌ (بالک) لای مه‌لا مه‌هودی جه‌وانپۆ، دوایی چووه‌ (بیاره‌) لای مه‌لا عبداقادر، دوایی چووه‌ (په‌سوێ) لای مه‌لا عبدالله.

مه‌لایه‌تی: سالی ۱۹۲۰ز بووه‌ مه‌لا و (مدرس) له‌ (بیاره‌)، له‌و کاته‌ مامۆستا عبداکریم (مدرس) له‌ لای ئه‌وی ده‌خویند، دوایی چووه‌ (سلیمانی) له‌ لای شیخ عومهری قه‌رده‌اغی دابه‌زی، له‌وی چووه‌ (گه‌لآته‌) لای محمه‌د عه‌باس ناغا ماوه‌ک ده‌رسی داوه‌.

خویتندی دووباره: پاش چند سالان مه‌لا بوو، دهرسی ده‌دا، زه‌وقی خویتندی هاتمه‌و دلی مه‌لایه‌تی به‌جی هیتشت، هاته (هه‌ولیر) میوانی شیخ مصطه‌فای نه‌قشبه‌ندی بوو، به‌هزی جه‌نابی شیخ مه‌لا نه‌حمد له لای مه‌لا نه‌فه‌ندی هه‌ولیر دامه‌زرا به‌فه‌قی، ماوه له خزمه‌تی تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی پیدا.

مه‌لایه‌تی دووباره: نه‌جا له (مه‌خور) بووه مه‌لا، ماوه‌ی هه‌شت سالان له‌وی ماوه، پاشان چوو (دیمه‌کار) لای شیخ محمه‌د، له‌ویش پینج سال ماوه، دوایی چوو (چغمیره) لای کانه‌یی هه‌ویز ناغا پازده سال ماوه، چوو (مورتکه‌ی) گه‌وره لای عه‌لی مه‌حمود کاکه‌خان، کم ماوه.

به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: ماموستا عبدالکریم (مدرس)، ماموستا نه‌بویه‌کری کۆبی، مه‌لا محمه‌د نه‌مینی سویری، مه‌لا عومه‌ری ته‌رجانی، مه‌لا نه‌بویه‌کری شه‌رکان، مه‌لا عومه‌ر حاجی مه‌حمود، مه‌لا عومه‌ر حاجی وسوو، مه‌لا خورشید، مه‌لا سه‌لیم، مه‌لا سوله‌یمان، مه‌لا عبدالله، مه‌لا محمه‌د فه‌ره‌ادی، مه‌لا ره‌شیدی موکریان.

کۆچی دوایی: له ۱۹۵۷ ز کۆچی دوایی کرد.

چوار کوری هه‌بوون:

۱. مه‌لا محمه‌د نه‌مین پیش نوێژ بوو له مزگه‌وتی ناونه‌جاران له ناو بازاری هه‌ولیر به‌رانبه‌ر ده‌رگه‌ی قیبله‌ی قه‌لات.

۲. عبدالعزیز: ره‌شنیر و نووسه‌ر و ره‌مان نووسه، دانراوی هه‌یه، له نوسراوه‌کانی به: (عه‌زیزی مه‌لای ره‌ش) خۆی ناو ده‌بات.

وه قاسم و نه‌بویه‌کری یشی هه‌بوون.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۸۶ - ۸۷.

۲. یادی مه‌ردان ۲ / ۳۶۷.

۳. علماء ومدارس في أربيل ۱۲۰.

نه حمهد زه کهریا ماردینی (۱۳۰)

ناوی نه حمهد، کوری زه کهریای، کوری نه بو عشایره، سالی ۶۲۹ ک -
 ۱۲۳۱ ز هاتووته دنیا، دهرسی فهرموودهی خویندووه، تا گهیشتووته پلهی دهرس
 گوتهوه، له (دیمشق) دانیشتووه، پاشان چوویته (قاهیره) له مانگی ره مهزانی سالی
 ۷۱۴ ک - ۱۳۱۴ ز کۆچی دواپی کردووه.

سه رچاوه: الدرر الكامنة ۱ / ۸۱.

نه حمهد سهلامه نه حمهد (۱۳۱)

ناوی نه حمهد، کوری سهلامه، کوری نه حمهدی، کوری سوله یمانی دارتاشه،
 خه لکی (حه ران) ه، مهزه بی حه نبه لی بووه، زانیه کی فهرمووده ناسی بر وای پیکرا بووه،
 دهرسی فهرموودهی داوه، ناسراوه به زاته کی به دین و له خواترس و دلپاک و رهوشت
 چاک، له ۶۴۶ ک - ۱۲۴۸ ز له (حه ران) کۆچی دواپی کردووه.

سه رچاوه کان:

۱. شذرات الذهب ۵ / ۲۳۳.

۲. الذیل علی طبقات الحنبله ۴ / ۲۴۳.

۳. معجم أعلام الکورد ۵۲.

نه حمهد سوله یمان روهاوی (۱۳۲)

ناوی نه حمهد، کوری سوله یمانی، کوری نه بو شهیهیه، ناسراوه به (نه بو حوسین)
 خه لکی (روهاییه) فهرموودهی له چهند زانیان گیرایتهوه، زانای فهرمووده ناس نه بو عروبهی
 حه رانی فهرموودهی لهو زاته گیرایتهوه، ده لئی: نهمدیووه وهک نهو ماموستایه قسه دروست
 و ریک و تهواو، له (۱۹) ی مانگی ذی الحجه سالی ۲۶۱ ک - ۸۷۵ ز له باخچه کی
 نزیک شاری (روها) کۆچی دواپی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. شذرات الذهب ۲ / ۱۴۱.

۲. البدایه والنهایه ۱۱ / ۳۹

۳. الانساب ۳ / ۱۲۰.

نه‌حمه‌د سه‌لیم نه‌حمه‌د مه‌ردۆخی (۱۳۳)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی محمه‌د سه‌لیمی، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی عبدالکریمی، کورپی عبدالغفاری، کورپی محمه‌د که‌ریمی، کورپی مه‌جمودی، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی شیخ مصطفه‌فای ته‌ختی یه، له سه‌یده‌کانی مه‌ردۆخی یه، سالی ۱۳۲۰ ک - ۱۹۰۲ ز له (سنه) هاتووته دنیا، له خزمه‌ت باوکی خویندنی ته‌واو کرد، ده‌ستی کرد به‌ده‌رس دانه‌وه و خزمه‌تی ناین، له ۱۳۹۰ ک - ۱۹۷۰ ز کۆچی دوا‌یی کرد.
سه‌رچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۴۲۱.

مه‌لا نه‌حمه‌دی شه‌ریه‌تی (۱۳۴)

سالی ۱۹۱۲ ز هاتووته دنیا، له ته‌مه‌نی حه‌فده‌ سالی دا به‌گه‌وره‌یی ده‌ستی کرد به‌خویندن، قوناغی سوخته‌یی له‌گوندانی (یاساوی) و (بیشاسپ) و (ئاغه‌لان) و (نه‌لاس) و (بیژوه) و (نالان) برده‌سه‌ر، پاشان چووه (بیوران) لای مه‌لا عبدالله ی گه‌ناوی، پاشان هاته‌گه‌ناوی عی‌راق لای مه‌لا صالحی بیژوه‌ی ماوه تا کۆتایی به‌خویندن هیتا و نیجازه‌ی وه‌رگرت. گه‌راوه (ئیران) ماوه‌ک له (بیوران) و (دیوالان) و (بیشاسپ) ده‌رسی دا، پاشان رژیمی ئیران ماوه‌ی سته‌ک له به‌ندیخانه‌ی (فلک الافلاک) ی گرت، دوا‌ی به‌ردانی دووریان خسته‌وه بۆ (چاه‌به‌هار) و کاشمه‌ر و ورمی، پاشان نازاد کرا گه‌راوه (بیوری) بووه مه‌لا و (مدرس) دوا‌یی چووه شاری (سه‌رده‌شت) له مزگه‌وتی (دار السلام) خه‌ریکی جی‌به‌جی کردنی خزمه‌تی نایی بی‌روژ بوو تا کۆچی دوا‌یی.

سه‌رچاوه: فه‌قی و فه‌قیه‌تی له کوردستان ۲۷۶ - ۲۷۷.

نه‌حمه‌د سه‌لا‌حه‌دین یوسف نه‌ییوی (۱۳۵)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی سولتان سه‌لا‌حه‌دین یوسف کورپی نه‌ییوبه، له ۱۸۷۷ ک - ۱۸۸۱ ز له (میسر) هاتووته دنیا، له میسر و دیمشق و مه‌که‌کی پی‌روزی خویندووه،

چاکه‌ی له‌گه‌ل قوتایان زۆر ده‌کرد، ناسرابوو به‌زاته‌کی له‌خواترس و به‌دین و ملکه‌ج، به‌لام تۆزه‌ك خۆی وه‌لای شیعه‌كان ده‌له‌نگاند و خۆشی ده‌ویستن، له‌مانگی (محرم)ی سالی ١٢٣٤ك - ١٢٣٦ز له‌ته‌مه‌نی (٥٧) سالی دا كۆچی دوا‌یی كرد.

سه‌رچاوه‌كان:

١. سیر اعلام النبلاء ١٣ / ٢٢٠.
٢. شذرات الذهب ٥ / ١٦٢.
٣. مشاهیر الكورد ١٠٨.
٤. معجم اعلام الكورد ٧٠.

ئه‌حمهد عاصم عه‌ینتایی (١٣٦)

ناوی ئه‌حمهد عاصمه، نازناوی ئه‌بو‌که‌ماله، کورپی جه‌نانه، ناسراوه‌ به‌ جه‌نانی زاده، خه‌لکی (غازی عه‌ینتابه) له‌ ١١٦٩ك - ١٧٥٥ز هاتووته‌دنيا، له‌ ١٢٣٥ك - ١٨١٩ز كۆچی دوا‌یی کردوو، دانراوی خۆی زۆرن، له‌وانه: (الاولیانس البسیط، فی شرح قاموس الخیط).

سه‌رچاوه‌كان:

١. هدیة العارفین ١ / ١٨٤.
٢. ایضاح المکنون ١ / ١٥١.

ئه‌حمهد عبدالرحمان خه‌لوته‌تی (١٣٧)

ناوی ئه‌حمه‌ده، ناسراوه‌ به‌ شه‌هابه‌دین، کورپی نوره‌دین عبدالرحمانی، کورپی محه‌مه‌دی کوردی قه‌یسهری وه‌رشانی شافعی خه‌لوته‌تی یه، ده‌وروبهری سالی ١٩٤٧ك - ١٥٤٠ز كۆچی دوا‌یی کردوو، کتییی (الوصیة السنیة للذات الحسینیة)ی داناوه.

سه‌رچاوه‌كان:

١. هدیة العارفین ٥ / ١٤٢.
٢. ایضاح المکنون ٤ / ٧١١.

۳. معجم المؤلفین / ۱ / ۲۶۷.

۴. معجم أعلام الكورد ۵۸.

نه‌حمه‌د عبدالرحمان شاره‌زوری (۱۲۸)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عبدالرحمانی، کوری نه‌حمه‌ده، خه‌لکی شاره‌زوره، له (قاهره) دابه‌زیوه، ده‌رسی فه‌رموده‌ی له خزمه‌ت ئین سه‌لاحی شاره‌زوری خویندوووه تا‌کو بو‌ویته مامۆستا و ده‌رسی داوه، له ۷۰۱ك - ۱۳۰۱ز کۆچی دوا‌یی کردوووه. سه‌رچاوه‌کان:

۱. الدرر الكامنة / ۱ / ۹۸ - ۹۹.

۲. علماءنا في خدمة العلم والدين ۴۹.

نه‌حمه‌د عبدالرحمان نۆدشه‌یی (۱۳۹)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری مه‌لا عبدالرحمانی، کوری مه‌لا نه‌حمه‌ده^(۱)، خه‌لکی گوندی (نۆدشه‌یه)، له هه‌ورامان بیست پشت زیاتر باوک و با‌یرانی له‌و شوینه بو‌ینه، که‌سایه‌تی زانا و ئایین په‌روه‌ریان لی‌هه‌لکه‌وتوووه. نه‌و زاته‌ سالی ۱۲۲۸ك - ۱۸۱۳ز هاتووته‌دنیایا. خویندنی: له خزمه‌ت باوکی قورنانی پی‌رۆز و کتیبه سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، له چه‌ند قوت‌بجانی کوردستان گه‌را تا قوناغه‌کانی بری، نه‌جا رووی کرده (پواندن) لای مه‌لا محمه‌دی خه‌تی (مه‌لای پاشای گه‌وره‌ی پواندن)، ماوه له خزمه‌تی تا کۆتایی به‌ خویندن هینا و ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: سالی ۱۲۶۴ك - ۱۸۴۸ز باوکی کۆچی دوا‌یی کرد، به‌ یارمه‌تی محمه‌د مونیب مامۆستا له شوینی باوکی له مزگه‌وتی ملکه‌ندی (سلیمانی) کرا (مدرس) و موفتی، له‌و شوینه پی‌رۆزه ده‌ستی کرد به‌ جی‌به‌جی کردنی کاروباری ئایینی و ده‌رس دانه‌وی فه‌قییان، پاشان سه‌ردانی موفتی زه‌هاوی کرد له (به‌غدا)، گه‌راوه (سلیمانی) له

(۱) له ۱۱۹۴ك - ۱۷۸۰ز هاتووته‌دنیایا، له ۱۲۶۲ك - ۱۸۴۶ز کۆچی دوا‌یی کردوووه.

۱۲۶۸ك - ۱۸۵۱ز باری کرد بۆ گونده‌که‌ی خۆی (نۆدشه)، ماوه‌ك له‌وئ دهرسی دا، دوایی له‌گه‌ل کۆیخایه‌که‌ی نۆدشه نیوانیان ئالۆز بوو باری کرد بۆ (سنه) له‌وئ پێشوازییه‌کی چاکیان لێ کرد، رێز و حورمه‌تیان گرت، گوندی (عیساناوا)یان پێ به‌خشی به‌روبوومه‌که‌ی خه‌رج بکریت بۆ خۆی و بۆ فه‌قییه‌کان.

پله‌ی مه‌لایه‌تی: زانایه‌کی به‌رز و لیهاتوو بووه، له‌ زانسته ناییه‌کان شاره‌زا بووه، حاشیه‌ی له‌سه‌ر باسی (نکاح) و (طلاق) و (خلع)ی تحفه‌یه‌یه.

ده‌گێرنه‌وه‌ سالی ۱۲۹۰ك - ۱۸۷۳ز له‌ (ته‌وتله) له‌گه‌ل مه‌لا عه‌لی قزلی کۆبوونه‌وه‌ و گفتوگۆیان له‌ مه‌سه‌له‌ی وشه‌ی (ته‌لاقم) کرد، نۆدشه‌یی لای وابوو سه‌ریه‌ و نیه‌تی ناوێت، قزلی لای وابوو کینایه‌ته، له‌ نه‌جمادا قزلی هاته‌ سه‌ر رایه‌که‌ی نۆدشه‌یی، بریاری په‌شیمان بوونه‌وه‌ی له‌ رایه‌که‌ی خۆی دا، به‌یانی به‌ رێکته‌ت به‌ره‌و ماله‌وه، له‌سه‌ر رێی خۆی به‌ (مه‌ریوان) دا چوو، له‌وئ میوانی مه‌لا سه‌ید حه‌سه‌نی چۆری بوو، نه‌ویش ئیجازه‌ی هه‌ر له‌ جه‌نابی قزلی وه‌رگرتوو، مامۆستا قزلی پێی گوت: {سه‌ید له‌ مه‌ودوا توش فه‌توا به‌ رایه‌که‌ی نۆدشه‌یی بده‌}، سه‌ید گۆتی: مامۆستا گیان ئیمه‌ چهند ساڵه‌ به‌ قسه‌ی جه‌نابت نیش ده‌که‌ین جه‌نابت به‌ یه‌ك سه‌عات چۆن هاتیه‌ سه‌ر رای ئه‌و، مامۆستا فه‌رمووی: {کاکه‌ پیاو ده‌بێ ئینسافی هه‌بیت، ئه‌و مه‌لا نه‌حه‌ده‌ که‌ ده‌ستی کرد به‌ ماناکردنی تحفه‌ی ئین حه‌جهر، ئه‌گه‌ر ئین حه‌جهر خۆی مانای کردبا، له‌وئ پتر نه‌ده‌زانی، بۆیه‌ منیش رایه‌که‌ی ئه‌وم په‌سند کرد}.

له‌ سه‌ید عبدالرحیمی مه‌وله‌ویان پرسی، پله‌ی مه‌لایه‌تی نۆدشه‌یی چهنده‌؟ فه‌رمووی به‌ من دیار ناکریت، تاقانه‌ی سه‌رده‌می خۆی بوو، هه‌روه‌ها ده‌لی: {جاره‌ك له‌ (سنه) شیع‌کان ناخونده‌کی به‌ناوبانگیان هه‌نارد، بۆ گفتوگۆ له‌گه‌ل مه‌لایه‌کانی (سونه‌)، کۆریکی گه‌وره‌ به‌سترا بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ چهندان مه‌لایانی ناوچه‌که‌ ئاماده‌ بوون، منیش له‌وئ بووم، مامۆستا و ناخوند که‌وته‌ قسه‌، تا ماوه‌ك دانیشوان تی ده‌که‌یشتن که‌ چی ده‌لین، دوایی کیشه‌که‌ درێژه‌ی پێدا و به‌رزبۆوه‌ جگه‌ له‌ دووانه‌ که‌س نه‌یده‌زانی چی

تختین، ماوه‌ك بیّ چوو، ته‌نیا مامۆستا ماوه، ناخوندیش نه‌یده‌زانی مامۆستاچ ده‌لتی، ته‌نیا سەری خۆی ده‌له‌قاندەوه و ده‌یگوت: به‌لتی به‌لتی، به‌ته‌واوی په‌کی كه‌وت، له‌ كێشه‌كه وه‌ بن كه‌ت.

جاره‌ك جیّ په‌کی توحفه‌یان نیشانی مامۆستا دا بوّ تاقیكرده‌وه، نووسخه‌كه نووقسانی هه‌بوو، پاش لیّ وردبوونه‌وه، چه‌ند وشه‌ی له‌سه‌ر نووسی گۆتی: نه‌گهر نه‌مۆنده‌ی له‌گه‌ل دا‌ییت مانای دیت، دوایی نووسخه‌کی راستیان هیتا، نه‌وه‌ی مامۆستا دایناوو هه‌مووی له‌ توحفه‌كه هه‌بوو، ته‌نیا په‌ك پیتی (و) نه‌ییت، به‌و رووداوه‌ ناویانگی مامۆستا زیاتر رویشته‌ ده‌نگوباسی مه‌لایه‌تی پتر ده‌نگی داوه، به‌تایه‌ت له‌ کوردستان و ده‌وروبه‌ری شاخه‌کانی (هه‌ورامان).

مامۆستا چه‌ند فه‌توای به‌ نرخ‌ی هه‌یه، مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) به‌شیک‌ی له‌ به‌رگی سییه‌می (جواهر الفتاوی) به‌لاو کر دیته‌وه.

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا عبدالرحمانی پینجونی و مه‌لا عبدالقادری کانی که‌وه‌ی (که‌ ناسراوه به‌ مه‌لای گه‌وره‌ی بیاره) و شیخ نه‌بوه‌کری (هه‌رشه‌می) هه‌ولیر. مامۆستا هه‌روه‌کو له‌ زانستی سه‌روه‌ه ناشنا بوو، هه‌روه‌ها له‌ زانستی ده‌روونی ده‌ستی بالا بوو، ته‌ریقه‌تی له‌ شیخ عوسمانی ته‌ویلّه وه‌رگرتبوو، پاش کۆچی دوایی شیخ هاتوچۆی شیخ محمەد به‌هانه‌دینی کوری ده‌کرد، سالی ۱۲۹۰ ک - ۱۸۷۳ ز له‌گه‌ل شیخ به‌هانه‌دین چوو (به‌غدا) له‌وی میوانی موفتی زه‌هاوی بوو، شه‌وی تا به‌یانی گفتوگۆیان له‌سه‌ر په‌ك حاشیه‌ی عبدالحکیم له‌سه‌ر شه‌رحی شه‌مسیه‌ کرد، هه‌ر له‌وه‌ سه‌فه‌ره له‌گه‌ل شیخ چوو نه‌ (میسر).

مامۆستا جگه له‌ مه‌لایه‌تی شاعیریش بووه، شیعی کوردی و فارسی هه‌یه، نازناری شیعی (فانی)یه.

کۆچی دوایی: سالی ۱۳۰۲ ک - ۱۸۸۴ ز کۆچی دوایی کرد، دوو کوری

هه‌بوو:

۱. عارف: له بیاره له دایک بوو له لای باوکی خویند و نیجازه‌ی وه‌رگرت دوا‌ی نه‌و مه‌لا محهمه‌دی کور‌ی جینگری بوو، نه‌ویش له ۱۳۴۵ك - ۱۹۲۶ز کۆچی دوا‌یی کرد.

۲. زین العابدین: خویندنی ته‌واو کرد نیجازه‌ی له مه‌لا قادری بیاره وه‌رگرت، دوا‌ی خۆی مه‌لا به‌هانه‌دینی کور‌ی بووه جینگری، دوا‌یی چووه (سنه) جینگه‌ی مه‌لا محهمه‌دی نامۆزای، کور‌یکی تری هه‌بوو، ناو نه‌سه‌دد، له مزگه‌وتی مه‌ولانا له (سنه) پێش نوێژ و ووتارخوین بوو، له ۱۳۶۳ك - ۱۹۴۳ز کۆچی دوا‌یی کرد. سه‌رچاوه‌کان:

۱. یادی مه‌ردان ۳۵۲ - ۳۶۱.

۲. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۴/ ۱۳۷ - ۱۳۸.

۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۷۷ - ۸۰.

۴. تاریخ مشاهیر کورد ۱/ ۳۸۶ / ۲/ ۱۸۵ - ۱۸۶ - ۲۸۶.

نه‌حمه‌د عبدالرحمان هه‌کاری (۱۴۰)

ناوی نه‌حمه‌ده، کور‌ی عبدالرحمانی، کور‌ی نیبر اهیمه، (هه‌کاری)یه، خه‌ریکی خویندنی فه‌رمووده بووه، له‌و بابه‌ته پیرۆزه ده‌رسی داوه، له مانگی مه‌ولودی سالی ۷۳۶ك - ۱۳۳۵ز له ته‌مه‌نی تۆهت سالی‌دا کۆچی دوا‌یی کرد. سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۶/ ۱۱۲.

۲. الدرر الكامنة ۱/ ۹۸.

۳. معجم أعلام الكورد ۵۶.

نه‌حمه‌د عبدالرحیم نه‌بو زه‌رعه (۱۴۱)

ناوی نه‌حمه‌ده، کور‌ی عبدالرحیمی شافعی یه، ناسراوه به: (وه‌لیه‌دین نه‌بو زه‌رعه)، سالی ۷۶۲ك - ۱۳۶۰ز له (قا‌هیره) هاتووته‌دنیا. له خزمه‌ت باوکی چووه

(دیمشق) لهوئی فیره زانیاری بوو، له ۸۲۴ك كرا قازی (میصر) پاشان كرا سهروکی قازیان، ماموستا زاته کی دلباك و نههلی تهسهووف بووه، چهند كهرامهتی لی دهگیرنهوه. دانراوه كانی: چهند كتییی به نرخی داناون، لهوانه: شرح سنن ابی داود، شرح البهجة، مختصر المهذب، التنبیه، شرح جمع الجوامع، النكت علی الحاوي، حاشیه علی الكشاف و فتاوی نسخهی له لای نیمه ههیه.

له ۸۲۶ك - ۱۴۲۳ز كۆچی دواپی كرد، عبدالوههابی كوری زانایه کی بهرز بووه له مهودوا باسی دهكهین.

سهرچاوه كان:

۱. طبقات المفسرين ۱/۴۹.
۲. طبقات الشافعية ۹۲.
۳. البدر الطالع ۱/۷۲.
۴. هدية العارفين ۵/۱۲۳.
۵. كشف الظنون ۱/۵۹۵.
۶. علماءنا في خدمة العلم والدين ۴۱.
۷. شذرات الذهب ۷/۱۷۳.
۸. غاية المرام ۲۵۶.
۹. الضوء اللامع ۱/۲۸۰ - ۲۸۷.
۱۰. الأعلام ۱/۱۴۴ / ۱/۱۴۵.
۱۱. درة الحجال في أسماء الرجال ۱/۲۱.
۱۲. معجم المؤلفين ۱/۲۷۰ - ۲۷۱.
۱۳. ايضاح المكنون ۱/۴۶.
۱۴. جامع كرامات الاولياء ۲/۵۱۷.
۱۵. معجم أعلام الكورد ۵۶ - ۵۷.

نه حمهد عبدالسید ههولیری (۱۴۲)

ناوی نهحمده، کورپی عبدالسیدی، کورپی شهعبارنی، کورپی مههمهدی، کورپی جابیری، کورپی قهحطانه، نازناوی سهلاحهدینه، یهکه له ماله خانهدانه کانی ههولیر، له ۱۹۷۲ - ۱۹۷۶ ز له ههولیر هاتووته دنیا، زانیایهکی زهین تیژ بووه، کتیبی (خلاصة)ی نیمامی غهزالی ههموو له بهر بووه، دیوانی شیعری و دوو بیت و چهند شیعری نازکی ههیه، یهکهم جار نیش و کاری سولتان (مظفر)ی ده کرد، پاشان سولتان دلئی لی نیشا ماوهک له بهندیخانهینا، سالتی ۱۹۰۳ک بهردرا، چروه (شام) لهوی مهلیک (مغیث) ریزی لیتا، بهمه وهزعی باش بوو.

دوای کۆچی دوایی مهلیک چووه (میصر) لهوی یهکهم جار مهلیک پله و پایهیی بی ۱۹، پاشان نهویش دلئی لی نیشا و رهواجی جارانی نهما، له مانگی (محرم)ی سالتی ۱۹۱۸ک له قهلاتی (قاهره) له بهندیخانهینا، له ۱۹۲۳ک بهردرا، له ۱۹۲۵ی مانگی ذی الحجهی سالتی ۱۹۳۱ک - ۱۹۳۴ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. وفیات الأعیان ۱/ ۱۶۶ - ۱۶۸.

۲. الأعلام ۱/ ۱۴۶ - ۲۷۵.

۳. كشف الظنون ۱/ ۷۹۷.

۴. معجم المؤلفین ۱/ ۲۷۴.

۵. معجم أعلام الكورد ۵۸.

نه حمهد عبدالله نه بو شوعهیب (۱۴۳)

ناوی نهحمده، کورپی عبدالله ی، کورپی نه بو شوعهیبی، کورپی موسلیمه، خهلتکی (حهرا)ه، دهرسی له لای زوههیری کورپی مهعاوییه و موسای کورپی نه بو فورات و موسای نه عین و چهندان زانیانی تر خویندووه، ماموستا له گیرانهوی فهرموده پروا پینکراو و راستگۆ بووه، له پیش سالتی ۱۹۶۲ک - ۱۹۶۶ز زیاووه.

سه‌رچاوه: الانساب ۲ / ۲۳۳.

نه‌حمه‌د عبدالله توتمه‌یی (۱۴۴)

ناوی نه‌حمه‌ده کوری عبدالله ی کوری محمه‌ده، سالی ۱۹۰۷ ز له گوندی (توتمه) هاتوتته‌دنیا.

خوتندنی: قورنانی بیروژ و کتیه‌کانی قزناغی سوخته‌یی بری، چووه (باليسان) لای مه‌لا شیخ طاه‌ها، دوایی چووه (خه‌ته) لای مه‌لا ئیبراهیم، نه‌مجا چووه (هه‌ولیر) مزگوتی حاجی عبدالقادر ده‌باغ لای مه‌لا عبدالله ی بیتواته‌یی، پاشان چووه (هه‌رتل) لای مه‌لا فه‌تح الله، له‌وی ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا، له گوندی (بالوکاوه)، پاشان گه‌راوه گونده‌که‌ی خۆی (توتمه)، خه‌ریکی دهرس دانه‌وه بوو تا سالی ۱۹۷۷ ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا عبدالله ی کوری ئیستا ماوه، له هه‌ولیر داده‌نیشی.

سه‌رچاوه: که‌شکۆلی مه‌لا نه‌نوه‌ری سعاتچی.

نه‌حمه‌د عبدالله چه‌یده‌ری (۱۴۵)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عبدالله ی، کوری نه‌حمه‌دی، کوری چه‌یده‌ری، کوری محمه‌ده، یه‌که له زانایه مه‌زنه‌کانی چه‌یده‌ری (ماوه‌رانی) سالی ۱۱۸۷ ک - ۱۷۷۳ ز له گوندی (ماوه‌ران) چاره‌په‌ردی شه‌رحی شافییه‌ی نووسیتوه، ده‌لی: {خوایه‌ ده‌ردی تا‌عوون نه‌م ساله به‌لاو بوویته‌وه، به‌غدا و به‌صره و که‌رکوک و قه‌لعه‌چوالان و کۆیه و هه‌ولیری داگرتوه، سوپاس بۆ خودا تا ئیستا بۆ لای ئیمه نه‌هاتوه، خوایه بمزینی تا نه‌م کتیه ته‌واو ده‌که‌م}.

خوا دو‌عایه‌که‌ی قه‌بوول کرد، پاشان چووه (موصل) له‌وی سالی ۱۱۹۴ ک - ۱۷۸۰ ز (الکواکب الدریه) ی نووسییه‌وه، هه‌روه‌ها له ۱۲۱۷ ک - ۱۸۰۲ ز حاشیه‌ی (لاری) نووسییه‌وه.

ماموستا جگه له مه‌لایه‌تی شاعیریش بووه، نازناوی شیعی (غافیل) بووه، له چه‌ند دێره شیعی فارسی، شانازی به ولاته شیرینه‌که‌ی کوردستان و خاکی (ماوه‌ران) ده‌کا، سوپاسی خوای گه‌وره ده‌کا، که له‌و خاکه نیسته‌جێ بووه و په‌روه‌رده بووه، وه‌نه‌و خاکه هینده پی‌روژه قه‌ت نایگۆرتنه‌وه به ته‌ختی پاشایه‌تی، ده‌قه‌که‌ی نه‌وه‌یه:

به صورته گهرچ بینی جیسم و جانم	(بحمدالله) کی خاکی ماوه‌رانم
به صورته گهرچ زین شودته‌نی ما	وه‌لیکین ماوه‌ران شود مه‌سکه‌نی ما
نه‌گهر نشسته نهم به‌ر ته‌ختی شاهی	به خاکی ماوه‌رانم من موباهی

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۲/۶۱ - ۶۲ / ۶/ ۲۸۹.

۲. بنه‌مالانی به‌ناوبانگی رواندز ۴۴ - ۴۵.

نه‌حمه‌د عبدالله خاپوری (۱۴۶)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عبدالله ی، کوری زوبه‌یره، خه‌لکی ده‌ورو به‌ری (خاپوره) له ۶۰۰ ک - ۱۲۰۳ ز هاتووته‌دنیا، مه‌زه‌به‌ی شافیعی بووه، له (حه‌ران) ده‌رسی له لای فه‌خره‌دین کوری ته‌مییه خویندووه، دوا‌یی بو‌ خویندن چو‌ویته (حه‌له‌ب) و (دیمشق) و (به‌غدا)، زانسته‌کانی تایه‌ت به‌ قورئانی پی‌روزی له خزمه‌ت ماموستا (سه‌خاوی) ته‌واو کردووه، پاشان له (حه‌له‌ب) کرایته ووتارخوین، ماموستا نۆه‌ت سال ژیا خه‌ریکی خزمه‌تی نایی پی‌روژ بوو، له ۶۹۰ ک - ۱۲۹۱ ز له (حه‌له‌ب) کۆچی دوا‌یی کرد. کتییی (الدر النضید فی‌التجوید)ی داناوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۵/۴۱۱.

۲. معجم المؤلفین ۱/۲۸۹.

۳. هدیه‌ العارفین ۱/ ۱۰۰.

ئەحمەد عبدالله دیاربەگری (۱۴۷)

ناوی ئەحمەد، کوری عبدالله یە، لە زانایە بەرزەکانی (دیاربەگرە) لە ۱۲۰۰ ک - ۱۷۸۵ ز هاتووتە دنیا، لە ۱۲۷۲ ک - ۱۸۵۵ ز کۆچی دوایی کردوو، کتیی (السوحات)ی داناو. سەرچاوەکان:

۱. معجم المؤلفين / ۱ / ۲۹۷.

۲. هدية العارفين / ۵ / ۱۸۷.

ئەحمەد عبدالله سیواسی (۱۴۸)

ناوی ئەحمەد، کوری عبدالله یە، خەلکی شاری (سیواسە) ناسراوە بە بورهانەدین، مەزەهەبی حەنەفی بوو، (قازی) سیواس بوو، لەوی چوویتە (حەلەب) دوایی چوویتە (قاھیرە) پاشان کرایتە حاکمی سیواس. ناوبراو کتیی (التّرجیح) لەسەر تەنقیحی تەفتازانی داناو، هەروەها شیعری هەبە، زاتەکی رەشید و چالاک و سوارچاک بوو سالی ۸۰۰ ک - ۱۳۹۷ ز بە دەستی (تەتەر)ە، تاوانبارەکان شەهیدکرا.

سەرچاوەکان:

۱. شذرات الذهب / ۷ / ۴.

۲. كشف الظنون / ۱ / ۴۹۷.

۳. هدية العارفين / ۱ / ۱۱۷.

۴. معجم المؤلفين / ۱ / ۲۹۴.

۵. معجم أعلام الكورد / ۵۴.

ئەحمەد عبدالله شازەلی (۱۴۹)

ناوی ئەحمەد، کوری عبدالله ی، کوری صادقی، کوری (نعمةالله)ی، کوری زەکەریای کوری عبدالرحمانی، کوری سولهیمانی، کوری خالیدی، کوری حەسەنی، کوری عەلی شیخ نەبو حەسەنی شازەلی یە، زانایەکی مەزنی زانستی زاھیر و تەسەووفی

دهرون بووه، له گوندی (کاکۆ زه کهریا) سهر به (سنه) هاتووته دنیا، له خزمهت باوکی دهستی به خویتدن کرد وازی نهینا تا تهوای کرد، دهستی کرد به نامۆژگاری خهڵکان و دهرسدانهووی قوتابیان، پاشان له رینگای بهحرهوه چووه سهفهری (حهج)، دوایی چووه (نیران) له شاری (جام) نیستهجی بوو، پنج سال لهوی (شیخ الاسلام) بوو، دووباره چووه (حهج) عبدالرحمانی کوری له خزمهت بوو، چووه زیارهتی (مه دینه) ی پرۆز، لهوی کۆچی دوایی کرد، عبدالرحمانی کوری گهراپهوه کوردستان، له (کاکۆ زه کهریا) ماوه، تا کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه کان:

۱. بنه ماله ی زانیاران ۱۰۴-۱۰۵.

۲. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۵۴-۵۵.

نه حمهد عبدالله ناوبه رگهیی (۱۵۰)

ناوی نه حمهد، کوری عبداللهی، کوری مهلا محهمهدی نه مینی، کوری مهلا دهرویشی کوری مهلا مه حموده، دهو روبری سالی ۱۲۰۴ک- ۱۸۸۶ز له گوندی (ناوبه رگه) هاتووته دنیا.

خویتدنی: یه کهم جار له لای مهلا عبداللهی فهقی باوکی دهستی به خویتدن کرد، دوایی له پلهی (موسسه عیدی) چووه (شیخ وهتمان) لای مهلا عهلی مهنتیق و نادابی خویتدن، پاشان چووه (سهران) لای مهلا عبدالله، نه مجاره چووه (بیاره) لای مهلا عبدالقادر، سالی ۱۳۲۷ک- ۱۹۰۹ز له مزگهوتی نه حمهد ناغا له (که رکوک) حاشیهی شیخ عبدالقادری سنهیی له سهر جهلالی دهوانی نووسییهوه، پاشان چووه (رواندز) لای مهلا نه سعده نه فهندی خهیلانی خویتدنه کهی تهواو کرد، ئیجازه ی وه رگرت.

مهلا یهتی: دانیشته به مهلا یهتی مهدره سهی دانا لهو شویتانه: (مهران)، (دهر گهله)،

(ناوبه رگه).

به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: مه‌لا عبدالقادری کوری و مه‌لا عبدالله ی موکریانی و مه‌لا عبدالله ی پشده‌ری و مه‌لا محمهد مه‌لا عبدالقادر و مه‌لا کاک نه‌حمهد سه‌رده‌ری و مه‌لا عه‌لی مه‌لا محمهد شیخ وه‌تمانی. مامۆستا چه‌ند حاشیه‌ی کورتی له‌سه‌ر جمع‌الجوامع و ته‌ذیب هه‌یه.

کۆچی دوایی: سالی ۱۹۷۱ز له‌گوندی (ناوبه‌رگه) کۆچی دوایی کرد، مه‌لا عبدالقادری کوری پيش نوێژه له‌ مزگه‌وتی شیخ مه‌لا ره‌شید، له‌ گه‌ره‌کی ته‌یراوه‌ له‌ هه‌ولیر، چه‌ند کتیی داناو، به‌لام له‌ چاپ نه‌دراون.

سه‌رچاوه: بئه‌مالانی به‌ناوبانگی رواندز ۱۰۷-۱۱۰.

نه‌حمهد عبدالله هه‌ولیری (۱۵۱)

ناوی نه‌حمهد، کوری عبدالله، کوری حوسیتی، کوری عه‌لی (هه‌ولیری) به‌ ناسراوه‌ به‌ (المجد المیت) له‌ ۶۹۴ک - ۱۲۹۴ز هاتووته‌دنیا.

بۆ خوێندنی فه‌رمووده‌ چووینه (دیمشق) له‌وێ ئیجازه‌ی له‌ ئین عه‌ساکیر وه‌رگرتوو، ده‌ستی کردوو به‌ ده‌رس دانه‌وه‌ و به‌لاوکردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ی پڤه‌مبه‌ر (د.خ)، ده‌گێر نه‌وه: جاره‌ک مامۆستا شایندی دا له‌سه‌ری ره‌مه‌زان که مانگی دیتوو له‌سه‌ر نه‌و قسه‌ بریاری ره‌مه‌زان درا، سی رۆژ ته‌واو به‌ رۆژی بوون هیوا‌ره‌ی جیژنه‌ هه‌رچه‌ندی ته‌ماشایان کرد مانگیان نه‌دیت، وه‌ک بلیتی گومانیان له‌ دیتنه‌که‌ی سه‌ری مانگ لی‌ پیدابوو، له‌وباره‌یه‌ زانی ناسراو به‌ (ئین نه‌باته) به‌ عه‌ره‌بی ده‌لی:

زادنا شاهد علی الصوم یوما فابی الله ذاک والإسلام

جرحوه فلم یفد ذاک فیه {مالجرح بمیت ایلام}

کۆچی دوایی: له‌ ۷۷۰ک - ۱۳۶۸ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۴۹ - ۵۰.

۲. الإکلیل بمحاسن أربیل ۱۸۰.

نه‌حمه‌د عبدا‌لا‌حد چه‌رانی (۱۵۲)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی عبدا‌لا‌حدی، کورپی نه‌بو فه‌تخه، خه‌ل‌کی (چه‌رانه)، بو‌
خویندن چوویتته (میصر) له‌ لای دمیاطی و چه‌ند زانای تری خویندوو، ده‌رسی به
(حافیزی عیراقی) داوه له ۷۶۷ ك - ۱۳۶۵ ز کۆچی دوابی کردوو.
سه‌رچاوه: الدرر الكامنة ۱/۸۸.

نه‌حمه‌د عبدا‌ل‌حلیم (بن ته‌یمییه) (۱۵۳)

ناوی ته‌واوی: ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی عبدا‌ل‌حلیمی، کورپی عبدا‌لسلامی، کورپی
عبدا‌لله‌ی، کورپی خضری، کورپی محهمه‌دی، کورپی ته‌یمییه، ناسراوه به (ته‌قیه‌دین) سالی
۶۶۱ ك - ۱۲۶۲ ز له شاری (چه‌ران) جزیره‌ی بو‌تان هاتوویتته دنیا، له ته‌مه‌نی شمش
سالی دا بو، له‌شکری ته‌ته‌ره‌کان هیرشیان هینا سه‌ر و لاته‌که، خه‌ل‌که‌که ناواره‌بوون،
نه‌ویش له‌گه‌ل باوکی له (جزیره) هه‌رقه‌ران بو (دیمشق) له‌وی باوکی له‌بهر خویندنی دانا،
له‌بهر زیره‌کی و زه‌ین تیژی هه‌ر زوو به زوو کۆتایی به خویندن هینا، ده‌لتین هه‌ر
کتیبه‌کی بخویندباوه یه‌کسه‌ر ده‌هاته به‌ری و ده‌رسی لی ده‌داوه.

خوره‌وشتی: زاته‌کی ره‌شید و نه‌ترس بووه، سه‌خی بووه، به‌هه‌ژاری رابواردوو،
دنیاداری نه‌کردوو، شه‌رمی له‌ که‌س نه‌کردوو، شاعیر و زمان ره‌وان بووه.

چه‌ند غه‌ونه‌ی زمان ره‌وانی:

۱. جاره‌ک چووه لای قطلوو به‌گی گه‌وره بو‌ نیشی پیاوینک، نه‌ویش به‌گالته پینی
گوت: {بو‌چ نه‌و زه‌جه‌ته‌ت کیشا، له‌بهر مه‌لایه‌تیت ده‌بایه من هاتبامه لات}؟ نه‌ویش
یه‌کسه‌ر وه‌لامی داوه: قه‌یدی نا‌کا، موسا پیغه‌مبه‌ر (د.خ) گه‌لی له‌من پایه به‌رزتر بو،
هه‌موو رۆژ ده‌چوو پیتش ده‌رگای (فیرعه‌ن) گه‌لی له‌ تو خراپتر بو، عه‌رزنی ئیمانی بو
ده‌کرد، که‌چی وه‌ریشی نه‌ده‌گرت.

۲. نه‌بو‌حه‌ییانی براده‌ری خاوه‌نی ته‌فسیری (البحر الخیط) جاره‌ک له‌ بابه‌تیکی
زانستی نه‌حو کیشه‌یان لی په‌یدا بو، نه‌بو‌حه‌ییان کیتابی سیبه‌وه‌یبه‌ی کرده به‌ل‌گه‌ی قسه‌ی

حوی، مامۆستا ته‌مییبه وه‌لامی داوه: {خۆ سیبه‌وه‌یهی پیغه‌مبه‌ری نه‌حو نیه، له (کتاب) هه‌ستا هه‌له‌ی کردووه، تووش هه‌شتا هه‌ستت بی نه‌کردووه، له‌و کاته برادره‌یه‌تیه‌که‌یان، سه‌رازی پسا و تیکچوو}.

۳. هه‌روه‌ها مه‌مه‌د عه‌لی شه‌وکانی له (البدر الطالع) ۱/۷۱ ده‌لتی: {له‌ کاتی وتووێژ له‌ گه‌ل به‌رانبه‌ره‌که‌ی، نه‌گه‌ر ته‌نگاو ببا و ترسی وه‌ی هه‌با قسه‌ کورت بی ده‌یگۆته به‌رانبه‌ره‌که‌: نه‌وه‌ی تو تیگه‌یشتووێ مه‌به‌ستی من وانیه، من مه‌به‌ستی ترم هه‌یه‌ بۆشی رۆن ده‌کردووه‌ چیه، بۆیه‌ که‌م که‌س ده‌یتوانی گه‌فتوگۆی له‌ گه‌ل بکا}.

هه‌روه‌ها ده‌لتی: {له‌ قسه‌ کردنا توند و تیژ بوو، زۆر جار تووشی نسکۆ ده‌هات، به‌ نه‌رمی چاره‌ی ده‌کرد، فه‌توایه‌کانی له‌ گه‌ل بۆچوونی کۆمه‌لتی زانایان ناگۆنجا، راپه‌کانی له‌لایان ناپه‌سند و ناهه‌موار بوون، بۆیه‌ له‌ درێژی ژایاندا تووشی نه‌زیه‌ت و نه‌شکه‌نجه‌ و به‌ندێخانه‌ ده‌هات}.

غۆونه‌ی نازاره‌کانی: به‌که‌مجار سالی ۶۹۸ك - ۱۲۹۸ز مه‌لايه‌کان لێ هه‌ستان و شکایه‌تیان لێ کرد، له‌ نه‌جمدا له‌ ووتارخوێندن و نامۆژگاری کردن قه‌ده‌غه‌ کرا.

له‌ ۷۰۵ك - ۱۳۰۵ز داواکرا بۆ (میسر) له‌وێ کاربه‌ده‌سته‌کان ناره‌زایی خۆیان به‌رانبه‌ر ده‌رپری، له‌ به‌ندێخانه‌ گیرا، له‌وێش خه‌لکان هاتوچۆیان ده‌کرد و خه‌لکی لێ ده‌ورد، گواستیانه‌وه‌ (ئه‌سکه‌نده‌ریه‌) دوایی ره‌وانی (قاھیره) یان کرد، دووباره‌ گه‌رانیدیانه‌وه‌ بۆ (ئه‌سکه‌نده‌ریه‌) سولتان ناصر به‌ریدا، له‌ ۷۱۲ك چووه‌ (دیمشق) له‌وێ بۆ تاقیکردنه‌وه‌ی بیروبروایه‌که‌ی کۆرپکی گه‌وره‌ به‌سه‌را، مامۆستا که‌مالی زه‌مله‌کانی هه‌لبژاردرا بۆوه‌ی وتووێژی له‌ گه‌ل بکا، کۆره‌که‌ به‌وه‌ کۆتایی بی هه‌تێرا که‌ گۆیا ئین ته‌مییبه‌ خۆی ده‌لیت: من له‌سه‌ر مه‌زه‌به‌ی شافیعیم، نه‌مجا وازیان لێ هه‌تا^(۱).

(۱) البدر الطالع ۱/۶۶.

دوایی چوره (قاهره) له به‌رواری ۲۲ی مانگی رهمه‌زان پاش نویژی هه‌ینی، دووباره شکایه‌تیاں لی کرد، له‌لای قازی مه‌خلفی مالیکی، که‌وا ده‌لی: خوای گه‌وره له‌سه‌ر عه‌رش دانیش‌توره وه‌کو مه‌لیکانی ئیستا له‌سه‌ر کورسی داده‌نیشن، وه‌ فهرمووده‌کانی پیتی و ده‌نگدارن، وه‌کو ووته‌کانی ووتارخویتیانی ئیستا، قازی پرسیری لی کرد، نایا نه‌وقسانه ئی تووه، بۆ چ وات گوتوره؟ وه‌لامی داوه تو دوشنی منی، به‌رانبه‌رت وه‌لام ناده‌مه‌وه، چه‌ندی لی پرسی له‌وه‌نده‌ی زیاتر نه‌گوت، بۆیه قازی بریاری به‌ندکردنی داوه و گه‌را.

دوایی له‌به‌ر نه‌وه‌ی خه‌لکان زۆر سه‌ردانیان ده‌کرد قازی ترسا بیروراه‌که‌ی به‌لاوبته‌وه و له‌ناو جه‌ماوه‌ر په‌سند بکرت، له‌شوی جیژنه‌ی رهمه‌زان، گواستیانه‌وه، بۆ زیندانه‌کی ته‌نگه‌به‌ر و قۆر ناو ده‌بررا به (جب)، دوایی له‌ مزگه‌وتی گه‌وره‌ی (دیمشق) مه‌هودی کوری شه‌هاب بانگه‌وازی کرد، هه‌ر که‌س بریاری ئیبن ته‌عیبه هه‌یت، مال و خویتی به‌ فیرۆ ده‌چیت، ناچار هه‌نبه‌لیه‌کانی لایه‌ن گه‌ری ئیبن ته‌عیبه به‌لاویان کرده‌وه که ئیمه شافیعین^(۱) سالاری کاربه‌ده‌ست و کوری جزیری قازی هه‌نبه‌لیه‌کان و یستیان یارمه‌تی بده‌ن، به‌لام چیان پی نه‌کرا، هه‌ر له‌سه‌ر نه‌و تکایه‌ش بوو، کوری جزیری له‌ قازیاتی لادرا.

ماوه له‌ به‌ندیخانه، چه‌ند جار به‌ دویندا نارد، بۆ وه‌لامدانه‌وه بیته‌ نه‌ده‌چوو پاشان نه‌میر (مه‌نا) تکای بۆ کرد، یاداشته‌ک نووسرا له‌سه‌ر زمانی نه‌و که مه‌زه‌ه‌یی (نه‌شعه‌ریه) نه‌مجاره‌ش به‌ردرا، له‌ ۷۰۷ک^(۲) دوایی صۆفیه‌کان شکایه‌تیاں لی کرد، که‌ هاوارکردنی یه‌قه‌مه‌به‌ر (درودی خوای لی بی) قه‌ده‌غه ده‌کا و قسه‌ی نا‌هه‌موار به‌رانبه‌ر شیخه‌کانی ته‌ریقه‌ت ده‌کا، ناردیانه (شام) له‌وی شه‌مه‌دینی صابونی و عه‌لان‌ه‌دینی قونه‌وی شاییدیان

(۱) البدر الطالع ۱/۶۸.

(۲) سه‌رچاوه‌ی پێشوو.

لهمردا کهوهی گۆتیه، دیسان گیراوه، له مانگی شهوال تا مانگی سهفهری سالی ۷۰۹ك
دوایی گواستیانوه (نەسکەندەریه) دوایی سولتان ناصر بهریدا، وهله گه‌ل قازی مالیکی
پینکی هینانهوه، قازی رازی بوو، بهو مهرجه ئین تهیمییه نه گهریتیهوه سهر رایه کانی پیشوو،
سولتان وهلامی داوه: تۆبهی کردیه، بهم جۆره بهردرا، له (قاهیره) دانیشت.

نهجماره له ۷۱۹ك - ۱۳۱۹ بهلاوی کردهوه، کهسێک سی بهسی تهلاق باویت،
یهک تهلاقی ده کهوی، دهتوانی ژنه که بگهریتیهوه، دیسان گیراوه له رۆژی عاشورای
۷۲۱ك بهردرا. له ۷۲۲ك - ۱۳۲۲ ز زیارهتی مردوانی قهدهغه کرد، له مانگی شهعبان
دیسان گیراوه، ماوه له بهندبخانهی (قهلات) تا کۆچی دوایی کرد.

کۆچی دوایی: شهوی دوو شههمی (۲۰) ی مانگی ذی القعدة سالی ۷۲۸ك -

۱۳۲۸ ز کۆچی دوایی کرد.

نووسینه کانی: ماموستا نوسینی گه‌لیک زۆرن، دهوری ههفتا کتییی داناوه،

ژمارهی بهرگه کان بۆ سی صد ده‌روات، پروانه لیستهیان له هدیة العارفین ۲/۱۰۶.

سهرچاوه کان:

۱. طبقات المفسرین ۱/۴۵.
۲. البدر الطالع ۱/۶۳ - ۷۲.
۳. فوات الوفيات ۱/۷۴.
۴. ایضاح المکنون ۱/۲۳.
۵. هدیة العارفین ۵/۱۰۵ - ۱۰۷.
۶. کشف الظنون ۱/۲۶۱ - ۴۸۷.
۷. البداية والنهاية ۱۳/۲۴۵، ۱۴ / ۲۱، ۳۸، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۱۳۹، ۱۴۲،
۱۴۸، ۲۳۷، ۲۴۵.
۸. معجم المؤلفین ۱/۲۶۱ و ۱۳/۳۶۱.
۹. شذرات الذهب ۶/۸۰ - ۸۶.

۱۰. الدرر الكامنة ۱/۸۸ - ۹۶.
 ۱۱. درة الحجال في أسماء الرجال ۱/۳۰.
 ۱۲. الأعلام ۱/ ۱۴۰ و ۲/۷۹ و ۱۰/ ۱۹.
 ۱۳. معجم أعلام الكورد ۵۴ - ۵۶.
 ۱۴. علماء الاسلام ۱۷۶ - ۱۸۲.
 ۱۵. الذيل على طبقات الحنابلة ۴/ ۳۸۷ - ۴۰۸.

نه‌حمه‌د عبدالخالق ئاكره‌یی (۱۵۴)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عبدالخالقه، خه‌لکی ئاكره‌یه، یه‌كه له زانایه‌ مه‌زنه‌كانی نه‌و ناوجه، له قوتابخانه‌كانی (هه‌ولێر) و (كه‌ركوكی) خوێند، له قۆناغی موسته‌عیدی چووه (كۆیه) لای جه‌نابی مه‌لا محمه‌دی جه‌لی، ماوه‌ له‌وی ئا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت. سه‌رچاوه: محمه‌د بن عبدالله الجلی ۱۲۷.

نه‌حمه‌د عبد‌العزیز داود جه‌رانی (۱۵۵)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عبدالعزیزی کوری داودی کوری مه‌هرانه‌ خه‌لکی جه‌رانه‌ ده‌ستی به‌ خوێندن کرد دوا‌ی له‌ ولاتی خو‌ی دووركه‌وته‌وه‌ بۆ خوێندن و نووسینه‌وه‌ی فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) تا ته‌واو شاره‌زا بوو، گه‌راوه‌ (جه‌ران) سالی ۲۷۰ ك - ۸۸۳ز كۆچی دوا‌ی کرد. سه‌رچاوه: المنتظم ۷/ ۱۸۷.

نه‌حمه‌د عبد‌العزیز یوسف جه‌رانی (۱۵۶)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عبدالعزیزی کوری یوسفه، خه‌لکی (جه‌رانه) سالی ۷۰۴ ك - ۱۳۰۴ز هاتووته‌دنيا، خه‌ریکی خوێندنی فه‌رموده‌ و شه‌ریعت بووه، ته‌واوی کردووه‌ و ئیجازه‌ی وه‌رگرتووه، چوویته‌ (حه‌له‌ب) له‌وی ده‌رسی داوه، کتییی (المطلب)ی نووسیه‌وه، له‌ ۷۸۸ ك - ۱۳۸۶ز كۆچی دوا‌ی کردووه. سه‌رچاوه: الدرر الكامنة ۱/ ۱۰۴.

نه حمهد عبدالقادر سلیمانی (۱۵۷)

ناوی نهحمده، کوری عبدالقادر، ناسراوه به مهلاقادر، سالی ۱۲۷۰ک -
 ۱۸۵۳ز له (سلیمانی) هاتوته دنیا، له خزمهت باوکی و شیخ عبدالرحمان و سهید
 حمهسی خویندوو، له ۱۲۹۹ک کرا (نایب) له دادگای شهرعی (زاخۆ) پاشان کرا
 نهندامی دادگای (سلیمانی)، دوابی گواستراوه بو (ههلهجه)، ماموستا دهستی شیعری
 ههبو، نازناوی (صائب) بو، ماوهک له ماتهوه دهرسی ده داوه، له ۱۳۲۸ک -
 ۱۹۱۰ز کۆچی دوابی کرد.

سه چاوه: مشاهیر الکورد ۱/۹۴ - ۹۵.

نه حمهد عبیدالله دیاربهگری (۱۵۸)

ناوی نهحمده، نازناوی (ئهبولخوسین)ه، کوری عبیداللهی کوری حوسینه، باوکی
 له (دیاربهگر) چووته (واسیط) لهوی نیشهجی بووه، نهو کورهی لهوی بووه، بووته
 زانایهکی مهزن و پاک و خاوین و له زانیاریهکانی قورنانی پیروز شارهزا بووه. ماموستا
 عبدالکریم سهمعانی خاوهنی کتیبی (الأنساب) دهلیت: {دوو جاران فرمودهم لی
 وهرگرتوه، بهکم جار له (بهغدا)، جاری دووهم له (واسیط)}.

سه چاوهکان:

۱. الأنساب / ۱ / ۲۰۴.

۲. اللباب ۱/۷۸.

نه حمهد عوبید شارهزوری (۱۵۹)

ناوی نهحمده، کوری عوبیدی، کوری عبداللهی شارهزوریه، له (بهغدا)
 دانیشتوو و دهرسی داوه، له زۆر زانایان زانیاری وهرگرتوو، چهندان قوتابی
 پیگه یاندوو، ناسراوه به زاتهکی بروا پی کرا، له مانگی مهلولودی سالی ۲۹۸ک -
 ۹۱۰ز کۆچی دوابی کرد.

سه چاوه: الأنساب / ۳ / ۴۹۰.

نه حمهد عوسمان (تهوئلهیی) (۱۶۰)

ناوی نه حمده، نازناوی شه مسه دینه، کوری شیخ عوسمان سیراجه دینی تهوئلهیی، سالی ۱۲۶۰ ک - ۱۸۴۴ ز له گوندی (بیاره) هاتو ته دنیا، له ژیر چاوی باوکی په روره ده بووه تا ده رچووه به مهلا، له لایهن مهلا نه حمدهی نۆد شهیی و سید عبدالرحیمی مهولهوی و مهلا حامیدی کاتب فیره زانیاری بووه، ته ریه قهت و ته سهووفی له لایهن باوکی بو هاتووه، شیخ محمهد به هانه دینی برا گه روهی چاودیری کردووه، تا وا هه لکه وتووه بووه به خاوهن زانیاری زاهیر و دهرونی، توانیتی نامۆژگاری خه لکان بکا و شه ریه تی خوا و پیغه مبهریان نیشان بدات.

شیخ نه حمهد چهند حاشیهی فارسی له سه ر عه قیدهی مه رضیهی مهولهوی هه یه، به رده وام خه ریکی سونه ته کان و شه نوئیژ بووه، له گنجی تا رۆژی کۆچی دوایی قهت شه نوئیژی نه بواردووه، که سیراجه دین شیخ عوسمانی باوکی کۆچی دوایی کرد، شیخ نه حمهد له گوندی (نه حمهداوا) خانه قای دروست کرد، پاشان سه فه ری (نه سته مۆلتی) کرد، له وی سولتان عبدالجید به خه لات قورنانهک و چهند (مووی ریشی پیروزی پیغه مبهری (د.خ) بی به خشی، مووه کان له خانه قا بوون خه لکان زیاره تیان ده کرد، مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) (خوا لئی خوش بی) ده لئی: {خۆم چهند جار زیاره تم کردینه، به ره که تیان لی ده باری}.

پاشان شیخ چووه (حه ج) له سه فه ره سید حه سه نی چۆری (نه وهی نه بو به کری مصنفی) له گه ل بوو، دوایی گه راوه (نه حمهداوا) خه ریکی خزمه تی ئایی پیروزی ئیسلام بوو، تا سالی ۱۳۰۸ ک - ۱۸۹۰ ز کۆچی دوایی کرد، له خانه قای (تهوئله) له خزمهت شیخ عوسمانی باوکی به خاک سپێردرا.

رووداوئیک: شیخ نه حمهد، پش کۆچی دوایی وه صیه تی کرد: شیخ عومهری برا گه روهی زیکری (لا إله الا الله) ی له سه ر بخوئیتی، که گیانی شه ریفی ده رچوو، بو شووشتن له سه ر تاته شوریان دانا، مهلا حامیدی کاتب هاته لای شیخ عومهر، گۆتی: له وان هه شیخ

نه‌حمه‌د نه‌مردیی، هه‌ر مایی، چونکه کاتی شووشتن گویمان له‌ده‌نگی (لا‌إله‌إلا‌الله) ده‌بی، شیخ‌عومه‌ر فه‌رمووی: نه‌خه‌یر نه‌ماوه، مردووه، به‌لام نه‌و ده‌نگه‌ده‌نگی نه‌و زی‌کره‌یه که کاتی سه‌ره‌مه‌رگ له‌سه‌رمان خویند.

کوره‌کانی: عبدالله: شاعیر بووه، نازناوی (نێزلی)بووه، له‌گوندی (گه‌لا‌ته‌رزان) سه‌ر به‌(سه‌نه) دانیشتووه، سالی ۱۳۷۵ک - ۱۹۵۵ز کوچی دوا‌یی کردووه، وه‌هدایه‌الله و‌حه‌یب و‌حه‌سه‌ن.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۸۱ - ۸۲.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۴۱۱ - ۴۱۲.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۳۵۷ / ۲.

۴. نثر الجواهر والدرر ۱/۱۲۳ - ۱۲۴.

نه‌حمه‌د عوسمان زه‌رزاری (۱۶۱)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عوسمانی، کوری نه‌بو‌عه‌لی، کوری مه‌هدی کوردیه‌عه‌شیره‌تی (زه‌رزاریه‌)، ده‌ستی به‌خویندن کرد، پاشان بو‌فیربوونی فه‌رمووده‌چووه (به‌غدا) لای نه‌حمه‌دی کوری طاهیر و‌موباره‌کی کوری هه‌سه‌نی شاره‌زوری خویند، دوا‌یی چووه (نه‌صفه‌هان) لای هه‌یه‌تو‌الله‌ی کوری محه‌مه‌د، پاشان چووه (هه‌رات) له‌خزمه‌ت (عبدالاول)ی کوری عیسا کتییی (صحیح البخاری) خویند، نه‌مجا‌گه‌راوه‌عیراق له‌(هه‌ولێر) ده‌رسی فه‌رمووده‌ی ده‌دا، ناوه‌ناوه‌ش ده‌چووه (موصل).

دانراوه‌کانی: ماموستا دوو کتییی له‌زانیاری قورنانی پیروژ دانراوه‌(المؤنس) و

(المنتخب).

فه‌قیه‌کانی: له‌وانه: زانای به‌رز عیژه‌دین عه‌لی کوری جه‌زیری خاوه‌نی (الکامل)

هه‌روه‌ها میژوونوسی هه‌ولێر: (ابن‌المستوفی).

خوو ره‌وشتی: زاته‌کی شاره‌زا بوو له زانسته‌کانی قورئانی پیروژ، له‌و بابه‌ته پیشه‌وا بووه له خواترس بووه، دژی خراپه و خراپه‌کاری بووه، بۆ خه‌لکی دنیا‌په‌رست سه‌ری خۆی شۆر نه‌کردوو، له‌به‌ر خوا په‌رستی کز و لاواز بووه، خۆراک و خواردنی که‌م بووه، پیخۆری که‌مه‌ک میژوی ره‌ش بوو له‌ ناو (چینی) به‌کی ده‌کرد، لیوه‌کانی شکابون.

کۆچی دوا‌یی: له‌ شه‌وی هه‌وینی (۱۰) ی مانگی ره‌مه‌زانی پیروژ سالی ۵۹۱ هـ ک – ۱۱۹۵ ز له‌ هه‌ولێر کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ گۆرستانی شیخ عبدالله (شیخه‌للا) به‌ خاک سپێردرا، سولتان (مظفر) ی هه‌ولێر چوو له‌ ناو گۆره‌که‌ی بۆ نه‌نجامدانی کاروباری شرانه‌وه، منیش ده‌لیم:

بۆ نایینه‌که‌ت به‌ خزمه‌تکار
 له‌ دنیا ده‌ژی به‌ چاو بلندی
 خزمه‌ت ده‌که‌ن سه‌ر کرده و سالار
 له‌ لایه‌ن خودا به‌ ره‌زامه‌ندی
 دوعای خیر بۆت دی له‌ ناو گۆره‌که‌ت
 خواجه پر نوور که‌ی خیر و به‌ره‌که‌ت
 سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ أربیل ۱/۳۸.

۲. أربیل في العهد الاتابكي ۲۸۸.

۳. معجم أعلام الكورد ۵۷.

نه‌حمه‌د عوسمان سۆرانی (۱۶۲)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی عوسمانی، کورپی نه‌بویه‌که‌ره، کوردی سۆرانی، ناسراوه‌ به‌ (مه‌جروحي) مه‌زه‌به‌ی شافعی بووه، له‌ ۱۰۰۹ ک – ۱۶۰۰ ز هاتووته‌ دنیا.

سالی ۱۰۲۵ ک چوو (دیمشق) لای حمزه کوردی دابه‌زی، ده‌رسی عه‌ره‌بی و فارسی ده‌دا کوره‌کانی، له‌ ۱۰۳۵ ک چوو (حه‌ج) دوا‌یی چوو (میسر) له‌ ۱۰۵۰ گه‌راوته‌وه (دیمشق) خه‌ریکی ده‌رسدانه‌وه بووه، مامۆستا له‌ میژوو شاره‌زا بوو، له‌ شه‌وی

هه‌ینی کۆتایی مانگی رهبیعی دووهم سالی ۱۰۶۹ ک - ۱۶۵۹ ز کۆچی دوابی کرد، له گۆرستانی (باب الصغیر) به‌خاک سپێدرای. سه‌رچاوه‌کان:

۱. خلاصة الاثر ۱ / ۲۴۲ - ۲۴۳.
۲. تاریخ مشاهیر کورد ۱ / ۲۰۲.
۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۵ - ۵۶.
۴. معجم أعلام الكورد ۵۷.
۵. مشاهیر الكورد ۱۰۶ - ۱۰۷.

نه‌حمه‌د عه‌لی به‌دران (حلوانی) (۱۶۳)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عه‌لی، کوری به‌درانه، له‌دهوری سالی ۴۲۰ ک - ۱۰۲۹ ز هاتووته‌دنیا، زانیاری له‌ئهبو ئیسه‌حاقی شیرازی وه‌رگرتوو، ناوبانگی له‌به‌غدا رویشتوو له‌۵۰۷ ک - ۱۱۱۳ ز کۆچی دوابی کردوو، کتییی (لطائف المعارف)ی داناوه، مامۆستا عبدالکریمی مدرس ده‌لی: {حلوان: شاری زه‌هاوی ئیستایه‌}.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۴۴.
۲. كشف الظنون ۱/۱۵۵.
۳. معجم المؤلفين ۱/۳۲۰.

نه‌حمه‌د عه‌لی حه‌سه‌ن جزیری (۱۶۴)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عه‌لی، کوری حه‌سه‌ن، کوری داودی جزیرییه، سالی ۶۴۹ ک - ۱۲۵۱ ز هاتووته‌دنیا. له‌لای چه‌ندان زانایانی خویندوو، ئیجازه‌ی وه‌رگرتوو، له‌(حه‌ما) و له‌(دیمشق) ده‌رسی فه‌رموده‌ی داوه، ئیمامی سوکی ده‌لی: (که‌سم نه‌دیت وه‌ک نه‌و زاته‌ قه‌لب سووک بیته‌ له‌سه‌ر خواپه‌رستی)، مامۆستا ئیجازه‌ی به‌ چه‌ندان داوه، له‌۷۴۳ ک - ۱۳۴۲ ز کۆچی دوابی کرد.

سه چاوه کان:

۱. الدرر الكامنة ۱ / ۱۲۳.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۰.

نه حمهد علي حهریری (۱۶۵)

ناوی نه حمدهه کوری عهلییه، ناسراوه به (حهریری عوسالی)، مهزهه بی شافیعی بووه، له (دیمشق) دابه زیوه، شیخی تهریقته تی (خهلوه تی) بووه، تهریقته تی له شا وه لی خهلوه تی وه رگرتووه، زاته کی خواناس و خاوه ن کهرامهت بووه، سالی ۱۰۴۸ ک - ۱۶۳۸ ز کۆچی دوابی کردووه.

سه چاوه کان:

۱. جامع کرامات الاولیاء ۵۵۸.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۸.

۳. معجم أعلام الكورد ۵۹.

نه حمهد علي شهوقی (۱۶۶)

ناوی نه حمدهه، کوری عهلی، کوری نه حمدهه، نازناوی (شهوقی) به، سالی ۱۲۸۵ ک - ۱۸۶۸ ز هاتووته دنیا.

له کورده کانی جزیره به، خۆی دهلی: گویم له باو کم بووه ده یگۆت نیمه ره چه له کمان کورده، پاشان چووینه ناو عاره بان، ناوبراو شاعیره کی چاک بووه سه روکی شاعیره کان (أمیر الشعراء) ی سه رده می خۆی بووه، ماوه ک له قوتابخانه ی (میسر) ی خویند، له به شی ته رجومه، پاشان سالی ۱۸۸۷ ز تهوفیق خدیوی ناردیه (فه رنه سا) له ۱۸۹۱ ز گه راوه (میسر) له وی کرا سه روکی نووسه رانی حکومهت، له ۱۸۹۶ ز نیردرا (جنیف) له ۱۹۱۵ ز سه فه ری (نه سپانی) ی کرد، ۱۹۱۹ ز گه راوه (میسر)، کرا نه ندانی کۆری بیواما قولان، له ۱۳۵۱ ک - ۱۹۳۲ ز کۆچی دوابی کرد.

به‌شیک له به‌ره‌مه‌کانی: فه‌صیده له‌سه‌ر شیوه‌ی بوردییه و هه‌مزیه‌ی (بوصیری) له مه‌تخی یقه‌مه‌به‌ر (د.خ)، الشوقیات: چوار به‌رگه، دول‌العرب، مجنون لیلی، علی بگ، عذراء الهند.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الأعلام / ۱ / ۱۳۳.
۲. معجم أعلام الكورد ۷۹ - ۸۰.
۳. معجم المؤلفين / ۱ / ۲۴۶.
۴. مشاهير الكورد ۹۲ - ۹۴.
۵. علماءنا في خدمة العلم والدين ۶۶ - ۶۷.

نه‌حمه‌د عه‌لی گه‌لالی (۱۶۷)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری عه‌لی یه، خه‌لکی (گه‌لاله‌یه)، سه‌ر به‌چۆمان، عه‌شیره‌تی باله‌که، مامۆستایه‌کی زۆر زیه‌ک بووه، شتی ئالتۆزی به‌ناسانی زانیوه، روو له‌خوا بووه به‌رۆژ به‌رۆژی بووه، به‌شه‌و شه‌ونویژی کردووه ته‌ریقه‌تی نه‌قسبه‌ندی له‌مه‌ولانا خالیدی شاره‌زوری وه‌رگرتووه، له‌لای چه‌ندان مامۆستای به‌رزنی خویندوووه، بۆ ئه‌وه:

۱. مه‌لا محه‌مه‌دی (خه‌تتی) مو‌فقی سو‌ران.
۲. مه‌لا نه‌بو به‌کری میر رو‌سته‌می خاوه‌نی وه‌ضع و نیسته‌عاره.
۳. مه‌لا عه‌لی وه‌سانی.
۴. مه‌لا یه‌حیای مزوری، تو‌حفه‌ی له‌لای خویندوووه.
۵. مه‌لا عب‌دالرحمان رو‌ژیانی، له‌خزمه‌تی نه‌وه ته‌واوی کردووه.

ئيجازه‌ی مه‌لا یه‌تی وه‌رگرتووه، شیخ ئیبراهیم فه‌صیح ناوی بیست کتییی دینی نووسیوه که له‌خزمه‌ت نه‌و زاته‌ی خویندوووه، دوایی ده‌لتی: {مامۆستا ناوه‌ ناوه‌ خۆی له‌ فه‌قیان ده‌دزیه‌وه، ده‌چروه‌ مزگه‌وت خوا به‌رستی ده‌کرد، من له‌ویش وازم لی نه‌ده‌هینا، ده‌چووم پرسیارم لی ده‌کرد، به‌کورتی نه‌و زانایه‌ دوای نوژی به‌یانی تا مه‌غریب خه‌ریکی

ده‌رس دانه‌وه بوو، به زۆریش ده‌رسی ئیبراهیم فه‌صیح بوو، پرسیاریان لی کرد: بۆ له‌گه‌ڵ نه‌و کوره‌ نه‌وه‌نده خۆت ماندوو ده‌که‌ی که‌چی له‌گه‌ڵ ئیمه‌ وانێ؟ ده‌یفه‌رموو: رۆله‌کانم نه‌وه حه‌قی باب و باپیرانی له‌سه‌ر هه‌موومان هه‌یه‌ واته‌: حه‌یده‌ریه‌ کان مامۆستای زۆریه‌ی مه‌لایه‌کانی کوردستان.

ره‌وشتی: ده‌رباره‌ی ره‌وشتی باس ده‌که‌ن، که‌ داده‌نیشت باسی دونه‌ی نه‌ده‌کرد، باسی که‌سی نه‌ده‌کرد، ووته‌ پیرۆزه‌کانی هه‌مووی هه‌ر خه‌یر بوون، ته‌نیا چاکه‌ی له‌ لا بوو، ده‌رباره‌ی میژووی له‌ دایکبوون و کۆچی دوایی هه‌یج لی نازانم، ته‌نیا نه‌وه‌نده‌یه‌: مامۆستایه‌ که‌ له‌ زانایه‌کانی چه‌رخه‌ی (۱۹) نۆزده‌ی زایی.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجد ۱۱۸ - ۱۳۷ - ۱۳۸ - ۱۳۹.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۶۱ - ۶۲.

۳. علماء ومدارس في أربيل ۱۰۱.

۴. بنه‌مالانی به‌ ناویانگی رواندز ۳۲.

نه‌حه‌مه‌د عه‌لی مه‌جده‌دین (۱۶۸)

ناوی نه‌حه‌مه‌ده، کوری عه‌لی، کوری نه‌بو غالیسه، ناسراوه‌ به‌ (مه‌جده‌دین)، مه‌زه‌به‌ی حه‌نبه‌لی بووه، سالی ۵۹۴ ک - ۱۹۷ ز له‌ (هه‌ولێر) هاتووته‌ دنیا، ماوه‌ک له‌وتی خویندوو، پاشان چوویته‌ (دیمشق) له‌وی نه‌شته‌جی بووه، ده‌رسی داوه، مامۆستا زه‌ین تیژ بووه، له‌ نه‌حو شاره‌زا بووه له‌ ۶۵۷ ک - ۱۲۵۹ ز کۆچی دوایی کردوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب / ۵ / ۲۸۸.

۲. بغية الوعاة / ۱ / ۳۴۴.

۳. مشاهير الكورد / ۱ / ۱۰۱.

۴. الاكليل في محاسن أربيل ۱۳۶.

۵. معجم أعلام الكورد ۵۹.

۶. الذیل علی طبقات الحنابلة ۴ / ۲۶۸.

ئه‌حمده‌د عه‌لی وه‌لزی (۱۶۹)

ناوی ئه‌حمده‌د، کورپی مه‌لا عه‌لی، کورپی مه‌لا عبداللهی، کورپی مه‌لا عبدالقادری، کورپی مه‌لا عه‌لی (فه‌وزی)یه، خه‌لکی گوندی (وه‌لزی)یه له‌ ناوچه‌ی باله‌کان، سالی ۱۳۴۷ك - ۱۹۲۸ز له‌ گوندی (تورجان) هاتوته‌ دنیا.

خویندنی: قورنانی پیرۆز و کتێبه‌ سه‌ره‌تاییه‌کانی ته‌واوکرد، هه‌ر له‌ ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی) تا (موخته‌صری منته‌ی) هه‌ر هه‌مووی له‌ خزمه‌ت کاکی مه‌لا محمه‌د خویند، بۆ زانسته‌کانی تر گه‌راوه‌ خزمه‌ت باوکی، دوایی چوووه‌ لای ئه‌و به‌رێزانه: مه‌لا عیصامه‌دینی شه‌فیعی، مه‌لا حوسینی مه‌جدی، مه‌لا حه‌سه‌نی شیخی، پاشان چوووه‌ لای مه‌لا عبد العظیمی موخته‌هیدی له‌ (سنه)، ماوه‌ له‌وێ تا ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: ده‌ستی کرد به‌ ده‌رس دانه‌وه، له‌ (نازریجان) و (بۆکان) و (مه‌هاباد).

دانراوه‌کانی: چه‌ند کتێبی داناون، له‌وانه:

۱. مه‌ناسیکی هه‌ج: به‌ فارسی.

۲. اثبات الواجب).

۳. نامیلکه‌ دژی (جه‌بریان).

۴. شه‌رحی (بانت سعاد).

سه‌رچاوه: تاریخ فرهنگ و ادب مکیان ۲۹۹ - ۳۰۲.

ئه‌حمده‌د عومه‌ر کفر عه‌زی (۱۷۰)

ناوی ئه‌حمده‌د، کورپی عومه‌ری، کورپی ئه‌بوشاکی (کفر عه‌زه‌یه)، یا قووتی هه‌مه‌وی ده‌لتی: {کفر عه‌زه: گوندیکی نزیک هه‌ولێره، له‌ نیوان هه‌ولێر و زێی خواوه‌وه‌یه}، له‌وانه‌یه‌ گوندی (عه‌زه‌ی) ئیستا بی که‌ له‌ نزیک گوندی (قونیانه)، مامۆستا ده‌رسی فیه‌قی حه‌نه‌فی له‌ قوتابخانه‌ی (مظفریه‌)ی هه‌ولێری خویندوووه، هه‌روه‌ها ده‌رسی

فهرمووده‌شی ههر له‌وئ ته‌واو کردووه، بو‌ویته مه‌لا و ههر له‌و شو‌یته ده‌رسی داوه، ههر له‌هه‌ولیر ماوه، تا له‌شکری هه‌ولا کۆی داگیر که‌ر هات به‌سه‌ر هه‌ولیری دادا و تالانی کرد، نه‌ویش چاوی به‌رای نه‌دا چیدیکه له‌هه‌ولیر دابنیشیت، رووی کرده ولاتی (شام)، سالی ۶۳۴ک - ۱۲۳۶ز له‌وئ نیشته‌جئ بوو، دوایی کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم البلدان ۴/۴۷۰.
۲. أربيل في العهد الاتابكي ۲۵۱.

نه‌حمه‌د عومه‌ر کوردی (۱۷۱)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی عومه‌ری، کورپی چه‌سه‌نی کوردیه، نازناوی نه‌بو عه‌ببسه له‌ (ته‌بریژ) ده‌رسی شه‌ریعه‌تی خویند، تا شاره‌زا بوو (المه‌ذب)ی نه‌بو ئیسه‌حاقی شیرازی له‌به‌ر کرد، هاته (به‌غدا) له‌ قوتابخانه‌ی (نظامیه) کرا (مدرس)، له‌ سه‌رده‌می خۆی تاکه زانای به‌ دین و به‌ ناوبانگ بوو، له‌ دیمه‌ن و روخساره‌وه نیوجه‌وانی نورانی بوو، زانیاری لی‌ده‌باری، له‌ ۵۹۱ک - ۱۱۹۵ز کۆچی دوایی کرد

سه‌رچاوه‌کان:

۱. طبقات الشافعية الكبرى ۳/ ۳۱۷ - ۳۱۸.
۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۴۴ - ۴۵.

نه‌حمه‌د عومه‌ر هه‌ولیری (۱۷۲)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی عومه‌ری، کورپی نه‌صری (هه‌ولیری)یه، ناسراوه به‌ (نه‌بونه‌صر) زانیایه‌کی شه‌رع زان بووه، ماوه‌ک ده‌رسی فهرمووده‌ی دایته‌وه، مامۆستا تا مانگی شه‌والی سالی ۵۵۱ک - ۱۱۵۶ز له‌ ژیاندا مابوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاريخ أربيل ۱/ ۲۴۴.
۲. معجم أعلام الكورد ۵۹.

نه حمهد فائیز بهرزنجی (۱۷۲)

ناوی نه حمهد فائیزه، کوری سهد مه حمودی، کوری سهد نه حمودی، کوری سهد عبدالصمدی کوری سهد حه سهدنی (گلّه زه رده) به، نه ویش نه وهی شیخ عیسیاه که بایره گه وره ی سهد کانی بهرزنجیه، سالی ۱۲۵۸ ک - ۱۸۴۲ ز هاتو ته دنیا.

خویندنی: قورنانی پرۆز و چهند کتیبکی فارسی و ته صریفی زه نجانی له خزمهت باوکی خویند، دوایی له لای مهلا غالب نه فهدندی نه و کتیانه ی خویند: عه وایلی جورجانی به شهر حه وه، سه عیدینی، جامی، نیساغوجی، فناری، وهضع، نیستیاره ی میر رۆسته مهیی، (الرساله الحنفیه)، عبدالله یه زدی، پاشان چووه لای مهلا سهد مصطفا نه فهدندی بهرزنجی کتیانی: قۆشه جی و وهضع و شهرحی شه مسیه و عه روز و تهذیب الکلام ی خویند، نه مجا چووه لای مهلا نه حمهدی نۆدشهیی له (سلیمانی) شهرحی هیدایه ی حکمهت و حاشیه کانی خویند، به شیکی له (مطول) له لای مهلا نه حمهد نه فهدندی بیر حه سهدنی موفتی چاومار خویند، وه به شیک له تهفسیری بهزواوی و شه ریهت و فه رمورده و نوصولی له لای خالی مهلا سهد کاک نه حمهد خویند.

پله و پایه کانی: سالی ۱۲۷۷ ک کرا (مدرس) له مزگهوتی نۆدشهیی له (سلیمانی)، له ۱۲۸۶ ک کرا قازی (کۆیه)، له ۱۲۹۴ ک کرا قازی قه ره داغ سه ر به سلیمانی، له ۱۲۹۷ ک کرا (نایب) له ده ور به ری (به غدا)، له ۱۳۰۰ ک کرا (نایب) له ده ور به ری (به صره)، له ۱۳۰۳ ک کرا نایب له موصل، پاشان کرا نه ندامی کۆری گه وره ی زانیاری له (نهسته مپۆل)، (مهلا سهد فائیز) هه ر چهنده سانه وهی نه بوو، له و شوین ده گۆزراوه بۆ نه و شوین، دوور ده خراوه له دۆستان و براده ران، به لام دۆستی به راستی هه ر کتیب بوو، قهت لئی دانه ده برا، قه له مه که ی براده ری به نه مه کی بوو، هه ر له گه لئی بوو، به رده وام خه ریکی نووسین بوو، دانراوی له چهند بابته هیه، له وانه:

۱. روضة الازهار في شرح غاية الإختصار: فارسی به، له ۱۲۷۷ ک له سلیمانی

ته وای کردیه.

۲. خلاصة العقيدة في شرح الدرّة الفريدة: عهريه يه، سالتى ۱۲۷۸ك له سليمانى تهواوى كرديه.
۳. تحفه الاخوان في شرح فتح الرحمن في المعانى والبيان: سالتى ۱۲۸۳ك له سليمانى تهواوى كرديه.
۴. تسهيلات برزنجية، دهر عوامل جدوليه (نهحو)وه، به توركى، سالتى ۱۳۰۰ك له نهسته مبولّ تهواوى كرديه.
۵. البدر الكامل في إختصار التصريف والعوامل: سالتى ۱۳۰۰ك له نهسته مبولّ تهواوى كرديه.
۶. جلاء الطرف في اختصار الصرف سالتى ۱۳۰۱ك له مونته فيك داينايه.
۷. حميدية في اختصار الصرف والنحو: توركى يه سالتى ۱۳۰۳ك له كهريه لا تهواوى كرديه.
۸. أنفس الفوائد في شرح الفرائد: عهريه يه، سالتى ۱۳۰۶ك له دهريه سيم تهواوى كرديه.
۹. السيف المسلول في القطع بنجاة أصول الرسول، سالتى ۱۳۰۶ك له دهريه سيم تهواوى كرديه.
۱۰. خير الأثر في النصوص الواردة في مدح آل خير البشر: توركى يه سالتى ۱۳۰۶ك له دهريه سيم تهواوى كرديه.
۱۱. زبدة الآمال في ترجمة نصوص الآل: توركى يه سالتى ۱۳۰۷ك له نورفه تهواوى كرديه.
۱۲. نص القرآن في وجوب طاعة السلطان: عهريه يه سالتى ۱۳۰۸ك له نهسته مبولّ تهواوى كرديه.
۱۳. الدر المنظوم في إيضاح ما اشتمل على سبعة العلوم، سالتى ۱۳۰۸ك له نهسته مبولّ تهواوى كرديه.

۱۴. بهجة البیان علی تحفة الاخوان، سالی ۱۳۰۹ له قهسطمونی تهواوی کردیه.
 ۱۵. إرشاد العباد إلى تصحيح الاعتقاد: سالی ۱۳۱۳ك له قهسطمونی تهواوی کردیه.
 ۱۶. السحر الحلال في تعريفات العلوم: سالی ۱۳۱۲ك له قهسطمونی داینایه.
 ۱۷. أبهى القلائد في تلخيص أنفس الفوائد، سالی ۱۳۱۱ك له قهسطمونی تهواوی کردیه.

۱۸. كنز اللسن، المكنوز فيه ستة ألسن واثنا عشر فن، سالی ۱۳۱۳ك - ۱۸۹۵ز له موصل داینایه، سالی ۱۹۸۰ز به لیکۆلینهوهی شیخ محهمدی خال له بهغدا چاپ کرا، لهسه نهرکی کۆری زانیاری کورد.

باسی (کنز اللسن) وهك شیخ محهمدی خال دهلتی:

(مهلا سهید فائیز) نهو کتیبهی دابهش کردیه به یازده خانه به (عاموودی) له سهروه بو خوارهوه بخوینهوه، خانهی یه کهم دهبته: (کهلام)، دووهم: (تفسیر)، سیهم: (حهدیس)، چوارهم: (فیهه)، پینجهم: (نهحو و صرف)، شهشم: (حیکمهت)، ههوتهم: (مهنتیق)، ههشتم: (بهلاغه و ناداب)، نۆیهم: پنج بهیتی تورکی یه له مهدهی سولتان عبدالحمیدخان، دهیم: شمش بهیتی فارسی یه له مهدهی سولتان عبدالحمیدخان، یازدهیم: چوار بهیته دوو فهیرهسی یه سیهم رووسی یه، چوارهم کوردی یه.

به پانی له راستهوه بو چهپه بخوینهوه، تورکی و فارسی و فهیرهسی و رووسی و کوردی ههموو دهبنه عهههیی، شیعره کانش دهگۆرین دهبنه مهدهی سولتان و چهند جزره نامۆزگاری، دوا وشه کانی خانهی دواپی کۆبکهوه، دهبنه بهیته شیعریک میژووی دانانی کتیبه کهی لی دهرده چیت، بهیته که نهوه یه:

ما نیل ما أبدعت من عجائبي   لذا أتى التاريخ (من غرائبی)

ووشه ی (من غرائبی) به لیکدانهوهی نهجهدی دهکاته ۱۳۱۳ك، به راستی

کتیبکی بی وینهیه، چۆن توانی له یهک لاپههه، نهو ههموو زانیاریانهی لیک جودا کۆبکهوه؟ زۆر سهیره به دریزی بیخوینهوه زانیاریهک و زمانه که، به بهرینی بخوینهوه دهیته

زانیاری و زمانیکی تر، لهوش سهیر تر نهویه، نهو زمانانهی و لیکدوور و ریزمان جودا چۆن هینایه سهر زمانی عهرهیی؟ تهفسیر و مهنتیق و نهحو له کئی؟ کوردی و فهیرهنسی و روسی و تورکی له کئی؟ چۆن لیکدرا نهوه؟ چۆن داندرا نهوه؟ چۆن ریک کهوتن؟ وهلامی ههموو نهو پرسیارانه تهنا نهویه: ﴿ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾، (الجمعة / ۴).

کۆچی دوابی: سالی ۱۳۷۷ک - ۱۹۱۸ز له (ئهسته مبول) کۆچی دوابی کرد.
 کوره کانی: ماموستا چوار کوری هه بوو: شیخ عارف حکمهت و شیخ رهشید و شیخ عهلی و شیخ عبدالکریم.
 سهر چاوه کان:

۱. أبهي القلائد في تلخيص أنفس الفوائد/ پيشه کی.
۲. كنز اللسن/ پيشه کی.
۳. البيتوشي ۵۴.
۴. الشيخ معروف النودهي ۹۵.
۵. هدية العارفين ۱۹۳/۵.
۶. إيضاح المكنون ۱۳/۳.
۷. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۸۴ - ۸۵.
۸. معجم المؤلفين ۲/۴۳.
۹. الأعلام ۱/ ۱۸۳ - ۱۸۴.
۱۰. تاريخ السلیمانیه ۲۳۶ - ۲۳۹.
۱۱. معجم أعلام الكورد ۶۷ - ۸۳.

نه حمهد فتوح گۆرانی (۱۷۴)

ناوی نه حمده، کوری فتوحی، کوری محمهد سه عیدی، کوری مهلا نیراهیمی، گۆرانی به، زانیایه کی فهرمووده ناس بووه، سالی ۴۸۵ک - ۱۰۹۲ز له شاری مه دینهی

یروز هاتووته دنیا. دهرسی له لای باوکی و شیخ نه بو طاهیری مامی خویندوووه، ئیجازهی مهلایهتی له مهلا ئیراهیمی باپیری وهرگرتوووه، ناوبراو ناسراوه به زاتهکی به دین و له خواترس، له ۵۸۸ك - ۱۹۲ از له تهمه نیکی درێژ و پر خێر و بهره کهت کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه: معجم أعلام الكورد ۶۰.

نه حمهد موبارهك نه صیبی (۱۷۵)

ناوی نه حمه ده، نازناوی ته قیه دینه، کوری موباره کی، کوری نه وفه له، خه لکی (نه صیبی)، زانا و رۆشنیر بووه، له مانگی ره جهبی سالی ۶۶۴ك - ۱۲۶۶ از له جزیره کۆچی دوایی کرد.

چهند کتیبی داناون له وانه: شرح مقصورة ابن درید، شرح ملحمة الإعراب، العروض، منظومة في الفرائض، دیوان خطب.

سهرچاوه کان:

۱. معجم المؤلفين ۲/۵۷.

۲. كشف الظنون ۲/ ۱۸۰۸.

نه حمهد محه مههد نادهم باله کی (۱۷۶)

ناوی نه حمه ده، کوری محه مه دی، کوری ناده مه، عه شیره تی (باله که)، له لای باوکی خویندوووه و بێ گه شتوووه، له زۆر شوین و ههوار و گوند و شار گهراوه بۆ بردنه سهری خویندنه کهی، سالی ۱۲۲۸ك - ۱۸۱۳ از کتیبی (که مال) ی شهرحی شافییهی نووسیتوووه، له دواي حاشیه کانی سهر کتیبه که به زۆری ناماژه بهو جیانه ده کات که لهو کاته لێ نیشه جی بووه، ئەو ده ستنوسه ئیستا له لای ئیمهیه، ته نیا لهو کتیبه ناوی ئەو جیگایانهی نووسیون، که لێ خویندووونه، ناوه کانیان نه وانهن: سابلاغ، شیخ وه مان، نه جد سولاوکه، سینگوره، ئیران، گويزان، دێلزه، کهرکوک مزگهوتی نایب ئوغلی. له گه ل چهند شوینانی تر که نووسینه کانیان رهش بووینهوه و باش ناخویندرینهوه.

زۆر سه‌یره نه‌گه‌ر كه‌سێك ته‌نیا له‌ یه‌ك كێتیب نووسین ئه‌وه‌نده‌ هه‌وارانه‌ بكا، ئه‌دی له‌ نووسینه‌كانی تر، تا خوێندنه‌كه‌ی بردیته‌ سه‌ر ده‌بیت چهند شوینی كرده‌یی؟ به‌لام چونكه‌ مه‌به‌سته‌ كه‌ راست بووه‌، گه‌رانه‌ كه‌ بۆ خودا بووه‌، هه‌رچهنده‌ ماندوو بووه‌ گوتی به‌ نازار نه‌داوه‌، خوای گه‌وره‌ش ئه‌و ته‌رزه‌ زاتانه‌ی هه‌لبژاردن، كرده‌یه‌ سه‌روه‌ری دنیا و قیامه‌ت، ڕی و ڕیازی چاكه‌یان كرا ده‌ستووری ژیان، نووسه‌ر و میژوونوسان، شانازی به‌ به‌لاو كرده‌وه‌ی ژیاننامه‌یان ده‌كه‌ن، تاكو دنیا ده‌چیته‌سه‌ر، مامۆستا كێیی (البحرالجمان فی بیان معضلات القرآن)ی داناوه‌، سالی ١٢٤٦ك - ١٨٣٠ز له‌ گوندی (سنجاغ) سه‌ر به‌ (سابلاغ) ته‌واوی كردوه‌.

سه‌رچاوه‌كان:

١. علماء ومدارس في أربيل ١٠٧.
٢. بنه‌ماله‌كانی به‌ناوبانگی رواندز ٧٥ - ٧٦.
٣. ده‌ستووسی كه‌مالی شه‌رحی شافییه‌.
٤. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ٦/٦٤.
٥. الامیر الكردي محمد الرواندي ٥٠.
٦. شه‌ره‌فنامه‌/ ته‌رجه‌مه‌ی جه‌میل رۆژبیانی ٤٧٠.

ئه‌حمه‌د مه‌مه‌د ناشۆکانی (١٧٧)

ناو و نژادی: ناوی ئه‌حمه‌ده‌، کورپی فه‌قی، مه‌مه‌دی، کورپی عه‌زیز، کورپی ره‌سوله‌، باپیری دایکی نووسه‌ری ئه‌م میژووه‌یه‌، عه‌شیره‌تی (گه‌ردی)یه‌، باپیره‌ گه‌وره‌ی هاتووته‌ گوندی (ناشوکان) له‌ ناوچه‌ی به‌رانه‌نی، بۆیه‌ ناسراوه‌ به‌ (ناشوکانی)، سالی ١٢٩٧ك - ١٨٧٩ز له‌ ناشۆکان هاتووته‌ دنیا.

خوێندنی: قورنانی بیروزی له‌ لای باوکی خوێند، دوایی چووه‌ قوتابخانه‌کانی ده‌شتی هه‌لیه‌ر، دوایی هاته‌ (هه‌ولیه‌ر) لای شیخ عه‌لی له‌ مزگه‌وتی (خانه‌قا)، پاشان چووه‌ ناوچه‌ی خوێشناوته‌تی، ماوه‌ك له‌ (هه‌رتهل) بوو، ماوه‌ك له‌ (بیتوته‌) لای مه‌لا نه‌بی، نه‌مجا

چوووه (خه‌ته) لای مه‌لا عبدالفتاح، له‌وئی چوووه (شەقلا‌وه)، لای مه‌لا (طاها) له‌وئی چوووه (بالیسان) لای مه‌لا شیخ طاها، له‌و کاته جه‌نابی شیخ مصطه‌فای نه‌قشبه‌ندی له‌وئی فه‌قی بوو، پاشان چوووه (گردمه‌لا) لای مه‌لا عوسمانی (شه‌وه‌کی)، ماوه له‌وئی تا نیجازه‌ی وه‌رگرت، مه‌حمود کاکه‌ خانی سه‌رۆکی عه‌شیره‌تی دزه‌یی به‌بوونه‌یه‌ حه‌وت رۆژ نا‌هه‌نگی گێرا، نه‌رکی میوانداریه‌که‌ی کیشا، پاشان بۆ به‌ره‌که‌ت نیجازه‌ی تری له‌ شیخ نه‌بوه‌کری هه‌رشه‌می وه‌رگرت له‌ (هه‌ولیر).

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له‌ گوندی (مورتکه) دوایی باری کرد، چوووه (قه‌ره‌موکیان) له‌وئی رۆیشت چوووه (گرداره‌ق)، پاشان چوووه (بنه‌سراوه‌) ی گه‌وره، چه‌ند سالان له‌وئی مه‌لا بوو، ده‌رسی ده‌داوه، دوایی له‌ چه‌ند که‌سانیک له‌ خه‌لکی گونده‌که‌ دلێ نیشا، باری کرد بۆ (هه‌ولیر) که‌مه‌ک له‌وئی ماوه، باری کرد بۆ (که‌ورگۆسک)، له‌وئی رۆیشت چوووه (باقرت) ی قه‌راج، سوپاس بۆ خودا له‌و هه‌موو شوینانه مه‌دره‌سه و فه‌قیانی هه‌ر هه‌بوو.

فه‌قیه‌کانی: چه‌ند له‌ مه‌لایه‌ چاکه‌کان له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌و ده‌رچووینه، به‌شیکیان نه‌مانه‌ن: مه‌لا صالحی کۆزه پانکه‌ی، مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی سویری، مه‌لا نه‌حه‌دی گه‌زنه‌یی، مه‌لا نه‌حه‌دی نا‌کری، مه‌لا عومهری ته‌رجانی، مه‌لا نه‌حه‌دی به‌حرکه‌یی، محه‌مه‌د شیخ عبدالله نه‌قشبه‌ندی، نه‌سه‌د شیخ عبدالرحمان نه‌قشبه‌ندی، مه‌لا عه‌لی له‌یلانی، مه‌لا سه‌عیدی باغه‌مه‌ری، مه‌لا سه‌عیدی فه‌ره‌ادی، مه‌لا صادقی فه‌ره‌ادی، مه‌لا ئیسماعیل سوسه‌یی، مه‌لا حوسینی برای، مه‌لا مصطه‌فای برازای، مه‌لا عبدالله‌ی برازای، مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی برازای، مه‌لا عبدالعزیزی برازای، مه‌لا عبدالقادری برازای، مه‌لا محه‌مه‌دی باشووری، مه‌لا محه‌مه‌د سه‌عیدی کوری، مه‌لا مه‌سه‌ودی کوری.

خو وره‌وشتی: زاته‌کی حه‌ق گۆبووه، به‌ سام و به‌ هه‌یه‌ت بووه، سه‌ر بلند بوو، بۆ پیاوانی ئاینی بار قۆر بوو، به‌ ده‌ستی خو‌ی خزمه‌ت میوانانی ده‌کرد، مامۆستا مه‌لا خدری شامه‌ری ده‌یگۆت: جاره‌ک میوانی بووم، خو‌ی خزمه‌تی ده‌کرد، منیش به‌ سه‌ر خو‌دا شکامه‌وه و گوتم: مامۆستا نه‌تو دانیشه نه‌من خزمه‌ت ده‌که‌م، وه‌لامی داوه: {نه‌خیر

ناچار چووه قهراج، مالی بابی هیتا ناشوکان، چهند مانگیك به نه‌خۆشی ماوه، له نه‌نجامدا سالی ۱۹۵۶ز کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی نیوان (داره‌به‌ن) و (ناشوکان) له ته‌ك بابی و هه‌ردوو براکانی خۆی مه‌لا حوسین و محهمهد عه‌لی به‌خاك سپێدرا.

مامۆستا دوو کورپی هه‌بوو:

۱. محهمهد سه‌عید، له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۹۲۳ز هاته دنیا، له ۱۹۴۱ز له فه‌قیه‌تی به‌گه‌نجی له گوندی (به‌حرکه) نه‌خۆش که‌ت، بردیانه‌وه لای بابی له (بنه‌سراوه) له‌وی کۆچی دوایی کرد و به‌خاك سپێدرا.
  ۲. مه‌لا مه‌سعود، له مه‌ودوا به‌تایه‌ت باسی ده‌که‌ین — إن شاء الله — .
- سه‌رچاوه‌کان:

۱. الإكليل في محاسن أربيل ۳۰۲ - ۳۰۴ .
۲. گوڤاری هه‌ولێر ۱۵۶ - ۱۵۷ .

نه‌حه‌مه‌د محهمهد نامیدی (۱۷۸)

ناوی نه‌حه‌مه‌د، کورپی محهمهدی، کورپی سه‌جاجی (نامیدی)یه، ناسراوه به (تاجه‌دین أبو‌الفتح)، سالی ۸۲۱ك - ۱۴۱۸ز کۆچی دوایی کرد. کتییی (حقائق الإرساد فی دقائق الإرشاد)ی داناوه، له ده‌وروبه‌ری سالی ۸۰۰ك - ۱۳۹۷ز ته‌واوی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. كشف الظنون / ۱ / ۶۷۱ .
۲. هدية العارفين / ۵ / ۱۲۲ .
۳. معجم المؤلفين ۲/۸۹ .

نه‌حه‌مه‌د محهمهد (نه‌بو‌السعود) (۱۷۹)

ناوی نه‌حه‌مه‌د، کورپی محهمهد نه‌بو سعودی نامیدی یه، نازناوی شه‌مه‌دینه، له ۹۴۰ك - ۱۵۳۳ز هاتووته‌دنیا، ده‌رسی له لای باوکی و چهند زانایانی سه‌رده‌می خۆی

خویندوو، له‌بەر زیره‌کی هەر له گه‌نجیه‌وه دامه‌زرا به (مدرس) له قوتابخانه‌ی (رۆسته‌م پاشای سه‌دری نه‌عه‌زم)، هه‌روه‌ها ده‌ستی شیعی هه‌بووه، له‌سه‌ر قه‌سیده‌ی باوکی شیعی نووسیوه، له ۹۷۰ ک - ۱۵۶۲ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب / ۸ / ۳۵۷ - ۳۵۸.

۲. مشاهیر الکورد ۱/۲۵۹.

نه‌حمه‌د محه‌مه‌د نومه‌ر گومه‌ته‌ی (۱۸۰)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی محه‌مه‌دی، نومه‌ر گومه‌ته، مه‌لایه‌کی زیره‌ک و به‌توانا بووه، سالی ۱۳۰۵ ک - ۱۸۸۷ ز مه‌لا بووه له گوندی (دووسه‌ره)، له ۱۳۰۶ ک نامیلکه‌ی مه‌لا ئیبراهیمی کۆبی له پشتگیری شیخ نه‌بی ماویلی نووسیوه، له ۱۳۱۹ کۆچی مه‌لا بوو له (قنطرة) ی پردي. ناوبراو ده‌باره‌ی ته‌سه‌روف و جه‌زه‌بی سو‌فیان دانراوی هه‌یه.

سه‌رچاوه: بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانیانی کورد ۳ / ۳۲۳.

نه‌حمه‌د محه‌مه‌د نه‌حمه‌د چه‌رانی (۱۸۱)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی محه‌مه‌دی، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی عبدالغنی (چه‌رانی)یه، سالی ۷۰۲ ک - ۱۳۰۲ ز هاتوته‌دنیا. ده‌ستی به‌خویندن کردوو ه‌پاشان چوووته (دیمشق) زانیه‌کی شهرع زان و له خواترس بووه، مه‌زه‌بی حه‌نه‌فی بووه، کتیبی (بن ته‌یمیه) ی ریتکخستوو، له مانگی جیمادی دوومی سالی ۷۴۵ ک - ۱۳۴۴ ز له (دیمشق) کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۶/۱۴۲.

۲. معجم أعلام الکورد ۶۷.

ئه‌حمه‌د مه‌مه‌د نيسماعيل جه‌رانی (۱۸۲)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی مه‌مه‌دی، کورپی نيسماعيله، خه‌لکی (جه‌ران)ه، له کوردستانی (تورکیا) له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۹۶۵ك - ۱۵۵۷ز هاتووته‌دنيا، ده‌رسی له‌لایه‌ن چهند مامۆستای به‌رز خویندووه، تا شاره‌زا بووه له زانیاریه‌کانی قورنانی پیروز و فه‌رموده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) هه‌روه‌ها له‌و بابه‌ته‌ ده‌رسی داوه.

سه‌رچاوه: درة الحجال في أسماء الرجال / ۱ / ۲۴۳.

ئه‌حمه‌د مه‌مه‌د ئه‌حمه‌د دینه‌وه‌ری (۱۸۳)

ناوی ئه‌حمه‌ده، نازناوی ئه‌بو به‌که‌ه، کورپی مه‌مه‌دی، کورپی ئه‌حمه‌ده، خه‌لکی دینه‌وه‌ره، له زانایه‌ مه‌زنه‌کانی مه‌زه‌بی حه‌نبه‌لی بووه له (به‌غدا) له شه‌ریعت و مه‌نتیق و ئاداب زانیاری به‌هێزبووه، کتیبی (التحقیق في مسائل التعليق)ی داناوه، مامۆستا دل نهرم و به‌روح بووه، ریتزی زانایانی پیشووی زۆر گرتووه، که ناویان ده‌هات یه‌کسه‌ر ده‌گریا، ده‌فه‌رموو زانایانی نایین له لایه‌ن خوا ریتزدارن، تکام وایه‌ منیش له‌وان بژمیری، له ۱۹۳۲ك - ۱۹۳۷ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. البداية والنهاية / ۱۲, / ۲۳۰

۲. شذرات الذهب / ۴ / ۹۸ - ۹۹,

۳. معجم المؤلفين / ۲ / ۶۸,

۴. هدية العارفين / ۱ / ۸۳,

۵. إيضاح المكنون / ۱ / ۲۶۷,

۶. علماءنا في خدمة العلم والدين, ۴۲,

۷. الذيل على طبقات الحنابلة / ۳ / ۱۹۰ - ۱۹۱,

۸. معجم أعلام الكورد, ۶۳,

۹. وفيات الأعيان / ۱ / ۱۳۱ - ۱۳۴.

ئه حمده محه مه دنه مین گفتارۆ (۱۸۴)

ناوی ئه حمده، کوری محه مه دنه مینی، کوری مهلا موسای، نه قشبهندی، ناسراوه به (گفتارۆ) سالی ۱۹۱۵ز له (دیمشق) هاتووته دنیا.

خویندن: له خزمهت باوکی دهستی کرد به خویندن، قورنانی پیروزی ههموو له بهر کرد له بهر زیره کی له تمهنی (۱۰) ده سالان فیری زمانی فره نسی بوو، دوایی چوو له لای (نه بوخهیری مهیدانی) نه حوی خویند، له لای محه مه د سلیمی حهلوانی ته جویدی خویند، ههروهها تهفسیر و فیهه و فره نیزی له لای چهند زانیانی ئه و سهردهمی خویند، ئه محه دهستی ده تهریقهتی نه قشبهندی گرت به توندی، ئیجازهیی مه لایهتی له خزمهت باوکی وه گرت.

مه لایهتی: پاش کۆچی دوایی باوکی سالی ۱۹۳۸ز له مزگهوتی (أبوالنور) له دیمشق دهستی کرد به دهرس دانهوه و وتاردان و نامۆزگاری خه لکان، قوتاییان و مریدان به جاره ک روویان تینکرد، بۆ فیربوونی شه ریعهت و تهریقهت، سالی ۱۹۵۱ز کرا موفقی (دیمشق) سالی ۱۹۶۴ز کرا موفقی گشتی (سوریا).

مامۆستا بانگهوازی ده کرد، بۆ جی به جی کردنی واجه کانی خودا، بۆ رویشتن له سه رینگای ئیسلام، له و بابه ته سی بروانامه ی دکتۆرای به چهنگ هیناوه:

۱. له نه نه دنه نو سییا سالی ۱۹۶۸ز.

۲. له پاکستان سالی ۱۹۸۴.

۳. له سو دان سالی ۱۹۹۴ز.

(مامۆستا گفتارۆ) بۆ به لا و کردنه وه ی نایی پیروزی سه فه ری کردووه بۆ نه وروپا و نه مریکا و رۆژه لاتی ئاسیا، نه ندام بوو له یازده رینکخراوی ئیسلامی، شازده زانکۆ و په یمانگای نایی له (سوریا) دامه زران دووه. مامۆستا ته نیا نامۆزگاری گه نجه کان و پیره کانی ئیسلامی نه ده کرد، به لکو قه شه و په تره ک و ئوسقوفه کان ده هاته نه خزمه تی بۆ لا بردنی کیشه کانیان و نزیک بوونه وه له ئیسلام.

ماموستا بهردهوام قوتابی ولاتان دههاتنه خزمهتی بۆ ده‌رسدانه‌وو وهرگرتیان، له قوتابخانه‌کانی نایینی، نه‌وه‌ش کاره‌کی ناسان نیه مه‌لایه‌کی کورد و اهلبکه‌ویت له ناو جهرگه‌ی عه‌ره‌به‌ستان، له جینگایه‌ک وه‌ک (سوریا) سه‌رۆکه‌که‌شی، (حافیز) نه‌سه‌د بیته، شانازی به خزمه‌تی نه‌و ماموستایه‌ بکا و ریز و حورمه‌تی بگری، منیش له‌و بابته‌ ده‌لیم:

به‌لام گهر مه‌لا روو له‌ خواکا	به‌ راستی له‌ دل پشت له‌ دنیاکا
له‌ خزمه‌ت نایین شه‌و و روژانی	چاک هه‌ول بدا نه‌وه‌ی تووانی
بایه‌خ نه‌داتن به‌ مولک و ده‌ولته‌ت	به‌ پله‌ی به‌رزی کورسی و سه‌لته‌نه‌ت
زمان ره‌وان و قه‌لهم له‌ کار بیته	بۆ نه‌و نایینه‌ هه‌ر خزمه‌تکار بیته
به‌رزی ده‌کاتن خودایی گه‌وره	سه‌ر شاو و میران ده‌یکاته‌ گه‌وره
ده‌پاریزیقن، ده‌یکاته‌ قه‌لات	بۆ خزمه‌ت نایین، بۆ گه‌ل و ولات
چاودیری ده‌کا، له‌ دو‌شتمانی	له‌ ناله‌باری، ناخیر زه‌مانی
وامان لی‌ بکه‌ی، به‌ فه‌زلت خودا	بۆ نه‌و نایینه، بین جان فیدا

کۆچی دوا‌یی: (ماموستا کفتارۆ) له‌ به‌رواری ۲۰۰۴/۹/۲ ز له‌ دیمشق کۆچی

دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه: معجم‌ اعلام‌ ال‌کورد ۶۱.

نه‌حه‌مه‌د مه‌حه‌مه‌د مه‌حه‌مه‌د جزیری (۱۸۵)

ناوی نه‌حه‌مه‌د، کورپی مه‌حه‌مه‌دی، کورپی مه‌حه‌مه‌دی، شافیعی یه، ناسراوه‌ به‌ (نه‌بو به‌کر)، خه‌لکی جزیره‌ی بو‌تانه‌ له‌ کوردستانی (تورکیا)، وه‌کو باوک و مامه‌کانی زانا و زیره‌ک بووه، شه‌رحی له‌سه‌ر (المقدمه‌ الجزریه‌) ی باوکی کردووه، له‌ ته‌جوید، ناوی ناوه (الخواشی المفهمه‌ فی شرح‌ المقدمه‌)، ناوبراو سالی ۷۸۰هـ - ۱۳۷۸ز له‌ (دیمشق) هاتووته‌ دنیا، وه‌ له‌ سالی ۸۲۷هـ - ۱۴۲۴ز کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الضوء‌ اللامع‌ / ۲ / ۱۷۰.

۲. هدیه العارفین ۱ / ۱۲۳.
۳. معجم المؤلفین ۲ / ۱۴۸ - ۱۴۹.
۴. كشف الظنون ۲ / ۱۱۱۸ - ۱۷۹۹.
۵. معجم أعلام الكورد ۶۳ - ۶۴.

شیخ نه حمهد محه مهاد جزیری نه نصاری (مهلا ی جزیری) (۱۸۶)

ناو و نژادی: ناوی نه حمهده، کوری مهلا محه مهاده، خه لکی جزیره ی بۆتانی کوردستانی (تورکیا) به هۆزی (نه نصاری) به، باوکی سه رۆکی قازیان بووه له (شام) ماوه کیش سه رۆکی قازیان بووه له (نهسته میۆل). نهو زاته سالی ۹۷۵ک - ۱۵۶۷ز له شاری (جزیره) ی بن چیای (جودی) هاتووته دنیا.

خویندنی: قورنانی پرۆز و چهند کتیبی سه ره تایی له خزمهت باوکی تهواو کرد پاشان وه کو فه قییانی کوردستان له چهند شوین گهرا بۆوه ی خویندنه که ی بیاته سه ر، له وانه: جزیره، هه کاری، دیار به کر، نامیدی، دوا قۆناغی چووه گوندی (سه رباس) سه ر به دیار به کر، لای مهلا طاه، پاش نهوه ی فیری زمانی عه ره بی و فارسی و تورکی بوو، نیجازه ی وه رگرت.

مهلا به تی: نه مجا کۆتایی به خویندن هینا، بووه پیش نوێژ و ده رس بیژ، له گوندی (سه ربا) سه ر به دیار به کر، دوا یی باری کرد چووه (حه سه ن کیف) که ئیستا پنی ده لین: (سه رناق)، لهوی ده رسی ده دا، پاشان گهراوه (جزیره) له قوتابخانه ی (سه ر) ی به ناوبانگ کرا (مدرس)، به رده وام بوو له سه ر جی به جی کردنی کاروباری ئیسلامه تی تا سالی ۱۰۵۰ک - ۱۶۴۰ز کۆچی دوا یی کرد، هه ر لهو شوینه به خاک سپێردا.

شاعیراتی جزیری: (شیخ نه حمهد) جگه له مهلا به تی شاعیر و نه دیبکی پایه دار بووه، چهند جۆره نازناوی بۆ خۆی ته رخان کردووه، ههروهک له شیعره کانی ده دیترین، جار وایه ده لتی: (مهلی) وه کو نهو شیعره:

سه‌لوا ره‌وان زهر‌رین وهره‌ق، چیه‌چک (مه‌لی) دین سه‌د نه‌سه‌ق
 (یا‌قوتها یحکی الشفق، یحکی عقوداً کو‌کبا)
 جاروایه ده‌لی، (مه‌لا)، وه‌کو نه‌و شیعره:
 (مه‌لا) بی‌قامه‌تا یه‌کتا، قیامه‌ت من به‌چه‌هقان دی
 فیراقی‌ رووسیبان ته، ژمن جانی‌ شرین چیدا
 جاریش وایه ده‌نوسی، (نیشانی) وه‌کو نه‌و شیعره:
 وهره نیشان (نیشانی) ده‌خو بی‌په‌رده سه‌حهر
 لی‌ ژخونی‌ بکه‌ په‌ر هیز، کو‌شه‌یدان چ حساب
 (نیشانی) یا به‌مانای نیشانه‌ی تیری گه‌ردوونه، یا نیشانه‌ی چاره‌بازه‌که‌ی یاره،
 یا نیشانه‌ی سه‌رکولمه‌ی یاره، جاریش وایه (نیشانی) و (مه‌لا) کۆده‌کاته‌وه بو‌نمونه:
 جاره‌کی گوه‌ت (نیشانی) نه (مه‌لا) بی‌وهره بان‌ی
 وی ژمن خوست دل و جان و ده‌هن و کامه‌لبالب
 جاریش وایه ناوه‌که‌ی خو‌ی (نه‌حه‌د)ی نووسیوه، وه‌ک نهم شیعره:
 نه‌ر ب کوشتن وهر ب هشتن نهم و فه‌رمان‌ی تمیه
 {أحمد) عبد رقیق واقف بین العیبد}
 جاریش وایه (مه‌لی) و (مه‌لا)ی کۆده‌کاته‌وه، وه‌کو نهم شیعره:
 هاته ده‌ستی‌ مه‌ دره‌قصی‌ وه‌ دگو‌بل ژ (مه‌لی)
 ده‌ست بکس دی دسه‌مایا، کو (مه‌لا)تی‌ ناده‌م
 جاریش وایه نیشانی و مه‌لا و مه‌لی‌ کۆده‌کاته‌وه، بو‌نمونه:
 قه‌صد سه‌رچه‌شمه‌یی حیوانی‌ حه‌قیقه‌ت که (نیشانی)
 ب جیهانی‌ مه‌به مه‌غرور کو‌جیهان عینی‌ سه‌رابه
 سه‌رکه‌شی شیوه‌یی نه‌ربایی‌ وه‌فا نینه رحی‌ من
 ته‌ژ دل صوه‌ت (مه‌لا) به‌س ب، (مه‌لی) راجفایه

جاریش وایه (نیشان) به‌کار دیتی به‌بی (بی) یه‌ک ئەلف له دوا داده‌نی، ده‌لی:

(نیشانا) قاب قه‌وسه‌ینی کو قه‌وس نافیته نه‌بصاران

د ته‌قویما ته‌جه‌لایی ب‌سه‌ر لی بوون هیلال نه‌برۆ

(شیخ نه‌محمد) له چامه‌ی (نیرو ژ ده‌ریا خه‌نجهری....)، حه‌فده‌جار (مه‌لا)ی

به‌کاره‌یتاوه، له‌و دیوانه به‌راستی شاعیراتی جزیری به‌ده‌رده‌که‌ویت، شیعه‌کانی به‌هموو جو‌ره جوانکاری رازاندیته‌وه، ناوه‌رو‌که‌که‌ی پره‌ له (به‌لاغه)، خوینده‌وار لی سه‌رسام ده‌بی، له‌به‌ر جوانی دارشتنی ووشه‌کان و ریک و پیک کیسه‌که نه‌وه‌ی ده‌مانا‌که‌شی نه‌گا به‌شی خۆی تامی لی وهرده‌گری.

له‌سه‌رپا ب‌روانی باسی یاره خو‌شه‌ویسته‌که‌یه‌تی که به (سه‌لا) و (سه‌لوا) ناوی ده‌بات، به‌به‌ژن و بالا و قه‌دی نه‌و شو‌خه‌نازداره هه‌لده‌لی، چه‌ند له‌سه‌ر زاری خو‌شه‌ناوی کوله و خه‌ت و خال و رو‌خسار و چاو و برۆ و په‌رچه‌می، نه‌گه‌ر خۆت نقۆم ب‌که‌ی له‌قۆلایی نه‌و ده‌ریایه بی سنوره، هیز و توانی نه‌و مه‌له‌وان بازیته هه‌بی، ده‌بینی له‌ژیر نه‌و هه‌موو چالاکیانه، مه‌به‌ستیکی هه‌ره گرینگی هه‌یه، نه‌وه‌ش هه‌موو ته‌سه‌رووی نیسلا‌مییه، خواناسین و خواپه‌رستییه، دیدار چه‌زه‌تی جه‌مالی پیغه‌مبه‌ره (د.خ) نه‌وه‌ی من تیگه‌یشتومه تا نیستا نه‌و دیوانه یه‌که‌مین دیوانه، له‌کوردی ویتهی دانه‌نراوه و نه‌گو‌تراوه و نه‌یسه‌تراوه، نه‌له‌سۆران، نه‌له‌بادینان.

جزیری کاتی نه‌و دیوانه به‌نرخه‌ی ته‌واو کرد، ته‌مه‌نی شه‌شت و شه‌ش سال

بووه، نه‌وه‌ش به‌لیکده‌انه‌وه‌ی نه‌جه‌دی، له‌وشه‌ی: (الله) ده‌رده‌چیت، وه‌کو خۆی له‌و شیعه‌ه‌ ناماژه بی ده‌کات:

الله ل من حه‌یاته، چ شه‌که‌هر و نه‌باته

ژ نو (مه‌لا) جه‌وان ب‌گه‌ر به‌ن که‌م گولا گه‌ش

ده‌بی ئەلفه‌که‌ی دوا‌ی لام نه‌ژمیتری، نه‌مجا ئەلفی یه‌که‌م و دوولام له‌گه‌ل هاکه،

ده‌کاته (٦٦)، نووسخه‌کی نه‌و دیوانه له‌لامانه که‌ده‌ست نووسی مه‌لا نه‌محمدی زفکی

کیفایه، ناسراوه به: (ابن منلا) واتا کوره مهلا (مهلازاده)، سالی ۹۳۷ ک ۱۵۳۰ ز له شاری (حلهب) هاتووته دنیا، له خزمهت باوکی پهروهده بووه، دوو جار بو خویندن چووته (دیمشق)، سالی ۹۵۸ ک ۱۵۵۱ ز چوووه (قوسطه نطنیه) نوسطرلابی خویند، نیجازهی (بوخاری) له مهلا سهید عبدالرحیمی عهباسی وهرگرت، ماموستا نه دیب و رۆشنبیر و نووسهر و زمان زان و زمان رهوان بوو.

چهند کتیبی دانراوی خوئی هه نه، له وانه:

۱. الروضة الوردية في الرحلة الرومية.
۲. طالبة الوصال من مقام ذلك الغزال.
۳. عقود الجمان في وصف نبذة من الغلمان.
۴. منتهى أمل الاديب من الكلام على معنى اللبيب.
۵. حاشیه على موضع من أنوار التنزيل.

کۆچی دوايي: سالی ۱۰۰۰ یان ۱۰۰۳ ک - ۱۵۹۱ یان ۱۵۹۴ ز به داخه وه ماموستا له ماتی خوئی به دهست چهند جهرده و دزان که هاتبوونه سهر ماله کهی گیانی له دهست دا.

سه چاوه کان:

۱. خلاصة الأثر / ۱ / ۲۷۷ - ۲۸۰.
۲. معجم المؤلفين / ۲ / ۱۳۳.
۳. إيضاح المكنون / ۲ / ۵۷۱.
۴. شذرات الذهب / ۸ / ۴۴۰ - ۴۴۲.
۵. هدية العارفين / ۱ / ۱۵۱.
۶. كشف الظنون / ۲ / ۱۰۲۱.
۷. الأعلام / ۱ / ۲۲۴ - ۲۲۵ / ۱۰ / ۳۰ - ۲۸۸.
۸. معجم أعلام الكورد / ۶۵.

نه حمهد محهمهد خالید بروجهردی (۱۸۸)

ناوی نه حمهد، کوری محهمهدی کوری خالیده، نازناوی (نه بوبه کره)، خه لکی (بروجهرده)، دهرسی له لای علی کوری محهمهدی عامیری نه هاوه ندی خویندیه، فرموده ناسه کی به ناوبانگ بووه، له به غدا دهرسی داوه، سالی ۴۰۰ ک - ۱۰۰۹ ز کۆچی دواپی کردیه.

سه رچاوه کان:

۱. اللباب ۱ / ۱۴۴.

۲. الأنساب ۱ / ۳۴۷.

نه حمهد محهمهد خه لیل هوزبانی (۱۸۹)

ناوی نه حمهد، کوری محهمهد خه لیله، نازناوی (نه بولعه بياسه) عه شیره تی (هوزبانی) یه، له (هه لیر) هاتووته دنیا، یه که له زانیه به ناوبانگه کانی نهو شاره، شه ریه تی له لای ماموستا خضر نه صر عه قیل هه لیری^(۲) خویندوو، ناوبراو سه فهری (مه ککه) ی پیروزی کرد، گه راوه کۆچی دواپی کرد.

(نیبن مستهقی) ده لئی: {ماموستا نه حمهد (ره بهه) بووه، واته: نه کورت نه دریر، نهویش له یه کی (ره بهه) ده گیرته وه، نهوی تر له یه کی تر، بی به بی، به رسته بی پسانه وه، تا ده گاته نه نه سی کوری مالیک (نهویش ره بهه بووه) ده لئی: {پیغه مبه ر (د.خ) ره بهه بووه}، نه م جو ره حه دیسه نایابه له ناو زانیانی فرموده ناس ناوده بردریت، به: (المسلسل)، وه ههروه ها نه م حه دیسه تورمندی ریوایه تی کردیه سهیری: (تحفة الأحوذی ۳/۵۸) بکه، تیدا هاتوو: (کان رسول الله صلی الله علیه وسلم ربعة، لیس بالطویل ولا بالقصیر).

سه رچاوه: تاریخ آریل ۱ / ۳۷۳.

(۲) له سالی - ۵۶۷ ک - ۱۱۷۱ ز کۆچی دواپی کردروه.

ئه حمهد محهمهد دهشتی (۱۹۰)

ناوی ئه حمهد، کوری محهمهدی، کوری نه بوقاسمی، کوری به درانی کوردی دهشتی یه سالی ۶۳۴ ک - ۱۲۳۶ ز له (حلهب) هاتووته دنیا، ماوه کی زۆر خهریکی خویندن و بیستی فرموده بووه، دواپی چووینه (میسر) لهوی دهرسی داوه، سالی ۷۱۳ ک - ۱۳۱۳ ز له (دمشق) کۆچی دواپی کردوه.

سهراوه کان:

۱. الدرر الکامنه ۱ / ۱۷۲.
۲. شذرات الذهب ۶ / ۳۲.
۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۵۱.
۴. معجم اعلام الکورد ۶۲.

ئه حمهد محهمهد دینلژهیی (۱۹۱)

ناوی ئه حمهد، کوری محهمهدی، کوری حوسینه، سالی ۱۲۵۰ ک - ۱۸۳۴ ز له گوندی (دینلژه) سهرا به قهره داغ هاتووته دنیا، ماوه که له قوتابخانه کانی ناوچهی خویانی خویندن، پاشان چووه (بهغدا) ماوه که له لای محهمهد فهیزی زههاوی ماوه، تا ئیجازهی دایح، ئهجا چووه (ئهسته مبول) لهوی کرا قازی (شارباژیر)، پاشان وازی هینا، گهراوه (سلیمانی) دهستی کرد به دهرس دانهوه، ماموستا زاته کی زیرهک و زهین تیژ بووه، به توانا بووه، ئاوقهرانی مهلا عبدالرحمانی پینجویینی بووه.

ههندی دانراوی ههیه، لهوانه:

۱. الرسالة الکلامیه: سهرا تابه کهی به (فیقول الفقیر الی الله الغنی أحمد بن محمد حسین السلیمانی ثم الدهلیزی) دهستی بی دهکا، سالی ۱۲۸۴ ک - ۱۸۶۷ ز تهواوی کردوه، له بهغدا پیشکەشی به ئه حمهد صیدقی ئه فهندی کردوه.
۲. فتاوی.

ماموستا له ۱۲۱۸ك - ۱۹۰۰ز کۆچی دوايی کردوو، مهلا محمهد سه عیدی کوری له مزگهوتی (مخخانه) جیگری بو.

سه چاوه کان:

۱. تاریخ السلیمانیه.
۲. بوژاندنهوی میژووی زانیانی کورد ۳/ ۴۴۷ - ۳۵۰.
۳. معجم المؤلفین ۱/ ۱۳۲.
۴. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۸۲ - ۸۳.
۵. بنه ماله ی زانیاران ۴۶۱.
۶. أسهام علماء کوردستان العراق فی الثقافة الاسلامیه ۱۷۶.

نه حمهد محمهد زفنگی (۱۹۲)

ناوی نه حمده، کوری مهلا محمده، کوری ئیبراهیمه، سالی ۱۳۱۱ك - ۱۸۹۳ز له شاری (سعیرت) سه به دیار به کرهاتو ته دنیا.

له (زفنگی) ناوچه ی بۆتان نیشته جی بووه، له خزمهت باوکی دهستی به خویندن کرد هه له لای نهو تهواوی کرد و نیجازه ی وه رگرت، سالی ۱۹۱۳ز باوکی کۆچی دوايی کرد، مهلا نه حمهدی له جی دانیش، دهستی کرد به دره سدانهوه و جی به جی کردنی کاروباری مه لایهتی، پاشان ناکۆکی له نیوان خزمه کانی په بیدا بوو، ئه ویش باری کرد بۆ (جزیره)، دوايی چوو ه گوندی (عین دبار) لهوی له دهوزتی دیجله، سیکووانه ی سنووری عیراق و سوریا و تورکیا، له لایهک مه لایهتی ده کرد، له لایهکی دیکهش، کرین و فرۆتسی ده کرد بۆ دابین کردنی ژبانی مآل و منداله که ی، ماوه لهوی تا محمهدی کوره گهوره که ی جوانه مهرگ بوو، لهوکاته گونده که ی له پیش چاو کهت، چوو ه گوندی (خهزنه) له قوتابخانه ی شیخ نه حمهدی خهزنهوی کوردی دهرسی ده داوه، دوايی کرا (موفتی) قامیشلی، پاشان خوای گهوره ههردوو چاوه کانی ئی ستاندهوه، چوو ه شاری (حله ب) له مآلهوه دانیش.

کۆچی دوایی: له به‌رواری ۶/۱۲/۱۹۷۱ ز مائشواویی به‌کجاری له براده‌ران کرد، له گۆرستانی (ته‌ل مه‌عروف) به‌خاک سپێردرا.
به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: سه‌ید عه‌لی فندکی و مه‌لا سوله‌یمانی هوسری و مه‌لا یوسفی شاعیر و مه‌لا ئیبراهیمی برای.

مه‌لا نه‌همه‌د شه‌رحی دیوانی شیخ نه‌همه‌دی جزیری کردوه به‌عه‌ره‌بی، ناوی ناوه (العقد الجوهري في شرح ديوان الشيخ الجزري) له ۱۴/۹/۱۹۵۹ ز ته‌واوی کردوه، دوو به‌رگه، خۆی ده‌لی: {مه‌لا عبده‌لسلام ناجی جزیری زۆر یارمه‌تی دام بۆ نووسینی نه‌م شه‌رحه، به‌لام پیش ته‌واوبوونی کتیبه‌که به‌داخه‌وه کۆچی دوایی کرد، نه‌م شه‌رحه له ۵/۱۰/۱۹۵۹ ز به‌که‌م جار له قامیشلی چاپ کرا، جاری دووه‌م (ضیاء الدین) کوری مه‌لا محهمه‌د نه‌ویش له بنه‌ماله‌ی زفنگی به‌سالی ۱۹۸۷ ز چاپی کرد. مه‌لا نه‌همه‌د خه‌تی خۆش بووه، دیوانی شیخ نه‌همه‌دی جزیری نووسیه‌وه له سالی ۱۹۱۳ ز، نه‌و نوسخه نیستا له‌لای ئیمه‌یه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. العقد الجوهري / پشه‌کی.
۲. دیوانی جزیری، ده‌ستنوسی مه‌لا نه‌همه‌د زفنگی.
۳. ده‌نگی زانا (۴۷)، ۲۰۰۰ ز، ۵۳ - ۵۶.

نه‌همه‌د محهمه‌د سعیرتی (۱۹۲)

ناوی نه‌همه‌ده، کوری محهمه‌دی، کوری ئیسماعیلی، کوری عه‌لی، کوری موحسینی نه‌سه‌مه‌دی یه، له خانه‌قayı شاری (حومص) ده‌رسی داوه، سالی ۷۴۷ ك - ۱۳۴۶ ز کۆچی دوایی کردوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۱.
۲. الدرر الكامنة ۱ / ۱۵۱.

ئه حمهد محهمهد سنهیی (۱۹۴)

ناو و نژادی: ناوی ئهحمهدده، کورپی شیخ محهمهد قهسیمی، کورپی شیخ ئهحمهدی، کورپی شیخ مهحمودی، کورپی شیخ ئهحمهدی عهلامه، کورپی شیخ مصطهفای، کورپی شیخ شهمسهدینی، کورپی شیخ عبدالغفاره، له (۶) ی مانگی رهجهبی سالی ۱۲۰۸ ک - ۱۷۹۴ ز هاتوته دنیا، یه کهم ماموستای ئهو بنه مالهیه که له (بهغدا) نیشته جی بووه، خویندنی تهواو کردووه، نیجازهی مهلایهتی له خزمهت باوکی وهرگرتووه، پاشان چوووته (بهغدا) له مزگهوتی حوسین پاشا کرایته پیش نویژ و دهرس بیژ، دواي خوی کور و نهوهکانی تا ماوهك ههر لهو مزگهوته بوون.

دانراوهکانی: ماموستا چهند دانراوی خوی ههیه، لهوانه:

۱. خلاصة المنطق، پیشکەشی به عهلی رهزا پاشا کرد له بهغدا.

۲. حاشیه لهسهر بهیزاوی و ئهبو سعود.

۳. نامیلکه له مانای (لااله الا الله).

۴. نامیلکه له مانای (هو الذی خلق السموات والارض في ستة أيام)

۵. هونراوهی کوردی و گۆرانی.

نووسینهوهکانی: ماموستا چهند کتیبی به دهستی خوی نووسینهوه، لهوانه:

۱. الورقات: له (أصول الفقه).

۲. الرسالة الكمیلیة.

کۆچی دواي: ماموستا سالی ۱۲۷۴ ک - ۱۸۵۷ ز له (سنه) کۆچی دواي کرد،

به عهرهیی میژوویان بۆ داناوه: (لقد دخل الفردوس والله أحمد)، به لیکدانهوهی ئهجمهدی

دهکاته: ۱۲۷۴ ک.

کورپهکانی:

۱. شیخ جعفر، له ۱۳۰۰ ک - ۱۸۸۲ ز کۆچی دواي کرد.

۲. شیخ طاها: له مهودوا به تایهت باسی دهکهین.

سه‌رچاوه: بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد (۱۵۹، ۵/۱۴۸)،

(۳۲۸، ۳۲۵/۶).

نه‌حمه‌د محه‌مه‌د شاره‌زوری (۱۹۵)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی محه‌مه‌دی، کورپی عبدالله، کورپی قاسمی، کورپی مظفری،

کورپی عملی شاره‌زوری یه، سالی ۵۲۷ك - ۱۱۳۲ز له (موصل) هاتوته‌دنیا، سالی

۵۷۳ك - ۱۱۷۷ز کۆچی دوابی کردووه.

سه‌رچاوه: تاریخ آریل ۵۷۳ / ۲.

نه‌حمه‌د محه‌مه‌د شه‌وه‌گی (۱۹۶)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی مه‌لا محه‌مه‌دی، کورپی مه‌لا عبدالقادره، خه‌لتکی گوندی

شه‌وه‌که، ده‌که‌ویته بن زورگی سینک له رووی رۆژناوا نزیک (مه‌لا ئۆمه‌ر)، مامۆستا یه‌ک

بووه له زانایه به‌ناویانگه‌کانی چه‌رخ‌ی خۆی.

سالی ۱۸۴۷ز له گوندی (خۆران)ی خۆشناوته‌تی له خزمه‌ت باوکی خویندووه،

مامۆستا سالی ۱۲۷۸ك - ۱۸۶۱ز مه‌لا بوو، له گوندی (به‌حرکه) خۆی ده‌لتی: له‌و

کاته شیخ محه‌مه‌د ناغا له به‌حرکه بوو، وه دووعای خیری بۆده‌کات، ده‌وری حوکمرانی

ته‌قیه‌دین پاشا بوو، هه‌ر له‌وئ سالی ۱۲۸۰ك له مانگی شه‌وال ده‌ستی کرد به

نووسینه‌وه‌ی به‌رگی سیه‌می (تخفه)، له مانگی (محرم)ی سالی ۱۲۸۱ك ته‌واوی کرد،

وادیاره زۆری یی نه‌چووه له به‌حرکه باری کردووه، چونکه له کۆتایی نووسینه‌وه‌ی

کتیپی (رفع الخفا) ده‌لیت: {سالی ۱۲۸۲ك له (شه‌وه‌ک) ته‌واوم کرد}، هه‌روه‌ها ده‌لتی:

{له‌و ساله له‌به‌ر بی بارانی و گرانی زۆر کەس ولاتی هه‌ولیریان به‌جیه‌شت له‌به‌ر

هیشکه سالی و نه‌بوونی}، مامۆستا له کۆتایی به‌رگی دووه‌می (تخفه) ده‌لتی: {له مانگی

سه‌فه‌ری سالی ۱۲۸۶ك ده‌ستم یی کرد به نووسین له گوندی (شه‌وه‌ک) هه‌ر له‌وئ

رۆژی پینج شه‌مه‌ی مانگی جیمادی یه‌که‌م سالی ۱۲۸۷ك ته‌واوم کرد}، دیاره هه‌ر

هرگهك دهوری سالتەکی خایاندوو، وه بهرگی سییهمی پیش دووهم نووسیتوو، وه له سیهم پتر پهلهی نووسینهوهی کردوو له دووهم.

مامۆستا هاوچهرخ بووه له گهڵ مهلا عومهر نهفهندی خهیلانی و مهلا سهید نهحمادی زیارهتی و مهلا محهمادی موفقی دیره و قازی داودی دیری، نهوهش به پتی بهلگهنامهك كه بهریز عبدالرقيب يوسف بۆی هینام، مۆری مهلا نهحماد (مدرس) بهحرکه و نهو زاتانهی پتوهیه.

سهراوهکان:

۱. بوژاندنهوهی میزووی زانایانی کورد ۴ / ۲۲.
۲. بهرگی دووهمی (تحفة) خهتی مامۆستا.
۳. بهرگی سییهمی (تحفة) خهتی مامۆستا.
۴. رفع الحفا شرح ذات الشفا، خهتی مامۆستا.
۵. بهلگهنامهی عبدالرقيب يوسف.
۶. نامهی مهلا نهوهر عبدالکریم محهماد (شهوهکی).

نهحماد محهماد صالح بروجردی (۱۹۷)

ناوی نهحماده، نازناوی (نهبو لهعباسه) کوری محهمادی کوری صالحه، خهلکی (بروجرد)ه، دهرسی لهلای ئیبراهیمی ههمهدانی و چهند زانایان خویندوو، چووبته (بهغدا) دهرسی داوه، له کۆتایی سالی ۳۶۸ك - ۹۷۹ز کۆچی دوايي کردوو.

سهراوه: الانساب ۱ / ۳۴۷.

نهحماد محهماد مهراعشي (۱۹۸)

ناوی نهحماده، کوری محهمادی، کوری حهجاجی، کوری محهماده، خهلکی (مهراعش)ه، دهرسی له خزمهت باوکی خویندوو، نهبو حوسین محهماد نهحماد جهمیع غهسانی له کتییی فهرهنگی مامۆستایهکانی ناوی نهو زاتهی تۆمار کردوو.

سهراوه: الانساب ۵ / ۱۴۱.

نه حمهد محه مههد عهلی دنیسری (۱۹۹)

ناوی نه حمهده، نازناوی شههابه دینه، ناسراوه به: (ابن العطار) کوری محه مهدی کوری عهلی به، خه لکی (دنیسری) نزیك (ماردین)ه، له ۷۴۶ك - ۱۳۴۵ز هاتوته دنیا، مهزه بی شافیعی بووه، له (قاهره) دابه زیووه، شارهزا بووه له ریزمان و زمانی عهرو بی، له سالی ۷۹۴ك - ۱۳۹۲ز کۆچی دوایی کردووه.

چهند دانراوی ههیه، له وانه: لطائف الظرفاء، نزهة الناظر فی المثل السائر، فرائد الاعصار فی مدح النبی المختار، دیوانی شعر.

سه رچاوه کان:

۱. شذرات الذهب / ۶ / ۳۳۳.
۲. كشف الظنون / ۱ / ۲۳۵ / ۲ / ۱۲۳۱.
۳. معجم المؤلفین / ۲ / ۱۳۰.
۴. هدیة العارفین / ۱ / ۱۱۶.

نه حمهد محه مههد عبدالکریم خه واهیر زاده (۲۰۰)

ناوی نه حمهده، کوری محه مهدی، کوری عبدالکریمه، (خه واهیر زاده) واته: خوارزا، باوکی خوارزای مهلا عبدالرحمانی پینجوتینی بووه، ناوبراو سالی ۱۹۲۰ز له (پینجوتین) هاتوته دنیا، لای باوکی دهستی کرد به خوتیدن، دوایی چووه (سلیمانی) و (سهنگاو) و (قهه داغ)، ناودیوی (نیران) بوو چووه (سهقز) و (موکریان) و (مههاباد) و (شنق) و (لاجان)، ماوهك لای مهلا حوسینی کوری راژی ماوه، پاشان گهراوه (پینجوتین) له خزمهت مهلا عارفی ده رس بیژی مزگهوتی پاشا نیجازهی مهلا یهتی وه رگرت، له سالی ۱۹۵۹ز که پینجوتین سووتا به دهستی رژی می ناو ناوچووی به عس، ماموستا باری کرد بو لای (مهرویوان) و (سنه)، سالی ۱۹۶۵ز گهراوه سلیمانی له مزگهوتی مهلا سهید نه حمهدی نه قیب کرا پیش نویژ و (واعیز).

مامۆستا هه‌زی له‌جی‌به‌جی کردنی و یرده‌کانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی بوو بۆ ئهو مه‌به‌سته‌ چووه‌ خزمه‌ت شیخ‌عه‌لاه‌دینی (بیاره) ته‌ریقه‌تی لی‌وه‌رگرت، که‌ شیخ‌کۆچی دوایی کرد، بووه‌ مریدی سیراجه‌دین شیخ‌عوسمانی کورپی، ئهو ده‌ستووری پیندا و کردیه (خه‌لیفه). مامۆستا هه‌روه‌کو مه‌لا و سوئی بوو، هه‌روه‌ها شاعیر و رۆشنیر بوو، بۆ ئه‌وانه ده‌لی:

ئه‌لیم به‌ دل له‌ ناخه‌وه	گه‌لی گه‌لی به‌ داخه‌وه
نه‌ما گو‌لی له‌ گو‌لشه‌نا	یا میوه‌یه به‌ باخه‌وه
هه‌ر درک و دالی جه‌له به‌س	له‌ پاییزی زه‌مانه‌دا
سه‌زه‌یی عیلم و مه‌عرفه‌ت	نه‌ما به‌ ده‌شت و شاخه‌وه

کۆچی دوایی: له‌ شه‌وی هه‌ینی ۱۲/۸/۱۹۸۳ ز کۆچی دوایی کرد، له‌ گۆرستانی گردی (سه‌یوان) له‌ پال شیخ‌مه‌عروفی نۆده‌ی به‌ خاک سپێردرا. به‌رهمه‌کانی: دیوانی شیعر به‌ ناوی گه‌نجینه‌ی گه‌وه‌هر، باخچه‌ی بۆن خۆشان، الوسیله.

سه‌رچاوه: ده‌نگی زانا ۱۴ - ۱۵، ۱۹۹۸، ۷۳ - ۷۴ ش م خ

ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د گه‌ره‌وی (۲۰۱)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی محه‌مه‌دی، کورپی داودی، کورپی محه‌مه‌ده، خه‌لکی گوندی (گه‌ره‌وان)ه، سه‌ر به‌ (رواندز)، یه‌که له‌ مه‌لابه‌ چاکه‌کانی کۆتایی سه‌ده‌ی (۱۲) و سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی (۱۳)، حاشیه‌کی به‌ناوبانگی له‌سه‌ر (سه‌عده‌الله)ی گچکه‌هه‌یه، سه‌ره‌تایه‌که‌ی به: (الحمد لله زین تراکيب العرب بزينة الإعراب)، ده‌ست پێ ده‌کات له‌ کۆتایی دا ده‌لی: (الحمد لله الذي من علينا بالإتمام...) له‌و حاشیه‌ زۆر ره‌خه‌ له‌ مه‌لا حامیدی سوسه‌یی ده‌گریت، که‌ ئه‌ویش له‌ پێشدا حاشیه‌ی له‌سه‌ر هه‌مان کتیب نووسیه‌وه. مامۆستا حاشیه‌ی تری هه‌یه له‌سه‌ر حاشیه‌ی (ئیراهیم ناصره‌دینی لیقانی) و (ئین قاسم) له‌سه‌ر شه‌رحی ته‌صریفی عیززی (سه‌عده‌ینی)، شایانی باسه‌ نوسخه‌کی ده‌ست

خهتمان لهو کتیبه له لایه، ههروهها کتیبی (الإستعارة) ی داناو، سالی ۱۲۰۵ ک - ۱۷۹۰ ز تهووی کردوه، سالی ۱۲۶۳ ک دووباره نووسیتیهوه.

ماموستا کورینکی ههبووه ناو مهلا عهزیز، نهویش کورینکی ههبووه ناو عبدالرحمان، نهویش کورینکی ههبووه، ناسراوه به: (مهلا صابیری نازهینی)، سالی ۱۳۲۴ ک کتیبی (خادیم) ی له گوندی (بهحرکه) نووسیتیهوه له خزمهت مهلا عوسمانی (شهوهکی)، سالی ۱۳۲۶ ک مهلا صابیر له کهرکوک بووه. وه ههروهها ماموستا کوری تری ههبووه ناو (ئهحمده) سالی ۱۲۱۹ ک له بهغدا دانیشتروه.

سهراوه: بوژاندنهوهی میژووی زانیانی کورد ۱۴۲ / ۲ - ۱۴۶ - ۱۷ / ۳ - ۲۱۴ - ۲۱۵ ، ۳۹ / ۴ ، ۲۶ / ۷

ئهحمده محهمهد موبارهک دینهوهری (۲۰۲)

ناوی ئهحمده، کوری محهمهدی، کوری موبارهکی، کوری ئهحمهدی، کوری بهکروسی، کوری سهیفی دینهوهری یه، پاشان له (بهغدا) دابهزیوه، لهسهر مهزههیی ئیمامی ئهحمده دهرسی داوه و فهتوای داوه، زانیایهکی شهرع زان و به دین و خواپهرست بووه، له رۆژی سێشههمی (۵) ی مانگی سهفهری سالی ۵۷۰ ک - ۱۱۷۴ ز کۆچی دوایی کردوه.

سهراوه: الذیل علی طبقات الختابله ۳ / ۳۳۸.

ئهحمده محهمهد محهمهد جزیری (۲۰۳)

ناوی ئهحمده، کوری محهمهدی، کوری محهمهدی، کوری محهمهدی، کوری محهمهدی، کوری یوسفی جزیری یه، سالی ۷۸۰ ک - ۱۳۷۸ ز له (دیمشق) هاتوتهدنیا، ههه لهوئ پینگهیشتروه دوایی چوویته (برووسه) دهرسی داوه، سههرهشتی مزگهوتی گهورهی کردوه دوایی چوویته (میسر) لهوئ سهفهری حهجی کردوه، له ۸۲۹ ک - ۱۴۲۵ ز کۆچی دوایی کردوه.

سهراوه: معجم اعلام الکورد ۶۲۸

ئه حمهد محهمهد مه حمود حهرانی (۲۰۴)

ناوی ئهحمده، کورپی محهمهدی، کورپی مهحمودی، کورپی موغیززه، خهلکی (حهران)ه له (بهغدا) دانیشتروه، یهک بووه له زانیهکانی ئههلی تهسهووف له مانگی (محرم)ی سالی ۶۳۸ک - ۱۲۴۰ز کۆچی دوابی کردوه.

سهرچاوهکان:

۱. شذرات الذهب ۵ / ۱۸۹.

۲. سر اعلام النبلاء ۱۳ / ۲۵۰.

ئه حمهد محهمهد نهصر سعیرتی (۲۰۵)

ناوی ئهحمده، کورپی محهمهدی، کورپی نهصری (سعیرت)یه، سالی ۶۳۶ک - ۱۲۳۸ز له (ئهسکهندهریه) هاتوته دنیا، خهریکی فیربونی فهرمووده بووه، لهو بابته له (ئهسکهندهریه) و له (قاھیره) دهرسی داوه، ههروهها ماموستا بازرگانیشی کردوه.

سهرچاوه: الدرر الكامنة ۱ / ۱۷۹.

ئه حمهد محهمهد ههکاری (۲۰۶)

ناوی ئهحمده، کورپی محهمهدی، کورپی نهبو زههری، کورپی عهطیهی (ههکاری)یه، مهزههبی حهنهلی بووه، زانیهکی فهرمووده ناس بووه، بهدین بووه، بنهماله کهیان ههر له کۆنوه لهسه زانیاری رۆیشتونوه و خهریکی خویندن و دهرس دانوه و فهرموودهکانی یغهمبهر (د.خ) بووینه، له شهوی ههینی (۱۷)ی مانگی جیمادی یهکه، سالی ۷۶۰ک - ۱۳۵۹ز له (دیمشق) کۆچی دوابی کرد.

سهرچاوهکان:

۱. الدرر الكامنة ۱ / ۱۵۶.

۲. شذرات الذهب ۶ / ۱۸۸ - ۱۸۹.

۳. معجم أعلام الكورد ۶۳.

ئه‌حمه‌د مه‌حمه‌د یوسف گۆران (٢٠٧)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی مه‌مه‌دی، کورپی یوسفی، کورپی عبداللهی، کورپی عومه‌ری کورپی عه‌لی، کورپی خضری کوردی یه، ناسراوه به (شه‌هابه‌دین گۆرانی شافعی) له ٨١٠ ک - ١٤٠٧ ز کۆچی دوایی کردووه، (منهاج الوصول) ی به‌یزاوی کردینه هۆنراوه، ناوی ناوه (نظم منهاج الوصول).

سه‌رچاوه‌کان:

١. الضوء اللامع / ٢ / ١٨٨.
٢. معجم المؤلفين / ٢ / ٢١٢.
٣. هدية العارفين / ١ / ١١٩.
٤. إيضاح المكنون / ٢ / ٢٩٠.
٥. علماؤنا في خدمة العلم والدين / ٤٧.
٦. معجم أعلام الكورد / ٦٩.

ئه‌حمه‌د مه‌حمود ئه‌حمه‌د (ته‌ختی دووهم) (٢٠٨)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی مه‌حمودی، کورپی شیخ ئه‌حمه‌دی عه‌لامه‌یه، سالتی ١١٠٦ ک - ١٦٩٤ ز له گوندی (ته‌خت) سه‌ر به (سنه) هاتووته‌دنيا. له قوتابخانه‌ی باب و بایرانی خۆی خویندووه، زۆر ئاگادار بووه، دنیا‌داری نه‌کردووه، خه‌ریکی خواپه‌رستی بووه، سالتی ١١٨١ ک - ١٧٦٧ ز کۆچی دوایی کردووه، دوو کورپی مه‌لای هه‌بووه: مه‌حمه‌د قه‌سیم و مه‌حمه‌د سه‌عید.

سه‌رچاوه‌کان:

١. علماؤنا في خدمة العلم والدين / ٧٤.
٢. بنه‌مائه‌ی زانیاران / ١٣٣.

نه‌حمه‌د مه‌حمود نه‌حمه‌د چاومار (۲۰۹)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری مه‌حمودی، کوری نه‌حمه‌دی، کوری مه‌حمه‌ده، له‌بهر چاوجوانی ناسراوه به (چاومار)، له‌ده‌وروبه‌ری سالی ۱۲۲۰ک - ۱۸۰۵ز هاتوته‌دنیا له‌شاری (سلیمانی)، له‌خزمه‌ت باوکی خویندوو، ماوه‌ک چوووه خزمه‌ت شیخ مه‌عروفی نو‌ده‌یی، نیجازه‌ی وه‌رگرت بووه مه‌لای مزگه‌وتی موفقی نزیک (سه‌را)، چهند زانا له‌لایان خویندوو، له‌وانه: محمه‌د فهیزی زه‌هاوی، مه‌لا عبدالرحمانی پیتجوتینی. سالی ۱۲۵۵ک - ۱۸۳۹ز کرا سه‌روکی زانایانی (سلیمانی) وه‌ماوه‌ی چهند سالان موفتی (سلیمانی) بوو. (ده‌گتیره‌وه) له‌زیره‌کی ماموستا، جاره‌ک فهقیه‌کان جینه‌کی (عصام‌الدین وه‌ضع)یان نه‌زانی مه‌لا محمه‌د فهیزی زه‌هاوی یه‌ک بوو له‌وانه، هانای برده‌بهر ماموستا نه‌ویش له‌وکاته‌ده‌ست نویژی ده‌شوش، یه‌کسه‌ر فه‌رمووی: {رۆلهم له‌فلان جی (نیوان دوو ووشه‌ی بۆی دیارکرد)، فلان وشه‌ی بۆی دابنی (ووشه‌یه‌کی دیارکرد) ریک ده‌که‌وی، وه‌یان کرد به‌ناسانی زانرا}، پاشان نو‌سخه‌ی ده‌ست نووسی راستی نه‌و کتیه‌یان ده‌ست که‌وت، ته‌ماشایان کرد، نه‌وه‌ی ماموستا فه‌رمووی ده‌قاو ده‌ق وه‌ک خۆی وابوو، جا زیاتر سوپاسیان کرد، ماموستا له‌ ۱۲۸۸ک - ۱۸۷۱ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا محمه‌دنه‌مینی کوری جیگری بوو، دوای ویش مه‌لا عبدالعزیزی کوری.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بنه‌ماله‌ی زاناران ۲۶۱ - ۲۶۲.

۲. علماؤنا فی خدمه‌ العلم والدین ۷۶ - ۷۷.

نه‌حمه‌د مه‌حمود دینلیزیان (۲۱۰)

ناوی نه‌حمه‌ده، کوری مه‌حمودی، کوری عومه‌ره‌شینی، کوری مه‌لا عه‌ره‌به، زانایه‌کی مه‌زن بووه، کاتی خۆی به‌فیرو نه‌داوه، له‌چاکه‌ی خه‌رج کردوو، ده‌رسی له‌لای مه‌لا نه‌بوه‌کری میرۆسته‌مه‌ی خویندوو، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی له‌مه‌لا محمه‌دی خه‌تی وه‌رگرتوو، نه‌و به‌ره‌بابه‌چهند پشت له‌سه‌ر مه‌لایه‌تی رۆینه، دانراوی ده‌ست نووسیان

زۆر بووه، به داخه‌وه له نه‌نجامی هێرشه‌ درنده‌کانی (روسیا) بۆسه‌ر ناوچه‌ی (رواندز) هه‌موو سووتان.

کۆچی دوایی: سالی ۱۲۷۶ک - ۱۸۵۹ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا ره‌سولی کورپی جینگری بوو، نه‌ویش له لای باوکی و مه‌لا غه‌زالی زینوه‌یی و مه‌لا عبدالغفوری گه‌لآلی و مه‌لا عبدالله ی پیره‌بابی خوتنده‌که‌ی برده‌سه‌ر، دوایی کۆچی دوایی کرد مه‌لا شه‌فیعی کورپی جینگری بوو، له‌مه‌ودوا به‌ تابه‌ت باسی ده‌که‌ین - إن شاء الله - .
سه‌رچاوه: الإكليل في محاسن أربيل ۴۲۱ - ۴۲۲ .

نه‌حمه‌د مه‌حمود سیواسی (۲۱۱)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی مه‌حموده، خه‌لکی شاری (سیواس)ه، سالی ۸۰۳ک - ۱۴۰۰ز کۆچی دوایی کردووه. دانراوی خۆی زۆرن، له‌وانه: عیون التواریخ، شرح المصباح، النجاة من شر الصفاة، شرح الفرائض السراجیة، عیون التفاسیر للفضلاء السماسیر.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفین ۲ / ۱۷۲ ، ۴ / ۳۰۹ .
۲. كشف الظنون ۱ / ۸۹۵ .
۳. هدية العارفين ۱ / ۱۱۸ .
۴. معجم أعلام الكورد ۶۴ .

نه‌حمه‌د مه‌حمود قوربانی (۲۱۲)

ناوی نه‌حمه‌ده، کورپی حاجی مه‌حمودی، کورپی حاجی مصطه‌فای، کورپی قوربانی، کورپی عبدالله ی (سیته‌به‌سه‌ر)ه، عه‌شیره‌تی (هه‌مه‌وه‌ند)ه، سالی ۱۸۸۶ز له شاری (سلیمانی) هاتووته‌دنیا، له مندالییه‌وه له‌به‌ر خوتندن دانرا، له لایهن کۆمه‌لیک له زانابه‌کانی سلیمانی و (به‌غدا)ی خوتند، فیری زمانی عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی بوو، جگه له زمانه شیرینه کوردیه‌که‌ی خۆی. ناوبراو زه‌وقی شیعری هه‌بوو، له (ته‌جوید)

شارهزا بوو، لهو بابته کتییی (الرسالة الموجزة في الهمزة المخففة) ی داناو، شیخ عومهری قهره داغی و مهلا محمهد طاهیری مانی په سندیان کردوو، له ۱۹۶۴ ز کۆچی دوایی کردوو.

سه رچاوه: أعلام كورد العراق ۸۱ - ۸۲.

نه حمهد مهروان دینه وهری (۲۱۳)

ناوی نه حمهد، کوری نه بوبه کر، مهروانی دینه وهریه، زانییه کی فهرمووده ناس و شهرع زان بووه، مهزهه بی مالیکی بووه، له (میسر) دابهزیوه ههر لهوی سالی ۲۹۳ ک - ۹۰۴ ز کۆچی دوایی کردوو، نهو کتییانهی داناون: فضائل مالك بن أنس، القناعة، مجالسة وجواهر العلم (۲۵ بهرگه).

سه رچاوه کان:

۱. كشف الظنون ۲ / ۱۵۹۱.

۲. هدية العارفين ۱ / ۵۵.

۳. معجم المؤلفين ۲ / ۱۷۴ - ۱۷۵.

نه حمهد مصطفى (تهختی یه که م) (۲۱۴)

ناوی نه حمهد، کوری مصطه فای، کوری شهمسه دینی، کوری عبدالغفاری، کوری مهلا گۆشایشی، کوری شیخ محمهدی مهردۆخی یه، سالی ۱۰۱۶ ک - ۱۶۰۷ له گوندی (تهخته) ی سر به شاری (سنه) هاتوته دنیا، له لای باوکی خویندوو و تهواوی کردوو، دهرسی داوه له بهر زۆرزانی ناوبراوه به (عهلامه)، میزووی ژیانامه ی خۆی داناو، سالی ۱۱۱۴ ک - ۱۷۰۲ ز له (تهخت) کۆچی دوایی کرد. دوو کوری زانیای هه بوو: ۱. شیخ وهسیم، ۲. شیخ مهحمود، نهوه بایری شیخ قهسیمه.

سه رچاوه کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۷۳ - ۷۴.

۲. بنه ماله ی زانیاران ۱۳۰.

کاک نه‌همه‌د سالی ۱۲۹۲-۱۲۹۳ ک ۱۸۷۵-۱۸۷۶ ز سوپایه‌کی نارد
 به‌سه‌رو کایه‌تی شیخ سه‌عیدی نه‌وه‌ی بۆ به‌رگری کردنی سوپای روه‌سه‌کان، که‌نیازی
 داگیر کردنی کوردستانیان هه‌بوو، کاک نه‌همه‌د سالی ۱۳۰۵ ک-۱۸۸۷ ز له‌ته‌مه‌نیکی
 درێژ و پر تاعه‌ت کۆچی دوایی کرد له‌ گۆرستانی مز‌گه‌وتی (سلیمانی) به‌خاک سپێردرا.
 شیخ ره‌زای طالهبانی له‌ مه‌تخی نووسیه‌وه، هه‌روه‌ک له‌ دیوانه‌که‌ی هاتووه، ده‌لی:

مه‌ربوته‌ حه‌یاتم به‌ سوله‌یمانی و خاکی

خۆزگه‌م به‌ سه‌گی قاپیه‌که‌ی نه‌همه‌دی کاکی

نه‌و قودره‌تی ساداته‌ که‌ سوککانی سه‌ماوات

شه‌ریانه‌ له‌سه‌ر سه‌جده‌ نه‌به‌ر مه‌رقه‌دی پاکی^(۱)

نه‌و مه‌رقه‌دی والا‌یه‌ که‌وه‌ک عه‌رش‌ی مو‌عه‌للا

مه‌حفوزه‌ به‌زوواری مه‌له‌ک ده‌وری شو‌باکی

بۆ ده‌ست و عه‌سا نازکه‌که‌ی داخه‌ ده‌روم

قوربانی عه‌سای ده‌ستی ده‌م سۆل و سیواکی

دنیا له‌دوای حه‌زره‌تی شیخ زێر و زه‌به‌ر بی

وه‌ک تاج‌ی که‌ی و جام‌ی جه‌م و به‌ختی زوحاکی

ده‌رحق به‌حه‌فیدانی نه‌ده‌ب لازمه‌ زینه‌هار

قوربانی حه‌فیدانی ده‌م بایی و داکی

به‌م حاله‌ په‌رێشانه‌ وه‌باز نه‌شه‌هدو‌بیللا

شعیرت ته‌ره‌ب نه‌نگێزه‌ (ره‌زا) شاعیری چاکی

دانراوه‌کانی کاک نه‌همه‌دی شیخ: جه‌نابی شیخ نو‌سین و کتییی زۆرن، له‌وانه‌:

^(۱) له‌وانه‌یه‌ مه‌به‌ستی له‌ سه‌جده: دانێشتن و دو‌عا بێت، به‌رانبه‌ر و رۆخ گۆره‌که‌، ده‌نا سه‌جده‌ ته‌نیا

بۆ خودای گه‌وره‌ ده‌بدری، بۆ که‌سی دی نابی.

۱. آداب الدنيا في التصوف والأخلاق: فارسيه.
  ۲. مکتوبات: فارسيه
  ۳. العقائد الصغرى.
  ۴. العقائد الكبرى.
  ۵. فك القفول: شهرحی (سلم الوصول) ی باو کیه تی.
  ۶. رسالة القلب.
  ۷. فتح الرؤف في معاني الحروف.
  ۸. فتح الجواد في معاني الجهاد.
  ۹. حاشية على الكمال شرح الشافية.
  ۱۰. منظومة معاني الحروف.
  ۱۱. رسالة المغفوات.
  ۱۲. رغبة الطالبين في فضيلة العلم والعلماء العاملين: له ۱۲۵۴ك تهواوی کردووه.
- کوره کانی: نهم زاته دوو کوری هه بوو:
۱. بابا عهلی: له زووه وه جوانه مهرگ بوو.
  ۲. شیخ محمدهد: کۆچی دوایی کرد، شیخ سه عیدی کوری جینگری بوو، له ۱۳۱۶ك - ۱۸۹۸ز سه فهری (نهسته مۆلتی) کرد، له ۱۳۲۰ك - ۱۹۰۲ز چووه سه فهری حهج، به (بیروت) دا، گهراوه کوردستان، له سالتی ۱۳۲۸ك - ۱۹۱۰ز چووه (موصل) لهوی داروده سه که ی له بازار له گهت بازار گانه کان، ناکۆکیان لی په یدا بوو، به شهرهاتن، له نهجمادا شیخ سه عید به دهستی چه به لی تاوانباریک شهید کرا.
- چهند شاعیران سه ردولکه یان پيدا هه لگۆتووه، له وانه کاکه حه مه ی (ناری) به،

حه‌فیدی حه‌زره‌تی کاکه نه‌حه‌دی قوتبی سلیمانی
 که بی ئیمدادی فهیزی به‌رگی گول نه‌شنه و نو‌ما نا‌کا
 له شاری (موصل) وه‌صلی به نه‌نواری شه‌هادت بوو
 به‌لتی روتبه‌ی شه‌هادت ته‌رکی نالی مصطه‌فا نا‌کا
 کوری ویش شیخ مه‌حمودی حه‌فیده مه‌لیکی کوردان، له مه‌ودوا باسی ده‌که‌ین
 به یارمه‌تی خودا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفین ۲/۱۵۸.
۲. مکتوباتی کاک نه‌حه‌دی شیخ / پێشه‌کی.
۳. هدیه‌ العارفین ۱/۱۹۲ - ۱۹۳.
۴. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایان ۱/۱۹۱ - ۱۹۹، ۳۴۷ - ۳۴۸، ۳/۳۷ - ۴۰.
۵. مشاهیر الکورد ۳۴۶.
۶. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۷۴ - ۷۶.
۷. دیوانی شیخ ره‌زای طالهبانی ۱۲۰ - ۱۲۱.
۸. تاریخ السلیمانیه ۲۱۹ - ۲۲۴.
۹. الأکراد فی به‌دینان ۷۹.
۱۰. معجم أعلام الکورد ۶۴ - ۵۵۸ - ۶۷۷.
۱۱. أعلام کورد العراق ۵۹۴ - ۵۹۵.
۱۲. نور به‌خش ۹ - ۱۰.
۱۳. میژووی نه‌ده‌بی کوردی ۶/۱۷۳ - ۱۸۳.
۱۴. جامع کرامات الأولیاء ۱/۵۸۱ - ۵۸۲.
۱۵. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۳۴۵ - ۳۵۴.
۱۶. الأعلام ۲/ ۱۷.

۱۷. ژیناوه‌ری زانایانی کورد ۶۸۸ – ۶۹۵.

۱۸. تاریخ مشاهیر کورد ۵۹۷/۳ – ۶۱۵.

ئه‌حمهد موجه‌لی (۲۱۷)

مامۆستا ئه‌حمهد موجه‌لی، له‌ ناو چیا‌یه‌کانی (موجه‌لی) دۆلی موجه‌ل نزیک شاری (شنۆ) ژیاوه، ناسراوه به (شیخی کورد ئه‌شنه‌وه‌یی) ده‌رسی له‌لای (حبیب الله میرزا‌جان)ی شیرازی خویندووه، خوشی ده‌رسی به‌ مه‌لا عبدالکریمی چۆری کۆری ئه‌بۆبه‌کری (مصنف) دایه، هه‌روه‌ها زه‌ینه‌دینی به‌لاتی پشده‌ری له‌لای ئه‌و زاته‌ی خویندووه.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۸.

ئه‌حمهد موسا شنۆیی (۲۱۸)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کۆری موسای، کۆری حوسینه، ناسراوه به (ئه‌بۆلعه‌بیاس)، خه‌لکی شاری (شنۆ)یه، سالی ۴۵۰ ک – ۱۰۵۸ ز هاتووته‌دنیا. ماوه‌ک له‌ لای باش مه‌لایه‌کانی ولاتی خۆی خویند، دوا‌یی چووه (به‌غدا) له‌وێ له‌لای مه‌لایه‌ ناوداره‌کان خویندنه‌که‌ی برده‌سه‌ر، مامۆستا زاته‌کی به‌ دین و شه‌ریعت زان بوو، له‌ دووی مانگی ذی‌ الحجه‌ی سالی ۵۱۵ ک – ۱۱۲۲ ز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ ته‌ک ئه‌بۆسه‌عیدی مامۆستای خاوه‌نی کتییی (التبیه) به‌ خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. طبقات الشافعية نه‌سنه‌وی ۱/۸۸.

۲. طبقات الشافعية الکبری ۳/۳۸۸.

۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۴۵.

۴. مشاهیر الکورد ۱/۸۵ – ۸۶.

۵. معجم أعلام الکورد ۷۱.

نه حمهد موسا ههولیری (۲۱۹)

ناوی نه حمهد، کورپی موسای کورپی یونسی کورپی محهمهدی کورپی مه نه عهه
 کورپی مالیککی کورپی محهمهدی کورپی سه عدی کورپی سه عیدی کورپی عاصیمی کورپی
 عانییدی کورپی که عیبی کورپی فهیسی کورپی ئیبراهیمی (ههولیر)یه، سالی ۵۷۵ ک -
 ۱۱۷۹ ز له (موصل) هاتووته دنیا، یه که له زانایه بهرزه کانی مهزه بی شافیعی، سالی
 ۶۱۰ ک - ۱۲۱۳ ز هاته (ههولیر) له وی سولتان (مظفر) کردیه (مدرس)، هه له و کاته
 بوو کتیبی (التنبیه) ی شرح کرد، وه (احیاء علوم الدین) ی نیمامی غه زالی دوو جار
 کورت کرده وه، (ئین خه له کان) له کتیبی (وفیات الأعیان) ده لی: {ماموستای وامان
 نه دیوه، ده رسی (احیاء العلوم) ی هه له بهر ده داوه}.

ماموستا چوو سه فه ری حه ج پاشان گه راوه (ههولیر)، سالی ۶۱۷ ک - ۱۲۲۰ ز
 گه راوه (موصل) ماوه ک له وی ده رسی داوه، تا رۆژی دوو شه مه ی (۲۴) ی مانگی ره بیعی
 دوو مه سالی ۶۲۲ ک - ۱۲۲۵ ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. وفیات الأعیان ۱/۱۹۰.
۲. البداية والنهاية ۱۳/۱۳.
۳. هدية العارفين ۵/۹۱.
۴. أربیل فی مختلف العصور ۷۲.
۵. أربیل فی العهد الأتابکی ۲۵۱ - ۲۸۵.
۶. كشف الظنون ۱/۴۸۵.
۷. مشاهیر الکورد ۱/۸۲ - ۹۶.
۸. علمائنا فی خدمة العلم والدين ۴۲ - ۴۳.
۹. معجم المؤلفين ۱۹۰ - ۱۹۱.
۱۰. شذرات الذهب ۵/۹۹.

۱۱. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۲۵۸.

۱۲. سير أعلام النبلاء ۱۳/۱۳۱.

۱۳. طبقات الشافعية نيه سنهوى ۲/۵۷۲.

۱۴. الأعلام ۱/۲۴۶ - ۲۷۵.

۱۵. معجم أعلام الكورد ۳۸ - ۶۹ - ۷۰ - ۷۱ - ۷۸.

نه حمهد هبة الله جزیری (۲۲۰)

ناوی نه حمده، کوری هبة اللهی، کوری نه حمده (جزیری)یه، نازناوی (نه بو عه بیاسه)، زانیاری له قورنانی بیروز به هیزبووه، کتییی له بابته خوتندنه وهی قورنانی بیروز وهک له شیخ حه سه نی به صری بیستراوه ههیه، ماموستا له سه دهی شه شه می کۆچی ژیاوه.

سه چاوه کان:

۱. معجم المؤلفين ۲/۱۹۸.

۲. معجم أعلام الكورد ۶۸.

نه حمهد یه حیای جزیری (۲۲۱)

ناوی نه حمده، کوری یه حیای، کوری محمه دی، کوری به دری جزیری یه، له ده ورو به ری سالتی ۶۷۰ ک - ۱۲۷۱ ز هاتوته دنیا، له (دیمشق) دابه زیوه، له زانیاری قورنانی بیروز و له شه ریعت دهستی بالا بووه، له نهوپه ری چاککی و به دینی و ناقلتی و حه ق بیژی دا بووه، پشتی به دنیا نه به ستاوه، له مانگی مه ولودی سالتی ۷۲۸ ک - ۱۳۲۸ ز کۆچی دوانی کردووه.

سه چاوه کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۱ - ۵۲.

۲. الذيل على طبقات الحنابلة ۴/۴۰۸.

۳. شذرات الذهب ۶/۸۶.

نه حمهد یه حیا شاره زوری (۲۲۲)

ناوی نه حمده، کوری یه حیا، کوری محمدهدی شاره زوریه، له ۶۵۴ ک - ۱۲۵۶ ز هاتووته دنیا، زانای شه ریعت بووه، نووسه ره کی چاک بووه خاوهن هست و بیر بووه، شاعیر بووه، له خهت و موسیقا شارهزا بووه، له لای مهلیکان بهرێز بووه، دهرسی به کورانی وهزیر و قازی و کاربه دهستان ده دا، له ۷۴۱ ک - ۱۳۴۰ ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. الدرر الكامنة ۱/۱۹۶.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۲.

نه حمهد یه حیا هه ولییری (۲۲۳)

ناوی نه حمده، کوری یه حیا، ناسراوه به (نه بو عبدالله ال کمال الأربلی)، یه ک بووه له زانایه بهرزه کانی سه رده می خوی به تایهت له شه ریعت زۆر ناگادار بووه، به سیهتی بۆ پایه بهرزی که نیمامی نه وهوی یه ک بووه له فمقیانی نهو، ناوبراو سالی ۶۶۵ ک - ۱۲۶۶ ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. طبقات الشافعية ۸۵.

۲. أربيل في مختلف العصور ۹۳.

نه حمهد یوسف نه خلاطی (۲۲۴)

ناوی نه حمده، کوری یوسفی، کوری نه حمدهدی، کوری عومه ره، نازناوی: (محب الدین) ه، خه لکی (نه خلاطه) له خزمهت چهند زانیانی خویندوووه، پروانامهی به کۆمه لیک زانیان داوه، مامۆستا ماوه ک خه ریکی بازرگانی بوو، پاشان وازی هیتا، پرویدا زانست و خزمهتی ناین، له ۷۶۷ ک - ۱۳۶۵ ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۲.

نه‌حه‌ده یوسف به‌حرکه‌یی (۲۲۵)

ناوی نه‌حه‌ده، کوری یوسفه، بابی مریدی شیخ نه‌بویه‌کری هه‌رشه‌می بووه، بۆیه ناسراوه به (سوڤی و سوو) عه‌شیره‌تی گه‌ردی یه، مه‌لایه‌کی باش و هیمن و له‌سه‌رخۆ و قسه‌خۆش بووه، خه‌تی جوان بووه.

خویندنی: ماوه‌ک له (به‌سراوه) ی گه‌وره له خزمه‌ت مه‌لا نه‌حه‌ده‌ی ناشۆکانی خویند، ماوه‌کیش چووه (بیرێژ) لای مه‌لا حوسینی ناشۆکانی، پاشان چووه (شه‌قلاوه) لای مامۆستا طاها، ماوه‌له‌وی تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له (بیرێژ)، کاروباری مه‌لایه‌تی نه‌نجام ده‌دا و ده‌رسی فه‌قیانی ده‌داوه، وه‌ پیش نوێژ و ووتارخوین بووه له مزگه‌وتی (دیانا)، وه‌ له‌و کاتی نامه‌یه‌کی بۆ مه‌لا فتح الله أفندی ناردیه، به‌رواره‌که‌ی ۲۵/۱۱/۱۹۳۶ ز یه، دانه‌یه‌کی ئه‌و نامه‌یه‌مان هه‌یه، پاشان له (که‌رکوک) کرا پیش نوێژی سوپا، دوایی خانه‌نشین کرا، دو‌ا‌عه‌مری تووشی نه‌خۆشی (شه‌کر) هات، له نه‌نجامدا چهند په‌نجه‌ی پنی برانه‌وه.

به‌شیک له فه‌قیه‌کانی نه‌مانه‌ن: مه‌لا محمه‌ده مصطه‌فا به‌حرکه‌یی و مه‌لا عبدالقادر عاره‌به‌که‌ندی و مه‌لا عوسمان مه‌لا عبدالله هه‌رشه‌می.

کۆچی دوایی: له ده‌وره‌به‌ری سالی ۱۹۸۱ ز له که‌رکوک کۆچی دوایی کرد، په‌رتو‌کخانه‌کی ده‌وله‌مه‌ند له کتیبی ئایینی له دو‌ا‌به‌جیما، چهند کوری خوینده‌واری هه‌یه، به‌شیک له ده‌ره‌وه‌ن، به‌شیک له که‌رکوک، به‌شیک له هه‌ولیر.

ناوبراو دوو میژووی نه‌جه‌دی بۆ کۆچی دوایی شیخ نه‌بویه‌کری هه‌رشه‌می داناوه،

به‌عه‌ره‌بی:

یه‌که‌م: (أفینا مات قطب المرشدین؟)

$$۱۴۲ + ۴۴۱ + ۱۱۱ + ۶۳۴ = ۱۳۲۸ ک$$

دووه‌م: (کمل أبوبکر الراجي وهو قطب المرشدین)

$$۹۰ + ۲۳۱ + ۲۴۵ + ۱۷ + ۱۱۱ + ۶۳۴ = ۱۳۲۸ ک$$

سه‌چاوه: علماء و مدارس في أربيل ١٢٠

نه‌حمهد يوسف جه‌رانی (٢٢٦)

ناوی نه‌حمهد، کوری یوسفه، خه‌لکی (جه‌ران‌ه)، له (دیاره‌که‌ر) نیشته‌جی بووه له شه‌ریعت و عه‌ره‌یی و به‌لاغه زانیاری به‌هیز بووه، شاعیره‌کی چاک بووه، زانی به‌ناوبانگ (جمال الدولة)ی نه‌سطوری مه‌سیحی نامه‌کی هونراوه‌ی به‌هیز و پر له پرسیاری بۆ نارد به مهرجیک نه‌گهر ماموستا توانی وه‌لامی راستی هه‌موویان بداته‌وه، (جمال الدولة) نیسلام بیت، که نامه‌که به ده‌ست ماموستا گه‌یشت، به‌کسه‌ر وه‌لامی پرسیاره‌کانی هه‌ر هه‌موو داوه، ره‌وانی کرد به نامه‌کی هونراوه، زۆر له نامه‌ی کابرا جوانتر بوو، مه‌سیحیه‌که که نامه‌که‌ی خوینده‌وه سه‌رسام بوو، له ترسی نه‌وه‌ی قسه‌ کورت بیت به‌رانبه‌ر خه‌لکان، یا به سه‌ر خو‌دا بشکیتته‌وه و چاو مۆن بکاوه، ولاته‌که‌ی به جیه‌یشت و باری کرد و هه‌لات، بۆ شوینه‌ک که‌س سۆراغی نه‌زانی.

سه‌چاوه‌کان:

١. الدرر الكامنة ١/٢٠٠.
٢. معجم المؤلفين ٢/٢١١.
٣. معجم أعلام الكورد ٦٩.
٤. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٥٣ - ٥٤.

نه‌حمهد يوسف حصکه‌فی (٢٢٧)

ناوی نه‌حمهد، کوری یوسفه، خه‌لکی (حصن کیفا)یه، له شاری (جه‌له‌ب) دانیشتروه، ماوه‌ک (قازی) بووه، له ٨٩٥ - ١٤٨٩ز کۆچی دوایی کردوه. چه‌ند کتیبی داناون، له‌وانه: کشف الدرر في شرح الخمر: جوار به‌رگه، شرح طوابع الأنوار، شرح فصوص الحکم، شرح حرز الأمانی، تحفة الفوائد في شرح العقائد.

سه‌چاوه‌کان:

١. معجم المؤلفين ٢/٢١٠.

۲. کشف الظنون ۲/۱۱۱۶.
۳. ایضاح المکنون ۱/۴۰۰.
۴. الضوء اللامع ۲/۲۱۸.
۵. الأعلام ۱/۲۶۰ - ۲/۲۶۱ - ۲۸۸.
۶. معجم أعلام الكورد ۶۹.

نه حمهد یوسف دیاربه کوری (۲۲۸)

ناوی نه حمهد، کوری یوسفی، کوری سعدالله یه، خه لکی (دیاربه کور)، له دهوری سالی ۷۱۰ک - ۱۳۱۰ز له (دیاربه کور) هاتووته دنیا، مهزهه بی حنه بلی بووه، له زانیاری قورنانی بیروز و فهرمووده کانی پیغمه بر (د.خ) شاره زابووه، سه فهری بو (به غدا) و (دمشق) و (میسر) و (حیجاز) کردووه.

سه چاره کان:

۱. الدرر الكامنة ۱/۱۹۸.
۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۳.

نه حمهد یوسف فارقی (۲۲۹)

ناوی نه حمهد، کوری یوسفی، کوری عهلی، کوری نه زه ره قه، خه لکی شاری (میافارقینه) له کوردستانی تورکیا، سالی ۵۱۰ک - ۱۱۱۶ز لهو شاره هاتووته دنیا. میژووناس و گه ریده بووه، (تاریخ الفارقی) له میژووی میافارقین و دیاربه کور داناوه، له ۵۴۳ک کرا چاودیری نهوقافی میافارقین، له ۵۶۲ک کرا چاودیری نهوقافی (حصن کیف)، ماموستا گه ریده بووه، له چند شوتان گه راوه، بو وه گرتنی زانیاری، و شاره زایی ولاتان و شارستانیه کان، له ۵۴۳ک چووه (به غدا)، له ۵۴۴ک چووه (دیاربه کور) و (موصل)، له ۵۶۵ک چووه (ماردین) و (دمشق)، له ۵۴۸ک چووه (تفلیس)، ههروه ها سه فهری عیراق و نیران و جزیره و نهرمینیه و شامی کردووه، چووبته (نه خللاط) و (رهی) و (نوشه هر) و (ته بریز) و (حومص) و (حه ما) و (حه له ب) و (مه نه ج)

و (حهران) و (رأس العين) و (مهدين) و (دیرحلهب) و (بهرجیس)، ههروهها چوویته (جزرجیا) له گهڵ مهلیکی نهوجی یه کۆبوویتهوه، له ۵۷۲ک - ۱۷۴از کۆچی دوایی کردوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفین ۲ / ۲۱۲.

۲. معجم أعلام الكورد ۷۰.

نه‌همه‌د یوسف که‌واشی (۲۳۰)

ناوی نه‌همه‌ده، کورپی یوسفی، کورپی حه‌سه‌نی، کورپی رافیعی، کورپی حوسینی، کورپی سووه‌یدانه، مه‌زه‌به‌یی شافیعی بووه، ناسراوه به (موفق الدین أبو العباس) خه‌لکی (که‌واشا)یه، یاقوت حه‌مه‌وی ده‌لی: {که‌واشا: ناویکی نویه، له پێشدا ناوی (اردمشت) بوو، قه‌لاتیکی به‌هێزه، ده‌که‌ویته رۆژه‌لاتی روبراری (دیجله) له‌سه‌ر لوتکه‌کانی کینوی (جودی)، سه‌ر به (موصله) جینگایه‌کی زۆر عاسییه‌ ته‌نیا یه‌ک رینی ته‌سکی یه‌ک نه‌فه‌ری بۆ ده‌چی}.

نه‌و زاته‌ سالی ۵۹۱ک - ۱۱۹۵ز له (که‌واشا) هاتووته‌دینیا، پاشان چووه (موصل) له سه‌ره‌تاوه له خزمه‌ت باوکی خویند، به‌ره‌به‌ره چووه پیش تا زه‌ریف شاره‌زا بوو له ته‌قسیر و زانسته‌کانی قورنانی پیروز، دوایی چووه (دیمشق) ماوه له‌وی لای نیمامی سه‌خاوی خویند، دوایی چووه (حج) هاتمه‌وه (قودس) گه‌راوه (موصل) ده‌ستی کرد به‌ خواپه‌رستی.

خووپه‌ه‌وشتی: له چه‌رخه‌ی خۆی بی‌ وینه بوو له خواپه‌رستی، راستگۆ و راست کرده‌وه بوو، رووی خۆی نه‌ده‌دا که‌سانی دنیا، سولتان ده‌هاته‌ لای له‌به‌ری هه‌لنه‌ده‌ستا و رووی نه‌ده‌دای و شتی لێ وه‌رنه‌ده‌گرت، چه‌ند که‌راماتی لێ ده‌گیرنه‌وه، ده‌ سال پیش کۆچی دوایی چاوه‌کانی تاریک بوون، یه‌ک له فه‌قییه‌کانی ناو نه‌بو به‌که‌ ده‌لی: {مامۆستا که‌ چاوه‌کانی نه‌وها لێ هات، هه‌ژده مانگ بوو نه‌چوو بوومه‌ خزمه‌تی، که‌ له

دهر گاکه مدها، بیش نهوهی ناوی خۆم بدهم، یه کسهه فهرمووی: { کیه؟ نه بوبه کره؟ }، نه وهشم به یه کئی دانا، له کهراماته کانی.

کۆچی دوایی: له بهرواری (۱۷) ی مانگی جیمادی دووه می سالی ۱۶۸۰ ک - ۱۲۸۱ ز له شاری (موصل) کۆچی دوایی کرد.

چهند دانراوی به نرخه ههه، له وانه:

۱. تبصرة المتذکر وتذکره المتبصر: نهوه تهفسیره گهوره کهیتی، لهو تهفسیره به تیری باسی ئیعراب و وقف دهکا، نووسخهیی بو (مه ککه) و (مه دینه) و (قودس) نار دووه. دانه ره کانی تهفسیری جهلالهین ههردووکیان سوودیان لهو تهفسیره وهر گرتووه.

۲. تلخیص التفسیر مايتعلق بالروایة والتأویل: نهوه تهفسیره گچکه کهیتی، له (۲۳) ره بیعی دووه می سالی ۱۶۴۹ ک - ۱۲۵۱ ز تهواوی کردووه.

۳. روضة وجنة المناظر.

۴. کتاب الوقف.

۵. كشف الحقائق في التفسیر: له وانه یه نهوه ناوهنجی بیت.

۶. المطالع في المبادئ والمقاطع.

۷. المواقيت في القرآن.

سهر چاوه کان:

۱. طبقات المفسرين ۱/۴۸.

۲. منهل الأولياء ۲/۱۲۹.

۳. بغية الوعاة ۱/۴۰۱.

۴. شذرات الذهب ۵/۳۶۵ - ۳۶۶.

۵. معجم المؤلفين ۲/۲۰۹ - ۲۱۰.

۶. كشف الظنون ۱/۴۵۷ - ۴۸۰.

۷. ایضاح المکنون ۱/۲۲۲.
۸. هدیة العارفین ۱/۹۸.
۹. الأعلام ۱/۲۵۹ - ۲۶۰ / ۶ / ۹۷ / ۱۰ / ۳۵.
۱۰. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۴ / ۳۰۷ - ۳۱۰.
۱۱. الأکراد فی بهدینان ۱۹۰.
۱۲. معجم البلدان ۴ / ۴۸۶.

ئه‌حمه‌د یوسف ماردینی (۲۲۱)

ناوی ئه‌حمه‌ده، کورپی یوسفی، کورپی ئه‌حمه‌ده، خه‌لکی (ماردین)ه، زانیاری تایه‌تی هه‌بووه له (عه‌روز) له‌وبابه‌ته هه‌نراوه‌ی هه‌یه، هاتوو‌چووی وولاتی (شام)ی کردووه له ۷۱۱ک - ۱۳۱۱ز هاتووته‌دنیا، له ۷۷۱ک - ۱۳۶۹ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الدرر الكامنة ۱/۱۹۷.
۲. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۵۳.

ئه‌رسه‌لان داود سولتان سه‌لاحه‌دین (۲۲۲)

ناوی ئه‌رسه‌لانه، کورپی داودی، کورپی سولتان سه‌لاحه‌دینی نه‌یوبیه، سالی ۵۹۱ک - ۱۱۹۵ز له قه‌لاتی (بیره) نزیک (حه‌له‌ب) هاتووته‌دنیا، ئیجازه‌ی فه‌رمووده‌ی له مامۆستا محمه‌دی ئه‌صفه‌هانی وه‌رگرتووه، ئه‌مجا ده‌ستی کردووه، به‌ده‌رسدانه‌وه، له (دیمشق) و له (قاهیره) خو‌شی ئیجازه‌ی داوه، له ۶۷۸ک - ۱۲۷۹ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه: معجم اعلام الكورد ۹۵.

نیدریس عه‌لی به‌دل‌یسی (۲۲۳)

ناوی نیدریسه، کوری عه‌لی یه، نازناوی حیسامه‌دینه، خه‌لکی (به‌دل‌یسه) ناسراوه به (حه‌کاری - هه‌کاری) مه‌زه‌بی حه‌نه‌ئێ بووه، له (نیران) خوتیندنی ته‌واو کردووه، له عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی زمان ره‌وان بووه، چهند پله و پایه‌ی حکومی پیندراوه، له ده‌وری سولتان سه‌لیمی عوسمانی ده‌ستووری قانونی فیدرالی بو کوردستان دارشت، به‌لام له‌و سه‌رده‌می له‌به‌ر ناکۆکی له‌ نیوان هۆز و سه‌رکرده‌کانی کورد به‌داخه‌وه سوودیان لی‌وه‌رنه‌گرت، مامۆستا شاعیر بووه، نازناوی شیعری (نهمیرک)ه.

له‌ زیره‌کی مامۆستا ده‌لێن: شا نيسماعیلی سه‌فه‌وی مه‌زه‌بی شیعه‌ی له (نیران) رازانده‌وه و په‌ری پیندا، مه‌لا نیدریس ناوی ده‌برد به (مه‌زه‌ب ناحه‌ق) واته: مه‌زه‌بێکی به‌تال و ناهه‌ق، که‌ شا نيسماعیل نه‌وه‌ی بیست، له‌ دووی نارد، که‌ مه‌لا هات (شا) سه‌رکۆنه‌ی کرد و گله‌یی زۆر لیکرد و پێی ووت: {نیمه‌ براده‌ری کۆن بووین، نابا نه‌و قسه‌ بلاوبکه‌یه‌وه، (مه‌لا) وه‌لامی داوه: جه‌نابی شا، قسه‌ که‌یان خراپ بو توو گێزایته‌وه، من نووسیتیم (مذه‌بنا حق) واته: مه‌زه‌بی نیمه‌ راسته و ره‌وايه. (شا) دل‌ی خو‌ش بوو و رازی بوو.

کۆچی دوا‌یی: سالی ۹۲۷ک - ۱۵۲۱ز له‌ نه‌سته‌مبۆل کۆچی دوا‌یی کرد.

به‌ره‌مه‌کانی: له‌ چهند باب‌ه‌تان دانراوی هه‌یه، له‌وانه:

۱. الحق المبين في شرح الحق اليقين في علم الكلام (فارسی)یه.
۲. رسالة الآباء عن مواقع الوباء، وجواز الفرار عنه.
۳. شرح فصوص الحكم للشيخ محي الدين.
۴. شرح گلشن راز للعطار (فارسی)یه.
۵. مرآة الجمال (فارسی)یه.
۶. هه‌شت به‌ هه‌شت: هه‌شت هه‌زار به‌یته‌ شیعره، له‌ باسی هه‌شت سولتانی عوسمانی، هه‌ریه‌کی هه‌زار به‌یتی بو‌ داناوه.

ناوبراو دوو کوری هه بوو: محهمهد و مصطهفا عهلی.

سه رچاوه کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۸۷.
۲. معجم المؤلفين ۲/۲۱۷.
۳. هدية العارفين ۱/۱۹۶.
۴. إيضاح المكنون ۱/۴۱۰.
۵. مشاهیر الكورد ۱/۱۰۴ - ۱۰۶.
۶. بوژاندنه وهی میزووی زانیانی کورد ۳۴۵ - ۳۵۰.
۷. كشف الظنون ۱/۸۴۰.
۸. الأكراد في بهدينان ۱۲۶ - ۱۲۷.
۹. معجم أعلام الكورد ۹۱ - ۹۲.
۱۰. شهرة فنامه / پهراویز ۵۷۸.

نه سباه میر محهمهد حهرانی (۲۳۴)

ناوی نه سباه، ناسراوه به (میر)، کوری محهمهدی کوری نه عمانه، خه لکی (حهرانه) مهزه بی حنه بلی بووه، چوویته (به غدا) له خزمهت شیخ عبدالقادری گهیلانی شه ریه تی خوتند، هه ره لهو قوتابخانه یه ماوه، زاته کی چاک و به خیر بوو، له ته مه نی سه د سالیدا شه وی هه بی مانگی مه ولودی سالی ۶۰۷ک - ۱۲۱۰ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. شذرات الذهب ۵۳۳.
۲. الذیل علی طبقات الحنابلة ۴/۶۳.

نیسحاق نه فندی خه رپوتی (۲۳۵)

ماموستا نیسحاق نه فندی، خه لکی شاری (خه رپوته) له کوردستانی تورکیا، ماوه ک دهرسی داوه، پاشان سالی ۱۲۹۶ک - ۱۸۷۸ز جهند پله ی نه وقافی پتدرا،

ماوه‌ی چل سالان له‌سه‌ر نه‌و کاره‌ به‌رده‌وام بوو، له‌ مانگی ره‌مه‌زانی سالی ١٣٠٩ ک - ١٨٩٢ ز له‌ ته‌مه‌نی نۆه‌ت سالی‌دا کۆچی دوا‌یی کرد.

چهند دانراوی هه‌یه، له‌وانه: شمس الحقیقه، أسئله‌ وأجوبة حکمیة، زبده‌ علم الکلام، ضیاء القلوب، مفتاح العیون.

سه‌رچاوه‌ کان:

١. معجم المؤلفین ٢/٢٣٣.

٢. هدیة العارفين ١/٢٠٣.

٣. مشاهیر الکورد ١١٣.

نیسحاق ره‌زیک ره‌سه‌نی (٢٣٦)

ناوی نیسحاقه، کوری ره‌زیکه، ره‌سه‌ن: کورتکراوه‌ی (رأس العین)ه، گوندیکه‌ سه‌ر به‌ (دیاربه‌کر) فه‌رمووده‌ی له‌ نه‌بو نه‌عیمی مه‌لاتی وه‌رگرتوه، خو‌شی ده‌رسی به‌ نیراهیمی کوری خالید و نه‌بو عوروبه‌ی حه‌رانی داوه، سالی ٢٥٩ ک - ٩٦٩ ز کۆچی دوا‌یی کردوه.

سه‌رچاوه‌ کان:

١. الأنساب ٣/٧٠.

٢. اللباب ٢/٢٥ - ٢٦.

نیسحاق مه‌نصور نه‌صیبی (٢٣٧)

ناوی نیسحاقه، کوری مه‌نصوری، کوری سیاره، نازناوی (نه‌بو به‌عقوبه)، خه‌لکی شاری (نه‌صیبین)ه، به‌شیکي زۆر له‌ زانایانی جزیره‌ ده‌رسیان له‌لا خو‌یندوه، له‌ مه‌لا چاکی و راستگۆیی و بروایتکراوی ناوبانگی ده‌ر کردوه، له‌ مانگی ذي الحجه‌ی سالی ٢٧٣ ک - ٨٨٧ ز کۆچی دوا‌یی کردوه.

سه‌رچاوه‌ کان:

١. الأنساب ٥/٣٩٤.

۲. شذرات الذهب ۲/۱۶۳.

نیسحاق هه‌ولیری (۲۲۸)

مامۆستا نیسحاق، یه‌ك بووه له زانایه به‌رزه‌کانی (هه‌ولیر) له مزگه‌وتی گه‌ره‌کی (ته‌عجیل) ده‌رسی ده‌داوه، پاشان سالی ۱۲۹۴ك - ۱۸۷۷ز کرا نه‌ندامی کۆری داواکاری دادگای سه‌ره‌تایی له (هه‌ولیر)، مامۆستا نیسحاق نامیلکه‌کی له مه‌نتیق هه‌یه، کۆچی دوا‌یی کرد، مه‌لا عبدالرحمانی کۆری بووه جیگری بو‌ پیش نو‌ئیزی و ده‌رس دانه‌وه، دوا‌یی کرا نه‌ندامی کۆری به‌ری‌وه‌به‌رایه‌تی قازیان له (هه‌ولیر)، دوا‌یی کرا (موفتی) بو‌یه نه‌و مزگه‌وته نیستاش ناوده‌بردری به‌ مزگه‌وتی (موفتی) نه‌ویش کۆچی دوا‌یی کرد، مه‌لا عبدالله ی کۆری جیگری بوو، سالی ۱۹۲۱ کرا سه‌رۆکی شاره‌وانی له (هه‌ولیر)، خوالی خو‌شبوو زوبیر بیلال ده‌لی: {به‌ کۆچی دوا‌یی نه‌و زاته له‌و بنه‌ماله‌ که‌س نه‌ما ده‌رس بداته‌وه، له‌و مزگه‌وته}.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. أربیل فی مختلف العصور ۱۳۴.

۲. علماء ومدارس فی أربیل ۸۱ - ۸۲.

۳. هه‌ولیرم وادیوه ۷۷ - ۷۹.

نیسحاق یه‌حیا ئورمه‌وی (۲۳۹)

ناوی نیسحاقه، کۆری یه‌حیا، خه‌لکی (ورمی)یه، پاش ته‌واو کردنی خو‌ئیندی چووه (نه‌ستانه) له‌وی کرا (مدرس)، مامۆستا له‌ ته‌فسیری قورئانی پی‌رۆز شاره‌زا بوو، سالی ۱۰۸۲ك - ۱۶۷۱ز له‌ نه‌ستانه کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکورد ۱۱۴.

۲. معجم أعلام الکورد ۱۰۹.

نیسحاق یه‌حیا دیاربه‌گری (۲۴۰)

ناری نیسحاقه، کورپی یه‌حیای، کورپی نیسحاقی، کورپی ئی‌راهمی، کورپی نیسماعیله، نازناوی (عفیف‌الدین)ه، خه‌لکی (دیاربه‌کره)، مه‌زه‌ه‌بی حه‌نه‌فی بووه، له ده‌وروبه‌ری سالی ۶۴۲ك - ۱۲۴۴ز هاتووته‌دنیا، له (دیعشق) دابه‌زیوه، مامۆستایه‌کی فه‌رمووده‌ناس بووه، ده‌رسی له‌لای یوسف خه‌لیل و مه‌جده‌دین کورپی ته‌میمه‌ خویندوووه، خه‌ریکی ده‌رس و به‌لاو‌کردنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) بووه، زاته‌کی پاک و خاوین و دیمه‌ن جوان و قیافته‌ریک بووه، له شه‌وی دووشه‌مه‌ی (۱۲)ی ره‌مه‌زانی پیروزی سالی ۷۲۵ك - ۱۳۲۵ز کۆچی دوایی کرد، له کیتی (قاسیۆن) به‌خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. البداية والنهاية ۱۴/۱۲۷.
۲. شذرات الذهب ۶/۶۶.
۳. معجم المؤلفين ۲/۲۳۹.
۴. الدرر الكامنة ۱/۲۰۹.
۵. معجم أعلام الكورد ۱۰۹.

ئه‌سه‌ده‌ خالیید مه‌جوی (۲۴۱)

ناری ئه‌سه‌ده‌، کورپی شیخ خالییدی، کورپی مه‌لا محمه‌دی (مه‌جوی) شاعیره، سالی ۱۸۹۸ز له بنه‌ماله‌کی نایین په‌روه‌ر و سه‌ر به‌ ته‌ریقه‌ت له شاری سلیمانیه‌ هاتووته‌دنیا.

خویندنی: له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌ خویندن، دوایی ناردیانه‌ جوگره‌ی (خواجه‌ نه‌فه‌ندی) ماوه‌کی زۆر له‌وه‌ی خه‌ریکی خویندن بوو، سالی ۱۹۱۵ز چوره‌ (ناماده‌یی) پاشان مه‌راقی فیروونی نایین له‌ دلی چه‌سپا، گه‌راوه‌ ناو فه‌قیان، ماوه‌ك له

لای شیخ بابا‌علی ماوندک له لای شیخ عومهری قهره‌داغی بووه، نه‌مجا چوووه لای مه‌لا حوسیتی (پسکه‌ندی، ماود له خزمه‌تی تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت. مه‌لایه‌تی: نه‌مجا کرا (مدرس) له مزگه‌وتی. (خومخانه) له سلیمانی، پاشان گه‌راوه‌خانه‌فاکه‌ی خۆیان له جیاتی باوکی - که زه‌عیف و بی‌هیز بیوو- کاروباری ته‌ریقه‌ت و ده‌رسی فه‌قیانی نه‌مجام ده‌دا.

ناوبراو هه‌ستی نه‌ته‌وایه‌تی به‌هیز بوو، بۆیه له‌لایهن حکومه‌ت نازار ده‌درا، چه‌ند جار له (سلیمانی) و له (که‌رکوک) تووشی به‌ندیمانه‌ده‌هات و ده‌گیرا هه‌ر له‌به‌ر نه‌وه بوو، له‌گه‌ڵ چه‌ند براده‌ران ناواره‌ی (ئیران) بوو، ماموستا جگه‌ له مه‌لایه‌تی شاعیریکی دلسۆز و زمان پاراو و قه‌لم له کار بوو شیعی نایی و دل‌داری و کۆمه‌لایه‌تی و رامیاری هه‌نه.

غومونه‌ی شیعی دل‌داری:

به‌ینه‌ جامی مه‌ی ساقی به‌ پێوان   گۆل و بولبول به‌ جووتی بوونه‌ میان
هه‌ناسم لانه‌خا زولفی خه‌یاته‌ی   شو‌عاعی دیته‌ ده‌ر خۆری به‌یانیان
نه‌وا مرد (نه‌سه‌ده‌)ی بیچاره‌ یاران   له‌ ده‌ست جه‌ور و جه‌فا کاری ره‌قیبان
به‌لام دوا عه‌مری وازی له‌ هه‌موو شت هه‌تا، ته‌نیا خواپه‌رستی ده‌کرد، هه‌روه‌کو
خۆی له‌و بابه‌ته‌یه‌ ده‌لی:

تۆ که‌ مردی (نه‌سه‌ده‌)ه‌، با گه‌نجی قارونت هه‌بی

خواه‌نی کفنیکی رووتی، ئی که‌ نه‌م به‌دکاره‌ بۆچ؟

کۆچی دوا‌یی: له‌ به‌رواری ۲۵/۴/۱۹۷۶ ز مائشاوایی له‌ دۆست و براده‌ران کرد، له‌سه‌ر وه‌صیه‌تی خۆی له‌ گۆرستانی گردی (سه‌یوان) له‌ ته‌ک ماموستا حوسیتی پسکه‌ندی به‌ خا‌ک سپه‌ردرا.

به‌ره‌مه‌کانی: دیوانی شیعی: سالی ۱۹۷۰ ز له‌ چاپخانه‌ی راپه‌رین له‌ سلیمانی

چاپ کرا، العقائد الرحمانیة، شرح العقائد الرحمانیة، تحسین البیانیه.

سه‌ر چاوه‌کان:

۱. میژووی نه‌ده‌بی کوردی ۶/۴۶۱ - ۴۷۲.

۲. کاروان ۱۶ / ۱۹۸۳ ز، سۆران مه‌حوی.

ئه‌سه‌ده‌ سه‌ده‌دین چه‌یده‌ری (۲۴۲)

ناوی ئه‌سه‌ده‌، کورێ عبداللهی، کورێ صبغه‌اللهی، کورێ ئیبراهیمی، کورێ چه‌یده‌ری دووه‌مه‌، له‌ لای باوکی خویندووه‌ و نیجازه‌ی وه‌رگرتووه‌، ماوه‌ کیش له‌ لای مه‌لا ره‌سوولی (شه‌وه‌کی) خویندووه‌، موفتی حه‌نه‌فیه‌کان بووه‌ له‌ (به‌غدا)، چل سال له‌وی ده‌رسی داوه‌، داود پاشای والی به‌غدا، پیش ئه‌وه‌ی بیته‌ وه‌زیر، ماوه‌ی حه‌فده‌ سالان لای مامۆستا نه‌سه‌ده‌ی خویندووه‌، هه‌روه‌ها کوربه‌کانی خۆی صبغه‌الله و عبدالله و عبدالقادر له‌ خزمه‌ت نه‌و پینگه‌یشتونه‌.

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا مصطه‌فای کورانی کوردی، مه‌حمود به‌گی عبدالرحمان پاشای بابان، محممه‌د نه‌سه‌ده‌ نایب زاده‌، عبدالغفور که‌رکوکی، مه‌لا عومه‌ر ئه‌فه‌ندی هه‌ولێری، عبدالغنی جه‌میل موفتی به‌غدا، محممه‌د سه‌عید موفتی حه‌نه‌فیه‌کان له‌ به‌غدا. مامۆستا ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له‌ مه‌ولانا خالیدی شاره‌زوری وه‌رگرتوو، به‌لام مه‌ولانا به‌ چاوی مرید و صۆفی ته‌ماشای نه‌ده‌کرد، هه‌ر به‌ چاوی براده‌ره‌کی خۆشه‌ویست ده‌یرونی.

مامۆستا چووه‌ (شام) له‌ویوه‌ چووه‌ (حه‌ج)، هه‌ر له‌وێش مه‌لا عبدالله ی بیتوشی دیت، سالی ۱۲۴۳ ک - ۱۸۲۷ ز کۆچی دوایی کرد، محممه‌د زه‌ینه‌دینی سیاه‌پوش سه‌ردولکه‌کی عه‌ره‌بی هۆنراوه‌ی بۆ نووسیه‌، کورێکی هه‌بوو ناو عبدالغفور نه‌ویش کورێکی ناو عبیدالله ی هه‌بوو.

دانراوه‌کانی مامۆستا نه‌سه‌ده‌: حاشیه‌ علی التحفة، حاشیه‌ علی السیلکوتی فی العقائد، حاشیه‌ علی المصري فی الصرف، حاشیه‌ علی القره‌باغی فی المنطق، حاشیه‌ علی الدر المختار، شرح الألفاظ فی البیان.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان الجمد ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۳۱، ۱۳۵، ۱۵۶، ۱۶۶، ۲۳۶.
۲. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانیانی کورد ۶/ ۸۵، ۹۲، ۲۱۶.
۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۸۷ - ۸۸.
۴. علماء ومدارس فی أربیل ۵۴ - ۵۷.
۵. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۲۳۸.
۶. مشاهیر الکورد ۱۱۴.
۷. معجم أعلام الکورد ۱۱۰.

ئه‌سه‌ده عبدالله جه‌ئی (۲۴۲)

ناوی ئه‌سه‌ده، نازناوی (ضیاء‌الدین) ۵، کوری مه‌لا عبدالله، کوری مه‌لا عبدالرحمانی جه‌لییه، سالی ۱۸۱۱ ز هاتووته‌دنا. له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به خویندن، سالی ۱۸۳۰ ز باوکی کۆچی دوایی کرد، لهو کاته محمه‌د پاشای (رواندز) هاته (کۆیه) چاوی به مامۆستا کهوت فه‌رمانی دا هه‌موو پله و پایه‌کانی باوکیان پی به‌خشی، لهو کاته کتییی عصام‌الدینی وه‌ضعی ده‌خویندن، یه‌کسه‌ر ده‌ستی کرد به دره‌س دانه‌وه، وه له‌لایه‌کی دیکه‌ش خه‌ریکی خویندن بوو له‌لای مه‌لا محمه‌دی قازی، سالی ۱۸۴۴ ز چووه (شام)، له‌وئ ئیجازه‌ی ته‌فسیر و فه‌رموده و شه‌ریعه‌تی له شیخ عبدالرحمانی (الکزبری) وه‌رگرت، له‌وئ چووه (حه‌ج) دوایی گه‌راوه (کۆیه)، ماوه‌ک چووه لای مه‌لا محمه‌دی خه‌تی، دوایی چووه (به‌غدا) ئیجازه‌ی گشتی له مه‌لا عبدالرحمانی رۆژیانی وه‌رگرت.

مامۆستا ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی به کارده‌هینا، له شه‌ریعه‌ت زۆر ناگادار بوو، بۆیه

ناوده‌بردرا، به شافیعی دووه‌م.

کۆچی دوایی: دووباره چۆوه سهفهری (حهج) نهجاره مهلا عبدالله ی کوری له خزمهت بوو، لهوی نهخۆش کهوت، دوای نوێژی عهسری رۆژی ههینی سالی ۱۸۷۲ز له (مهککه) ی بیروز کۆچی دوایی کرد، له (مولتهزهه) نوێژیان لهسه کرد، له گۆرستانی (المعلا) نزیک گۆری شیخ ئین حهجر به خاک سپێردرا.

سهراوه کان:

۱. المصقول ۷.
۲. علماء ومدارس في اربيل ۶۳.
۳. بنمهالهی زانیاران ۵۵۸ - ۵۶۰.
۴. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۸۸ - ۸۹.
۵. محمهد بن عبدالله الجلي ۹۱ - ۹۴.

نوسعهده مهحمود صاحیب (۲۴۴)

ناوی نوسعهده، کوری مهحمود صاحیبی شارهزوریه، باب و بایرانی چوونه (دیمشق)، لهوی سالی ۱۲۷۱ک - ۱۸۵۴ز هاتووته دنیا، سالی ۱۹۲۸ز کۆچی دوایی کردووه، بهک بووه له زانیایهکانی تهریقهتی نهقشهندی.

چهند کتیبی داناوان، لهوانه: الجوهر المکنون، نور الهدایة والعرفان، الفیوضات

الخالدية، رجال الطريقة النقشبندية.

سهراوه کان:

۱. معجم المؤلفين ۲ / ۴۴۸ - / ۹ / ۵۱.
۲. إيضاح المکنون ۱ / ۳۶۷.
۳. نثر الجواهر والدرر ۱ / ۲۳۵ - ۲۳۶.
۴. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۰۵.
۵. معجم أعلام الكورد ۱۱۰.

ئه‌سه‌ده‌یه‌حیا ژه‌نگاری (۲۴۵)

ناوی ئه‌سه‌ده‌یه‌حیا، کورپی یه‌حیا، کورپی موسای، کورپی مه‌نصوری، کورپی عبدالعزیزی، کورپی وه‌هه‌به، نازناوی: (به‌ها - ابو‌السعادات) بووه، سالی ۵۳۳ک - ۱۱۳۸ز له (هه‌ولیر) هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی شه‌رع زان و شاعیر بووه، سالی ۶۲۲ک - ۱۲۲۵ز کۆچی دوابی کردوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الأعلام ۱ / ۲۹۵ / ۳ / ۲۰۷.
۲. سير أعلام النبلاء ۱۶۰ / ۱۳.
۳. معجم المؤلفين ۲ / ۲۵۰.
۴. وفيات الأعيان ۱ / ۸۶ - ۸۸.
۵. البداية والنهاية ۱۱۰ / ۱۳.
۶. معجم البلدان ۳ / ۱۵۹ - ۱۶۰.
۷. شذرات الذهب ۵ / ۱۰۴ - ۱۰۵.
۸. طبقات الشافعية الكبرى ۴ / ۳۱۰.
۹. طبقات الشافعية / نه‌سنه‌وی ۲ / ۶۶.
۱۰. معجم أعلام الكورد ۱۱۱.

ئه‌سمائه‌ ئه‌حمه‌ده‌هه‌کاری (۲۴۶)

ناوی ئه‌سمائه‌یه، کچی ئه‌حمه‌دی، کورپی ئه‌حمه‌دی، کورپی ئه‌حمه‌دی هه‌کاریه، سالی ۷۱۵ک - ۱۳۱۵ز هاتووته‌دنیا، ئه‌سمائه‌ خاتوون ژنه‌کی شاره‌زا بووه له زاناییه‌کانی تایه‌ت به‌فه‌رمووده‌ی پیغه‌مه‌ر (د.خ)، سالی ۷۷۰ک مامۆستا بووه و ده‌رسی داوه، پاش ئه‌و به‌رواره، کۆچی دوابی کردوو، نه‌زانده‌راوه‌که‌ی؟ خوشکێکی زانای هه‌بووه، ناو (جووه‌یریه‌یه)، له‌مه‌ودوا باسی ده‌که‌ین - إن شاء الله -.

سه رچاوه کان:

۱. الدرر الكامنة ۱/۶۱ - ۲۱۰.
۲. معجم أعلام الكورد ۱۱ - ۱۹۵.
۳. علماءنا في خدمة العلم والدين ۴۸ - ۹۳ - ۹۴.

نیسماعیل نیبراهیم جزیری (۲۴۷)

ناوی نیسماعیله، کوری نیبراهیمی، کوری نه بوبه کری (جزیری)یه، له (دیمشق) دابه زیوه، لهوی خویندویه تی، هه ره لهوی کرایته (مدرس)، دهرسی داوه سالی ۷۴۹ک - ۱۳۴۸ز له (دیمشق) کۆچی دواپی کردوه.

سه رچاوه کان:

۱. الدرر الكامنة ۱ / ۲۱۱.
۲. علماءنا في خدمة العلم والدين ۹۲.

نیسماعیل نیبراهیم حهیده ری (۲۴۸)

ناوی نیسماعیله، کوری نیبراهیمی، کوری حهیده ری دووه مه، به پی نویسی باوکی سالی ۱۱۰۷ک - ۱۶۹۵ز هاتووته دنیا، له خزمهت باوکی خویندوو و نیجازهی هه ره وه گر توه، زانایه کی مهزن بووه، رۆشنیران له ره وانبیرتی نهو زاته سه رسام بووینه، که دهرسی ده داوه واده زانرا وه که ده ریایه کی قوولی بی بنه، کۆتایی نایهت، دانراوه کانی شایه دی دهست درێژی مامۆستانه، بۆ نمونه:

۱. نان و خورما: هۆنراوه کی فارسی یه، ناوه ناوه په خشانه، ناوه ناوه ده بیته شیعی عهره بی، زۆر خوۆش و به تامه.

۲. حاشیه له سه ره شرحی (عضدیة) ی قۆشه جی.
۳. حاشیه له سه ره (قه ره باغی) به (الحمد لله رب العالمین) دهست بی ده کا.
۴. (نقش الصحیفة) سه ره جی نوسطرلابه، له ۱۱۵۴ک ته واوی کردوه.
۵. چهند حاشیه له سه ره (الجفر الجامع) ی شیخ محیه دینی عهره بی.

۶. چهند حاشیه له‌سه‌ر ته‌فسیری (به‌یزاوی).
  ۷. حاشیه له‌سه‌ر (فه‌ناری) مه‌نتیق.
  ۸. حاشیه له‌سه‌ر چهند باس له (مطول).
  ۹. حاشیه له‌سه‌ر (خلاصة الحساب) ی به‌هائه‌دینی عامیلی.
- سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجد ۱۲۷ - ۱۲۸.
۲. علماء ومدارس في أربيل ۴۷.
۳. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶/۲۵۶ - ۲۶۴.
۴. مشاهیر الکورد ۱/۱۸۹.
۵. علماءنا في خدمة العلم والدين ۹۲.
۶. بنه‌ماله‌ی زانایان ۲۳۵ - ۲۳۶.
۷. گۆفاری کاروان ۸۷، ۱۹۹۰ ز.

نیسماعیل ئیبراهیم دیاربه‌کری (۲۴۹)

ناوی نیسماعیله، کوری ئیبراهیمه، خه‌لکی (نامود) ی دیاربه‌کریه، له (مه‌دینه) ی بیروژ قازی بووه، کتییی (درر النفائس في زجر الأشرار و الحبائث) ی داناوه، سالی ۱۱۲۴ ک - ۱۷۱۲ ز ته‌واوی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفين ۲/۲۵۴.
۲. إيضاح المکتون ۱/۴۷۰.
۳. معجم أعلام الکورد ۹۷.

نیسماعیل ئیبراهیم کوردی (۲۵۰)

ناوی نیسماعیله، نازناوی عیماده‌دینه، کوری ئیبراهیمه، له ده‌وری سالی ۱۲۹۱ ک - ۱۶۹۰ ز هاتووته‌دنیا، زانابه‌کی شه‌رع زان بووه، بو قازیاتی شاری (غه‌زه).

کرایته جیگری نیمامی سوبکی، پاشان جوویته (دیمشق)، له رۆژی ههینی (۱۱) ی مانگی
ذی القعدة سالی ۷۵۵ك - ۱۳۵۴ز کتووپر کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الدرر الكامنة ۱/ ۲۱۲.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۹۲.

نیسماعیل نیبراهیم ماردینی (۲۵۱)

ناوی نیسماعیله، کوری نیبراهیم شه‌مه‌دین حه‌نه‌فی ماردینی یه، ناسراوه‌ به (ابن
فلوس) سالی ۶۳۷ك - ۱۲۳۹ز له (دیمشق) کۆچی دوابی کردوو.

دانراوه‌کانی: إرشاد الحساب في الفتوح من الحساب، إعداد الأسرار وأسرار
الأعداد، نصاب الجبر في حساب الجبر.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفين ۲/۲۵۵ - ۲۵۶.

۲. كشف الظنون ۲/ ۱۹۵۴.

۳. هدية العارفين ۵/ ۲۱۲.

نیسماعیل نه‌حه‌مد دیاریه‌کری (۲۵۲)

ناوی نیسماعیله، کوری نه‌حه‌مدی، کوری عه‌لی (نامودی دیاریه‌کری، نازناوی
شه‌ره‌فه‌دینه، زانایه‌کی فه‌رمووده‌ناس و میژووناس بووه، کتییی (تاریخ نامدی داناوه، له
۶۷۷ك - ۱۲۷۸ز کۆچی دوابی کردوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. إيضاح المكنون ۱/ ۲۱۱.

۲. معجم المؤلفين ۲/ ۲۶۰.

۳. معجم أعلام الكورد ۹۸.

نیسماعیل بایه‌زیدی (۲۵۳)

ناوی نیسماعیله، خه‌لکی (بایه‌زید)ه، شاعیر و نووسەر بووه، له هۆنراوه چاوی له (نه‌همدی خانی) کردووه، کتیبی (گولتزاری) داناوه: قاموسی کوردی و عه‌ره‌یی و فارسی یه، مامۆستا شیعر و چامه‌ی زۆرن، سالی ۱۱۲۱ک - ۱۷۰۹ز کۆچی دوایی کرد، له شاری (بایه‌زید)ی رۆژه‌لانی شاری (وان) به‌خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکرد ۱۱۵.

۲. معجم‌اعلام الکرد ۹۷.

نیسماعیل حبیب‌الله مه‌ردۆخی (۲۵۴)

ناوی نیسماعیله، کوری حبیب‌اللهی، کوری نیسماعیله، ناسراوه به‌ (بابا مه‌ردۆخی) سالی ۱۳۴۰ک - ۱۹۲۱ز له‌ گوندی (کاشته‌ر) سه‌ر به‌ (سنه) هاتووته‌دنيا.

له‌ لای باوکی ده‌ستی کرد به‌ خویندن، دوایی چوو له‌ لای (بدیع الزمان)ی (سنه)یی، له‌وی فیری نووسینی فارسی بوو، له‌سه‌ر فه‌رمووده‌ی مامۆستا که‌ی قه‌صیده‌ی (بورديه) و (بانت سعادی هه‌ردووک له‌به‌ر کردن، نه‌مجا چوو له‌ لای مه‌لا محمه‌د سه‌عیدی ده‌ربه‌ندی، (بوستانی) شیخی سه‌عدی خویند، گه‌راوه‌ خزمه‌ت باوکی کتیبه‌کانی (مقدماتی) خویندن، پاشان بو‌ خویندنی ئاداب و مه‌نتیق چوو له‌ لای مه‌لا محمه‌دی گورجی. وه‌کتیبی ته‌شریخی لای مه‌لا عبدا‌لجیدی نوصولتی خویند، گه‌راوه‌ خزمه‌ت باوکی (مختصر) و (تحفه) و (جمع الجوامع)ی ته‌واو کرد، سالی ۱۳۶۰ک - ۱۹۴۱ز باوکی کۆچی دوایی کرد، ماوه‌ی دوو سالی تری خویند ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

کۆچی دوایی: سالی ۱۴۰۸ک - ۱۹۸۷ز کۆچی دوایی کرد.

به‌ره‌مه‌کانی نه‌مانه‌ن: الصغري في المنطق، فه‌ره‌نگی نه‌وزاد، قارورة الصحو في شرح باکورة النحو، دانش سه‌رایش: عه‌روز و قافیه‌یه، مرآة الأسامي: شه‌رحی وه‌ضع و نیستعه‌ری مه‌لا نه‌بوه‌کری میرۆسته‌مه‌یه، الیم الغیث: باسی میراته، ارمان گرامی:

شهریعتته، مآدب القوم بمآرب الصوم، أحسن الإتحاف في الإعتكاف، أبهي المصباح في النكاح، به‌دیعی ر‌ووحانی، أسهل الوصول إلى نظم لب الاصول، ده‌ریای گه‌وه‌هر، شهر‌حی (المعلقات السبعة)، شهر‌حی (لامیة العرب) و (لامیة العجم) و (لامیة الكرد)، شاه‌راه رهایی، شیوه‌ی موسولمانی، ده‌وره‌ی ته‌علیمات، ناینه‌ی درستکاری، سه‌فوه‌تی ر‌ووحانی ده‌رمه‌ناقیبی غه‌وسی گه‌یلانی، به‌دیع و قافیة، مه‌ناسیکی حه‌ج، تاریخ مشاهیر الكورد: سی به‌رگه، خاطرات و یادداشهای من، دیوانی شیعر.

سه‌رچاوه: خوری نیسلام ۲۴، ۲۰۰۴ ز

نیسماعیل سه‌عید زهرزاری (۲۵۵)

ناوی نیسماعیله، کوری سه‌عیدی، کوری نیسماعیل (زهرزاری)یه، زانیایه‌کی شهریعت زان بووه، له مه‌زه‌بی نیمامی شافیعی شاره‌زابووه، خزی و مه‌لا یوسفی برای ده‌رسیان له‌لای مه‌لا عبداللهی، کوری مه‌لا محمه‌دی، کوری (ئوستاز) خویندووه، له مانگی مه‌لولودی سالی ۵۰۴ ك - ۱۱۱۰ ز.

سه‌رچاوه: تاریخ آرپیل ۱/۲۷۱.

نیسماعیل شه‌مه‌دین گ‌وران (۲۵۶)

ناوی نیسماعیله، نازناری شه‌مه‌دینه، مه‌زه‌بی حنه‌فی یه، زانیاری له‌قورنایی پیروز و فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) هه‌بووه، سالی ۸۹۳ ك - ۱۴۸۸ ز، له قوسطه نطنیه کۆچی دوایی کردووه، ته‌فسیری هه‌یه به‌ناوی (غایة الأمانی) هه‌روه‌ها شهر‌حی بوخاری کردووه.

سه‌رچاوه: معجم المؤلفین ۲/۲۸۸.

نیسماعیل صالح نانه‌که‌لی (۲۵۷)

ناوی نیسماعیله، کوری صالحی، کوری مه‌حموده، عه‌شیره‌تی (نانه‌که‌لی)یه، سالی ۱۹۲۲ ز له‌گوندی (قه‌ته‌وی) هاتووته‌دنیا، ده‌ستی به‌خویندن کرد، له‌چه‌ند شوینان خویندنه‌که‌ی برده‌سه‌ر، بووه مه‌لا له‌گوندی (شیخ شه‌روان) له‌سالی ۱۹۴۸ ز تا

سالی ۱۹۶۱ ز لهو گونده بووه، بۆیه ناسرابوو به مه‌لا ئیسماعیلی شیخ شهروانی، پاشان باری کرد، چوووه گوندی (په‌لکانه) له‌ویش باری کرد، بۆ گوندی (عالالا) دوایی هاته (هه‌ولیر).

کوره‌کانی: ماموستا چهند کورپی هه‌نه، مه‌لا کامهران و کاک نه‌حمه‌د و عومه‌ر و نه‌ریمان و چهندانی تر له زه‌نگینه‌کانی هه‌ولیرن، ده‌زگای نانه‌کله‌لی بۆ دابه‌شکردنی زه‌کاتیان داناوه له کاتی قاتی و گرانی و نه‌بوونی، به هۆی ئابلقه‌ی نابوری سه‌ر عیراق و سه‌ر کوردستان خیراته‌کی زۆریان به‌خشی و به هانای هه‌ژاران هاتن، هه‌روه‌ها مزگه‌وت و نه‌خۆشخانه و قوتابخانه‌ی نانه‌کله‌لی و چهندان خیراتی تریان هه‌یه، خوا ده‌ست درێژتریان بکا و لیان قه‌بول بکا.

سه‌رچاوه: هه‌ولیرم وادیوه ۱۱۳.

ئیسماعیل عبدالقادر سوسه‌یی (۲۵۸)

ناوی ئیسماعیله، کورپی مه‌لا عبدالقادری، کورپی مه‌لا مه‌عروفه، له ده‌ورو به‌ری سالی ۱۸۹۲ ز هاتووته‌دنیا، زاتیکی هه‌یمن و نه‌رم و له‌سه‌رخو بووه، له دین و له دنیا شاره‌زا بووه، ئاقل مه‌ند بووه، بۆ ئیشتی ئالتۆز خه‌لکان پرس و رایان یی ده‌کرد.

خویندنی: له سه‌ره‌تاوه له (جدیده‌ی به‌رانیان، له لای مه‌لا (حوسینی ئاشۆکانی) بوو، دوایی چوووه (بنه‌سراوه‌ی) گه‌وره‌لای مه‌لا نه‌حمه‌دی ئاشۆکانی، ماوه‌ک چوووه (قه‌راسنج) لای مه‌لا شیخ حوسیتی سورچی، له‌موی هاته (به‌حرکه) لای مه‌لا عوسمانی شه‌وه‌کی، هه‌ر له‌موی سالی ۱۹۲۳ ز (جه‌ة الوحده‌ی) مه‌نیقی نووسیه‌وه، پاشان چوووه (قازبخانه) لای مه‌لا عوسمانی خورمه‌له، له‌موی سالی ۱۹۲۴ ز قزلبی سه‌ر ته‌صریفی نووسیه‌وه، نه‌مجا چوووه (هه‌ولیر) مزگه‌وتی شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی، له خزمه‌ت جه‌نابی شیخ کۆتایی به‌خویندن هه‌تا، سالی ۱۹۳۲ ز له‌گه‌ل نه‌و به‌رێزانه ئیجازه‌ی پسی درا: مه‌لا مصطه‌فا مه‌لا سوله‌یمان ئاشۆکانی، مه‌لا عبدالله مه‌لا سوله‌یمان به‌حرکه‌یی، مه‌لا محمه‌د مه‌لا طاها باشوری.

مه‌لا یه‌تی: بووه مه‌لا، له (سییرانی گه‌وره)، پاشان چوووه (پیرزین).

به‌شیک له فه‌قیه‌کانی: مه‌لا نه‌جه‌د گه‌زنه‌یی، مه‌لا عبدالله سیهردانی، مه‌لا که‌ریم سییرانی، مه‌لا طاهیری سوسه‌یی، مه‌لا جه‌میلی کاوانی، دک‌تور شیخ عبدالله نه‌قشبه‌ندی، شیخ نه‌نوه‌ری هه‌رشه‌می، مه‌لا صابیری شه‌وه‌کی، مه‌لا صابیری شیخ مه‌موندی، مه‌لا شیخ محه‌مه‌دی شه‌وه‌کی، مه‌لا شیخ محه‌مه‌دی شاونسی، مه‌لا محه‌مه‌دی زیاره‌تی، مه‌لا صادقی فه‌ره‌ادی، مه‌لا سه‌عیدی فه‌ره‌ادی، مه‌لا عوسمان مه‌لا عبدالله هه‌رشه‌می، مه‌لا نه‌جه‌دی دوو‌گوندان.

کۆچی دوایی: سالی ۱۹۵۰ز له (پیرزین) کۆچی دوایی کرد، نه‌جه‌دینی کوری له پاش به‌جیما: له (به‌حرکه) و (براغ) و (هه‌ولیر)ی خویند، بووه مه‌لا له مز‌گه‌وتی عه‌قید حه‌یده‌ر، له هه‌ولیر، دوایی چوووه مز‌گه‌وتی (مه‌جید قه‌ردار) پاشان بووه ده‌رس بیژ له قوتابخانه‌ی نایینی نه‌وقاف، له ۲۶/۷/۱۹۹۱ز کۆچی دوایی کرد مه‌لا ئیسماعیلی کوری ئیستا پیش نوێژ و ووتارخوینه له مز‌گه‌وتی عوزیری.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. النجم الزاهر ۶۸.

۲. ده‌ست‌نوسه‌کانی مامۆستا لای مه‌لا ئیسماعیل سوسه‌یی.

ئیسماعیل عه‌لی نه‌ییویی (۲۵۹)

ناوی ئیسماعیله، کوری عه‌لی کوری مه‌هودی، کوری عومهری، کوری شاهه‌نشای کوری نه‌ییویی، کوری شادیه، نازناوی (نه‌بوفیدایه) ناسراوه به: خاوه‌نی شاری (حه‌ما)، یه‌که له مه‌لیکه‌کانی خزمی سولتان سه‌لاحه‌دینی نه‌ییویی، سالی ۱۲۷۲ک - ۱۲۷۳ز له (دیمشق) هاتووته‌دنیا.

زانایاری: قورنانی پیرۆز و جه‌ندان کتییی له‌به‌ر بوون، شاره‌زا بوو، له ریزمانی عه‌ره‌یی و شه‌ریعه‌ت و میژوو و نه‌ده‌بیات، له ته‌فسیر و فه‌لسه‌فه و مه‌نتیق به‌هیتزبوو، جگه

له رۆژنامهناسی و ئهستیرهناسی فهلهك و دختۆری، زانیانی بانگی قهسرهكهی خۆی دهكردن و قسهی خۆشی بۆ دهكردن.

كۆچی دوایی: سالی ۷۳۲ك - ۱۳۳۱ز له شاری (حهما) كۆچی دوایی كرد.
 دانراوهكانی: تقویم البلدان، تاریخ الدولة الخوارزمية، نوادر العلم، الكنائس، الموازين، الحاوي، نظم الحاوي الصغير، الطريق الرشاد الى تعريف الممالك والبلاد، المختصر في أخبار البشر: دوو بهرگه.
 سهراوهكان:

۱. شذرات الذهب ۶/۹۸ - ۹۹.
۲. إيضاح المكنون ۲/ ۳۸۲.
۳. البداية والنهاية ۱۴/۱۶۵ - ۱۶۶.
۴. معجم المؤلفين ۲/۲۸۲ - ۲۸۳.
۵. مشاهير الكورد ۸۷ - ۹۰.
۶. معجم أعلام الكورد ۱۰۰.
۷. كشف الظنون ۱/۴۶۸، ۲/ ۱۶۳۹.
۸. فوات الوفيات ۱/۱۸۳ - ۱۸۸.
۹. البدر الطالع ۱/۱۵۱ - ۱۵۳.

ئیسماعیل قاسم (قالی) (۲۶۰)

ناوی ئیسماعیله، کوری قاسمی، کوری عیدونی، کوری هارونی، کوری عیسی، کوری محهمهدی، کوری سهلمانه، له مانگی جیمادی دووهمی سالی ۲۸۸ك - ۹۰۱ز له (مهنازجود - مهلازگرد) نزیك دهریاچهی (وان) هاتوته دنیا، زانترین كهسانی سهردهمی خۆی بوو، له ریزمانی عهههیی و شیعرازابوو، ناوبراوه به: (قالی) چونكه سالی ۳۰۳ك له گهڵ خهلكی (قالی - قلا) چوو به غدا.

مامۆستا ماوهك چووه (موصل) بۆ خویندن، سالی ۳۳۰ك چووه (قورطبه) ماوه لهوی تا مانگی رهیبی دووهم سالی ۳۵۰ك - ۹۶۱ز کۆچی دوابی کرد. چهند کتیبی به نرخی داناون، لهوانه: الأمالی، البارع: ده هزار لاپه رهیه، المقصور والممدود، کتاب فی الإبل ونتاجها، حلی الانسان والخیل وشیاتها، فعلت وافعل، مقاتل الفرسان، شرح قصائد المعلقات. سهراوه کان:

۱. وفيات الأعیان ۱/۲۰۴ - ۲۰۶.
۲. شذرات الذهب ۳/۱۸.
۳. معجم المؤلفین ۲/۲۸۶.
۴. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۹۴.
۵. مشاهیر الكورد ۳۴۳.
۶. البداية والنهاية ۱۱/۲۸۱.
۷. كشف الظنون ۱/۵۶۵.

نیسماعیل کوردی (۲۶۱)

مامۆستا نیسماعیل کوردی، زاته کی به دین و خواناس و خواپه رست بووه، رووی به دنیا نه داوه، له (دیمشق) دابه زیوه، چووبته (هج) له (مه ککه) ی پیروز مایته وه، ژنیکی نامیدی هیناوه، گهراپته وه (دیمشق) لهوی کورینکی لی بووه، ناوی ناوه (سوله ایمان) گهراپته وه کوردستان، ژنیکی تری هیناوه، گهراپته وه (دیمشق) لهوی چهند مندالی بووبنه، مامۆستا له (شام) نیشته جی بووه، قوتابیان له دهوره ی کۆبووبینه وه، له لایان خویندوووه.

کۆچی دوابی: له شوی شه می (۵) جیمادی یه کهم دوابی نوژی عیسا، سالی ۹۵۶ك - ۱۵۴۹ز کۆچی دوابی کرد، کاتی هه لکه ندنی گۆره که ی به ردیک ده رچوو، له سه ری نووسرابوو (بیشرهم ره بهم برجه منه ورضوان و جنات لهم فیها نعیم مقیم)، (تهوبه / ۲۱).

سه رچاوه کان:

۱. شذرات الذهب ۸/۳۰۹.

۲. مشاهیر الکورد ۱۱۷.

۳. معجم أعلام الکورد ۱۰۷ - ۱۰۸.

نیسماعیل محهمهد نه مین بابانی (۲۶۲)

ناوی نیسماعیله، کوری محهمهدنه مینی، کوری سه لیمی بابانی یه، له (به غدا) هاتووته دنیا، هه ره له وئی نیشته چی بووه، چهند پله و پایه ی سه ربازی وه رگرت، پاشان دهستی کرد به نووسین، ماوهک له (مقری کوی) نزیک (نه ستانه) بوو، له وئی (ایضاح المکنون) ی، پاشکوی (کشف الظنون) له پیتاسه ی کتیبان دانا، دوو بهرگه، سالی ۱۹۴۵ ز له نهسته میۆل چاپ کرا، له ۱۹۶۷ ز دوو باره له (تاران) چاپ کراوه، ههروه ها (هدیه العارفين) ی داناوه، دوو بهرگه، پیتاسه ی نهو زانایانه یه، که دانراویان هه یه، سالی ۱۹۵۱ ز له نهسته میۆل چاپ کرا، له ۱۹۶۷ ز دوو باره له (تاران) چاپ کراوه، ناوبراو سالی ۱۳۳۹ ک - ۱۹۲۰ ز کوچی دواپی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. معجم المؤلفین ۲/۲۸۹ - ۲۹۰.

۲. معجم أعلام الکورد ۹۷.

۳. علماءنا في خدمة العلم والدين ۹۳.

۴. الأعلام ۱/ ۳۲۵، ۲/ ۳.

۵. إسهام علماء كردستان العراق في الثقافة الإسلامية ۱۸۱۴.

نیسماعیل محهمهد پیرداودی (۲۶۳)

ناوی نیسماعیله، کوری مهلا محهمهدی، کوری مهلا عبدالله یه، له بنه ماله کی نایین پهروه ره، به عه شیره ت (شیخ مه موندیه)، له گوندی (پیرداود) هاتووته دنیا.

خویندنی: قورنانی بیروژ و کتیبه سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، چووہ ناو فه‌قیان له چند شویان گه‌را بو خویندن، له قوناغی کوتایی چووہ لای ماموستا محهمه‌دنه‌مینی (کونه‌فلوسه) له مزگه‌وتی حاجی قادر له (هه‌ولیر) له‌وی ئیجازه‌ی وه‌رگرت. مه‌لایه‌تی: مه‌لایه‌تی له‌و گوندانه‌کردووہ: (قاوغ)، (پیرداود)، (ته‌له‌رخیمی کچکه)، (یاروله‌ی)، (بالیسان)، (ناقوبان).

به‌شیک له فه‌قیه‌کانی: مه‌لا محهمه‌دنه‌مینی سویری، مه‌لا عبدالقادری سویری، مه‌لا صادقی فه‌ره‌ادی، مه‌لا سه‌عیدی فه‌ره‌ادی.

کۆچی دوا‌یی: سالی ۱۹۳۹ز کۆچی دوا‌یی کرد، مه‌لا محهمه‌دی کورپی، پاش خویندنی مه‌لایه‌تی چووہ (قاهیره) بروانامه‌ی خویندنی زانکۆی وه‌رگرت، گه‌راوه کوردستان، ماوه‌ک بریکاری وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده‌بو له (هه‌ولیر)، ئیستا خانه‌نشین کراوه. سه‌رچاوه: که‌شکۆلی ده‌ستنووسی مه‌لا نه‌نوه‌ری سعاتیجی.

نیسماعیل محهمه‌د جدیده‌یی (۲۶۴)

ناوی نیسماعیله، کورپی محهمه‌دی، کورپی قادری، کورپی جیزی، کورپی یوسفی، کورپی ئیبراهیمه، به‌عشیره‌ت (له‌که) سالی ۱۸۸۷ز له (جدیده) هاتووته‌دنیا، له گونده‌که‌ی خویان ده‌ستی کرد به‌خویندن، دوا‌یی چووہ (قوشاغلو)، ماوه‌ک له‌گه‌ل مه‌لا شه‌ریفی دووشیوانی له (گردعازه‌بان) بو، ماوه‌ک چووہ (به‌حرکه) لای مه‌لا عوسمانی (شه‌وه‌کی)، ماوه‌ک چووہ (که‌رکوک) لای مه‌لا سوله‌یمانی تورک، له‌وی سالی ۱۹۱۲ز که‌مالی سه‌رفی خویند، پاشان چووہ (هه‌ولیر) له مزگه‌وتی (قه‌لات) لای مه‌لا نه‌فه‌ندی ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له (جدیده)، دوا‌یی له‌وی باری کرد چووہ (دیه‌گه)، له‌وی سوله‌یمان ناغا زۆر ریزی لیتا، ماوه‌ی چل سالان له‌وی نیشه‌جی بو، خه‌ریکی کاروباری مه‌لایه‌تی و ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌قیان بو، ده‌وری نۆزده مه‌لا ئیجازه‌ی پیداون.

به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: مه‌لا خه‌لیلی (مخلص)، مه‌لا که‌ری می سی‌یرانی، مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی ج‌دی‌ده‌یی، مه‌لا سه‌لی می دی‌به‌گه‌یی، مه‌لا عب‌د‌الف‌تاحی بر‌ای، مه‌لا ص‌ای‌ری ک‌وری، مه‌لا عب‌د‌الحمیدی ک‌وری، مه‌لا عب‌د‌الق‌ادر مه‌لا سوله‌یمان به‌حرکه‌یی، مه‌لا سه‌ید نی‌سم‌اعیل ده‌ره‌ب‌ندی.

کۆچی د‌و‌ایی: له به‌رواری ۱۴/۱/۱۹۶۹ ز له ئه‌نج‌امی رو‌ود‌او‌ینکی نۆتۆم‌بیل له رینگ‌ای دی‌به‌گه - هه‌ولێر کۆچی د‌و‌ایی کرد. نو‌وسینه‌کانی:

۱. شه‌رحی فه‌رائیزی سه‌ید شه‌ریفی جو‌رج‌انی، مه‌زه‌به‌یی حه‌نه‌فی.
۲. چه‌ند په‌راوێز له‌سه‌ر قزلی ته‌صریف و ئه‌بو‌ط‌الیب و که‌مال له کۆت‌ایی دا ده‌ینو‌وسی: (أ س م ج)، واته: اسم‌اعیل ج‌دی‌دی.
۳. حاشیه له‌سه‌ر ته‌فسیری (مه‌داریک) مامۆستا عب‌د‌الحمیدی ک‌وری کۆی کردیته‌وه له دوو به‌رگ، له ۲۴/۱۰/۱۹۸۹ ز ته‌واوی کردی، دانه‌کی کۆیی له‌لای ئی‌مه‌ هه‌یه. کوره‌کانی: مه‌لا عب‌د‌الحمید و مه‌لا ص‌ای‌ری و عب‌د‌الق‌ادر و ط‌اه‌یر. سه‌رچاره‌کان:

۱. نامه‌ی مه‌لا عب‌د‌الحمید.
۲. علماء و مدارس فی آر‌بیل ۱۲۰.

نی‌سم‌اعیل محه‌مه‌د سی‌واسی (۲۶۵)

ناوی نی‌سم‌اعیله، ک‌وری محه‌مه‌د سه‌ن‌انی، ک‌وری حه‌سه‌نی (سی‌واسی)یه، بر‌ای شه‌مه‌دین (محرم) ئه‌فه‌ندییه، مه‌زه‌به‌یی حه‌نه‌فی یه.

دان‌راوه‌کانی: الفوائد فی شرح ملتقی الأجر، شرح رساله الصغائر والكبائر.

کۆچی د‌و‌ایی: له ۱۰۴۷ ک - ۱۶۳۷ ز کۆچی د‌و‌ایی کرد.

سه‌رچاره‌کان:

۱. كشف الظنون ۲ / ۱۸۱۵.

٢. معجم المؤلفين ٢/٢٧١ - ٢٩٠.

٣. هدية العارفين ١/٢١٨.

٤. معجم أعلام الكورد ٩٩.

نيسماعيل محهمهد ولياني (شيخ سمايلي وليان) (٢٦٦)

ناوی نيسماعيل، کورپی محهمهدی، کورپی عهلی، کورپی باباره‌سولی (به‌رزنجی)یه، سالتی ١٠٨١ک - ١٦٧٠ز له گوندی (نۆدی) سر به (قه‌لاچوالان) هاتوته‌دنيا، له خانه‌واده‌کی ناین په‌روه‌ر و روو له زانیاری په‌روه‌رده بووه، قورنانی پیروزی خه‌تم کرد، کتیه سه‌ره‌تایه‌کانی نه‌حو و سه‌رفی ته‌واو کرد، به‌ره به‌ره پیداجوو تا سه‌رکه‌وت بو زانسته‌کانی سه‌روه‌ه نه‌مجا گه‌راوه خزمه‌ت باوکی، ته‌ریقه‌تی (قادری) لی وه‌رگرت، له لایه‌ن باوکی کرا (خه‌لیفه)، پاش ماوه‌ک سه‌فه‌ری (به‌غدا)ی کرد، چوو هه‌خه‌مه‌ت شیخ نه‌حه‌دی (نه‌حسانی) له ته‌کیه‌ی نه‌حسانی - که نیستا بی ده‌وتری ته‌کیه‌ی خالی‌دییه - ته‌ریقه‌تی وه‌رگرت، نه‌ویش نیجازه‌ی خه‌لیفاتی پیدا، گه‌راوه کوردستان، له گوندی (قازانقایه) نیشته‌جی بوو، دوایی چوو (ولیان) ده‌ستی کرد به‌جی به‌جی کردنی ته‌ریقه‌ت، خه‌لکان ده‌هاته‌نه لای بو زیاره‌ت، له‌وانه: (میر نه‌حه‌دی زه‌نگه‌نه)بوو له‌سه‌ر فه‌رمانی سولتانی عوسمانی هاته‌ لای، گوندی (ولیان)ی پیشکesh کرد، هه‌روه‌ها (گله‌زه‌رده)ی به‌خشی به‌ شیخ هه‌سه‌نی برای، تا به‌روبوومه‌که‌یان خه‌رج بکرین بو خوراکی مریدان و هه‌ژاران، (شیخ نيسماعيل) له (ولیان) شیخ هه‌سه‌نی برای له (گله‌زه‌رده) شان به‌شان یه‌ک خه‌ریک بوون به‌ خزمه‌تی ناینی پیروز.

پاشان شیخ نيسماعيل باری کرد چوو گوندی (روقیه - ریویه) نزیك (ناکره) له‌وی نیشته‌جی بوو، خه‌ریکی رینگا نیشان‌دانی خه‌لکان بوو، تا سالتی ١١٥٨ک - ١٧٤٥ز کۆچی دوایی کرد، ده کورپی هه‌بوون: عبدالرزاق و عبدالقادر و عبدالرحمان و عبدالکریم و ره‌سول و مه‌هود و مه‌عروف و عبد الله و عبدالسلام و یه‌حیا.

سه‌رچاره: علماؤنا في خدمة العلم والدين ٩٥ - ٩٦.

نیسماعیل محه‌مه‌د گرد‌عازهبانی (۲۶۷)

ناوی نیسماعیله، کوری محه‌مه‌دی، کوری داود ناغایه، سالی ۱۸۸۵ز له گوندی (گورگه‌یی) هاتووته دنیا، به‌عه‌شیره‌ت (شوان)ه، باوکی له ناوچه‌ی شوان باری کرد، بۆ گوندی (گرد‌عازهبان).

خویندنی: قورنانی پیروزی خه‌تم کرد، پاشان بۆ بردنه‌ سه‌ری خویندنی گه‌را له چه‌ند شویتان، له حوجره‌کانی فه‌قییان، له (که‌رکوک) و له (هه‌ولیر) و له ناوچه‌ی خو‌شناوه‌تی، تا له کۆتایی هاته قوتابخانه‌ی قه‌لاتی هه‌ولیر له لای به‌ریز جه‌نابی مه‌لا نه‌فه‌ندی نیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له (گرد‌عازهبان) ماوه‌ک له‌هوی ده‌رسی داوه، دوایی باری کرد بۆ گوندی (که‌ور) له‌ویش هاته (هه‌ولیر)، له ۱۹۴۷ز کۆچی دوایی کرد.

کوره‌کانی: محه‌مه‌د عه‌لی: پیش نوێژ بوو، عبدالله و عبدالرحمان و طاهر، وه مه‌لا صابیر: زانا و زیره‌ک بوو، له ۱۹۸۷ز کۆچی دوایی کرد، دلاوه‌ری کوری دکۆرای هه‌یه مامۆستایه له زانکۆ، چه‌ند کتیی داناون، له‌و کتیانه هه‌ولتی داوه هه‌ماهه‌نگی نیوان نایین و زانست بکا.

سه‌رچاوه: که‌شکۆلی ده‌ستنووسی مه‌لا نه‌نوه‌ری سه‌عاتچی.

نیسماعیل محه‌مه‌د گه‌لالی (۲۶۸)

ناوی نیسماعیله، کوری محه‌مه‌ده، خه‌لکی (گه‌لاله‌ی) ناوچه‌ی باله‌کایه‌تی یه، شیخ ئیبراهیم فه‌صیح له‌ عنوان المجد باسی ده‌کات، به‌ زانایه‌کی برواینکراوی ناوده‌بات. سه‌رچاوه: عنوان المجد ۱۲۴.

نیسماعیل محه‌مه‌د (ماویلی) (۲۶۹)

ناوی نیسماعیله، کوری خه‌لیفه محه‌مه‌دی، کوری مه‌لا عبدالله یه، سالی ۱۸۹۷ز له گوندی (ماویلیان) سه‌ر به‌ رواندز هاتووته‌دنی، دوای ته‌واوکردنی قوناغی سوختایه‌تی، چووه (رواندز) لای مه‌لا نه‌سه‌د نه‌فه‌ندی خه‌یلانی مه‌نتیق و به‌لاغه و نوصولی

فیقهی خویند، پاشان چووو (ههولیر) لای جهنابی شیخ مصطفای نه قشبهندی ماوه تا نیجازهی وه رگرت.

مهلا یهتی: مهلا یهتی لهو گوندانه کرد: (ههریر)، (هیران)، (سکتان).

فهقیه کانی: مهلا عبداللهی کوری، مهلا محهمدی کوری، مهلا صادقی فهراهادی،

مهلا سهعیدی فهراهادی، مهلا مصطفای صوفی عهلی.

خوورهوشتی: زاتهکی خیرخواز بوو، به دین بوو، بار قور بوو، بو پساوانی نایی

ملکهچ بوو نهرم بوو، به سام بوو، له خوارازی بوو، هیمن بوو، سالی ۱۹۷۰ز کۆچی

دوایی کرد.

سه رچاوه: علماء ومدارس في أربيل ۱۲۱.

نیسماعیل محهمهد مهجدهدین چه رانی (۲۷۰)

ناوی نیسماعیله، کوری محهمدی، کوری نیسماعیله، نازناوی مهجدهدینه، سالی

۱۲۵۰ز له (چه ران) هاتووته دنیا، له ۶۷۱ك چووینه (دیمشق)، ماموستای

زانایه کانی مهزههیی حهنبهلی بووه، له شهریهت و تهفسیر و فهرمووده و ژمیریاری

شاره زابوو، ناسراوه به زاتهکی دلپاک و رهوشت چاک شهوی یهك شهههی (۹) جیمادی

یه کهم سالی ۷۲۹ك - ۱۳۲۹ز کۆچی دوایی کرد،

سه رچاوه کان:

۱. الذیل علی طبقات الخنابلة ۴/ ۴۰۸ - ۴۱۰.

۲. معجم اعلام الکورد ۱۰۱ - ۱۰۲.

۳. شذرات الذهب ۶/ ۸۹.

۴. البداية والنهاية ۱۵۳/ ۱۴.

۵. الدرر الكامنة ۱/ ۲۲۰.

نیسماعیل محه‌مه‌د (ناقیس) (۲۷۱)

ناوی نیسماعیله، کوری محه‌مه‌دی، کوری کانه‌یی یه، عه‌شیره‌تی (سیان)ه، ناسراوه به (ناقیس)، رۆن نه هۆی نهو نازناوه، چیه، بۆیه مه‌لا خه‌لیلی (مخلص) به عه‌ره‌یی ده‌لتی:

أَيُّهَا الزَّائِرُ زُرْ ثَمَّ الْإِلَهَ سَلِّ تَلِّ
 أَنَّهُ هَذَا الْقَبْرِ قَبْرٌ فِيهِ عِلْمٌ وَعَمَلٌ
 حَارَ فِيهِ الْخَلْقُ إِنَّهُ فِي فَضْلِهِ
 كَانَ بِي (النَّاقِصِ) مَشْهُورًا وَمَا فِيهِ خَلَلٌ

زۆر به‌ی که‌سان ده‌لتین: دایکی که نهو منداله‌ی بووه، نهو کۆر به‌ ته‌مه‌نی شه‌ش مانگ بووه، که‌واته له نو مانگ که‌مه‌زه (ناقیسه)، وه بیستومه ده‌لتین: له‌گه‌ل برابه‌کی خۆی (جک) بوه بۆیه (ناقیسه)، هه‌روه‌ها هه‌ندیک ده‌لتین: تۆزه‌ک زمانی له‌نگ بووه و به گری دوایه.

خویندنی: ده‌ستی کرد به خویندن، له چه‌ند حوجرا‌نی فه‌قیان گه‌را، به شیوه‌ی قوتابانی کوردستان، چووه گوندی (که‌په‌نک ره‌ش)، له‌وی سالی ۱۸۹۷ز چوار به‌رگی شه‌رحی منه‌ه‌جی نووسیه‌وه، دوایی چووه (دیه‌گه) سالی ۱۸۹۹ز ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی له‌گه‌ل چه‌ند په‌راویز نووسیه‌وه، پاشان چووه (تله‌رخیم) له‌وی (مه‌لا هه‌مه‌زه) ی سه‌ر سع‌دالله‌ی گه‌وره‌ی نووسیه‌وه، چووه (بالیسان) لای مه‌لا شیخ طاها له‌وی له‌ سالی ۱۹۰۴ز شه‌رحی وه‌ضع و نیستاره‌ی له‌گه‌ل چه‌ند په‌راویز نووسیه‌وه، نه‌جا چووه (که‌رکوک) لای مه‌لا طاهیر (ته‌شریح) ی نووسیه‌وه، پاشان هاته مزگه‌وتی حاجی قادر له (هه‌ولیر) له خزمه‌ت مامۆستا محه‌مه‌دنه‌مینی (کونه‌فلوسه) نیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لا یه‌تی: مه‌لا یه‌تی لهو گوندانه کردووه، (نۆغه‌ران) و (قه‌شقه) و (جدیده) ی له‌ک و (به‌دیقزله‌ر).

به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: مه‌لا شه‌ریفی دوو شیوانی، مه‌لا نیسماعیلی جدیده‌یی، مه‌لا عب‌دالجیدی گراوی، مه‌لا عوسمانی هه‌رشه‌می. وه نهو مه‌لا یانه‌ی زۆر خۆشویسترونه: مه‌لا سه‌ید محه‌مه‌دی په‌رداودی، مه‌لا عب‌دالقادری سووریزه‌یی، مه‌لا خه‌لیلی (مخلص).

خووره‌وشتی: مامۆستا زانایه‌کی به‌رزى سه‌رده‌می خۆی بووه، زۆر به‌ دین بووه، مریدی شیخ نه‌بویه‌کری (هه‌رشه‌می) بووه، دوایی بووه خه‌لیفه‌ی شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی، مامۆستا نامۆزگاری مه‌لایانی ده‌کرد، خۆشی وای داده‌نا قسوری کردووه، نه‌و په‌نده فارسیه‌ی زۆر له‌سه‌ر زاری شیرین بوو: {ما نکردیم شما حزر بکنید}، واته: من چاکه‌م نه‌کرد، له‌ کیس خۆم دا، ئیوه‌ ناگاداری خۆتان بن، مامۆستا خه‌تی خۆش بوو، زۆر خه‌ریکی نووسینه‌وه بوو، کتییی خۆی زۆر خۆش ده‌ویست نابا که‌س له‌سه‌ر کتییی وی، کاتی خویندنه‌وه (جغاره) بکیشی.

له‌ خوالیخۆشبوو مه‌لا خدری شه‌مامه‌ریم بیست: جاره‌ک مه‌لایه‌ک کتیه‌کی مامۆستای برد لی بخۆتی، ماوه‌ک له‌ لای بوو، که‌ هینایه‌وه‌ دیتی تۆزه‌ک سۆته‌که‌ی (جغاره) له‌ ناو په‌ره‌کاندا بوو، مامۆستا گازانده‌ی ده‌کرد و ده‌یگۆت: (مه‌لا خه‌لک چه‌ند بی ویزدانه، جغاره‌یان له‌سه‌ر کتییی من کیشاوه!).

کۆچی دوایی: سالی ۱۹۵۸ز له‌ گوندی (به‌دیقزله‌ر) کۆچی دوایی کرد.

(کوره‌کانی): محهمه‌دنه‌مین، عبدالکریم، عبدالجید، مه‌لا عبدالقادر: نه‌ویش به‌

داخه‌وه‌ عومری کورت بوو له‌ به‌رواری ۱۶/۵/۱۹۷۵ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماء ومدارس في اربيل ۱۲۰.

۲. النجم الزاهر.

۳. هه‌ندی زانیاری پیشتر له‌ مامۆستا مه‌لا شه‌ریف دووشیوانی وه‌رم گرتووه.

۴. هه‌ندی زانیاری پیشتر له‌ مامۆستا مه‌لا خه‌لیل (موخلیص) وه‌رم گرتووه.

۵. چاوپنکه‌وتن له‌ گه‌ل حاجی محهمه‌د و نه‌مه‌د کورانی مه‌لا عبدالقادری کوری

مامۆستا له‌ ۲۵/۱/۲۰۰۶ز

نیسماعیل مه‌حمود ره‌شیده‌دین کوردی (٢٧٢)

ناوی نیسماعیله، کوردی مه‌حمودی، کوردی محمه‌ده، ناسراوه به: (ره‌شیده‌دینی کوردی) مه‌زه‌بی شافیعی یه، کتییی: (سراج العابدین) شه‌رحی نه‌ربه‌عینی داناوه، سالتی ٧٧٥ك - ١٣٧٣ز ته‌واوی کردوو، سه‌ره‌تایه‌که‌ی به: (الحمد لله الذي هدانا لهذا) ده‌ست بیه ده‌کات، هه‌ر له‌و سالتی کتییه‌که‌ی سه‌ره‌وه‌ی دانا کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. معجم المؤلفين ٢/٢٩٥.

٢. ايضاح المكنون ٤/٧.

٣. هدية العارفين ٥/٢١٥.

٤. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٩٣.

نیسماعیل موسه‌لله‌م هه‌ولێری (٢٧٣)

ناوی نیسماعیله، کوردی موسه‌لله‌می، کوردی سه‌مانه، له (هه‌ولێر) هاتووته‌دنيا هه‌ر له‌ویش په‌روه‌رده بووه، چوووته (به‌غدا) ماوه‌کی زۆر له لای (نه‌بولفه‌ره‌ج محمه‌دی کوردی عبدالله‌ی سه‌روک وه‌زیران مایته‌وه، پاشان له‌گه‌ل نه‌و چوووته سه‌فه‌ری (حه‌ج)، له (مه‌ککه‌)ی بیروژ مایته‌وه تا کۆچی دوابی کردوو. مامۆستا زانیه‌کی به‌ دین و صۆفی و نه‌هلی ته‌رقه‌ت بووه، له سه‌ده‌ی شه‌شم ژیاوه، براهه‌کی زانیای هه‌بووه ناوی (نیه‌راهم) بووه.

سه‌رچاوه: تاریخ أرییل ١/٢١٢ ، ٢/٣٦٣.

نیسماعیل مصطفي نه‌رزرومی (٢٧٤)

ناوی نیسماعیله، کوردی مصطه‌فایه، نازناوی (نایب)ه، خه‌لکی (نه‌رزرومه) مه‌زه‌بی حه‌نه‌فییه، له (عه‌نتاب) قازی بووه، له (قوسطه‌نطینه) سالی ١٢١٤ك - ١٧٩٩ز کۆچی دوابی کردوو، نه‌و کتیبانه‌ی داناون: حاشیه‌ علی شرح الفرائد اللیثیه للقا‌زآبادی، حاشیه‌ علی أوائل الجامي، شرح منتهی السؤل.

سه‌رچاره‌كان:

١. معجم المؤلفين ٢/٢٩٥.

٢. إيضاح المكنون ٢/٥٧٢.

٣. هدية العارفين ١/٢٢٢.

ئیسماعیل مصطفی بابان (٢٧٥)

ناوی ئیسماعیله، ناسراوه به (حه‌قی به‌گ) کورێ مصطه‌فا زیه‌نی پاشای بابانه، ووتاره‌خوێنکی به‌ توانا بووه، له‌ ده‌وری عوسمانیه‌كان کرا وه‌زیری زانستی، زانایه‌کی نووسه‌ر و زیره‌ك بووه، له‌ گه‌ل عه‌لی ره‌شاد به‌گ کتیبانی: (حیاه‌ بسمارك السیاسیه) و (قضیه‌ دریفوس)ی داناوه‌ به‌ تورکی، هه‌روه‌ها به‌ تورکی (الحقوق الأساسیه) و (رسائل العرفان)ی هه‌یه، سالی ١٣٢٩ك - ١٩١١ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاره: مشاهیر الكورد ١١٦.

ئیلیاس ئیبراهیم کوردی (٢٧٦)

ناوی ئیلیاسه، کورێ ئیبراهیمی، کورێ داودی، کورێ خضرێ شافعی یه، سالی ١٠٤٧ك - ١٦٣٧ز هاتووته‌ دنیا، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ ده‌رسی له‌ لای مه‌لا داودی مامی و چه‌ند زانایان خویند، له‌ ده‌وری سالی ١٠٧٠ك - ١٦٥٩ز چووه‌ (دیمشق)، له‌وێ له‌ لای مه‌لا هه‌یده‌ری کوردی ماوه‌کی خویند، نیجازه‌ی له‌ مه‌لا ئیبراهیم هه‌سه‌ن کوردی و محه‌مه‌د عبدالرسول به‌رزنجی وه‌رگرت.

مامۆستا شیخه‌کی که‌رامه‌ت دار بوو، له‌ چه‌ند قوتابخانه‌ن ده‌رسی داوه، زۆر جار سه‌فه‌ری (حه‌ج) و (قودس)ی کردووه، له‌ لای سه‌رکرده‌ و کاربه‌ده‌ستان به‌رێز بووه، سالی ١١٣٨ك - ١٧٢٥ز کۆچی دوایی کردووه. حاشیه‌ی له‌سه‌ر شه‌رحی (جمع الجوامع) و شه‌رحی عه‌قائید و شه‌رحی ئیساغۆجی و عه‌وامیل و (فقه‌ الأکبر) و سنووسیه‌ و ئیقلید و فه‌ریده‌ و ئیستیعاره‌ هه‌یه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۹۸ - ۱۰۰.
۲. هدية العارفين ۵ / ۲۲۶.
۳. كشف الظنون ۲/۱۲۸۷.
۴. معجم المؤلفين ۲/۳۱۰ - ۳۱۱.
۵. معجم أعلام الكورد ۱۲۷ - ۱۲۸.
۶. سلك الدرر ۱/۲۷۲ - ۲۷۴.

نیلیاس نهییویی (۲۷۷)

ناوی نیلیاسه، به‌نه‌ته‌وه نهییویی، له ۱۲۹۱ك-۱۸۷۴ز هاتووته دنیا، زانایه‌کی میژووناس بووه، ناوبانگی رۆیوه.

دانراوه‌کانی: تاریخ مصر: دوو به‌رگه، قطف الأزهار في أهم حوادث الأمصار. سالی ۱۳۴۶ك - ۱۹۲۷ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۹۸.

نیلیاس حامید چه‌رانی (۲۷۸)

ناوی نیلیاسه، کوری حامیدی، کوری مه‌هودی، کوری حامیدی، کوری محمه‌دی، کوری نه‌بو چه‌جهری (چه‌رانی) یه، مه‌زه‌بی حه‌نبه‌لی بووه، مامۆستایه‌کی فه‌رمووده‌ناس و شهرع زان بووه، له (به‌غدا)ی خویندوووه، له (موصل) نیشته‌جی بووه، هه‌ر له‌وی کرایته شیخی (دارالحدیث) له سه‌ره‌تای مانگی شه‌والی سالی ۱۳۹۲ك - ۱۹۹۶ز له (موصل) کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الذیل علی طبقات الحنابلة ۳/۳۸۷.
۲. شذرات الذهب ۴ / ۳۰۹.

نیلیاس سهردهشتی (۲۷۹)

ماموستا نیلیاس، ناسراوه به (مهلائی گهوره)، خه لکی سهردهشتی نیرانه، له ولاتی خوی ماوه کی خویند، دوا بی بو پهره پیدانی زانیاری چوووه (میسر) له لای پسپوری فهرمووده ناس نین حه جهری عه سقه لانی خویند، پاشان دلی بو مه فته ن بزفت، گهراوه کوردستان، دهستی کرد به دهرس دانه وه و جی به جی کردنی کاروباری نایی پیروز، تاله سهرده تای نیوه یه که می صه ده ی ده میمی کۆچی، کۆچی دوا بی کرد.

سهرچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ۱ / ۱۴۸.

ئه مه توالله عه لی ئه حمده کوردی (۲۸۰)

ناوی ئه مه توالله یه، کچی عه لییه، کوری ئه حمده ی کوردیه، خه لکی شاری (به عله به ک)ه، ماموستا محمه د عبدالرحمان سه خاوی ده لی: {له ده وری سالی ۸۶۰ ک - ۱۴۵۶ ز له شاری به عله به که م دیت، دهرسم له لای خویند، ئیجازه ی پیدام} دوا ی ئه و میزووه کۆچی دوا بی کرد.

سهرچاوه کان:

۱. الضوء اللامع ۱۰ / ۱۲.

۲. معجم أعلام الكورد ۱۱۸.

۳. مشاهیر الكورد ۴۳۵.

ئه مجهد محه مه د ئه ییوی (۲۸۱)

ناوی ئه مجه ده، کوری محه مه دی، کوری ئه ییویه، نازناوی (ته قیه دینه) له مه لیکه کانی خزمی سولتان سه لاحه دینه، زانییه کی فهرمووده ناس بووه، ده رسی فهرمووده ی داوه، ماموستا دمیاطی و نین خه بیاز زانیاریان لی وه رگرتووه، ناوبراو له لای مه لیکان ریزی تایه تی خوی هه بووه، به تایه ت مه لیک ظاهر بیهرس زور حورمه تی گرتووه، ههروه ها خه لکان به پیش خویان ده دا و به پیشی نه ده که و تن له ۶۶۹ ک - ۱۲۷۰ ز کۆچی دوا بی کرد.

سه‌چاوه: معجم اعلام الكورد ۱۱۷.

ئه مهجد مهجد مهجد سه‌عید زه‌هاوی (۲۸۲)

ناوی نه‌مه‌ده، کوری مه‌مه‌د سه‌عیدی، کوری مه‌مه‌د فهیزی زه‌هاوییه، خه‌لکی (پشده‌ره)، به‌لام بایری ماوه‌ک له زه‌هاوی (نیران) بووه و خویندوو به‌تی بویه ناوبراوه به: (زه‌هاوی)، سالی ۱۳۰۰ک - ۱۸۸۲ز له شاری (به‌غدا) هاتوو ته‌دنیا.

له سه‌ره‌تاوه له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به خویندن، پاشان سی‌سال له قوتابخانه‌ی (الرشیدیة)ی خویند، دوایی چوو قوتابخانه‌ی ئیعدادی مه‌له‌کی، به چوار سال نه‌وی ته‌واو کرد، دوایی له‌گه‌ل په‌نجا قوتایی چوو قوتابخانه‌ی (نواب) له نه‌سته‌مبۆل به شەش سال نه‌وی ته‌واو کرد، له‌به‌ر نه‌وه‌ی پله‌ی یه‌که‌می وه‌رگرت، سولتان (عبدالحمید) حەزی کرد بیکات به نه‌ندامی دادگای نه‌سته‌مبۆل به‌لام ماموستا له‌سه‌ر نه‌و پیشناره سوپاسی سولتانی کرد و گه‌رانه‌وه‌ی بو ولاتی خوی هه‌لبژارد، گه‌راوه (به‌غدا) هه‌رچه‌نده زور په‌روشی به‌جیه‌شتنی براده‌ره‌کانی بوو به تابه‌ت (بدیع الزمان) شیخ مه‌مه‌د سه‌عید نوری.

پله‌و پایه‌کانی: سالی ۱۹۱۱ز کرا نه‌ندامی دادگای (به‌غدا)، دوایی گواستراوه (به‌صره) له‌وی کرا سه‌روکی دادگای سه‌ره‌تایی، ماوه‌ی سی‌سال له‌وی ماوه، دوایی له‌سه‌ر داوای خوی ناردرا (موصل) له‌وی کرا سه‌روکی دادگا، پنج‌سال له‌وی ماوه، هه‌ر له موصل له ۱/۱/۱۹۱۸ز کرا نه‌ندامی دادگای سه‌ره‌تایی، له ۱/۴/۱۹۱۹ز گواستراوه (به‌عقوبه) دوایی گه‌راوه (به‌غدا) ده‌ستی کرد به (پاریزه‌ری)، له ۱۹۲۰ز کرا راپۆژکاری مافه‌روه‌ران له نه‌وقافی (به‌غدا)، هه‌روه‌ها وانه‌بێر بوو له کۆلیژی مافه‌روه‌ران له زانکۆی (آل‌البیت)، ده‌رس بێر بوو له قوتابخانه‌ی (سلیمانیة) له به‌غدا، پاشان کرا سه‌روکی نه‌نجومه‌نی ته‌میزی شه‌رعی سونی، له (به‌غدا)، له به‌رواری ۱۹۴۶/۳/۱۹ز خانه‌نشین کرا.

خویندنی مه‌لایه‌تی: له سه‌ره‌تاوه لای باوکی ده‌ستی کرد به خویندن، پاشان له‌سه‌ر
 فه‌رمو‌وده‌ی باوکی چوو له لای شیخ عه‌یباس حیلمی قه‌ساب (مغنی اللیب) ی ته‌واو کرد،
 بۆ خویندنی فه‌له‌ک و حیکمه‌ت چوو له لای مه‌لا غولام ره‌سولی هیندی، وه له لای شیخ
 عبدالرحمان قه‌ره‌داغی (ابن الخیاط) جمع الجوامع ی ته‌واو کرد، هه‌روه‌ها له‌و ماوه‌ی له
 نه‌سته‌مبۆل بو، کتیبی (الدرر) ی له لای مامۆستای قوتابخانه‌ی (بایه‌زید) خویند، هه‌ر له
 لای نه‌و به‌ریزه ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

ده‌رسدانه‌وه‌ی: له‌و ماوه‌ی له (تورکیا) بو سی‌سالی له‌و قوتابخانه‌ی ده‌رسی داوه:
 (نه‌یا صوفیا)، (شه‌ریف)، (بایه‌زید)، دوا‌یی کرا ده‌رس بیژ له قوتابخانه‌ی (نایله‌خاتون)
 له به‌غدا، له ۱۹۲۱/۵/۲۴ ز کرا ده‌رس بیژ له قوتابخانه‌ی (سلیمانیه) له به‌غدا، له سالی
 ۱۹۴۰ ز تا سالی ۱۹۴۶ ز له به‌یانی تا‌کو نیوه‌رۆ ده‌چوو نه‌نجومه‌نی ته‌میزی شه‌رعی،
 دوا‌ی نیوه‌رۆ تا‌کو ئیواره ده‌رسی فه‌قیه‌کانی ده‌دا له قوتابخانه‌ی خۆی. له
 ۱۹۴۶/۳/۱۹ ز که‌خانه‌نشین کرا، ده‌س به‌تال ماوه پتر رووی خۆیدا ده‌رسی فه‌قیان.
 به‌شیک له فه‌قیه‌کانی: شیخ عبدالقادر (خطیب)، شیخ فونادی نالوسی، محمه‌د
 صادق موختار (هه‌ولیری)، مه‌حمود عبغه (پاریزه‌ر)، مه‌لا عبدالله ی فه‌رهادی، دک‌تۆر
 محمه‌د شه‌ریف دووشیوانی، نیهال خانی کچی خۆی.

سه‌فه‌ره‌کانی: مامۆستا له‌به‌ر نه‌وه‌ی سه‌رۆکی یه‌گرتووی زانایانی عێراق و
 سه‌رۆکی نه‌نجومه‌نی په‌روه‌ده‌ی ئیسلامی بو، سه‌فه‌ری بۆ زۆر ولاتان ده‌کرد، به‌مه‌به‌ستی
 کۆبوونه‌وه‌ی نه‌ندامه‌کان بۆ لا‌بردنی نه‌و گه‌روگه‌رفتانه‌ی دینه‌پیش مرۆقی موسولمان و
 نه‌هیشتی کیشه‌کان، له‌وانه: نه‌نده‌نوسیا، نوردن، میصر، تورکیا، سه‌ودییه، سواریا، لبنان،
 هیندوستان، پاک‌ستان.

کۆچی دوا‌یی: له‌ رۆژی هه‌ینی (۱۴) مانگی شه‌عبان سالی ۱۳۸۷ ک - ۱۹۶۷ ز
 له‌ مالتی خۆی له (به‌غدا) کۆچی دوا‌یی کرد، کوردستان و به‌غدا‌ی چۆل‌کرد، یونس

نه‌فهن‌دی کوری ۱۹۱۸ز له موصل هاتووته‌دنیا، له به‌غدا و له (قاهره) ی خویندوو، له‌و شویتانه (قازی) بووه: هه‌ولیر، که‌رکوک، موصل، به‌صره، به‌غدا.
سه‌رچاوه‌کان:

۱. الإمام أجد الزهاوي ۷۳.

۲. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۴/۲۳۱ - ۲۴۶.

۳. علماء الإسلام ۱۹۸ - ۲۰۷.

نه‌میری به‌ختیار شنۆیی (۲۸۳)

ناوی نه‌میری، کوری به‌ختیاری، کوری خله‌ی، کوری محمه‌دی، کوری عبدالله یه، نازناوی (نه‌بو محمه‌ده)، سالی ۵۴۵هـ - ۱۱۵۰ز له (شنۆ) هاتووته‌دنیا، سالی ۵۵۱هـ له نه‌نجامی لافاوئیکی گه‌وره شنۆی به‌جی هیشته‌هاته (هه‌ولیر)، له سه‌ره‌تاوه خه‌ریکی فیربوونی شه‌ریعه‌ت بوو، کتییی شه‌هابی قوزاعی هه‌موو له‌به‌ر کرد، پاشان چوو له‌ لای ماموستا محمه‌دی کوری یونس، له (موصل) ماوه‌کیش له لای مه‌لا عبدالله ی کوری نه‌حمه‌دی طوسی خویند.

خووره‌وشتی: زانایه‌کی له خواترس بووه، به‌ دین بووه، دنیای نه‌ویستروه قیافه‌تی رێک بووه، زاته‌کی به‌ سام بووه، له کاری خیر خۆی ماندوو ده‌کرد پێکه‌نینی گرژینه‌وه بوو، زۆر ته‌ماشای کتییانی ته‌سه‌ووفی ده‌کرد، له‌سه‌ر نه‌و رێبازه‌ ده‌رۆشته‌ نانی ده‌ستی خۆی ده‌خوارد، شه‌وان نوێژی ده‌کرد، رۆژان ته‌سیحاتی ده‌کرد.
کۆچی دوایی: له ۶۱۴هـ - ۱۲۱۷ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۰۱.

۲. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۳۱۱.

۳. تاريخ أربيل ۱/۵۱ - ۳۰۶.

نهمین نه حمهد موفتی (۲۸۴)

ناوی نهمینه، کوری مهلا نه حمهد، ناسراوه به (موفتی)، زانیایه کی به توانا بووه له ۱۳۰۳ کرا حاکمی (سلیمانی)، له ۱۳۰۸ کرا موفتی، سه فهری نهسته میولی کرد، کتیبکی له زانستی (کهلام) دانابوو، پيشکەشی به سولتان عبدالحمید کرد، ناوینابوو (الرسالة الحميدية) له رنگای (شیخ الاسلام) لئی وهر گیرا، ماموستا عبدالکریم (مدرس) حاشیهی له سه ره نهو کتیبه ههیه. ماموستا نهمین سالی ۱۳۱۱ ک - ۱۸۹۳ ز کۆچی دوایی کرد، له گردی (سهیوان) به خاک سپیر درا.

سه رچاوه کان:

۱. بنه ماله ی زانیاران ۴۶۳.

۲. تاریخ مشاهیر الكورد ۲/۵۷.

نهمین باوه کۆچه کی (۲۸۵)

ماموستا شیخ نهمین له سهیده کانی گوندی (باوه کۆچه کی) سه ره به قهزای (ههله بجه) به، ده چیته وه سه ره سهیده کانی گوندی (سازانی) سه ره زینی (سیروان)، ده وری سالی ۱۲۹۰ ک - ۱۸۷۳ ز هاتو ته دنیا، دهستی به خویندن کرد، له قوتابخانه کانی ههله بجه و نه بو عوبه ییده و بیاره زانیاری وهر گرت، له خزمهت ماموستا عبدالقادر (مدرس) ی بیاره کۆتایی بی هینا، گهراوه (باوه کۆچه ک) قوتابخانه ی دامه زاناند و دهستی کرد به ده رس دانه وه، چهند باخچه ی هه بوون، به رو بو مه که یانی خه رج ده کرد له به ختیو کردنی فه قیه کان تا ده بوونه مهلا.

ماموستا دوای نوێژان ده پارا وه خوا به حه جم به قسه مهت بی و نیمه وه له و ی بمرم، خوا ی گه و ره دو عایه کانی قه بول کرد، سالی ۱۳۳۳ ک - ۱۹۱۴ ز چوو ه حه ج، هه ره له و ی کۆچی دوایی کرد و نه هاته وه. مهلا محهمه دی کوری جیگری بوو.

سه رچاوه: علماؤنا فی خدمه العلم والدين ۱۰۲ - ۱۰۳.

نهمین شیخ‌علانه‌دین نه‌قشبه‌ندی (۲۸۶)

ناوی نهمینه، کوری شیخ‌علانه‌دینی، کوری شیخ‌عومهری نه‌قشبه‌ندی، سالی ۱۹۳۱ز له‌گوندی (بیاره) ناحیه‌ی (خورمال) قه‌زای (هه‌له‌بجه) پارێزگای (سلیمانی) هاتووته‌دنیا.

خویندنی: دهستی به‌خویندن کرد له‌خزمت ماموستا عبدالکریمی (مدرس) و مه‌لا به‌هانه‌دین، قورنانی پیروز و ریزمانی عه‌ره‌بی و ته‌جوید و زانیاری نایینی خویند، سالی ۱۹۴۴ز له‌گه‌ل‌برایه‌کانی چوو (دیره‌زۆر) سەردانی ماله‌خالانی، له‌وی به‌چاکی فیری زمانی عه‌ره‌بی بو، گه‌راوه (بیاره) باوکی گوندی (نه‌محمد ناوا)ی پی به‌خشی، دهستی کرد به‌ئیش و کاری کشتوکار، له‌۱۹۶۳ز چوو (دزلی)، دوایی چوو (تاران) له‌زانکۆی به‌شی عه‌ره‌بی وه‌رگیرا، فیری زمانی فارسی بو، له‌۱۹۷۸ز چوو (سنه)، له‌۱۹۷۹ز گه‌راوه‌ولات، دوایی له‌(به‌غدا) نیشته‌جی بو، پرس پیکراوی سه‌روکی دیوانی نه‌وقاف بو.

کوچی دوایی: له‌۱۹۹۸ز کوچی دوایی کرد.

دانراوه‌کانی: (دیوانی بیوه‌ی) هه‌یه: له‌۱۹۸۷ز له‌چاپ دراوه، (ته‌سه‌روف چی‌یه؟) هه‌یه: له‌۱۹۸۵ز له‌چاپ درا، دکتۆر محمەد شەریف تەرجومە ی کردوو و ه‌لای عه‌ره‌بی.

سه‌رچاوه: اعلام کورد العراق ۱۳۵ - ۱۳۶.

نهمین شیخ‌محمد مه‌لا خال (۲۸۷)

ناو و نژادی: ناوی نهمینه، کوری شیخ‌محمد مه‌لا خاله، کوری مه‌لا ئیسماعیلی، کوری مه‌لا مصطه‌فای کوری مه‌لا شه‌مه‌دینه، له‌نه‌ته‌وه‌ی نه‌بو به‌کری (مصنف) ه، سالی ۱۲۵۹ک - ۱۸۴۳ز له‌شاری (سلیمانی) هاتووته‌دنیا، له‌سه‌ره‌تاوه له‌خزمت باوکی دهستی کرد به‌خویندن، پاشان له‌لایه‌ن زانایه‌به‌ناوبانگه‌کانی وه‌کو ماموستا محمەدی

کوانه‌دولی و شیخ عبدالقادر موهاجیری (سنه) قۆناغه‌کانی بری، ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وەرگرت.

پاشان به‌ نیازی پاک بوونه‌وه‌ی ده‌روون له‌ خواسته‌ی نه‌فس و شه‌یتان وه‌ بۆ به‌هێز کردنی خواپهرستی چووه‌ (ته‌ویلّه)، ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له‌ شیخ به‌هانه‌دینی شیخ عوسمان وەرگرت، له‌ لایه‌ن شیخ کرا به‌ (خه‌لیفه)، گه‌راوه‌ (سلیمان) ده‌ستی کرد به‌ ری نیشان‌دانی خه‌لکان و خواپهرستی، پله‌ و پایه‌ و موچه‌ی حکومه‌تی وەرنه‌گرت. (شیخی خال) زمان ره‌وان بوو، به‌ کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی شیعی هه‌یه‌.

کۆچی دوایی: له‌ سالی ۱۳۵۰ک - ۱۹۳۱ز کۆچی دوایی کرد. له‌ گردی (سه‌یوان) به‌ خاک سپێردرا.
سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۰۱ - ۱۰۲.

۲. تاريخ السلیمانية ۲۳۱.

۳. یادی مه‌ردان ۲/۵۰۹ - ۵۱۰.

مه‌لا ئەمین هه‌ولێری (۲۸۸)

مامۆستا ئەمین، زانایه‌کی مه‌زن بووه‌، له‌ حیکمه‌ت و فه‌له‌ک زانیاری به‌هێز بووه‌، خه‌لکی (هه‌ولێر)ه‌، ماوه‌ک له‌ گوندی (عاللا) مه‌لا بوو، فه‌قی هه‌بوون مه‌لا طاهای قوشاغلو یه‌که‌ له‌وانه‌ی له‌لایان خویندووه‌، چهند کورته‌ حاشیه‌ی له‌سه‌ر توحفه‌ و که‌مالی سه‌رف هه‌یه‌، سه‌فه‌ری حه‌جی کرد، به‌ ریگای میصر و لوبنان، ساله‌کی خایاند، دوای هاته‌وه‌ ده‌شتی به‌ جی هه‌شت، گه‌راوه‌ (هه‌ولێر) له‌ قوتابخانه‌ی مه‌لا نه‌حه‌دی گه‌راوی له‌ (قه‌لات) ده‌رسی ده‌دا، تا کۆچی دوایی کرد، کوریکێ هه‌بوو به‌ ناوی مه‌لا سوله‌یمان.

سه‌رچاوه‌: الإکلیل فی محاسن أربیل ۲۸۹.

- ب -

باباره‌سول بیده‌نی (۲۸۹)

ناو و نژادی: ناوی ره‌سوله کوری نه‌همدی عبدالصمدی، شیخ سوله‌یمانی
 صوله‌یی قه‌رده‌اغی یه، له‌نه‌ته‌وه‌ی سه‌ید قه‌له‌نده‌ره، سالی ۱۳۰۳ک - ۱۸۸۵ز له
 گوندی (بیده‌ن) هاتووته‌دنیا، له‌لای مه‌لا محهمدی بیده‌نی ده‌ستی کرد به‌خویندن، هر
 له‌زروه‌وه‌ باوکی کۆچی دوابی کرد دایکی ناردیه‌لای شیخ مه‌حمودی موفقی (هه‌له‌بجه)،
 ماوه‌ك له‌وی ماوه‌ دوابی چوو (پریس) لای مه‌لا قادری مه‌لا مومین، هر له‌خزمت نه‌و
 مامۆستایه، چوو (قزلبات)، دوابی گه‌راوه (سلیمان) ماوه‌ك له‌لایه‌ن مه‌لا محهمد
 کوکونی و مه‌لا بابا‌عه‌لی ته‌کیه‌ی خویندن، پاشان چوو (بیاره) جه‌نابی شیخ نه‌جه‌دین له
 لای مه‌لا قادری دامه‌زراند، له‌وی کۆتایی به‌خویندن هینا، هه‌روه‌ها ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی
 له‌شیخ نه‌جه‌دین وه‌رگرت، ماوه‌ له‌وی خه‌ریکی ده‌رسی فه‌قیان و خواپه‌ستی بو، که
 سالی ۱۹۱۸ز شیخ نه‌جه‌دین کۆچی دوابی کرد، مه‌لا قادری هه‌روه‌ها کۆچی دوابی
 کرد، جه‌نابی شیخ‌عه‌له‌نه‌دین گه‌راوه (بیاره) باباره‌سولی کرده (مدرس) ماوه‌ك ده‌رسی
 داوه، دوابی باری کرد بو (هه‌له‌بجه) له‌ویش رۆیشت چوو (سۆلا) له‌ویش باری کرد
 چوو (زه‌له‌ره‌ش) لای حوسین به‌گی مه‌حمود پاشا سالی ۱۳۴۶ک - ۱۹۲۷ز چوو
 (عه‌بابیلی) ماوه‌ له‌وی تا سالی ۱۳۶۳ک - ۱۹۴۴ز کۆچی دوابی کرد.

مامۆستا هه‌روه‌کو مه‌لایه‌کی چاک بو، هه‌روه‌ها شاعیر و نه‌دیپ و رۆشنیر بو
 شیعی کوردی و فارسی هه‌یه، نمونه‌ی شیعه‌ کوردیه‌کان:

ناتیقه‌ی حالی وه‌ته‌ن ده‌رسی وه‌ته‌ن ته‌قریر نه‌کا

کاتبی دل حه‌رفه‌کانی، یه‌ک به‌یه‌ک ته‌حیر نه‌کا

به‌عه‌ نه‌شخاسی هه‌یه، مه‌یلی له‌خورما خواردنه

زانیقه‌ی به‌عزیک‌ی تر، مه‌یلی تری و هه‌نجیر نه‌کا

که عبه که چ نابی به کوردی، ناوی کوردستان نه بهم
 پیم بلین واعیز به تورکی بوچی من ته کفر نه کا؟
 پینج خشته کی له سهر شیعی مه حروم:
 حاله بهد حاله نه من مه علومه نیفشای عالمه
 دیده پر ناب و جگهر داغ و زوبانم نه بکه مه
 عیش و شادیم چاوه کمه گریان و شین و ماتمه
 ساکینی گوشه ی دهروونم، پیم مه لی: دهر دت که مه
 خو له باتی له علی فهنهر حوجره که مه مهملوی خه مه
 تاقه تی سه بر و فه رار و هوش و نارامم چووه
 مه سه له حه ت وایه سه ری خو م هه لگرم تا کو زووه
 بو که سی دینی بی له م جیگه نیشتن قه ت بووه؟
 حوجره که ی نه م دیو به قینه ن ههروه کو قه بری جووه
 چو ن له باتی له عل و له مپا دود و عه قره ب هه مده مه
 من فه رارم کرد له ده ست نه و جیگه ریم تی که وته وه
 به ختم هه لسا بو له خه و دووباره بو خو ی خه وته وه
 ره بی ویران بی به حوجره و مه دره سه و مز گه وته وه
 من خو مه حروم له چایی، هه م له دار و نه وته وه
 به حسی (دۆینه ش) خو ت نه زانی دهر دو و حه فته یه ک ژه مه
 سه رچاوه کان:

۱. یادی مهردان ۲/۵۹۱ - ۶۱۷.

۲. علماؤنا فی خدمه العلم والدين ۱۱۶ - ۱۲۰ - ۳۲۲ - ۳۲۴.

۳. که شکۆلی که له پوری نه ده بی کوردی ۴/۱۰۴ - ۱۰۵.

بابا رهسول عبدالسید به رزنجی (۲۹۰)

ناوی بابا رهسوله، کوری عبدالسیدی، کوری عبدالرسولی، کوری قهلهندهری، کوری عبدالسیدی، کوری عیسای، کوری حوستی، کوری بایهزیدی، کوری عبدالکریمی، کوری شیخ عیسایه - که یه کهم کهسه له (به رزنجه) دابهزیوه - (سهید بابارهسول) له دهووبهری سالی ۹۷۰ک - ۱۵۶۲ز له (به رزنجه) هاتوته دنیا، قورنانی بیروزی خه تم کرد، کتیبه سه ره تاییه کانی ته او کرد، بو دهست کهوتنی زانیاری له چهند شویتان گهرا، شه ریعتهی لای شکر اللهی شیخ نیعمت اللهی خویند، ههروهها کتیبه (مه صایح) له فهرمووده ی پیغه مبه (د.خ)، دوایی جووه لای مهلا موسای ته وه ککه لی (جمع الجوامع) ی خویند، وضوحی شهرحی (محرری) له خزمهت مهلا نه بوبه کری (مصنف) خویند، هه ره له خزمهت نهو ئیجازهی وه رگرت.

(بابارهسول) گهراوه (به رزنجه) دهستی کرد به درهس دانهوهی فهقیان و ناموژگاری موسولمانان، زانا و پیاوچاکان دهسته دهسته دههاتنه لای بو وه رگرتنی زانیاری گه شته پله یه کی وا، فهرمووده کانی به په ند ده گتیر درانهوه. ماموستا هه رچه نده خه ریکی ده رس و ته ریهت و تاعهت بوو حمزی له راووشکار ده کرد، زور جار ده رده چوو بو دهشت.

ماموستا له ژیانیدا پینج ژنی هینابوو، له هه موویان هه فده کوری هه بوو ناوه کانیان نه وانن: عبدالصمد، عبدالکریم، عبدالسید، علی، ئیسماعیل، ئیحاق، هه سن، حوسین، یوسف، نه حمده، محمده، ئیبراهیم، ههیده ره، ذوالنون، عبدالرسول، بایه زید، زین العابدین، ده لئین کوره کی تری هه بوو ناو: (سولتان).

زنجیره ی سهیده کانی (به رزنجه) له کوردستان هه موویان ده چنه وه سه ره نهو زاتانه.

سه رچاوه کان:

۱. علماؤنا فی خدمه العلم والدین ۱۰۷ - ۱۱۱.

۲. بنه مالته ی زانیاران ۲۹۷ - ۳۰۸.

بابا شیخ عبد الله کاراوی (۲۹۱)

ناوی باباشیخه، کورپی عبداللهی، کورپی محمه‌دهه، سالی ۱۳۰۲ ک - ۱۸۸۴ ز له شاری (بانه) هاتوته‌دنیا، له قوتابخانه‌ی باوک و باپیرانی دهستی کرد به خویندن، دوایی چووه چهند شویتان بۆره‌ی قوناغه‌کانی خویندن بیری، باوکی کۆچی دوایی کرد، مامی شیخ یحیی له جتی دانیشت، (بابه‌شیخ) چووه (بیاره) ماوه‌کی زۆر له‌لای مه‌لا عبدالقادری (مدرس)ی خویند، پاشان گه‌راوه لای مامی یارمه‌تی ده‌دا بۆ دهرس دانه‌وه و کاروباری نایینی.

سالی ۱۳۳۶ ک چوونه (چۆیه) نزیك (پینج‌وین) له‌وئ مامی کۆچی دوایی کرد، باباشیخ باری کرد، بۆ گوندی (دیمه‌یه‌و) له هه‌ورامان پاشان چووه (بارام ناوا)، دوو سال له‌وئ بوو، دوایی چووه (ئه‌لمانه) له‌وئ فه‌ره‌جو الله به‌گی هه‌ورامی قوتابخانه‌ی بۆ دامه‌زراند، دهستی کرد به دهرسدانه‌وه سالی ۱۳۵۰ ک چوونه حه‌ج، له ۱۳۷۵ ک - ۱۹۵۵ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: علمائنا في خدمة العلم والدين ۱۲۱ - ۱۲۲.

باباشیخ عبدالکریم زه‌نبیلی (۲۹۲)

ناوی باباشیخه، کورپی عبدالکریمی، کورپی عه‌لی، کورپی باباشیخی، کورپی عبدالقادری، کورپی مه‌مودی، کورپی عبدالغفوری کورپی مصطه‌فای کورپی حه‌سه‌نی، کورپی جامی کورپی عبدالکریمی، کورپی سه‌ید حه‌سه‌نی ناسراو به: (ئه‌بو به‌کری مصنف بیر خضری شاهۆیی) - خوالتی خوش بی -.

له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۳۰۵ ک - ۱۸۸۷ ز هاتوته‌دنیا، له خانه‌واده‌کی نایین په‌روه‌ر و ماقول و روو له زانیاری په‌روه‌رده بووه، قورنانی پیروژ و کتیبه سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، خه‌ریکی فی‌بوونی زانسته‌کان بوو، تا تیربوو له زانیاری قورناتان و فه‌رمووده به‌شیکیشی له زانسته عه‌قلیه‌کان خویند، گه‌راوه گونده‌که‌ی خۆی، قوتابخانه‌ی فه‌قیانی دانا.

مامۆستا زه‌نگین بوو، خاوه‌ن ره‌ز و باغ بوو، خه‌رجی فه‌قییه‌کان و میوانه‌کانی هه‌موو له‌ نه‌ستزی خۆی بوو، شتی له‌ که‌س وهرنه‌ده‌گرت سالی ۱۹۱۷ز- ۱۳۳۶ک له‌شکری رۆسه‌ فه‌سه‌ره‌کان هه‌رشیان هه‌نا سه‌ر ناوچه‌ی موکریان و زه‌نبیل، مامۆستا خۆی و منداله‌کانی و براهه‌کانی ناواره‌ بوون، بو‌ شاری (سه‌لیمانی)، پاشان دوشمن پاشه‌کشی کرد، مامۆستا گه‌راوه‌ جینگای خۆی ده‌ستی کرده‌وه‌ به‌ ده‌رسدانه‌وه‌ و خزمه‌تی نایبی پیرۆز، له‌ ده‌وروبه‌ری سالی ۱۳۶۳ک - ۱۹۴۴ز کۆچی دوایی کرد، سه‌ید عه‌زیزی کوری جیگری بوو.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمه‌ العلم والدین ۱۲۲ - ۱۲۳.

بابا شیخ مه‌عروفی قه‌ره‌داغی (۲۹۲)

ناوی بابا شیخه، کوری شیخ مه‌عروفی، کوری شیخ عومه‌ره، له‌ ده‌وروبه‌ری سالی ۱۲۶۰ک - ۱۸۴۴ز له‌ شاری (سه‌لیمانی) هاتووته‌دنیا، له‌ مزگه‌وتی باباشیخ له‌به‌ر خویندن دانرا، چوووه‌ دوو خویندن، وازی نه‌هه‌نا تا کۆتایی بی‌ هه‌نا، نیجازه‌ی وه‌رگرت، هه‌ر له‌و مزگه‌وته‌ ده‌ستی کرد به‌ ده‌رسدانه‌وه‌، مامۆستا زانایه‌کی به‌ توانا بوو، چه‌ند حاشیه‌ی له‌سه‌ر (تقریب المرام)ی شه‌رحی ته‌ذیب هه‌یه، خه‌ریکی خزمه‌تی نایین بوو، تا کۆچی دوایی کرد، له‌ گردی (سه‌یوان) به‌ خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمه‌ العلم والدین ۱۱۶.

بابا طاهیر فه‌ریدون هه‌مه‌دانی (بابا طاهیری عوریان) (۲۹۴)

ناوی طاهیره، کوری فه‌ریدونه، له‌ پیاوه‌ چاکه‌کانی نایبی بووه، بۆیه‌ ناوبراوه‌ به‌ (بابا) ده‌ستی له‌ دنیا به‌رداوه، خه‌ریکی مالداری و سامان و سه‌روه‌ت نه‌بووه، ناوبراوه‌ به‌ (عوریان) واته‌: (رۆوت - رۆوته‌له‌)، خه‌لکی (هه‌مه‌دان)ه، سالی ۳۲۶ک - ۹۳۷ز هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی زه‌ین تیژ و بیر قۆل و خاوه‌ن هه‌ست بووه، شیعری کوردی و لۆری و گۆرانی هه‌یه، له‌ زانیاری فه‌له‌سه‌فه‌ و گه‌ردوونناسی و ته‌سه‌ووف سه‌رکه‌وتوو بووه،

شیره‌کانی جگه له مانای سهره‌وه مانای نه‌تییان هه‌یه، که تایهت به‌و سوارانه‌ن بتوانن له‌و مه‌یدانه قۆشه بکه‌ن.

شیره‌کانی (بابا طاهیر) له کوردیدا به‌ شیره‌کانی (ابن الفارض) ده‌چن له عه‌ری، بۆیه نووسهران سه‌ریان سو‌رمایه و زه‌ریف تی نه‌گه‌شتونه له‌بیرورای باباطاهیر، هه‌نده‌ک ده‌لین: (حه‌قعه‌ بووه، هه‌نده‌کی دی ده‌لین: (عه‌لی نیلاهی - عه‌لیه‌لای) بووه، هه‌ندیک ده‌لین: (شیهه) بووه، هه‌ندیکیش ده‌لین: یه‌ک بووه له زانا و دانایه‌کانی سه‌رده‌می خۆی خاوه‌نی که‌شف و که‌رامات و مه‌قاماتی بلن‌د بووه، منیش هه‌روه‌ها - به‌ پی‌ی چه‌ند شیه‌ریک، که‌ دکتۆر مارف خه‌زنه‌دار مانای ک‌ردوون - وا تی‌ده‌گه‌م: که‌ زاته‌کی خواناس و نایین په‌روه‌ر و روو له‌ خوا و دلپاک و بروا صاف و نه‌هلی ته‌سه‌روف بووه، بۆ ئه‌ونه، ده‌لی:

گه‌ر نه‌ژ زه‌ر نه‌و نه‌هی دیوانه‌ نه‌ز گل به‌ په‌رچینه‌ش کری وانووشه‌و و ول
گه‌ر نه‌و به‌شنه‌ش نه‌هی نان داری شش‌ماد گه‌ر نه‌و روونه‌ش کری ناواجی بلبل
سه‌ره‌نجامان بشی به‌ پا به‌ هه‌رزی پایی ته‌ گوروی ماوایی ته‌ گل
واته:

با له‌باتی گل و خاک ته‌لاریک له‌ زیر دروست بکه‌ی
له‌ گول و وه‌نه‌وشه، په‌رژینی بۆ بکه‌ی
با له‌ سایه‌ی نه‌و داری شمشاده‌ دابنیشی
با له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه بلبل ناواز بپه‌رژینی
سه‌ره‌نجام، له‌ ناوده‌چی و نامینتی
جینگه‌ت، گۆر و مه‌ئوات (گل) ده‌بی
نه‌و مانایه‌ له‌ نایه‌تی: ﴿کل من علیها فان﴾ (الرحمن / ۲۶) وه‌رگیراوه. جاره‌کی
دیکه‌ ده‌لی:

نه‌لف ژ کاف و نونه‌ش سه‌ر به‌ر که‌رد هه‌مه‌ش هامان گه‌هان نه‌و لاجیوه‌ر که‌رد

نانکیش نه‌و نافریری گه‌ردونی گه‌ردان نانش نه‌د سات و مه‌ن نه‌داجه نه‌ر که‌رد
واته:

که کافو نوونی وت و گیتی دروست کرد

گیتی به‌ره‌نگی لاجیوه‌ردی خسته‌روو

نه‌و که‌سه‌ی گه‌ردوونی گه‌ردان ده‌سوریتیه‌وه

هر نه‌ویشه نه‌دگاری نیمه‌شی دارشتوه

نه‌و بر‌وایه له‌ نایه‌تی: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ (یاسین /

۸۲) وه‌رگرتوه، باباطاهیر له‌ ۱۰۴۱ك - ۱۰۱۹ز کۆچی دوا‌یی کردوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. ده‌قه‌کانی نه‌ده‌بی کوردی ۴۴ - ۴۵.

۲. میژووی نه‌ده‌بی کوردی ۱/۱۸۴ - ۲۰۱.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱/ ۲۵ - ۲۹.

۴. مشاهیر الکورد ۱۳۳ - ۱۳۵.

۵. معجم أعلام الکورد ۱۳۴ - ۱۳۵.

بابا عه‌لی عبدالله ته‌کیه‌یی (۲۹۵)

ناوی بابا عه‌لیه، کورپی شیخ عبداللهی، کورپی عه‌لیه، له‌ نه‌ته‌وه‌ی ئیمام

هه‌مه‌زه‌ی زیاره‌تگای گوندی (ته‌کیه‌ی قه‌ره‌داغه، سالی ۱۲۷۵ك - ۱۸۵۸ز له‌ گوندی

(ته‌کیه) هاتوته‌دنیا، هه‌ر له‌و گونده‌ په‌روه‌رده‌بووه و له‌به‌ر خوتیدن دانراوه، ماوه‌ک چووه

قوتابخانه‌کانی قه‌ره‌داغ و سلیمانی، پاشان چووه خزمه‌ت کاک نه‌حمه‌دی شیخ نامه‌کی لی

وه‌رگرت بو مه‌لا عومه‌ر نه‌فه‌ندی (هه‌ولیر)، جه‌نابی شیخ له‌و نامه‌یه داوای جیکردنی لی

کردبوو بو بابا عه‌لی، هه‌روه‌ها له‌و نامه‌یه‌دا نووسی بو مه‌لا عومه‌ر: مزگیتی بیست

دووشمه‌که‌ت له‌و زووانه‌ دیته‌ لات داوای لی‌بوردنت لی ده‌کات.

بابا عه‌لی هاته هه‌ولیر نامه‌که‌ی داده‌ست مامۆستا، که خویندیه‌وه له‌وکاته‌ش دروشنکه هاتبوو، زۆر که‌یفی هات، زانی نه‌وه که‌رامه‌تی شیخه، بابا عه‌لی ماچ کرد پیتی گۆت: خۆت خاوه‌نی قوتابخانه‌که‌ی فه‌رموو ته‌شریف بکه، (بابا عه‌لی) ماوه‌ک له‌وی له‌گه‌ڵ مه‌لا عبدالله‌ی وه‌لزی له‌ مز‌گه‌وتی قه‌لات خه‌ریکی خویندن بوو، تا نیجازه‌ی وه‌رگرت. گه‌راوه (سلیمانی) له‌ مز‌گه‌وتی بابا‌عه‌لی کرا (مدرس)، ده‌ستی کرد به‌ ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌قیان، له‌وانه شیخ نوری کوری بوو، مامۆستا له‌ ۱۳۵۹ ک - ۱۹۴۰ ز له (سلیمانی) کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۲۱۴ - ۲۱۸.

۲. أعلام كورد العراق ۱۴۷ - ۱۴۸.

۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۱۳ - ۱۱۵.

باقر حوسین بالکی (۲۹۶)

ناوی باقره، کوری مه‌لا حوسینه، ناسراوه به‌ حوسین خان، له‌ نه‌ته‌وه‌ی نه‌حه‌دی خانی نه‌رده‌لانی یه، سالی ۱۳۱۶ ک - ۱۸۹۸ ز له‌ گوندی (هه‌نی من) نزیك شاری (سنه) هاتوو ته‌دنیا.

خویندنی: له‌ ته‌مه‌نی هه‌وت سالی دا ده‌ستی کرد به‌ خویندنی قورئانی پیروژ، له‌به‌ر زیره‌کی له‌ ماوه‌ی سی مانگ خه‌تی کرد، کتیبه‌ سه‌ره‌تاییه‌کانی ته‌واو کردن، له‌ چه‌ند شوین گه‌را تا خویندنه‌که‌ی بباته‌ سه‌ر نه‌وه‌بوو سالی ۱۳۳۸ ک - ۱۹۱۹ ز چووه قوتابخانه‌ی (بوری ده‌ره) له‌ ناوچه‌ی (ژاوه‌رود)، شه‌رحی شه‌مسیه‌ی له‌ لای مه‌لا نه‌سه‌عد ته‌واو کرد، پاشان نیجازه‌ی له‌ مه‌لا محمه‌دی عارفی مه‌لا نه‌حه‌دی نو‌دشه‌یی وه‌رگرت، مامۆستا عبدالکریم (مدرس) (خوالی خوش بی) ده‌لتی: بیسترومه نیجازه‌ی له‌ مه‌لا عبدالله‌ی موفتی کوری مه‌لا مه‌حمودی ده‌شی وه‌رگرتوه.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له گوندی (چۆره)، سی‌سال له‌وی دهرسی داوه، سالی ۱۳۴۱ك چوووه گوندی (بالك) - لامه‌كه‌ی تۆزه‌ك بۆلای ژیر ده‌خویندریته‌وه، وه‌كو لامی‌باله‌کی چۆمان نیه - له‌ناوچه‌ی (مه‌ریوان)، پاشان چوووه (بیاره) ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی له‌شیخ‌عه‌لانه‌دین وه‌رگرت، ماوه‌ك له‌وی له‌سه‌ر فه‌رموو‌ده‌ی شیخ‌ده‌رسی داوه، دوایی گه‌راوه (بالك)، مامۆستا له‌كاتی فه‌قییه‌تی و مه‌لایه‌تی براده‌راتی بتونی له‌گه‌ل مامۆستا عبدالکریم (مدرس) هه‌بوو، زۆرجاران له‌گه‌ل یه‌ك کۆده‌بوونه‌وه، له‌بالك، له‌بیاره، له‌به‌غدا.

کۆچی دوایی: پاش شەش سعات له‌کۆتایی دهرسی (جمع‌الجوامع) له‌ ۱۹ مانگی ذي‌القعدة سالی ۱۳۹۲ك - ۱۹۷۳ز مان‌ناوایی له‌فه‌قیان کرد.

به‌رهمه‌کانی:

۱. الألفاظ الإلهية: شهرحی (الدرر الجلالية في الكلام والحكمة)، دووبه‌رگه، له‌ ۱۳۷۴ك - ۱۹۵۴ز ته‌واوی کردوووه، له‌سه‌ر ئه‌رکی شیخ‌عوسمان سیراجه‌دین له‌ئه‌سته‌مبۆل چاپ کرا.

۲. الرد علی منكري الطلقات الثلاث: له‌ده‌نگی زانا ۱۹۹۷/۱۰ز به‌لاو‌کراوه.

۳. ئه‌رمه‌غانی جه‌وانان: له‌زانستی (نه‌حو)ه، به‌زمانی فارسی.

۴. مه‌حمودیه: باسی نیکاح و ته‌لاقه‌به‌کوردی له‌ ۱۹۸۳ز چاپ کراوه

۵. التوفيق بين الشريعة والطريقة: مه‌لا محمه‌دی (بدقی) له‌فارسی ته‌رجومه‌ی کردوووه، وه‌لای عه‌ره‌بی.

۶. مدیحه‌ی موحه‌مه‌ديه: هۆنراوه‌ی فارسییه له‌ ۱۳۵۳ك ته‌واوی کردوووه.

۷. الفريدة في العقيدة: هۆنراوه‌ی باوه‌رییه (۴۳۰) به‌یته له‌ ۱۳۳۷ك ته‌واوی کردیه.

۸. هۆنراوه‌ی کوردیه، له‌بابه‌ت (باوه‌ر) بۆ فاتیحی کوری داناوه.

۹. فانقیه: هۆنراوه‌ی کوردیه، له‌ئه‌وسافی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) له‌ ۱۳۷۶ك ته‌واوی

کردوووه، له‌ژماره (۶) تا کۆتایی، به‌ناوی دیوانی (مدرس)ی کوردستانی مه‌لا

محمد باقر بالك مەریوانی (متخلص) به (غەریق) سالی ۱۴۰۶ ك له (ئیران) چاپ کران.

سەرچاوه کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۲۵ - ۱۲۸.

۲. تاريخ مشاهير الكورد ۲/۴۲۹.

۳. دەنگی زانا (۱۰) ۱۹۹۷ ز، ۷۰ - ۷۵.

بهختیار نامدار کوردی (۲۹۷)

ناوی بهختیاره، کوری نامداری، کوری جهغفهره، نازناوی (نهبوخهیر)ه، سالی ۱۵۴۵ - ۱۱۵۰ ز فەرمووده کان و نامۆزگاریه کانی کتییی (تنبیه الغافلین)ی له مامۆستا نهحمەد موسای شۆیی وەرگرتوو، و مامۆستا ئیجازه‌ی پێداوه، لهو خۆیندنه دوو هاوڕیتی هه‌بووه: عبدالوهه‌ابی کوری عه‌لی ئەمین و محمد کوری حوسین تکریتی.

سەرچاوه: الکفایه فی الموارث / ملحق / ۱۸۷.

به‌دره‌دین سنجاری (۲۹۸)

مامۆستا قازی به‌دره‌دین، خه‌لکی (ژه‌نگار)ه، چهند جار کرایته قازی (میسر)، زاته‌کی چاوبلند و سه‌خی بووه، سالی ۶۶۳ ك - ۱۲۶۴ ز له (قا‌هیره) کۆچی دوایی کردوو.

سەرچاوه: البداية والنهاية ۱۳/۲۵۰.

به‌ره‌که نه‌حمەد عبدالرحیم (عیراقی) (۲۹۹)

به‌ره‌که‌خان: ناز ناوی (نوم ئەیمه‌نه)، کچی فەرمووده‌ناس نه‌حمەی (نه‌بوزه‌رعە)ی کوری عبدالرحیمی حافیزی عیراقیه، له مانگی شه‌والی سالی ۷۹۳ ك - ۱۳۹۱ ز هاتووته‌دنيا، ده‌رسی له خزمەت بایری خۆیندیه و ئیجازه‌شی لی وەرگرتیه، به‌خۆشی ده‌رسی فەرمووده‌ی داوه، سالی ۸۴۱ ك - ۱۳۳۷ ز له (قا‌هیره) کۆچی دوایی کردیه.

سەرچاوه: الضوء اللامع ۱۲/۱۳.

بورهان‌دین عبدالحمید (حه‌مدی) (۳۰۰)

ناوی بورهان‌دینه، کوری مه‌لا عبدالحمیده، نازناوی (حه‌مدی)یه، سالی ۱۳۲۲ک - ۱۹۰۴ز له شاری (سنه) چاوی خۆی له دنیا هه‌لتاوه، منداڵ بوو باوکی کۆچی دوابی کرد، ناردیانه به‌ر خویندن، له چه‌ند شویتان گه‌را، له لایه‌ن چه‌ندان زانایان، له‌وانه: مه‌لا صادق و مه‌لا حیب الله و مه‌لا عبدالعظیم، چه‌ند مه‌تنی له‌به‌ر کردن، له نه‌نجامدا سالی ۱۹۵۳ز لای مه‌لا صادقی مینه‌ری ئیجازه‌ی وه‌رگرت، ماوه‌ک له سنه ده‌رسیداوه، سالی ۱۳۵۶ک کرا به‌رپرسی نه‌وقاف له ۱۴۰۷ک - ۱۹۸۶ز کۆچی دوابی کرد، نه‌و کتیبانه‌ی ته‌رجومه کردووه: (الأربعین للغزالي)، (رسائل حي بن يقظان)، (العقائد للفتازاني)، (بانة سعاد)، (لامية العرب)، (لامية العجم)، (لامية الكرد)ی عیرفان سنه‌یی.

سه‌رچاوه: تاریخ مشاهیر الكورد ۵۳۰ - ۵۳۱.

بشریه‌حیا‌علی (۳۰۱)

ناوی بشره، کوری یه‌حیای کوری عه‌لییه، نازناوی (نه‌بوضیایه) خه‌لکی شاری (نوسه‌بینه)، شاعیر و رو‌شنبیر بووه، چه‌ند کتیبی داناون له‌وانه: سرقات البحری من أبي تمام، الجواهر، الآداب، کتاب السرقات الکبیر: نه‌وه‌ی ته‌واو نه‌کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الفهرست ۱۴۹.

۲. هدیة العارفین ۱/۲۳۲.

به‌کروه‌لی هه‌ولیری (۳۰۲)

مامۆستا به‌کر، کوری مه‌لا وه‌لی هه‌ولیرییه، له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌ خویندن، دوابی ئیجازه‌ی له مه‌لا عبدالرحمانی ده‌بباغ موصلی وه‌رگرت، میژووونوس یاسین عومهری ده‌لتی: {من له‌وی حازربووم که سالی ۱۲۱۸ک - ۱۸۰۳ز ئیجازه‌ی

وه‌رگرت، پاشان کرا ووتارخوتین له مزگه‌وتی (وه‌زیر)، هه‌روه‌ها پێش نوێژی تایبه‌تی والی موصل بوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. غایه‌ المرام ۸۱ - ۸۲.

۲. الإکلیل فی محاسن أربیل ۲۳۴ - ۲۳۵.

بیلال ره‌مه‌زان قازی (۲۰۳)

ناوی بیلاله، کورپی ره‌مه‌زانی، کورپی بیلالی، کورپی جه‌لالی، کورپی حه‌سه‌نه خه‌لکی گونده‌کانی ده‌ورو به‌ری هه‌ولێره، به‌ژنی کورت بووه و کورپی بووه، نین مسته‌فی^(۱) ده‌لی: {به‌مندالی گۆیم له‌ ده‌رسی نه‌و زاته‌ گرتوو، له‌ قوتابخانه‌ی (قه‌لات) له‌ هه‌ولێر ده‌رسی ده‌دا، پاشان کرا قازی له‌ که‌رکوک}.

سه‌رچاوه‌: تاریخ أربیل ۱/۸۶.

به‌هانه‌دین نه‌حه‌مه‌د خه‌تی (۲۰۴)

ناوی به‌هانه‌دینه، کورپی نه‌حه‌دی، کورپی عبدالله‌یه، سالی ۱۹۲۹ز له‌ گوندی (خه‌ته‌)ی خوشناوه‌تی هاتووته‌دنیا، ته‌مه‌نی سی‌ سالان بوو باوکی کۆچی دوایی کرد، پاش چوار سال لای مه‌لا عبدالله‌ی ئاموزای له‌ گوندی خویان ده‌ستی به‌ خویندن کرد، به‌شیککی باشی له‌ قوناغه‌کان بری، دوایی چوو له‌ لای مه‌لا محمه‌دی بالیسانی مه‌نتیق و نادابی خویند، پاشان چوو (نه‌سپینداره‌) لای مه‌لا محمه‌دنه‌مینی سوێری عه‌قیده و به‌لاغه‌ی خویند، گه‌راوه‌ (خه‌ته‌) لای مه‌لا نیراهیمی مامی ماوه‌کی خویند، نه‌مجا چوو (هه‌ولێر) له‌ مزگه‌وتی شیخ نوره‌دین له‌ لای ماموستا مه‌لا صالحی کۆزه‌ پانکه‌ کۆتایی به‌ خویندن هیتا، له‌ گه‌ل نه‌و به‌ریزانه‌ نیجازه‌ی وه‌رگرت: مه‌لا عوسمانی کورپی ماموستا مه‌لا صالح کۆزه‌پانکه‌یی، مه‌لا صالحی (نه‌خه‌ته‌ری)، مه‌لا سوله‌یمان.

(۱) له‌ ۵۶۴ ک - ۱۱۶۹ز له‌ دایکبووه، له‌ ۶۳۷ ک - ۱۲۳۹ز کۆچی دوایی کردوو.

گهراوه (خهته) له گهلا مهلا ئیراهیمی مامی دهستی کرد به دهرسدانهوه، سالی ۱۹۶۵ ز هاته (ههولیر) له مزگهوتی سهید غهریب له گهره کی سیتاقان کرا پیش نویژ و ووتارخوین، ههروهها له مزگهوتی شیخ محیهدین له گهره کی (برایهتی) له گهلا مهلا صادقی (خهتی) دهرسی دهدا، تا ئیستا چند نیجازهی مهلا یانی داوه.

سهراوه کان:

۱. أسهام علماء كردستان العراق في الثقافة الإسلامية ۳۷.

۲. خوری نیسلام (۲۶) ۲۰۰۴ ز، ۳۸ - ۴۱.

بههانه دین محهمهد ئیمام (۲۰۰۵)

ناوی بههانه دینه، کوری محهمده، سالی ۱۲۹۵ك - ۱۸۷۸ ز هاتوته دنیا، دهستی بهخویندن کرد، قورنانی بیروژو کتیبه سهره تاییه کان و ریزمانی عه ره بی تهواو کرد، سالی ۱۳۱۴ك چوره لای مهلا عبداللهی وهلزی له ناوچهی (موکریان) لهوی ریازیاتی خویند، له ۱۳۱۶ك - ۱۸۹۸ ز گهراوه (ههورامان) له لای مهلا عبدالقادری (بیاره) کۆتایی بهخویندن هینا.

ههروهها تهریقهتی نهقشبهندی له شیخ عومهری بیاره وهرگرت، دواوی کۆچی دواوی شیخ هاتووچوی شیخ نهجهدینی کوری ده کرد، پاشان له لایه ن شیخ نهجهدین کرا (خهلیفه) هۆدهی تاییهتی له خانهقای بیاره بو تهرخان کرا، خهریکی داب و رهوشتی صوفیهتی بوو.

له ۱۳۳۰ك ژنی هینا، که شیخ نهجهدین سالی ۱۳۳۷ك - ۱۹۱۸ ز کۆچی دواوی کرد و شیخ نوره دینی کوری کرا جیگیری، مامۆستا باری کرد بۆ ناو خزمه کانی له ناوچهی خۆی، دواوی جهنابی شیخ علائه دین هاتهوه (بیاره) مامۆستای هیناوه لای خۆی کردیه پیش نویژ و سهرخهتم، مامۆستا هۆدهی تاییهتی خۆی هه بوو، یا قورنانی بیروژی دهخویند، یا زیکری خواوی ده کرد، یا دهرسی فهقیانی ده دا، له (فهرائیز) زانیاری بههتیز بوو.

سالی ۱۳۶۷ک ئیزنی له شیخ وهرگرت، له دامه‌نی گۆرستانی شیخه‌کان گۆره‌کی بو خۆی هه‌لکه‌نی، ماوه ماوه قورنانی له‌سه‌ر ده‌خویند، زۆر بی نه‌چوو نه‌خۆش کهوت، له ۱۳۶۸ک - ۱۹۴۸ز له‌و گۆره‌ نێژرا، مه‌لا محهمه‌دی کوری پێش نوێژ و وتار خوین بوو له (خورمال).

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۲۴-۱۲۵.

- پ -

مه‌لا بیرووت کۆیی (۲۰۶)

زانباری ته‌واومان ده‌رباره‌ی ئه‌و مامۆستایه‌ نه‌، ته‌نها ئه‌وه‌ی ئی ده‌زانین که له‌کتیبه‌که‌ی خۆی - شه‌رحی ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی - ده‌رده‌که‌ویت. مامۆستا بیرووت کاتی موسته‌عه‌دی که شه‌رحی شه‌مسیه‌ی مه‌نتیقی خویندوو له‌ سالی ۱۲۶۱ک - ۱۸۴۵ز ئه‌و کتیبه‌ی داناوه، پێشکه‌شی کردوو به‌ حاکمی کۆیه‌ نه‌بابه‌کر ناغای هه‌وێزی، (بابه‌کر ناغا): ئه‌دیب و شاعیر بووه، نازناوی (قاصید)بووه، له ۱۲۰۰ک - ۱۷۸۵ز هاتووته‌ دنیا، له ۱۲۷۰ک - ۱۸۵۳ز کۆچی دوا‌یی کردوو. شه‌رحه‌که‌ی مامۆستا بیرووت ناسان و ره‌وانه، نوسه‌که‌ی کۆیما‌ن له‌لایه‌ له‌سه‌ر ده‌سته‌ختی مه‌لا مه‌عروفی کوری خضری زینه‌وی وه‌ر گه‌راوه، سالی ۱۳۴۹ک - ۱۹۳۰ز له‌مزگه‌وتی هه‌تک له (کۆیه‌)ی نووسیه‌وه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میترووی زانایانی کورد ۲۷۴/۴-، ۲۷۷.

۲. شه‌رحی مه‌لا بیرووت له‌سه‌ر ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی.

- ت -

ته‌میم ئه‌حمه‌د به‌نده‌نیچی (۲۰۷)

ناوی ته‌میمه، کوری ئه‌حمه‌دی کوری ئه‌حمه‌ده، خه‌لکی (به‌نده‌نیج)ی مه‌نده‌لی یه، مه‌زه‌به‌ی هه‌نبه‌لی بووه، له‌ به‌غدا ده‌رسی داوه، ئیجازه‌ی به‌ حافیزی مونزیری داوه، له

پوژی شه‌مه‌ی (۳) ی مانگی جیمادی دووهم سالی ۵۹۷ك - ۱۲۰۱ز کۆچی دوایی کرد، ته‌مه‌نی (۵۴) سال بوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۴/۳۲۹.

۲. سیر أعلام النبلاء ۱۳/۳۴.

تۆران‌شاه یوسف نه‌ییویی (۲۰۸)

ناوی تۆران‌شاهیه، کوری مه‌لیک صه‌لا‌حه‌دینه، کوری یوسفی نه‌ییویی یه، ناسراوه به: (الملك المعظم - مه‌لیکی گه‌وره)، سالی ۵۷۷ك - ۱۱۸۱ز له (میسر) هاتووته دنیا، زانیایه‌کی نووسهر و شاعیر بووه، فه‌رمووده‌ناس بووه، شه‌ریعه‌تی له (دیمشق) ته‌واو کردووه، ئیجازه‌ی له عبدالله‌ی کوری (بری) و هبة‌الله‌ی بو‌صیری و قاسمی عه‌ساکیر وه‌رگرتووه، مامۆستای دمیاطی چهند فه‌رمووده‌ی لی‌ گێرایته‌وه، جه‌نابی مه‌لیک هه‌روه‌کو زانا بوو هه‌روه‌ها پالنه‌وانه‌کی ره‌شید و به‌جه‌رگ بوو، ماوه‌ک سه‌ر له‌شکری شاری (حه‌له‌ب) بوو، کاتی ته‌ته‌ره‌ داگیر که‌ره‌کان هێرشی درندانه‌یان هیناسه‌ر (حه‌له‌ب) خۆی نه‌دا ده‌ست، له‌ قه‌لات خۆی هه‌شاردا، شه‌ریکی مه‌ردانه‌ی کرد، به‌داخه‌وه له‌ نه‌جمادا خۆی بی‌ رانه‌گیرا، هاته‌ خواره‌وه و به‌جێ هێشت هه‌ر له‌و خه‌فته‌ زۆر پی‌ نه‌چوو، له‌ ۶۵۸ك - ۱۲۶۰ز کۆچی دوایی کرد، له‌بن هه‌یوانی خانووه‌که‌ی خۆی له‌ (حه‌له‌ب) به‌ خا‌ک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکورد و کوردستان ۱۵۳.

۲. معجم أعلام الکورد ۱۶۱-۱۶۲.

مه‌لا ته‌وفیق نیمام (۲۰۹)

مامۆستا ته‌وفیق نیمام یه‌ک بووه له‌ مه‌لایه‌ باشه‌کانی شاری (کۆیه)، له‌ مزگه‌وتی (به‌رکی) پێش نوێژی کردووه و ده‌رسی داوه، ده‌لێن: زانیاری هه‌بووه له‌ زانستی

(الکیماء) و دروست کردنی زیرو زیو، به‌رده‌وام بوو له سه‌ر خزمه‌تی نایینی پیروزی نیسلام، تا کۆچی دوایی کرد، کورێکی ناو فائیقی هه‌بوو، سه‌رنووسه‌ری دادگای که‌رکوک بوو.

سه‌رچاوه: الإکلیل فی محاسن اربیل ۲۹۵ - ۲۹۶.

ته‌وفیق مه‌حمود (پیره‌میرد) (۳۱۰)

ناوی ته‌وفیقه، کورێ مه‌حمودی، کورێ هه‌مزه‌ ناغایه، نازناوی (پیره‌میرده)، باپیری سه‌رۆکی وه‌زیرانی نه‌حمه‌د پاشای بابان بووه، سالی ۱۲۸۶ک - ۱۸۶۹ز له (سلیمانی) هاتووته دنیا.

ده‌ستی کرد به‌ خویندن، ماوه‌ک له‌ شاره‌که‌ی خۆی بوو، دوایی چووه (بانسه‌ی) تیران، ماوه‌ک له‌لایه‌ن مه‌لا حوسیتی گۆجه و مه‌لا سه‌عیدی زه‌لزله‌ی خویند، فیری زمانی عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی بوو، هه‌ر له‌و کاته‌ ده‌ستی کرد به‌ نووسینی شیع‌ر، جار‌جاریش چه‌زی له‌سوار سوارانی و قۆشمه و ته‌راد بوو، سواری نه‌سه‌په‌که‌ی ده‌بوو ده‌چووه ده‌ره‌وه. (پیره‌میرد) ماوه‌ک فه‌رمانبه‌ر بوو، سالی ۱۸۸۶ز کرا سه‌رۆکی نووسه‌ری دادگا له (شارباژێر)، له ۱۸۹۵ز کرا جینگری داواکاری گشتی دادگا له (که‌ربه‌لا)، پاشان وازی له‌ فه‌رمانبه‌ری هینا، سالی ۱۸۹۹ز له‌ گه‌ل شیخ سه‌عیدی باوکی شیخ مه‌حمودی حه‌فید چووه (نه‌ستانه)، سالی ۱۹۰۰ز پینکه‌وه چوونه حه‌ج، دوای گه‌رانه‌مه‌ له‌لایه‌ن حکومه‌تی عوسمانی کرا نه‌ندامی کۆری زانستی بالا له‌ نه‌ستانه، له ۱۹۰۹ز کرا قائیمقام له (جۆله‌میرگ)، پاشان خویندنی مافه‌روه‌ری له (نه‌سته‌مبۆل) ته‌واو کرد، بروانامه‌ی وه‌رگرت، ده‌ستی کرد به‌ پارێزه‌ری و روژنامه‌نووسی، گۆفاری (رسملی کتاب)ی به‌تورکی ده‌رکرد.

پاشان له‌ گه‌ل شیخ عبدالقادری شیخ عوبه‌یدالله ی شه‌زبان کۆمه‌له‌ی کوردی دروست کرد، گۆفاری کوردی ده‌رکرد به‌ناوی (کورد)، گۆفاری تری ده‌رکرد به‌زمانی

تورکی، دووباره گه‌راوه فه‌رمانبه‌ری، له‌لایه‌ن حکومه‌تی عوسمانی کرا پارێزه‌ری (ناماسیا) له‌به‌رواری ۱۹۱۸ز تا ۱۹۲۰ز.

سالی ۱۹۲۵ز گه‌راوه (سلیمانی) له‌رینگای (حه‌له‌ب)، به‌یه‌کجاری وازی له‌ فه‌رمانبه‌ری هینا، خۆیدا ژێر نالای شیخ مه‌هودی حه‌فید که تازه بو کوردی هه‌لدا بو، له‌ ۱۹۲۶ز رۆژنامه‌ی (ژین)ی ده‌رکرد، له‌ ۱۹۹۲ز کرا سه‌رۆکی رۆژنامه‌که، له‌ ۱۹۳۴ز بووه‌ خاوه‌نی رۆژنامه‌که.

(پیره‌مێرد) خه‌ریکی نووسین و به‌لاو‌کردنه‌وه‌ی شیعره‌کانی شاعیرانی پێشو بووه، هه‌روه‌ها رووداو و به‌سه‌رهاته‌کانی گه‌لی کوردی نووسیه، له‌وانه:

۱. په‌ندی پێشینان، ۴۸۰۰ په‌ندی هۆنراوه‌یه، له‌ ۱۹۳۶ به‌لاو‌کراوه.

۲. دوا‌زده سواره‌ی مه‌ریوان، له‌ ۱۹۳۵ز به‌لاو‌کراوه.

۳. مه‌هود ناغای شیوکه‌لی له‌ ۱۹۴۲ز به‌لاو‌کراوه.

۴. مه‌م و زین، له‌ ۱۹۳۵ز به‌لاو‌کراوه.

۵. مه‌وله‌وی، دوو به‌رگه له‌ ۱۹۳۵ز به‌لاو‌کراوه.

هه‌روه‌ها شیعری نیشتمان‌په‌روه‌ری و نایینی و کۆمه‌لایه‌تی هه‌یه، بۆ نمونه ده‌لی:

خوایه ئه‌وانه‌ی که بی باوه‌رن
هیچیان نه‌دیوه‌ و اه‌له‌وه‌رن

ئه‌گینا سه‌یری باغیکی گۆل کهن
ته‌ماشایه‌کی به‌ عه‌قل و دل کهن

ئه‌و په‌نگه‌ جوانه‌ی په‌ره‌ی (هه‌رجایی)
به‌ زه‌ره‌یه‌یی تیشکی بینایی

لێ وردینه‌وه، که ئه‌و صنعه‌ته
کی ده‌لی زاده‌ی خووی ته‌بعه‌ته؟

کی هات (لاولای) به‌ داران ئالاند؟
کام ده‌ست گه‌ردنی (وه‌نه‌وشه) ^(۱)ی شکاند؟

ئه‌مانه ئیستا بلێن بینگیان
ماده‌یه‌که روویدا زۆر کس ئه‌یزانن

ناغای سیوه‌گه‌ل، یه‌کیکیان تیاوو
که ناغال ناغای قادرای ناوو

^(۱) ئه‌وانه‌ی له‌ ناو که‌وانه‌کاندان، ناوی گۆلانن.

بی برینداربوو، لئی کرد به خۆره
 رۆژنیک مهولهوی چه کیمی بانه
 ئەم دەردە پێسه ئەتەنیتەوه
 ناغا له دوور دی چووه بنداریک
 ئەمیش بێزاربوو چاوی لی قوچان
 هەرچەند خەلک و خوا له دوور پەیدا بوو
 بی چاک بووه وهه وهه دوخی جار دی
 بەردە زله کهی ناو ناوی دووکان
 شارە میروولە لە ناودا ئەژی
 ئەو ناسمانه، که بی ستورنە
 چهرخە ماکیهە ئەم رۆژ و شهوه
 چهوری بی ناوی هیچ ژهنگ ناگرئ
 ناش بی ناش وهستا، نانریتەوه

ئەهاتنه سهری چه کیم به نۆره
 بی وت رهحمەت بی بهم منالانه
 پیاو ئەبی لیان دوور کهوتیتهوه
 راکشا و روانی بۆی کشا ماریک
 تا هاته سهربینی خۆی هیچ نهجوولاند
 که ئەوان هاتن مار بی وه دابوو
 خۆنالیان ئەمەش تهبیعت ناردی؟
 که بۆ ئەندازە ی ناو بووه نیشان
 ئەویش تهبیعت هیناویه تهدی؟
 بۆ کردەوهی تو بوو به نمورنە
 بی هەلم و بهنزین ئەسوریتەوه
 لیک هەلناوهشی دەستی تی نابری
 گاجۆت بی جوتیار ناگەریتەوه

پیره میژد له ۱۹/۶/۱۹۵۰ ز کۆچی دوا بی کرد.

سه چاوه کان:

۱. مشاهیر الکورد ۱۴۹ - ۱۵۰.
۲. معجم اعلام الکورد ۱۶۲ - ۱۶۴.
۳. ههوی عیشق و نازادی ۴ - ۶.
۴. اعلام کورد العراق ۱۸۶ - ۱۹۰.

- ت -

ثابت محەمەد (جزیری) (۳۱۱)

ناوی ثابتە، کوری محەمەدی، کوری مهشیعه، نازناوی (تهقیه دینه)، خەلکی
 جزیرهیه، چوویته (دمشق) لهوی کرایته پیش نوێژ و دهرس بیژ، له زانیاریه کانی قورئانی

پیرۆز شاره‌زا بووه، له مانگی جیمادی دووهم، سالی ۷۱۳ك - ۱۳۱۳ز له تمه‌نی زیاتر له هه‌شتا سالییدا، له شاری (دیمشق) کۆچی دوایی کرد.
سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۶/۳۲.

۲. معجم أعلام الكورد ۱۶۹.

- ج -

جابانی کوردی (خوای لی رازی بی) (۳۱۲)

چهند زانیاریه‌ك ده‌باره‌ی میژووی نه‌و زاته: مامۆستای پسیپۆر و فه‌رمووده‌ناس، شیخ نه‌همه‌دی کوردی عه‌لی، کوردی جه‌هری (عه‌سقه‌لانی) له کتیه‌ به‌ناوبانگه‌که‌ی ناو و نیشانه‌ی یاره‌کانی خۆشه‌ویست (د.خ) (الإصابة في تميز الصحابة) ده‌لی: {ئین مه‌نده} ده‌گێرته‌وه، له رینگای (باوکی سه‌عیدی) به‌نده‌ی (هاشیمیان)، نه‌ویش له (باوکی) که گوتی له (مه‌یونی) کوردی (جابانی) کوردی بووه، نه‌ویش له (باوکی) بیستوووه، نه‌ویش له پیغه‌مبه‌ر (د.خ)، نه‌ك ته‌نیا جار ه‌ك به‌لكو ده‌ جار فه‌رموویتی: {كه‌سیك ژنیک ماره‌ بكا و له دلته‌وه نیازی وایت ماره‌یه‌که‌ی لی بخوات و حه‌قی ژنه‌که نه‌دات، له پۆزی دوایی که به‌ خزمه‌ت خودای په‌روه‌دگار ده‌گات، به‌ (زینا) کار ده‌نوسری}.

هه‌روه‌ها مامۆستا ئیبراهیم هه‌سه‌ن شارانی گۆرانی مو‌فتی و مو‌ده‌ریسی شاری مه‌دینه‌ی پیرۆز له رپوایه‌تی مو‌سه‌ده‌ی (الحافظ عبد بن حمید بن نصر الکشی) ده‌لی: {له مه‌یونی کوردی (که‌ نه‌بو به‌صیره) کوردی جابانی کوردی بیستراوه... که‌ یه‌که له یاره‌کانی خۆشه‌ویست (د.خ)}^(۲).

مه‌مه‌دنه‌مین زه‌کی میژوونووس له کتییی (مشاهیر الکورد) ده‌لی: {جابان - کابان}: کورده، یه‌که له یاره‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ)، مه‌حمود نه‌فه‌ندی ئالوسی له ته‌فسیری

^(۲) بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۴ / ۲۵۵ - ۲۵۶.

روح المعانی باسی ده‌کات: له (الإصابة) ی ئین حه‌جهر فه‌رمووده‌ی باسی ماره‌یی و شتی تر باس ده‌کات، خۆی و کوره‌که‌ی ناو مه‌یمون که به‌تابه‌ین ده‌ژمێردریت}.

مه‌لا جه‌میل رۆژبانی ده‌لتی: {جابانی باوکی مه‌یمون یه‌که‌ له‌ یاره‌کانی پێغه‌مبه‌ر

(د.خ) وه‌ له‌و به‌ره‌بابانه‌یه‌ له‌ کوردان که ناو ده‌بردین به‌ (جاوانی)}^(۴).

سه‌ید مه‌هودی نالوسی به‌غدایی له‌ ته‌فسیری (روح المعانی) شه‌رحی ئایه‌تی: ﴿

ستدعون إلى قوم أولي باس شديد﴾، (الفتح / ۱۶) ده‌لیت: {ئه‌و گه‌له‌ی ئیستا پێیان

ده‌لتین (کورد) زۆربه‌یان نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب نینه‌ و گه‌لیکی تایه‌ت و سه‌ره‌به‌خۆنه‌، هه‌ر

له‌وانه‌ به‌شیکیان سه‌یدی (به‌رزنجه‌) نه‌، نه‌ته‌وه‌ی ئیمامی حوسین، هه‌چ گوومان له‌

سه‌یدایه‌تیا نیه‌، هه‌روه‌ها (جابانی کوردی) باوکی (مه‌یمون) یه‌که‌ له‌ یاره‌کانی پێغه‌مبه‌ر

(د.خ) نه‌ویش هه‌ر له‌و گه‌له‌یه‌، (کورد) ناسراوه‌ به‌ هه‌یز و ده‌سه‌لات، زۆر پیاوانی خاوه‌ن

رێزیا ن هه‌یه‌، به‌شیکیان یارانی پێغه‌مبه‌رن (د.خ)، زانای فه‌رمووده‌ناس ئین حه‌جهر له‌

(الإصابة في تمييز الصحابة) باسی یه‌که‌ له‌وانه‌ ده‌کات، که ناوی (جابانه‌) باوکی (مه‌یمونه‌)،

هه‌ر له‌و باوک و کوره‌ ده‌گه‌رپه‌وه‌ که گوێیان له‌ پێغه‌مبه‌ر بووه‌ (د.خ) فه‌رموویتی ﴿أیما

رجل تزوج امرأة علی ما قلّ من المهر أو کثر لیس فی نفسه أن یؤدی إليها حقها خدعها،

فمات ولم یؤد إليها حقها، لقی الله یوم القیامة وهو زان، وأیما رجل استدان دینا لا یرید أن

یؤدی إلى صاحبه لقی الله وهو سارق﴾، له‌ کۆتاییدا ده‌لتی: {ئه‌و مه‌یمونه‌ ناسراوه‌ به‌

(ئه‌بو به‌صیر) یا (ئه‌بو نه‌صیر) له‌ گه‌رپه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ زاته‌کی پڕوا پێکراوه‌.

عبدالکریم محمه‌د سه‌معانی، له‌ کتیی (الأنساب) ده‌لتی: {مه‌یمون نازناوی (ئه‌بو

به‌صیره‌) فه‌رمووده‌ی له‌ ئه‌بو عوسمانی نه‌هدی وه‌رگرتوو، حه‌مه‌ادی کوری زه‌ید و دیلمی

کوری غه‌زوان، فه‌رمووده‌یان له‌و زاته‌ وه‌رگرتوو و گه‌رپه‌وه‌}.

^(۴) کاروان (۵۴)، ۱۹۸۷، ۱۳۹.

دکتۆر شیخ عبداللهی نه قشبهندی، له (أمجاد الأكراد) دهلی: {پاش کۆچی پیروزی خوشهویست بۆ مه دینه و دامهزراندنی یه کهم دهولتهتی نیسلام، رۆژهک پیاوهکی کوردی رێژدار ناوی جابان بوو، هاته خزمهت خواوهنی رینز و شکۆ، له سهه دهستی پیغمهبر (د.خ) نیسلام بوو له ناخی دلوهه خوشیویست، (جابان) ههزی نه ده کرد خو به ده ریتیت، بهس دهیویست دهرفهت وه رگریت به ته نیا له خزمهت پیغمهبر (د.خ) دابنیشیت، بۆیه بهختههر بوو به گێرانهوهی فهرموودهک، یا دوو، گهراوه بۆ کوردستان بی نهوهی کهس ههست بکا چی بوو له نیوان نهو له گهه خوشهویستی خودا؟

(جابان) کورنکی له نیسلامهتی بوو، ناوینا (مهیمون) واته موبارهک، تا پیروزی بیست به بهره کهتی نیسلامهتی و بهره کهتی پیغمهبری خودا (د.خ)، هه ربۆیه له ناو یارهکانی خوشهویست دهناسرا به (باوکی مهیمون)، له بهر نهو رێژداریه، (جابان) ته نیا ته ن و دیمه نه کهی له مه دینهی پیروزی دوور کهوت، ده نا جان و دل کهی هه ره لهوی بوو، کۆبوونهوهی ته نیایی خوشهویستی خودا (د.خ) له گهه (جابانی) کوردی خه لکی کوردستان، شتیکی گرینگی نهیتهی له ژیردا بووه، فه رماندانه کی ده ستیشانکراو بووه و نه خشه کیشان بووه، بۆ سه ره کهوتن، که رۆژی خو ی دادیت نه وه مان بۆ رۆن ده کاته وه، له بهر خویشان نه دانی (جابان) به خه لکان، وه مانه وهی چه ند هه فته له شاری مه دینهی پیروزی له جیاتی چه ند مانگ، نه زانرا که چ رۆژ باری کرد و گهراوه کوردستان، ههروه کو نه زانرا چ رۆژیک ته شریفی هات بۆ مه دینه؟}

سه رچاوه کان:

۱. الإصابه فی تمییز الصحابه ۱/۲۱۰.
۲. روح المعانی ۱۶ / ۱۰۲ - ۱۰۴.
۳. أسد الغابه فی معرفه الصحابه ۱/۳۵۴.
۴. الأنساب ۴/۶۰۹.
۵. أمجاد الأكراد ۳۵ - ۳۷.

٦. الكفایه فی الموارث ١٨٤.
٧. مشاهیر الكورد ١٥٥ - ٤١٩.
٨. بوژاندنه‌وه‌ی مێژووی زانایانی کورد ٤ / ٢٥٥ - ٢٥٦.
٩. إسهام علماء كوردستان العراق فی الثقافة الاسلامیة ٥٠.
١٠. کاروان، ژماره ٥٤ / ١٩٨٧، ١٣٩.
١١. تاریخ مشاهیر کورد ١/١ - ٢.
١٢. معجم أعلام الكورد ١٧٢ - ٧٣٢.
١٣. وللکورد فی الإسلام حضارة ٤٧ / ٢٨ / ٢٠٠٧ / ٢.

جامی حوسین ته‌کیه‌یی (٢١٣)

ناوی جامی یه، کورپی حوسینی، کورپی نه‌حه‌دی کورپی وه‌یسی، کورپی سه‌یفه‌ددینی، کورپی عیوه‌زه، باپیره‌گه‌وره‌ی سه‌یده‌کانی (خه‌ریانی) قه‌زای هه‌له‌بجه‌یه، له‌ ده‌وروبه‌ری سالی ١١٢٠ ک - ١٧٠٨ ز هاتووته‌دنیا، پاش خه‌تمی قورنانی پیرووز و ورده‌ کتیه‌ سه‌ره‌تایه‌کان، ده‌ستی کرد به‌ سوڤ و گه‌ر بۆ مه‌به‌ستی ده‌ست که‌وتی زانیاری، چووه (کۆیه) و (هه‌ولین) و (موصل) و چهند شوینانی تر، تا کۆتایی به‌ خویندن هینا، گه‌راوه (ته‌کیه) له‌وئ مزگه‌وتی گه‌وره‌ی دروست کرد.

مامۆستا زانایه‌کی به‌رز و به‌ توانا بوو، له‌ هه‌موو جوړه‌ زانسته‌کان چازان و شاره‌زا بوو، رۆشنیر بوو، شیعری فارسی هه‌یه‌ ناسراوه‌ به‌ (مه‌لا جامی گه‌وره)، مه‌مه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغی نووسه‌ر و مێژوونووس له‌ نه‌ته‌وه‌ی نه‌و زاته‌یه، (مه‌لا جامی) حاشیه‌ی له‌سه‌ر (اظهار) و (جامی) هه‌یه.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمه‌ العلم والدين ١٣١ - ١٣٢.

جامی عبدالکریم چۆری (٢١٤)

ناوی جامی یه، کورپی مه‌لا عبدالکریمی، کورپی مامۆستا نه‌بو به‌ کوری (مصنف) ه، زانایه‌کی به‌رز و شاره‌زای زانسته‌کان بووه، له‌ شه‌ریعت هۆشیار بووه، سالی ١٠٨٩ ک

– ۱۹۷۸ ز سولتان بوداق له مزگه‌وتی سوّری (سابلاغ) قوتابخانه‌ی بو دروست کرد و ماموستای دانا به (مدرس)، ماموستا له سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی دوازده‌ی کۆچی، مالتاوا‌یی له دنیا کرد، چهند حاشیه‌ی له‌سه‌ر کتیبانی خویندن هه‌یه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۵۰۱.
۲. تاریخ السليمانية ۲۴۴.
۳. معجم أعلام الكورد ۱۷۲.
۴. علماءنا في خدمة العلم والدين ۱۳۳.
۵. مشاهير الكورد ۱/۱۵۶.

جویرانیل نه‌حمه‌د کوردی (۳۱۵)

ناوی جویرانیله، کوری نه‌حمه‌دی کوری ئیسماعیله، ناسراوه به: (أمين الدولة) زانایه‌کی به‌نوابانگی شاری (حه‌له‌ب) بووه، به‌دریژایی ژیبانی خه‌ریکی فه‌توا و ده‌رسدانه‌وه بووه، سالی ۹۳۰ك – ۱۵۲۳ز له شاری (حه‌له‌ب) کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۸/۱۷۲.
۲. مشاهير الكورد ۱۵۶.
۳. معجم أعلام الكورد ۱۷۳.

جه‌رجیس مه‌مه‌د هه‌ولیری (۳۱۶)

ناوی جه‌رجیسه کوری مه‌مه‌دی کوری مه‌لا خه‌لیلی کوری مه‌لا ئیبراهیمی کوری حاجی عومه‌ر نه‌فه‌ندی (قازی)یه، سالی ۱۷۲۳ز له (هه‌ولیر) هاتووته‌دنیا. خویندنی: له‌لای مه‌لا عبدالله ی (نه‌سه‌م) ده‌ستی کرد به‌خویندن، پاشان چووه (ماوه‌ران) لای مه‌لا فه‌تح الله ئیبراهیم هه‌یده‌ری، دوا‌یی چووه لای مه‌لا صبغه‌الله ی

حه‌یده‌وی به‌شیک له ته‌فسیری به‌یزوی خویند، سالی ۱۹۶۴ از هه‌ر له‌وی ئی‌جازه‌ی وەر‌گرت، ته‌ریقه‌تی (قادی) له سه‌ید ئیسماعیلی به‌رزنجی وه‌ر‌گرت.

مه‌لایه‌تی: نه‌مجا چوووه سه‌فه‌ری (حه‌ج)، گه‌راوه (هه‌ولیر)، سالی ۱۷۶۶ از کرا (مدرس) له (موصل)، پاشان گه‌راوه (هه‌ولیر)، نه‌مجاره چوووه (به‌غدا) ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له سه‌ید نه‌حه‌دی به‌غدایی وه‌ر‌گرت، گه‌راوه (هه‌ولیر) پاشان کرا (مدرس) له (ناکره).

سالی ۱۷۷۲ از سوله‌یمان پاشای والی (موصل) له دووی نارد کردیه (مدرس) له قوتابخانه‌ی (نه‌مینیه) له مز‌گه‌وتی پاشا جیگه‌ی شیخ موسا، وه له سالی ۱۷۸۸ از کرا (مدرس) له قوتابخانه‌ی محمه‌د پاشا جیگه‌ی محمه‌دنه‌مین عومه‌ری، هه‌ر له‌و شوینه ئی‌جازه‌ی به مه‌لا یه‌حیای مزوری دا، ماموستا هه‌ر‌چه‌نده دوا عه‌مری چاوه‌کانی کز بیوون، به‌لام خوای گه‌وره به‌هه‌ره‌کی وای پندابوو، وه‌کو جاران له‌به‌ر ده‌رسی ده‌داوه.

(رووداوێك): له خزمه‌ت كاكم مه‌لا طیب چوووه (موصل) له‌وی لاماندا لای مه‌لا عه‌لی شمالي پيش نوێژ و ووتارخوینی مز‌گه‌وتی هه‌زه‌تی خدر، كتيخانه‌کی گه‌وره‌ی هه‌بوو، ماوه‌ك له لای دانیش‌تین، بۆمانی گه‌راوه: {ساله‌ك نه‌خوشی تا‌عوون موصلی داگرت، له نه‌مجامدا مه‌لایه چا‌كه‌كان هه‌موویان كۆچیان كرد، والی موصل ناردیه (هه‌ولیر) مه‌لا جه‌رجیس نه‌فه‌ندیان هینا، کردیه (مدرس)، له‌و سه‌رده‌می تا‌كو ئیستا مه‌لایه‌کانی (موصل) زانیاریان له‌مه‌ر نه‌و زاته‌یه، زنجیره‌ی ئی‌جازه‌نامه‌یان ده‌چیته‌وه سه‌ر نه‌و}.

هه‌روه‌ها شیخ ئیبراهیم النعمه سه‌رۆکی زانایانی (موصل) هاته (هه‌ولیر) به‌ بۆنه‌ی ئی‌جازه‌ی وه‌ر‌گرتنی چهند مه‌لایان له لایه‌ن ماموستا محمه‌د صادق له مز‌گه‌وتی حاجی ئیبراهیم گه‌ردی، شیخ ئیبراهیم و تاریکی خویندوووه، له‌و وتاره‌دا پیتی له‌و راستیه‌ نا، كه جه‌رجیس نه‌فه‌ندی ماموستای مه‌لایه‌کانی موصله، بۆیه موصل هه‌ر قه‌رداری هه‌ولیره.

(ماموستا جه‌رجیس) جگه له مه‌لایه‌تی شاعیره‌کی چاك بووه، نمونه‌ی شیعی

عه‌ره‌یی:

ورب حمامة في الدوح باتت
على أيام وصل حيث فاتت
أفاسمها الموموم إذا اجتمعنا
على حكم الهوى فينا اقتسمنا
له مهتقى ماموستا به عبري نووسراوه:

ألقاه قلت: (أبوحيان) أحيانا
على مطابقة التصديق برهانا
أحيا معالم علم النحو فهو إذا
بمنطق هو فيه الخطب أوضح لي

کۆچی دوایی: سالی ۱۲۰۶ ک - ۱۷۹۱ ز له خانووی سولهیمان پاشای جهلیلی
کتۆپر کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی جهرجیس پیغه مبهەر (د.خ) به خاک سپێردرا، نهو
بنه ماله ئیستاش له ههولیر ماون، لهوانه: حاجی حهیدەر عوسمان و حاجی جهمال
مزگهوتیان ههیه له (نازادی)، ههروهها نوره دین و عیزه دین و حاجی نهوهر کورانی فهیزی
نهفهندی، منداله کانیان له ههولیر و دهورو بهری ههولیرن نهوانیش لهو بنه ماله ن.

سه رچاوه کان:

۱. أربیل في مختلف العصور ۱۳۵.
۲. علماء ومدارس في أربیل ۷۹.
۳. البيتوشي ۲۸۸.
۴. الشيخ معروف النودهي ۳۷.
۵. مشاهير الكورد ۱۵۶.
۶. معجم المؤلفين ۱۲۷/۳.
۷. غاية المرام ۷۹ - ۸۰ - ۳۵۰ - ۳۵۳ - ۳۷۳ - ۳۷۴.
۸. منهل الأولياء ۱/۲۸۶ - ۲۸۸.
۹. سلك الدرر ۲/۹.
۱۰. معجم أعلام الكورد ۱۷۴.

١١. علمازنا في خدمة العلم والدين ١٣٤ - ١٣٥.

١٢. بوژاندنهوهی مێژووی زانایانی کورد ٦/٤٣.

١٣. دیدار له گهڵ شیخ عهلی شیمالی له (موصل).

١٤. دیدار له گهڵ حاجی نهوهر فهیزی له (بهحرکه).

جه عهفر ئيسماعيل بهرزنجی (٢١٧)

ناوی جه عهفره، کورپی ئيسماعيله، کورپی زهینه له عایدینی، کورپی محمهد حوسینی بهرزنجی یه، سالی ١٢٥٠ك - ١٨٣٤ز هاتووته دنیا، له شاری (سلیمانی).

له خزمهت باوکی چووه (مهدينه) ی پیرۆز، پاشان له گهڵ باوکی چووه (میسر)، له ١٢٧٠ك گهراوه (مهدينه)، خویندنی تهواو کرد، له ١٢٧٧ك باوکی کۆچی دوایی کرد، مامۆستا جه عهفر کرا موفتی و (مدرس)، پاشان چووه (ئهسته مبول) لهوئ کرا قازی (صهنا) ماوهی شهب سالان لهوئ ماوه، گهراوه (مهدينه)، له ١٣٠٧ك کرا قازی (سیواس) له تورکیا، دوو سال لهوئ ماوه، گهراوه (مهدينه)، کرا موفتی شافیعیه کان، له ١٣١٧ك - ١٨٩٩ز کۆچی دوایی کرد، نهو کتیبانهی داناون:

١. تاج الإبتهاج علی النور الوهاج في الإسراء والمعراج.

٢. الشجرة الأترجیه في سلالة السادة البرزنجية.

٣. الكوكب الأنور علی عقد الجوهر في مولد النبي الأزهر.

٤. شواهد الغفران في فضائل رمضان.

٥. نزهة الناظرین في مسجد سيد الأولین والآخرین.

سهرچاوه کان:

١. معجم المؤلفین ٣/١٣٤ - ١٣٥.

٢. هدية العارفين ٥/٢٥٦ - ٢٥٧.

٣. إيضاح المکنون ٢/٣٩٣.

٤. الأعلام ٢/١١٧.

۵. نثر الجواهر والدرر ۱/۳۰۸.

۶. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۳۶.

جه عفره حهسه ن بهرزنجی (۲۱۸)

ناوی جه عفره، کوری حهسه نی، کوری عبدالکریمی، کوری محمه دی، کوری عبدالرسولی، حوسینی بهرزنجیه، پیش نویژ و ووتارخوین و دهرس بیتژی مزگه وتی خو شه ویست (د.خ) بووه، موفتی شافیعه کان بووه له شاری (مه دینه) ی پروژ هه ره له وی سالتی ۱۱۷۷ ک - ۱۷۶۳ ز کۆچی دوایی کرد، چه ند کتییی له بابته میژوو و ناموزگاری داناوه، ناوه کانیا ن له هدیه العارفين تو مار کراوه.

سه رچاوه کان:

۱. سلك الدرر ۲/۹.

۲. معجم المؤلفين ۳/۱۳۷.

۳. معجم أعلام الكورد ۱۷۵ - ۱۷۶.

۴. إيضاح المكنون ۳/ ۱۷۶.

۵. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۳۶.

۶. هدیه العارفين ۵/۲۵۵.

۷. الأعلام ۲ / ۱۷.

۸. بوژاندنه وهی میژوو ی زانیانی کورد ۷/ ۲۵۸ - ۲۶۱.

جه عفره عبدالنبی ئامیدی (۲۱۹)

ناوی جه عفره، کوری عبدالنبی، کوری مصطه فای (ئامیدی) یه، ناموزای ماموستا نه بوسعودی خاوه نی ته فسیری قورنانی پروزه، ناوبرا و له نهسته مبول پهروه دره بووه، سالتی ۹۵۰ ک - ۱۵۴۳ ز کرا موفتی، له ۹۵۵ ک کرا ماموستای سولتان سه لیمی دووه م، له ۹۵۸ ک کرا قازی (شام)، پاشان کرا قازی سوپا، له ۹۶۴ ک خانه نشین کرا، دوایی چووه (حه ج) له ۹۸۵ ک - ۱۵۷۷ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۱۷۶.

۲. مشاهیر الكورد ۱ / ۱۶۰ - ۱۶۱.

جه‌عفهر محه‌مه‌د کفرعه‌زی (۲۲۰)

ناوی جه‌عفهره، کوری محه‌مه‌دی، کوری هبة‌اللهی، کوری نه‌مه‌دی، کوری یوسفه، خه‌لکی گوندی (حه‌زه - عه‌زه) به، له پیشدا به (کفرعه‌زا) ناو ده‌بردرا، یه‌ک بووه له مه‌لایه چاکه‌کانی (هه‌ولیر)، له زانسته‌کانی شه‌ریعت و فه‌رائیز و نه‌حو و ئاداب و ژمیریاری شاره‌زابوو، جگه له قورنانی پیروز که زانیاری تایه‌تی لی هه‌بوو، ماموستا سالی ۵۸۹ک - ۱۹۳ز کرا قازی (هه‌ولیر)، زاته‌کی زیره‌ک و شاعیر و رۆشنبیر بوو، له ۶۰۴ک - ۲۰۷ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ آرییل ۲ / ۷۲ - ۷۳.

۲. آرییل فی العهد الأتابکی ۲۴۶ - ۶۲۵ - ۳۲۶.

۳. الأعلام ۲ / ۱۲۴ / ۶ / ۸۶.

۴. معجم أعلام الكورد ۱۸۰.

۵. البداية والنهاية ۱۳ / ۵۲.

جه‌لال حوسین ترپه‌سپییانی (۲۲۱)

ناوی جه‌لاله‌دینه، ناسراوه به شیخ جه‌لال، کوری حوسینی کوری سه‌ید مصطه‌فای، کوری سه‌ید حوسینه، سالی ۱۸۷۹ز له (کانی کورده‌ی ناوچه‌ی (کۆبه) هاتووته‌دنیا، له‌وی باریان کرد هاتنه (مه‌لاکاغه‌ی نزیک (مه‌خور).

خویندنی: سالی ۱۸۸۶ز ده‌ستی به قورنانی پیروز کرد، به‌شیکه له کتیه

سه‌ره‌تایه‌کان خویند، ته‌مه‌نی یازده سالان بوو به داخه‌وه باوکی کۆچی دوابی کرد،

ماوه‌ی سی‌سالی له‌خویندن هینا، دوایی چووه (که‌په‌نک ره‌ش) له‌لای مه‌لا شیخ طه‌یی مامی ده‌ستی به‌خویندن کرده‌وه، ماوه‌ک له‌وئ ماوه، پاشان چووه لای مه‌لا عبدالرحمان نهمه‌ت زاده، ماوه‌ک له‌لای مه‌لا سه‌ید خدری خویند، ماوه‌کیش له‌لای مه‌لا نه‌همدی به‌رزنجی، نه‌مجا چووه (مه‌خوور) لای مه‌لا عبدالفتاحی (شوان)، دوایی چووه (نۆمه‌ر گۆمه‌ت)، فه‌رائیزی له‌لای مه‌لا نه‌همدی کۆر خویند، پاشان چووه (که‌رکۆک)، لای مه‌لا ره‌زای واعیز ته‌فسیر و که‌لام و نوصولی خویند، له‌ویش رویشت چووه لای مه‌لا صالح له (شه‌قلاوه)، له‌وی کۆتایی به‌خویندن هینا.

مه‌لا به‌تی: بووه مه‌لا، له (گلوژی) نزیك پردی چوار سالی له‌وئ ده‌رسی داوه، پاشان باری کرد، هاته (ترپه‌سپیان) به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر خزمه‌تی نایی پیروژ تا سالی ۱۹۴۵ز کۆچی دوایی کرد.

کوره‌کانی: سی کوری هه‌بوون: مه‌لا سه‌ید عبدالقهار و مه‌لا سه‌ده‌دین و مه‌لا جه‌واد.

قوتابخانه‌ی ترپه‌سپیان: مامۆستا شیخ جه‌لال له‌به‌ر نه‌وه‌ی زاتیکي ناسراو بوو ناوبانگی له‌ناوچه‌که رویشت بوو، زاتیکي خولق و خووخوش بوو، چاوبلند و سه‌خی بوو، هه‌میشه خیرخواز بوو، نامۆزگاری خه‌لکانی ده‌کرد، خه‌ریکی مه‌سه‌له‌ت کردن بوو، هاوولاتیان خوشیان ده‌ویست، ده‌سته به‌ده‌سته فه‌قیان روویان تی ده‌کرد، چینه‌ک نیجازه‌ی وه‌رده‌گرت، تاقمه‌کی تر داده‌مه‌زرا.

زۆر زانای به‌رز له‌و حوجرا نه‌ پنگه‌یشتون، له‌وانه: مه‌لا شه‌ریفی دووشیوانی، مه‌لا عومه‌ری نۆمه‌ر گۆمه‌تی، مه‌لا محمه‌دی چورستانی، مه‌لا عوبیدی سه‌بیری، مه‌لا عبدالقادری سوریزه‌یی، مه‌لا مه‌عصومی هه‌ورامی، مه‌لا خضری شه‌مامه‌ری، مه‌لا خه‌لیلی دوو سه‌ره‌ی شاعیر ناسراوه به (مخلص).

(مخلص) هۆنراوه‌کی به‌بۆنه‌ی کۆچی دوایی مامۆستا داناوه، نه‌وه ده‌قه‌که‌یی:

نهی بادی سه با ههسته وه کیل به له سه لامان
 یاران به خه به رینه که عاجیر بووه شامان
 بابین هه موو بو خزمه تی نیمشو که به کۆمه ل
 عه زمی سه فه ری کردووه گیر نابی له لامان
 قوربان نه تو نهو نهو عه به نی نه گری ره جای کهس
 نیمه هه موو هاتووینه، ده بی بگری ره جامان
 فه مووی: نه مه ریگایه کی ته نیا نه بو من
 من نیمرۆ نه چم، نیوه سه بی دین به دووامان
 بهو فیرقه تی دوو رۆژی مه بن عاجز و غه مگین
 وه صلی نه به دیمان هه به، لای زاتی خودامان
 پی خوشبوو له پشتی (نه بی) چیتی له به ریکا
 نه م خاکه که وه ک دا که به راست، بو هه موو لامان
 نهی دایکی حه قیقی ده بی زۆر حورمه تی بگری
 زاتیکی به حورمه ت بووه لای خاس و عهوامان
 نه ولادی (عه لی) و (فاطمه) به تافی زه مانه
 نایته وه ته رزانه وه کو نهو له چ دامان
 گه ر بیته ته عه سوب نه بی یا جهه لی به قوه ت
 نیقرار نه کری، تاج بوو له بو شیخ و مه لامان
 کی غهیری نهوی جامعی نهو سافی که ماله؟
 نایبندری، با وانه بی قهت نیمه ته مامان
 زۆر عالم و زۆر عامیل و زۆر فاضیل و داهی
 بو زولمه تی هه ر مه جلیسه کی نهو بوو چرامان

به‌حرى كه‌رهم و حيلم و كۆهى نه‌جابه‌ت
 نه‌مرى وى مواتاع بوو، له ههموو شوئين و مه‌قامان
 ده‌ستى كه ده‌كرد وا به وه‌عزدان و نه‌سيحه‌ت
 به‌حرى بوو، پرى دور بوو، له‌بۆ كۆللى كه‌لامان
 ناحه‌ق نيه تا ماوه جيهان تارى بيتن

ئاوابوو، به‌يه‌كجارى، نه‌وا شه‌مسى (ضيا)مان
 (داخل به‌به‌هه‌شت وابو) له تارىخى وه‌ده‌ر كه‌وت

۱۳۶۴ك واهاتوو به‌ (موخليس)ى بى‌هۆش و هومامان

سه‌رچاوه: كه‌شكۆلتى ده‌ستورسى مه‌لا نه‌نوه‌رى سه‌عاتجى.

جه‌لال شىخ عبداللطيف ده‌ره‌قولى (۲۲۲)

ناوى جه‌لاله، كۆرى شىخ عبداللطيف، كۆرى عبدالله يه، كۆرى عوسمانى،
 كۆرى عبداللطيف، كۆرى شىخ مه‌عروفى (ده‌ره‌قولى)يه، ده‌وروبه‌رى سالى ۱۲۹۵ك –
 ۱۸۷۸ز هاتوو ته‌دنيا، له قوتابخانه‌ى باوكى له (قه‌ره‌داغ) خوئىندنى ته‌واو كرد، كرا پيش
 نوئۆ و ده‌رس بيژ له مزگه‌وتى حاجى عه‌زىز خه‌يات له (سليمانى)، ده‌ستى كرد به
 ده‌رسدانه‌وه و جى‌به‌جى كردنى كاروبارى مه‌لايه‌تى به‌شيوه‌يىكى رىك و پىك، خۆى له
 ئىشى دنيا نه‌ده‌گه‌ياند به‌س به قه‌د پىويستى، به قه‌د تواناى رىنگاى خيبرى نيشانى خه‌لكان
 ده‌دا، دوورى ده‌خسته‌وه له به‌دكار و له به‌ده‌ره‌فتارى، له‌سه‌ر رىيازى مه‌لا و پياوه
 چاكه‌كانى پىشوو ده‌رۆيشت، لايه‌نگرى حه‌ق و راستى بوو، حه‌ق گۆ و بى‌ته‌ماع بوو له
 ۱۳۵۰ك – ۱۹۳۱ز كۆچى دواى كرد، محمهد محمهدى كۆرى جىنگرى بوو.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۳۹ – ۱۴۰.

جه‌لال سه‌يد عه‌لى خورمانى (۲۲۲)

ناوى جه‌لاله، كۆرى سه‌يد عه‌لى، كۆرى سه‌يد محمودة، له گۆندى (قابينه‌جيه)ى
 شاره‌زور هاتوو ته‌دنيا، له (گۆلعه‌نهر) ده‌ستى كرد به خوئىندن، له چه‌ند قوتابخانه‌كانى

حوجره‌ی فه‌قیان سور و گه‌ریدا تا خویندنه‌که‌ی برده‌سەر، نه‌مجا له‌ مزگه‌وتی گه‌وره‌ی (خورمال) کرا (مدرس)، پاشابه‌کانی بابان زۆر ریتزیان لیتا، چه‌ند باخچه و ره‌ز و باغیان بی‌به‌خشی له‌ ده‌وره‌ی (زه‌لم) و دۆلی (بیاره) بۆ خه‌رجی خۆی و منال و میوان و فه‌قیه‌کان، تا پیوستی به‌ که‌س نه‌بی‌ت.

ده‌ستی کرد به‌ جی‌به‌جی کردنی ئیش و کاری ئاینی و ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌قیان، نامۆزگاری خه‌لکان و خواپه‌رسی، ته‌ریقه‌تی (قادری) له‌ شیخ هه‌سه‌نی گله‌زه‌رده و هرگرت، له‌ لایه‌ن شیخ کرا (خه‌لیفه)، به‌م شیوه‌یه‌ چاکتر توانی خزمه‌تی ئاین و گه‌له‌که‌ی بکا.

کۆچی دوایی: مامۆستا جار جار له‌ گه‌ل فه‌قیه‌کان سه‌فه‌ری (بیاره) ی ده‌کرد، له‌و جاران هه‌ کاتی وهرزی (هاوین) له‌ ناو دۆلی بیاره ده‌رویشت، کتوبر سالی ۱۲۳۱ک- ۱۸۱۵ز کۆچی دوایی کرد.

مامۆستا عبدالکریم (مدرس) له‌ شیخ عه‌لانه‌دینی (بیاره) ی بیستوه‌ ده‌لی: {کاتی گۆره‌که‌یان هه‌لده‌که‌نی بی‌ ناگابون له‌ نوێژ، کاته‌که‌ ده‌نگه‌کی نه‌ینی بی‌ خاوه‌نیان هاته‌گۆی بانگی (الله اکبر، الله اکبر) ی لی‌ ده‌دا، زانیان نه‌وه‌ که‌رامه‌تی مامۆستایه‌ نویزیان به‌بیر دیتته‌وه‌، شیخ مصطه‌فای (گولعه‌نه‌ر) کوری نه‌و زاته‌بوو، کوری ویش محمه‌د بوو، کوری ویش عبدالرحمان بوو، کوری ویش مه‌حمود بوو، نه‌ویش کورنکی مه‌لای هه‌بوو، ناو (به‌ختیار).

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۳۶ - ۱۳۹.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۳۵۸ - ۳۸۰.

جه‌ماله‌دین عبدالمؤمن جه‌ماله‌دین (۲۲۴)

ناوی جه‌ماله‌دین، کوری عبدالمؤمن، کوری جه‌ماله‌دینه، سالی ۱۱۷۰ک - ۱۷۵۶ز هاتووته‌دنیا، زانیایه‌کی شه‌رع زان و به‌ دین و له‌ خواترس بووه، له‌ زانسته‌کانی

عهرهیی شارهزا بوو، نهو زاته جهماله دینی دووه مه، سالی ۱۲۵۶ک - ۱۸۴۰ز کۆچی دوايي کردوو.

چوار کوری له پاش به جیماوه:

۱. عبدالمؤمن: له ۱۲۴۱ک - ۱۸۲۵ز هاتوته دنیا، ماوهی پهنجاو دوو سال له مزگهوتی دارالإحسان له شاری (سنه) مهلا بووه.

۲. عبدالوهاب: سالی ۱۲۴۴ک - ۱۸۲۸ز هاتوته دنیا، له ۱۳۱۶ک - ۱۸۹۸ز کۆچی دوايي کردوو.

۳. عبدالمجید: له تفسیر و فهرمووده ناگادار بووه، له ۱۲۴۵ک - ۱۸۲۹ز کۆچی دوايي کردوو.

۴. عبدالرحمان: زانا و شاعیر بووه، له ۱۲۷۴ک - ۱۸۳۱ز هاتوته دنیا، له ۱۳۱۲ک - ۱۸۹۴ز کۆچی دوايي کردوو.

سه رچاوه کان:

۱. بنه ماله ی زانیاران ۱۲۷ - ۱۲۸

۲. تاریخ مشاهیر کورد ۱/۳۶۵.

جهماله دین عبد المؤمن شه مسه دین (۲۲۵)

ناوی جهماله دینه، کوری عبد المؤمنی، کوری شه مسه دینه، سالی ۱۱۰۸ک -

۱۶۹۶ز هاتوته دنیا، زانایه کی شرع زان بووه، له فهرمووده و نهحو سرف شارهزا

بووه، له شاری (حهسن ناوا) ووتارخویتی رۆژانی ههینی بووه، سالی ۱۱۶۹ک -

۱۷۵۵ز کۆچی دوايي کرد، چوار کوری له پاش به جیمان: عبدالمؤمن و شه مسه دین و

عبدالله و محمهد صالح.

سه رچاوه کان:

۱. تاریخ مشاهیر کورد ۱/۲۴۲.

۲. بنه ماله ی زانیاران ۱۲۴ - ۱۲۵.

جه‌میل صیدقی زه‌هاوی (٢٢٦)

ناوی جه‌میله، نازناوی صیدقی یه، کوری محمهد فهیزی زه‌هاوییه، له (٢٩) مانگی ذی الحجهی سالی ١٢٧٩ ک - ١٨٦٣ ز له (به‌غدا) هاتووته‌دنيا، زانایه‌کی بیرورای فله‌سه‌فه و نه‌ستیره‌ناس و زیره‌ک و شاعیر بووه، خویتندی له (به‌غدا) برده‌سه‌ر، زمانه‌کانی کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی به‌چاکی ده‌زانی، چه‌ند پله و پایه‌ی فه‌رمانبه‌ری پێدرا: ١. نه‌ندامی کۆری زانیاری. ٢. به‌ریوه‌به‌ری چاپخانه‌ی (ویلايه‌ت). ٣. سه‌رنووسه‌ری رۆژنامه‌ی (زه‌وراء). ٤. نه‌ندامی دادگا. ٥. نایب. ٦. نه‌ندامی کۆری پیاو ماقولانی به‌غدا.

سه‌فه‌ری (قوسطه‌نطینیه) و (میسر) و (یه‌مه‌نی) کرد، گه‌راوه (قوسطه‌نطینیه) هاته‌وه (به‌غدا) کرا (نایب) پاشان کرا نه‌ندامی کۆری پیاو ماقولانی به‌غدا، دوایی له ماله‌وه دانیشته‌ خه‌ریکی نووسین و خویتنده‌وه بوو، تا له ٢٤/٢/١٩٣٤ ز کۆچی دوایی کرد.

دانراوه‌کانی: دیوانی شیعر، الخیل و سباقها، الدفع العام والظواهر الطبيعية والفلكية، الفجر الصادق في الرد على منكري التوسل والكرامات والحوارق، له‌ گه‌ل زۆرانی تر له (مشاهیر الكورد) ناوه‌کانیان تۆمار کراون.

سه‌رچاوه‌کان:

١. معجم المؤلفين ٣ / ١٥٩ - ١٦٠، ١٣ / ٧٩.

٢. الأعلام ٢ / ٣٣٣، ٣ / ٨٤، ١٠ / ٦٣.

٣. تأريخ السلیمانية ٢٥٣ - ٢٥٦.

٤. معجم أعلام الكورد ١٩٢.

٥. مشاهیر الكورد و كوردستان ١٦١ - ١٦٣.

جه‌میل‌عه‌لی نه‌فه‌ندی هه‌ولئیری (۲۲۷)

ناوی جه‌میله، کورپی‌عه‌لی، کورپی‌شیخ‌عبدالرحمانی (خالیشه)، سالی ۱۳۱۰ک - ۱۸۹۲ز هاتوته‌دنیا، که فامی کرد له‌خانه‌قای باوک و باپیرانی له (که‌رکوک) ده‌ستی کرد به‌خویندن، قورنانی پیرۆزی خه‌تم کرد، کتیبه‌سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، ماوه‌ک خه‌ریک بوو به‌شه‌ریعت و نه‌حو و سه‌رف.

باشان ده‌ستی کرد به‌جی‌به‌جی کردنی یاسای (ته‌کیه) له‌خوابه‌رستی و زیکر و نادابی ته‌ریقه‌ت، سالی ۱۳۵۲ک باوکی کۆچی دوابی کرد، شیخ جه‌میل له‌جینگای نه‌و کرا شیخ، ده‌ستی کرد به‌نه‌ج‌امدانی کاروباری نایینی، خزمه‌تکردنی میوانان و مریدان، ته‌کیه‌که‌ی نوێکرده‌وه به (مناره) و (گومبه‌ت) و چه‌ند هۆده.

کۆچی دوابی: سالی ۱۳۸۱ک - ۱۹۶۱ز نه‌خۆش کهوت، له (که‌رکوک) چاره‌ی نه‌خۆشی نه‌کرا، بردیانه (به‌غدا) له‌وی له‌نه‌خۆشخانه‌ی کۆماری ماوه، به‌یانی رۆزی سی‌شهمه (۱۹)ی مانگی سه‌فه‌ر مائشاوایی له‌دنیا کرد، له‌مزگه‌وتی شیخ عبدالقادری گه‌یلانی شوورا، مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) و چه‌ند دۆستانی به‌غدا و که‌رکوک نوێزیان له‌سه‌ر کرد، هینایانه‌وه که‌رکوک له‌هۆده‌ی پیش‌گۆری شیخ‌عه‌لی باوکی به‌خاک سپێردرا.

(شیخ جه‌میل) پینج کورپی هه‌بوو: شیخ‌عه‌لی و شیخ‌عبدالرحمان و شیخ‌عیرفان و شیخ‌نوری و محهمهد.

سه‌رچاوه: بنه‌ماله‌ی زانیا‌ران ۵۹۲ - ۵۹۴.

جه‌میل‌عه‌لی سه‌دالله کاوانی (۲۲۸)

ناوی جه‌میله، کورپی‌قازی‌عه‌لی، کورپی‌سه‌دالله‌ی کورپی مه‌لا ناده‌مه، ده‌وری سالی ۱۹۱۵ز له‌گوندی (کاوانیان)ی زاره‌تی هاتوته‌دنیا، قورنانی پیرۆز و کتیبه‌سه‌ره‌تایه‌کانی خویندن، ماوه‌ک چوو ه‌گوندی (خه‌ته) لای مه‌لا ئیبراهیم، ماوه‌کیش له (شه‌قلاوه) لای مه‌لا عوسمانی گاینجی خویندن، چوو (که‌ورگۆسک) لای مه‌لا عوسمان،

هاته (پیرزین) لای مه‌لا ئیسماعیل سوسه‌یی، پاشان چوو (مام خاران) لای ماموستا مه‌لا عبدالله‌ی (باو کم)، هەر له خزمهت ئەودا هاته (شه‌وزار)، دوایی هاته (به‌حرکه) له لای باو کم کۆتایی به‌خویندن هینا.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا له گوندی خۆیان (کاوانیان) و دوایی زۆر بێ نه‌چوو چوو (باوه‌خه‌لان) چهند سالان له‌وی مه‌لا بوو، پاشان باری کرد گه‌راوه (کاوانیان)، سالی ۱۹۶۳ ز چوو سه‌فه‌ری (حه‌ج)، له ۱۹۶۵ کرا (واعیز)، له ۱۹۹۵ ز کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی خۆیان له کاوانیان به‌خاک سپێردرا، ماموستا سی کۆری خوینده‌واری هه‌نه: عه‌لی و خالید و زوبه‌یر.

جه‌واد ته‌قی به‌یاتی (۲۲۹)

ناوی جه‌واده، کۆری ته‌قی به‌یاتی هه‌له‌وانی کوردیه، له سه‌ده‌ی سێزده‌ی کۆچی ژیاوه، زانایه‌کی شه‌رع زان و ئه‌صول زان بووه، له شاری (نه‌جه‌ف) دانیشه‌توو، هەر له‌وێش کۆچی دوایی کردوو.

دانراوه‌کانی: الفقه‌ الإستدلالي، الشافي، شرح‌ اللمعة: ده‌ به‌رگه، تتميم‌ مشارق‌ الشموس‌ في شرح‌ الدروس.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم‌ المؤلفين ۳ / ۱۶۴.
۲. معجم‌ أعلام‌ الكورد ۱۹۳.

جوه‌یریه‌ نه‌حه‌دی هه‌کاری (۲۳۰)

جوه‌یریه‌ خان، کچی نه‌حه‌دی کۆری نه‌حه‌دی کۆری نه‌حه‌دی کۆری حوسینی هه‌کاریه، ده‌رسی فه‌رمووده‌ی بێغه‌مبه‌ری (د.خ) له لای چهند زانایان خوینده‌وو، تا گه‌یشه‌توو ته‌ پله‌ی ماموستایه‌تی له فه‌رمووده، ده‌رسی داوه، له مانگی سه‌فه‌ری سالی ۱۳۷۳ ک - ۱۳۷۱ ز کۆچی دوایی کردوو، خوشکینکی زانای هه‌بووه‌ ناو (ئه‌سمانه).

سه‌رچاره‌كان:

١. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٩٣ - ٩٤ - ١٤٠.

٢. معجم أعلام الكورد ١٩٥.

٣. الدرر الكامنة ١/٢١٠

٤. شذرات الذهب ٦ / ٢٨٠.

جویرییه عبدالرحیم عیراقی (٢٢١)

جوهریرییه خان، کچی مامۆستای فه‌رمووده‌ناس عبدالرحیم حوسین حافیزی عیراقیه، خوشکی فه‌رمووده‌ناس نه‌حمد و له‌یه‌دین نه‌بو زهرعه‌یه، نازناوی (أم الکرام)ه، مه‌زه‌به‌یی شافیعی بووه، له (قاھیره) دانیشتوووه، له ده‌وری سالی ٧٨٨ک - ١٣٨٦ز هاتووته‌دنیا، ده‌رسی له خزمه‌ت باوکی و چه‌ندان زانایانی تر خویندوووه، نیجازه‌ی وه‌رگرتوووه، له گه‌ل باوکی چووینه سه‌فه‌ری حج، ماوه‌ک له (مه‌دینه)ی پی‌رۆز مایسه‌وه، نافرته‌تیککی به‌ دین و خیرخواز بووه، هه‌زی له خویندنه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ی یتهمبه‌ر (د.خ) بووه، له‌و بابه‌ته ده‌رسی داوه، له شه‌وی شه‌مه‌ی (٤) چواری مانگی (محرم) سالی ٨٦٣ک - ١٤٥٨ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاره: الضوء اللامع ١٢ / ١٨.

- ح -

حاجی قادر کۆیی (٢٢٢)

ناوی حاجی قادره، کۆری مه‌لا نه‌حمه‌دی کۆری مه‌لا صالحی کۆری مه‌لا نه‌حمه‌دی گه‌وره‌یه، له مانگی حاجیان (ذي الحجة) له دایک بووه، بۆیه ناو‌نراوه (حاجی) که‌واته حاجی ناوه، نازناو نه‌یه، سالی ١٢٣٢ک - ١٨١٦ز له گوندی (گۆر قه‌ره‌ج) هاتووته‌دنیا، عه‌شیره‌تی (زه‌نگه‌نه)یه.

شاعیری به‌ناوبانگ و خاوه‌ن هه‌ست و بیر، دل‌سۆز و دل‌ داغ بو‌ گه‌له‌که‌ی ده‌ستگیر، (حاجی) له کۆیه ده‌ستی کرد به‌ خویندن، له چه‌ند جێ گه‌را، له گه‌ل مه‌لا

عبدالولای مه‌لا نه‌سه‌دی جه‌لیزاده چوونه دۆلتی (باله‌کان)، ماودک له لای مه‌لا نه‌همدی کوری ناده‌میان خویندوو، ماوه‌کیش چوونه گوندی (شیخ وه‌تمان) لای مه‌لا محمه‌دی کاک عبدالله، له‌وی له‌گه‌ل فه‌قییه‌کان ده‌چوونه کویستانی (سینگوره)، له‌به‌ر نه‌و یادکردنه‌وه بوو دوا‌ی چهند سال (حاجی) که چوو بو (نه‌سته‌میۆل) نامه‌کی بو مه‌لا عبد الله‌ی جه‌لی هه‌نارد، له‌و نامه‌یه‌دا ده‌لتی:

به‌بیرت دی زه‌مانی چووینه باله‌ک

به‌بی خاوسی نه‌که‌وشم بوو نه‌کاله‌ک

که‌چووینه (سینگوره) سینهم گری به‌ست

وه‌کو فه‌ندیلی سه‌رگه‌ردان وه‌کو مه‌ست

وه‌کو له‌پینشدا باشمان کرد (حاجی) چوو (نه‌سته‌میۆل)، له‌وی کرا مامۆستای منداله‌کانی به‌درخان پاشای گه‌وره، ده‌نگوباسی زانیی و شاعیراتی به‌لاوبۆوه، چهند کۆمه‌له‌ شیعری کۆکردنه‌وه، دایه‌وه عبدالرزاقی به‌درخان بو نه‌وه‌ی له‌چایی بدات، پاشان عبدالرزاق گرا و کۆزرا، دیوانه‌کەش بی‌سه‌روشوین چوو، بزر بوو، دوا‌یی عبدالرحمان سه‌عید چهند تاکه‌ تاکه‌ شیعری له‌ولا و له‌ولا هینا و کۆی کردنه‌وه، سالی ۱۹۲۵ز له‌ (به‌غدا) چایی کرد.

شیعره‌کانی (حاجی) به‌شی هه‌ره‌زۆریان له‌بابه‌ت دلته‌نگی و نازار کیشانه بو گه‌لی کورد، زۆر هه‌زی کردوو که نووسین به‌زمانی خۆمان بیت، وه‌ ناخان هه‌رده‌ کیشی له‌ به‌ر نه‌وه‌ی له‌ زوه‌وه میژوی خۆمان تۆمار نه‌کردیه، وه‌ک ده‌لتی:

کتیب و ده‌فته‌ر و ته‌ریخ و کاغه‌ز به‌ کوردی گه‌ر بنووسرایه زه‌مانی

مه‌لا و ویر و شیخ و پادشامان هه‌تا مه‌حشر ده‌ما ناوونیشانی

حاجی له‌ ۱۳۱۴ک - ۱۸۹۶ز کۆچی دوا‌یی کردیه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. گولنزاری کوردستان ۱۶۹.

۲. محمهد بن عبدالله الجلی ۱۴۲.
۳. مشاهیر الکورد ۳۳۹ - ۳۴۰.
۴. میژووی نهدهبی کوردی ۱۱۹ / ۴ - ۱۷۹.
۵. نهدهبی کوردی ۲۹۵ - ۲۹۹.
۶. تاریخ مشاهیر کورد ۵۱ / ۲ - ۵۴.
۷. الأکراد فی بهدینان ۱۹۹.
۸. معجم أعلام الکورد ۵۴۶ - ۵۴۷.

حامد عبدالله (قارصی) (۲۲۳)

ناوی حامیده، کوری عبدالله یه، خه لکی (قارصه) مهزهه بی حه نه فییه، زانای تهفسیر و نهحو بووه، ههرودها شاعیر بووه، له ۱۲۹۱ ک - ۱۸۷۴ ز له شاری (قارص) کۆچی دوا یی کردووه. دانراوه کانی: تفسیر سورة (عبس)، (شرح الإظهار)، دیوان شیعر به تورکی

سهرچاره کان:

۱. معجم المؤلفین ۳/۱۷۹.
۲. هدیه العارفين ۱/۲۶۱.

حامد عهلی نامیدی (۲۲۴)

ناوی حامیده، کوری عهلی، کوری ئیبراهیمی، کوری عبدالرحیمی، کوری عیماده دینی کوری محیه دینی (نامیدی) یه، سالتی ۱۱۰۳ ک - ۱۶۹۱ ز هاتووته دنیا، له مزگهوتی (نهمهوی) دهرسی داوه، سالتی ۱۱۳۷ ک - ۱۷۲۴ ز کراموفتی (دیمشق) مهزهه بی حه نه فی بووه، وتار خوینه کی زمان پاراو و رهوان بووه، سالتی ۱۱۷۱ ک - ۱۷۵۷ ز کۆچی دوا یی کردووه، دانراوی خۆی زۆرن، ژماره یان له سی تیده په ریت.

سهرچاره کان:

۱. هدیه العارفين ۵/۱۶۱.

۲. إيضاح المکنون ۳/۱۳ - ۳۱۱.

۳. مشاهیر الکورد ۱۶۶.

۴. علمائونا فی خدمة العلم والدين ۱۴۷.

۵. كشف الظنون ۱/۶۶۴.

۶. سلك الدرر ۱۱ - ۱۹.

۷. الأعلام ۲/۱۶۶ (۵) ۱۹۰ (۱۰) ۶۶.

۸. معجم المؤلفين ۳/۱۸۰ (۱۳) ۳۸۰.

۹. معجم أعلام الکورد ۱۹۹.

حامد عهلی بیسارانی (کاتب) (۲۲۵)

ناوی حامیده، کوری مهلا عهلی بیسارانی به، له دهوری سالتی ۱۲۳۵ ک - ۱۸۱۹ ز هاتووته دنیا، دواي نهوهی له (ئیران) خویندنی تهواو کرد، هاته خزمهت سیراجه دین شیخ عوسمان له (تهویلته) تهریقتهی نه قشبهندی لی وهرگرت، له (خانهقا) ماوه، جهنابی شیخ زور ریزی لینا، کردیه کاتب و نووسهری تایهتی خوئی، دوايي کردیه (خهلیفه)، شیخ چووبا سهفر، نهو دهبووه جیگری، که شیخ کۆچی دوايي کرد، مهلا حامید چووه لای شیخ محمهد بههانه دینی کوری، که شیخ بههانه دین کۆچی دوايي کرد چووه لای شیخ عومهری برای، مهلا حامید هه رچهنده خهریکی نووسین بوو بو شیخه کان، ههروهها ویرد و زیگری تهریقتهی نه ده بوارد، دریقی له ده رسدانهوه نه ده کرد، بهردهوام بوو له سه ر نووسین.

به شیک له دانراوه کانی:

۱. عهقیدهی نیمان و نیسلام به هه ورامی: ماموستا عبدالکرمی (مدرس) وه ریگیتراره

سه ر زمانی (سۆرانی) چایی کردووه.

۲. شهرحی مهسنهوی جهلاله دینی رۆمی به فارسی سی بهرگه.

۳. حاشیه له سه ر (گلشن رازی) مهحمودی ته بریزی به فارسی.

۴. شهرحی (زوبه‌د): له فیهی شافیعی به فارسی.
۵. شهرحی هۆنراوه‌ی (ذات الشفا)ی جه‌زه‌ری به فارسی.
۶. ریاض المشتاقین: باسی مه‌ولانا خالید و شیخ عوسمانه.
- مه‌لا حامید جگه له مه‌لایه‌تی و نووسه‌ری شاعیر و رۆشنبیر و قه‌لم له کار بووه، چه‌ندان قه‌سیده‌ی بۆ شیخ و کوره‌کانی و رووداوه‌کانی نه‌و سه‌رده‌می داناوه.
- کۆچی دوا‌یی: له ده‌وره‌ی سالی ۱۳۱۰ک - ۱۸۹۲ز له بیاره کۆچی دوا‌یی کرد له گۆرستانی (مله‌گای چنار) به خاک سپێردرا، کورپکی هه‌بوو ناو عبدالمجید: له خانه‌قای (بیاره) پیش نویژ بوو، زاتیکی به دین و له خواترس بوو، سالی ۱۳۳۰ک - ۱۹۱۲ز کۆچی دوا‌یی کرد، کورپکی دی هه‌بوو ناو شه‌مه‌دین: سالی ۱۲۹۵ک له (ته‌ویله) له دایک بوو، پیش نویژ بوو له (سرواباد) و(نی)، له (دورود) کۆچی کرد.
- سه‌رچاوه‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانیانی کورد ۱۸۸ / ۵ - ۱۹۷.
۲. تاریخ مشاهیر کورد ۱ / ۴۶۴ - ۴۶۷.
۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۴۷ - ۱۴۹ - ۲۳۵ - ۲۳۶.
۴. یادی مه‌ردان ۳۴۳ - ۳۵۱.

حامد مه‌حمود چه‌رانی (۲۳۶)

ناوی حامیده، کورپ مه‌حمودی، کورپ حامیدی چه‌رانی یه، نازناوی (أبو الفضل)ه، سالی ۵۱۳ک - ۱۱۱۹ز له (چه‌ران) هاتووته‌دنیا، چوو (به‌غدا) بۆ خوتیدن، ماوه له‌وی تا له شه‌ریعت شاره‌زا بوو، گه‌راوه (چه‌ران) کرا (موفتی) هه‌روه‌ها ده‌رسی ده‌داوه، زانیه‌کی زۆر به دین بوو به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر قورئان خوتیدن، به‌لام له ده‌ست نویژ و پاک و خاویتی دوودل بوو، (نورده‌دین مه‌حمودی) کاربه‌ده‌ست قوتابخانه‌کی گه‌وره‌ی بۆ دروست کرد، له (۷) مانگی شه‌والی سالی ۵۷۰ک - ۱۱۷۵ز له (چه‌ران)

کۆچی دوایی کرد، دیوانی وتاره‌کانی ههینی ههیه، مهلا ئیلیاسی کوری زانایه‌کی شه‌رع زان بوو له شوینی باوکی دانیشت.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الذیل علی طبقات الحنابلة ۳ / ۳۳۲ - ۳۳۴.

۲. المنتظم ۱۰ / ۵۲۴.

حامد یوسف (ته‌فلیسی) (۲۳۷)

ناوی حامیده، کوری یوسفی، کوری حوسینه نازناوی (ئه‌بو نه‌حه‌ده)، خه‌لکی (ته‌فلیسی)، هاتووته (به‌غدا) بو خویندن، یه‌ک بووه له زانایه به‌رزه‌کانی ده‌وری خوئی، چووه (قودس) لای محهمهد عه‌لی به‌یه‌قی خویند چووه (مه‌ککه) ی پرۆز لای عه‌لی نبیر اهیم عه‌لی عاقولی خویند، پاشان کرا (مدرس) ده‌رسی ده‌داوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. اللباب ۱ / ۲۱۸ - ۲۱۹.

۲. الأنساب ۱ / ۴۹۴.

حه‌بیب الله ئیسماعیل روحانی (۲۳۸)

ناوی حه‌بیب الله یه، کوری ئیسماعیلی، کوری محهمهدی، کوری عبدالغفوری (کاشتری) یه، سالی ۱۲۸۷ ک - ۱۸۷۰ ز له گوندی (کاشتر) هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به خویندن، له ژیر چاودیری باوکی قوناغی سوخته‌یی بری، نه‌جا چووه گوندی (لۆن سادات)، لای مه‌لا مه‌حمود کاکۆزه که‌ریایی، دوایی چووه گوندی (ماسان)، سالی ۱۳۰۸ ک چووه مه‌دره‌سه‌ی (دارو‌غا) لای مه‌لا عبدالجید، پاشان ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

ئه‌مجاره هاته (بیاره) ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له شیخ عومه‌ر وه‌رگرت، گه‌راوه (کاشتر) ده‌ستی کرد به ده‌رسدانه‌وه، له ۱۳۲۰ ک باوکی کۆچی دوایی کرد، سالی

۱۳۴۴ک له (سنه) باری کرد چوووه قوتابخانه‌ی (عبدالله به‌گ) له‌وی خه‌ریکی
دورسدانه‌وه بوو.

(ماموستا روحانی) بیست دانراوی خۆی هه‌یه، به‌شیکیان فارسین، به‌شیکیان
عه‌ره‌بین، زۆربه‌یان هۆنراوه‌ن.

کۆچی دوا‌یی: شه‌وی یه‌ک شه‌مه‌ی رۆژی عه‌ره‌فاتی جێنه‌ی قوربان سالتی
۱۳۶۰ک - ۱۹۴۱ز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ گۆرستانی (شیکان) به‌ خاک سپێردرا،
کورپکی زیره‌ک و نووسه‌ر و میژووزانی هه‌بوو ناسرابوو به‌ (بابامه‌وردۆخی روحانی شیوا):
له‌ ۱۳۴۰ک - ۱۹۲۱ز هاته‌ دنیا، له‌ ۱۳۶۲ک ئیجازه‌ی وه‌رگرت، ده‌وری سی
دانراوی هه‌یه، له‌وانه‌: تاریخ مشاهیر کورد سی به‌رگه‌ له‌ ۲۰۰۳ز چاپخانه‌ی (سروش)
له‌ (نیران) چاپ کرا.

سه‌رچاوه‌: تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۲۵۰ - ۲۵۸ - ۵۳۴ - ۵۴۴.

حه‌ریز نه‌حه‌مه‌د سه‌لماسی (۲۳۹)

ناوی هه‌ریزه، کورپی نه‌حه‌دی، کورپی هه‌ریزه، خه‌لکی (سه‌لماسه) یه‌که له‌ زانایه
بژارده‌کانی سه‌رده‌می خۆی، بیرورای باش بووه، زمان ره‌وان بووه، له‌ (سه‌لماس) له‌ لای
(موطه‌هیری کورپی محه‌مه‌دی) خوتیندوووه، ده‌رسی به‌ (هبة‌الله‌ی سه‌قطنی داوه).
سه‌رچاوه‌کان:

۱. اللباب ۲ / ۱۲۶ - ۱۲۷.

۲. الأنساب ۳ / ۲۹۸.

حه‌سه‌ن ئیبراهیم (فارقی) (۲۴۰)

ناوی هه‌سه‌نه، نازناوی نه‌بو عه‌لی یه، کورپی ئیبراهیمی، کورپی عه‌لی، کورپی
بوره‌ونه مه‌زه‌به‌ی شافیعی بووه، له‌ (۱۰) ی ره‌یعی دووه‌می سالتی ۴۳ک - ۱۰۴۱ز له
شاری (میفارقین) هاتووته‌ دنیا، له‌ سه‌ره‌تاوه له‌ لای مه‌لا محه‌مه‌دی کازروانی خوتیند، پاشان
ماموستای کۆچی دوا‌یی کرد، نه‌ویش چوووه (به‌غدا) لای شیخ نه‌بو ئیسه‌حافی شیرازی

خاوهنی کتییی (المهذب) ماوهکی خوتیند، ههروهها کتییی (شاملی لای (ابن الصباغ) خوتیند و لهبهری کرد، پاشان کرا (قازی) واسیط، زاتهکی به دین و دوور له دنیا و رهوشت چاک بوو، زۆر ناقل مهند بوو، رۆژی چوار شههمی (۲۲) ی مانگی (محرم) سالی ۵۲۸ - ۱۱۳۳ز له (واسیط) کۆچی دوایی کرد، کتییی (الفوائد) ی لهسه (مهذب) نووسیوه، دوو بهرگه.

سهرجاوهکان:

۱. وفيات الأعيان ۱/۳۵۹.
۲. البداية والنهاية ۱۲ / ۲۲۳.
۳. كشف الظنون ۲ / ۱۳۰۲.
۴. شذرات الذهب ۴ / ۸۵.
۵. معجم المؤلفين ۳ / ۱۹۵.
۶. اللباب ۳ / ۲۷۸.
۷. طبقات الشافعية ۷۵.
۸. مشاهير الكورد ۱ / ۱۷۴.
۹. معجم أعلام الكورد ۲۰۵.

حهسن ئیبراهیم مهولان ئابادی (۳۴۱)

ناوی ههسنه، کوری ئیبراهیمی، کوری میکانیله، خهلتکی (خورخوره) ی سه به (سنه) به، له دهووربهری سالی ۱۰۴۰ک - ۱۶۳۰ز هاتووته دنیا، له لای باوکی خوتیندی بردهسه، پاشان بو خوتیندن چوو (میسر)، گهراوه کوردستان ته ریهتی له شیخ محهمدی نۆدهیی بهرزنجی وهرگرت، گهراوه (مهولان ئاباد) کاروباری مهلاهیتهتی و شیخیهتی نهنجام دهه، به خهته خوشه کهی نوسخهکی له قورئانی پیروز نووسیوه، له ۱۱۳۵ک - ۱۷۲۲ز کۆچی دوایی کرد.

سهرجاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۶۳ - ۱۶۴.

حهسه ن نه بویه کر (دیاربه کری) (۲۴۲)

ناوی ههسه نه، ناسراوه به نه بویه کر، خه لکی شاری (دیاربه کر) ه، له زانایه کانی سه دهی دوازه دی کۆچی یه، کتییی (الحجاز والاستعارة) ی داناه، له (۱۵) ی مانگی ره بیعی دووه می سالی ۱۱۹۲ ک - ۱۷۷۸ ز تهواوی کردوه.
سه رچاوه: معجم المؤلفین ۳/۲۰۸.

حهسه ن نه بویه کر ماردینی (۲۴۳)

ناوی ههسه نه، کورپی نه بویه کری، کورپی محمه دی، کورپی عوسمانی، کورپی نه حمه دی، کورپی عومه ری، کورپی سه لامه ی (ماردینی) یه، سالی ۷۷۰ ک - ۱۳۶۸ ز له (ماردین) هاتوته دنیا، باوکی له ماردین ده رسی ده دا، به لام خوی بۆ خویندن چووه (حه له ب) له وی چووه (مه ککه) ی پیروز، له خزمهت چهند زانایانی خویند، چهند کتییی له بهر کرد، گهراوه (حه له ب) له وی کرا پیش نویژ و دهرس بیژ، سالی ۸۵۰ ک - ۱۴۴۶ ز کۆچی دواپی کرد.
سه رچاوه: الضوء اللامع ۳/ ۸۸.

حهسه ن نه حمه دی روهایی (۲۴۴)

ناوی ههسه نه، کورپی نه حمه دی، کورپی سه عیدی، کورپی محمه دی، کورپی یه حیایه، خه لکی شاری (روهایی) نزیك (نورفه)، چووه (به غدا) چهند بابته فه رموده ی له باپیری بیستوو له وی به لاوی کرده وه، وه فه رموده ی له عبدالله ی کورپی زوبه ییر و ئیبراهیمی کورپی عبدالسلام و عبدالرحمان عبدالله ی جزیری وه رگرت، خوشی ده رسی فه رموده ی به نه بو لحه سه نی داره قوطنی و چهند کهسانی دی داوه، ماموستا هه سه ن روهایی له مانگی ره جه بی سالی ۳۲۹ ک - ۹۴۱ ز له شاری (روها) کۆچی دواپی کرد.
سه رچاوه: الأنساب ۳/ ۱۲۰ - ۱۲۱.

حه‌سه‌ن نه‌حه‌ده هه‌ولیری (۲۴۵)

ناوی هه‌سه‌نه، کوری نه‌حه‌دی، کوری زوفه‌ری (هه‌ولیری)یه، ناسراوه به (صوفی عیژه‌دین)، له ۱۲۶۳ ک - ۱۲۶۴ ز هاتووته‌دنیا، خه‌ریکی فیربوونی زانست و زانیا‌ریه‌کانی نایی بوو، تا چاک شاره‌زابوو ماوه‌ک خه‌ریکی دختۆری بوو، تا شاره‌زایی تایه‌تی لی په‌یدا کرد، یه‌ک بوو له زانایه مه‌زنه‌کانی (هه‌ولیر)، زاته‌کی قسه‌خۆش و خولتق و خوو خۆش بوو، له ولاتان زۆر گه‌راوه، چوو (ته‌وریز) چوو (ماردین) چوو (دیمشق) له‌وی نیشه‌جی بوو، له ۱۷۲۶ ک - ۱۳۲۶ ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفین ۳/۱۹۹.
۲. الأعلام ۱/۲۷۵ / ۲/۱۹۵.
۳. أربیل فی مختلف العصور ۹۴.
۴. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۳۹۰.
۵. شذرات الذهب ۶/۷۲.
۶. البداية والنهاية ۱۴/۱۳۲.
۷. معجم أعلام الكورد ۲۰۶.
۸. الدرر الكامنة ۳/ ۱۳، به‌لام ناوی له‌وی به‌عہلی نووسراوه.

حه‌سه‌ن نه‌سه‌ده فارقی (۲۴۶)

ناوی هه‌سه‌نه، کوری نه‌سه‌دی، کوری هه‌سه‌نی (میا‌فارقین)ه، شاعیر و نووسه‌ر و عه‌ره‌بی زان و شاره‌زا له (نه‌حو) بووه، ماوه‌ک سه‌رۆک دیوان بوو له (دیاریه‌کر)، له‌وی گواستراوه بو (میا‌فارقین)، له‌وی ناخۆشی لی په‌یدا بوو، ئاواره‌بوو بو (حه‌له‌ب)، دوا‌یی گه‌راوه (حه‌ران)، له‌وی له‌لایه‌ن سه‌رۆکی شاره‌که فه‌رمانی کوشتی ده‌رچوو، له ۸۷ ک - ۱۰۹۴ ز له سیداره‌درا، نه‌و کتیبانه‌ی داناون: شرح الآيات المشکلة الإعراب، شرح اللمع لابن جني، کتاب الألفاز.

سه‌رچاوه‌کان:

١. فوات الوفيات ١/٣٢١ - ٣٢٤.

٢. معجم المؤلفين ٣/٢٠٦.

٣. هدية العارفين ١/٢٧٧.

٤. ايضاح المكنون ٢/٤٣.

٥. كشف الظنون ٢/١٥٦٣.

٦. شذرات الذهب ٣/٣٨٠.

حه‌سه‌ن نه‌سکه‌نده‌ر (نايينا) (٢٤٧)

ناوی هه‌سه‌نه، کورێ نه‌سکه‌نده‌ری، کورێ هه‌سه‌نی، کورێ یوسفی، کورێ هه‌سه‌نه، خه‌لکی (نوصه‌يينه)، له ٨٧٢ك - ١٤٦٧ز هاتووته‌دنيا، له زانياره‌کانی قورنانی بیروژ شاره‌زابه‌وه، له شه‌ریعت و نه‌حو و ته‌جوید ناگاداربووه. کتییی زۆر له‌به‌ربوویه، به‌ دین و دوور له‌ دنیا بووه، دیمه‌ن و ده‌روون پاك بووه، گوئی له‌ قورنان و فه‌رموده‌ بیا ده‌گریا، رووخۆش و چاربلند بووه، سالی ٩٥١ك - ١٥٤٤ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه: شذرات الذهب ٨/ ٢٨٨ - ٢٨٩.

حه‌سه‌ن بایه‌زید به‌رزنجی (٢٤٨)

ناوی هه‌سه‌نه، کورێ بایه‌زیدی، کورێ نیسماعیل به‌رزنجیه، یه‌ك بووه له‌ مه‌لایه‌ چاکه‌کانی سه‌رده‌می خۆی، نووسراو و حاشیه‌ی هه‌نه، سالی ١٢٢٩ك - ١٨١٤ز له‌ گوندی (خه‌یه‌وته) سه‌ر به‌ (بازیان) کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ١/٢٩٥.

حهسهن بیشر دیاربه کری (۲۴۹)

ناوی ههسهنه، کورپی بیشری، کورپی یه حیای (دیاربه کری) به، پاشان چوویته
(به صرا) لهوی نیشته جی بووه، هه لهوی سالی ۳۷۱ك - ۹۸۱ز کۆچی دواپی
کردوووه، ده دانراوی پتر هه نه.

سه رچاوه کان:

۱. معجم المؤلفین ۳/۲۰۹ - ۲۱۰.
۲. الفهرست ۱۵۵.
۳. معجم أعلام الكورد ۲۰۷.
۴. أنباء الرواة ۱/۲۸۵ - ۲۹۰.
۵. كشف الظنون ۱/ ۲۲۵.
۶. بغية الوعاة ۵۰۰ - ۵۰۱.
۷. علمائنا في خدمة العلم والدين ۱۵۰.
۸. الأعلام ۱/۱۸ - ۲/۱۹۹.
۹. معجم الأدباء ۳/۵۴ - ۶۱.
۱۰. ایضاح المکنون ۱/۲۲۵.

حهسهن جه عهفر سهلماسی (۳۵۰)

ناوی ههسهنه، نازناوی نه بو محمه ده، کورپی جه عهفری کورپی داوه، خه لکی
(سهلماس) ه، مامی ماموستا نه بو عبداللهی سهلماسیه، لای جهند زانایانی خویندوووه، خوشی
دهرسی داوه، له ۴۱۹ك - ۱۰۲۸ز کۆچی دواپی کردوووه.

سه رچاوه: الأنساب ۳/۲۹۸.

حهسه ن حهسه ن عهینتابی (۲۵۱)

ناوی حهسه نه، کوری حهسه نی، کوری عبداللهیه، خه لکی (عهینتابه)، ناسراوه به
(عهینی) سالی ۱۱۸۰ ک - ۱۷۶۶ ز هاتووته دنیا، له (ئه ستانه) دهرسی فارسی داوه، له
۱۲۵۳ ک - ۱۳۳۶ ز کۆچی دوابی کردووه.

دانراوه کانی: دیوانی شیعری به تورکی، ساقی نامه: ۲۰۳۰ بهیته، نه صهره ت نامه:
هونراوهیه کی تورکی هزار بهیته، نظم الجواهر فی اللغة.
سه رچاوه: هدیه العارفين ۱/۳۰۱.

حهسه ن سه عدی سیسیری (۲۵۲)

ناوی حهسه نه، کوری مهلا سه عدی، کوری مهلا حهسه نی، کوری مهلا سوله یمانی،
کوری مهلا حوسینی، کوری مهلا یوسفی، کوری مهلا ئیبراهیمی سیسیری به. ده لئین له
نه ته وهی حه زه ته ئی به بوه کرن، سالی ۱۹۱۱ ز له گوندی (سیسیری) سه به (سه رده شت)
هاتووته دنیا، له لای مهلا سهید حوسینی مه لای گوندی دهستی کرد به خویندن، پاشان
چووه (ره به ت) لای مهلا عبدالرحمانی سیسیری، دوابی چووه (قولته) لای مهلا عبداللهی
مه مده دی سوتووی، ههروه ها چووه، (پیشاسپ) لای مهلا عه لی، هاته (گه نار) ی عیراق
لای مهلا صالح، پاشان چووه (کویه) لای مهلا مه مده نوره دین، له وی له سالی ۱۹۴۸ ز
نیجازه ی وه رگرت، گه راوه (ئیران) مه لایه تی له گوندانی (ره به ت) و (لیلان) و (گۆلی)
کردووه، سالی ۱۹۸۹ ز کۆچی دوابی کرد.

دوو کوری مه لای هه بوو: عبدالرحمان و عبدالکریم.

سه رچاوه: فه قی و فه قیه تی له کوردستان ۲۷۸ - ۲۷۹.

حهسه ن سه عید دیار به کری (۲۵۳)

ناوی حهسه نه، کوری سه عیدی، کوری عبداللهی، کوری بنداری، دیار به کریه،
سالی ۵۱۶ ک - ۱۱۲۲ ز له (شاتان) ی قه لاتی (دیار به کری) هاتووته دنیا، چووه (به غدا)
دهرسی شه ریعه تی خویند، دوابی رووی خو ی دایه خویندنی فه رموده، له لایه ن مه لایه

چاکه‌کانی نهر سه‌رده‌می، ماموستا جگه‌له مه‌لایه‌تی شاعیریش بوو، له مانگی شه‌عبانی ۵۷۹ ک - ۱۱۸۳ ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه: طبقات الشافعية الكبرى ۴/۳۹.

حه‌سه‌ن عبدالله به‌نده‌نیجی (۲۵۴)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری عبدالله‌یه، هه‌نده‌ک ده‌لین عوبیدالله خه‌لکی (به‌نده‌بنجه - مه‌نده‌لی)، نازناوی (ئه‌بو‌عه‌لی‌یه)، مه‌زه‌به‌ی شافعییه، له (به‌غدا) دانیشتوره، له ۲۵ ک - ۱۰۳۳ ز کۆچی دوا‌یی کردوره، کتیبانی (الذخیره فی الفروع) و (الجامع فی الفروع)ی داناوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ آرییل ۲/۴۳۸.
۲. الأعلام ۲/۵۴ - ۲۱۲.
۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱/۲۴.
۴. طبقات الفقهاء ۴۶.
۵. البداية والنهاية ۱۲/۴۰.
۶. هدية العارفين ۵/۲۷۴.
۷. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۴۹.
۸. معجم المؤلفين ۳/۲۳۸.
۹. كشف الظنون ۱/۸۲۵.
۱۰. طبقات الشافعية‌ی نه‌سه‌وی ۱/۱۹۳ - ۱۹۴.
۱۱. المنتظم ۹/۲۶۷.

حه‌سه‌ن عبد‌الله جه‌وه‌ری (۲۵۵)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری عبدالله‌ی، کوری حه‌سه‌نه، نازناوی (جه‌وه‌ری‌یه)، سالی ۱۸۷۵ ز له گوندی (زه‌رده‌رو)ی سه‌ر به سه‌رده‌شت هاتوته‌دنیا، مالیان باری کرد بو

(کویره‌گویتز) سهر به (سه‌قز)، مارده‌ک له (جامه‌رد) ی ناوچه‌ی بوکانی خویند، دوا‌یی چووه گوندی (عه‌مبار) نه‌مجا چووه مزگه‌وتی سووری سابلا‌غ، پاشان چووه (سلیمان) و (که‌رکوک) و (هه‌ولتیر)، دووباره‌گه‌راوه (ئیران) له مزگه‌وتی (دار‌الإحسان) ی سنه ده‌یخویند، پاشان بووه مه‌لا له (بوکان) ماوه‌کیش مه‌لا بوو له (سابلا‌غ)، دوا‌یی مه‌لا‌عه‌لی کوری جوانه‌مه‌رگ بوو زووری بو شپ‌رزه بوو، دنیا‌ی به‌یه‌که‌جاری له‌به‌ر دل‌ئی که‌وت، چووه خزمه‌ت شیخ عیبه‌اللهی (نه‌هری) ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی وه‌رگرت، ماوه‌ک خه‌ریکی کاروباری ته‌سه‌ووف بوو، دوا‌یی گه‌راوه (کویره‌گویتز) لای مه‌لا صالحی برای ماوه، تا سالی ۱۹۵۸ از کۆچی دوا‌یی کرد.

ناوبراو شاعیر بوو نازناوی (جه‌وه‌هری) به، ئه‌وونه‌ی شیعی:

هه‌وای دیداری یارانی وه‌ته‌ن که‌وتۆته‌سه‌رفیکرم

هه‌تا نه‌مجار ده‌یانینم، به‌چاوام خودا نه‌مرم

له‌هیجرانی مه‌لا صالحی برام و دوو نه‌وه‌ی دا‌یم

به‌چاوی پر له‌فرمیسکی کولتی گریان و شین ده‌مرم

به‌ئیزنی چه‌زهرتی شیخ چه‌نده‌ییم خۆشه به‌دل خۆشی

له‌(ورم) سواری ماشین بم جه‌وازی رینگه‌وه‌ربگرم

له‌سابلا‌غ و له‌میاندای و له‌بوکان تیهرم به‌که‌سر

له‌هیچ لاین هه‌تا سه‌ر مه‌رقه‌دانی باغچه‌خۆنه‌گرم

له‌نیو نه‌و سی‌خه‌لیفانه، به‌ئیخلاص و به‌هۆشیاری

له‌ئه‌رواحی نه‌وان زاتانه‌فه‌یز و به‌هه‌ره‌وه‌ربگرم

له‌ژیر بێی دایک و باوک و زوور سه‌ری کاک‌عه‌لی چه‌ند رۆژ

به‌گریان سه‌ر له‌سه‌ر نه‌و مه‌رقه‌دانه‌ساتی هه‌لنه‌گرم

به‌چاوی پر له‌ئه‌سرین ده‌ست هه‌لتیم، ره‌ببی نه‌مجاره

به‌ئیمانیکێ زۆر کامیل، به‌لوتف و روحی تو بمرم

سه‌رچاوه: میژووی نه‌دهبی کوردی ۶/۶۳ - ۶۹.

حه‌سه‌ن عبد الله خو‌شابی (۲۵۶)

ناوی هه‌سه‌نه، کورپی عبدالله‌یه، خه‌لکی (خو‌شابه) سه‌ر به (وانه)، زانیه‌کی به‌رزی شافیعی بووه، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (ئه‌نوار) هه‌یه، له‌ ده‌وروبه‌ری سالی ۱۲۱۱ ک - ۱۷۹۶ ز کۆچی دوابی کردووه.

خو‌شاب: کورت کراوه‌ی (خو‌ش ناب) به‌ واته: ناو‌خو‌ش (خو‌شاو).

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفین ۳/۲۳۹.

۲. هدیة العارفين ۵/۳۰۱.

حه‌سه‌ن عبد الله قه‌ره‌داغی (۲۵۷)

ناوی هه‌سه‌نه، کورپی عبدالله‌ی، کورپی عوسمانی، کورپی عبداللطیفی، کورپی شیخ مه‌عروفی مه‌ردۆخی یه، له‌ خانه‌واده‌کی ناین به‌روه‌ر و له‌ زانست و زانیاری په‌روه‌رده بووه، له‌ قوتابخانه‌ی باوک و باپیرانی خو‌یند تا پینگه‌یشت، نه‌مجا چووه (به‌غدا)، له‌ قوتابخانه‌ی (سوله‌یمانیه) لای مه‌لا محمه‌د فه‌یزی زه‌هاوی ته‌واوی کرد و نیجازه‌ی وه‌رگرت، گه‌راوه (قه‌ره‌داغ) دووباره چووه (به‌غدا)، کردیانه (مدرس) له‌ (کفری)، گه‌راوه کوردستان ده‌ستی کرد به‌ ده‌رسدانه‌وه و نامۆژگاری خه‌لکان و جیه‌جی کردنی کاروباری مه‌لایه‌تی و خزمه‌تی ناینی پی‌رۆز، تا سالی ۱۳۱۵ ک - ۱۸۹۷ ز کۆچی دوابی کرد، دوو کورپی هه‌بوو: شیخ محمه‌د و شیخ عبدالله.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۶۴ - ۱۶۵.

۲. به‌مه‌اله‌ی زانیاران ۱۶۱ - ۱۶۲.

حه‌سه‌ن عبدالقادر چۆری (۲۵۸)

ناوی هه‌سه‌نه، کۆری سه‌ید عبدالقادی کۆری سه‌ید ئیبراهیمی کۆری سه‌ید عبدالرحمانی کۆری مه‌لا ئیبراهیم میرزای کۆری سه‌ید عبدالغفاری کۆری سه‌ید ئیبراهیمی کۆری مه‌لا عبدالکریمی کۆری مه‌لا نه‌بویه‌ کری (مصنف)ه، ده‌وروبه‌ری سالی ۱۲۵۵ك - ۱۸۳۹ز له‌ گۆندی (چۆر) ناوچه‌ی (مه‌ریوان) چاوی خۆی به‌ دنیا هه‌له‌تیاوه، سالی ۱۲۶۰ك ده‌ستی کرد به‌ خۆیتدن له‌ چه‌ند شویتان گه‌را، تا ده‌نگوباسی مه‌لا چاکی مه‌لا عه‌لی قرلجی بیست، چووه (تورجانی) سه‌ر به‌ (بوکان)، ماوه‌ی چوار سالان له‌ خزمه‌تی خۆیتد، نیجازه‌ی وه‌رگرت، گه‌راوه (چۆر)، (نه‌و گۆنده له‌ به‌ر بی ناوی، تنۆك تنۆك چۆر چۆر ناویان ده‌هاته ناو کانیه‌که‌ بۆیه‌ ناوئراوه: چۆر)، ده‌ستی کرد به‌ مه‌لایه‌تی و ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌قیان، هه‌میشه‌ خه‌ریکی نووسین و دانان و به‌لاو کردنه‌وه‌ی زانیاری بو.

چه‌ند دانراو و حاشیه و په‌راویزی هه‌نه، له‌وانه: حاشیه له‌سه‌ر شه‌رحی موغنی، حاشیه له‌سه‌ر سعدااللهی گچکه، حاشیه له‌سه‌ر ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی، حاشیه له‌سه‌ر (ته‌ذیب المنطق)، حاشیه له‌سه‌ر فه‌ریده‌ی سیوطی، حاشیه له‌سه‌ر جه‌لالی مه‌نتیق، حاشیه له‌سه‌ر گه‌له‌نبه‌وی بورهان، حاشیه له‌سه‌ر عبدالله یه‌زدی، حاشیه له‌سه‌ر عبدالحکیم له‌سه‌ر سه‌ید شه‌ریف له‌سه‌ر شه‌رحی شه‌مسیه: نووسینی نه‌و کتیبه‌ بیست سالی خایاند، حاشیه له‌سه‌ر تشریح الأفلاک، حاشیه له‌سه‌ر نوسطرلاب، نامیلکه‌ی ظه‌رف، حاشیه له‌سه‌ر ته‌فسیری به‌یزاوی: ده‌ستی کرد به‌ نووسینه‌وه‌ی نه‌و کتیبه‌ تا گه‌یشته‌ سوڤه‌تی (القیامة) له‌و کاته‌دا قیامه‌تی به‌سه‌رده‌هات و نه‌و ساله (۱۳۲۳ك - ۱۹۰۵ز) کۆچی دوا‌یی کرد.

چوار کۆری مه‌لای هه‌بوو: سه‌ید عبدالقادر و سه‌ید عبدالکریم و سه‌ید حوسین و سه‌ید محمه‌د که له‌ هه‌موویان مه‌لاتر بوو، سه‌ید عبدالقادر دوو کۆری مه‌لای هه‌بوو، محمه‌د و نه‌حمه‌د، سه‌ید محمه‌د کۆرینکی مه‌لای هه‌بوو به‌ناوی: (عه‌ط)، سه‌ید عبدالکریم کۆرینکی مه‌لای هه‌بوو به‌ناوی: (ئیبراهیم).

سه‌رچاره‌کان:

۱. یادی مه‌ردان ۲ / ۵۱۳ - ۵۱۶.
۲. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۴ / ۱۳۸ - ۱۴۰.
۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۶۵ - ۱۶۸.
۴. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۵۰۲ - ۵۰۶.

حه‌سه‌ن عبدالکریم قه‌ره‌چیواری (۲۵۹)

ناوی هه‌سه‌نه، کوری عبدالکریمی، کوری عبدالقادری، کوری مه‌حمودی، کوری شیخ نیسماعیل (ولیانی) به، سالی ۱۲۶۳ ک - ۱۸۴۷ ز هاتووته‌دنیا. خویندنی: قورنانی پیروزی خه‌تم کرد، کتیبه‌سه‌ره‌تاییه‌کانی ته‌او کرد،، سالی ۱۲۷۵ ک باوکی کۆچی دوایی کرد، به‌لام چونکه تامی خویندنی چیشتبوو به‌دهم و ده‌روونی، کۆلی نه‌داو و وازی له خویندنه‌که‌ی نه‌هینا، تا جوړه زانسته‌کان و شه‌ریعه‌تی ته‌او کرد.

مه‌لایه‌تی و شیخایه‌تی: چوو هه‌زمه‌ت کاک نه‌حمه‌دی شیخ ته‌ریقه‌تی (قادری) لی وه‌رگرت، له‌سه‌ر فه‌رمووده‌ی شیخ چوو ه‌گوندی (قه‌لا میکانیله)، ماوه‌ک له‌وی خه‌ریکی ری نیشان‌دانی خه‌لکان بوو، دوا‌ی باری کرد بو (قه‌ره‌چیوار) نامۆزگاری ده‌کردن به‌و نامۆزگاریانه: (به‌قه‌د توانا خۆتان له‌هه‌رام و مالی گومان لی‌کراو دووربخه‌نه‌وه، خه‌ریکی قورنان خویندن بن، سونه‌ت و واجه‌کان مه‌چوینن، شه‌ونویژ بکه‌ن، دووشه‌مان و پینج شه‌مان به‌روژوو بن، خۆتان خه‌ریک مه‌که‌ن و وته‌ی بی سوود مه‌که‌ن)، به‌م شیوه‌یه‌ توانی رایان بکیشیت بو‌سه‌ر ریگای پیاوه‌چاکه‌کان و ره‌وشتی وه‌لیسه‌کان، ناوبانگی ده‌ر کرد، ناسرا، خه‌لکان له‌دوره‌وه‌ ده‌هاته‌هه‌زمه‌تی، بو سوود وه‌رگرتن له‌بابه‌ته‌کانی نایینی و ده‌روونی و ده‌رویشی، دوا‌هه‌مری له‌ (قه‌ره‌چیوار) باری کرد چوو (قادر که‌ره‌م) له‌ویش به‌هه‌مان شیوه‌ خه‌ریکی نایینی پیروژ بوو.

کۆچی دوایی: سالی ۱۳۱۴ ک - ۱۸۹۶ ز کۆچی دوایی کرد، به‌داخه‌وه کوری نه‌بوو جینگری بیت، به‌لام چهند خه‌لیفه و برا و برازای هه‌بوون، درتعیان نه‌کرد، دوای نه‌بوو جیه‌جینکردنی داب و ره‌وشتی ته‌ریقه‌ت و خزمه‌ت کردن به‌ئیسلام.
سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۶۸ - ۱۶۹.

۲. تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۹۹.

حه‌سه‌ن شیخ عه‌دی موسافیر (۳۶۰)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری عه‌دی، کوری سه‌خری، کوری موسافیری، کوری ئیسماعیلی کوری موسایه، ناسراوه‌به: (تاج العارفین)، عه‌ره‌ب پینی ده‌لتین: (شیخ الاکراد) سالی ۵۹۲ ک - ۱۹۹۶ ز له‌گوندی (لالش) هاتووته‌دینا.
سالی ۶۲۷ ک - ۱۲۳۰ ز له‌مانگی رهمه‌زانی بیروز هاته (هه‌ولیر)، له‌به‌ر نه‌وه‌ی قوتابی و هاوه‌له‌کانی ناکۆکیان لی‌په‌یدا‌بوو، له‌گه‌ل قوتابی و هاوه‌له‌کانی شیخ عبدالله‌ی کوری حه‌سه‌نی (حه‌داد) نه‌وه‌بوو: که به‌سه‌ر شیخ عبدالله‌یان دادا و له‌نه‌نجامدا به‌چهند جی‌برینداریان کرد، هه‌روه‌ها له‌پاش مردنی گۆره‌که‌یان هه‌لکه‌ند و لاشه‌که‌یان ناگره‌رداین و سوتاندیان و گۆرستانه‌که‌شیان تیکدا، شیخ حه‌سه‌ن له‌ ۶۴۴ ک - ۱۲۴۶ ز له‌قه‌لاتی (موصل) خنکاندرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ أربیل ۱/۱۶۶ / ۲/ ۱۷۱.

۲. هدية العارفين ۵/۲۸۱.

۳. معجم المؤلفين ۳/۲۴۵.

۴. شذرات الذهب ۵ / ۲۲۹ - ۲۳۰.

۵. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۵۵.

۶. معجم أعلام الكورد ۲۰۹.

۷. أربیل فی العهد الاتابکی ۳۴۰.

۸. إيضاح المکتون ۲/۷۱۸.

۹. فوات الوفيات ۱/۳۳۴.

۱۰. مشاهیر الکورد ۱/۱۷۳ - ۱۷۴.

حهسه ن عهلی چه رانی (۳۶۱)

ناوی چهسه نه، کوری عهلی، کوری حوسیتی (چه رانی) به، له سه دهوی چواری
کوچی ژیاوه، زانای فهرموده و شه ریعت بووه، کتیبی (تحف العقول فی المواعظ والحکم
والآداب المأثورة عن النبي والأئمة) ی داناره.
سه چاوه: معجم المؤلفین ۳/۲۵۲.

حهسه ن عهلی سیوفی (۳۶۲)

ناوی چهسه نه، کوری عهلی، کوری یوسفی، کوری موختاری ههولیری به، سالی
۸۵۰ک - ۱۴۴۶ز له (حصن کیفا) هاتووته دنیا، هه ره لهویش بهروه ده بووه، قورنانی
پیرۆزی تهواو کرد، هه مووی له بهر کرد، ههروه ها کتیانی مینهاچی نهوهوی و نیرشاد و
نهلفیهی چه دیس و مینهاچی به یزاوی و نهلفیهی ئیبن مالیک و ته صریف و شه مسیهی
هه موو له بهر کرد، عهروزی له (چه له ب) خویند، چه ند زانیاری قورنانی پیرۆزی له
(قاھیره) خویند، شه ریعتی له (قودس) خویند، ماوه ک خه ریکی چه دیس و نوصول و
مهنتیق و به بلاغه بوو، ته فسیری لای مهلا زاده خویند، نه حوی لای مهلا عبدالرحمانی جامی
خویند.

سالی ۸۶۶ک چووه سه فه ری (چه ج)، لهویش هه نده کی خویند، گه راوه (دیمشق)
ماوه کی دی خویند، ئیجازه ی فه توا و ده رسدانه وی پیدرا، بووه مه لایه کی چاکی نهو
سه رده می، حاشیه ی له سه ر شه رحی مینهاچی مه حه للی هه به، ههروه ها شه رحی کافیه ی
کردووه، شیعری پر مانای هه به، بو نمورنه به عه ره بی ده لی:

ولم یخشوا من العقلاء لوما

إذا مانالت السفهاء عرضي

كَسَوْتُ مِنَ السَّكْوَتِ فَمَيِّ لِنَامِهِ   وَقَلْتُ: (نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا)
له مانگی مهلولدی سالی ۹۲۵ك - ۱۵۱۹ز له (حه له ب) کۆچی دوابی کرد.
سه رچاوه کان:

۱. الضوء اللامع ۳/۱۰۷.

۲. شذرات الذهب ۸/ ۱۳۳ - ۱۳۴.

۳. معجم أعلام الكورد ۲۱۰.

۴. إيضاح المكنون ۲/۲۵۸.

۵. معجم المؤلفين ۳/۲۶۵.

حه سه ن عه لی شاتانی (۲۶۲)

ناوی هه سه نه، کوری عه لی، کوری سه عیدی، کوری عبدالله یه، خه لکی
(شاتانه): قه لاته که له دیار به کر، سالی ۵۱۳ك - ۱۱۱۹ز هاتووته دنیا، زانایه کی زمان
زان و زیره ک بووه، چوویته لای سولتان سه لاهه دینی نه یوی زۆر ریزی لیتاوه، سه فه ری
(به غدا) ی کرد، له وی شه ریعه تی خویند تا شاره زا بوو له مه زه بی شافیعی، ههروه ها
دهرسی فه رمووده ی له لایه ن چهنه زانایان خویند، سالی ۵۳۱ك چووه (دیمشق) له وی
کۆری وه عزیزان بو دانا، ماموستا سالی ۵۷۹ك - ۱۱۸۳ز کۆچی دوابی کرد.
سه رچاوه کان:

۱. معجم البلدان ۳/ ۳۰۴.

۲. معجم أعلام الكورد ۲۱۱.

حه سه ن عه لی عه بدالانی (۲۶۴)

ناوی هه سه نه، کوری عه لی، کورئ یوسفی، کوری عوسمانی (عه بدالانی) یه،
ماموستایه کی زیره ک و به توانا بووه. دانراوی زۆرن، له وانه:
۱. انتخاب ما ورد من كلام الإمام علي (رضي الله عنه) سالی ۱۲۰۷ك - ۱۷۹۲ز
ته وای کردووه.

۲. الكوكب العالي: المنتخب من كلام الامام الغزالي: ته‌رجومه‌ی عه‌ره‌بی
ناموژگاریه‌ کانی نیمامی غه‌زالی به، که به‌فارس‌ی پیشک‌ه‌شی به: (عين القضاة)ی
هه‌مه‌دانی کردووه، سالی ۱۲۰۶ک ته‌واوی کردووه.
۳. الدررة البيضاء والياقوتة الحمراء من آثار علي المرتضى له ۱۲۰۶ک ته‌واوی کردووه.
۴. قطر الغيث في شرح مقدمة أبي الليث: باوه‌ریه.
۵. عين الإنسان في علم ما يكون وما كان.

سه‌رچاوه: بوژانده‌وه‌ی میژووی زانایان ۲/۱۳۰، ۱۳۳، ۳۱۱، ۳۱۵.

حه‌سه‌ن عه‌لی (سه‌یرته‌ی) (۳۶۵)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری عه‌لی، کوری عومه‌ره، خه‌لکی (سه‌یرته‌ی)، ماموستا بن
حه‌جه‌ر ده‌لی: {پیاوه‌کی زه‌نگین بوو، له‌گه‌ل من حه‌زی له‌ وه‌ر گرتی فه‌رموده‌ بوو، له‌
دیشق ده‌رسی ده‌دا}، هه‌ر له‌وئ سالی ۸۰۹ک - ۱۴۰۶ز کۆچی دوا‌یی کرد.
سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۷/۸۳.

۲. معجم الاعم الكورد ۲۱۰.

حه‌سه‌ن عه‌لی شاره‌زوری (۳۶۶)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری عه‌لی، کوری عبدالله به، خه‌لکی شاره‌زوره، له‌ ده‌وری
سالی ۶۱۶ک - ۱۲۱۹ز هاتووته‌دنیا، چو‌ویته (به‌غدا) بو‌ خو‌یندن، ته‌واوی کردووه،
چه‌ند سان مو‌فتی بووه، کتییی (مه‌ذب)ی نه‌بو نسه‌حاقی شیرازی هه‌موو له‌به‌ر بووه، به‌لام
له‌به‌ر نه‌وه‌ی خه‌ت و قه‌له‌می نه‌بووه، نه‌یتوانیوه‌ شت بنووسیت، له‌ ۶۸۲ک - ۱۲۸۳ز
کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۳۱۵.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۴۹.

۳. معجم أعلام الكورد ۲۱۱.

حه‌سه‌ن عه‌لی قاسم شاره‌زوری (۳۶۷)

ناوی هه‌سه‌نه، کوری عه‌لی، کوری قاسمی شاره‌زوری، نازناوی (نه‌بو عه‌لییه) له سالی ۱۹۷۴ک - ۱۱۰۳ز هاتوته‌دنیا، شه‌ریعه‌تی له به‌غدا خویندوو، له (موصل) دهرسی داوه، له ۵۶۴ک - ۱۱۶۸ز کۆچی دوایی کردوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۴۹.

۲. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۴۲.

۳. الإكليل في محاسن أربيل

حه‌سه‌نی عه‌لی قزلجی (۳۶۸)

ناوی هه‌سه‌نه، کوری عه‌لی، کوری مه‌مه‌ده، نازناوی (وه‌جدی)یه، ناسراوه به (ابن القزلی) سالی ۱۲۷۵ک - ۱۸۵۸ز له (تورجان) هاتوته‌دنیا، کوری ماموستا عه‌لی قزلجیه، زانایه‌کی به‌ناوبانگ بووه، له تورجان دهرسی داوه، کیتی (کافیه الصبیان)ی داناوه، هه‌روه‌ها شه‌رحی فه‌رائیزی باوکی کردوو، سالی ۱۳۰۰ک مه‌لا حوسیتی خه‌واهر زاده له لای خویندوو، سالی ۱۳۰۲ک مه‌لا مه‌مه‌د صالحی باشماقی له لای خویندوو، پاشان باری کردوو چه‌ووته (بوکان)، سالی ۱۹۰۹ز کۆچی دوایی کردوو، کورپکی ناو مه‌مه‌د سه‌عیدی هه‌بووه، نازناوی (حافید) بووه، سالی ۱۳۸۳ک - ۱۹۶۳ز له (که‌رمانشا) کۆچی دوایی کردوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. ژیناوه‌ری زانایانی کورد ۲۱۳ - ۲۱۴ - ۲۳۸ - ۲۴۳.

۲. تاریخ فرهنگ و ادب مکریان ۲۴۵ - ۲۵۵.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱۴۲ / ۲ - ۳۹۴ - ۳۹۵.

۴. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۳۹۸.

۵. معجم أعلام الكورد ۵۰۴.

۶. بوژاندنه‌وه ۲۶۶/۳ - ۲۶۸ - ۱۲۶/۴ - ۱۲۸ - ۷۳/۵ ، ۲۹۸.

حه‌سه‌ن عه‌لی نه‌صیبی (۲۶۹)

ناوی هه‌سه‌نه، کورپی عه‌لی، کورپی وه‌تاقی، کورپی سه‌لبی، کورپی نه‌بانێ، کورپی زوره‌یقی، کورپی ئیراهیمی، کورپی عبدالله یه، خه‌لکی (نوصه‌بیینه) زانایه‌کی فه‌رمووده‌ناسه، سالی ۳۴۴ ک - ۹۵۵ جروه (دیمشق) له‌وی ده‌رسی ده‌دا، چه‌ند مامۆستا له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌و ده‌رچرون و بوونه فه‌رمووده‌ناس.

سه‌رچاوه: معجم البلدان ۵ / ۲۸۹.

حه‌سه‌ن عومه‌ر کوردی (۲۷۰)

ناوی هه‌سه‌نه، کورپی عومه‌ری، کورپی عیسی، کورپی خه‌لیلی، کورپی ئیراهیمه، ده‌وری سالی ۶۳۰ ک - ۱۲۳۲ ز له (دیمشق) هاتووته‌دنیا. له (جیزه) ی میصر نیشته‌جێ بووه، ته‌فسیر و فه‌رمووده‌ی ته‌واو کردووه، له ۷۱۲ ک له (جیزه) ده‌رسی داوه، له ۱۳ مانگی مه‌لودی، سالی ۷۲۰ ک - ۱۳۲۰ ز له جیزه کۆچی دوابی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الدرر الكامنة ۲/۱۸ - ۱۸۸ / ۳ - ۱۸۹.

۲. معجم أعلام الكورد ۲۱۱ - ۲۱۲.

۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۵۲.

حه‌سه‌ن قاسم سابلاغی (۲۷۱)

ناوی هه‌سه‌نه، کورپی میزا قاسمی قازی سابلاغه، سالی ۱۸۷۷ ز له سابلاغ (مه‌هاباد) هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به‌ خویندن، قورئانی پیرۆزی خه‌تم کرد، کتیبه سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، چوو له‌وی مه‌لا شه‌فیعی عه‌نبار، دوابی چوو له‌وی مه‌لا هه‌سه‌نی قزلی، له (بۆکان) ماوه‌ک له‌وی مه‌لا صالحی سه‌رداباتی ماوه، کۆتایی به‌ خویندن هه‌تا، چوو گوندی (گوینگه‌لی)، له‌وی داروباری چاند باغ و باغچه‌ی دانا، گوزه‌رانی زۆر

باش بو، هژده‌ی تایه‌تی بۆ میوانان دروست کرد، براده‌ران سه‌ردانیان ده‌کرد، شه‌وان
 قسه‌ی خو‌ش و شاعر شیعرانه بو، هه‌روه‌ها مه‌ر و مارات و کشتوکالی هه‌بو، خو‌ی و
 منداله‌کانی پیوستیان به‌کس نه‌بو.

(مه‌لا حه‌سه‌ن) زمان زان و قسه‌ ره‌وان و شاعر بو، بۆ نمونه‌ ده‌لی:

بۆ تۆیه، هه‌ر بۆ تۆیه، ده‌توانم بکه‌م سه‌نا

روژ و شه‌و تۆ دینی، ده‌به‌ی مه‌غریب و عی‌شا

گه‌وره و گران و بی‌کس، بی‌جی و بی‌مه‌کان

بۆ بی‌کسان که‌سی، بۆ بی‌جییه‌کان په‌نا

ته‌نیاو و به‌رقه‌راری، هه‌ر بو‌ی و هه‌ر ده‌بی

بی‌ناره‌زوو نیازی، بی‌باب و بی‌برا

له‌مه‌خی پیغه‌مه‌ر (د.خ) ده‌لی:

هه‌رده‌م سه‌لاتی زۆر و سه‌لاوینکی بی‌ژمار

دیاری بی‌بۆ رووحی پاک‌ی تۆ نه‌ی فه‌خری نه‌نییا

مه‌قسوود له‌خه‌لقی عالم هه‌ر زاتی پاک‌ی تۆ

خه‌لقی هه‌موو توفه‌یلی، هه‌ر تۆی که‌بانگ کرا

ده‌باره‌ی حالی کورد ده‌لی:

یانی نه‌مولک و ماله، له‌بۆ مه‌نه‌حال و بال

بی‌جال و بی‌جه‌لال و بی‌حال و بی‌سه‌لا

لیمه‌نه‌شا و نه‌میره، نه‌سه‌ردار و نه‌ه‌زیر

نه‌حاکم و نه‌نایب و سه‌رتیب و نه‌سو‌پا

هه‌ر یه‌ک غولام و نو‌که‌ری بی‌گانه‌میلله‌تیک

زیز و کز و که‌نه‌فت و که‌سیفن و بی‌نه‌وا

سالی ۱۹۴۴ز کۆچی دوایی کرد، له‌خانه‌قای شیخ بورهان به‌خاک سپێدرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ مشاهیر کورد ۲/۲۹۳.

۲. میژووی نه‌ده‌یی کوردی ۵/۳۴۳ - ۳۴۷.

حه‌سه‌ن کوردی نامیدی (۲۷۲)

ماموستا شیخ حه‌سه‌نی کوردی خه‌لکی (نامیدی)یه، سه‌ره‌تای سالی ۱۰۳۱ک - ۱۶۲۱ز چوویته (دیمشق)، له قوتابخانه‌ی (دار الحدیث) دهرسی داوه، شاره‌زا بووه له زانسته‌کانی نابنی و نه‌قلتی، له ۱۰۴۸ک - ۱۶۳۸ز کۆچی دوایی کرد، کتیه‌کانی هه‌موو کردنه وه‌صیعت له‌سه‌ر قوتاییانی (دیمشق).

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الكورد ۱/ ۱۷۵.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۵۵۵.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱/ ۱۸۵.

۴. خلاصة الأثر ۲/ ۷۸.

۵. معجم أعلام الكورد ۲۲۰.

حه‌سه‌ن محه‌مه‌د نیبراهیم هه‌ولیری (۲۷۳)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری محه‌مه‌دی، کوری نیبراهیمی هه‌ولیرییه، له (دیمشق) دابه‌زیوه زانیه‌کی نه‌حو‌زان و شاعیر بووه، له ریتزمانی عه‌ره‌یی شاره‌زا بووه، سالی ۱۶۶۹ک - ۱۲۷۰ز له (دیمشق) کۆچی دوایی کردوووه.

سه‌رچاوه: معجم أعلام الكورد ۲۱۴.

حه‌سه‌ن محه‌مه‌د به‌رزنجی (۲۷۴)

ناوی حه‌سه‌نه، کوری محه‌مه‌دی، کوری عه‌لی، کوری بابا ره‌سولی گله‌زه‌رده‌یه، له گوندی (نۆدی)ی شاربازیری هاتووته‌دنیا، دهرسی له لای مه‌لا محه‌مه‌د وه‌سیم و مه‌لا جامی چۆری خویندوووه، ته‌ریقته‌تی له شیخ نه‌حه‌دی نه‌حسانی له (به‌غدا) وه‌رگرتوووه، له

رینگای (شام) چوووته سهفهری جهج، سالتی ۱۱۷۲ك - ۱۷۵۸ز کۆچی دوابی کردووو. نهو کتیبانهی داناون: رسائل القلوب، إزالة الوهم والإلتباس وإزاحة الوسواس عن بعض الناس.

سهرچاوه کان:

۱. بوژاندنهوهی میژوووی زانایانی کورد ۴ / ۱۱۶.
۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۵۹ - ۱۶۳.
۳. هدية العارفين ۵ / ۲۹۹.
۴. معجم المؤلفين ۳ / ۲۸۶ - ۲۹۱.
۵. إيضاح المكنون ۳ / ۶۵.
۶. معجم أعلام الكورد ۲۱۳.

حهسهن محهمهد زیناری (۳۷۵)

ناوی ههسهنه، کوری محهمهد، عهشیرهتی (زیناری)یه، زانایهکی وردبین و زهین تیژ بووه، له چهرخه دهی کۆچی ژیاوه، ماموستا نهبو به کری (مصنف) (وضوح)ی شهرحی (محرر)ی له سهرداواوی نهو زاته داناوو. (زیناری) حاشیهی له سهرداواوی (رساله الإستعارات)ی عیصامه دینی نهسفهرائینی ههیه، نووسهکی دهستنووسی (نهجهد مراد محهمهد شیره الله)مان له لایه، سالتی ۱۱۱۶ك - ۱۷۰۴ز له گوندی (سورداش)ی نووسیهوه.

سهرچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ۱ / ۱۹۰.

حهسهن محهمهد عبدالرحمان ههولیری (۳۷۶)

ناوی ههسهنه، کوری محهمهدی، کوری عبدالرحمانی، کوری عهلی، کوری بهره کاتی، کوری نهبو فهورایسی ههولیرییه، له مانگی مهلوودی سالتی ۵۰۸ك - ۱۱۱۴ز له (دیمشق) هاتووته دنیا، دهرسی فهرموودهی له (میسر) داوه، زانایانی نهو سهردهمی زۆر له خزمهتیان خویندوووه، له وانه: نیسماعیل نیراهیم حاکم.

سهرچاوه كان:

۱. الدرر الكامنة ۲/۳۷.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۵۳.

حسهن محه مهلا عوبه يدي (۲۷۷)

ناوي حسهنه، كوري محه مهدي، كوري ره حيمه، له ده وروبهري سالي ۱۳۳۰ك - ۱۹۱۲ز له گوندي (نه بو عوبه يده) هاتووته دنيا، له لايه ن چهنده ماموستايان خويندنه كه ي برده سهر، نه مجا چووه لاي مهلا بابا ره سولي ماموستاي خوي يارمه تي ده دا له دهرسدانه وه، دواي كوچي دوايي بابا ره سول مهلا حسهن بووه جيگري، كاروباري قوتابخانه كه به و سپي درا، له ده وروبهري سالي ۱۳۷۰ك - ۱۹۵۰ز كوچي دوايي كرد.

سهرچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۶۹ - ۱۷۰.

حسهن محه مهلا گوراني (۲۷۸)

ناوي حسهنه، كوري محه مهدي، كوري نيبراهيمه، نازناوي (نه بو عهلي) يه، گوراني بووه، له لاي شيخ نه بو حاميدي نه سفهرائيني خويندووه، له (نه هواز) كرايه قازي، چهنده سال له وئ دهرسي داوه، له ده وري سالي ۱۷۰۵ك چوويته (ديمشق)، ماموستا نه بو به كر مهلا جامي له جيگاي خوي له قوتابخانه ي (سهليميه) دايناوه به (مدرس)، سالي ۱۰۷۸ك له مزگهوتي (نه مهوي) دهرسي داوه، ماموستا زانايه كي شهرع زان و فهرمووده ناس و به دين و روو له خوا بووه، نوسخه كي قورناني پيروزي به ده ستي خوي نووسيته وه، چهنده كه رامه تي لسي ده گيړنه وه، سالي ۱۰۷۸ك - ۱۶۶۷ز له (نه درنه) كوچي دوايي كرد.

نه و كتيبانه ي داناون: شهرحي (به هائيه) له ديمشق دايناوه، ته فسري سوره تي

(مطففين)، شهرحي قه طر.

سهرچاوه كان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۵۳ - ۱۵۵.

۲. تاریخ مشاهیر الكورد ۱/۲۰۷ - ۲۰۸.

۳. خلاصة الأثر ۲/ ۶۱۲ - ۶۴.

۴. طبقات الفقهاء ۱۰۹.

۵. معجم المؤلفين ۳/۲۷۴.

۶. معجم أعلام الكورد ۲۱۴ - ۲۱۵.

حهسه ن محهمهد کوردی (۲۷۹)

ناوی حهسه نه، کوردی محهمهدی، کوردی خلهی ههولتیری یه، نازناوی (نه بو عهلی) یه، سالی ۵۵۳ ک خهریکی خویندنی فهرمووده بوو، چوویتته (به غدا) لهوی نیشته جی بووه، مهزه بهی شافعی بووه، زانابه کی شرع زان بووه، قازی به غدا حسین عهلی شاره زوری به جیگری خوی داناوه له قازیاتی به غدا، له ۵۵۸ ک - ۱۱۶۳ ز له به غدا کۆچی دواپی کرد، له گۆرستانی (باب نه بروه) به خاک سپردرا.

سه رچاوه کان:

۱. تاریخ آرییل ۱/۱۷۲.

۲. معجم أعلام الكورد ۲۰۷.

حهسه ن محهمهد نابینا (۲۸۰)

ناوی حهسه نه، کوردی محهمهدی، کوردی نه جههدی، کوردی نه جای ههولتیری یه نازناوی عیزه دین بووه، سالی ۵۸۶ ک - ۱۱۹۰ ز له شاری (نوصه بین) هاتوته دنیا، ههرچهنده له چاوان نابینا بووه، به لام له زانیاری عهری و شاعر دهست دریتز بووه، له شاری (دیمشق) داده نیشت هاتوچوی کسی نه ده کرد، ته نیا خهریکی دهرس دانه وه بوو، نیسلام و جوله که و دیان و ناینه کانی تر بی جیاوازی له لایان ده خویتند.

ماموستا بیرورای شیعه کانی له میشکی چه سپابوو، بویه به ناشکرایی دهنگی بهرز ده کرده وه به گهروهی نیمامی عهلی له سه ر نیمامی نه بویه کر (خوا لیتان رازی بی)، ههروه ها - وه کو نه بو عهلاهی مهعیرری - له دینداری به چاکه باسی ناکهن، ههنده شیعی

ناشرینی داناون، نووسینهوهیان به باش نازانم، له بهرواری ۱۹۶۰ ک - ۱۹۶۱ ز کۆچی دواپی کرد، لهو رۆژه داوای برنج به شیر کرد، که خواردی، نایهتی ألا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير (المالك / ۱۴) ی خویندهوه به کسهر گیانی دهرجوو.
سهرچاوه کان:

۱. الأعلام ۲ / ۲۳۲ - ۲۳۳.
۲. البداية والنهاية ۱۳ / ۲۳۸ - ۲۳۹.
۳. شذرات الذهب ۵ / ۳۰۱. بهلام لهوی به حوسین ناسراوه.
۴. فوات الوفيات ۱ / ۳۶۲ - ۳۶۵.
۵. أربيل في مختلف العصور ۹۲.
۶. مشاهير الكورد ۱۷۰.
۷. سير أعلام النبلاء ۱۳ / ۳۹۸.
۸. بغية الوعاة ۱ / ۵۱۸.
۹. معجم أعلام الكورد ۲۱۵.

حهسهن محهمهد نهقشبهندی (۲۸۱)

ناوی ههسهنه، کوری محهمهدی، کوری ههسهنی، کوری محهمهدی حیسامه دینی نهقشبهندی یه، له (ئهسته مبول) دابهزیوه، شهرحی شه مائیلی تورمزی کردووه به زمانی تورکی ده باره ی رهوشت و خوی پیغمبهه (د.خ)، سهره تابه کی به (الحمد لله حق حمده...) دهست بی دهکات، سالی ۱۲۸۲ ک - ۱۸۶۵ ز کۆچی دواپی کرد.
سهرچاوه کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۵۶.
۲. هدية العارفين ۵ / ۳۰۲.
۳. إيضاح المكنون ۲ / ۵۴.
۴. معجم أعلام الكورد ۲۱۲.

۵. معجم المؤلفین ۳ / ۲۸۱.

حهسه ن محهمهد نۆدهیی (۲۸۲)

ناوی حهسه نه، کوری شیخ محهمهدی نۆدهیه، سالی ۱۰۸۶ ک - ۱۶۷۵ ز له گوندی (نۆدی) هاتووته دنیا، زاته کی هوشیار و پیروز بووه، له تفسیر و ئوصول و عقاید و مهنتیق و شریعت و نهحو و صرف شارهزا بووه، خهلیفه ی شیخ عبداللهی (سویری) بووه، دهرسی له خزمهت شیخ محهمهد وهسیم و مهلا جامی و مهلا عبدالکریمی نه بوه کری (مصنف) خویندوووه، قورنانی پیروزی هه موو له بهر بووه، بۆیه ناوئراوه به: (حافظ)، وه به خهتی خۆی نووسیتیه وه، (شیخ حهسه ن) سه فه ری حه جی کرد، چووه زیاره تی مه دینه ی پیروز، سه ردانی (شام) ی کرد، له گه ل زانایه کانی نه وی کۆبووه، له ۱۱۸۵ ک - ۱۷۷۱ ز کۆچی دوا یی کرد، له سه ر جیا ی گله زه رده بورجی نه ستیره ناسی دروست کردبوو.

سه رچاره کان:

۱. بوژاندنه وه ی میژووی زانایانی کورد ۷/۱۱۳.

۲. بنه ماله ی زانیاریان ۳۲۸ - ۳۳۰.

۳. تاریخ السلیمانیه ۲۴۵.

حهسه ن موسا بانه یی (۲۸۳)

ناوی حهسه نه، کوری موسایه، خه لکی گوندی (زه ربه نه) سه ر به (بانه) ی ئیرانه، مامۆستایه کی مه زنی کورده، سو فییه کی مه زه هب شافیعی بووه، چو ویته (شام) له دیمشق دابه زیوه، له قوتابخانه ی (سوله یمانیه) دهرسی داوه.

چه ند دانراوی هه یه، له وانه:

۱. الكتاب الأوضح في شرح التصريف العزي.

۲. شرح رسالة الشيخ رسلان.

۳. شرح مواقع النجوم للشيخ محي الدين.

۴. شرح الحکم للشیخ محی الدین.
۵. قواعد الإعلال: حاشیه لهسه تهسریفی زهنجانی.
۶. حاشیه: لهسه رهقائیدی قیرهوانی.
۷. الرسالة الظرفية: محی الدین سولهیمان سولی شهرحی کردووه، ههروهها مههمود ئیراهیم له ۱۲۱۵ك شهرحی لهسه نووسیوه.
۸. شهرحی عهوامیلی جورجانی: سههتهتایه کهی به (أما بعد، فيقول العبد الحقير المحتاج إلى ربه الغني: حسن بن موسى الزردبيني، لما لم يكن في النحو...) دهست پی دهکات.
- سالی ۱۱۴۸ك - ۱۷۳۵ز کۆچی دواپی کرد، کورینکی ههبوو ناو عبدالرحمان له مهودوا به یارمهتی خوا باسی دهکهین.

سهچاره کان:

۱. معجم المؤلفين ۳ / ۲۹۷.
۲. سلك الدرر ۲ / ۳۵ - ۳۶.
۳. معجم أعلام الكورد ۲۱۶.
۴. الأعلام ۲ / ۲۳۹ / ۶ / ۷۵.

حهسن هیدایة الله چۆری (ئه بوبه کری مصنف) (۲۸۴)

ناوی ههسه نه، ناسراوه به محهمد ههسن، نازناوی (ئه بوبه کر) ه، ناوده بردی به (مصنف) کوری هدایه الله، کوری سهید بیدایهتی، کوری یوسف جانی، کوری یه عقوب جانه، له نهتهوی بایهزید محهمد زاهیده که ناوبراوه به (پیرخدری شاهۆ) سالی ۹۰۹ك - ۱۵۰۳ز هاتوته دنیا.

زانایه کی پایه برز و به توانا بووه، له شهریعت دهستی بالآ بووه، له زانستی دهروونی و تهسهووف شارهزا بووه، زۆر به دین بووه، له دنیا خۆی تۆراندرهوه، روو له خوا بووه، دهلین: چهندجار به خزمهت ههزهرهتی خدری زینده گهیشته، سهفهری کردیه

بۆ (میسر) و (حیجاز) ماوهك له (مه‌دینه)ی بیروژ مایته‌وه، پاشان گه‌رایته‌وه (کوردستان)، سالی ۹۴۷ك له قوتابخانه‌ی (کابل) له ئێران ده‌رسی داوه، هه‌روه‌ها له مزگه‌وتی (سۆری (مه‌ریوان) ماوه‌ی هه‌ژده‌ سال ده‌رسی داوه، هه‌ر له‌وی کتییی (وضوح)ی دانا، سالی ۹۶۵ك - ۱۵۵۷ز چووه‌ گوندی (وشکین) ماوه‌ك له‌وی بوو، باری کرد چووه‌ (چۆر)، له‌وی ماوه تا سالی ۱۰۱۴ك - ۱۶۰۵ز کۆچی دوایی کرد.

دانراوه‌کانی:

۱. وضوح: شهرحی (محرر)ی نیمامی رافیعی یه، له مه‌زه‌به‌ی شافیعی، چوار به‌رگه، له مزگه‌وتی (سۆری مه‌ریوانی نووسیوه، به راستی کتیه‌کی نایاب و به‌ نرخه، له شیوه‌ی توحفه و نیه‌ایه و موغنی موحتاجه، به‌شیکێ کۆییمان له لایه، له‌سه‌ر خه‌تی نه‌همه‌دی کوری حوسین وه‌رگه‌راوه، سالی ۱۰۶۴ك نووسییه‌وه.
۲. طبقات الشافیعی: میژووه، سالی ۱۳۵۶ك - ۱۹۳۷ز له به‌غدا چاپ کرا.
۳. سراج الطریق: ته‌سه‌ووفه، به زمانی فارسی.
۴. ریاض الخلود: فارسی یه ده‌رباره‌ی ته‌سه‌ووف.
۵. نافتاب: هۆنراوه‌یه، فارسی یه ده‌رباره‌ی پارانه‌وه.
۶. رساله‌ الوضع.
۷. چه‌ند شیعری کوردی: محمه‌د عه‌لی قه‌ره‌داغی له که‌شکۆلی نه‌ده‌بی کوردی ۴/۵۹ - ۶۹ به‌شیکێ به‌لاو کردیته‌وه.

عبدالرحمان ناسری له مه‌نحی مامۆستا ده‌لی:

به‌هۆی مو‌سه‌نیف له خاکی چۆرا   جه‌هل و نه‌زانی چاره‌ی هه‌لچۆرا
گه‌لێك غافل بی له زانای وه‌ك تو   له‌به‌ر بی روشتی سه‌رمایه‌ی دۆرا

* * * *

زانای به‌ناوبانگ نه‌بوه‌ کری چۆری   هه‌زار ره‌حه‌تی هه‌ق بی له گۆری
به‌ ده‌رس و تالیف نه‌شری عیلم و دین   ره‌نگ و رواله‌تی ولاتی گۆری

کوره‌کانی:

۱. محمده: بایری سه‌یده‌کانی چناره‌ی دهر به‌ندیخان و سه‌یده‌کانی که‌سنه‌زانی لای (سه‌قز) ۵.

۲. عبدالغفار: سالی ۱۰۲۵ ک - ۱۶۱۶ ز له (مه‌دینه) ی پروژ حاشیه‌ی به‌یزاوی و سه‌عدی چه‌له‌بی و شهر حی گولستان و حافزی شیرازی نووسیه‌وه.

۳. عبدالکریم: له مه‌ودوا به‌تایه‌ت باسی ده‌که‌ین - إن شاء الله -.

۴. یوسف جان: إعلال التصریفی داناوه، سه‌ره‌تایه‌که‌ی به (أما بعد: فما زال اشتغال المشتغلین علی) ده‌ست بی ده‌کات، هه‌روه‌ها (مختصر تکملة التصریف) ی شیخ نیراهیمی شارانی هه‌یه.

۵. مه‌مود جان، نه‌ویش کورینکی هه‌بووه ناو (جامی) سالی ۱۰۵۸ ک - ۱۶۴۸ ز له شاری حه‌ریر (چه‌غمینی) نووسیه‌وه، کوری ویش عبدالغفوره. سه‌رچاوه‌کان:

۱. الأعلام ۲/۴۶ / ۶/۹۷.

۲. كشف الظنون ۲/۱۶۱۳.

۳. طبقات الشافعية / بيشه‌کی.

۴. الشيخ معروف النودهی ۱۲ - ۱۴.

۵. هدية العارفين ۲/۲۶۰.

۶. مشاهير الكورد ۸۲ - ۸۳.

۷. خلاصة الأثر ۱/۱۱۰.

۸. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۰/۱۵۶ - ۱۵۹ - ۲۱۵.

۹. معجم المؤلفين ۳/۷۷.

۱۰. به‌مه‌اله‌ی زانیاران ۴۹۶ - ۵۰۱ - ۶۰۵ - ۶۰۷.

۱۱. معجم أعلام الكورد ۲۸.

۱۲. ژیناوهری زانایانی کورد ۷۵ - ۸۴.
۱۳. کۆنگره‌ی زانایانی کورد ۱۵۷ - ۱۹۵.
۱۴. کهشکۆلتی کهله‌پوری نه‌ده‌یی کوردی ۴ / ۵۹ - ۶۹.
۱۵. بوژاندنه‌وه ۱/۲۰۹، ۲۱۵، ۳۴۲، ۳۴۱، ۲۱۵، ۱/۲۰۹، ۲/۲۱۱، ۲۱۵، ۳/۲۰۴ - ۲۰۹، ۴/۲۵۸ - ۲۵۹، ۵/۶۵، ۶/۳۴ - ۳۹.

حوسین ئیبراهیم هوزبانی (۲۸۵)

ناوی حوسینه، کورێ ئیبراهیمی، کورێ حوسینه، عه‌شره‌تی (هوزبانی)یه، نازناوی نه‌بو عبداللهیه، سالی ۵۶۸هـ - ۱۱۷۲ز له (هه‌ولێر) هاتووته دنیا، زانایه‌کی دیاربوو، له رێزمانی عه‌ره‌بی شاره‌زابوو، له‌سه‌ر مه‌زه‌به‌ی شافعی بوو، له ۶۵۶هـ - ۱۲۵۸ز کۆچی دوا‌یی کرد، له گۆرستانی سۆفیه‌کان له (دیمشق) به خاک سپێدرای.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. سیر أعلام النبلاء ۱۳ / ۳۹۹.
۲. طبقات الشافعية ۱ / ۱۴۳.
۳. بغية الوعاة ۱/۵۲۸.
۴. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۷۱.
۵. الإكليل في محاسن أربيل ۸۱ - ۸۲ - ۱۳۶.
۶. مشاهير الكورد ۱۸۱.
۷. شذرات الذهب ۵ / ۲۷۴ - ۲۷۵.
۸. معجم أعلام الكورد ۲۲۵.

حوسین نه‌حمه‌د حوسین جزیری (۲۸۶)

ناوی حوسینه، کورێ نه‌حمه‌دی کورێ حوسینی جزیرییه، له ۹۹۷هـ - ۱۵۸۸ز له (حه‌له‌ب) هاتووته دنیا، شاعیر و نووسه‌ر بوو، دیوانی شیعرێ هه‌یه، باسی

باوك و بایرانی دهکات، که شیرانی ناو لانهی جزیره بووینه، له ۱۰۳۳ ک - ۱۶۲۳ ز له (حهما) کۆچی دوایی کردیه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۲۲۵.
۲. مشاهیر الكورد ۱۸۰.
۳. إيضاح المكنون ۱/۴۸۴.
۴. خلاصة الأثر ۲ / ۸۱ - ۸۴.
۵. الأعلام ۲/۱۱۲.

حوسین نه‌حمده عبدالله جزیری (۲۸۷)

ناوی حوسینه، کوری نه‌حمدهی، کوری عبداللهی جزیره‌ی بۆتانه، مه‌زه‌به‌ی شافیعی بووه، نه‌دیب و شاعیر بووه، له ۱۰۵۲ ز کۆچی دوایی کردوووه دیوانی شیعری هه‌به (مصباح الزمان) ی داناوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. إيضاح المكنون ۴/۴۹۲.
۲. هدية العارفين ۵/۳۰۹.
۳. معجم المؤلفين ۳/۳۱۲.

حوسین نه‌سپینداره‌یی (۲۸۸)

مامۆستا حوسینی نه‌سپینداره، مه‌لایه‌کی چاک و زیره‌ک و به‌دین بووه، ماوه‌ک له کوردستانی عێراقی خوتیند، دوایی چوووه (ئێران) ماوه‌کی له (مه‌هاباد) خوتیند، پاشان گه‌راوه (عێراق) چوووه (نه‌تروش) لای مه‌لا نه‌حمده نه‌فه‌ندی خوتیند، تا کۆتایی پێ هینا و نیجازه‌ی وه‌رگرت.

بووه مه‌لا، له (ئه‌سپینداره)، ده‌ستی کرد به‌ده‌رسدانه‌وه و جیه‌جی‌ کردنی کاروباری نایینی، چه‌ندان مه‌لای بی‌گه‌یاندن، پیاوانی نایینی ته‌ریقه‌تی خو‌ش ده‌ویستن، سالی ۱۹۶۳ز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌گوندی (زاوینه)ی نزیک (ده‌وک) به‌خاک سپێردرا. سەرچاوه: إسهام علماء كردستان العراق في الثقافة الإسلامية ۲۵.

حوسین ئیسماعیل گۆره‌زی (۲۸۹)

ناوی حوسینه، ناسراوه به‌مه‌لا شیخ حوسینی سورچی، خه‌لکی گوندی (گۆره‌زه)، له‌و شوێنانه مه‌لا بووه و ده‌رسی فه‌قیانی داوه: (بجیل) و (دۆبه) و (گه‌ویلان) و (شه‌ره‌فونا) و (به‌ردین) و (سورسوره) و (باشوور) و (قه‌راسنج) و (به‌رازان)، وه‌هر له‌ویش کۆچی دوا‌یی کرد.

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا ئیسماعیلی سوسه‌یی، مه‌لا مصطفا‌ی ناشوکانی (مامم)، مه‌لا عبدالله ی به‌حرکه‌یی (باجم)، مه‌لا محهمه‌دی باشوری، مه‌لا طاها‌ی کۆری، مه‌لا یاسینی کۆری، مه‌لا عبدالله ی بی‌راوه‌ی.

کۆره‌کانی: مامۆستا شیخ حوسین دوو کۆری هه‌بوون:

۱. عبدالرحمان: سالی ۱۹۱۰ز هاته‌دنیا.

۲. مه‌لا محهمه‌د نه‌زیر: سالی ۱۹۱۴ز هاته‌دنیا، نه‌ویش چه‌ند کۆری هه‌نه، له‌وانه

یه‌کیان مه‌لایه، شیخ حوسین به‌ناو باپیری کرایه.

سەرچاوه: نامه‌ی مه‌لا حه‌یده‌ر ئافریانی سورچی.

حوسین بایه‌زید به‌رزنجی (۲۹۰)

ناوی حوسینه، کۆری بایه‌زیدی، کۆری ئیسماعیلی، کۆری شیخ بابا ره‌سوله، له‌ ده‌وری سالی ۱۲۰۰ک - ۱۷۸۵ز هاتووته‌دنیا، زانیایه‌کی مه‌زن بووه، له‌به‌ر زی‌ره‌کی به‌ (ئه‌له‌عی) ناوبانگی ده‌رکردبوو، مامۆستا باپیره‌ گه‌وره‌ی سه‌یده‌کانی گوندی (خیه‌وته‌یه)، نزیک (بازیان) چه‌ند دانراوی هه‌یه، مه‌لایان بو‌شتی ئالتۆز و عاسی هانا‌یان ده‌برده به‌ر نه‌و، له‌ ده‌وروبه‌ری ۱۲۵۰ک - ۱۸۳۴ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاره: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۷۳ - ۱۷۴.

حوسین پیروتی پسه‌کندی (۲۹۱)

ناوی حوسینه، کوری پیروتی خه‌لیفه‌ی کاک نه‌همدی شیخه، سالی ۱۲۸۲ک - ۱۸۶۵ز له گوندی (پسه‌کنند) هاتووته‌دنیا.

له شاری (سلیمانی) ده‌ستی کرد به خویندن، ماوه‌ک له لای کاک نه‌همدی شیخ بوو، پاشان له قوناغی موسته‌عیدی جووه لای مه‌لا عبدالرحمانی یتجوینی له مزگه‌وتی نه‌قیب، ماوه له‌وی تا نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، گه‌راوه (سلیمانی) له مزگه‌وتی (سه‌رشه‌قام) کرا (مدرس)، ده‌ستی کرد به دهرسدانه‌وی فه‌قیان، له‌وانه شیخ عومه‌ری قه‌رده‌اغی بوو (جمع الجوامع)ی له‌لا ده‌خویندن، ماموستا چهند حاشیه‌ی هه‌نه له‌سه‌ر ئاداب و مه‌نتیق، دوا ته‌مه‌نی کرا (مدرس) له مزگه‌ومتی گه‌وره‌ی (سلیمانی)، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر دهرسدانه‌وه و کاروباری مه‌لایه‌تی، تا له ۲۸ی مانگی ذي القعدة‌ی سالی ۱۳۶۷ک - ۱۹۴۸ز کۆچی دوا‌یی کرد، مه‌لا عبدالسلامی کوری جینگری بوو.

سه‌رچاره‌کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۶۷ - ۱۶۸.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۴۵۶ - ۴۵۸.

۳. اعلام کورد العراق ۲۵۱ - ۲۵۲.

حوسین جه‌عفه‌ر (سه‌لماسی) (۲۹۲)

ناوی حوسینه، نازناوی نه‌بو عبدالله‌ی، کوری جه‌عفه‌ری کوری محه‌مه‌دی، کوری جه‌عفه‌ری، کوری داودی کوری حه‌سه‌نه، خه‌لکی (سه‌لماسه)، دهرسی له خزمه‌ت داره‌قوطني فه‌رمووده‌ناس و چهند زانیانی تر خویندوو، زاته‌کی پروایکراو و روو له چاکه بووه، دنیا‌داری نه‌کردوو، له مانگی جیمادی به‌که‌م، سالی ۴۴۶ک - ۱۰۵۴ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌چاره کان:

۱. البداية والنهاية ۱۲/۷۰.
۲. الأنساب ۳/۲۹۸ - ۲۹۹.

حوسین حوزنی موکریانی (۲۹۲)

ناوی حوسینه، کوری عبداللطیفه، کوری ئیسماعیلی کوری له تیفه، نازناوی (حوزنی) یه، (بیژهن) و (داماو) یشی ده‌نوسی، سالی ۱۳۰۴ ک - ۱۸۸۶ ز له (سابلاغ) هاتووته دنیا، زمان زان و میژووناس بووه، عه‌ره‌یی و تورکی و فارسی و ئه‌فغانی و هیندی و رووسی ده‌زانی، ده‌وری بیست کتیی کوردی داناوه، جگه له گۆقارو رۆژنامه کان، له ۲۰/۹/۱۹۴۷ ز له به‌غدا کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌چاره کان:

۱. معجم أعلام الكورد ۲۳۴.
۲. أعلام كورد العراق ۲۵۳ - ۲۵۸.

حوسین خضر (باغلوچه) (۲۹۴)

ناوی حوسینه، کوری سه‌ید خضره، سالی ۱۸۹۴ ز هاتووته دنیا، زانیه‌کی ناسراو بوو، زیره‌ک بوو، له زانسته کان ئاگادار بوو، له‌لای مه‌لا عبدالله‌ی وه‌لزی ده‌ستی کرد به‌خویندن، پاشان چووه لای شیخ عومهری قه‌ره‌داغی، ماوه له خزمه‌تی تاییجازه‌ی وه‌رگرت، له ناوچه‌ی (بوکان) و گونده‌کانی (باغلوچه) و (کانیه‌ره‌ش) مه‌لا و (مدرس) بوو، ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا، زمان ره‌وان بوو، له کۆبوونه‌وان نامۆزگاری خه‌لکانی ده‌کرد، سالی ۱۹۴۶ ز له (باغلوچه) کۆچی دوا‌یی کرد، نامیلکه‌کی دناوه له‌بابه‌ت (فه‌رائیز).

سه‌چاره: تاریخ فرهنگ و ادب مکریان ۳۷۵ - ۳۷۶.

حوسین داود شاره‌زوری (۲۹۵)

ناوی حوسینه، کوری داودی، کوری حه‌سه‌نه، نازناوی (نه‌بو عبدالله)یه، خه‌لکی (شاره‌زور)ه، سالی ۱۶۸۴ک - ۱۲۸۵ز نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی به ئین ره‌شید داوه له شاری (دیمشق).

سه‌رچاوه: درة الحجال في أسماء الرجال ۱ / ۲۴۳.

حوسین ده‌شتیوی (۲۹۶)

مامۆستا حوسینی ده‌شتیوی زانایه‌کی چاک و دلپاک و راستگۆ و راست کردار و ره‌فتار بووه، ده‌وری سالی ۱۳۳۵ک - ۱۹۱۶ز له گوندی (ده‌شتیوی)ی سه‌ر به قه‌زای (پشده‌ر) هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به خویندن له چهند قوتابجنانان سو‌رو گه‌ری دا، دوایی چووه خزمه‌ت مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) له (بیاره) ماوه‌ک مه‌تیقی له خزمه‌ت خویند، پاشان گه‌راوه ناوجه‌ی خویان، کۆتایی به خویندن هینا، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، پش نوێژ و ووتارخوین بووه له (پشده‌ر) و (رانیه) و (کۆیه)، دوایی هاته شاری (سلیمانی)، به‌رده‌وام بو له‌سه‌ر خزمه‌تی ئابیی پی‌روژ و ده‌رسدانه‌وی فه‌قیان، سالی ۱۴۰۰ک - ۱۹۷۹ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۷۸.

حوسین سه‌عد دیاربه‌کری (۲۹۷)

ناوی حوسینه، کوری سه‌عدی، کوری حوسینی، کوری محهمه‌دی (نامه‌دی)یه، له (دیاربه‌کر) له دایکبووه، رێزمان زان و شاعیر و نووسه‌ر بووه، بۆ خویندن چووه (به‌غدا) پاشان چووه (شام) دوایی چووه (ئه‌صفه‌هان)، له‌وی ماوه، تا سالی ۱۴۴۴ک - ۱۰۵۲ز کۆچی دوایی کرد، له‌وی به‌ خاک سپێردرا مامۆستا دانراوی زۆرن.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. معجم المؤلفين ۱۰ / ۴.

۲. بغية الوعاة ۱ / ۵۳۳.

۳. أنباء الرواة ۱/۳۲۳.

۴. الأعلام ۱/۱۸ / ۲/۲۵۷.

۵. معجم أعلام الكورد ۲۸۸.

حوسین سهعدی (مفسر) (۳۹۸)

ناوی حوسینه، کوری شیخ سهعدی، کوری فهیزوالله یه، عهشیره تی (بلباسه)

سالی ۱۸۸۸ز هاتوته دنیا.

خویندنی: قوناغه کانی خویندنی لهه شویتانه بردهسه (کویه)، (خوشناوه تی)،

(سکتان)، پاشان هاته مهدرهسه قهلات له ههولیر، له لای مهلا نه بوبه کر نه فهندی کچک

مهلا ماوه تا ئیجازه ی مهلا یه تی وه رگرت.

مهلا یه تی: سالی ۱۹۱۳ز بووه مهلا له گوندی (قه پلان)، دوایی چووه

(خورمه له)، ماوهک له (سیاو) بوو، ماوهک له (سوریزه)، سالی ۱۹۳۰ چووه

(دووگر تکان)، سالی ۱۹۴۷ز دهشتی به جیهیشت، هاته (ههولیر) له مزگهوتی حاجی

داود نیستا ناسراوه به: (مزگهوتی بازار) بووه مهلا، دوایی چووه مزگهوتی حاجی

مهولوود ناسراوه به: (مزگهوتی ناونه جاران)، سالی ۱۹۷۱ز خانه نشین کرا، له

۱۱/۱۲/۱۹۸۳ کۆچی دوایی کرد.

به ره مه کانی:

۱. ژیانی نینسان تهفسیری قورنان، سالی ۱۹۳۰ز تهواوی کردوه.

۲. تهرجومه ی قهسیده ی بوردیه به کوردی، له ۱۹۴۴ز چاپ کرا.

۳. تهرجومه ی بهشیک له فهرمووده کانی پیغمبه ر (د.خ) له ۱۹۴۹ز تهواوی کرد.

۴. حقائق الخيام: شهرحی چوارینه کانی عومه ر خیامه به عه ره بی.

۵. هۆنراوه ی کرین و فرۆتن له سه ر مه زه به بی نیمامی شافیعی.

۶. هۆنراوه ی (تهذیب المنطق).

۷. شهرحی (ذات الشفا) به کوردی.

۸. تهرجومه‌ی (لوائح) له فارسی بو کوردی.

۹. منهج الحقیقه.

۱۰. البلاغه.

کورپه‌کانی: (به‌شیر) نه‌فه‌ندی: پارێزهره‌ چه‌ند کتیبانی باوکی له چاپداوه، (مه‌لا طاهیر): ماوه‌ک مه‌لا بوو له (پهرپیتان) ئیستا له ماله‌وه نه‌خۆشه. سهرچاره: ژبانی ئینسان ته‌فسیری قورئان / پێشه‌کی. **حوسین شه‌روین جه‌لالی (۲۹۹)**

ناوی حوسینه، کورپه‌ شه‌روینی، کورپه‌ نه‌بویشری جه‌لالی یه، زانایه‌کی شه‌رع زان بووه له مه‌زه‌به‌ی شافعی، له (موصل) و (حه‌له‌ب) ده‌رسی داوه، زۆر زیه‌ک و زه‌ین تیز بووه، فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ری (د.خ) له چه‌ند مامۆستایان وه‌رگرتوه، یاقووت حه‌مه‌وی ده‌لی: {ئه‌و زاته‌ براده‌ری خۆم بوو، خه‌لکی گوندی (باکلبا) یه‌ سه‌ر به‌ هه‌ولێر، جه‌لالی عه‌شیره‌ته‌کن له کوردان}، منیش ئه‌و گونده‌م نه‌بیستوه. **سهرچاره‌کان:**

۱. معجم البلدان ۱/۳۲۸.

۲. معجم اعلام الكورد ۲۲۹.

حوسین عبالحه‌مان نوره‌خش (۴۰۰)

ناو و نژادی: ناوی حوسینه، کورپه‌ عبالحه‌مانی، کورپه‌ خه‌لیفه‌ مه‌لا حه‌سه‌نی، کورپه‌ مه‌لا عبداللهی، کورپه‌ مه‌لا سه‌عدی، کورپه‌ مه‌لا موسا گچکه، کورپه‌ مه‌لا موسای گه‌وره، کورپه‌ مه‌لا ئیبراهیمی قازی، کورپه‌ مه‌لا جامی، کورپه‌ شیخ عبدالکریمی، کورپه‌ شیخ نه‌حه‌مدی، کورپه‌ شیخ مه‌لا مه‌هودی، کورپه‌ نوره‌خشی، کورپه‌ مه‌لا محه‌مه‌ده، سالی ۱۳۳۳ک - ۱۹۱۴ز له گوندی (شه‌مۆله‌) ی سه‌ر به‌ (سه‌رده‌شت) هاتووته ژبان. خویندن: له ته‌مه‌نی ده‌ سالیدا له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌ خویندن، سالی ۱۳۴۷ک - ۱۹۲۸ز چووه (سه‌رای) (بوکان)، له‌وی چووه (مه‌ولا ناوا) ی (سه‌قر) لای

مه‌لا صالحی سه‌رته‌که‌لتوویی، له‌وئ چووه (خوردده‌لووک)، دوایی چووه (سه‌قز) دووباره گه‌راوه (سه‌را)، دوایی گه‌راوه (شه‌مۆله) له‌وئ چووه (سووتوو)، له ۱۳۴۸ك - ۱۹۲۹ز چووه (بانه)، نه‌مجاره چووه (ده‌لوجه‌ی) (قه‌رده‌داغ)، ساله‌ك له‌وئ ماوه هاته (قه‌رده‌داغ)، گه‌راوه (شه‌مۆله)، له‌وئ چووه (سیسیری) لای قازی عه‌لی، سالی ۱۳۵۰ك - ۱۹۳۱ز چووه (قالۆی) سابلاغ دوو سال له‌وئ بوو، چووه (بیۆری) سه‌روه، لای كاكه مه‌لای موفتی، ساله‌ك ماوه، چووه (هیزۆ)، پاش ساله‌ك گه‌راوه (بیۆری)، له‌وئ به‌ رینگای (بیۆوه) چووه (سلیمانی)، له‌وئ چووه (قزل رباط)، پاشان گه‌راوه (سلیمانی)، له‌وئ رۆیشت بۆ (پیتجۆین)، له‌وئ بۆ گوندی (کیلو)، دوایی چووه (نزاره)، گه‌راوه (شه‌مۆله)، گه‌راوه (نزار)، گه‌راوه (سه‌را) لای مه‌لا عیصامه‌دینی شه‌فیعی (جمع الجوامع) و (ته‌ذیب) و (مقولات العشرة) و (تشریح) ی خویند، ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: سالی ۱۹۵۱ز بووه مه‌لا، له‌ گوندی (قالۆی)، له‌وئ باری کرد بۆ (سووتوو)، سالی ۱۹۵۲ز چووه (هه‌نداو)، ماوه‌کی زۆر له‌وئ خه‌ریکی مه‌لایه‌تی و ده‌رسدانه‌وه بوو، سالی ۱۹۹۲ز چووه مزگه‌وتی رۆسته‌م به‌گ له (سابلاغ).

سه‌رچاوه: فه‌قی و فه‌قییه‌تی له‌ کوردستان ۲۸۰ - ۲۸۳

حوسین عبدالله حوسین نورمه‌وی (۴۰۱)

ناوی حوسینه، کورپی عبداللهی، کورپی حوسینی، کورپی محمه‌دی، کورپی حوسینی، کورپی محمه‌دی، کورپی شووه‌یخه، خه‌لکی (نورمیه - ورمی) یه، ده‌رسی له (به‌غدا) و (به‌صره) ی خویندوووه، چوویته (میصر) له‌وئ نیشته‌جی بووه، هه‌ر له‌وئ ده‌رسی فه‌رمووده‌ی داوه، سالی ۱۹۶۰ك - ۱۰۶۷ز کۆچی دوایی کردوووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. اللباب ۱/۴۴ - ۴۵.

۲. الأنساب ۱/۱۱۸.

۳. معجم البلدان ۱/۱۵۹.

حوسین عبدالله مه‌مه‌د پشده‌ری (۴۰۲)

ناوی حوسینه، کوری مه‌لا عبداللهی، کوری مه‌لا مه‌مه‌دی، کوری خضره، عه‌شیره‌تی (نوره‌دینی)یه، سالی ۱۸۱۱ز له‌ گوندی (نوره‌دین) نزیك (قه‌لادزی) هاتووته‌دنیا، ماوه‌ك له‌ کوردستانی خویند، پاشان بو‌ پهره‌پتدانی زانیاری پرووی کرده شاری (به‌غدا) لای مه‌مه‌د فهیزی زه‌هاوی ماوه‌ تا ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

ئه‌مجا ماموستا زه‌هاوی کردیه (مدرس) له‌ قوتابخانه‌ی نیمامی ئه‌عزهم، له‌وی ده‌ستی کرد به‌ دهرسدانه‌وه، ناوبانگی مه‌لا چاکی رۆیشت، فه‌قیان له‌ دوررا ده‌هاتنه‌ لای، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر ئه‌و وه‌زعه، تا بیره‌و شنگ و هیزی نه‌ما، کوره‌که‌ی خۆی له‌ جیاتی خۆی دانا.

ناوبراو ناسرابوو به‌ مه‌لایه‌کی چا‌ك و زیره‌ك، مه‌لایه‌ باشه‌کانی به‌غدا له‌و سه‌رده‌می له‌ سه‌رده‌ستی ئه‌و دهرچوون، ئیجازه‌ی پیده‌دان، ده‌ستیکی بالای هه‌بوو له‌ زانسته‌کانی سه‌روه‌ه بو‌ خویندنی بالای مه‌لایان، به‌ تایه‌تی له‌ ئه‌ستیره‌ناسی و (فه‌له‌کیات). به‌شیک له‌وانه‌ی ئیجازه‌ی پیداون: عبدالحمید عیرفانی کانی مشکانی (سنه‌ی، عبدالحمید شیخ طاها شیخ مه‌حمود (سنه‌ی، نه‌عمان نه‌حمده‌ نه‌فندی سالی ۱۲۹۵ك ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

کوچی دوا‌یی: له‌ (۳)ی شه‌هرانی سالی ۱۳۲۲ك - ۱۹۰۵ز کوچی دوا‌یی کرد، مه‌لا مه‌عروفی کوری جینگری بوو: له‌ ۱۸۵۸ز له‌ (به‌غدا) له‌ دایک بووه، له‌ پاش باوکی له‌ مزگه‌وتی نیمامی ئه‌عزهم دهرسی داوه، له‌ ۱۹۲۶ز کوچی دوا‌یی کرد، دوا‌ی وی مه‌لا نامیقی کوری: نه‌ویش له‌ ۱۹۳۱ز کوچی دوا‌یی کرد، دوا‌ی ویش مه‌لا نه‌صره‌تی کوری. دانراوه‌کانی ماموستا حوسین:

۱. شه‌رحی (تشریح الأفلاك) نوسخه‌کی ده‌ستخه‌تی باو‌کم سالی ۱۹۳۵ز له‌ لامانه، به‌ داخه‌وه ئه‌و کتیه‌ نابابه‌ بی‌ وینه، دانراوی ئه‌و زانابه‌ مه‌زنه‌ کورده، تا ئیستا که‌ستیکی نازا و خیره‌خوازی لی‌ هه‌لنه‌که‌وتوووه‌ چایی بکا.

۲. المباحث الشریفة فی مناقب الإمام أبی حنیفة، سالی ۱۲۷۵ک له هۆدهی مهرقهدی نیمامی نهعهزم تهواوی کردوو.
  ۳. التحفة البهیة فی تفسیر بعض الآیات.
  ۴. رسالة فی الحساب.
  ۵. رسالة فی الوضع.
  ۶. رسالة فی المنطق.
  ۷. رسالة فی العروض.
- سهرچاوه کان:

۱. بوژاندنهوهی میژووی زانایانی کورد ۱ / ۳۳۶ - ۳۴۰.
۲. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۷۵ - ۱۷۶.
۳. عنوان المجد ۱۵۰.
۴. أربیل فی مختلف العصور ۱۳۵.
۵. نشر الجواهر والدرر ۱/۳۷۳.
۶. تاریخ مشاهیر کورد ۲/۸۷.
۷. گۆفاری ستاندهر، ژماره ۱۹ - ۲۰، ۲۰۰۷ز

حوسین عبدالعزیز بروجردی (۴۰۲)

ناوی حوسینه، کوری عبدالعزیزی، کوری محهمهده، خه لکی (بروجرد)ه، له رۆژههلاتی کهرمانشا، زانایه کی شهرع زان بووه، دوستی ههژاران بووه، خیرخواز بووه، خراپهی قهدهغه کردوو، یه ک بووه له قوتابیانی شیخ نهبوئیسحافی شیرازی، دهرسی فهرموودهی داوه، سالی ۴۹۶ یا ۴۹۷ک دیواری به سهردا رووخا، له نهجمدا کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۷۳.

حوسین عه‌لی نۆمه‌ریلی (۴۰۴)

ناوی حوسینه، کوری عه‌لی یه، عه‌شیره‌تی (نۆمه‌ریله)، له‌ حوکمرانی سولتان
عبدالحمیدی عوسمانی مامۆستا له‌ قه‌زای (نامیدی) دهرسی داوه، کتیسی (المصغری) داناوه:
هۆنراوه‌ی توحفه‌ی ئیبن حه‌جهره به‌ کورتی، به‌رگی یه‌که‌می له‌ لای سه‌یدا حه‌مدی سه‌له‌ فی
یه، له‌ (سه‌رسه‌نگ) سه‌ره‌تایه‌ که‌ی ده‌لی:

قال مصغر السمي بالحسين
وقد أسمى ما أزيد خاتمة
وما وجدت دون تحفة السري
في رسن الغيبة من بين الوطن
أو بجمهة، أو المقدمة
أعني بذاك أحمد بن حجر

هۆنراوه‌ی تری هه‌یه به‌ناوی (تبر النضر) له‌ په‌راوتیزی کتیسی سه‌ره‌وه‌ی
نووسیه‌وه، له‌ سه‌ره‌تایه‌ که‌ی ده‌لی:

قال محمداً حسين بن العلي
وبعد حمد الله والصلاة
ما كان لي في الشرع نثر بل ولا
من ثمة ذهني ساقني لأنظما
حتى يكون نافعاً في الأجل
نظمته سميت: (تبر النضر)

الملقب المشهور بالعمريل
لما نظرت في مؤلفاتي
نظم، وان في النحو كل حصلا
مختصراً معتبراً منتظماً
لي ولمن أرادته في العاجل
لكونه من خلص ابن حجر

سه‌رچاوه: بلاو کراوه‌کانی سه‌یدا حه‌مدی سه‌له‌فی.

حوسین عه‌لی ته‌فلیسی (۴۰۵)

ناوی حوسینه، کوری عه‌لی یه، خه‌لکی (ته‌فلیس)ه، زانایه‌کی فه‌رائیز زان بووه،
مامۆستا عبدالکریم سه‌معانی ده‌لی: {عه‌لی کوری عبدالله‌ی نه‌نطاک، له‌ شاری (حه‌له‌ب)
دهرسی له‌ لای نه‌و زانایه‌ خویندوووه، منیش له‌و ریگایه‌ زانیاریم وه‌رگرتوووه}، پاش سالی
۱۰۹۱ز کۆچی دوایی کردوووه.

سه‌رچاوه: الأنساب ۱/۴۹۴.

حوسین عه‌لی حصکه‌فی (۴۰۶)

ناوی حوسینه، کوری عه‌لی یه، خه‌لکی (حصن کیفا)یه، مه‌زه‌بی شافیعی بووه، له ۹۳۲ ک - ۱۵۲۵ ز هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی زیره‌ک و به‌توانا بووه، نووسهر و شاعیر بووه، له‌تمه‌نی چوارده‌سالیدا (ته‌صریفی عیززی) کردیته‌هۆنراوه، زانایانی نه‌و سه‌رده‌می په‌سه‌ندیان کردووه، له ۹۷۱ ک - ۱۶۶۳ ز کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۸/۳۵۹.

۲. معجم المؤلفین ۴/۳۱.

۳. كشف الظنون ۱/۳۴.

حوسین عه‌لی دیاربه‌کری (۴۰۷)

ناوی حوسینه، کوری عه‌لی، کوری عبدالله‌ی (دیاربه‌کری)یه، نازناوی (نه‌بو عبدالله)یه، له زانایاری نه‌حو شاره‌زا بووه، سالی ۴۶۶ ک - ۱۰۷۳ ز کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه: بغية الوعاة ۱/۵۶۳.

حوسین عه‌لی شاره‌زوری (۴۰۸)

ناوی حوسینه، کوری عه‌لی، کوری قاسمی شاره‌زوری یه، نازناوی (نه‌بو عبدالله)یه، له (موصل) هاتووته‌دنیا، له (به‌غدا) کرایته‌قازی، ههر له‌وی ده‌رسی فه‌رمووده‌ی داوه، له ۵۵۷ ک - ۱۶۶۲ ز کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۴۶.

۲. الإكليل في محاسن أربيل ۹۰.

۳. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۷۰.

حوسین عه‌لی قزنجی (٤٠٩)

ناوی حوسینه، کورێ عه‌لی، کورێ مه‌مه‌دی قزنجی یه، سالی ١٢٧٨ك - ١٨٦١ز هاتووته‌دنيا، زانایه‌کی مه‌زن و زیره‌ک و به‌ توانا بووه، پاش باوکی ده‌رسی داوه، سالی ١٣٣٥ك - ١٩١٦ز کۆچی دوایی کردووه،
ئه‌و کتیبانه‌ی داناو: مصطلحات علم الحدیث، کتاب فی علم النحو، کتاب فی الحکمه‌ والهیئه.

سه‌رچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ٢/١٤٦ - ١٤٧.

حوسین عه‌لی یه‌زدانیار (٤١٠)

ناوی حوسینه، کورێ عه‌لی، کورێ یه‌زدانیاره، خه‌لکی (ورمی)یه، زانایه‌کی به‌ ده‌سته‌لات بووه، له‌ ته‌سه‌ووف شاره‌زابووه، زانیاری له‌ بابته‌ کرین و فروتن به‌هیز بووه، ناڕه‌زایی ده‌ربه‌ریوه به‌رانبه‌ر هه‌نده‌ قسه‌ی شیخه‌کانی عێراق.
سه‌رچاوه: طبقات الصوفیه ٤٠٦.

حوسین عومه‌ر ناجی (٤١١)

ناوی حوسینه، کورێ عومه‌ره، نازناوی (ناجی)یه، زانایه‌کی مه‌زن بووه، سه‌فه‌ری کرد بو (بروسه)، له‌وێ کرا پیش نوێژ له‌ مزگه‌وتی سولتان (نۆرخان)، مامۆستا قورئانی پیرززی هه‌موو له‌به‌ر بو، شاعیر و هۆشیار بو، سالی ١٠٦٧ك - ١٦٥٦ز له‌ (بروسه) کۆچی دوایی کرد.
سه‌رچاوه: مشاهیر الکورد ١٨٢.

حوسین عومه‌ر نه‌صیبی (٤١٢)

ناوی حوسینه، نازناوی به‌ده‌دینه، کورێ عومه‌ری، کورێ مه‌مه‌ده، خه‌لکی (نوصه‌یینه)، مه‌زه‌به‌ی شافعی بووه، نه‌حو و سه‌رفی له‌ لایه‌ن مه‌لا موسا عیوه‌سی کوردی و چه‌ند زانایانی تر خوێندووه، پاشان چووه‌ شاری (حه‌ما)، له‌وێ کچی شیخ عه‌لوانی

مامۆستای هیتا، زانایه‌کی هۆشیار و شاعیر بووه، سالی ۱۰۰۰ک - ۱۵۹۱ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: شذرات الذهب ۸/۴۴۲.

حوسین کونه‌مشکه‌یی (۴۱۳)

مامۆستا حوسین سالی ۱۹۱۶ز له‌ گوندی کونه‌مشکی (سه‌رده‌شت) هاتوته‌دنیا، به‌ گه‌وره‌یی له‌ ته‌مه‌نی نۆزده‌ سالی‌دا ده‌ستی کرد به‌ خویندن، له‌ گوندانی (باساوه) و (لیو) و (شوئ) گه‌را بو‌ خویندن، هه‌روه‌ها له‌ شارانی (سه‌رده‌شت) و (بانه) و (سابلاغ) له‌ خزمه‌ت نه‌و به‌رێزانه‌ی خویند: مه‌لا عبدالرحمانی سیمیری، مه‌لا مصطه‌فای شوئ، مه‌لا نه‌همه‌دی باساوی، مه‌لا محهمه‌دی باساوی، قازی عه‌لی سه‌رده‌شت، نه‌مجا هاته (هه‌ولیر) له‌ خزمه‌ت مه‌لا نه‌بوه‌کر نه‌فهن‌دی ئیجازه‌ی وه‌رگرت، گه‌راوه (نیران) له‌ گوندانی (کونه‌مشک) و (کوربنا) و (بیوری) خواری مه‌لا بوو ده‌رسی ده‌داوه، سالی ۱۹۹۰ز له‌ (بیوری) کۆچی دوابی کرد، له‌ گۆرستانی (قه‌مه‌ترئ)ی کونه‌مشک به‌ خاک سپردرا.

سه‌رچاوه: فه‌قی و فه‌قیه‌تی له‌ کوردستان ۲۸۴ - ۲۸۵.

حوسین مه‌جدی مه‌هابادی (۴۱۴)

زانای نوکته‌زان و، مه‌جلس ناوه‌دان و، قسه‌خۆش و، شاره‌زا له‌ ته‌فسیر و که‌لام و مه‌نتیق و فه‌لسه‌فه، مامۆستا مه‌جدی سالی ۱۲۶۵ک - ۱۸۴۸ز هاتوته‌دنیا، قورنانی بیروزی خه‌تم کرد، کتێبه‌ سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، پاشان بو‌ په‌رده‌دان به‌ خویندنی، چووه‌ لای مه‌لا چاکی نه‌و سه‌رده‌می مه‌لا عبدالرحمانی نه‌وه‌ی مه‌لا محهمه‌دی (بابی) له‌ (مه‌هاباد)، مامۆستا مه‌جدی زۆربه‌ی قورنانی بیروزی به‌ ته‌فسیره‌وه‌ له‌به‌ر بوو، به‌ درێژایی ته‌مه‌نی ده‌رسی ئابینی له‌ مه‌دره‌سه‌ی سۆری (مه‌هاباد) ده‌داوه.

به‌شیک له‌ فه‌قیه‌کانی: مه‌لا عبدالکریم که‌ندی، مه‌لا صالح ره‌حیمی نه‌غه‌ده‌یی،

مه‌لا سه‌عید ئیبراهیم محهمه‌دی.

ده‌بخوێند، سالی ١٩١٢ز له (غه‌زا)ی روان‌دز به‌شداربوو، سه‌ربازه‌ك بوو له سه‌ربازه‌كاني صیدقی نه‌فه‌ندی.

كۆچی دوایی: سالی ١٩٣٨ز له (داره‌به‌ن) كۆچی دوایی كرد، له گۆرستانی نینوان داره‌به‌ن و ناشۆكان به‌خاك سپێردرا، مامۆستا مامی باوكی نووسه‌ری نه‌و مێژووه‌یه، پاش كۆچی دوایی ته‌نیا دوو كچی له پاش به‌جیما: یه‌كه‌م: نه‌فیه‌سه، خێزانی مه‌لا مه‌سه‌ود مه‌لا نه‌هه‌د ناشۆكاني بوو، دووه‌م: كه‌لثوم، خێزانی مه‌لا خدری شه‌مامه‌ری بوو.

سه‌رچاوه‌كان:

١. الأكليل في محاسن أربيل ٣٠٥ - ٣٠٦.

٢. گۆفاری هه‌ولێر ١٥٩.

حوسین محه‌مه‌د حه‌رانی (٤١٦)

ناوی حوسینه، كوری محه‌مه‌دی، كوری مه‌ودودی، كوری حه‌ماده‌یه، نازناوی (نه‌بوعه‌روبه‌یه)، خه‌لكی (حه‌رانی)ه، سالی ٢٢٠ك - ٨٣٥ز هاتووته‌دنيا، زانایه‌کی فهرمووده‌ناس بووه، كتیبانی (الأمالي) و (تاریخ الجزیرتین)ی داناوه، سالی ٣١٦ك - ٩٢٨ز كۆچی دوایی كردووه.

سه‌رچاوه‌كان:

١. سير أعلام النبلاء ٩/٢٩٦.

٢. كشف الظنون ١/١٦٣.

٣. إيضاح المكنون ١/١٢٤ - ٢١٤.

٤. هدية العارفين ١/٣٠٥.

٥. معجم المؤلفين ٤/٦٠.

٦. معجم أعلام الكورد ٢٣٠.

حوسین محهمهد دیاربه کوری (۴۱۷)

ناوی حوسینه، کوری محهمهدی، کوری حوسینه، خه لکی (دیاربه کره)، زانیه کی بهرز بووه، له مهزه بهی مالیکی شاره زابووه، له شاری (مه ککه) ی پیروز کرایته قازی. چهند کتیبی داناون، له وانه: أهبة الناسك والحاج لانتماعه بها لدى الإحتیاج، تأریخ الخمیس فی أحوال أنفس نفیس: ژیاننامه ی پیغمه به ره (د.خ) تا سولتان مرادی سیهم، له ۸ شهعبانی سالی ۹۴۰ك - ۱۵۳۴ز دایناوه، سالی ۱۲۸۳ك - ۱۸۶۶ز له میصر چاپ کرا، پاشان دووباره له (بیروت) چاپ کراوه، سالی ۹۶۶ك - ۱۵۵۸ز له (مه ککه) ی پیروز کۆچی دوا یی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. الأعلام ۲/۲۸۰ - ۲۸۱.

۲. هدیة العارفين ۱/۳۱۹.

۳. معجم المؤلفين ۴/۴۷.

۴. كشف الظنون ۱/۲۰۳.

۵. معجم أعلام الكورد ۲۳۰.

حوسین محهمهد قولته په یی (۴۱۸)

ناوی حوسینه، کوری سدید محهمهد نه مینه، خه لکی (قولته په) ی سه ر به ناحیه ی (قوشته په) یه، له گوندی خویان دهستی کرد به خویندن، دوا یی چوووه (دالداغان)، پاشان چوووه (به رده سبی) لای مهلا سه عیدی (ناوماری).

ههروه ها لای مامۆستا شهریف و مامۆستا طه یی دووشیوانی خویند، ماوه کیش لای مامۆستا محهمهد نه مینی سویری بوو، نه مچا چوووه (که رکوک) لای مهلا عومهری نۆمه ر گومبه تی، ماوه له وی تا ئیجازه ی مه لایه تی وه رگرت، بووه مه لا له (بیره عاره بان)، دوا یی باری کرد بۆ (قه رده ره)، له وی فه قتی هه بوون، پاشان هاته (هه ولیر)، دوا یی

لهسهر داوای خهلهکه که چوو (دوبز) پیش نویژ و دهرس بیژ و ووتارخوین بوو تا کۆچی دوايي کرد.

سهرچاوه: الإکلیل فی محاسن أربیل ۳۵۹ - ۳۶۰.

حوسین مههمهد گردعازهبانی (۴۱۹)

ناوی حوسینه، کوری مههمهدی، کوری داود ناغایه، عهشیرهتی (شوان)ه، مهلا نیسماعیلی برای له (گردعازهبان) باری کرد بو گوندی (کۆری)ی خوشناوهتی، ماموستا حوسین له جینگای نهو له (گردعازهبان) بووه مهلا، خهریکی جیهجی کردنی کاروباری مهلایهتی بوو، ههر لهوی کۆچی دوايي کرد، چهند کوری ههبوون، لهوانه مهلا نههمهد بووه جینگری باوکی: له پیشدا به تایهت باسمان کرد.

سهرچاوه: الإکلیل فی محاسن أربیل ۳۱۵.

حوسین مههمود نهقیب (۴۲۰)

ناوی حوسینه، کوری شیخ مههمودی نهقیبه، سالی ۱۲۲۵ك - ۱۸۱۰ز هاتوته دنیا، یه که له پیاوماقولانی شاری (سلیمانی)، له خزمهت شیخ مهعروفي نۆدهیی - که ده کاته باوکی دایکی - خویندنی برده سهر، زانایهکی زیرهک و لیهاتوو بوو، زمان رهوان و قهلهم له کار بوو، به کوردی و عهرهیی و فارسی شیعی ههیه، له گهه کاک نههمهدی شیخی خالی چوو (بهغدا)، میوانی ماموستا مههمهد فهیزی زههاوی بوو، لهوی عبدالباقي عومهری موسلی پیشوازی لی کردن، له سالی ۱۲۹۲ك - ۱۸۷۵ز کۆچی دوايي کرد.

نهو کتیانهی دانان: سراج السالکین: فارسی یه، مهلودنامه: به کوردی، هۆنراوهی شیخی صهنعان و تهرسا: به فارسی، هۆنراوهی مهجنون و لهیلا: به عهرهیی.

سهرچاوه کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۷۴ - ۱۷۵.

۲. معجم المؤلفين ۴/۶۱.

۳. تاریخ السلیمانیة ۲۴۶.

حوسین محیه‌دین مه‌ریوانی (۴۲۱)

ناوی حوسینه، کوری سه‌ید محیه‌دینه، سالی ۱۸۸۱ز له (مه‌ریوان) هاتووته‌دینا، له تمه‌نی هه‌وت سالی دا ده‌ستی به‌خویندنی قورنانی بیروز کرد، چهند کتیبی سه‌ره‌تایی خویند، سالی ۱۹۰۴ز ئیرانی به‌جیه‌شت چوو (ته‌وتله)، سالی ۱۹۰۶ز چوو (بیاره)، دوا‌یی چوو (هه‌له‌بجه)، پاشان چوو (سلیمانی)، ماوه‌ک له خزمه‌ت شیخ عومه‌ری قه‌ره‌داغی و ماوه‌ک له مزگه‌وتی کاک نه‌همه‌دی شیخ ماوه، پاشان چوو (که‌رکوک) له خانه‌قای سه‌ید نه‌همه‌دی لای ماموستا مه‌لا نه‌همه‌دی مه‌لا حه‌کیمی خویند، سالی ۱۹۱۵ز هاته‌لای مه‌لا نه‌فه‌ندی (هه‌ولیر)، کۆتایی به‌خویندن هینا، ئیجازه‌ی له مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی کونه‌فلوسه‌وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: نه‌جا بووه مه‌لا له مزگه‌وتی (به‌گه‌ن) له گه‌ره‌کی (سه‌را) له قه‌لات ماوه‌ک له‌وی ده‌رسی داوه، دوا‌یی بووه مه‌لا له مزگه‌وتی حاجی صالح ده‌باغ له ۳/۱/۱۹۸۵ کۆچی دوا‌یی کرد، گۆره‌که‌ی له پشت مزگه‌وته، سه‌ید محیه‌دینی کوری: له ۱۹۲۰ز له دایک بووه، له هه‌ولیر و به‌غدا و سلیمانی خویندوووه، له ۱۹۵۱ز کرا مه‌لا له مزگه‌وتی شیخ مه‌عروف له (به‌غدا)، پاشان ماوه‌ی بیست سالان پێش نوێژی سوپا بوو، چهند پارچه‌ شیعری و کتیبی چاپ کراوی هه‌یه.

سه‌رچاوه: هه‌ولیرم وادیوه ۱۰۴، ۱۷۴، ۱۷۷.

حوسین مصطفی زیناری (۴۲۲)

ناوی حوسینه، کوری مصطه‌فای، کوری حه‌سه‌نه، عه‌شیره‌تی (زیناری)یه، سالی ۱۰۹۴ک - ۱۶۸۳ز هاتووته‌دینا، زانایه‌کی مه‌زن بووه، ماوه‌ی په‌نجا سال له قوتابخانه‌ی شه‌عبانیه له (حه‌له‌ب) ده‌رسی داوه، شاعیره‌کی چاک بووه، سالی ۱۱۷۳ک - ۱۷۵۹ز له (حه‌له‌ب) کۆچی دوا‌یی کردوووه.

سه‌رچاره کان:

۱. سلك الدرر ۲/۶۰.

۲. معجم أعلام الكورد ۲۳۱.

حوسین موسا دینه‌وه‌ری (۴۲۳)

ناوی حوسینه، ناسراوه به (جه‌لیس) نازناوی نه‌بو عبدالله یه، کوری موسای کوری هبه الله یه، خه‌لکی (دینه‌وه‌ر)ه، زانایه‌کی ریزمان زان و نه‌حو زان بووه، له ده‌ور و به‌ری سالی ۹۰ کۆچی دوا‌یی کرد، کتیبانی (ثمار الصناعة) و (الحروف السبعة) ی داناو.

سه‌رچاره کان:

۱. كشف الظنون ۱/۵۲۳.

۲. هدية العارفين ۱/۳۱۰ - ۳۱۱.

۳. معجم المؤلفين ۴/۶۵. به‌لام بو کۆچی دوا‌یی سالی ۳۴۰ ک - ۹۵۱ ز داناو.

حوسین یوسف نه‌خلاطی (۴۲۴)

ناوی حوسینه، کوری یوسفی، کوری عه‌لی یه، سالی ۷۹۵ ک - ۱۳۹۴ ز هاتووته‌دنیا، له هممو جو‌ره زانسته کان سه‌رکه‌وتوو بووه، له (جزیره) کرایته قازی و (مدرس) پاشان چوویته (قاهره)، دوا‌یی چوویته (شام)، له‌وی چوووه (حج)، ماوه له‌وی تا سالی ۸۵۸ ک - ۱۴۵۴ ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاره کان:

۱. شهره‌فنامه / په‌راویز ۵۸۹.

۲. مشاهیر الكورد و کوردستان ۱۷۵.

حوسین یوسف نه‌رزرومی (۴۲۵)

ناوی حوسینه، کوری یوسفه، خه‌لکی (نه‌رزروم)ه له کوردستانی تورکیا، کتیبی (الرسالة المنجية من الخطأ الواقع بين الفرقة الناجية) ی داناو، سالی ۱۱۵۹ ک - ۱۷۴۶ ز ته‌واوی کردوووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. هدیه‌العارفین ۱/۳۲۵.

۲. ایضاح‌المکتون ۱/۵۷۰.

۳. معجم‌المؤلفین ۴/۶۸.

حوسین یوسف حصکه‌فی (۴۲۶)

ناوی حوسینه، کوری یوسفی کوری یه‌عقوبی کوری حوسینی کوری ئیسماعیله، خه‌لکی (حصن کیفا)یه، له مانگی شه‌والی سالی ۷۳۴ک - ۱۳۳۴ز له (مه‌ککه‌ی) پیروژ هاتووته‌دنیا، دهرسی له لای عیزی کوری جه‌ماعه و چه‌ندانانی تر خویندوو، له بهیتی خوا به ده‌نگی خوش بانگی ده‌دا، سه‌ره‌رشتی دهرسدانه‌وه‌ی ده‌کرد، سه‌فه‌ری (میسر) و (شام)ی کردوو، سالی ۸۰۱ک - ۱۳۹۸ز له (مه‌ککه‌ی) پیروژ کۆچی دوا‌یی کرد، (براده‌ره‌کی) له خه‌ودا دیتی پرسیری لی‌کرد، نه‌ویش به‌م شیوه‌یه وه‌لامی داوه:

- خوای گه‌وره چی لی‌کردی؟

+ لیم خوش بوو به به‌هه‌شتی شادمان کردم.

- خۆله‌که‌ی چی یه؟

+ میسکه.

- گیاکه‌ی چی یه؟

+ زه‌عفه‌رانه.

- براده‌ره‌که ده‌لتی: {منیش میسکه‌که‌م بۆن کرد، له زه‌عفه‌رانه‌که‌ش نه‌ختیکم به‌سه‌ردا که‌وت}.

سه‌رچاوه: الضوء اللامع ۱۴۳/۳.

حه‌ماد هبة الله چه‌رانی (۴۲۷)

ناوی چه‌ماده، کوری هبة‌اللهی، کوری چه‌مادی، کوری فه‌ضله، مه‌زه‌بی چه‌نبه‌لی بووه، له مانگی مه‌لودی سالی ۱۵۱۱ک - ۱۱۱۷ز له (چه‌ران) هاتوته‌دنیا، زانابه‌کی میژووناس و فه‌رمووده‌ناس بووه، میژووی چه‌رانی نووسیوه، هه‌روه‌ها بازراگانیشی کردووه، بو خوتندن چه‌ویته (به‌غدا)، دوایی چه‌ویته (میسر) به (ئه‌سکه‌نده‌ریه) دا چه‌ووه، سه‌فه‌ری بو (هه‌رات) کردووه، ده‌رسی داوه، شیعیری داناووه، له رۆژی چه‌وار شه‌مه‌ی مانگی ذي‌الحجه‌ی سالی ۵۹۸ک - ۱۲۰۲ز له (چه‌ران) کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الذیل علی طبقات الحنابلة ۳/۴۳۴ - ۴۳۵

۲. الأعلام ۲/۱۸۲.

۳. سیر أعلام النبلاء ۱۲/۵۲۷.

۴. شذرات الذهب ۴/۳۳۵.

۵. معجم المؤلفین ۴/۷۳.

۶. معجم أعلام الكورد ۲۴۰.

حه‌مه‌د نه‌حه‌مه‌د چه‌رانی (۴۲۸)

ناوی چه‌مه‌ده، کوری نه‌حه‌مه‌دی، کوری چه‌مه‌دی، کوری سه‌دیقه، سالی ۵۵۳ک - ۱۱۵۸ز له (چه‌ران) هاتوته‌دنیا، زانابه‌کی شه‌رع زانی مه‌زه‌بی نیما‌می نه‌حه‌مه‌د بووه، ماوه‌ک له (به‌غدا)ی خوتندووه، سه‌فه‌ری بو (هه‌ولیر) کردووه، ماوه‌ک له (دیمشق) ده‌رسی داوه، دوایی کرایته قازی (شاره‌زور)، له‌وی گه‌راییته‌وه (چه‌ران) له فه‌رمووده‌شاره‌زا بووه، فه‌رمووده‌ی پیرۆزی پیغه‌مه‌ر (د.خ): ﴿إني آتي يوم القيامة باب الجنة فاستفتح فيقول الخازن: من أنت؟ فأقول: محمد، فيقول: بك أمرت، لا أفتح لأحد قبلك﴾ گه‌راییته‌وه، به‌رسته بی‌پسانه‌وه، تا ده‌گاته پیغه‌مه‌ر (د.خ)، مامۆستا له ۶۳۴ک - ۱۲۳۶ کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ آرییل ۱/۲۹۲.
۲. معجم‌أعلام‌الکورد ۲۴۰.
۳. الذیل‌علی‌طبقات‌الحنابلة ۴/۲۰۱.

حه‌مه‌دنه‌مین‌صالح‌دوکه‌ره‌یی (۴۲۹)

ناوی‌حه‌مه‌دنه‌مینه، کوری‌مه‌لا‌صالحی‌کوری‌مه‌لا‌عبدالقادره، سالی‌۱۸۹۶ز له‌گوندی‌(مه‌رگیه)‌سه‌ر‌به‌ناوچه‌ی‌(شه‌مامک)‌هاته‌دنیا، له‌خزمه‌ت‌باوکی‌ده‌ستی‌کرد به‌خویندن، قورنانی‌پیروژ‌و‌به‌شیک‌له‌کتیبه‌سه‌ره‌تایه‌کانی‌له‌خزمه‌ت‌ئه‌و‌ته‌واو‌کرد، دوا‌یی‌بۆ‌دریژه‌پیدان‌به‌خویندنه‌که‌ی‌سوری‌دا‌له‌چه‌ندان‌حوجره‌ی‌فه‌قیان، سالی‌۱۹۲۵ز‌خیزانی‌پنکه‌ینا، پاشان‌چوو‌ه‌خزمه‌ت‌شیخ‌مصطفای‌نه‌قشه‌ندی‌ته‌ریقه‌تی‌له‌لای‌وه‌رگرت، دوا‌ی‌ته‌واو‌کردنی‌خویندنه‌شه‌رعیه‌کان‌ئيجازه‌ی‌مه‌لایه‌تی‌وه‌رگرت، سالی‌۱۹۳۰ز‌یه‌که‌م‌مه‌لایه‌تی‌له‌گوندی‌(گۆپته‌په)‌بوو‌سه‌ر‌به‌قه‌زای‌(کۆیه).

پاش‌چه‌ند‌سالتیک‌باوکی‌کۆچی‌دوا‌یی‌کرد، ئه‌و‌یش‌گه‌راوه‌(قوشته‌په)‌له‌شوینی‌باوکی‌بووه‌مه‌لا، دوا‌یی‌باری‌کرد‌بۆ‌گوندی‌(دوو‌که‌ره)‌ده‌وری‌په‌نجا‌سال‌له‌و‌جی‌یه‌کاروباری‌مه‌لایه‌تی‌ئه‌نجام‌ده‌دا، مامۆستا‌جگه‌له‌زمانی‌کوردی‌عه‌ره‌بی‌و‌فارسی‌و‌تورکی‌ده‌زانی‌نه‌مانزانیوه‌نوسراو‌و‌دانراوی‌خۆی‌هه‌بیت، له‌۴/۶/۱۹۸۷ز‌له‌(دوو‌که‌ره)‌کۆچی‌دوا‌یی‌کرد.

کوره‌کانی: مه‌لا‌عه‌زیز: پینش‌نو‌یژی‌مزگه‌وتی‌قادر‌بله‌بوو‌له‌هه‌ولیر، حاجی‌مه‌مه‌د: پشکینه‌ره‌له‌وه‌زاره‌تی‌ئه‌واقف، عبدالرحمان: فه‌رمانبه‌ر‌بوو‌له‌(إعداد‌وتدرب)‌سه‌ر‌به‌وه‌زاره‌تی‌په‌روه‌ده، عثمان: مامۆستایه‌له‌زانکۆی‌(سه‌لا‌حه‌دین).

مه‌لا‌عه‌زیز:

سالی‌۱۹۲۷ز‌له‌گوندی‌(قوشته‌په)‌هاته‌دنیا، له‌خزمه‌ت‌باوکی‌خویندنی‌ده‌ست‌یی‌کرد، پاشان‌چوو‌ه‌حوجره‌کانی‌فه‌قیان‌له‌خزمه‌ت‌ئه‌و‌زانایه‌به‌ریزانه‌خویندنی

برده‌سەر: مه‌لا محهمه‌دنه‌مین سویری و مه‌لا نه‌بویه‌کر کۆبی و مه‌لا حوسین باقرته‌یی و مه‌لا سه‌لیم دیه‌گه‌یی و مه‌لا ره‌شید کۆزه‌پانکه‌یی و مه‌لا محهمه‌د مه‌خوری و مه‌لا ئیسماعیل شیخ شه‌روانی، له‌ کۆتایی دا‌چوو له‌ مه‌لا نه‌حه‌دی (ره‌ش) بانه‌یی، له‌ خزمه‌ت نه‌و نیجازه‌ی وه‌رگرت.

هه‌روه‌ها ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له‌ خزمه‌ت شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی وه‌رگرت، سالی ۱۹۵۴ از بووه مه‌لا له‌ گوندی (قه‌پران) فه‌قی هه‌بون، سالی ۱۹۸۷ از بووه مه‌لا له‌ مزگه‌وتی (قادربله) له‌ هه‌ولیر، له‌ ۳/۴/۲۰۰۸ کۆچی دوایی کرد، له‌ گۆرستانی (مه‌عمه‌ل قیر) به‌ خاك سپێردرا، کوره‌کانی: مه‌لا نوری و مه‌لا جه‌مال و که‌مال و صالح و سه‌ردار که‌ هه‌ر هه‌موویان ده‌رچووانی زانسته شه‌رعییه‌کانن، خوای گه‌وره یارمه‌تیان بدات بۆ خزمه‌تی نابینی پی‌روژ.

سه‌رچاوه: نامه‌ی مه‌لا جه‌مال مه‌لا عه‌زیز.

حه‌مدون عه‌لی سه‌غیرتی (۴۲۰)

ناوی هه‌مدونه، کوری عه‌لی یه، خه‌لکی گوندی (حیزانه) سه‌ر به‌ (سه‌غیرت) ناوچه‌ی (دیاره‌که‌ر)، فه‌رمووده‌ی له‌ سه‌لیمی کوری نه‌یوبی رازی شافعی^(۱) گێرایه‌وه، نه‌بویه‌کر مه‌حه‌مه‌د کوری نه‌حه‌د کوری حوسین شاشی^(۲) ده‌رسی له‌لای نه‌و زاته‌ خوتیندووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الأنساب ۲/۳۴۷.

۲. اللباب ۱/۴۰۶.

(۱) له‌ ۴۴۷ كۆچی دوایی کردووه.

(۲) له‌ ۵۰۷ كۆچی دوایی کردووه.

حه‌مزه به‌یره‌م کوردی (۴۳۱)

مامۆستا حه‌مزه، به‌یره‌م کوردی، له‌ شێخه‌ به‌ناوبانگه‌ کانی (دیمشق)ه، سالی ۱۰۳۸ک - ۱۶۲۸ز هاتووته‌دنیا، له‌ (دیمشق) دابه‌زیوه، له‌ قوتابخانه‌ی (فارسیه) ده‌رسی فتوحاتی مه‌ککیه‌ی داوه، چهندان زانای لی‌ وردینه^(۱)، ده‌رسی فه‌رمووده‌یان له‌ خزمه‌ت خویندووه و نیجازه‌ی بی‌ داو، (شێخ حه‌مزه) سه‌فه‌ری توریای کرد گه‌راوه (دیمشق)، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ کاتی سه‌فه‌ر کردنی که‌ سواری نه‌سه‌که‌ی ده‌بوو خه‌لکه‌کی زۆر ده‌وره‌یان ده‌دا، ده‌گه‌لتی ده‌چوون تا له‌ شار ده‌ره‌چوو، پاشان وازی له‌و شیویه‌ هینا، رازی نه‌بوو که‌س له‌ گه‌ری بجی، به‌ ته‌نیا ده‌رۆیشت.

کۆچی دوا‌یی: له‌ رۆژی پنج شه‌مه (۱۰)ی مانگی (محرم)ی سالی ۱۱۲۰ک - ۱۷۰۸ز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ نزیک گۆری پی‌رۆزی بیلالی حه‌به‌شی به‌ خاک سپێدرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. سلك الدرر ۲/۷۵

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۷۹.

۳. معجم أعلام الكورد ۲۴۰.

حه‌یات قه‌یس ره‌جال (۴۳۲)

ناوی حه‌یاته، کوری قه‌یسی، کوری ره‌جالی، کوری سولتانی نه‌نصاریه، خه‌لکی (روهاییه)، شێخه‌کی زانا و دلپاک بووه، زۆر به‌ دین بووه، که‌راماتی لی‌ ده‌گێرنه‌وه، مه‌لیک و کاربه‌ده‌ست و ریش سبی ده‌چوونه‌ خزمه‌تی، ریز و حورمه‌تی هه‌بوو، قسه‌ی ده‌رۆیشت، سولتان نوره‌ددین که‌ نیازی بوو بجێته‌ سه‌ر نه‌فه‌رنجه‌کان چوو خزمه‌تی داوای دو‌عای لی‌ کرد، دو‌عای بو‌ کرد سه‌رکه‌وت، سولتان سه‌لاحه‌دین ئاره‌زووی به‌ سه‌ردادانی موصلی کرد، چوو خزمه‌تی داوای دو‌عای کرد، شێخ نامازه‌ی بو‌ کرد که‌:

(۱) لی‌ وردینه، اتا: لی‌ کۆبووینه‌وه و لی‌ داوه‌رینه.

نه‌چی واز بی‌نی، سولتان مه‌لا‌حه‌دین گوتی بی‌ نه‌دا، چوو، هیچی بی‌ نه‌کرا، به‌ ده‌ست به‌ تالی گه‌راوه‌.

شیخ‌ه‌یات قسه‌ خوش و رووخ‌وش بووه، دل‌نهرم و به‌ رووحم بووه، چاو بلند و سه‌خی بووه، شه‌وان له‌ ترسی خوا‌ نه‌خه‌وتوووه، دوای نه‌و له‌و ناوچه‌یه‌ کسه‌ نه‌دی‌ترا وه‌کو نه‌و زاته، کوچی دوایی: سالی ۵۸۱ك - ۱۱۸۵ز کوچی دوایی کرد، کتییی (السیره‌ی داناوه‌.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۴/۲۶۹.

۲. سیر أعلام النبلاء ۱۲/۴۱۹.

۳. معجم أعلام الكورد ۲۴۱.

حه‌یدهر نه‌حه‌مه‌د هه‌یدهری (۴۲۳)

ناوی هه‌یدهره، کوری نه‌حه‌دی، کوری هه‌یدهره، له‌ رۆژی دوو شه‌مه‌ی (۱۱)ی مانگی شه‌والی سالی ۱۰۳۸ك - ۱۶۲۹ز هاتووته‌دنیا، له‌ مه‌دره‌سه‌ی خویان له‌ (ماوه‌ران) ده‌ستی کرد به‌ خویندن، زانسته‌کانی له‌ خزمه‌ت باوکی ته‌واو کرد، سالی ۱۱۲۶ك - ۱۷۱۴ز چوووه (نه‌سته‌مبۆل) بو‌ سه‌ردانی سولتانی عوسمانی (سولتان نه‌حه‌دی سی‌ یه‌م) و به‌شداری کرد له‌ نه‌نجومه‌نی زانایانی ئیسلامی.

له‌ که‌راماتی نه‌و زاته‌ ده‌گیرنه‌وه: {کاتی‌ چوووه‌ تورکیا رۆژی هه‌ینی چوووه‌ مزگه‌وتی سولتان، مه‌لایه‌که‌ وتاری ده‌دا، یه‌کسه‌ر به‌ مه‌لا ئیبراهیمی کوری گوت: برۆ نه‌و مه‌لایه‌ دابه‌زته‌ له‌ سه‌ر مینه‌ر، نه‌ویش له‌سه‌ر فه‌رموو‌ده‌ی باوکی مه‌لای هیتا خواره‌وه‌، سولتانیش له‌و کاته‌ له‌وی ناماده‌بوو، به‌و ئیشه‌ دل‌ی ناره‌حه‌ت بوو به‌ مه‌لا هه‌یدهری گوت: نه‌و کاره‌ ناپه‌سنده‌ چی بوو، بو‌ واتان کرد؟

مه‌لا هه‌یدهر وه‌لامی داوه: سولتانم خو‌شبی، مه‌لایه‌که‌ت کافره، سونه‌تیش

نه‌کراوه، بو‌ خۆت تا‌قی بکه‌وه، سولتان زۆر سه‌رسام بوو، دوای پشکنین ده‌رکه‌وت، که

مهلا سوننهت نه کراوه و کافره و جاسوسه، سولتان فهرمانی دا له سهریان دا، شمشیره کهی بیان کوشت سولتان به مهلا حهیده ری به خشی، نیستاش نهو شمشیره له لای نهو بنه ماله ماوه خه لکان بو مرز و نه خوشی ده چن، بو تفه ر ک به پشتی خو یان دادینن}.

سالی ۱۱۲۸ ک سولتان فهرمانی دا به رو بومی چه ند گوندیک له دور و به ری (هه ریر) به مهلا حهیده ر بد ریت بو خه ر جی فه قینان و میوانان، نه عجا گه راوه (هه ولیر)، سالی ۱۱۲۹ ک - ۱۷۱۷ ز کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی شیخ عبدالله (شیخه لال) به خاک سپیر درا.

دانراوه کانی:

۱. نامیلکه که له دزی شیعه کان: نووسخه کی خه تی محمه د عومه رمان له لایه، سالی ۱۲۵۷ ک - ۱۸۴۱ ز نووسیتییه وه.
۲. حاشیه له سه ر حاشیه ی مرزا جان له سه ر قه ره باغی، ده ستووسه کی سالی ۱۲۰۷ ک - ۱۷۹۲ ز مان له لایه.
۳. حاشیه له سه ر حاشیه ی مرزا جان، له سه ر (سه ید).
۴. حاشیه له سه ر عیصامه دینی (وه ضع) له ۱۴ ی مانگی ره مه زانی سالی ۱۰۹۵ - ۱۶۸۴ ز ته واری کردو وه، نووسخه کی له لای نیمه هه یه.
۵. حاشیه له سه ر (مختصر المنتهی).
۶. حاشیه له سه ر (شرح التجرید).
۷. حاشیه له سه ر (حکمة العین).
۸. حاشیه له سه ر (شرح العقائد الجلالیه).
۹. حاشیه له سه ر خه یالی شه رحی عه قاند.
۱۰. حاشیه له سه ر (أشکال التأسیس)
۱۱. حاشیه له سه ر (إثبات الواجب)
۱۲. حاشیه له سه ر حاشیه ی (لاری).

۱۳. حاشیه له سهر نامیلکهی (عضدیة) ی عیصامه دین، سهره تایه کهی به (الحمد لله الذي أقر بربوبيته جميع العباد....) دهست بی ده کات
سهرچاوه کان:

۱. عنوان المجد ۱۲۴.
۲. علماء ومدارس في أربيل ۴۱.
۳. هدية العارفين ۵/۳۴۲.
۴. بوژاندنه وهی میژووی زانیانی کورد ۶/۲۳۶ - ۲۴۵.
۵. مشاهیر الکورد ۱/۱۸۹.
۶. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۸۰.
۷. معجم المؤلفين ۴/۸۹.
۸. سلك الدرر ۲/۷۶ - ۷۷.
۹. گۆفاری کاروان، ۸۷ / ۱۹۹۰ز
۱۰. بنهمالهی زانیاران ۲۲۷ - ۲۲۹.
۱۱. ههولتیرم وادیوه ۱۹۴.

حهیدهر صبغة الله حهیدهری (۴۲۴)

ناوی حهیدهره، کورپی صبغة اللهی، کورپی ئیبراهیم حهیدهریسه، زانیایه کی شهرع زان و نه دیب و رۆشنیر بووه، ماوه که له (بهغدا) موفتی مهزهه بی حه نه فی بوو، سالی ۱۱۸۷ ک - ۱۷۷۳ ز له (بهغدا) کۆچی دواپی کرد، حاشیهی له سهر تهفسیری به زووی ههیه.

سهرچاوه کان:

۱. عنوان المجد ۱۲۸.
۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۸۰ - ۱۸۱.

حه‌یدهر عاصم حه‌یدهری (۴۲۵)

ناوی حه‌یدهره، کوری عاصمی، کوری ئیراهیمی کوری صبغة‌الله یه، سالی ۱۲۹۳ک - ۱۸۷۶ز هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی به‌رز بووه، له‌چه‌رخ‌ی خۆی وینه‌ی که‌م بووه، زاته‌کی به‌ دین و ږو له‌ خوا بووه، هه‌زی له‌ پله و پایه‌ی میری نه‌کردووه، له‌ ۲۰/۶/۱۹۵۴ز کۆچی دوایی کردووه، له‌ نزیك گۆری حه‌یدهری دوودهم، له‌ گۆرستانی شیخ عبدالله (شیخه‌للا) به‌ خاك سپردرا، یتیم کوری هه‌بوون: عاصم، صالح، جه‌مال، مه‌یب، ممتاز.

سه‌رچاوه: هه‌ولتیرم وادیوه.

حه‌یدهر عبد‌الله حه‌یدهری (۴۲۶)

ناوی حه‌یدهره، کوری عبدالله‌ی، کوری حه‌یدهری ماوه‌رانی یه، نازناوی (ضیائه‌دین)ه، باوکی ماوه‌ك چووته‌ داغستان، پاشان گه‌رته‌هه‌ کوردستان، بۆیه‌ ناوبراوه به‌ داغستانی، مامۆستا ماوه‌ك له‌ (به‌غدا) خه‌ریکی خوتندن بوو، پاشان باوکی ناردییه‌هه‌ کوردستان تاكو شاره‌زا بیت له‌ زانسته‌کانی عه‌قلی، هه‌روه‌كو ده‌رده‌كه‌وت له‌ نامه‌یه‌ك كه‌ باوکی سالی ۱۲۴۶ک - ۱۸۳۰ز له‌ به‌غدا بۆی ناروووه و دو‌عای سه‌رکه‌وتنی بۆ ده‌كات، پاشان گه‌راوه (به‌غدا)، ماوه‌ك قازی بوو له‌ (هه‌ولتیر)، دوایی کرا مو‌فتی، دوایی سه‌فه‌ری (میسری) کرد، چوووه (قا‌هیره)، چوووه (نه‌سکه‌نده‌ریه)، له‌وێ زیاره‌تی گۆری ئیمامی بو‌صیری کرد، هه‌ر له‌وێ ده‌ستی کرد به‌ شه‌رحی قه‌صیده‌ی بو‌ردیه‌، ناوینا: (عمدة‌ الکلام فی شرح براءة‌ الإمام)، له‌ ۱۳۰۴ک ته‌واوی کرد، پشکه‌شی کرد به‌ سولتان عبد‌الحمیدی عوسمانی، هه‌روه‌ها شه‌رحی (رسالة‌ البیان)ی مه‌لا نه‌حه‌دی گه‌راوی کردووه، پشکه‌شی به‌ محمهد فه‌یزی زه‌هاوی کردووه، نه‌ویش لێ رازی بووه و سوپاسی کردووه.

مامۆستا حه‌یدهر له‌ ۱۳۰۴ک - ۱۸۸۶ز کۆچی دوایی کردووه.

سه چاره کان:

۱. بوژاندنهوی میژووی زانیانی کورد ۶/۱۹۷ - ۲۵۰ - ۲۵۵.

۲. هدیه العارفین ۵/۳۵۲.

۳. ایضاح المکنون ۲/۱۴۱.

۴. معجم المؤلفین ۴/۹۱.

حهیدره عهلی تهوئلهیی (۴۳۷)

ناوی ههیدرهه، کوری عهلی یه، له گوندی (تهوئلهه) هاتوته دنیا، ماموستا عبدالکریمی مدرس (خوا لئی خووش بی) دهوری سالی ۱۱۶۵ ک - ۱۷۵۱ ز بو له دایک بوونی داناوه، بهلام بی دهجیت نهوه ههله کی چایی بیت، چونکه ههه خوی دهلی: ناوبراوه (فهضیلهه) ی مهولهوی نووسیتهوه، وه مهولهوی (خوا لئی خووش بی) فهضیلهه ی سالی ۱۲۸۵ ک تهواو کردوه، لهوانه به میژووه که ی سهروهه ۱۲۶۵ ک - ۱۸۴۸ ز بی.

(مهلا ههیدرهه) له خانهواده کی خواناس و روو له خوا پهروهه ده بووه، قورئانی پیروزی خه تم کرد، کتیه سهروهه تایه کانی تهواو کرد، نهجا له (تهوئلهه) دهستی کرد به خوئیندی شهریههت و زانسته کان، تا زهریف شارهزا بووه.

ماموستا دنیاداری نهده کرد، بو هیج جینگا نهده رویشته، ژنی نههینا، بهدرهوام خهریکی قورئان خوئیدن و دهرسدانهوه و وه لامدانهوه ی پرسیارانی خه لک بووه، خه تیکی خووشی هه بووه، (فهضیلهه) ی مهولهوی و (نظم المحاسن) ی نبین (الحاج) ی نووسیتهوه، قهت ههرامی نهخواردوه، باسی کهسی به خراپه نهدههاته سهه زار، قسه ی بی سوودی نهده کرد، کاتی خوی به فیرو نهدهده، سالی ۱۳۵۳ ک - ۱۹۳۴ ز له (بیاره) کوچی دواپی کرد.

سه چارهه: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۸۱ - ۱۸۲.

حه‌یدەر مه‌مه‌د پیره‌دین (٤٢٨)

ناوی هه‌یدهره، کوری مه‌مه‌د پیره‌دینه، له کوردستان له دایک بووه، له سه‌ره‌تاوه له خزمه‌ت باوکی خویند، دوا‌یی چووه ناوچه‌ی (پشدر) لای مه‌لا زه‌ینه‌دینی به‌لاتی خویند، ماوه له‌وی تا قۆناغه‌کانی ته‌واو کردن، ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، گه‌راوه (هه‌ریر)، که باوکی کۆچی دوا‌یی کرد، بووه جینگری له گوندی (ماوه‌ران) ده‌ستی کرد به‌ دهرسدانه‌وه، فه‌قیان به‌ جاره‌ک روویان تی‌ کرد، ناوده‌بردرا به: ئیبن هه‌جهری دووهم، به‌ راستی گه‌وره‌ترین مو‌فتی مه‌زه‌به‌ی شافعی بو، له‌ چه‌رخ‌ی خۆی، مه‌لا جه‌میل رۆژبیا‌نی (خوالتی خوش بی) ده‌لتی: {بیستوومه که حاشیه‌کی گرینگ‌ی له‌سه‌ر کتییی (توحفه) هه‌یه}، نه‌و زاته‌ سالی ٩٨٥ک - ١٥٧٧ز له (ماوه‌ران) کۆچی دوا‌یی کرد. سه‌رچاره‌کان:

١. عنوان المجد ١٢٥ - ١٢٦.

٢. علماء ومدارس في أربيل ٣٩.

٣. مشاهير الكورد ١/١٨٩.

٤. علماؤنا في خدمة العلم والدين ١٧٩ - ١٨٠.

٥. بنه‌ماله‌ی زانیا‌ران ٢٢٥ - ٢٢٦.

٦. کاروان ٨٧ / ١٩٩٠ز.

-خ-

خالی‌د نه‌مه‌د شارمه‌زوری (مه‌ولانا خالی‌د) (٤٢٩)

ناو و نژادی: ناوی خالی‌ده، کوری نه‌مه‌دی، کوری حوسینه، عه‌شیره‌تی جافی میکانیلی یه، له‌ نه‌ته‌وه‌ی هه‌زه‌ره‌تی عوسمانی کوری عه‌ففانه (خوالتی رازی بی)، نازناوی (ضیانه‌دینه) سالی ١١٩٣ک - ١٧٧٩ز له‌ ناحیه‌ی (قه‌ره‌داغ) هاتووته‌دنیا. خویندنی: له‌ قه‌ره‌داغ ده‌ستی کرد به‌ خویندن، هه‌روه‌ک فه‌قیانی کوردستان له‌ چه‌ند شوینان گه‌را و له‌ لای چه‌ند زانایان بۆ برینی قۆناغه‌کانی خویندن.

به‌شیک له ماموستایه‌کانی: سه‌ید عبدالکریم به‌رزنجی، شیخ عبدالله‌ی خه‌رپانی، سه‌ید عبدالرحیم به‌رزنجی: (ته‌ذیب المنطق)ی له خزمه‌ت خویند، مه‌لا صالحی ته‌ره‌ماری، مه‌لا ئیبراهیمی بیاره‌یی، مه‌لا جه‌لالی خورمالی، مه‌لا صبغه‌اللهی زیاره‌تی، مه‌لا محمه‌د ئین نادوم باله‌کی، شیخ قه‌سیمی سه‌هی مه‌ردۆخی: له خزمه‌ت نه‌و زاته‌ ماوه، تا کۆتایی به‌ خویندن هینا و ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، وه‌ بیستمه: (مه‌ولانا) له گوندی گراویشی خویندوو، له‌لای مه‌لا عبدالله‌ی گه‌وره‌؟

مه‌لایه‌تی: نه‌جا هاته‌ شاری (سلیمانی) له مزگه‌وتی عه‌زیز ناغا ده‌ستی کرد به‌ دهرسدانه‌وی فه‌قیان، وه‌ له‌ سالی ۱۲۱۳ک چوو مه‌زگه‌وتی عبدالرحمان پاشا: ناسراوه به‌ مزگه‌وتی بابا عه‌لی، ماوه‌کی زۆر له‌وی ده‌رسی دا، سالی ۱۲۲۰ک - ۱۸۰۵ز له‌ رینگای (شام) چوو هه‌ج، له‌وی له‌گه‌ل زاناکان، کۆبزووه‌ و یه‌ کۆریان دیت، هه‌ر له‌وه‌ سه‌فه‌ره، پیاوچاکه‌ک مژده‌ی بی‌ دا که‌وا: {له‌وه‌ نزیکانه‌ مرازت حاصل ده‌بی، ده‌گه‌ی به‌ مرشیدی راستی خۆت}، گه‌راوه‌ کوردستان وه‌ک جارێ ده‌ستی کرده‌وه‌ به‌ دهرسدانه‌وه‌.

سه‌فه‌ری مه‌ولانا بۆ هیندوستان: ماموستا عبدالکریمی مدرس (خوالی خۆش بی) له‌ یادی مه‌ردان (۱/ ۲۶-۲۷) ده‌لی: {رۆژه‌ک یه‌ک له‌ مریده‌کانی شیخ عبدالله‌ی ده‌هی نه‌قشه‌ندی ناسرابوو به‌، میرزا ره‌حیم الله هاته‌ لای مه‌ولانا، داوای لیکرد بچیته‌ هیندوستان، بۆ خزمه‌ت شیخ عبدالله‌ی}، مه‌ولانا له‌ میژبوو چاوه‌روانی نه‌و رۆژه‌ بوو، چونکه‌ له‌ پێشدا له‌ سه‌فه‌ری هه‌ج ناماژه‌ی بۆ کرا بوو به‌ رێکه‌وت، چوو سه‌نه، هه‌مه‌دان، تاران، به‌ستام، نیساپۆر، مه‌شه‌هد، قه‌نده‌هار، گه‌یشته‌ ده‌هی، ماوه‌ک له‌وی ماوه، شیخ که‌ دیتی لی‌ وه‌شایه‌وه‌یه‌ به‌ خه‌لیفه‌ قبۆلی کرد، فه‌رمانی گه‌رانه‌وه‌ی بۆ کوردستان دا.

گه‌راوه‌ شاری (سلیمانی)، خه‌لکان تا دهره‌وه‌ی شار به‌ پیریه‌وه‌ هاتن و پێشوازیان کرد، زۆر رێزیان لیتا، ماوه‌ک خه‌ریکی دهرسدانه‌وه‌ و نامۆزگاری بوو، چوو (به‌غدای) شه‌ش مانگ له‌وی ماوه‌ له‌ مزگه‌وتی شیخ عبدالقادری گه‌یلانی، سالی ۱۲۲۶ک - ۱۸۱۱ز گه‌راوه‌ (سلیمانی)، دوا‌ی له‌سه‌ر فه‌رموده‌ی شیخ عبدالله‌ گه‌راوه‌ (به‌غدای) له‌وه‌

مزگه‌وته‌ی ئیستا ناو‌ده‌برد‌ری به‌ته‌کیه‌ی خالی‌دییه‌ نیشته‌جی بوو، ده‌ستی کرد به‌ده‌رس‌دانه‌وه و نامۆژ‌گاری، مه‌لایه‌کانی حه‌یده‌ری ماوه‌رانی له‌وه‌سه‌رده‌می سه‌روکی زانایانی به‌غدا بوون زۆر حورمه‌تیان گرت، ته‌ریقه‌تیان له‌سه‌ر ده‌ستی وه‌رگرت، که‌ وایان زانی زانایانی به‌غدا به‌یه‌کجاری روویان تیکرد، بۆی ملکه‌ج بوون، له‌قه‌سی ده‌رنه‌ده‌چوون، داوای دو‌عای خیریان لی ده‌کرد.

شیخ ئیبراهیم فه‌صیح حه‌یده‌ری له‌ (عنوان‌ المجد / ۱۳۳) ده‌لی: {له‌وه‌کاته مه‌ولانا خالید ته‌شریفی هاته‌ به‌غدا، من زۆر نه‌خۆش بووم، عوبیدالله نه‌فه‌ندی حه‌یده‌ری مامم منی له‌ته‌ک شیخ دانا، تا‌کو دو‌عام بۆ بکا و به‌ره‌که‌تی لی وه‌ر‌بگرم، دو‌عای بۆ کردم، سوپاس بۆ خودا، چابوومه‌وه به‌رام لی نه‌ما}.

پاشان میر مه‌حمود پاشای بابان چووه (به‌غدا)، داوای له‌مه‌ولانا کرد بگه‌ریته‌وه کوردستان، هاته‌وه سلیمانی میر مزگه‌وت و ته‌کیه‌ی بۆ دروست کرد، له‌وه‌شوتنه‌ ئیستا ناو‌ده‌برد‌ری به: (خانه‌قای مه‌ولانا خالید)، هه‌روه‌ها چه‌ند گون‌دی کرده وه‌قف تا به‌روبو‌مه‌که‌ی خه‌رج بکریت له‌فه‌قیان و مریدان و میوانان.

رویشتی له‌کوردستان: مه‌ولانا له‌ (سلیمانی) دلی شکا، بیزاربوو، ناره‌حه‌ت بوو باری کرد بۆ (به‌غدا)، له‌ته‌کیه‌ی خالی‌دییه‌ خه‌ریکی ده‌رس و فه‌تا بوو، سالی ۱۲۳۸ک - ۱۸۲۲ز چووه (دیمشوق)، له‌وه‌ی ده‌ستی کرد به‌ده‌رس‌دانه‌وه و نامۆژ‌گاری، ریزیان لینا و مرید و خه‌لیفه‌ی زۆربوون، دوایی چووه زیاره‌تی (قودس)، دووباره‌ چۆوه حه‌ج، گه‌راوه (شام) ده‌ستی کرده‌وه به‌ده‌رس‌دانه‌وه و نامۆژ‌گاری خه‌لکان.

ره‌وشتی: جه‌نابی مه‌ولانا هه‌ولی ده‌دا خه‌لکان راسته‌ری بکا، له‌رینگای ده‌رس‌دانه‌وه و له‌رینگای ته‌ریقه‌ت، هه‌موو رۆژان ده‌رسی مه‌لا و فه‌قیانی ده‌دا، سوپاس بۆ خودا له‌هه‌موو بابه‌ته‌ک شاره‌زا و پسپۆر بوو، مه‌لایان ده‌هاته‌ لای بۆ چاره‌کردن و رۆنکردنه‌وه‌ی بابه‌ته‌ قورسه‌کان، دوا بریاریان نه‌وه‌بوو: {فه‌رمووده‌ی سه‌ید خالید راسته‌}، هه‌روه‌ها له‌رووی ته‌ریقه‌ت و ته‌سه‌ووف، شه‌وان ده‌رسی به‌مریدان ده‌دا، هه‌موو

کاته‌کانی وه‌قف کردبوو بو ری نیشاندان، به‌و دوو مه‌دره‌سه واته: شه‌ریعت و ته‌ریقه‌ت، مه‌ولانا له ری‌نگای زانسته‌کانی ناشکرا و نه‌ینی، کرده‌وه‌ی چاکه‌ی نه‌ندام و دل، چه‌ند که‌سی پی گه‌بانند، چه‌ند مه‌لای نی‌جازه‌دانی، چه‌ند که‌س به‌ خزمه‌تی به‌رماله‌که‌ی گه‌بشته‌ پله‌ی خه‌لیفه و شی‌خایه‌تی، هه‌ریه‌ک بوونه‌ چیا‌یه‌کی به‌رزی زانیاری، وه‌ک هه‌ل‌گۆرد و زۆسک و هه‌ندری‌ن، ناجولین به‌ ره‌شه‌بای سته‌مکاری رۆژگار، بوونه‌ گلۆبی تریسکه‌داری خوایی، کوردستان و ده‌ره‌وه‌ی کوردستانیان رۆناک کرد، نموونه‌ی نه‌و زاتانه: سیراجه‌دین شی‌خ عوسمانی ته‌ویل‌ه‌یی، مه‌لا عبدالله‌ی جه‌لی کۆبی، شی‌خ طاهیری بامه‌رنی، سه‌ید طاهای نه‌هری، سه‌ید عوبیدالله‌ی نه‌هری، شی‌خ عه‌باسی که‌رکوک‌ی، شی‌خ محمه‌دی قرمشکی، شی‌خ نیسماعیلی شیروانی، شی‌خ محمه‌د سلیمانی، عبدالغفور مه‌شه‌دی، شی‌خ مه‌حمودی گه‌یلانی، مه‌لا ره‌سولی سابلا‌غی، شی‌خ محمه‌د صالح (مه‌ککه‌یی)، شی‌خ محمه‌د ناصح، مه‌لا مصطفا جه‌لاله‌ددین، شی‌خ فه‌تاحی ئاکری، شی‌خ عبدالله‌ی هه‌ره‌وی، شی‌خ نیسماعیلی به‌رزنجی، شی‌خ نه‌حمه‌دی فه‌سته‌مونی، سه‌ید نه‌حمه‌دی سه‌ردار، عوبیدالله نه‌فه‌ندی حه‌یده‌ری، شی‌خ عبدالقادر به‌رزنجی، شی‌خ محمه‌د جدید، شی‌خ عبدالرحمان دیمشقی کوردی، شی‌خ عبدالرحمان خان‌ی، مه‌لا نه‌حمه‌دی هه‌کاری، شی‌خ هیدایه‌الله‌ی هه‌ولیزی، شی‌خ عبدالله‌ی فه‌دری قودسی، شی‌خ موسای جبوری، شی‌خ مه‌حمودی عیماره‌یی، شی‌خ مه‌عروفی تکریتی، شی‌خ عبدالله‌ی نه‌رزه‌نجانی مه‌کی، شی‌خ خالیدی کوردی مه‌دینه‌یی، له‌گه‌ل زۆرانی تر.

دانراوه‌کانی: مه‌ولانا هه‌رچه‌نده‌ خه‌ریکی ده‌رسی مه‌لا و فه‌قیان و نامۆزگاری خه‌ل‌کان و ری نیشاندانی مورید و سو‌فییان بوو، به‌لام له‌ نووسین درێغی نه‌کردوو، قه‌له‌مه‌ قامیشه‌که‌ی هه‌روه‌کو زمانه‌ شیرینه‌که‌ی به‌ وینه‌ی دل‌ه‌ پاکه‌که‌ی، به‌ هه‌مان شی‌وه‌ له‌ نووسین له‌ کار بووه، چه‌ند کتیب و په‌راویزی هه‌نه، ناوه‌کانیان به‌ پی‌ لیسته‌که‌ی شی‌خ محمه‌دی خال نه‌وانه‌ن:

۱. حاشیه لهسه ر خه یالی و سه یله کوتی شه رحی عه قانید، سالی ۱۳۰۷ ک - ۱۸۸۹ ز له نه ستانه چاپ کرا.
۲. العقد الجوهری، فی الفرق بین کسبی الماتریدی والأشعری (الإرادة الجزئية): نه وهش چاپ کراوه و شه رح کراوه، له وانه شه رحی مهلا عبدالله مهلا محممه د نه مین بیتواتی به ناوی (المنحة الوهية) سالی ۱۹۴۷ ز له به غدا چاپ کرا.
۳. شه رحی (أطباق الذهب) ی زه مه خشه ری به فارسی.
۴. شه رحی مه قاماتی حه ریری.
۵. حاشیه لهسه ر (جمع الفوائد) فه رموده ی خو شه ویسته (د. خ).
۶. حاشیه لهسه ر (نهاية المحتاج) له فیهی شافعی.
۷. حاشیه لهسه ر شه رحی عه قانیدی (عضد)
۸. نامیلکه بو مریده هه نه فیه کانی بووینه شافعی.
۹. حاشیه لهسه ر (تكملة) ی سه یله کوتی لهسه ر (جامی) به شی کمان له لایه.
۱۰. دیوانی شیعر: به کوردی و عه ره بی و فارسی، نازناوی: (نوری) بو خو ی داناوه، سالی ۱۲۶۰ - ۱۸۴۴ ز له نه سه میۆل چاپ کرا.
۱۱. جالية الأکدار فی تقلبات الأمصار.
۱۲. جلاء الأکدار والسيف البتار فی الصلاة علی النبي المختار.
۱۳. فرائد الفوائد فی العقائد: فارسی یه
۱۴. نامیلکه ی زیگری ته ریه تی نه قشه ندی.
۱۵. نامیلکه ی رایبطه.
۱۶. مه کتوباتی عه ره بی.
۱۷. مه کتوباتی فارسی.
۱۸. نامیلکه ی (آداب المرید).

نه‌و زاته نووسین و هه‌ستان و دانیشتنی، سه‌فه‌ر و هاتو‌جو‌ی هه‌مووی هه‌ر خه‌ر و به‌ره‌که‌ت بوو، ئیشه‌کانی بۆ خوا بوو، ناوی هه‌ر به‌چاکه‌ ده‌بردرا، ئه‌وه‌ی باس ده‌کری که‌ گۆیا: ئین ئاده‌می باله‌کی مامۆستای له‌ مه‌ولانا رازی نه‌بووه، یا شه‌یخ نوره‌دینی بریفکان، له‌ نامه‌یه‌ک له‌ دژی نووسیوه، یا شه‌یخ مه‌عروفی نۆده‌یی به‌رزنجی ناکۆکی له‌ گه‌ل هه‌بووه، به‌ لای من خه‌ریک بوون به‌م جو‌ره‌ شتانه‌ پتویست ناکات، ئه‌وانه‌ له‌وه‌ گه‌وره‌ترن که‌ ئیمه‌ لایه‌نه‌ک تاوانبار بکه‌ین و لایه‌نه‌ک ماف بی‌ بده‌ین، چی کردوویانه‌ بۆ خودا بووه، نه‌گه‌ر کاره‌که‌ راست بی، دوو خه‌ر وه‌رده‌گرن، یه‌ک: مافی ماندو‌بو‌نیان، دوو: مافی راستیه‌که‌، وه‌ نه‌گه‌ر راست نه‌بووی ته‌نیا مافی ماندو‌بو‌ونه‌که‌ وه‌رده‌گرن، پیغه‌مبه‌ر (د.خ) فه‌رموویتی: **إِذَا اجْتَهَدَ الْحَاكِمُ فَأَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا اجْتَهَدَ فَاخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ** (بوخاری ر‌یوایه‌تی کردیه‌).

کۆچی دوایی: شه‌وی هه‌ینی ۱۳ی مانگی ذی‌القعه‌ده‌ سالی ۱۲۴۲ک - ۱۸۲۷ز مالتاوا‌یی له‌ دۆستان کرد، گیانی پاکی به‌ره‌و باره‌گای خ‌وای گه‌وره‌ هه‌وراز چ‌وو، له‌ گۆرستانی ک‌یوی قاسیۆن له‌ دیمشق به‌ خ‌اک سپ‌ردرا، له‌و‌ی ناسراوه‌ به‌: (زیاره‌تگای سه‌ید خ‌الیدی کوردی)، سالی ۱۲۵۸ک - ۱۸۴۲ز له‌ سه‌ر فه‌رمانی سولتان عبدالحمید خ‌انی عوسمانی گومبه‌تی له‌سه‌ر دروست ک‌را، به‌بۆنه‌ی کۆچی دوایی مه‌ولانا محممه‌د جه‌واد سیاه‌پۆش فه‌سیده‌کی درێژی عه‌ره‌بی نووسیوه، له‌ کۆتایی دا ده‌لی:

بکاک بعین الرفق کل موحدٍ   لانک فرد فی الکرامه واحدا
ولما هويت الحق قلت مؤرخاً:   {هوی للقاء الحق فی القدس خالد}

ه‌ ۱۲۴۲ه‌

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجد ۹۴ ، ۱۳۳ ، ۱۳۴ ، ۱۳۵ ، ۱۳۶ .

۲. دیوانی مه‌ولانا خ‌الید / پ‌یشه‌کی .

۳. یادی مه‌ردان ۱/۷ - ۸۶ .

٤. الأكراد في بهديان ٧٧ - ٨١.
٥. أربيل في العهد الاتابكي ٢٢٦.
٦. الشيخ معروف النودهي ٣٨ - ٥٣.
٧. ژیناوه‌ری زانیانی کورد ٢٩ - ٧٤.
٨. هدية العارفين ٥ / ٣٤٤.
٩. إيضاح المكنون ٣ / ٣٦٢.
١٠. مشاهير الكورد ١ / ١٩١ - ١٩٢.
١١. بوژاندنه‌وه ١٥٣ / ١، ٣٠٠، ١٨٦ / ٢، ١٩٩، ١٩١ / ٥، ٢٠٢.
١٢. علماؤنا في خدمة العلم والدين ١٨٥ - ١٨٨.
١٣. معجم المؤلفين ٤ / ٩٥.
١٤. جامع كرامات الأولياء ٥٧ / ٢.
١٥. محمد بن عبدالله الجلي ٥٤ - ٥٥.
١٦. بنه‌ماله‌ی زانیاران ٦٠٧.
١٧. گولتزاری کوردستان ١٣٨.
١٨. الأعلام ٢ / ٣٣٤، ٩ / ١٩، ١٠ / ٨١.
١٩. تاريخ السليمانية ٢٢٥ - ٢٢٩.
٢٠. معجم أعلام الكورد ٢٤٦ - ٢٤٧.
٢١. تاريخ مشاهير كورد ١ / ٣٢٩.

خالیله‌ سه‌نه‌ن شازه‌لی (٤٤٠)

ناوی خالیده، کوری سه‌نه‌نی شازه‌لی به، سالی ٦٤٤ ک - ١٢٤٦ ز
هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به خویندنی قورئانی پیروژ، به‌شیکه‌ له‌ کتیه‌ سه‌ره‌تایه‌ کان
خویند، له‌ خزمه‌ت باوکی چووه‌ (حه‌ج)، سالی ٦٥٦ ک - ١٢٥٨ ز باوکی له‌ رینگای
حه‌ج کۆچی دوابی کرد، مه‌لا خالیله‌ گه‌راوه‌ کوردستان، له‌ ناوچه‌ی (مه‌ریوان) نیشته‌جی

بوو، پاشان چووو گوندی (کاکۆ زه‌که‌ریا)، له‌هوی خاوه‌نی گونده‌که‌ میرزا مه‌مه‌دی همه‌دانی تا‌قه‌ کورپکی هه‌بوو، ززری خوش ده‌ویست، تووشی نه‌خۆشیه‌کی گران هات، داوای دو‌عای چابوونه‌وی له‌ مه‌لا خالید کرد، دو‌عای بۆ کرد، خوا چاکی کرده‌وه، میرزا له‌ که‌یفان گونده‌که‌ی هه‌موو پێشکه‌ش به‌ مه‌لا کرد، ناوینا (خالیدییه‌)، نه‌و شوینه‌ بووه‌ جیگای کۆتایی مامۆستا، تا کۆچی دوایی هه‌ر له‌هوی ماوه، مامۆستا ناسرابوو به‌: (شازه‌لی) چونکه‌ سه‌رۆکی ته‌ریقه‌تی شازه‌لی بوو له‌ کوردستانی (ئێران)، کورپکی ناو سوله‌یمانی هه‌بوو، به‌ده‌ست (بو‌داق)ی تاوانبار شه‌هید کرا.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمه‌ العلم والدین ۱۸۸ - ۲۲۳.

خالید عبدالله موفتی (۴۴۱)

ناوی خالیده، کوری مه‌لا عبداللهی موفتی یه، سالی ۱۳۲۳ ک - ۱۹۰۵ ز له‌ گوندی (ریشه‌)ی هه‌ورامان هاتووته‌دنیا، له‌ شاری (سنه) ده‌ستی کرد به‌ خویندن، دوایی چووو (رواندز) لای مه‌لا نه‌سه‌د نه‌فه‌ندی خه‌یلانی، دوا قوناغی خویندن هاته‌ (هه‌ولیر)، لای مه‌لا نه‌فه‌ندی نیجازه‌ی وه‌رگرت پاشان چووو (ته‌ویل) ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی له‌ شیخ عه‌لی حیسامه‌دین وه‌رگرت، له‌ سه‌ر فه‌رموده‌ی شیخ چووو ناوچه‌ی (زه‌لم)، سالی ۱۳۶۰ ک کرا (مدرس) له‌ پێنجوین، سالی ۱۳۶۵ گه‌راوه‌ (سنه)، له‌ قوتابخانه‌ی نه‌صیر دیوان ده‌رسی ده‌داوه‌.

کۆچی دوایی: له‌ ۲۶ی مانگی رهمه‌زانی بیروزی سالی ۱۴۰۰ ک - ۱۹۸۰ ز له‌ (تاران) کۆچی دوایی کرد، له‌ سه‌ر وه‌صیه‌تی خۆی له‌ گه‌ردی پێشکۆ له‌ که‌رماشان ته‌ نیشته‌ وه‌یسی قه‌ره‌نی به‌ خاکی سپێردرا، مامۆستا خالید شاعیریش بوو شیعیری کوردی و فارسی هه‌یه‌.

سه‌رچاوه: تاریخ مشاهیر کورد ۲ / ۴۶۹ - ۴۷۰.

خالد مصطفی موفتی (۴۴۲)

ناوی خالیده، کوری مصطفا موفتی، کوری مه‌حمود قازی، نه‌وه‌ی شیخ مه‌لا عبدالله‌ی خهرپانی یه، له‌نه‌ته‌وه‌ی نیمام چه‌مه‌زی کوری نیمام موسای کازمه (خوا لیبی رازی بی)، بنه‌ماله‌کی نایین په‌روه‌ر و نه‌هلی ته‌ریقه‌تن، سالی ۱۹۲۴ز چاوی خوی هه‌لینا له‌دنیا.

خویندنی: له‌سه‌ره‌تاوه له‌قوتابخانه‌که‌ی خو‌یان ده‌ستی کرد به‌خویندن، پاشان بو مه‌به‌ستی وه‌رگرتنی زیده‌ زانیاری چووه‌ چه‌ند شو‌تان، له‌وانه: (بیاره)، (مزگه‌وتی جامعیه)، (پریس)، (عاشقان)، (عه‌بابه‌یلی)، (شیخ سه‌لام)، (خانه‌قای مه‌ولانا له‌ سلیمانی)، له‌خزمه‌ت نه‌و زانایانه‌ خویندنه‌که‌ی کو‌تایی بی هینا: (شیخ ره‌سولی ته‌کیه‌یی)، (ماموستا عبدالکریمی موده‌ریس)، (مه‌لا صالح تریفه‌ی)، (مه‌لا عه‌زیز پریس)، (شیخ نوری)، (بابا ره‌سولی بیده‌نی)، (عبدالوه‌اب نیرگسه‌جاری).

مه‌لایه‌تی: سالی ۱۹۵۲ز نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت له‌ مزگه‌وتی جامعیه‌ی (هه‌له‌بجه)، ده‌ستی کرد به‌ده‌رسدانه‌وه، سالی ۱۹۶۸ز کرا پیش نو‌یتر ووتارخو‌ینی مزگه‌وته‌که، سالی ۱۹۷۴ز ناواره‌بوو، بو (خه‌رپان) سالی ۱۹۸۸ز له‌کیمیابارانی هه‌له‌بجه ناواره‌بوو بو (نیران)، پاشان گه‌راوه (سلیمانی)، ماوه‌له‌وی تا سالی ۱۹۹۱ز خه‌ریکی جیه‌جی کردنی کاروباری مه‌لایه‌تی بو، له‌مزگه‌وتی عومهری کوری خه‌تاب.

پله‌ی زانیاری: ماموستا ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی له‌شیخ عوسمان سیراجه‌دینی دووه‌م وه‌رگرت بو، له‌لایه‌ن شیخه‌وه کرا (سه‌رحه‌لقه‌ی خه‌تم)، ژماره‌کی زور نیجازه‌ی به‌مه‌لایان داوه، شیعی ته‌سه‌ووف و نیشتمانی هه‌یه، شه‌رع زان و وتار بیژ بو، ده‌نگ نه‌رم و به‌سوژ و قسه‌خوش بو، یاری زان و نیشانه‌چی بو، هاوبه‌شی خه‌باتی گه‌ل بو، چوارجار مالی ویران کرا، به‌ده‌ستی رژیمی ناوناوچووی، له‌کو‌نگره‌ی یه‌کیتی زانایان سالی ۱۹۷۱ز له‌(گه‌لاله) و سالی ۱۹۹۱ز له‌(هه‌ولیر) به‌شداری کرد، سالی

۱۹۸۷ز دوا‌ی راپه‌رینی (هه‌له‌بجه) له سه‌رباز‌گای تانجه‌رۆ له شاری (سلیمانی) زیندان کرا، دوا‌یی خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌ربازی کرد.

کۆچی دوا‌یی: له ۲۸/۸/۲۰۰۴ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سو‌پاس بۆ خودا چوار کور‌ی مه‌لای هه‌نه:

۱. شیخ محسن: پیش نویژ و ووتار‌خوینی مز‌گه‌وتی مه‌ولانا خالید نه‌قشبه‌ندی له (هه‌ولیر).

۲. شیخ محمد: پیش نویژ و ووتار‌خوینی مز‌گه‌وتی جامع‌ه (هه‌له‌بجه).

۳. شیخ مادح: پیش نویژ و ووتار‌خوینی مز‌گه‌وتی عومه‌ری کور‌ی خه‌تاب، له (سلیمانی).

۴. دکتۆر حه‌سه‌ن: مامۆستای به‌شی (أصول‌الدین) زانکۆی (صلاح‌الدین)، له (هه‌ولیر).

سه‌رچاوه: نامه‌ی د. حه‌سه‌ن شیخ خالید مو‌فتی.

خدر له‌حه‌مه‌ده‌شتی (۴۴۲)

ناوی خضره، کور‌ی نه‌حه‌دی، کور‌ی عه‌لی، کور‌ی عبد‌الله یه، عه‌شیره‌تی (نانه‌که‌لی) یه‌سالی ۱۹۰۹ز له گون‌دی (مه‌لا‌کاغه‌ی نزیك چیا‌ی (قه‌ره‌چوغ) هاتووته‌دنيا. خویندنی: مالیان باری کرد، هاته‌گه‌ره‌کی (سه‌را) له (هه‌ولیر)، له ته‌کیه‌ی شیخ محبه‌دین ده‌ستی کرد به‌خویندن، دوا‌یی چوو‌ه ناوچه‌ی خو‌شناوه‌تی، ماوه‌ك له شه‌قلاوه‌ و سپیگره‌ و کونه‌فلوسه‌ ماوه، ماوه‌ك چوو‌ه (بی‌تواته) لای مه‌لا محمه‌د، سالی ۱۹۲۹ز سه‌ردانی مالی خوینی کرد، به‌داخه‌وه به‌سه‌ر تازییه‌ی باو‌کی راگه‌یشت، به‌لام خه‌می خویندنه‌که‌ی پێبوو له خه‌می باب مردن، وای زانی له‌به‌ر نه‌رکی ژبانی ناتوانی بخوینی، به‌لام خزمه‌کانی مه‌ردانه‌ یارمه‌تیان دا بۆ بردنه‌ سه‌ری خویندنی چوو‌ه مز‌گه‌وتی حاجی قادر ده‌باغ له هه‌ولیر لای مه‌لا عبدالله‌ی بی‌تواته‌یی، ماوه‌ له خزمه‌تی تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت سالی ۱۹۳۵ز.

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا، له (داره‌به‌ن) هه‌ژده ساڵ له‌وێ ده‌رسی ده‌دا و کاروباری نایینی جیه‌جی ده‌کرد، له ۱۹۵۳ز چووه (گرده‌چار)ی ناوچه‌ی به‌رانه‌تی، له ۱۹۵۴ز گه‌راوه (هه‌لوێر)، له ۱۹۵۶ز چووه (خرابه‌دراو)، له‌و شوێنانه فه‌قی هه‌بوون. به‌شێک له فه‌قیه‌کانی: مه‌لا ئیسماعیلی گه‌زنه‌یی، مه‌لا ره‌سولی شاونسی، مه‌لا سه‌ید عبدالله‌ی جدیده‌یی، مه‌لا نه‌حمه‌دی هه‌رشه‌می، مه‌لا عبده‌لقادری گۆمه‌سپانی، مه‌لا عه‌باسی سه‌یرانی، شه‌یخ عبده‌لسلامی بو‌تانی، مه‌لا نه‌حمه‌دی داره‌به‌نی، مه‌لا طاهیری مه‌لا شه‌هید، مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی په‌ریتانی.

خووره‌وشتی: به‌ژن درێژ و نه‌ندام زه‌عیف بوو، ره‌نگ نه‌سمه‌ر بوو حق گۆ بوو، به‌رانه‌ر ناحه‌قی بی نارام بوو، تو‌ره‌یی به‌رز ده‌بووه به‌لام زوو سارد ده‌بووه، زمانه‌ی عه‌ره‌بی و تو‌رکی و فارسی ده‌زانی، شاعیره‌کی چاک بوو، ساڵی ۱۹۵۷ز له (خرابه‌دراو) کۆچی دوایی کرد، هه‌ر له‌وێ به‌ خاکی سپێدرا. به‌ره‌مه‌کانی:

۱. مه‌لودنامه: سه‌ره‌تایه‌که‌ی ده‌ست بی ده‌کا به:

ئه‌ی خودایی بی شه‌ریک و بی مه‌کان هه‌ر ئه‌توی قه‌تعا به‌سه‌رتانی زه‌مان

۲. عه‌قیده‌ی کوردی: له‌سه‌ر فه‌رمووده‌ی شه‌یخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی (خوا لێی خو‌ش بی) دایناوه، سه‌ره‌تایه‌که‌ی ئه‌وه‌یه:

حه‌مد و مه‌دح و شوکری دائیم بی ژمار بو‌که‌سه‌یکی خو‌ی به‌ عاله‌م کرد ديار

۳. هۆنراوه‌ی (بديع).

۴. هۆنراوه‌ی (استعارة) به‌ عه‌ره‌بی.

۵. دیوانی شه‌عر: کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی، ساڵی ۲۰۰۱ز به‌ لیکۆلینه‌وه‌ی نه‌حمه‌د ده‌شتی له (به‌رلین) چاپ کرا.

مامۆستا چه‌ند کوری نووسه‌ر و رو‌شنی‌ری هه‌یه: کاک محه‌مه‌د و نه‌حمه‌د و عبده‌لکریم.

سه‌رچاره‌کان:

۱. دیوانی ده‌شتی / پیشه‌کی ۱۸ - ۳۴.

۲. میژووی نه‌ده‌یی کوردی ۷ / ۱۰۱ - ۱۱۱.

خدر سارتکه‌یی (۴۴۴)

ماموستا خدر سالی ۱۹۳۵ز له‌گوندی (سیسیژ) هاتوته‌دنیا، له‌لای مه‌لا نه‌جه‌دی گه‌مانی ده‌ستی به‌خویندن کرد، دوایی هاته (گه‌لاله) ی‌عیراق، ماوه‌ک له‌وی بوو پاشان چووه (نستان) لای مه‌لا ئیراهیمی سیسیژی، دوایی چووه گوندی (نه‌لاس) لای مه‌لا عبدالله‌ی واوی، ماوه‌کیش له‌گوندی (نوره‌دین) ی‌عیراق لای مه‌لا حوسیتی ده‌شتیوی خویند، دوایی چووه (گه‌ناو) لای مه‌لا صالحی بیژه‌وی، سالی ۱۹۵۳ز گه‌راوه سیسیژی لای مه‌لا ئیراهیم، دوایی چووه گوندی (سوغانلو) لای مه‌لا عبدالرحمانی سیسیژی، دوایی چووه گوندی (بی‌کۆس) له‌وی رۆیشت بو (دۆله‌توی)، له‌وی بو گوندی (قه‌له‌ره‌شی) لای مه‌لا عبدالرحمان، نه‌جا چووه گوندی (ره‌به‌ت) لای مه‌لا سه‌ید سه‌لام، دووباره گه‌راوه (گه‌لاله) لای مه‌لا محهمه‌دی بۆکانی (ره‌نیس)، له‌وی کتیانی: تشریح الأفلاك، رسالة الحساب، تهذيب الکلام، له‌گه‌ل چهند به‌رگی تو‌حفه‌ی ته‌واو کرد.

مه‌لا به‌تی: گه‌راوه (سارتکی) سی‌سال خه‌ریکی ده‌رسدانه‌وه بوو چهند ئیجازه‌ی دا، سالی ۱۹۶۰ز تا ۱۹۷۰ز له‌به‌ندیخانه‌ی (تاران) گیرا، کاتی به‌ردرا ده‌ستی کرده‌وه به‌ده‌رسدانه‌وه، دووباره ناره‌زووی گرتیان کرده‌وه، به‌لام نه‌مجاره‌ خزی نه‌دا ده‌ست، هاته گوندی (بۆسکین) ی‌عیراق، ده‌ستی کرده‌وه به‌ده‌رسدانه‌وه، پاشان گه‌راوه (سارتکی). ماموستا شاعیر و نووسه‌ریش بوو.

چهند کتییی داناون، له‌وانه: ده‌رسه‌ی نه‌ز ئیسلام، خوداش ناسی به‌ر نه‌ساسی فه‌لسه‌فه، کۆمۆنیزم و ره‌وتی میژوو، راپه‌رین، وه‌حده‌ت.

کۆچی دوایی: سالی ۱۹۹۸ز له‌ (نه‌رویح) کۆچی دوایی کرد، له‌گۆرستانی

(گامله‌به‌ین) له‌شاری ئۆسلۆ به‌خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه: فه‌قی و فه‌قیه‌تی له کوردستان ۲۸۸ - ۲۹۱.

خدر نیژاوی (۴۴۵)

مامۆستا مه‌لا خدر سالی ۱۹۳۰ز له گوندی (نیژاوی) سه‌رده‌شت، هاتوته‌دنیا، سالی ۱۹۴۲ز له گوندی (نه‌لاس) ده‌ستی کرد به خویندن، دوایی چوووه سابلاغ لای مه‌لا حوسینی مه‌جدی، له‌وی هاته (گه‌نار) لای مه‌لا صالحی نه‌جیبی، ماوه له‌وی تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، گه‌راوه (نیران) ماوه‌ک له (ناغه‌لان) و ماوه‌ک له (نه‌لاس) و ماوه‌ک له (هه‌لو) ده‌رسی ده‌داوه، دوایی چوووه (سه‌پیکان)، هه‌روه‌ها له (خولیان) و له (شامان) مه‌لا بوو، مامۆستا شاعیریش بوو، نازناری نیژاوی بوو، وه‌ک ده‌لی:

نیژاوی بی به‌لا بی شاعر ده‌بی ناوایی

له نه‌جامی نه‌خۆشیه‌کی درێژخایان کۆچی دوای کرد، له گۆرستانی گوندی (کاژی) سه‌روه‌ی گۆری مه‌لا ره‌سولی زه‌کی یه‌که‌م به‌خاک سپێدرا.

سه‌رچاوه: فه‌قی و فه‌قیه‌تی له کوردستان ۲۸۶ - ۲۸۷.

خصیف عبدالرحمان جزیری (۴۴۶)

ناوی خه‌صیفه، کوری عبدالرحمانی جزیرییه، خه‌لکی شاری (حه‌ران)ه، فه‌رمووده‌ی له موجاهید و سه‌عیدی کوری جوبه‌یر گه‌یراته‌وه، سالی ۱۳۷ک - ۷۵۴ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه: شدرات الذهب ۱/۲۰۶.

خضر ئیبراهیم شه‌مامه‌ری (۴۴۷)

ناوی خضره، کوری ئیبراهیمی، کوری عبداللهی، کوری محه‌مه‌دی، کوری عه‌لی یه، سالی ۱۹۱۳ز له گوندی (مشار) هاتوته‌دنیا

خویندنی: مالیان له (مشار) باری کرد بو (شه‌مامه‌ر) له‌وی له لای باوکی قورنانی پیروژ و کتیه‌ سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، پاشان تا قوناغه‌کانی ته‌واو کرد، له خزمه‌ت چهند زانایان گه‌را، به‌شیک له‌وانه، نه‌و زاتانه‌ن: مه‌لا شیخ جه‌لالی تره‌سه‌پیان،

مه‌لا محهمه‌دی چل هه‌ویزه‌یی، مه‌لا محهمه‌دئه‌مینی سویری، مه‌لا عومه‌ری که‌وری، مه‌لا نه‌بویه‌ کری کۆیی، مه‌لا عبدالقادری ماجیدی، پاشان هاته‌ خزمه‌ت شیخ مصطه‌فای (هه‌ولیر) ماوه‌ له‌لای تا ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، له‌گه‌ل نه‌و به‌ریزانه‌: مه‌لا سه‌ید عبدالله‌ی گرده‌سوۆری و مه‌لا عبدالعزیز مه‌لا سوله‌یمان ناشۆکانی و مه‌لا عه‌لی گۆمه‌گراوی.

مه‌لایه‌تی: بووه‌ مه‌لا له‌ گوندی (که‌نداره‌قه‌ل)، دوا‌یی چووه‌ (که‌ندار) له‌و‌ی باری کرد بو‌ (که‌سه‌زان)، ماوه‌ کیش له‌ (میرخوزار) بوو، سالی ۱۹۵۸ ز ده‌شتی به‌جیه‌شت، هاته‌ مزگه‌وتی شیخ مه‌لا ره‌شیدی نو‌ی، له‌ گه‌ره‌کی ته‌یراوه‌ له‌ (هه‌ولیر).

به‌شیک له‌ فه‌قیه‌کانی: مه‌لا نه‌نوه‌ری سییرانی، مه‌لا عبدالله‌ی گرده‌عازه‌بانی، مه‌لا عبدالله‌ی په‌ریتانی، مه‌لا محیه‌دینی گۆران، مه‌لا جه‌لال عومه‌ر، مه‌لا سه‌دیق که‌ونه‌باکی، مه‌لا عبدالرحمان ماستاوه‌یی، مه‌لا عبدالکریم به‌رگیلی، مه‌لا محهمه‌د بیرژی.

کۆچی دوا‌یی: مامۆستا به‌رده‌وام بوو، له‌سه‌ر خزمه‌تی ئاینی پیروۆزی ئیسلام، هه‌رچهنده‌ پیروو، نه‌خۆش بوو، دۆستی به‌ راستی کتیب بوو، هه‌ر خه‌ریکی ته‌ماشاکردنی توحفه‌ و کتیبانی، شه‌ریعه‌ت و ته‌فسیری مه‌داریک بوو، تا له‌ ۶/۳/۱۹۹۶ ز کۆچی دوا‌یی کرد، دوو کۆری له‌ دوا به‌جیما: عومه‌ر و عوسمان.

سه‌رچاوه‌: النجم الزاهر ۶۸.

خضر نه‌بویه‌کر مه‌هرانی (۴۴۸)

ناوی خضره‌، کۆری نه‌بویه‌کری، کۆری نه‌حه‌دی مه‌هرانی کوردیه‌، خه‌لکی گوندی (محمدیه‌ی جزیره‌ی بۆتانه‌، شیخه‌کی گه‌وره‌ی نه‌هلی ته‌سه‌ووف بووه‌، له‌ (قاھیره‌) دابه‌زیوه‌، پاشان چوویته‌ شاری (مه‌ککه‌)ی پیروۆز، له‌و‌ی سالی ۶۷۶ک - ۱۲۷۷ ز کۆچی دوا‌یی کردووه‌، کتیبی (الوظائف المعزیه‌ للمناقب المعزیه‌)ی بو‌ خه‌لیلی کۆری قه‌لاوون داناوه‌، سه‌ره‌تایه‌که‌ی، به‌ (الحمد لله‌ الذي جعل الملوك عماداً لحماية حوزة الدين...) ده‌ست یی ده‌کات.

ماموستا زاته کی دلباک و به دین بووه، کهراماتی لی ده گێرنهوه، لهوانه: مهلیک
 ظاهر بیهرس، پیش نهوهی بیته مهلیک، له مزگهوت دانیشتیوو چه فیه کی له سهر بوو،
 خهریکی خواپهرستی بوو، شیخ پنی وت نهتو دهیی به مهلیک، که بووه مهلیک زۆر ریزی
 لی دهنه و له فرمانی دهرنه دهچوو، نیازی ههر غهزایه کی کردبا پرسى پی ده کرد، نه گهر
 ناماژهی سهر کهوتنی بو کردبا سهرده کهوت، جار وابوو رۆژه کهی سهر کهوتیشی بو دیار
 ده کرد، جار هک بو (که رک) شیخ فهرمووی مهچوو، مهلیک به گوینی نه کرد، له رینگا
 له سهر نه سهیه که بهر بووه رانی شکا.

پاشان دوو زمان و پیاو خراپان، چهند یوغامیان به شیخ ههلبهستا، مهلیک دلی لی
 شکا، ناویته به ندیخانه، خهریک بوو له سهری بدات، شیخ فهرمووی: بی مننهت به
 بمکوژه، خو مردنی من و مردنی تو لیک نریکه، مهلیک سهرسام بوو له بهر نهوهی له
 پیشدا زۆر کهراماتی له شیخ دیتوو، نهویرا له سهری بدات نهوهک نهویش مردنی نریک
 بیت، بهریشی نهدا له به ندیخانه ماوه تا کۆچی دوایی کرد، مهلیکیش ته نیا بیست رۆژ
 دوای نهو ژیا، نهوهش بووه کهراماتیکی تر بو شیخ، له لای ههندهک کهسانیش وایه، نهو
 جۆره شتانه جادو گهری و فیلبازییه، بهلام ته نیا نهو دوو وشهیه ناوهستی بهرانهر نهو
 ههموو کهراماتی شیخان، مه بهستیش شیخی راستی یه، نهک جادو گهر.

سهرچاوه کان:

۱. جامع کرامات الأولیاء ۵۹ / ۲
۲. الضوء اللامع ۳ / ۱۶۲
۳. معجم أعلام الكورد ۲۵۷
۴. مشاهیر الكورد ۱۹۴
۵. شذرات الذهب ۵ / ۳۵۱ - ۳۵۲
۶. هدیة العارفین ۵ / ۳۴۵
۷. وفات الوفیات ۱ / ۴۰۴

۸. كشف الظنون ۱۶/۲۰.

۹. البداية والنهاية ۱۳/۲۱۲.

۱۰. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۹۳ - ۱۹۴.

خضر نه‌حمهد حه‌یده‌ری (۴۴۹)

ناوی خضره، کوری نه‌حمهدی، کوری حه‌یده‌ری ماوه‌رانی یه، له خزمه‌ت باوکی خویندوووه، هه‌ر له‌لای نه‌و نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرتوووه، کوره‌گه‌وره‌ی باوکی بووه، له زانست ده‌ستی بالا بووه، له هه‌موو جزوره زانیاریه‌ک شاره‌زا و مه‌له‌وان بووه، حاشیه‌ی له‌سه‌ر توحفه‌ی نیب حه‌جه‌ر هه‌یه، کوری نه‌و زاته‌ش محه‌مه‌ده، ناسراوه به: (أخرس - لال)، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (خلاصة الحساب) هه‌یه، کوری وی خضره ناسراوه به محه‌مه‌د خضر حه‌یده‌ری، ته‌فسیری نایه‌تی: ﴿الله نور السماوات والارض﴾ (نور / ۳۵) ی هه‌یه، یه‌ک به‌رگه، زۆر نایابه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عنوان المجد ۱۲۹ - ۱۴۶.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۶۰ - ۶۱ - ۱۹۳ - ۳۳۸.

۳. علماء ومدارس في أربيل ۴۳.

۴. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶/۲۹۶.

خضر نه‌حمهد رودباری (۴۵۰)

مامۆستا خضر کوری نه‌حمهده، ده‌وروبه‌ری سالی ۱۱۴۰ک - ۱۷۲۷ز له گوندی (رودباری) هه‌ورامان هاتووته‌دینا، قورئانی پیروزی خه‌تم کرد، کتیه سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، له ۱۱۷۰ک له قۆناغی کۆتایی چوووه (قه‌لا جوالان) لای مه‌لا شیخ وه‌سیمی گه‌وره، ماوه له خزمه‌تی تا نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، گه‌راوه (هه‌ورامان) له رودبار نیشته‌جی بوو، ده‌ستی کرد به دهرسدانه‌وه و جیه‌جی کردنی کاروباری نایی، چه‌ندجار له‌گه‌ل (نه‌میر نه‌حمه‌دسان) سه‌فه‌ری (شیرازی) کرد له کاتی

(که‌ریم خانی زه‌ند) سه‌رۆک بوو، مامۆستا هۆنراوه‌ی ده‌وله‌تنامه‌ی گۆرانی داناوه، مامۆستا عبدالکریم (مدرس) ته‌رجومه‌ی کردووه بۆ زمانی بابانی، ناوی ناوه (ئیقبال نامه)، هه‌روه‌ها هۆنراوه‌ی عه‌قیده‌ی داناوه، سالی ۱۹۷ ک - ۱۷۸۳ ز ته‌واوی کردووه.

مامۆستا خه‌تیکی خوشی هه‌بووه، له‌ هاوینه‌هه‌واوی (ژوونی) رو‌دبار سه‌حیحی نیمامی موسلیمی به‌ ماوه‌ی په‌نجا رۆژ نووسیته‌وه، ده‌وری سالی ۱۲۰۰ ک - ۱۷۸۵ ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکورد ۱۹۴.

۲. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۹۱ - ۱۹۲.

۳. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۷/۳۴۶ - ۳۵۲.

خضر ئه‌حمه‌د (نالی شاعیر) (۴۵۱)

ناو و نژادی: ناوی خضره، کوری نه‌حمه‌دی شاره‌بسی یه، تیره‌ی میکائیلی عه‌شیره‌تی جافه، سالی ۱۷۹۷ ز له‌ گوندی (خاک و خۆل)ی شاره‌زور هاتووته‌دنیا، خۆی ناوی خۆی ده‌نیت له‌م به‌یته‌ شیعره:

له‌بی توو ناوی به‌قا، من (خضرم) فه‌یضی توو ره‌حه‌مت و من سه‌وزه‌گیا

خویندنی: به‌ شیوه‌ی فه‌قیانی کوردستان، بۆ خویندن سو‌ر و گه‌ری داوه له‌ چه‌ند

حوجره‌ی فه‌قیان، چووته‌ شاری (سنه)، چووته‌ (سابلاغ)، چووته‌ (قه‌ره‌داغ) لای مه‌لا

شیخ محه‌مه‌دی (ابن الحیاط)، وه‌ له‌ ته‌کیه‌ی قه‌ره‌داغ ریازیاتی له‌ لای شیخ مه‌لا عه‌لی

ته‌واو کردووه، نه‌جا چووه (هه‌له‌بجه) لای مه‌لا عبدالله‌ی خه‌رپانی، دوایی چووه (سلیمانی)

له‌ مزگه‌وتی سه‌ید حه‌سن، لای مه‌لا عبدالله‌ی ره‌ش، له‌ویوه‌ چووه‌ خانه‌قای مه‌ولانا

خالید، ماوه‌کی زۆر له‌وی ماوه، نو‌سراویکی به‌ماله‌ی شیخ وه‌تمانیان، حاجی مه‌لا

محه‌مه‌دی حاجی عبدالرحمان بۆی هیتام، ده‌لتی: {له‌ ده‌وروبه‌ری سالی ۱۸۲۰ (نالی) له‌

گوندی شیخ وه‌تمانی خویندووه، له‌وکاته‌ له‌گه‌ل فه‌قیه‌کان به‌ یاسه‌ دوجه‌ گوندی (باسه)

به (خۆشکان) دا ده‌چی، رینگاکه ده‌که‌وێته بن خانووی خاتوون (شهم) که خۆشه‌ویستی (نالی) ده‌بیت (شهم) فه‌قیه‌کان نابینی، یه‌ک سه‌به‌ت زبَل فرێده‌دا، ده‌که‌وێته سه‌ر، سه‌رومێزه‌ری نالی، هه‌موو نه‌ندامی له‌شی پيس ده‌بیت، به‌بوونه‌یه ده‌لی:

دوینی چ بوو ده‌تدا به‌ زوبان لافی که‌رامات

نه‌مرۆ نه‌ده‌مت بوو، نه‌ده‌مت بوو، نه‌ ده‌مت بوو

(نالی) چی یه‌ وامیسلی جو‌عه‌ل غه‌رقی شیاکه

خۆتوو به‌ حیسایی، وه‌کو په‌روانه، شه‌مت بوو

(ده‌م) یه‌که‌م به‌مانا کاته، (ده‌م) ی دووهم زاری یاره، (نه‌ده‌م) په‌شیمانی یه، (جو‌عه‌ل) قالۆچه‌یه، (شیاک) پيسایی یه، (په‌روانه) په‌پووله‌یه، (شهم) مۆمه ده‌شی مه‌به‌ستی شه‌می خۆشه‌ویستی بیت. واته: کاتت به‌فیرۆچوو، زاری یاره‌که‌ت له‌ کیس چوو، په‌شیمان بوویه‌وه، ئیستا وه‌کو قالۆچه‌ خه‌ریکی کۆکردنه‌وه‌ی پيسایی، ده‌بووايه وه‌ک په‌پووله، له‌ ده‌وره‌ی چرا و روخساری یاره‌که‌ت بسورابای تا ده‌سووتای، (نالی) دوا‌ی کۆتایی خویندنی نیجازه‌ی وه‌رگرت.

پله‌ی زانیاری: (نالی) جگه‌ له‌ مه‌لایه‌تی، شاعیرێکی پایه‌دار و جازان بووه، شیعره‌کانی زۆر به‌تام بووینه، هه‌رکس بیان خوینی، یان گوئی لی‌ رابگری، دیقه‌ت لی‌ بکا هه‌ست راگری، دان به‌وه‌ داده‌نی که (نالی) ته‌نیا تاقه‌ سواری عه‌گیدی مه‌یدانه، تا ئیستا که‌س تۆزی رینگای نه‌شکاندووه، من واتێ ده‌گه‌م نالی له‌ سو‌ران بی‌ وینه‌یه، وه‌کو شیخ نه‌همدی جزیری له‌ بو‌تان و بادینان بی‌ وینه‌یه، دانه‌کی دیوانی (نالی) ده‌ستووسمان له‌ لایه، مه‌لا عبدا‌لحمید عه‌سکه‌ری سا‌لی ۱۳۲۹ک - ۱۹۱۱ز له‌ شاری (کۆیه‌)ی نووسیته‌وه، ئه‌و دیوانه‌ زۆرجاران چاپ کراوه، سا‌لی ۱۹۳۱ز له‌ لایه‌ن کوردی موکریان، له‌ (به‌غدا) چاپ کرا، دوا‌ی ئه‌و عه‌لی موقییل له‌ (سنه) دووباره‌ چاپی کرده‌وه، سا‌لی ۱۹۶۲ز گیوی موکریان له‌ (هه‌ولێر) چاپی کرده‌وه، هه‌روه‌ها سا‌لی

۱۹۷۶ز به شهرحی مامۆستا عبدالکریمی مدرس (خوالتی خوش بی) وه لیکۆلینهوهی فاتیح و محهمهدی کوری له چاپخانهی کۆری زانیاری کورد، له (بهغدا) چاپ کرا.

(نالی) شانازی به شیعرهکانی خۆی دهکات، دهلتی:

کەس به ئەلغازم نەلتی خۆ کردییه، خۆ کوردییه

هەر کەسی نادان نەبی، خۆی تالیبی مهعنا دهکا

شیعری خەلتی کە ی دهگاته شیعری من بو نازکی

کە ی له دیقهتدا پهتک، دهعوا له گەل ههودا دهکا

یا دهلتی:

فارس و کورد و عهروهب ههرسیم به دوفتهر گرتوه

(نالی) نهمرۆ حاکی سی مولکه، دیوانی ههیه

له دلداریدا دهلتی:

هەر جوگه و جزباره کهوا سوور و سویر بی

جی جۆششی گریانی منه، خۆین نهڕزاوه

له پارانهوهدا دهلتی:

نه گهرچی کوردی دهوری شارهزوری قهسوتم نهما

وه سیلهم (طهیه)یه و حیلمی شهفیع فەزلی مهنانه

نالی و شاری مهککهی بیروۆز:

(نالی) چووه سهفهری حج، مامۆستا مهسعود محهمهد دهلتی: {لهو سهفهره که

ساتی ۱۲۸۸ك - ۱۸۷۱ز له گەل مهلا عبداللهی باپیرم یه کدیان دیتووه}، هەر لهو

سهفهره (نالی) هۆنراوه کی عهروبی پیشکەش به ئەمیری شاری (مهککه) شهریف (عبداللهی

کوری عهون) کردووه، نمونهی هۆنراوه که:

ودعتني إلى محاض الفناء

أزعجتني مزعاج سکني انزواء

من أشق الأعباء والأعباء

أثقلتني بحمل ما فوق توقي

وأطالت فی سحب ذیلی علی ما   قصرت عنه جبتی وردائی

زورت زورە الی الزوراء   أو الی الروم، أو الی الشہاء

أو الی (شهرزور) مسقط رأسی   موطن العلو موطنی الآباء

گالته‌ی نالی له‌گه‌ل فه‌قیان: (نالی) به‌ شیوه‌ی گالته، بۆ فه‌قیه‌ کانی باسی نه‌وه

ده‌کا، نه‌گه‌ر خه‌به‌ری موبته‌دا جومله‌ بیت، په‌یوه‌ندی ضه‌میری ده‌ویتی بۆ موبته‌داکه

بگه‌رپته‌وه، نه‌گه‌ر هه‌بوو باشه، نه‌گه‌ر نه‌بوو، ده‌بیت بۆی دابیتی، له‌و بابته‌ته، له‌ تاکه

شعیرتک ده‌لتی:

گۆشتی قه‌له‌و حوققه‌ی به‌ چارده‌ پاره   وه‌قتی گوتت حوققه‌ (له‌وی) دباره

لینکدانه‌وه‌ که‌ی به‌م جوژه‌یه:

(گۆشتی قه‌له‌و) موبته‌دای یه‌که‌مه، (حوققه‌ی) موبته‌دای دووه‌مه، (به‌چارده‌ پاره)

خه‌به‌ره‌ بۆ حوققه‌ی، نه‌و جومله‌یه‌ خه‌به‌ره‌ بۆ گۆشتی قه‌له‌و، واته: حوققه‌ له‌وی (له‌و

گۆشته)، نه‌وه (رابطه) په‌یوه‌ندیه‌ خه‌به‌ر به‌ موبته‌دا ده‌به‌ستی، به‌لام لادراوه‌ و (حه‌زف)

کراوه، چونکه‌ دباره‌ وه‌ک له‌ کتیه‌ کانی نه‌حو ده‌لتین: {البر الکر بستین درهما}.

کۆچی دوایی: نالی له‌ گه‌رانه‌وه‌ی سه‌فه‌ری حه‌ج، هاته‌ (شام)، له‌وی باسی

پروخانی میرنشینی بابان و هیرشه‌ درندانه‌که‌ی عوسمانیانی بۆ سه‌ر ناوچه‌که‌ بیست، زۆر

په‌رۆش و نارِه‌هت بوو، چاوی به‌رای نه‌دا بگه‌رپته‌وه‌ کوردستان، به‌ خه‌م و په‌ژاره‌وه،

پرووی کرده (نه‌سته‌میۆل) له‌وی ماوه‌ تا سالی ۱۲۹۰ک - ۱۸۷۳ز کۆچی دوایی کرد،

بارگه‌ی به‌ره‌و باره‌گای خوای گه‌وره‌ تیکنا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. میژووی نه‌ده‌بی کوردی ۳/۳۷ - ۴۳ - ۱۱۳ - ۱۹۷.

۲. ده‌قه‌کانی نه‌ده‌بی کوردی ۸۱ - ۸۸.

۳. نه‌ده‌بی کوردی ۲۶۸ - ۲۷۴.

۴. مشاهیر الکوردد ۱/۲۰۱.

٥. ژیناوه‌ری زانایانی کورد ٣٢٠ - ٣٥٣.
٦. دیوانی نالی ٢٣ - ٧٤.
٧. تاریخ السلیمانیة ٢٤٧ - ٢٤٩.
٨. معجم أعلام الكورد ٢٥٨.
٩. دهسته و دامانی نالی ٦.
١٠. دهنگی زانا ٥٤ / ٢٠٠١ - ٧٩ - ١٠١.
١١. الشیخ معروف النودهی ٣٧.
١٢. گولان ٢٧ / ١٩٩٨ - ١٦٥ - ١٦٨.
١٣. راپورتی مهلا محمهد شیخ وهتانی

خضر شهروان (نابینا) (٤٥٢)

ناوی خضره، کورپی شهروانی، کورپی نه‌هه‌دی، کورپی عبدالله‌ی نابینا، سالی ٥٠٥ ک - ١١١١ ز له گوندی (توماث) ی جزیره هاتووته دنیا، له (میفارقین) ینگه‌یشتوو، ماوه‌ک له (به‌غدا) ده‌رسی شه‌ریعتی خویندوو، له (فیقه) و (فه‌رمووده) شاره‌زا بووه، له نه‌ده‌بیات به توانا بووه، سالی ٥٨٠ - ١١٨٤ ز له جزیره کۆچی دواپی کردوو.

سه‌رچاوه‌کان:

١. اللباب ١ / ٢٢٩.
٢. الأنساب ١ / ٥١٧.
٣. معجم البلدان ٢ / ٥٩.
٤. معجم أعلام الكورد ٢٥٧ - ٢٥٨.
٥. تاریخ مشاهیر کورد ١ / ٥٣.

خضر حه‌سه‌ن زه‌رزاری (٤٥٣)

ناوی خضره، کورپی حه‌سه‌نی، کورپی عه‌لی یه، عه‌شیره‌تی زه‌رزاری یه، سالی ٦١٦ ک - ٢١٩ ز هاتووته دنیا، زانایه‌کی به‌ریز و سه‌خی و چاو بلن‌د بووه، سه‌روکی

قازیان بووه، له دهوری مهلیک زاهر بیهرس له (میسر) کرا قازی، پاشان له گه‌ل مهلیک ناکۆکی لی‌ پهیدا بوو، دهسته‌لاتی لی‌ ستاندر، له دهوری مهلیک سه‌عید کرا (وه‌زیر) دوا‌یی لادرا، دووباره کراوه وه‌زیر، دووباره لادراوه، نه‌مجاره کرا قازی ولاتی (میسر) زۆر بی‌ نه‌چوو کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. طبقات الشافعية الكبرى ۴ / ۳۱۷.

۲. علماءنا في خدمة العلم والدين ۱۹۲.

۳. معجم أعلام الكورد ۲۵۷.

خضر داود شاره‌زوری (۴۵۴)

ناوی خضره، کوری داودی قازی یه، خه‌لکی (شاره‌زور)، مامۆستا داره‌قو‌طی فه‌رمووده‌ناس ده‌لی: {نه‌و زانایه له شاری (مه‌ککه‌) ی پی‌رۆز نیشته‌جی بوو، کتی‌یی (النسب) ی گیزیته‌وه له زوبه‌یر کوری به‌کار^(۱)، هه‌روه‌ها کتی‌یی (عللی) ی نه‌حه‌دی کوری حه‌نهللی له نه‌ثره‌م^(۲) گیزیته‌وه}، که‌واته له گه‌ل نه‌ثره‌م و زوبه‌یری کوری به‌کار ها‌وچه‌رخ بووه.

سه‌رچاوه: الأنساب ۳ / ۴۹۰.

خضر ره‌سول شیخه‌مارینی (۴۵۵)

ناوی خضره، کوری ره‌سولی، خه‌لکی گوندی (شیخه‌مارینه) سه‌ر به‌قه‌زای چوارتایه، خزمه‌تیکی زۆری نابینی پی‌رۆزی نی‌سلامی کردووه، قوتابخانه‌ی هه‌بووه و ده‌رسی داوه، له جی‌به‌جی کردنی کاروباری مه‌لایه‌تی درێغی نه‌کردووه، تا کۆچی دوا‌یی کرد، چه‌ند کوری له پاش به‌جیمان، له‌وانه: مه‌لا مه‌حمود: زانایه‌کی به‌رز بوو، نه‌ویش کۆچی دوا‌یی کرد، مه‌لا عبدالله ی کوری جیگری بوو، نه‌ویش کۆچی دوا‌یی کرد، مه‌لا

(^۱) له ۲۵۶ ك كۆچی دوا‌یی کردووه.

(^۲) له ۲۶۱ ك كۆچی دوا‌یی کردووه، وه فه‌قی نی‌مامی نه‌حه‌دی کوری حه‌نهل بووه.

عبدالرحمانی کوری جیگری بوو، نهویش له گوندی (سالیوا) کۆچی دوایی کرد، مهلا محهمهدی کوری جیگری بوو، سالی ۱۹۱۲ز له دایک بووه دورسی له لای باوکی و شیخ عهزیزی (دۆلهه مۆی) خویندوووه، له شیخهلمارین کرا پیش نوێژ و ووتارخوین، سالی ۱۹۷۸ز رژی می به عس به زۆری گواستیهوه بو کۆمهلهگای (سهید صادق)، میترووی کۆچی دوایی له لام دیار نیه.

سهرحاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۹۴ - ۱۹۵.

خضر عهلی ههولئیری (۴۵۶)

ناوی خضره، کوری عهلی، کوری محهمهدی زیندرووه، خهلهکی (ههولئیره) چوویته (بهغدا) لای مامۆستا مبارهك شارهزوری خویندوووه، هاتووچۆی شیخهکانی کردوووه، پاشان چوویته (مهککه) ی پیروژ، کرایته سهروکی شیخهکان، دورسی فهرموودهی داوه ئیجازهی به چهند زانایان داوه، سالی ۶۰۸ك - ۱۲۱۱ز له (مهککه) کۆچی دوایی کردوووه.

سهرحاوهکان:

۱. معجم أعلام الكورد ۲۵۶.

۲. تاریخ آرییل ۱/۱۸۵ / ۲/۳۰۷.

خضر عومهر بهرزنجی (۴۵۷)

ناوی خضره، کوری سهید عومهری، کوری سهید نههمده، له سهیدهکانی (رهشوان)ه، سال ۱۸۷۸ز له گوندی (گهړه شیخان) هاتووته دنیا، قورنانی پیروزی خهتم کرد، کتیبه سهرهتایهکانی تهواو کرد، قوناغی سوختهیی بری، ماوهك چوووه (کۆیه) لای مهلا عبداللهی جهلی، ماوهك له خزمهت شیخ نهبو به کری (ههershمی) خویند، کۆتایی به خویندن هینا، مهلا بهتی لهو گوندانه کرد: میرخوزار، سهرگهړان، کهسنهزان، هییان، لههموو شوینه کانیسه مهدرهسهی فهقیانی ههبوو، بهشیک له فهقیهکانی: مهلا شیخ جهلالی

ترپه‌سیان، مه‌لا سوله‌یمانی سنکاوی، مه‌لا سه‌عیدی دووشیوانی. مامۆستا ده‌ستیکی بالای هه‌بوو له شه‌ریعت و فه‌رائیز، کورێکی له پاش به‌جیما، ناو (ئیسماعیل).
سه‌رچاوه: ده‌ستنوسی مه‌لا نه‌وه‌ری سعاجی.

خضر نه‌صر هه‌ولێری (٤٥٨)

ناوی خضره، کوری نه‌صری، کوری عه‌قیلی، کوری نه‌صری (هه‌ولێری)یه، سالی ٤٧٨ك - ١٠٨٥ز هاتووته‌دنیا، له (به‌غدا) شه‌ریعتی ته‌واو کردووه، گه‌رایته‌وه‌ن (هه‌ولێر) نه‌بو مه‌نصور سه‌رفته‌کین جیگری خاوه‌نی هه‌ولێر سالی ٥٣٣ك - ١١٣٨ز له (قه‌لات) قوتابخانه‌ی بۆ دروست کرد، مامۆستای دانا به (مدرس)، مامۆستا یه‌که‌م مه‌لایه له هه‌ولێر ده‌رسی داوه له‌و قوتابخانه‌یه، ماوه‌ک چووه (دیمشق) پاشان گه‌راوه (هه‌ولێر)، (٢٦) وتاری پیغه‌مبه‌ری (د.خ) له کتێبێک کۆکردیته‌وه، له شه‌وی هه‌ینی ١٤ مانگی جیمادی دووهم سالی ٥٦٧ك - ١١٧٢ز کۆچی دوا‌یی کرد، له قوتابخانه‌ی خوار قه‌لات به‌خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

١. وفيات الأعيان ٢/١٠.
٢. طبقات المفسرين ١/٣٦٣.
٣. البداية والنهاية ١٢/٣٠٤.
٤. تاريخ أربيل ١/٣٣٤ - ٣٧٠.
٥. أربيل في مختلف العصور ٦٩.
٦. أربيل في العهد الأتابكي ١٩٩، ٥٩، ٢٢٥، ٢٢٨، ٢٤٧، ٢٤٨، ٢٦٨، ٢٨٦، ٢٨٧.
٧. الأعلام ٢/٣٥٤ / ١٠ / ٨٢.
٨. معجم أعلام الكورد ٢٥٦.
٩. هدية العارفين ٥/٣٤٥.
١٠. مشاهير الكورد ١/٢٠٠.

۱۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۸۹ - ۱۹۱.
۱۲. معجم المؤلفين ۴/۱۰۲.
۱۳. شذرات الذهب ۵/۸۶.
۱۴. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۵۲.
۱۵. طبقات الشافعية ۱/۱۱۸.
۱۶. الكامل، به‌راویژ ۱۲۹.

خه‌لیل نیسحاق کوردی (۴۵۹)

ناوی خه‌لیله، کوردی نیسحاقی، کوردی یه‌عقوبه، مه‌زه‌بی مالیکی بووه، زانایه‌کی چاک و به‌دین و له خواترس بووه، له (میسر) دهرسی داوه، سالی ۷۶۷ک - ۱۳۶۵ز کۆچی دوا‌یی کردوو. چهند کتیبی داناون، له‌وانه:

۱. شهرحی (مختصر)ی نین حاجیب، شەش به‌رگه.
۲. شهرحی (ألفية)ی نین مالیک.
۳. مناسک الحج.
۴. مختصر فی الفقه المالکی.

سه‌چاوه‌کان:

۱. درة الحجال فی أسماء الرجال ۱/۲۵۸.
۲. معجم المؤلفين ۴/۱۱۳ - ۱۱۴.
۳. كشف الظنون ۲/۱۶۲۸ - ۱۸۳۱ - ۱۸۴۲ - ۱۸۵۵.

خه‌لیل حوسین سعیرتی (۴۶۰)

ناوی خه‌لیله، کوردی مه‌لا حوسیتی، خه‌لکی (هیزانه) نریک شاری (مه‌کسی) مه‌زه‌بی شافیعی بووه، سالی ۱۱۶۷ک - ۱۷۵۳ز هاتووته‌دنیا. دهرسی له‌لای موفقی (نامیدی) مه‌لا مه‌خودی بادینی خویندوووه، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی لی وه‌رگرتوووه، زاناترین و چاکترین زانای سه‌رده‌می خوی بووه. دانراوی زۆرن، له‌وانه:

۱. أزهار الغصون.
۲. أصول الحديث.
۳. تأسيس قواعد العقائد.
۴. تبصرة القلوب من كلام علام الغيوب: تفسيره.
۵. تفسير القرآن الكريم.
۶. زبدة ما في فتاوي الحديث.
۷. شرح الشاطبية.
۸. شرح الهمزية.
۹. محصول المواهب الأحذية.
۱۰. القاموس الثاني في النحر والصرف والمعاني.
۱۱. منهاج السنة السنية.
۱۲. ضياء بصيرة قلوب الحروف في التجويد والرسم وفرش الحروف.
۱۳. مختصر شرح الصدور في الموت وأحوال القبور.
۱۴. رسالة المنطق.
۱۵. ملخص القواطع والزواجر.
۱۶. المنظومة الزمردية.
۱۷. نبذة من المواهب المدنية في الشطحات الوحدة الذاتية.
۱۸. منظومة الحية في المناظرة.
۱۹. رسالة المعفوات.
۲۰. رسالة الوضع.
۲۱. الكافية.
۲۲. ظروف به كوردی.
۲۳. نيساغجی به كوردی.

۲۴. هۆنراوهی (نهج الانام) به کوردی سالی ۱۳۳۷ک له تورکیا چاپ کرا.
۲۵. أصول الفقه.
۲۶. المختصر في الفقه لاختلاف الشافعي والحنفي: وه لهم نووسراوه نهو زاراوانهیی به کار هینایه: (قش) قال الشافعي، واته: فهرموودهیی شافعی یه، (قح) قال الحنفي، واته: فهرموودهیی حنه فی یه.
- کۆچی دواایی: سالی ۱۲۵۹ک - ۱۸۴۳ز مالتاواایی یه کجاری له دنیا کرد، بارگهی خۆی تیکنا به رهو باره گای پهروه دگار. کورینکی مهلای هه بوو ناو مصطه فا، نهویش دوو کوری مهلای هه بوو، مهلا حوسین و مهلا حامید.
- سه رچاوه کان:
۱. الأعلام / ۱ / ۲۹۵.
  ۲. معجم أعلام الكورد ۲۶۱.
  ۳. ژیناوه ری زانیانی کورد ۵۲۶ - ۵۳۱.
  ۴. هدیة العارفين ۵/۳۵۷.
  ۵. بوژاندنه وهی میژووی زانیانی کورد ۲/۱۱۶ - ۱۱۸.
  ۶. مشاهیر الكورد ۱/۲۰۸.
  ۷. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۱۹۳.
  ۸. معجم المؤلفين ۴/۱۱۷.
  ۹. فهرس مخطوطات مكتبة الأوقاف المركزية في السلیمانية ۲/۱۷۳ - ۴/۱۶۱.
- خه لیل ره سول (مخلصی شاعیر) (۴۶۱)
- ناوی خه لیله، کوری ره سولی، کوری مصطه فایه، عه شیره تی (سجواوی) یه، سالی ۱۹۱۰ز له گوندی (شۆره زه رتکهی) که ندیناوه، هاتو ته دنیا، خۆی پیتاسه ی خۆی ده کات ده لئی:

کورددم و سنجارییه تیره‌م، له‌ سنعه‌تدا مه‌لام

نیشتماغانه عیراق و شاری هه‌ولیره لیوام

خۆشه‌ ناوی ناحیه‌م قوشته‌په‌یه دینم دووسه‌ره

بی‌ ره‌زابوونی خودا، ناکه‌م تکای هیچ لای خودام

خویندنی: له‌ مندالیه‌وه باوکی کۆچی دوابی کرد، دایکی بو خویندن نارديه

گوندی (دووسه‌ره) لای مامی مه‌لا نه‌بوه‌ کر، دوابی چوو (که‌ندار) لای مه‌لا ره‌شیدی

موکریانی، دوابی چوو (سوریه) لای مه‌لا عبدالقادر، دوابی چوو (پیرداود) لای مه‌لا

محمد مه‌لا نه‌مینی سویری، دوابی چوو (دیه‌گه) لای مه‌لا نیسماعیلی جدیده‌ی، ماوه‌کیش

لای مه‌لا نه‌حمه‌دی ره‌ش و ماوه‌ک له‌ لای مه‌لا شیخ جه‌لالی تریه‌سیانی خویند، پاشان

چوو مزگه‌وتی شیخ نوره‌دین له‌ (هه‌ولیر) لای مه‌لا صالحی کۆزه‌پانکه‌یی، ماوه‌ له‌

خزمه‌تی تا سالی ۱۹۴۳ز نیجازه‌ی مه‌لايه‌تی وه‌رگرت.

مه‌لايه‌تی: یه‌که‌م جار له‌ (دووسه‌ره) جینگای مه‌لا نه‌بوه‌ کری مامی بووه‌ مه‌لا،

ماوه‌کی زۆر له‌وی مه‌لا بوو، ده‌رسی فه‌قیانی ده‌داوه، عبدالفتاح ناغای گوندی زۆر

یارمه‌تی ده‌دا و چه‌ند کتییی بو کری، دوابی بووه‌ مریدی شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی له‌

(هه‌ولیر)، خۆشویستی ته‌ریقه‌ت کاری لی کرد، به‌ره‌ به‌ره‌ لایه‌نی سوڤیاتی به‌هیز بوو، له‌

نه‌نجامدا وازی له‌ مه‌لايه‌تی هینا، دووسه‌ره و منداله‌کانی به‌جیه‌یشت، به‌ ته‌نیا هاته‌ خانه‌قای

شیخ له‌ (هه‌ولیر)، به‌لام جه‌نابی شیخ حمزی ده‌کرد، مه‌لايه‌تی بکا، سالی ۱۹۶۳ز کردیه

مه‌لا له‌ مزگه‌وتی حاجی طاها قه‌ساب له‌ هه‌ولیر، ماوه‌ک له‌وی بوو، رویشت چوو

(فه‌للوجه) لای مه‌لا شیخ عبدالعزیز سامه‌ررانی، له‌ویش له‌گه‌ل نه‌وان چوو (سوریا) بو

سه‌ردانی شیخی (نه‌به‌هانی)، گه‌رانه‌وه (فه‌للوجه) ماموستاش هاته‌وه هه‌ولیر، له‌ خانه‌قای

شیخ نیشته‌جی بوو، خه‌ریکی خواپه‌رستی بوو، زۆربه‌ی حاشیه‌کانی سه‌ر هه‌ردوو

به‌رگه‌کانی (جمع الجوامع) ی له‌ کاته‌ نووسییه‌وه و داینان، پاشان له‌سه‌ر فه‌رموده‌ی

(شیخ) چوو خانه‌قای (شه‌قلاوه) بو جیه‌جی کردنی کاروباری نایینی و خه‌تم کردن، له‌و

کاته مامۆستا عبدالمجید گراوی زۆر جار ان سەردانی دەکرد، پاشان مامۆستا خەلیل توشی نەخۆشی هات سەرما کاری لێ کرد، نەیتوانی لە (شەقلاوێ) بچینی، هاتەوێ خانەقای شیخ لە (هەولێر) بردیانە نەخۆشخانەیی رزگاری، لە ئەنجامی نشتەرگەری دەروونی لە بەرواری ۵/۶/۱۹۸۵ ز کۆچی دوایی کرد، لە گۆرستانی گردی (پیرداوێ) بە خاک سپێردرا.

دکتۆر شیخ عبدالله نەقشەبەندی (خوا لێ خوش بی) لە بەغدا ئەم پارچە شیعەری بەم بۆنەییە نارد، بۆ سەرەخۆشی سۆفییەکان و کەس و کاری مامۆستا، دەقەکەیی ئەوویە:

بەخیرچی، یا بەخیربێی لاوی لاوان
 لە هەرجێ بێی، بەنازی هەردوو چاوان
 وەبیرت دێی کە دەمگۆ هیچ مەترسێ
 رەز و دارە و کولیک و باخی سیوان
 کە خوات یاری لە هەر کۆی بی بەهەشتە
 لە کوردستان، لە دەشتی، یا لە کێوان

نەساغ کەوتی پزیشک نەیدەزانی
 چیه چ بوو لەنیو جەرگ و هەناوان؟
 بە ناچاری چەقوی هینانە گۆری
 ئەووی دیداری یارانی گەرەک بوو
 ئەتوو (مخلص) برای گەنجیم و پیری
 ئەووی نازابوو ئەو دەرچوو لە نیوان
 ئەتوو (مخلص) برای گەنجیم و پیری
 هەموو رۆژ یادی جارانت دەکەم من
 لە رینگا نەیدەویست مانی بە میوان
 ئەوا رویشتی من ماوم لە ناوان
 بەیانی و نیوەرۆ هەم نوێژی شیوان
 بوێژی کورد و کوردستان من وتۆ
 بە گەنجی کو بوو وامان و نەشیوان

کە (واقی) بوو لەوێ رۆ بیر و پەنجەت
 دەپارێژن زمانی پاکی باوان
 زبانی دە و (قەراج) و (کەندیتاوە)
 بە ویژەیی تو دەهاتە زار و لیوان
 چ نەخشیکە هەموو پەندیکێ نووسیت
 چ ئەزمانیکە تو کردت بە دیوان

لە بیرم ناچی سەیرانی بووران
 لە (زار مفتاح) و پێچی جوگە ناوان
 لەویش هەر (پیری خواناسان) بوو (مخلص)
 من و توێ کردە شەیدای کەند و شیوان
 براتە (هەرشەمی) چاوی لە ریتە
 بەخیربێی یا بەخیرچی لاوی لاوان

(به‌غدا) سیشهم (۱۵) ی مانگی ره‌مهزانی پیرۆز ۱۴۰۵ ک ۴/۶/۱۹۸۵ ز
 ههروه‌ها (بی‌دل) ی شاعیریش (۱۲) دێره‌ شیعری نووسیه، به‌ ناوی شیوه‌ن بۆ
 (مخلص)، له‌ کۆتاییدا ده‌لتی:

واله‌ میژووی کۆچی نه‌ودا چوومه‌ ده‌ریای نه‌بجهدی

{لی‌ بیته‌ باغی جنه‌} هاته‌ ده‌ر دورری سه‌مین

ز ۱۹۸۵

مامۆستا عبدالله فه‌ره‌ادیش پینج خشته‌کی کوردی و سه‌ردولکه‌ی عه‌ره‌یی بۆ
 نووسیه.

شاعیراتی (مخلص): مامۆستا خه‌لیل، جگه‌ له‌ مه‌لایه‌تی شاعیره‌کی چاکیش بووه،
 یه‌که‌م جار نازناوی (واقی) بۆ خۆی دانا دوایی بیستی شاعیری تر هه‌یه‌ به‌و نازناوه‌، نه‌بجاره
 (مخلص) ی دانا، هه‌رچنده‌ له‌ کیشه‌که‌ ده‌رنه‌چوو، چونکه‌ شاعیری تر هه‌یه‌ به‌ نازناوی
 (مخلص) جگه‌ له‌ مامۆستا خه‌لیل.

شیره‌کانی (مخلص) دوو قۆناغیان هه‌نه:

قۆناغی یه‌که‌م: کاتی گه‌نجی: زۆربه‌ی شیره‌کانی نه‌و قۆناغه‌ باسی لاوتیتی و یار و
 شوخ و قه‌راج و مه‌ر و به‌رخ و بی‌ری و هه‌وری و کۆفی و شه‌ده و نه‌مانه، وه‌ک ده‌لتی:

که‌ قاره‌ قاری مه‌ر هات، هه‌روه‌ک هه‌وری به‌هاری

هه‌تایه‌ خوار له‌سه‌ر سه‌ر، نه‌م شوخه‌ کۆفی لاری

بۆمان هه‌یه‌ بلتین نه‌م جووره‌ شیره‌ ته‌نیا ئی ده‌وری گه‌نجی نیه، به‌لکو کاری لی‌

کردووه، تا سه‌رده‌تای رۆژانی پیری، وه‌ک ده‌لتی:

(مخلص) نه‌گه‌رچی پیره‌ قامه‌تی و اچه‌ماوه

بۆ گرتنی غه‌زالان مه‌یلی له‌ که‌یف و راوه

قۆناغی دووهم: کاتی سۆفیاتی و دوا عه‌مری: شیره‌کانی نه‌و قۆناغه‌ زۆربه‌یان

ناماژنه‌ به‌ شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی، که‌ شیخی خویتی، باسی خو‌شویستی خوايه،

دوور که‌وتن له ئاره‌زووی نه‌فس و شه‌یتانه، گازانده‌نه له خوورپه‌وشتی ناهه‌موار و هه‌رینی خراپ، له هه‌ردوو قۆناغان شیعره‌کانی (مخلص) زۆر رینگ و به‌کیش و قافیه‌نه، به‌تام و بۆنه، هه‌زی له جوانکاری له نێوان وشه‌کان بووه، وه‌ک ده‌لتی:

هه‌ر قه‌وی بی‌پاره با سه‌ر پاره‌یی   حه‌قیه‌ دل بۆ پاره‌ پاره‌ پاره‌یی

(پاره‌ی یه‌که‌م: پاره‌ی شت کرینه، (پاره‌پاره‌ی) دووه‌م: پارچه‌ پارچه‌ بوونه،

(پاره‌ی سیه‌م: به‌هه‌مان شیوه‌ی پاره‌ی یه‌که‌مه، (پاره‌ی چواره‌م: سه‌پانه‌ گه‌م و جو‌ ده‌دوری، بۆیه‌ ده‌لتی: (قه‌وی) واته‌ دوا سه‌پانی دواکه‌وتووی (سه‌رپاره‌) سه‌رۆکی سه‌پانانه.

(مخلص) سواری عه‌گیدی ره‌وانیژی بووه که‌م که‌س توانیویه‌تی له کاتی قوشمه

تۆزی بشکینتی، له سه‌ر کتییی (تشریح) و حاشیه‌ی (منه‌ی) نووسیه‌:

(تشریح) روخ و (منه‌) و موو (قه‌ید) یقی سیه‌مه‌ خالی

کی‌ ده‌بته (نه‌فه‌ندی) بی‌هه‌لکا هه‌موو نیشکالی

مه‌به‌ست له نه‌فه‌ندی جه‌نابی مه‌لا نه‌فه‌ندی که‌چک مه‌لای هه‌ولیره، که‌ زۆر

شاره‌زا بووه له‌و کتیبانه‌ی باسی نه‌ستیره‌ناسی ده‌که‌ن.

به‌ره‌مه‌کانی: (هۆنراوه‌کانی کوردی)

١. دیوانی باغی لاوان: نوسه‌که‌ی ده‌ستنوسی مه‌لا طاهیری که‌نداره‌قه‌لمان له‌لایه،

(مخلص) خۆی ده‌لتی:

(باغی لاوان) جه‌ننه‌تیکه، گه‌ر به‌ دل یاخۆ به‌ چاو

چیت هه‌وه‌س بی‌نی هه‌مووی تیدا هه‌یه‌ پوخته و ته‌او

(باغی لاوان) ناوی دیوانی (خه‌لیل) سنجاویه

ئه‌و خه‌لیله‌ی وا له‌ نێو ئه‌شعار به‌ (موخلیس) ناوبراو

٢. چوارینه‌کان.

٣. تاکه‌کان: ئه‌وانه‌شمان له‌لایه.

٤. دیوانی شیعر: جگه‌ له‌وانه‌ی سه‌ره‌وه.

۵. ئیسلامی راست.
  ۶. عه‌قیده‌ی کوردی: ئه‌وه‌شمان هه‌یه، به‌لام زۆر کورته.
  ۷. دین و دنیا.
  ۸. مه‌ولوودنامه: گێوی موکریانی له هه‌ولیر چایی کرد.
  ۹. هه‌جره‌تنامه: سه‌ره‌تایه‌که‌ی ده‌ست بێ ده‌کات به:
- شاهم شاهیکه شاهی شاهانه   قه‌یسه‌ر و کيسرا له لای گه‌دانه
- د. فائیز مه‌لا به‌کر له گو‌فاری ده‌نگی زانا ژماره ۲۰۰۸/۶۸ ز به‌لاوی کرده‌وه، وه پاشان لی‌کۆلینه‌وه‌ی بۆ کراوه له لایه‌ن دکتۆر ئیبراهیم وه به‌ چایی گه‌یانده‌وه.
- کتیبه‌ عه‌ره‌بیه‌کان:
۱۰. مآثر الأبرار.
  ۱۱. موائد الفوائد.
  ۱۲. مجمع العقائد.
  ۱۳. قطف النظيف: شهرحی ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی یه‌ له زانستی (صه‌رف)، له (هه‌ولیر) چاپ کرا، دووباره له (سه‌ه‌ی ئیران چاپ کراوه.
- په‌راویزه‌ عه‌ره‌بیه‌کان:
۱۴. حاشیه له‌سه‌ر (سیوطی) تا باسی (نه‌واسیخ).
  ۱۵. حاشیه له‌سه‌ر فی‌عه‌لی (سه‌عده‌الله‌ی) گه‌وره که ناسراو به: (حدائق الدقائق).
  ۱۶. چهند حاشیه له‌سه‌ر ته‌صریفی مه‌لا عه‌لی و قزلی.
  ۱۷. چهند حاشیه له‌سه‌ر جمع الجوامع.
  ۱۸. چهند حاشیه له‌سه‌ر شهرحی مه‌نه‌ه‌ج.
  ۱۹. چهند حاشیه له‌سه‌ر عبدالله یه‌زدی.
  ۲۰. چهند حاشیه له‌سه‌ر که‌مالی شهرحی شافیه.
- له‌و حاشیانه‌ ده‌نووسیت: (سنج) کورت‌کراوه‌ی سنجاوی یه‌ عه‌شره‌تی خۆی.

سه‌رچاره‌کان:

۱. میژووی نه‌ده‌یی کوردی ۷/۱۶۹ - ۱۸۲.

۲. النجم الزاهر ۶۶.

۳. ده‌سته‌گول.

۴. میژغوزار.

۵. قطف النظیف / پیشه‌کی.

۶. ده‌نگی زانا، ۲۰۰۸/۶۸ ز ۱۶ - ۳۵.

۷. دیوانی باغی لاوان / کۆیی

خه‌لیل عبد الله ره‌سول گۆره‌مه‌ری (۴۶۲)

ناوی خه‌لیله، کوری مه‌لا عبداللهی، کوری مه‌لا ره‌سولی، کوری مه‌لا نه‌حه‌دی چه‌کۆیی یه، ده‌ستی به‌ خویندن کرد، تا کتییی عبدالله یه‌زدی له‌ خزمه‌ت باوکی بوو، پاشان هاته (کۆیه)، له‌وئ چووه (که‌رکوک)، له‌وئ هاته (هه‌ولیر) لای مه‌لا نه‌فه‌ندی له‌ (قه‌لات)، پاشان گه‌راوه (ئیران) لای مه‌لا وه‌سیم یه‌سه‌ده‌شتی له‌ مزگه‌وتی رۆسته‌م به‌گ له‌ (سابلاغ)، دوا‌یی چووه لای شیخی بوره‌انی ماوه له‌وئ تا کۆتایی به‌ خویندن هیتا، ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: گه‌راوه (گۆره‌مه‌ر) له‌ شوینی باوکی ده‌ستی کرد به‌ مه‌لایه‌تی و ده‌رسدانه‌وه، پاشان گوندی (میراوه) سه‌ر له‌ نوئ دامه‌زرا مامۆستاش بو ویتده‌ر باری کرد، خانوو و به‌ره و مزگه‌وت و حوجره‌ی فه‌قیانیان بو دروست کرد، به‌ هه‌مان شیوه ده‌ستی کرد به‌ ده‌رسدانه‌وه، چه‌ندان فه‌قتی تیگه‌یانند و پیگه‌یانند وه‌کو: مه‌لا ره‌سولی که‌ره‌مداری، مه‌لا سه‌ید حه‌سه‌نی پارسایی، مه‌لا حه‌سه‌ن موده‌ره‌ریسی موته‌لق، مه‌لا ره‌سولی مه‌عروفی زیوه‌یی، مه‌لا عبداللهی باغ شیرن، له‌ گه‌ل زۆرانی تر.

پله‌ی مه‌لایه‌تی: مامۆستا مه‌لایه‌کی به‌ناوبانگی سه‌رده‌می خۆی بوو، یه‌ک بوو له‌ چوار مه‌لایه‌کانی شه‌ریعه‌ت زان، سییه‌کانی تر نه‌و به‌رێزانن: مه‌لا شیخ محه‌مه‌دی خانه‌قا،

مهلا عبدالعزیز موفتی سهفز، مهلا سهعید موکریانی، ههروهها له نهستیره ناسی دانراوی خوی ههیه.

کۆچی دوایی: له نهجمی نهخوشیهکی درێژخایان، له (میراوه) کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی (گۆره مهه) به خاک سپێردرا.

سههراوه: فهقی و فهقیهتی له کوردستان ۲۹۲ - ۲۹۴.

خهلیل عبدالله سعیرتی (۴۶۳)

ناوی خهلیله، کوری عبداللهیه، خه لکی شاری (سعیرته)، زانایهکی مهزنی مهزههیی شافیعی بووه، تهفسیری قورنانی پیرۆزی ههیه، بهناوی (التفسیر الخلیلی)، مامۆستا سالی ۱۲۵۲ک - ۱۸۳۶ز له ژياندا بوو، دوای نهو بهرواره کۆچی دوایی کردووه.

سههراوه: هدیة العارفين ۵/۳۵۶.

- د -

داود سوله یمان دیرهیی (قازی داود) (۴۶۴)

ناوی داوده، کوری مهلا سولهیمانی، کوری مهلا خدره، زانایهکی بهرز و پایه دار بووه، له سهردهمی حکومهتی عوسمانی له (دیره) - که ده کهویته رۆژناوای چیاى سههههه، قه لاتیکی کهونی پاشای کۆرهی لی یه - قازی بووه، براده راتی بتوونی له گه ل مهلا ئیسحاقی ههولیری هه بووه، که سالی ۱۸۷۰ز له ههولیر موفتی بووه، ههروهها له گه ل مهلا نهحمدهی (دیره بروشه) هاوچه رخ بووه، جارێک دهه راره ی ته لاقی پیاوێک فهتوایان یه کدی گیرنابی، مهلا نهحمده نامهک بو مهلا عومه ر نهفهندی خهیلانی (رواندز) ده نیری لهو بابته، نهویش وهلامیان ده داته وه له (جواهر الفتاوی) ی مامۆستا عبدالکریم (مدرس) ۳/۲۹۸ - ۳۰۷ بلاو کرایته وه، ههروهها له گه ل مهلا عبداللهی جهلی کۆیی براده ر بووه، محمدهد علی قه ره داغی، له بوژاندنه وه ی میژووی زانایانی کورد ۶/۸۸ - ۸۹ ده لتی: {داودی کوری سولهیمان شه رحی وه ضعی مامۆستا نه بو به کری میر رۆسته مه ی

کردوه سه‌ره‌تایه‌که‌ی به: (الحمد لمن أنطق لسان عبده بآیات إجلاله...) ده‌ست پی ده‌کا، من به دوور نازانم نه‌و زاته جه‌نابی قازی داودی دیری بی.

(قازی داود) سالی ۱۸۵۶ز ده‌رسی فه‌قیانی داوه له (دیره)، یه‌که له‌وانه: مه‌لا سع‌الله ی کاوانی زراری بووه، که پاشان بووه جیگری ماموستا، هه‌روه‌ها محم‌مد نه‌سه‌مد نه‌فهن‌دی که شیخی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی بووه له هه‌ولیر، یه‌که له فه‌قیانی نه‌و زاته. پله‌ی زانیاری قازی داود، له چه‌ند به‌لگه:

۱. به‌ریژ عبدالر‌قیب یوسف ر‌پورته‌کی بو هینام نیم‌زا کرابوو له لایه‌ن چه‌ند زانای به‌رسی نه‌و سه‌رده‌م، که بریتیه له به‌ریزان، مه‌لا عوم‌هر نه‌فهن‌دی خه‌یلانی، مه‌لا سه‌ید نه‌جه‌دی زیاره‌تی، مه‌لا نه‌جه‌دی شه‌وه‌کی: مه‌لای به‌حرکه، مه‌لا محم‌مد موفتی دیره: قازی داودی دیری، به پی نه‌و به‌لگه‌نامه‌یه ده‌رده‌که‌وی که: قازی داود هاوشانی نه‌و زاتانه بووه.

۲. کاکم مه‌لا طیب ده‌لتی: {سالانی ۱۹۷۰ز له‌گه‌ل به‌ریزان: مه‌لا سه‌ید عبدالله‌ی گرده‌سۆری و مه‌لا فائیز مه‌لا عبدالله‌ی هه‌ولیر چو‌وینه (که‌رکوک) میوانی ماموستا عبدالم‌جید قوطب و شیخ عبدالجبار شیخ باقی بو‌وین، باسیان کرد: لیره بنه‌ماله‌ی (خادم السجاده) هه‌نه دو‌گوردی پی‌روزی خو‌شه‌ویستی خویان له لایه، (بو زانیاری ته‌واو بروانه ژیان‌نامه‌ی سه‌عدی خضر له‌م میژووه)، نیم‌ش به‌هۆی نه‌وان به‌خزم‌ت نه‌و زیاره‌ته‌گه‌شتین، هینایان تو‌ماریک نو‌وسرابوو، نه‌و دو‌گورده، هی پیغه‌م‌بهره (د.خ) به‌خشیتی به‌نیمامی عوسمان، پاش نه‌و هه‌لگه‌گراوه له لای نه‌وه‌کانی نیم‌ستا له لای عه‌لی ره‌فیکه، چه‌ند نیم‌زای له‌سه‌ره، له‌وانه: شیخ مه‌جمودی نالوسی: خاوه‌نی ته‌فسیری (روح المعانی) وه چه‌ند زانایانی تر، له‌وانه‌ش یه‌که جه‌نابی قازی داودی (دیری) یه، نه‌وه‌ش واده‌گه‌یه‌نیت قازی له دو‌وره‌وه ناسراوه و نیم‌زای شان به‌شانی نالوسی له‌سه‌ر شتی وا گرینگ رۆیوه، نیم‌ش که‌سین، به‌لام بی که‌سین.

قازی داود هۆنراوه‌ی فارسی هه‌یه، به‌ناوی (بیا داود)، به‌شیک له نه‌وه‌کانی قازی داود، نه‌وانه‌ی بوینه مه‌لا:

۱. مه‌لا طاه‌ا مصطه‌فا کۆری: له مه‌ودوا به‌ تابه‌ت باسی ده‌که‌ین – إن شاء الله –.
  ۲. مه‌لا یاسین مصطه‌فا مه‌لا سوله‌یمان قازی داود: برای مه‌لا طاه‌ا.
  ۳. مه‌لا عبدالرحیم: مه‌لا یه‌کی چاک و زیره‌ک بوو، له گوندی (مام خاران)ی ناوچه‌ی زراره‌تی مه‌لا بوو.
  ۴. مه‌لا بیلال: له (گردی ماوان)ی زراریان مه‌لا یه، یه‌حیا‌ی کورپشی مه‌لا یه.
  ۵. مه‌لا ئیبراهیم مه‌لا سه‌عید مه‌لا سوله‌یمان قازی داود: بانگده‌ر بوو له مزگه‌وتی پیربار ناغا له هه‌ولتیر.
  ۶. مه‌لا یوسف عبدالله ره‌سول فه‌قی شیخ مه‌لا عبدالرحیم قازی داود: پیش نوێز و ووتارخوینه له مزگه‌وتی حاجی سه‌نیه له هه‌ولتیر.
- سه‌رچاوه‌کان:

۱. أربیل فی مختلف العصور ۱۰۸.
۲. علماء ومدارس فی أربیل ۸۲.
۳. جواهر الفتاوی ۳/۲۹۸ – ۳۰۷.
۴. عنوان المجد ۱۴۷.
۵. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶/۸۸ – ۸۹.

داود شه‌هابه‌دین گۆرانی (۴۶۵)

ناوی داوده، نازناوی شه‌هابه‌دینه، گۆرانی یه، له قوتابخانه‌ی (شامی)یه‌ی دیمشق ده‌رسی داوه، پاشان چووه (نوردن) له قوتابخانه‌ی (سه‌لط) ده‌رسی ده‌دا، زانایه‌کی به‌ دین بووه، سالی ۷۳۴ک – ۱۳۳۳ز کۆچی دوا‌یی کرد، کتیه‌کانی خو‌ی هه‌موو وه‌قف کرد، له سه‌ر قوتابه‌یه‌کانی (سه‌یفیه) له (سه‌لط).

سه‌رچاوه: معجم أعلام الكورد ۲۷۱.

داود عبدالصمد مه جزوب (۴۶۶)

ناوی داوده، کوری عبدالصمد، ناسراوه به (مه جزوب) له (مه ککه) ی پیروزی دابهزیوه، له مزگهوتی بهیتی خوا دهرسی داوه، به داخهوه ماوهک پیتش مردنی زهینی تیکچوو شیوا له ۸۶۱ک - ۱۴۵۶ز له مه ککه کۆچی دواپی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. مشاهیر الکرد ۲۰۲.
۲. الضوء اللامع ۳/۱۹۱.
۳. معجم اعلام الکرد ۲۷۰.

داود عبدالله بیتواتهیی (۴۶۷)

ناوی داوده، کوری مهلا عبداللهی، کوری مهلا حوسینی بیتواتهیه، زانایه کی بهرز و به دین بووه، سه دو دوازه سال ژیاوه، بهو ته مه نه درێزه خزمهتی نایی پیروزی نیسلامی کردووه له ته مه نی ههشتاو دوو سالیدا نووسخه کی قورنایی پیروزی به خهته خو شه که ی نووسیتوه له (بیتواته) کۆچی دواپی کرد، هه ر لهوی به خاک سپیردرا، دواپی نهو مهلا شیخ محهمه دی کوری له جینی دانیشست، دواپی چووه (زیوه) سالی ۱۸۹۲ز چووه (کونه فلو سه) له سه ر داواپی شیخ نه بی (ماویلی)، لهوی کۆچی دواپی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. نادی الإسلام ۲ - ۴.
۲. علماء ومدارس في أربيل ۹۵.

داود عهلی کوردی (۴۶۸)

ناوی داوده، کوری عهلی یه، نازناوی بههانه دینه، مه زهه بی شافیعی یه، له شاری (حه له ب) دابهزیوه، هه ر لهوی شه ر یه تی خو یتندووه، گه یشتروته پله ی بهرز، به یه که زانای سه رده می خو ی ژمیر دراوه، به رده وام بووه له سه ر خو یتندهوی قورنایی پیروزی، سالی ۸۰۳ک - ۱۴۰۰ز کاتی (ته ته ره کان) هاتنه (حه له ب) کۆچی دواپی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. الضوء اللامع ٣ / ١٩١.
٢. معجم أعلام الكورد ٢٧٠.

داود عیسا مه‌لیک (٤٦٩)

ناوی داوده، کوری مه‌لیک عیسا، کوری مه‌لیک محمه‌دی، کوری نه‌یویه، سالی ٦٠٣ ک - ١٢٠٦ ز له (دیمشق) هاتوته‌دنیا، ده‌رسی له لای جه‌ند زانایان خویندوو، دوا‌ی ماوه‌ک له (به‌غدا) خه‌ریکی خویندن بووه، ماوه‌کیش له (که‌رک) نیجازه‌ی له ماموستا موئه‌یه‌دی طوسی وه‌رگرتوو، فه‌رمووده‌ی له شه‌ره‌فه‌دین دیمیا‌طی وه‌رگرتوو، مه‌زه‌به‌ی حه‌نه‌فی بووه، زیه‌رک و زمان ره‌وان بووه، خه‌ریکی کتیبانی نایاب بووه، به‌خشیشی به‌ شاعیران داوه، کتیبی (الفوائد الجلیة في الفوائد الناصرية) ی داناو، پاش کۆچی دوا‌ی باوکی سالی ٦٢٦ ک له (دیمشق) کرا مه‌لیک، پاشان مه‌لیک محمه‌دی مامی به‌ زۆری ده‌سه‌لاتی لی‌ ستاند و خۆی دانا به‌ مه‌لیک، مه‌لیک داود چووه (نوردن) بووه مه‌لیکی (که‌رک)، یازده سال له‌وی ماوه، سالی ٦٥٨ ک - ١٢٦٨ ز کۆچی دوا‌ی کرد، مه‌لیک حه‌سه‌نی کوری زانیاریه‌کی چاکی هه‌بوو، له ٦٧٠ ک کۆچی دوا‌ی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. شذرات الذهب ٥/٢٧٥.
٢. فوات الوفيات ١/٤١٩ - ٤٢٨.
٣. كشف الظنون ١/٨١٦.
٤. معجم المؤلفين ٤/١٤١.
٥. مشاهير الكورد ٢٠٠ - ٢٠٢.
٦. معجم أعلام الكورد ٢٦٩.
٧. علماؤنا في خدمة العلم والدين ١٥٠.

داود محه مهده ههولیری (۴۷۰)

ناوی داوده، کوری محه مهده، کوری حهسه نی، کوری نه بو خالی دی ههولیری یه، سالی ۱۹۳۴ک - ۱۰۹۹ز له (موصل) له دایک بووه، بو خویندن چوویته (به غدا) دوایی چوویته (دیشق)، گه رایت هه موصل، چوویته (مهرو) له دهو روه ری سالی ۵۲۰ک - ۱۱۲۶ز له قوتابخانه ی (حورانیه) دابه زیوه، زانیه کی شهرع زان بووه، زور له دوو زانیاری فهرمووده گه راره و ماندوو بووه، چوویته (سارراء النهر) دوایی چوویته (سه مه رقه ند) پاشان له (حصن کیفا) کرایته قازی، ماموستا نی جازه ی بوخاری به عبدالله ی کوری موباره کی خوزاغی به غدا یی داوه، سالی ۵۷۳ک - ۱۱۷۷ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. تاریخ آریل ۱/۲۶۵ / ۲/۴۴۶.
۲. آریل فی مختلف العصور ۲۳.
۳. طبقات الشافعیة ۱/۱۱۹ - ۱۲۰.
۴. الأنساب ۱/۱۰۶.
۵. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۱۹۹.

داود نه جمه دین کوردی (۴۷۱)

ناوی داوده، نازناری نه جمه دینه، مهزه بی شافیعی یه، له یه که مه لایه کانی سه رده می خوی بووه، ماوه ی سی سالان به بهره وامی له شاری (قودس) ده رسی داوه، هه ر له وی سالی ۷۱۲ک - ۱۳۱۲ز کۆچی دوایی کردوووه.

سه رچاوه کان:

۱. شذرات الذهب ۶/۳۰.
۲. معجم أعلام الكورد ۲۷۱.

- ر -

ره‌جه‌ب ئیبراهیم سیواسی (٤٧٢)

ناوی ره‌جه‌به، کوری جه‌ماله‌دین ئیبراهیمه، جه‌لکی شاری (سیواس)ه، زنایه‌کی نه‌هلی ته‌ریقه‌ت بووه، نه‌و کتیبانه‌ی داناون: أسماء الوصول، نجم الهدی، نور الهدی، له ده‌وروبه‌ری سالی ١٠٣٠ک - ١٦٢٠ز کۆچی دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. إيضاح المکتون ١٢٧/٢.

٢. معجم المؤلفين ١٥٢/٤.

٣. معجم أعلام الكورد ٢٨٤.

٤. هدية العارفين ٣٦٥/١.

ره‌جه‌ب نه‌حمه‌د دیاربه‌کری (٤٧٢)

ناوی ره‌جه‌به، کوری نه‌حمه‌دی قه‌یسه‌ری دیاربه‌کری یه، یه‌ک بروه‌ له موده‌پرپه‌سه‌کانی قه‌یسه‌ری رۆم، پاشان چووته (نه‌زمیر) له‌وی پاش سالی ١٠٨٧ک - ١٦٧٦ز کۆچی دوا‌یی کرد، نه‌و کتیبانه‌ی داناون:

١. الوسيلة الأحمديّة والذريعة السرمديّة.

٢. شرح الطريقة المحمدية: سالی ١٠٨٧ک ته‌واوی کردووه.

٣. جامع الأزهار ولطائف الأخيار: سالی ١٠٦٠ک ته‌واوی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. معجم أعلام الكورد ٢٨٤.

٢. مشاهير الكورد ٢٠٨.

٣. معجم المؤلفين ١٥٢/٤.

٤. هدية العارفين ٣٦٥ - ٣٦٦.

ره‌زا عبدالرحمان طائنه‌بانی (شیخ ره‌زای شاعیر) (۴۷۴)

ناوی ره‌زایه، کورپی شیخ عبدالرحمانی، کورپی شیخ نه‌همدی، کورپی مه‌لا شیخ مه‌هودی کورپی یوسف ناغایه، سالی ۱۸۳۷ز هاتووته‌دنیا.

زانایه‌کی زیره‌ک و بیر تیژ و، زمان ره‌وان بووه، بی‌شهرم و نترس و قسه‌له‌روو بووه، دیوانی شیعی به‌چوار زمان هه‌بووه: کوردی، عهره‌بی، فارسی، تورکی، قه‌سیده‌ی (مه‌رپوته‌ حه‌یاتم به‌سوله‌یمانی و خاکی...) له‌مه‌نخی کاک نه‌همدی شیخ داناوه، - له‌پیشدا نووسیمان -، شیخ ره‌زا له (که‌رکوک) و (به‌غدا) و (نه‌سته‌مبۆل) ژیاوه، له‌سه‌ر فه‌رمانی شیخ عه‌لی برا گه‌وره‌ی چووه (به‌غدا) بۆ سه‌ره‌پرشتی ته‌کیه‌که‌یان له‌وی.

له‌زیره‌کی شیخ ره‌زا ده‌لین: له‌گه‌ل شیخ عه‌لی برا گه‌وره‌ی چوونه (به‌غدا) له‌وی له‌گه‌ل زانایه‌کان کۆبوونه‌وه که‌وته‌ قسان، شیخ عه‌لی فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) (دَعْ مَا يُرِيكَ إِلَى مَا لَا يُرِيكَ)، (رواه الترمذي تحفة الاحوذی ۳/۳۲۲)، هه‌ردوو یانه‌کانی (ده‌به‌ر - الضمة) خوینده‌وه، مه‌لایه‌کان کردیانه‌ گاره: ده‌بی یانه‌کان (له‌سه‌ر - الفتحه) بی، شیخ عه‌لی نه‌یتوانی بیان به‌سه‌لینی، شیخ ره‌زا یه‌کسه‌ر گۆتی: {یا شیخ لیسان گه‌رپی ﴿أنهم كانوا في شك مريب﴾، (سوره‌تی سه‌به‌ه)، واته: نه‌وانه‌ گومانیان هه‌یه‌ وازیان لی‌بینه، له‌لایه‌کی تره‌وه وشه‌ی (مُرب) له‌ وشه‌ی (یُرب) وه‌رگیراوه، هه‌لبه‌ت یانه‌که‌ ده‌به‌ر ده‌بیت، ده‌بیته‌ به‌لگه‌ بۆ راستی خوینده‌وه‌که‌ی شیخ عه‌لی، نه‌مجا عهره‌به‌کان سه‌لماندیان، هه‌چیان بۆ نه‌هات.

کۆچی دوایی: له‌مانگی (محرم)ی سالی ۱۳۲۸ک - ۱۹۱۰ز له‌ (به‌غدا) کۆچی دوایی کرد، له‌گۆرستانی شیخ عبدالقادری گه‌یلانی به‌خاک سپێدر، دوو کورپی هه‌بوو:

۱. عبد الله: سالی ۱۲۹۸ک - ۱۸۸۰ز له‌ که‌رکوک له‌ دایک بوو، لای مه‌لا محهمد

نه‌فه‌ندی قوطب زاده و مه‌لا عه‌لی حیکمه‌ت نه‌فه‌ندی خویند، سالی ۱۳۲۸ک

جووه بهغدا بو سه پهرشتی ته کیه که، له ۱۹۷۰ ز له بهغدا کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی گهیلانی به خاک سپێردرا.

۲. محمه د: سالی ۱۸۷۵ ز له دایک بوو، له ۱۹۲۴ ز کرا قایمقامی کفری، شاعیره کی چاک بوو، نازناوی (خالص) بوو له ۱۹۲۸ ز کۆچی دوایی کرد.
سه رچاوه کان:

۱. لب الألیاب ۲/۴۲۸.
۲. الشیخ عبدالرحمان الطالبا نی ۲۱۶.
۳. مشاهیر الکورد ۲۱۲.
۴. معجم المؤلفین ۴/۱۶۲.
۵. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۰۶.
۶. ژیناوه ری زانایانی کورد ۶۰۷.
۷. أسهام علماء کوردستان العراق فی الثقافة الاسلامیه ۲۵۶.
۸. دیوانی شیخ رهزا / پینشه کی ۳ - ۴.
۹. میژووی نه ده بی کوردی ۴/۲۷۹ - ۳۴۴.
۱۰. بوژاندنه وهی میژووی زانایانی کورد ۱/۲۵۷ - ۲۹۳ / ۴/ ۱۹۷ - ۲۰۹ / ۵/۲۸۸ - ۲۹۴ / ۶/ ۳۷۴ - ۳۷۷.
۱۱. به ماله ی زانیاران ۵۶۷ - ۵۷۱ - ۵۷۴ - ۵۸۵ - ۵۹۲ - ۵۹۶ - ۶۰۲.
۱۲. تاریخ مشاهیر کورد ۲/۱۶۹.
۱۳. معجم أعلام الکورد ۲۹۱ - ۴۱۴.

رهزا موسا شازه لی (۴۷۵)

ناوی رهزایه، کوری شیخ موسای، کوری شیخ مه جودی، کوری شیخ یوسفی، کوری شیخ عبدالرحمانه، له نه ته وهی شیخ نه بولحه سه نی شازه لی یه، نازناوی (موعینه دین) بووه، زانایه کی بهرز و له خواترس بووه، له ته سه ووف دهستی بالآ بووه، چو ویته

(مهککه) ی پرۆز له خزمهت نین چهجهری خواوهنی توحفهیی خویندووه، ئیجازهیی لی ودرگرتووه، دهقی ئیجازهنامهکه له (علماؤنا) ی مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) ههیه، شیخ رهزا دواي ئیجازه وهرگرتن، گهراوه کوردستان، دهستی کرد، به خزمهتی نایینی پرۆزی نیسلام، تا کۆچی دوايی کرد، کتییی (مسلك المسالك) ی داناوه له دهستووری تهریقته.

سهراوهکان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۰۳ - ۲۰۴.

۲. بهمالهیی زانیاران ۱۰۷.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱/۱۶۲.

رهزا وهیسی واعیز (۴۷۶)

ناوی رهزایه، کوری وهیسی یه، عهشیرهتی (زهنگهنه) یه، سالی ۱۲۸۷ک - ۱۸۷۰ز هاتووته دنیا، دهستی کرد به خویندن، قۆناغهکانی بری، له کۆتاییدا چووه (بهغدا) لای محمهد فهیزی زههاوی ئیجازهیی وهرگرت، گهراوه (که رکوک)، کرا پیش نوێژ و ووتارخوین، دهرسی فهقیانی دهداوه، ههروهها تهریقتهیی له شیخ عهلی خالیصی وهرگرت، له مزگهوتهکهی شیخ دهرسی دهدا، دوايی کرا (واعیز)، سالی ۱۹۲۱ز کرا بهریوه بهری ئهوقافی که رکوک، مامۆستا هۆنراوهی عهوامیلی جورجانی ههیه، شیعی به کوردی و عهرهیی و فارسی و تورکی ههیه.

کۆچی دوايی: مامۆستا چووه لای نوره دین، واعیزی کوری له (بهغدا) سالی ۱۹۶۳ز له تهمه نیکی درێژ له خزمهت نایین و زانست، کۆچی دوايی کرد، له گۆرستانی نیمامی ئهعهزم به خاک سپێردرا.

سهراوهکان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۰۵.

۲. أربيل في مختلف العصور ۱۳۰.

۳. معجم المؤلفين ۴/۱۶۵.

ره‌سول نه‌بویه‌گر هه‌کاری (۴۷۷)

ناوی ره‌سوله، کورپی نه‌بویه‌گری، کورپی حوسینی، کورپی عبدالله زهینی هه‌کاری یه، سالی ۸۰۳ك - ۱۴۰۰ز هاتووته‌دنیا، خویندنی ته‌واو‌کرد، چووه (حه‌له‌ب) دوایی چووه (قاهیره) له‌وئی نیشته‌جی بوو، زانیایه‌کی به‌دین و خواناس و ملکه‌چی ناین په‌روه‌ران بووه، ناوبانگی مه‌لایه‌تی ده‌ر‌کردووه، سالی ۸۵۳ك - ۱۴۴۹ز به‌نه‌خۆشی تاعوون کۆچی دوایی کرد.

سه‌ر‌چاره‌کان:

۱. الضوء اللامع ۳/۲۰۰.

۲. مشاهیر الکورد ۱/۲۲۲.

ره‌سول نه‌حمه‌د شه‌وه‌کی (۴۷۸)

ناوی ره‌سوله، کورپی مه‌لا نه‌حمه‌دی، کورپی مه‌لا ره‌سوله، خه‌لکی گوندی (شه‌وه‌که) ده‌که‌ویته سه‌ر‌رینگی شایس بۆ مه‌لا نۆمه‌ر، یه‌ک بووه له‌مه‌لایه‌ چاکه‌کانی سه‌رده‌می خۆی، ده‌رسی له‌خزمه‌ت باوکی خویندووه، پاشان ماوه‌ک چوویته لای مه‌لا عبدالقادری گۆزانی، له‌کۆتایی نیجازه‌ی له‌مه‌لا عبدالرحمانی جه‌لی کۆیه‌ وه‌ر‌گرت، نه‌مجا چووه (به‌غدا) دووباره‌ نیجازه‌ی له‌مه‌لا عوبه‌یداللهی حه‌یده‌ری (موفقی حه‌نه‌فیه‌کان) له‌به‌غدا وه‌ر‌گرتووه، ده‌رسی به‌مه‌لا نه‌سه‌هد نه‌فه‌ندی حه‌یده‌ری داوه.

منیش نیجازه‌نامه‌کی نه‌و زاته‌م دیتووه به‌خشیقی به‌مه‌لا مصطه‌فا حمزه‌ داودی، به‌داخه‌وه‌ له‌به‌ر که‌ونی و درانی لاپه‌ره‌که‌ نه‌متوانی زانیاری ته‌واوی لی وه‌ر‌بگرم، دوایی کاکم مه‌لا طه‌یب نوسخه‌که‌ی به‌خشی به‌مه‌لا عبدالله مه‌لا ره‌سول شه‌وه‌کی نه‌ویش له‌و بنه‌ماله‌یه، مامۆستا سالی ۱۲۱۵ك - ۱۸۰۰ز له‌ژیاندا بووه و ده‌رسی داوه، پاش نه‌و به‌رواره‌ کۆچی دوایی کردووه.

سه‌ر‌چاره‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانیانی کورد ۶/۲۷.

۲. عنوان المجد ۱۴۶.

۳. الإكليل في المحاسن أربيل ۲۵۴.

ره‌سول نه‌حمه‌د گراوی (۴۷۹)

ناوی ره‌سوله، کوری مه‌لا نه‌حمه‌دی، کوری مه‌لا ره‌سولی گراوی به، سالی ۱۲۲۸ک - ۱۸۱۳ز له (هه‌ولیر) له دایک بووه، خویندویه‌تی بووینه مه‌لا، له قوتابخانه‌ی باوکی له (قهلات) ده‌رسی داوه، سالی ۱۳۱۲ک - ۱۸۹۴ز کۆچی دوا‌یی کردووه، دوو کوری مه‌لای هه‌بووه: مه‌لا سه‌لیم و مه‌لا عبدالرحمان. سهرچاوه: أربيل في مختلف العصور ۱۰۹ - ۱۳۳.

ره‌سول ته‌لانی (۴۸۰)

مامۆستا مه‌لا ره‌سول خه‌لکی گوندی (ته‌لانه) نزیك (سه‌رگه‌لوو) سه‌ر به‌شاری (سلیمانی)، له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۹۱۲ز - ۱۳۳۰ک له دایک بووه، ده‌ستی به‌خویندن کرد، له چه‌ند شوینان گه‌را، دوا جیگا چوووه ته‌کیه‌ی مه‌ولانا خالید له (سلیمانی) له خزمه‌ت شیخ عومهری قه‌ره‌داغی ماوه، له ده‌ریای زانستی نه‌وه‌لی دینجا، تا کۆتایی بی‌هینا و نیجازه‌ی وه‌رگرت، گه‌راوه (ته‌لان) ده‌ستی کرد به‌ده‌رس دانه‌وه و جیه‌جیکردنی کاروباری نایی، پاشان باری کرد، هاته‌ مزگه‌وتی (نه‌قیب) له (سلیمانی) کرا (مدرس)، سالی ۱۳۸۵ک - ۱۹۶۵ز کۆچی دوا‌یی کرد. سهرچاوه: علماءنا في خدمة العلم والدين ۲۰۸ - ۲۰۹.

ره‌سول شه‌ریف دیلزّه‌یی (۴۸۱)

ناوی ره‌سوله، کوری شه‌ریفه، خه‌لکی گوندی (دیلزّه‌یه) له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۲۸۰ک - ۱۸۶۳ز هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به‌خویندن، له چه‌ند قوتابخانه‌ی (قه‌ره‌داغ) و (سلیمانی) گه‌را دوا‌یی چوووه خزمه‌ت کاک نه‌حمه‌دی شیخ له (سلیمانی) ته‌ریقه‌تی قادری لی‌وه‌رگرت، ماوه‌ک بی‌چوو له لایه‌ن شیخ کرا (خه‌لیفه)، مامۆستا

هيوایه تی نامۆژگاری خهڵکان بوو، خووی دهگهرا له قاوهخانان، دیوهخانان، تهکیهکان، خاناقایهکان، به دهنگی بهرز وهعزی دهه.

مامۆستا سالی ۱۳۳۵ک له (بیستان) و (بانه) سههلهشکری کوردی ئیسلام بوو، بۆ بهرگری کردنی لهشکری رووسهکان، که هیزشیان هینا سهه کوردستان، مامۆستا شاعیرهکی چاک بووه، شیعری له مهتخی شیخ نهجهدینی شیخ عومهری بیاره داناوه، سالی ۱۳۳۸ک - ۱۹۱۹ز کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی (سهیوان) به خاک سپێردرا.

سههچاوه: علماؤنا فی خدمه العلم والدین ۲۰۹ - ۲۱۰.

رهسول که کال سورچی (۴۸۲)

ناوی رهسوله، کوری که کاله، عهشیرهتی سورچی یه، به رههبابی شیخهڵ زانایهکی مهزنی سهدهی یازدهی کۆچی بووه، سالی ۱۰۲۱ک - ۱۶۱۲ز له (هیزان) حاشیهی میرزاجانی نووسیهوه، ههه لهوی سالی ۱۰۲۲ک (رساله اثبات الواجب)ی نووسیهوه، (هیزان) شاره که له نزیک سعیرت له کوردستانی تورکیا، وادیاره مامۆستا رهسول بۆ خویندن چووته نهو ناوجهویه، مایتهوه تا سالی ۱۰۲۵ک له قوتابخانهی ئیخلاص له شاری (به دلیس) شهرحی (رساله اثبات الواجب)ی نووسیهوه و نوسخه ی تری (اثبات الواجب) له گوندی (سینان) نووسیهوه حاشیهی خویشی له سهه داناوان.

دهشبیته له گهڵ (هیزانی) کوردستانی عێراقی بی، که گوندیکه ده که ویتته سهه زنی بادینان له باشوری (ناکری)، گۆیا له پیشدا شاره کی گهوره بووه، مامۆستا حاشیهی له سهه حاشیهی ههسهن زیاری له سهه (رساله الوضع) ههیه، ههروهها حاشیهی له سهه حاشیهی شیرانشی له سهه عیصامه دینی وهضع ههیه.

نهوهر مانی دهلی: (رهسول سورچی فهقیی یوسفی نهسهمه).

سههچاوهکان:

۱. بوژاندنهوهی میزووی زانایانی کورد ۷/۴، ۶/۱۰۹ - ۱۱۱.

۲. الأکراد فی بهدینان ۱۸۹.

ره‌سول محه‌مه‌د ته‌کیه‌یی (۴۸۳)

ناوی ره‌سوله، کورپی شیخ محه‌مه‌ده، له‌نه‌ته‌وه‌ی نیمام حه‌مزهی کورپی نیمام موسای کاظمه (خوا لیتی رازی بی)، له‌ده‌وروبه‌ری سالی ۱۳۰۳ک - ۱۸۸۵ز له‌گوندی (ته‌کیه) هاتوته‌دنیا، له‌وئی ده‌ستی به‌خویندن کرد، پاشان چووه مزگه‌وتی (بابا‌عه‌لی) له (سلیمانی)، دوایی چووه (هه‌له‌بجه) لای شیخ مصطه‌فای موفتی، له‌خزمت نه‌و کۆتایی به‌خویندن هینا، هه‌ر له‌وئی ماوه یارمه‌تی مامۆستای ده‌دا بو‌ده‌رسدانه‌وه و کاروباری نایی، پاشان مزگه‌وتی (خاتم)ی به‌خیر‌خووازان نوئی کرده‌وه، چووه وی پیش‌نوئیزی و کاری خیری نه‌نجام ده‌دا، سالی ۱۳۸۵ک - ۱۹۶۵ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا محه‌مه‌دی کورپی جیگری بوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۰۸.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیاوان ۲۱۲.

ره‌سول محه‌مه‌د کوردی (۴۸۴)

ناوی ره‌سوله، کورپی محه‌مه‌دی، کورپی عومه‌ری، کوردیه، مامۆستا محه‌مه‌د عبدالرحمان سه‌خاوی که له‌سه‌ده‌ی نو و ده‌ی کۆچی ژیاوه، ده‌لتی: {ره‌سول محه‌مه‌د کوردی: یه‌که له‌فه‌قییه‌کانی مامۆستای خۆم}.

سه‌رچاوه: الضوء اللامع ۳/۲۰۰.

ره‌سول مه‌حمود مه‌ستی (۴۸۵)

ناوی ره‌سوله، کورپی مه‌حمود به‌گه، نازناوی مه‌ستی نه‌فه‌ندی یه، سالی ۱۲۸۱ک - ۱۸۶۴ز له‌گوندی (سراوی کونده) سه‌ر به (هه‌له‌بجه) هاتوته‌دنیا، ماوه‌ک له (هه‌ورامان) و ماوه‌ک له (سه‌ی خویند، پاشان چووه (رواندز) له‌وئی چووه (نه‌سته‌میۆل) کۆتایی به‌خویندن هینا، کرا مامۆستا، دوایی ناردرا (موصل) پاش دوو سال ناردرا (که‌رکوک)، له‌وئی ره‌وانی (به‌صرا)یان کرد، ماوه‌ک بی‌چوو گه‌راوه (نه‌سته‌میۆل)، له‌وئی ده‌رسی به‌

کوره کانی عبدالرحمان پاشا ده‌ده، دوايي کرا پشکینه‌ری زانیاری له (وانه)، له‌ویوه کرا به‌ریوه‌به‌ر له (موصّل)، پاشان چووه لای عه‌باس حیلمی پاشا له میصر، دواي چوار مانگ سور له ولاتان، ماموستا عه‌ره‌بی و فه‌ره‌نسی و فارسی و تورکی به چاکی ده‌زانی، جگه له زمانه شیرنه کوردیه‌که‌ی خوی، سالی ۱۹۰۸ز له (نه‌سته‌میۆل) کۆچی دوايي کرد، نه‌و کتیبانه‌ی دانان:

۱. تشریح الإدراك في شرح تشریح الأفلاك.
  ۲. علم الفيزياء: پيشکەشی به سولتان عبدالعزیز کرد.
  ۳. حوادث عناصر: له چاپخانه‌ی عامره سالی ۱۲۹۰ک چاپ کرا.
  ۴. سیر زلزله: سالی ۱۳۱۹ک چاپ کرا.
  ۵. إثبات الواجب.
- سه‌رچاوه‌کان:

۱. مشاهیر الکورد ۲۱۱ - ۲۱۲.
۲. معجم المؤلفین ۴/۱۵۷.
۳. تاریخ السليمانية ۲۵۰ - ۲۵۱.

ره‌سول میرزا‌عه‌لی (۴۸۶)

ناوی ره‌سوله، کوری میرزا‌عه‌لی ناغایه، سالی ۱۹۱۶ز هاته‌دنیا، له خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌خویندن، پاشان چووه لای میرزا‌نه‌حمه‌د فتوحی له (سه‌رده‌شت)، دوايي چووه مزگه‌وتی کانی چاوانی (مه‌رگه)، له‌وی گه‌راوه عیراق، ماوه‌ک له (وه‌ری) و ماوه‌ک له (زیوه) و ماوه‌ک له (هه‌رتهل)، پاشان چووه (شه‌قلاوه) لای مه‌لا صالحی نه‌خته‌ته‌ری که له‌و کاته له‌وی موسته‌عید بو، دوايي چووه (رواندز) گه‌راوه (هه‌رتهل)، له‌وی چووه (گرده‌مه‌یته‌ر) گه‌راوه (زیوه)، له‌وی چووه گوندی (نه‌حمه‌د بریو) لای مه‌لا عبدالله، له‌وی چووه (پیتجین) لای مه‌لا عیزه‌ته‌ی مه‌ریوانی له‌وی چووه (کیله)، دوايي چووه (مه‌سز) دوايي چووه (ویته) لای مه‌لا ره‌حیمی مه‌ریوانی، له‌وی چووه (شوینه) لای

مه‌لا مصطفا، نه‌مجا بو خویندنێ گه‌له‌نبه‌وی بورهان چووه (باساوی) لای مه‌لا نه‌حمه‌دی جهریجی، دوا‌یی چووه (میراوی) ی سه‌رده‌شت لای مه‌لا خه‌لیلی گۆره‌مه‌ری، له‌وی چووه پیشاسپ سالی ۱۹۴۳ ز چووه مزگه‌وتی بازار له (سابلاغ) لای مه‌لا حوسینی مه‌جدی شه‌رحی مه‌واقیفی خویندن، ماوه‌ی چوار سال له‌وی ماوه، سالی ۱۹۴۷ ز له کۆماری مه‌هاباد به‌شداری کرد، کرا به‌پررسی ناوچه‌ی (سه‌رده‌شت)، که کۆماری مه‌هاباد شکستی هینا، مامۆستا گه‌راوه (میراوه) دووباره ده‌ستی کرده‌وه به‌ خویندن، چوار سالی دی خویندن، هر له‌وی نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: له گوندی (ترکش) سه‌ر به‌ ناوچه‌ی (پیرانشار) بووه مه‌لا ده‌ستی کرد به‌ ده‌رسدانه‌وه، سالی ۱۹۵۴ ز گه‌راوه (زێوه)، مامۆستا تا سالی ۱۹۶۰ ز له‌و شوینه خه‌ریکی جیه‌جی کردنی کاروباری مه‌لایه‌تی و خزمه‌تی نایینی پرۆزی نی‌سلام بوو، نامۆزگاری موسلمانان و پیکه‌ینانه‌وه و ناشت بوونه‌وه‌ی نیوان خه‌لکان.

سه‌رچاوه: فه‌قی و فه‌قییه‌تی له کوردستان ۲۹۸ - ۳۰۰.

ره‌سول یه‌عقوب زه‌کی (۴۸۷)

ناوی ره‌سوله، کوری مه‌لا یه‌عقوبی، کوری مه‌لا خضری، کوری مه‌لا عومه‌ره، سالی ۱۹۱۰ ک - ۱۵۰۴ ز له (قه‌لاچوالان) هاتوته‌دنیا، نه‌وه ره‌سولی یه‌که‌مه، ده‌رسی له لای مه‌لا یوسفی (نه‌صم) و مه‌لا صالحی تلنباری خویندووه، پاشان چووه (ماوه‌ران) لای مه‌لا حه‌یده‌ر نه‌فه‌ندی یه‌که‌م ته‌راوی کرد، له‌سه‌ر فه‌رموده‌ی مامۆستا گه‌راوه (سه‌رده‌شت)، ماوه‌ک له (سوسنایه‌تی) ده‌رسی ده‌دا، هه‌روه‌ها خه‌ریکی نووسین و کتیب دانان بوو، له‌وانه:

۱. فتاوی: له (ئه‌نوار) و (شه‌رحه‌ منه‌هج) ی ده‌ریناوه، سه‌ره‌تایه‌که‌ی به (اعلم، هه‌ذه مسائل مجموعه....) ده‌ست یی ده‌کات.

۲. حاشیه‌ له‌سه‌ر (توحفه‌) ی ئیبن حه‌جر: له‌وی ناوی باوکی خۆی (یه‌عقوب) نووسیه.

۳. حاشیه له‌سه‌ر (سه‌دالله) ی گه‌وره.

مامۆستا ماوه‌ک له‌ گوندی (کلۆ) نزیك (سه‌رده‌شت) ده‌رسی ده‌دا.

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا حه‌سه‌ن محهم‌د پشه‌ه‌ری، خان نه‌حه‌د سوسی: له‌

سه‌ر توحفه‌که‌ی ئیمه‌ چهند حاشیه‌ی ده‌ست نووس هه‌نه‌ به‌ناوی (خان نه‌حه‌د)، به‌ دوور

نازانم نه‌و خان نه‌حه‌ده‌ بی که‌ فه‌قی مامۆستا ره‌سول زه‌کی یه‌.

کۆچی دوایی: سالی ۹۸۴ک - ۱۵۷۶ز له‌ گوندی (کاژه) ی نزیك سه‌رده‌شت

کۆچی دوایی کرد، سی کوری مه‌لای هه‌بووه، نه‌وانه‌ن:

۱. مه‌لا عه‌لی: له‌ گوندی (زیقه) ده‌رسی داوه، حاشیه‌ی له‌سه‌ر (توحفه) هه‌یه،

(مختصر الجفمینی) داناوه.

۲. مه‌لا ئیبراهیم: حاشیه‌ی له‌سه‌ر توحفه و چهند فه‌توای شه‌رعی هه‌یه، کوری ویش

یوسفه، کوری ویش عبدالله یه. نه‌وه رسته‌ی نه‌سه‌یی به‌و شیوه‌ی سه‌ره‌وه

نووسیوه، ده‌لی: {ئیمه له‌ (کلاسی) شارباژێر دانیشتووین}.

۳. مه‌لا محهم‌د: حاشیه‌ی له‌سه‌ر عبدالحکیمی جامی هه‌یه، کوری وی مه‌لا حوسینه،

سالی ۱۱۴۵ک - ۱۷۳۲ز به‌ ده‌ستی له‌شکری (قزلباش) شه‌یدکرا، کوری

وی مه‌لا عبدالوهابه: سالی ۱۲۳۰ک کتییی (الفرق بین المصدر واسم المصدر

والحاصل بالمصدر) ی مه‌لا محهم‌دی (بانه‌) ی نووسیتوه، کوری دووه‌می مه‌لا

محهم‌د، ناوی ره‌سوله، نه‌وه ره‌سولی دووه‌مه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۳/۲۹۳ - ۲۹۵ ، ۷/۲۸۳.

۲. مشاهیر الکورد ۱/۲۲۴.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱/۱۹۷ - ۱۹۸.

۴. تاریخ السليمانية ۲۵۰.

۵. معجم أعلام الکورد ۲۸۶ - ۲۸۷.

۶. خۆری نیسلام: ژماره ۳۵، ۲۰۰۷ز

ره‌شاد مه‌مه‌د موفتی (۴۸۸)

ناوی ره‌شاده، کورپی مه‌مه‌د نه‌فه‌ندی، کورپی عوسمان نه‌فه‌ندی، کورپی نه‌بو به‌کر نه‌فه‌ندی (کچک مه‌لا)یه، سالی ۱۹۱۵ز له قه‌لاتی هه‌ولێر هاتو ته‌دنی.

خویندنی: سالی ۱۹۲۱ز چوو قوتابخانه‌ی په‌روه‌ده، سالی ۱۹۲۷ز له‌سه‌ر فه‌رمووده‌ی باوکی وازی هیتا، له مزگه‌وتی (قه‌لات) ده‌ستی کرد به‌ خویندنی نایی، پاش ته‌واو کردنی زانسته‌کان، باوکی ناریدییه (جامع الأزهر) له (قاھیره) له‌وی بر‌وانامه‌ی وه‌رگرت گه‌راوه (هه‌ولێر).

مه‌لایه‌تی: سالی ۱۹۴۵ز باوکی کۆچی دوایی کرد، ره‌شاد نه‌فه‌ندی له جینگای دانرا به‌ وتار خوین و ده‌رس بیژ و کاروباری نایی، سالی ۱۹۵۶ز کرا قازی (که‌رکوک) پاشان کرا قازی (سلیمانی) سالی ۱۹۵۷ز کرا قازی (هه‌ولێر)، سالی ۱۹۷۸ز خانه‌نشین کرا، دوایی کرا نه‌ندامی نه‌نجومه‌نی زانستی، پاشان کرا سه‌رۆکی نه‌نجومه‌نه‌که. کۆچی دوایی: له ۱۲/۹/۱۹۹۲ز له ماتی خۆی له (هه‌ولێر) کۆچی دوایی کرد له گۆرستانی (باداوه) به‌ خاک سپێردرا.

به‌ره‌مه‌کانی: مه‌لودنامه: چه‌ندجار چاپ کراوه، ته‌رجومه‌ی قه‌سیده‌ی بوردییه، سه‌ره‌تی شیخ مه‌عروفی که‌رخ، نیسماعیل نامه، دیوانی شیعر، عبا نامه، وتاری رۆژانی هه‌ینی، ژبانی سه‌ید نه‌حمه‌دی به‌ده‌وی، فه‌لسه‌فه‌ی ژبان و مردن، سبائک الإملای سلسله کچک ملا، مناسک الحج، الإسراء والمعراج، سیره‌ الشیخ حسام الدین، إعادة الظهر بعد الجمعة، المواعظ الدینیة، العلوم اللدنیة فی الطریقه‌ النقشبندیة، راحة الأبدان فی صوم رمضان، تحفة الأصفیاء فی التوسل بالأنبیاء، تاریخ جوامع أربیل، سیره‌ الشیخ عبدالقادر الگیلانی، سیره‌ الشیخ نورالدین البریفکانی.

مامۆستا ره‌شاد چه‌ند کورپی نووسەر و رۆشنبیری هه‌یه، له‌وانه: عوسمان نه‌فه‌ندی له جینگای بابیی و سه‌ره‌هرشتی کتێبخانه‌که ده‌کا، ماوه‌ک به‌رپۆه‌به‌ری گشتی بوو له

وهزارهتی نهوقاف و کاروباری نایبی، کتییی (عالم الغیب والشهادة) و جهند قهسیدهی دهکردوو، شاعیرهکی بهتوانایه، نیستا راویژکاره له وهزارهتی نهوقاف.

سهچاوهکان:

۱. آرپیل فی مختلف العصور ۱۴۹.
۲. علماء ومدارس فی آرپیل ۳۶.
۳. معجم أعلام الكورد ۲۸۸.
۴. أعلام كورد العراق ۳۱۲ - ۳۱۳.
۵. ههولیرم وادیوه ۲۲۲ - ۲۲۴.
۶. خۆری نیسلام (۲۰)، ۲۰۰۳ ز / ۱۱۵ - ۱۲۳.
۷. إسهام علماء كردستان العراق في الثقافة الإسلامية ۲۵۶.

رهشید حهسن خانهقینی (۴۸۹)

ناوی رهشیده، کورپی حهسن ناغایه، له شاری (خانهقین) هاتوتهدنیا، له بهر زۆرزانی ناوبردراوه به: (حهکیمی کوردی)، ماوهک له ناوجهکهی خۆی خوتند، سالی ۱۳۰۰ک - ۱۸۸۲ز چوو (بهغدا) لای غولام رهسولی هیندی، ماوه له خزمهتی تا نیجازهی مهلایهتی وهرگرت، کرا پیش نوێژ و ووتارخوین و دهرس بیژ له مزگهوتی حاجی نهمین چهلهبی پاچهچی له (بهغدا)، ماموستا رهشید کوردی و عهرهیی و فارسی و تورکی و ئینگلیزی زانیوه، تهفسیری قورنانی پیروزی ههیه، له ۱۳۷۴ک - ۱۹۵۴ز کۆچی دوابی کرد، له گۆرستانی شیخ مهعروف کهرخی به خاک سپردرا.

سهچاوه: إسهام علماء كردستان العراق في الثقافة الإسلامية ۲۰۴.

رهشید حوسین شالگهیی (۴۹۰)

ناوی رهشیده، کورپی حوسینه، له سهیدهکانی (سهدباری) بانهیه، سالی ۱۹۲۹ز له گوندی شالگهیی (سهردهشت) هاتوتهدنیا، دهستی به خوتندن کرد، ماوهک لای مهلا عبدالرحمانی سیمیری، ماوهک لای مهلا شیخ نهحمدهی شهریهتی، دوابی چوو له قازی

عهلی (سهردهشت)، له ۱۹۵۵ز ئیجازه‌ی وه‌رگرت، بووه مه‌لا له (میرسیخه‌یده‌ر) له‌وئ چوووه (بیوری سهری)، دوایی چوووه (بیوری خواری، سێزده سال ماوه له‌وئ، سالی ۱۹۶۹ز له‌گه‌ل چهند مه‌لایان، له به‌ندیخانه‌ی (فلك الأفلک) گیرا، دوو سال له زیندان ماوه، به‌ردرا به‌لام دووریان خسته‌وه بۆ (بافت)ی که‌رمان، خوای گه‌وره ده‌رفه‌تی دا خوئی ده‌رباز کرد، هاته (قه‌لادزی)، چوار سال له‌وئ ماوه، چوووه (ده‌شتیو).

کۆچی دوایی: سالی ۱۹۷۵ز سهر له به‌یانی له‌سهر چه‌وزی مز‌گه‌وت، کاتی ده‌ستوێژ شووشتن، له لایهن حکومه‌تی (ئێران) شه‌هید کرا، کورێکی هه‌به له سهردهشت، ناو سه‌ید محمهد.

سهرچاوه: فه‌قی و فه‌قیه‌تی له کوردستان ۲۹۷.

ره‌شید ره‌سول سینگرتکانی (۴۹۱)

ناوی ره‌شیده، کوری ره‌سوله، له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۸۹۰ز له گوندی (نۆمه‌ر گونبه‌ت) هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به‌ خویندن، ماوه‌ک له لای مه‌لا محمهد نور و ماوه‌ک له لای مه‌لا به‌هانه‌دینی کۆبی و ماوه‌ک له لای مه‌لا عبدالله ی گراوی و ماوه‌ک له لای شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌بندی له (هه‌ولێر)، پاشان چوووه مز‌گه‌وتی حاجی قادر ده‌باغ له خزمه‌ت مه‌لا محمهدئه‌مینی (کونه‌فلوسه) ئیجازه‌ی وه‌رگرت بووه مه‌لا له (نۆمه‌ر گونبه‌ت) چهند سال له‌وئ بوو، دوایی وه‌زعی گۆرا، تیکچوو، وازی له هه‌موو شت هینا، دوایی چابۆوه، بووه مه‌لا له گوندی (عه‌سکه‌ر)، له ده‌وروبه‌ری سالی ۱۹۵۰ز له خانه‌قای سه‌ید نه‌حمهد له (که‌رکوک) کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه: ده‌ستنوسی مه‌لا نه‌نوه‌ری سعاجی.

ره‌شید عبده‌الله موکریان (۴۹۲)

ناوی ره‌شیده، کوری عبده‌اللهی، کوری خضری، کوری جه‌وه‌ره، عه‌شیره‌تی (که‌طوره‌ه)، سالی ۱۸۹۴ز له گوندی (قاراه‌ه)ی سهر به (موکریان) هاتووته‌دنیا، له لای مه‌لا جه‌لالی مه‌لای گونده‌که ده‌ستی کرد به‌ خویندن، پاشان له شاره‌کانی شنۆ و سابلاغ

و تورجان چند سالان خهریک بو، دوابی له‌گه‌ل مه‌لا نه‌حمه‌دی بانه‌یی (مه‌لای ره‌ش) چوو (بیاره)، دوابی چوو (سلیمانی) دوابی هاته (هه‌ولیر) لای مه‌لا نه‌فندی له مزگه‌وتی (قه‌لات)، پاشان مه‌لا نه‌حمه‌د نی‌جازه‌ی وه‌رگرت بووه مه‌لای (مه‌خور)، ماموستا ره‌شیدیش له سهر فهرمووده‌ی مه‌لا نه‌فندی چوو لای نه‌و له (مه‌خور)، دوابی چوو (کۆیه) لای مه‌لا به‌هانه‌دین فه‌له‌کیاتی خویند، دوابی چوو (بالیمان) لای ماموستا شیخ طاها، ههر له خزمه‌ت نه‌و ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی وه‌رگرت، نه‌مجا هاته (هه‌ولیر) لای جه‌نابی شیخ مصطفای نه‌قشبه‌ندی، ماوه له‌وئ تا نی‌جازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: له‌سهر فهرمووده‌ی (شیخ) کرا مه‌لا، له‌گوندی (شاوینس) ماوه‌ی چوار سالان له‌وئ ماوه، باری کرد بۆ (که‌ندار)، ماوه‌ک ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا، پاشان چوو (کۆزه‌پانکه).

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا نه‌حمه‌دی گه‌زنه‌یی، مه‌لا خه‌لیلی (موخلیص)، مه‌لا که‌رمی به‌رزه‌وار، مه‌لا سه‌عید زمزه‌مۆکی، مه‌لا حه‌سه‌ن مه‌لود، مه‌لا عه‌زیزی دوو که‌ره‌یی.

پاشان هاته (هه‌ولیر) له‌ مزگه‌وتیک له‌ گه‌ره‌کی (کوران) کرا پێش نوێژ، له‌ ۲۲/۴/۱۹۸۲ز کۆچی دوابی کرد، مه‌لا صالحی کورپی ماموستای کۆلیژی (ئاداب) بو له‌ زانکۆی (سه‌لاحه‌دین) له‌ هه‌ولیر، نیستا خانه‌نشین کراوه.

سه‌رچاوه: ژياننامه‌ی زانایه‌ ناییه‌ کۆچ کردوووه‌ کان ۵۰۸ - ۵۱۱.

ره‌شید فه‌تتاه‌ به‌گ بابان (۴۹۳)

ناوی ره‌شیده، کورپی فه‌تتاه‌ به‌گی، کورپی محه‌مه‌دی، کورپی خالید پاشای بابانی به، سالی ۱۸۶۸ز له‌ شاری (سلیمانی) هاتووته‌ دنیا، ده‌ستی کرد به‌ خویندن، دوابی چوو قوتابخانه‌ی (نه‌قیب) له‌ سلیمانی لای مه‌لا عبدالرحمانی پیتجوتینی، پاشان له‌ گه‌ل ماموستای چوو (پیتجوتین) ماوه له‌وئ تا نی‌جازه‌ی وه‌رگرت، کرا (مدرس) له‌ مزگه‌وتی شیخ سه‌لام، له‌ قوتابخانه‌ی سهر به‌ حکومه‌تی عوسمانیش ده‌رسی ده‌دا، سالی ۱۹۲۲ز

سلیمانی به جی هیشته له (ئه‌سه‌مبۆل) نیشته‌جی بوو، ماوه‌ك واعیزی له‌شکر بوو، دوایی کرا دادوهر، سالی ۱۳۶۱ك - ۱۹۴۲ز کۆچی دوایی کرد، به‌ره‌مه‌کانی:

۱. الدرر النضیة فی شرح منظومة الفریدة: شهرحی ئه‌لفیه‌ی سیوطی یه.
۲. نه‌حو و صه‌رف به‌ زمانی کوردی.
۳. إقتران النیرین فی مجمع البحرین: شهرحی بوخاری و موسلیمه به‌ کوردی به‌ لیکۆرتیه‌وه‌ی محمهد عه‌لی فه‌ره‌داغی چاپ کراوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. إسهام علماء کوردستا فی العراق فی الثقافة الإسلامیة ۱۱۸ - ۲۵۶.
  ۲. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۰۷ - ۲۰۸.
  ۳. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۴۵۳ - ۴۵۵.
  ۴. أعلام کورد العراق ۳۱۴ - ۳۱۶.
  ۵. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانیانی کورد ۲۶۹ / ۷ - ۲۸۲.
- ره‌شید محمهد نوری دیرشه‌وی (۴۹۴)

ناوی ره‌شیده، کورپی محمهد نوره، خه‌لکی گوندی (دیرشه‌وه) سالی ۱۳۱۵ك - ۱۸۹۷ز له‌ جزیره‌ی بۆتان هاتووته‌دنیا، زانیاه‌کی شهرع زان و نه‌هلی ته‌سه‌ووف بووه، نه‌حو و صه‌رف و مه‌نتیق و ئاداب و به‌لاغه‌ی له‌ ولاتی خۆی خویند، نه‌مجا چووه (موصل) زانسته‌کانی قورنانی پیروزی ته‌واو کرد، پاشان چووه (سوریا) نیجازه‌ی ته‌ریقه‌تی روفاعی وه‌رگرت، ده‌ستی کرد، به‌ خزمه‌تی ئابنی پیروزی نیسلام، سالی ۱۳۹۷ك - ۱۹۷۷ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. نشر الجواهر والدرر ۱/۴۴۱.
۲. عقد الجواهر ۱۸۱۵ - ۱۸۱۶.
۳. معجم أعلام الكورد ۲۸۸.

ره‌ضیه‌دین ره‌زا شازه‌لی (۴۹۵)

ناوی ره‌ضیه‌دینه، کورپی شیخ ره‌زای، کورپی شیخ موسای شازه‌لی یه، له خزمه‌ت باوکی قورنانی پیروزی ختم کرد، وازی نه‌هینا، تا زانسته‌کانی ناشکرا و نه‌ینی ته‌سه‌ووفی ته‌واو کرد، ده‌ستی کرد به ری نیشان‌دانی خه‌لکان و خزمه‌تی ئابینی پیروزی نی‌سلام تا کۆچی دوایی کرد، له باره‌ی ژبانی هه‌ر نه‌وه‌نده‌ی لی زاندر اوه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۰۴.

۲. به‌مه‌الته‌ی زانباران ۱۰۸ - ۱۰۹.

ره‌مه‌زان نه‌بوهوره‌یره (۴۹۶)

ناوی ره‌مه‌زانه، کورپی نه‌بوهوره‌یره‌یه، خه‌لکی جزیره‌یه، ته‌ریقه‌تی قادری بووه، کتیبی (حل الخلاصة لأهل الرناسة) ی داناووه، له ۱۰۹۲ ک - ۱۶۸۱ ز ته‌واوی کردووه، سه‌ره‌تایه‌که‌ی به: (نحمدک یا من أعددنا نعمه لا تحصى...) ده‌ست بی ده‌کا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶ / ۷۸.

۲. معجم المؤلفين ۱۷۳ / ۴.

۳. إيضاح المکنون ۱۶۶ / ۳.

۴. هدية العارفين ۳۷۰ / ۵.

ره‌مه‌زان عبدالله کوردی (۴۹۷)

ناوی ره‌مه‌زانه، کورپی عبدالله‌ی، کورپی عبدالرحمانی کوردی یه، نازناوی (نه‌بو عه‌بده) مامۆستای فه‌رمووده بووه، له گوندی (خوبرقه‌ی نزیك (دیمشق) ووتارخوین بووه، زاتیکی چاک و به‌دین بووه، له ۷۰۷ ک - ۱۳۰۷ ز هاتووته‌دنیا، له مانگی ره‌مه‌زانی سالی ۷۴۹ ک - ۱۳۴۸ ز کۆچی دوایی کردووه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۰۵.

۲. الدرر الكامنة ۲ - ۶۵.

ره‌مه‌زان عومه‌ر بوطی (۴۹۸)

ناوی ره‌مه‌زانه، کوری عومه‌ری، کوری مراده، سالی ۱۳۰۶ک - ۱۸۸۸ز له گوندی (جبلکا)ی سه‌ر به جزیره‌ی بۆتان هاتوته‌دنیا، له لای مه‌لایه باشه‌کانی نه‌و سه‌رده‌می خویندنی ته‌واو‌کرد، له مه‌زه‌به‌یی حه‌نه‌فی و شافیعی شاره‌زایی په‌یدا کرد، له گونده‌که‌ی خۆیان کرا پیش نویژ و ووتار‌خوین، پاشان (نه‌تاتورک) ده‌ستی کرد به پیلانی دو‌شمنایه‌تی نیسلام و کورد، مامۆستا نه‌حه‌واوه، خۆی و منداله‌کانی نا‌واره‌بوون بۆ (دیمشق) له گه‌ره‌کی کوردان نیشته‌جی بوو، له مزگه‌وتی روفاعی نامۆزگاری خه‌لتکانی ده‌کرد، ناوبانگی مه‌لایه‌تی به‌لا‌وبۆوه، ماوه‌ک له‌گه‌ل به‌کگرتووی نیسلامی نیسی ده‌کرد، دوا‌یی وازی هینا، ده‌ستی کرد به‌ خواپه‌رستی و ده‌رسدانه‌وه‌ی فه‌قیان، به‌ زۆری خه‌ریکی (احیاء العلوم)ی نیمامی غه‌زالی بوو، (کاکم مه‌لا طه‌یب) ده‌لتی: {سالی ۱۹۷۹ز له‌گه‌ل خه‌لت مه‌لا مه‌سعود، چووینه سه‌فه‌ری عومه‌ره به‌ ریڠای دیمشق، له‌وێ به‌ خزمه‌ت مامۆستا گه‌یشتین، که چووینه لای ده‌رسی ریساله‌ی قوشه‌یری ده‌داوه، زاته‌کی موباره‌ک بوو، به‌ کوردی فه‌سه‌ی ده‌کرد}، سالی ۱۴۱۰ک - ۱۹۸۹ز له دیمشق کۆچی دوا‌یی کرد، کوریک‌ی زانی هه‌یه دکتۆر محهم‌هد سه‌عید ره‌مه‌زان بوطی، خاوه‌نی کتیی: فقه‌ السیره و کبری‌ الیقینیات الکونیه و اللامذهبية و چه‌ندان کتیی دی.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. عقد الجوهر ۱۸۱۸ - ۱۸۱۹.

۲. معجم‌ اعلام‌ الکورد ۲۹۴.

ره یحان تیکان موسهك (۴۹۹)

ناوی ره یحانه، کورپی تیکانی، کورپی موسهکی کوردی یه، له چاوان نایینا بووه، له (بهغدا) دانیشتووه، دهرسی له لایهن چهنه مامۆستایانی نهو سهردهمی خویندووه، له زانیاریهکانی قورنانی پیروژ شارهزا بووه، دهرسی فهقیانی داوه، نیجازهی به مه لایان داوه، له مانگی سهفهری سالی ۱۶۱۶ك - ۱۲۱۹ز له تمهنی صد سالیدا کۆچی دوابی کرد. سهرچاوه: سیر اعلام النبلاء ۱۳/۵۰.

- ز -

زاهید سه لآحه دین پاوهیی (۵۰۰)

ناوی زاهیده، کورپی سه لآحه دینی، کورپی محهمه دی، کورپی عیوه سه، خه لکی گوندی (پاوه) ی سه به (سه) به، پاش کۆچی دوابی باوکی دهستی کرد به خویندن، دوابی چووه گوندی (گه لاله) ی فهزای چوارتا لای مه لا محهمه دی ره نیس، پاشان چووه (بیاره) شهرحی تههزیسی لای مامۆستا عبدالکریمی (مدرس) خویند، هه ره له خزمهت نهو نیجازهی وه رگرت، گه پراوه (پاوه) دهستی کرد به ده رسدانهوه، تا سالی ۱۴۰۱ك - ۱۹۸۰ز له ژیاندا مابوو.

سهرچاوه: علمائنا في خدمة العلم والدين ۲۱۵ - ۲۱۶.

زاهید مصطفى ره باتی (۵۰۱)

ناوی زاهیده، کورپی مصطه فای، کورپی محهمه ده، خه لکی گوندی (ره باته) له ناوچهی (سنگاو) نزیك قه رده داغ، له ده ورو بهری سالی ۱۳۳۰ك - ۱۹۱۲ز هاتووته دنیا، له زووه وه باوکی کۆچی دوابی کرد، به لام وازی له خویندن نه هینا، سالی ۱۳۴۳ك چووه (نه رگسه جار) لای مامۆستا عبدالکریمی (مدرس)، دوابی له خزمهت مامۆستا چووه (بیاره) فه ریده ی سیوطی و خه یالی و شهرحی عه قانییدی خویند، دوابی چووه (فه قی جنه) ی وارماوا، لای مه لا عبدالقادری صۆفی، ماوه تا نیجازهی وه رگرت، له (نه مال) ی شاره زور بووه مه لا، ده وری سالی ۱۳۵۵ك - ۱۹۳۶ز جوانه مرگ بوو.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۱۷.

زه‌که‌ریا عبدالرحمان شازه‌لی (۵۰۲)

ناوی زه‌که‌ریا یه‌که‌ریا کورپی عبدالرحمانی کورپی سوله‌یمانی کورپی حه‌سه‌نی کورپی نه‌بو حه‌سه‌نی شازه‌لی یه‌که‌ریا، له‌گوندی (خالدییه) - کاکۆزه‌که‌ریا - هاتووته‌دنیا، ته‌مه‌نی یازده سال بوو شیخ عبدالرحمانی باوکی به‌ده‌ستی (ته‌ته‌ره) تاوانباره‌کان شه‌یدکرا، هه‌رله‌وگونده‌ده‌ستی کرد به‌خویندن، دوای چوووه‌میسر، ماوه‌که‌له (جامع الأزهر) بوو، تاشاره‌زابوو له‌زانسته‌کان، نه‌مجا چوووه‌مه‌که‌که‌ی پیروز دووسال له‌وی ماوه، چوووه (مه‌دینه) ی پیروز سی سال له‌وی ماوه، چوووه (بوخارا) ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی وه‌رگرت، گه‌راوه (به‌غدا) ته‌ریقه‌تی (قادری) وه‌رگرت، چوووه (به‌لخ) گه‌راوه بوو کوردستان، گه‌یشته (که‌رمان) خوای گه‌وره‌نیعه‌توالله ی کورپی بی به‌خشی، بویه ناوبردرا به‌نیعه‌توالله ی که‌رمانی، مامۆستا ره‌ز و باغ و کشتوکالی زۆر بوو، به‌روبوومه‌که‌ی خه‌رج ده‌کرد، له‌خۆراکی فه‌قیان و ته‌کیه و خانه‌قا و مورید و میوانان، به‌و شیویه‌توانی خزمه‌تینکی له‌راوه‌به‌ده‌ر به‌ناین و گه‌له‌که‌ی بکا.

به‌داخه‌وه‌سالی ۷۷۵ک - ۱۳۷۳ز شه‌یدکرا، له‌گۆرستانی به‌رانبه‌ر

گۆرستانی شیخ خالیدی بایره‌گه‌وره‌ی به‌خاک سپێردرا.

خه‌لیفه‌کانی: عبدالحالق شاره‌زوری، عبدالغفار مه‌ردۆخی، شیخ عبدالله مه‌حمود

مه‌راغی، پیر نیبراهیم، یه‌عقوب جان: نه‌وه‌بایری سییهمی مامۆستا نه‌بو به‌کری (مصنف) ه.

کوربه‌کانی: نیعه‌توالله، بابا عه‌لی، شیخ حه‌سه‌ن، محهمه‌د شه‌ریف، پیر یونس، میر

طاهر، بابا شیخ، میر موته‌وه‌ککیل، شیخ عه‌طار، شیخ یوسف، محهمه‌دنه‌مین، پیر محهمه‌د.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۱۳ - ۲۱۵.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیاران ۹۴ - ۱۰۲.

زه‌کی نه‌حمه‌د به‌رزنجی (۵۰۳)

ناوی زه‌کی یه، کورپی نه‌حمه‌دی، کورپی نیسماعیلی، کورپی زه‌ینه‌لعابیدینی به‌رزنجی شافیعی یه، له مانگی ره‌بیعی دووه‌می سالی ۱۲۹۴ک - ۱۸۷۷ز له (مه‌دینه‌ی پیروز هاتووته‌دنیا، ده‌ستی به‌خویندن کرد، قورنانی پیروزی هممو له‌بهر کرد، پاشان له مزگه‌وتی خوشه‌ویست (د.خ) به‌شداری خویندنی ده‌رسی نالقه‌ی مامه‌کانی سه‌ید عبدالکریم به‌رزنجی و سه‌ید جه‌عفر به‌رزنجی کرد، نیجازه‌ی وه‌رگرت.

ده‌ستی کرد به‌ده‌رسدانه‌وه له مزگه‌وتی خزشه‌ویست (د.خ)، دوایی کرا پشکینه‌ر بۆ شافیعی یه‌کان، پاشان له لایه‌ن حکومه‌تی عوسمانی کرا (قازی)، دوایی له لایه‌ن حکومه‌تی هاشیمی کرا سه‌روکی (داد)، دوایی له سالی ۱۳۵۷ک کرا سه‌روکی داد‌گای گه‌وره، له (مه‌ککه‌ی پیروز).

سیفه‌ته‌کانی: سه‌ید زه‌کی له ژیر چاودیری باوکی ناین په‌روه‌ر و ره‌وشت چاک بوو، ملکه‌چ و نه‌رم و بی‌فیز بوو، راست و حه‌ق گۆ بوو، ره‌شید و به‌غیره‌ت بوو دل فراوان و خوشه‌ویست بوو، یارمه‌تی هه‌تیو و بی‌نه‌وایانی ده‌دا.

قوتابیه‌کانی: شیخ حه‌سه‌ن مه‌شاط، شیخ عه‌له‌وی مالیکی، شیخ زه‌که‌ریا، شیخ نه‌بوه‌کر حه‌به‌شی، شیخ موحسین موساوی، شیخ محمه‌د یاسین قادانی، شیخ نیراهیم خوته‌نی.

کۆچی دوایی: له رۆژی دووشمه‌ی ۲۳ی مانگی شه‌عبانی سالی ۱۳۶۵ک - ۱۹۴۶ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. قضاة المدينة المنورة ۱/۷۱ - ۷۲.

۲. نشر الجواهر والدرر ۴۴۹ - ۴۵۰.

زهید نه‌بو نه‌نیسه جزیری (۵۰۴)

ناوی زهیده، کورپی نه‌بو نه‌نیسه‌ی جزیری یه، زانایه‌کی شرع زان و به‌دین بووه،
 فهرمووده‌ی پیغه‌مبه‌ری (د.خ) له کۆمه‌لیک له زانایه‌کانی (تابیعین) گێڕایته‌وه، نیمامی
 زهه‌به‌یی ده‌لی: {ناوبراو برواینکراو بووه له ۱۲۵ک - ۷۴۲ز کۆچی دوایی کردووه.}
 سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۱/۱۶۶.

۲. الأنساب ۴/۲۸۸.

۳. معجم أعلام الكورد ۳۰۴.

زهید جزیری نه‌صییسی (۵۰۵)

ناوی زهیده، کورپی جزیری یه، خه‌لکی نوصه‌بیینه، به‌نده‌ی ئه‌سمانی کورپی
 خه‌دیجه بووه، فهرمووده‌ی پیغه‌مبه‌ری (د.خ) له نه‌بو عوبه‌یده‌ی کورپی عبدالله‌ی کورپی
 مه‌سه‌ود گێڕایته‌وه، خه‌لکی شاره‌که‌ی خۆی له‌ویان وه‌رگرتووه، زاته‌کی شرع زان و
 به‌دین بووه.

سه‌رچاوه: الأنساب ۵/۳۹۴.

زهید زیاد چه‌رانی (۵۰۶)

ناوی زهیده، کورپی زیاد، کورپی حیم‌رانی چه‌رانی یه، نازناوی (نه‌بو‌الفضل)ه،
 ده‌ستی به‌خویندن کرد، ماوه‌کی زۆر خه‌ریکی شه‌ریعت بووه تا شاره‌زا بوو، دوایی
 رووی خۆیدا زانیاری: نامۆزگاری و نه‌حو و شیع، ئین مسته‌فی^(۱) ده‌لی: {له‌ چه‌ران
 که‌میکم له‌ خزمه‌ت خویند}.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. تاریخ اربیل ۱/۲۹۶.

(۱) له ۵۶۴ک - ۱۱۶۹ز له دایک‌بووه، له ۶۳۷ک - ۱۲۳۹ز کۆچی دوایی کردووه.

۲. معجم أعلام الكورد ۳۰۴.

زهینهب سوله یمان سعیرتی (۵۰۷)

زهینهب خان، کچی سوله یمانی، کوری ئیبراهیمی، کوری رهجهتی (سعیرتی) یه، فرموده‌ی خوشه‌ویستی (د.خ) له چهند زانایانی پیاو و ژن وهرگرتوو، تا نیجازه‌ی وهرگرت، دهرسی ده‌دا، سالی ۷۰۵ک - ۱۳۰۵ز له (قاهیره) کۆچی دوایی کرد، تمه‌نی (۸۰) سال تیه‌ری بوو.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۱۵.

۲. شذرات الذهب ۶/۱۲.

۳. الدرر الكامنه ۲/۷۱.

زهینهب عبدالرحیم عیراقی (۵۰۸)

زهینهب خان، نازناوی (أم محمد)ه، کچی حافیزی عیراقی عبدالرحیم حوسین عبدالرحمانه، له بهره‌بیانی (۱۱)ی مانگی ذی الحجة ی سالی ۷۹۱ک - ۱۳۸۹ز هاتووته‌دنیا، دهرسی له خزمهت باوکی خویندوو و نیجازه‌ی وهرگرتوو، موسنده‌ی نیمامی نهجه‌دی له باوکی بیستوو، سه‌فهری بو (مه‌ککه)ی پیروز کردوو، له‌وی دهرسی داوه، رۆژی یه‌ک شه‌می (۱۸)ی مانگی مه‌لودی سالی ۸۶۵ک - ۱۴۶۱ز پاش نه‌وی چاوه‌کانی نهمان و گوئی یه‌کانی قورس بوون، کۆچی دوایی کرد، سی کوری هه‌بوون: محمهد، عبدالرحمان، عبدالقادر.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. الضوء اللامع ۱۲/۴۰.

۲. معجم أعلام الكورد ۳۰۵.

زهینه‌ب عبد‌الله بن ته‌یمیه (۵۰۹)

زهینه‌ب خان، کچی عبدالله‌ی، کوری عبد‌الحلیمه، برزازی ته‌قیه‌دین نه‌حمده بن ته‌یمیه‌یه، زانایه‌کی فهرمووده‌ناس بووه، یه‌که له مامۆستایه‌کانی زانای به‌ناوبانگ نیین حه‌جهری عه‌سقه‌لانی - خاوه‌نی کتییی (فتح الباری) شمرحی بوخاری -، سالی ۷۹۹ك - ۱۳۹۶ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۶/۳۵۸.

۲. معجم أعلام الكورد ۳۰۵.

زهینه‌ب مه‌گی چه‌رانی (۵۱۰)

زهینه‌ب خان، کچی عملی، کوری کامیلی (چه‌رانی)‌یه، نازناوی (أم أحمد)ه، خانمه‌کی زانا و به‌دین بووه، به‌کۆمه‌ل خه‌لکان بو‌خویندن ده‌چوونه خزمه‌تی له مانگی شه‌والی سالی ۶۸۸ك - ۱۲۸۹ز له ته‌مه‌نی (۹۴) سالی دا، کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. درة الحجال في أسماء الرجال ۱/۲۷۸ - ۲۷۹.

۲. شذرات الذهب ۵/۴۰۴.

۳. معجم أعلام الكورد ۳۰۵.

زهینه‌له‌عابیدین محه‌مه‌د به‌رزنجی (۵۱۱)

ناوی زهینه‌له‌عابیدینه، کوری سه‌ید محه‌مه‌د به‌رزنجی یه، زانایه‌کی میژووناس بووه له پیاوه‌دیاره‌کانی (مه‌دینه‌ی بیروژ بووه، کتییی (کشف الحجب والستور عما وقع لأهل المدينة مع أهل مكة سرور)‌ی داناو، سالی ۱۲۱۴ك - ۱۷۹۹ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان: معجم أعلام الكورد ۳۰۴.

- س -

سالار حسن ههولیری (۵۱۲)

ناوی سالاره، کوری حهسەنی، کوری عومەری، کوری سهعیدی (ههولیری)یه، ناسراوه به (کهماله‌دین) له مامۆستایه مهزنه‌کانی مهزهه‌بی شافیعی بووه، ده‌رسی له لای (ابن الصلاح)ی شاره‌زوری خویندوووه، خوۆشی ده‌رسی به ئیمامی نه‌وه‌وی داوه، له (دیمشق) کرایته موفتی، کتیبی (به‌حری ره‌ویانی) کورت کردیته‌وه له چه‌ند به‌رگ، ئیبن ئەثیر ده‌لی: {نوسخه‌کی ده‌ستخه‌تی دانه‌رم له لایه‌ه}، مامۆستا سالار سالی ۶۷۰ک - ۱۲۷۱ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. البداية والنهاية ۱۳/۲۶۶.
۲. أربيل في مختلف العصور ۹۳.
۳. هدية العارفين ۵/۳۸۰.
۴. مشاهير الكورد ۲/۱۲۱.
۵. علماءنا في خدمة العلم والدين ۲۲۲.
۶. معجم المؤلفين ۴/۲۳۵.
۷. شذرات الذهب ۵/۳۳۱ - ۳۳۳.
۸. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۳۲۰.
۹. طبقات الشافعية / نه‌سنه‌وی ۲/۶۹.
۱۰. معجم أعلام الكورد ۳۲۳ - ۵۶۲.

سالم عه‌جلان جه‌رانی (۵۱۳)

ناوی سالمه، کوری عه‌جلانه، ناسراوه به: (نه‌فطه‌س)، خه‌لتکی (جه‌رانه)، فه‌رمووده‌ی له سه‌عیدی کوری جو به‌یر گێراییته‌وه، سالی ۱۳۲ک - ۷۴۹ز به ده‌ستی عبدالله‌ی کوری عه‌لی شه‌ید کرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شذرات الذهب ۱/۱۸۹.

۲. معجم أعلام الكورد ۳۰۸.

سالم مه‌نصور خاپوری (۵۱۴)

ناوی سالمه، کوری مه‌نصوری، کوری عبدالحمیده، نازناوی (نه‌بوغه‌نایمه) له ده‌وئاوی خاپوری جزیره دانیشتوو، له زاناریه‌کانی قورئانی پیروز شاره‌زا بووه، له شه‌ریعت ده‌ستی بالا بووه، دوا‌ی سالی ۵۰۵ ک - ۱۱۱۱ ز چووه (به‌غدا)، چهند سال له قوتابخانه‌ی (النظامیة) ده‌رسی فهرمووده‌ی خویند، له مانگی جیمادی دووه‌می سالی ۶۰۴ ک - ۱۲۰۸ تمه‌نه‌کی درێژ له خزمه‌ت نایینی پیروز کۆچی دوا‌ی کرد له به‌غدا. سه‌رچاوه: معجم البلدان ۴/۹۶.

ست الدار عبدالسلام بن ته‌یمیه (۵۱۵)

ست الدار خان کچی عبدالسلامی، کوری ته‌یمیه‌ی (حه‌رانی) به، خانگه‌کی فهرمووده‌ناس بووه، له‌لای عبداللطیفی کوری یوسفی خویندوو، بووته مه‌لا ده‌رسی به نه‌بولعه‌بباس و نه‌بوعمه‌مهدی برازای خۆی داوه، چهندانی تر له لایان خویندوو، له ۶۸۶ ک - ۱۲۸۷ ز کۆچی دوا‌ی کرد. سه‌رچاوه: معجم أعلام الكورد ۳۰۸.

ست العلم نه‌حمه‌د حه‌رانی (۵۱۶)

ست العلم خان کچی نه‌حمه‌ده، خه‌لکی (حه‌رانه)، سالی ۶۳۸ ک - ۱۲۴۰ ز هاتووته دنیا، خانگه‌کی فهرمووده‌ناس بووه، مامۆستا نه‌بوعمه‌مهدی حه‌له‌بی و چهند زانایانی تر ده‌رسیان له خزمه‌ت خویندوو، سالی ۷۲۱ ک - ۱۳۲۱ ز کۆچی دوا‌ی کردوو. سه‌رچاوه: معجم أعلام الكورد ۳۰۹.

ستیته محهمهد یوسف گورانی (۵۱۷)

ستیته خان کچی محهمهدی کوری یوسفی کوری عبداللهی کوری عومهدری کوری
 عهلی کوری خضری گورانی یه، له زانیه کانی صهدهی نوی کۆچی یه، خانمه کی به دین
 بووه، خویندنی تهواو کردیه، نیجازهی وهر گرتیه.

سه رچاوه کان:

۱. الضوء اللامع ۱۲/۵۷.
۲. مشاهیر الکورد ۴۳۸.
۳. معجم أعلام الکورد ۳۱۰.

سه عدده سه ن تورانی (۵۱۸)

ناوی سه عده کوری سه سه نی کوری سوله یمانه، خه لکی گوندی (توران) ی نزیک
 (حه ران) ه، زانیاری تهواوی له (نهحو) هه بوو، ههروه ها نووسهر و شاعیر و رۆشنیر بوو،
 هاتوو چۆی (شام) و (میسر) و (عیراق) و (خوراسان) ی ده کرد، بۆ بازرگانی له مانگی
 ذي القعدةی سالی ۵۸۰هـ - ۱۱۸۵ز کۆچی دواپی کرد.

سه رچاوه کان:

۱. بغية الوعاة ۱/۵۷۷.
۲. معجم البلدان ۲/۵۷.
۳. معجم أعلام الکورد ۳۱۳.

سه عده دین مهروان فارقی (۵۱۹)

ناوی سه عده دینه، ناسراوه به: سه عبدالله، کوری مهروانی کوری عبداللهی کوری
 خهیره، خه لکی (میافارقین) ه، زانیه کی زمان زان و زمان رهوان و شاعیر و رۆشنیر و
 زهین تیژ و قسه خۆش بووه، خویندنی تهواو کرد، چوو (میسر) ماوه ک دهرسی دا، پاشان
 چوو (دیمشق) خه ریکی ده رسدانه وه بوو، تا سالی ۶۹۱هـ - ۱۲۹۱ز کۆچی دواپی
 کرد، له ژیر چیا (قاسیون) به خاک سپێردرا.

سه‌رچاره‌کان:

۱. فوات الوفيات ۲/۴۷ - ۴۸.

۲. شذرات الذهب ۵/۴۱۸.

سه‌عد عبدالله دیاربه‌گری (۵۲۰)

ناوی سه‌عده، نازناوی سعدالدینه، کوری عبدالله یه، خه‌لکی (دیاربه‌کره)، مه‌زه‌بی شافعی بووه، له (طه‌رابلس) دابه‌زیوه، ده‌رسی کتییی (الحاوی) داوه، هه‌روه‌ها موفتی بوو، له زانیاری ئوصول شاره‌زا بوو، سالی ۸۳۲ک - ۱۴۲۸ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاره: الضوء اللامع ۳/۲۲۰.

سه‌عده عبدالله عبدالاحد هه‌رانی (۵۲۱)

ناوی سه‌عده یه کوری عبدالاحدی کوری سه‌عده‌ی کوری عبدالقادری کوری نه‌جیحی (هه‌رانی) یه، سالی ۶۴۷ک - ۱۲۴۹ز هاتوته‌دنیا، زانیاری له فه‌رموده به‌هیز بوو، چووه (به‌غدا) زۆر ریتریان لینا، گه‌راوه (هه‌ران) که شاره‌که خراب کرا، باری کرد بو (ماردین)، ماوه‌ک له (رأس العين) بوو، دوابی چووه (حه‌ما) له‌وی چووه (دیمشق) ناسرابوو به‌زاته‌کی دلپاک و روشنیر، خه‌ریکی جیبه‌جی کردنی نیش و کاری خه‌لکان بوو، له ۷۲۱ک - ۱۳۲۱ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاره: الدرر الكامنة ۲/۸۰.

سه‌عدی خضر (خادیم سجاده) (۵۲۲)

ناوی سه‌عدیه، کوری مه‌لا خضره، له نه‌ته‌وه‌ی ئیمامی عوسمانی کوری عه‌فانه (خوا لئی رازی بی)، سالی ۱۱۵۰ک - ۱۷۳۷ز له شاری (کۆیه) هاتوته‌دنیا، هه‌ر له‌وتی خویندوو و ینگه‌یشتوو، کتییی (مشکلات القرآن) ی داناو، مه‌مه‌د طه‌به‌قچه‌لی به‌غدایی مه‌دحی کردوو و به‌سندی کردوو، چهند دانراوی تری هه‌نه، ده‌لین: هه‌مو دانراوه‌کانی خۆی له‌سه‌ر یه‌ک داده‌نان، تا راست به‌ راست به‌ژنی خۆی ده‌بووه، نه‌و

به‌ره‌بابه ناسراون، به (خادم السجاده)، واته: خزمه‌تگوزاری دوو‌گوردی پی‌تغه‌مبهر (د.خ)، نه‌و دوو‌گورده کاتی خۆی خۆشه‌ویست (د.خ) به‌هزه‌رتی عوسمانی به‌خشی، دوا‌ی نه‌و پشت به‌ پشت درا به‌ نه‌وه‌کانی، نیستا نه‌و دوو‌گورده له (که‌ر‌کوکه)، خه‌ل‌کان سالانه جار‌ه‌ک یا دوو‌جار ده‌چن زیاره‌تی ده‌که‌ن، کاکم مه‌لا طه‌یب، ده‌لتی: {من له‌گه‌ل به‌ر‌یزان مه‌لا فائیز مه‌لا عبدالله و مه‌لا سه‌ید عبدالله گرده‌سۆری و مه‌لا عبدالله سه‌جعی ره‌حیماوا، به‌هۆی مامۆستا مه‌لا عبدالجید قوطب و شیخ عبدالجبار شیخ عبدالباقی، به‌خزمه‌ت نه‌و به‌رماله‌گه‌یشتن، دیتمان له‌ تووکی حوشتر دروست کراوه، قاد قاد له‌سه‌ر یه‌ک دانراوه، له‌ ناو قاسه‌کی قایم پار‌یزراوه، مۆری چهند زانایانی له‌ تو‌ماره‌ک پی‌وه‌به‌ستراوه، له‌وانه: شیخ مه‌حمودی نالوسی خاوه‌نی ته‌فسیری (روح المعانی)، قازی داودی دیری، له‌گه‌ل چهندان پیاوه‌ماقولانی تر}.

کۆچی دوا‌یی: مامۆستا سالی ۱۲۶۰ک - ۱۸۴۴ز له‌ ته‌مه‌نی سه‌دو یازده سالی دا، له‌ خزمه‌ت نایینی پی‌روزی نیسلام کۆچی دوا‌یی کرد، دوا‌یی نه‌و خزمه‌تگوزاری به‌رماله‌که که‌وته ده‌ست مه‌لا محمه‌د نه‌فه‌ندی کۆری، دوا‌ی نه‌و که‌وته ده‌ست حاجی نه‌مین نه‌فه‌ندی کۆری، دوا‌ی نه‌و که‌وته ده‌ست ره‌فیق نه‌فه‌ندی کۆری، دوا‌ی نه‌و که‌وته ده‌ست هه‌ر سی کۆره‌کانی خۆی: عه‌لی نه‌فه‌ندی و ره‌نه‌ت نه‌فه‌ندی و نه‌مه‌د نه‌فه‌ندی.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۲۱.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیا‌ران ۶۰۳ - ۶۱۱.

سه‌عید نیسماعیل دیاره‌کری (۵۲۳)

ناوی سه‌عیده، کۆری نیسماعیلی سۆرانی (دیاره‌کری)یه، ناسراوه به (ماویلی) جوویته شاری (قوسطه‌نطه‌یه) جووه (میصر) کرا سه‌روکی چاپخانه‌ی بۆلاق، کتیبانی (الرسالة الفتحیه فی بیان المراتب الجلیله‌ العلیه) و (رسالة اثبات الواجب)ی داناوه، سالی ۱۲۴۷ک - ۱۸۳۱ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاره‌کان:

١. معجم المؤلفين ٢١٩/٤.

٢. هدية العارفين ١/٣٨٦ - ٣٨٧.

٣. معجم أعلام الكورد ٣١٧.

٤. مشاهير الكورد ٢٢٠.

سه‌عید به‌گر هیرانی (٥٢٤)

ناوی سه‌عیده کوری به‌گری کوری خدره، نازناوی (خاکی)یه، خه‌لکی (هیران)ه، سالی له دایکبوون و سالی کۆچی دوايي لیم دیار نیه، سالی ١٨٧٠ز به‌رگه‌کی کتیبی (توحفه)ی نووسیه‌وه، سالی ١٨٧٤ز له هیران دهرسی فه‌قینانی داوه، سالی ١٨٧٦ز چووته (موصل) له ته‌کیه‌ی شیخ محممه‌دی بامهرنی دابه‌زی، له به‌رواری ٢٥/١١/١٨٨٣ز خه‌دیجیه‌ی نیراهیم به‌گی خیزانی کۆچی دوايي کرد، پاشان گه‌راوه (هیران)، مه‌لا محممه‌دنه‌مینی کونه‌فلوسه، به‌ک له فه‌قیه‌کانی نه‌و بوو، دوايي چووه (دیه‌گه) ماوه‌ک له‌وی دهرسی ده‌دا، دوايي چووه (کۆیه) بووه مه‌لای مزگه‌وتی بایز ناغا، هه‌ر له‌وی کۆچی دوايي کرد، له گۆرستانی (ده‌رویش خدر) به‌خاک سپێردرا.

به‌رهمه‌کانی:

١. أحرف المعاني: هۆنراوه‌یه به‌عه‌ره‌یی، سه‌ره‌تایه‌که‌ی ده‌ست بێ ده‌کا به:

أَلْفَتَهَا فِي مَسْجِدِ الْإِيرَانِ رَبُّ أَحْفَظِ الْجِيرَانَ مِنْ نِيرَانِ

٢. وه‌فاتنامه‌ی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) سه‌ره‌تایه‌که‌ی ده‌ست بێ ده‌کا به:

نه‌وه‌ل: به‌زاتی که‌ریم دووهم: ره‌حمان و ره‌حیم

حه‌یی مه‌عبودی فه‌دیم (بکل شیء علیم)

دانه‌کی له‌لای مه‌لا ئیسا‌عیل شیخ عیزه‌دینی سه‌رانه، له (هه‌ولیر) مه‌لا

مه‌هودی عبده‌الصمدی سه‌ران له ٢٣/١/١٨٩٧ز له بیتوته‌ی نووسیه‌وه.

۳. هۆنراوه‌ی (به‌هنه‌سا): باسی گرتنی شاری نه‌ناس و به‌هنه‌سایه رزگار کردنیان و هینانه‌ده‌ریان له ده‌ست گاوران، هۆنراوه‌کی نزم سوار و سووک و خوشه، جاران سه‌پان له کاتی دروونه و گاز ده‌یانگۆت سه‌ره‌تایه‌که‌ی ده‌ست یی ده‌کا به:

نه‌ووه‌ل ده‌لتیم: ره‌به‌نا لایقته حه‌مدو سه‌نا

کار و بازارت دانا که عالهمت کرد بینا

کۆتایی یه‌که‌ی ده‌لتی:

بیه‌خشی به‌لوتفی خۆت نه‌و عه‌بدی گونا‌ه‌کارت

(خاکی) غه‌ریبی ناشی ده‌ره‌ده‌ری ناچارت

شه‌هیدیکه‌ی له‌رتی خۆت شو‌کریکا هه‌زار جارت

دانه‌کی کۆیی ده‌ستخه‌تی مامم مه‌لا عبدالقادر مه‌لا سوله‌یمان مان له‌ لایه، سالتی

۱۹۶۸ز له‌ گوندی په‌لاسانی نووسیه‌وه

سه‌رچاوه‌کان:

۱. به‌هنه‌سا: ده‌ستنوسی مه‌لا عبدالقادر مه‌لا سوله‌یمان.

۲. ده‌نگی زانا، ژماره (۷) سالتی ۱۹۹۷ز

سه‌عید ره‌حیم بوکانی (۵۲۵)

ناوی سه‌عیده، کوری مه‌لا ره‌حیمه، له (بوکان) ی (نیران) ژیاوه، خویتدنی له‌لای

مه‌لا عه‌لی قزلی و چهند زانایانی تر ته‌واو کرد، مامۆستا قزلی ئیجازه‌ی پیندا بووه مه‌لا له

گوندی (تیکان ته‌په)، ماوه‌ی بیست سالان له‌وێ ده‌رسی داوه.

سه‌برده‌یه‌ک: مه‌لا سه‌عید له‌وکاتی له‌لای مامۆستای قزلی ده‌خویتد، له‌به‌ر نه‌وه‌ی

مامۆستا ده‌رسی زۆر بوو، فه‌قییه‌کان سه‌ریان ده‌گرت، نۆزه‌ی مه‌لا سه‌عید هات، مامۆستا

بانگی کرد، که‌هات زۆر کزبوو، مامۆستا لتی پرسی بۆچ وا کزی؟ وه‌لامی داوه: چیت

لی بشارمه‌وه من چیدی ناخوینم چونکه‌ خۆم به‌ ئیسلام نازام، مامۆستا فه‌رمووی

تۆ شیواوی چیه؟ گۆتی: له‌خه‌ودا دیتومه‌ چومه‌ شاری (مه‌ککه) په‌لامیزه‌م پیندا کرد، مامۆستا

سه عید عبدالله باشته پهیی (۵۲۸)

ناوی سه عیده، کوری مهلا عبداللهی، کوری مهلا نۆمه‌ری، کوری مهلا فه‌یزوالله یه، عه‌شیره‌تی (سیان)ه، سالی ۱۸۸۸ز له گوندی (باشته‌په) هاتووته‌دنیا.

خویندنی: له خزمهت باوکی دهستی کرد به خویندن، دوایی باوکی کۆچی دوایی کرد، له‌بهر ناله‌باری ژبانی و له‌بهر دهست کورتی ماوه‌ك وازی له خویندن هینا، دوایی له ته‌مندی بیست سالی دا چوو (به‌حرکه) سه‌رله‌نۆی دهستی بی کرده‌وه، دوایی چوو (دۆله‌سزه) لای مهلا عوسمان، ماوه‌کیش له (که‌سنه‌زان) و، ماوه‌ك له (هه‌رتهل) دوایی چوو (شه‌قلاوه) لای مهلا طاها، پاشان چوو (په‌سوه) لای مهلا عبدالله، چهند سال له‌وئ ماوه، قهره‌نی ناغای گونده‌که یارمه‌تی ده‌دا و کتیبی بۆ ده‌کری، دوایی چوو (پواندن) لای مهلا نه‌سه‌د نه‌فه‌ندی خه‌یلانی، دوا قۆناغی چوو (هه‌ولیر) له مزگه‌وتی (قه‌لات) لای مهلا نه‌فه‌ندی، سالی ۱۹۱۹ز نیجازه‌ی وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: له (باشته‌په) بووه مه‌لا، ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا، چهند مه‌لا له‌سه‌ر دهستی ده‌رچوون، بۆ ئونه: مه‌لا عبدالله فه‌ره‌ادی، مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مین مه‌لا ره‌سول، مه‌لا خضر عاره‌بکه‌ندی.

خووره‌وشتی: ناسرابوو، به زانیه‌کی پایه‌دار، به دین و دلپاک، رووخۆش و قسه‌خۆش، مه‌جلیس ئاوه‌دان، نوکته‌زان.

کۆچی دوایی: سالی ۱۹۶۶ز کۆچی دوایی کرد، له (باشته‌په) به خاک سپێردرا. سه‌رچاوه: علماء ومدارس في أربيل ۱۲۱.

سه عید عبدالله شاره‌زوری (۵۲۹)

ناوی سه عیده، کوری عبداللهی، کوری قاسمی شاره‌زوری یه، نازناوی (ئه‌بو ره‌ضا)یه، سالی ۵۰۶ه‌ك - ۱۱۱۲ز هاتووته‌دنیا، ده‌رسی فه‌رمووده‌ی له (به‌غدا) خویندوو، دوایی چوو (خویرسان) له‌وئ شه‌ریعه‌ت و به‌شیکێ تری له فه‌رمووده

خویند، بووه مهلا، چهندان زانا له سه‌ر دهستی ده‌رچوون، له سالی ۵۹۶ك - ۱۱۹۹ز
کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. وفيات الاعيان ۶/۸۳.
۲. طبقات الشافعية الكبرى ۴/۵۸.
۳. تاريخ أربيل ۱/۳۷۳ / ۲/۵۸۰.
۴. مشاهير الكورد ۱/۲۳۷.
۵. معجم اعلام الكورد ۳۱۴.
۶. علماءنا في خدمة العلم والدين ۲۲۱.

سه‌عید عبدالله قامیشی (۵۳۰)

ناوی سه‌عیده، کوری مهلا عبدالله یه، سالی ۱۹۱۸ز له گوندی (قامیش)
ناوچهی (ماوه‌ت) هاتووته‌دنيا، له خزمه‌ت باوکی دهستی کرد به خویندن، دوابی چووه
لای مهلا نه‌بو به کری بۆسکینی له (سه‌رکه‌پکان)، ماوه‌کیش لای مهلا محمەد بوو، له
(بیتواته)، ماوه‌ک لای مهلا خدری خورخوری، ماوه‌ک لای مهلا نه‌حمەدی ئین نادهم، سالی
۱۹۵۳ز باوکی دهستوری ده‌رسدانه‌وهی پێدا، هه‌ر له لای نه‌و ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا،
دوابی باری کرد بۆ (زنگلان) له‌وهی رۆیشت بۆ (ماخۆبزنان) له‌وهی چووه (بیرانان) پاشان
چووه (گرمه‌مه‌ند)، سالی ۱۹۵۷ز چووه (کۆله‌ک) له‌وهی چووه (چوارقورنه) سالی
۱۹۶۴ز له‌وهی حوجره‌ی فه‌قیانی دروست کرد، سالی ۱۹۶۷ز به سه‌ره‌رشتی شیخ
مصطه‌فای باقلان مز‌گه‌وتیان بۆ دروست کرد، سالی ۱۹۸۲ز چووه (سارته‌که) له
۱۹۸۵ز چووه (سلیمانی) له ۷/۳/۱۹۹۷ز کۆچی دوابی کرد.

دوو کوری هه‌بوو: مه‌لا محمەدنه‌مین و که‌یوان.

سیفه‌ته‌کانی: دوور له دنیا بووه، روو له خوا بووه، تیکه‌لی کاربه‌ده‌ستان نه‌بووه له گه‌ل هه‌ژاران برادر بووه، بی‌فیز بووه، خۆه‌ل‌کیش نه‌بووه، قسه‌خۆش بووه، ریزی خه‌ل‌کانی گرتووه، پابه‌ند بووه به‌شهریعت، نیشتمانپه‌روه‌ر بووه.
سه‌رچاوه: په‌یامی زانایان، ژماره ۱۱ / ۲۰۰۷، ۱۱۸ - ۱۲۰.

سه‌عید عه‌لی ساداوه (۵۳۱)

ناوی سه‌عیده، کوری عه‌لی، کوری خودامراده، ده‌ستی کرد به‌خویندن، له قۆناغی موسته‌عیدی چووه (بیاره) لای مامۆستا مه‌لا عبدالکریم (مدرس) ته‌واوی کرد نیجازه‌ی وه‌رگرت بووه مه‌لا، له (ساداوه) نزیک (پنجوین) ده‌رسی ده‌دا، کاروباری مه‌لا یه‌تی نه‌نجام ده‌دا، تا سالی ۱۴۰۰ - ۱۹۷۹ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا یوسفی کوری جینگری بوو.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمه‌ العلم والدین ۲۲۶.

سه‌عید فه‌ره‌اد فه‌ره‌ادی (۵۳۲)

ناوی سه‌عیده، کوری فه‌ره‌ادی، کوری مه‌ولودی، کوری عوسمانی، کوری حه‌مه‌دی، کوری ده‌رویش مه‌مانه، له ده‌رووبه‌ری سالی ۱۹۰۷ز له گوندی (له‌یان) هاتووته‌دنیا، ده‌ستی کرد به‌خویندن له‌گه‌ل مه‌لا صادقی برای له‌چهند شوین گه‌را، تا قۆناغه‌کانی خویندنی برده‌سه‌ر، له کۆتایی دا چووه مزگه‌وتی (قه‌لات) له (هه‌ولیر) لای مه‌لا نه‌فه‌ندی، ماوه له‌خزمه‌تی، تا سالی ۱۹۳۹ز نیجازه‌ی وه‌رگرت له‌گه‌ل نه‌و به‌رێزانه: مه‌لا صادقی برای و مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی سویری.

نه‌مجا بووه مه‌لا، له گوندی (ماجید) ماوه‌ک له‌وی بوو، دوایی باری کرد، هاته (هه‌ولیر)، سالی ۱۹۶۱ز کرا پێش نوێژ له‌مزگه‌وتی مه‌لا (نه‌بی) له گه‌ره‌کی ته‌عجیل، مامۆستا ده‌نگی خۆش بوو، زۆرجاران به‌شداری ناهه‌نگ گێرانی نیجازه‌ی مه‌لایانی ده‌کرد، به‌خویندنه‌وه‌ی چهند هۆنراوه‌ی ناینی، سالی ۱۹۹۶ز کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی (مه‌عمل قیر) له هه‌ولیر به‌خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. هه‌ولتیرم وادیوه ۸۷ - ۸۸.

۲. الإكليل في محاسن أربيل ۳۹۰ - ۳۹۱.

۳. نامه‌ی ده‌ستووسی حه‌مه‌صالح مه‌لا صادق فه‌رهادی.

سه‌عید کوله‌جۆ (۵۲۳)

مامۆستا سه‌عید کوله‌جۆ یه‌که‌ له‌ زانایه‌ مه‌زنه‌کانی سه‌رده‌می خۆی، له‌ شاری (کفری) و ده‌وروبه‌ری خۆیندنی برده‌سه‌ر، بووه‌ مه‌لای (کوله‌جۆ) نزیك (که‌لار) سالی ۱۳۸۲ک - ۱۹۶۲ز کۆچی دوابی کرد، مه‌لا عه‌لی کوری بووه‌ جیگری.

سه‌رچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۲۷.

سه‌عید ماردینی (۵۲۴)

مامۆستا سه‌عید، خه‌لکی (ماردین)ه، زانایه‌کی شه‌رع زان و مه‌زه‌ب حه‌نه‌فی بووه، له‌ لای شیخ عبدالحکیمی نه‌فغانی و چه‌ندان زانای دیمشقی خۆیندووه، پاشان ده‌ستی به‌ نیشی بازرگانی کرد، له‌ ۱۳۴۴ک - ۱۹۲۵ز کۆچی دوابی کرد.

سه‌رچاوه: نثر الجواهر والدرر ۱/۴۷۳.

سه‌عید محه‌مه‌د به‌دلیسی (۵۲۵)

ناوی سه‌عیده، کوری شیخ محه‌مه‌ده، له‌ گوندی (بیسان) سه‌ر به‌ قه‌زای (به‌دلیس) هاتووته‌دنی، ده‌ستی به‌ خۆیندن کرد، دوابی چووه‌ لای مه‌لا صبغه‌اللهی فارسی نه‌قشه‌ندی و مه‌لا محه‌مه‌د و مه‌لا جه‌لالی کوری مه‌لا محه‌مه‌د له‌ شاری (هیزان)، پاشان نیجازه‌ی له‌ مه‌لا خه‌لیفه‌ سه‌لیم وه‌رگرت، مامۆستا به‌ توندی رووبه‌رووی کرداره‌ درنده‌کانی نه‌تاتورك ده‌هه‌ستا، خه‌لکی لی گارده‌دا، بانگه‌وازی ده‌کرد بۆ نه‌وه‌ی له‌ دژی هه‌ستن، کاره‌کانی له‌ گه‌ل نیسلام ناگونجی، بۆیه‌ نه‌تاتورك بریاری له‌ سیداره‌دانی دا، به‌لام مامۆستا نازا و دلێزانه، خۆی نه‌دا ده‌ست، له‌ گه‌ل مه‌لا عبداغجیدی برای، خۆیان گه‌یانده‌ (دیمشق) له‌ گه‌ره‌کی کوردان نیشته‌جی بوو، له‌ مزگه‌وتی کوردان ده‌ستی کرد به‌

ده‌رسدانه‌وه و به‌لاو کوردنه‌وه‌ی ده‌ستووری ته‌ریقه‌ت، به‌رێزانی وه‌ك شیخ حه‌سه‌ن حه‌به‌نه‌که و عبدا‌لحکیم مونیر و محممه‌د نه‌مین زه‌هه‌بی و شیخ نه‌حه‌دی کفتارۆ سه‌روۆکی زانیانی (سوریا) ده‌رسیان له‌ خزمه‌ت نه‌و زاته‌ ده‌خویند.

مامۆستا زاته‌کی به‌ دین و دلپاک بوو، له‌ فه‌رمووده‌ی پێغه‌مه‌بر (د.خ) شاره‌زابوو، له‌ شه‌ریعه‌ت و ئه‌صول ده‌ستی بالا بوو، خه‌تی خو‌ش بوو، به‌ تاییه‌ت له‌ (ئله‌ث) و (نسخ) مامۆستا بوو.

دوو نامیلکه‌ی کوردی هه‌یه: یه‌که‌م: فه‌رائیز، دووه‌م: ئه‌صول.

مامۆستا خه‌زوری (بديع الزمان) سه‌عید نوری یه، سالی ١٩٤٣ز له‌ شاری

(مه‌دینه) ی پرۆز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ گۆرستانی (به‌قیع) به‌ خاك سپێدرا.

سه‌رچاوه: معجم أعلام الكورد ٣١٧.

سه‌عید محممه‌د گۆران (٥٢٦)

مامۆستا قازی سه‌عید گۆرانی یه، به‌لام محممه‌د و به‌هرامی باپیری چووینه

(حه‌لب)، پێشه‌ر له‌ سه‌ده‌ی حه‌فته‌می کۆچی باپیره‌ گه‌وره‌ که‌یان له‌وێ نیشه‌جێ بووه،

مامۆستا سه‌عید زیه‌ك و شاعیر بووه، سالی ٩٨٣ك - ١٥٧٥ز له‌ حه‌لب کۆچی

دوا‌یی کردووه.

سه‌رچاوه: مشاهیر الكورد ٢٢١

سه‌عید محممه‌د مانی (٥٢٧)

ناوی سه‌عیده، کورپی مه‌لا محممه‌دی، کورپی مه‌لا سه‌عیدی، کورپی مه‌لا

عبدا‌لواحیدی، کورپی مه‌لا سه‌عیدی، کورپی عبدا‌لقاده‌ره، ناسراوه به‌ (سه‌یدا) عه‌شیره‌تی

به‌رواری یه، سالی ١٩٢٩ز له‌ گوندی (بریفکان) هاتووته‌ دنیا، له‌ خزمه‌ت باوکی ده‌ستی

کرد به‌ خویندن، چه‌ند کتییی سه‌ره‌تایی خویند، دوا‌یی چوووه گوندی (ره‌به‌تکی) سه‌ر به‌

ئه‌ترووش لای مه‌لا شیخ جه‌عفه‌ر، دوا‌یی چوووه به‌رواری بالا لای مه‌لا محممه‌دنه‌مینی مانی،

ماوه‌ك چوووه (ئه‌سپێنداره) لای مه‌لا حوسین، پاشان چوووه (زاخو) لای مه‌لا نه‌حه‌دی

زاخوئی، چووه (ناکری) لای مه‌لا نه‌جمه‌دی ئاکری، دوا قۆناغی هاته (هه‌ولیر) له مز‌گه‌وتی حاجی قادر ده‌باغ لای مامۆستا مه‌لا عبدالله بیتواته‌یی ئیجازه‌ی وه‌رگرت، بووه مه‌لا له مز‌گه‌وتی خانه‌قای شیخ مه‌زه‌هر، ده‌رسی ده‌داوه سالی ۱۹۶۰ز کرا مامۆستای سه‌ره‌تایی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده، له گوندی (حه‌سه‌ن شام) سه‌ر به‌ نه‌ترووش، سالی ۱۹۸۰ز گه‌راوه وه‌زاره‌تی نه‌واقف، کرا مه‌لا له مز‌گه‌وتی (مانگیش) له (ده‌وک)، پاشان گه‌راوه (هه‌ولیر) کرا مه‌لا، له مز‌گه‌وتی (قه‌لات)، پاشان گه‌راوه خانه‌قا، له ۱۵/۷/۱۹۸۴ز کۆچی دوا‌یی کرد، له گۆرستانی ناو بازار به‌ خاک سپێردرا.

به‌شیک له فه‌قیه‌کانی: مه‌لا عوسمانی ماجیداوه‌ی، مه‌لا خالیدی نه‌ترووشی، مه‌لا مصطه‌فای کۆزه‌پانکه‌ی، مه‌لا حه‌کیمی کۆزه‌پانکه‌ی.

سه‌رچاوه: ژياننامه‌ی زانایه‌ ناینیه کۆچ کردووه‌کان ۲۸۵ - ۲۸۹.

سه‌عید مه‌حمود پیران (شینخ سه‌عیدی پیران) (۵۳۸)

شیخ سه‌عید کورپی شیخ مه‌حمودی پیرانه - گوندیکه له‌رۆژناوای (مورات) -، سالی ۱۲۸۵ک - ۱۸۶۸ز له گوندی (کلدار) هاتووته‌دینا، له‌خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌خویندن، قورنانی پیرۆزی له‌به‌رکرد، شه‌ریعه‌تی ته‌واو کرد، پاش کۆچی دوا‌یی باوکی (له سالی ۱۳۱۶ک - ۱۸۹۸ز)، خو‌ی بووه جیگری له‌کاروباری ئاینی، زانایه‌کی مه‌زن و به‌دین و زیره‌ک بووه، شاعیر و رۆشنیر و نووسه‌ر بووه، چه‌ندان فه‌سیده‌ی نایابی به‌ کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی هه‌یه، دوا‌زه ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی داوه، به‌و که‌سانه‌ که دوا‌یی ری نیشانده‌ری گه‌لی کورد بووینه.

ناوبراو ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی به‌کارده‌هینا، مریدی له‌ عێراق و ئێران و تورکیا هه‌بوون، له‌گه‌ل ئه‌و هه‌موو خواپه‌رسته‌یه و تاعه‌ته، کوردایه‌تی هه‌ر له‌بیر بوو، وه‌کو رۆله‌کی دلسۆزی نه‌ته‌وه‌که‌ی، هه‌ستی کوردایه‌تی له‌ دڵدا کاری لێ کردبوو، بۆیه له (۷)ی نازاری سالی ۱۹۲۵ز شۆرشی سازدا، به‌ نیازی نازادکردنی گه‌له‌که‌ی، له‌ سته‌مکاری و زۆرداری، به‌ تایه‌ت له‌ قانونه‌ چلکنه‌که‌ی که‌مال نه‌تاتۆرک که سالی

١٩٢٤ز به زه‌قی حاشای له هه‌موو مافه‌کانی گه‌لی کورد کرد، شیخ سه‌عید له‌گه‌ل مرید و سه‌رۆک هۆزه‌کان هه‌ستان به‌شیکێ زۆریان له کوردستانی تورکیا نازاد کرد، سه‌ریاز و هیزه‌کانی تورکیان لێ دهر کردن، له‌وانه: دیاره‌که‌ر، خاربوت، ئه‌رگانا، پالوو، پیران، سولیوان، هازور، چرمیک، له‌ رۆژناوای دهریای وان تا ده‌گاته (مالاتی)، شاری (کینج)ی کرده‌ پایته‌ختی کاتی کوردستان، وه‌یزانی مصطفا که‌ما پاشا له‌شکره‌کی گه‌وره‌ی چه‌کداریان - که بریتی بوو له‌ سێ هه‌زار که‌س - نارد هه‌ر کوردستان، به‌ هاوکاری ده‌وله‌تانی ناوڕوپا به‌ تابه‌ت فه‌ره‌نسا، ئابلقه‌ی له‌شکری شیخیان دا، شیخ سه‌عید و سوپایه‌که‌ی ماوه‌ک له‌ چیاپه‌کان خۆیان هه‌شاردا، به‌ داخه‌وه له‌ نه‌جمدا به‌شیک له‌ سه‌رۆکه‌کان شه‌هیدکران، نه‌وانی تر که ژماره‌یان بیست و پینج سه‌رکرده‌ بوو، هه‌ر هه‌موویان له‌گه‌ل شیخ به‌ دیل گیران، وه‌ له‌ به‌رواری ١٥/٥/١٩٢٥ز هه‌ر هه‌موویان له‌سه‌ریان دراو ئیعدام کران، نه‌مجاره‌ش شوێنی کورد کوژاوه و کوژتایی بی‌هات، به‌لام ژێرده‌سته‌ بوونی گه‌لی کورد هه‌میشه هه‌ر له‌ زیادبووندا بووه و کوژتایی بی‌نه‌هات، خوای گه‌وره نازادمان بکا.

سه‌رچاوه‌کان:

١. تاریخ مشاهیر کورد ٣/٥٨٣ - ٥٨٦.

٢. معجم أعلام الكورد ٣١٨ - ٣١٩ - ٧٠١.

٣. مشاهیر الكورد ٢٢٢.

٤. شوێنه‌کانی کورد ٥٤ - ٥٥.

٥. مێژووی نه‌ده‌بی کوردی ٥/١٧.

٦. محمد بن عبدالله الجلی ٢٩٧.

سه‌عید مصطفی باغه‌مه‌ریی (٥٢٩)

ناوی سه‌عیده، کورپی مصطفه‌ی کورپی سه‌عیده، له‌ خزمه‌ت باوکی له‌ گوندی (چه‌لتروک) ناوچه‌ی (که‌ندیناوه) ده‌ستی کرد به‌ خۆیندن، قورنایی پیرۆز و کتیبه

سه‌ره‌تایه‌کانی ته‌واو کرد، له‌چهند شویتان گه‌را بو فیربوونی زانیاری، هه‌روه‌ها چووه قوتابخانه‌ی حکومه‌تی عوسمانی له (مه‌خور) له‌وی فیری زمانی تورکی بوو، هاتووچوی چهند زانایانی کرد، تا فیره‌شهریعت و ریزمانی عه‌ره‌بی بوو، پاش جه‌نگی جیهانی یه‌که‌م بووه مه‌لا له (باغه‌مه‌ره‌ی مه‌لا نه‌فه‌ندی، ده‌وری چل سالان له‌و گونده‌خه‌ریکی ده‌رسدانه‌وه و کاروباری نایینی بوو، تا له‌مانگی (۵) ی سالی ۱۹۷۸ ز کوچی دوایی کرد، مه‌لا محمه‌دی کوری جینگری بوو.

سه‌رچاره: الإکلیل فی محاسن أرییل ۳۴۹.

سه‌عید میرزا نورسی (۵۴۰)

ناوی سه‌عیده، کوری صوفی میرزایه، ناسراوه به: (بدیع الزمان)، سالی ۱۸۷۳ ز له‌گوندی (نورسی) ناحیه‌ی (ئه‌سباریت) قه‌زای (خیزان) سه‌ر به (به‌تلیس) له‌کوردستانی تورکیا، له‌دایک و باوکیکی نایین په‌روه‌ر، هاتوته‌دنیا.

خویندنی: له‌گوندی (تاغ) ده‌ستی کرد به‌خویندن، هه‌ر له‌مندالیه‌وه سیمای زیره‌کی پیوه‌دیار بوو، دوای خه‌تم کردنی قورنانی پیروز ده‌ستی کرد به‌گه‌ران و سوران، له‌و شوین بو‌ئو شوین، له‌و شار بو‌ئو شار، له‌و گوند بو‌ئو گوند، نه‌حو و سه‌رپ و به‌لاغی له‌لای مه‌لا عبدالله‌ی برای ته‌واو کرد، دوایی چووه‌لای مه‌لا محمه‌دنه‌مین و شیخ سه‌ید نور محمه‌د، سالی ۱۸۹۰ ز بو‌خویندنی ته‌فسیر و فه‌رموده و شه‌ریعت چووه‌لای مه‌لا شیخ محمه‌دی جه‌لالی بایه‌زید.

هۆی سه‌رکه‌وتنی زانیاری: له‌کاتی فه‌قیه‌تی و گه‌نجی شه‌وتک له‌خه‌ودا، شادمان بوو، به‌دینی جه‌مالی پاکی پیغه‌مه‌بر (د.خ) له‌وه‌وه مه‌لا سه‌عید داوای فیربوونی عیلم و زانستی لی‌کرد، خو‌شه‌ویست (د.خ) فه‌رمووی: {خوای گه‌وره‌فیری زانستی قورنانی پیروزت بکا، به‌شیوه‌ییکی وا که پیوستیت نه‌بی پرسیار له‌کس بکه‌ی}.

خوای گه‌وره‌ئو دو‌عایه‌ی قه‌بول کرد، شاره‌زایه‌کی وای په‌یدا کرد، بووه ده‌ریای زانستانی نه‌قلتی و نه‌قلتی، له‌هه‌موو بابته مه‌له‌وان و پسپۆر بوو، بۆیه له‌ناو

خه‌لکان ناوی به‌لاو بووه به (بدیع الزمان) واته زانایه‌کی وایه،، نایابه و وینه‌ی چه‌نگ ناکه‌وی، له‌و چه‌رخه بژارده‌یه، که‌س وه‌ک نه‌و هه‌لناکه‌وی، سالی ۱۸۹۲ز چووه (ماردین) لای مه‌لا سه‌عید، ماوه‌کیش له‌ شاری (تیلو) ی خوتیند، قاموسی فه‌یروز نابدی تاپیتی (س) له‌وی له‌بهر کرد، سالی ۱۸۹۴ز چووه شاری (وان) بو زانیاری ته‌واو له‌ نه‌ستیره‌ناسی و کیمیا و فیزیا و میژوو، سالی ۱۹۰۷ز چووه (نه‌سته‌مبۆل) سولتان عبدالحمید چه‌ند زانایه‌کی کۆکردنه‌وه، پرساریان له‌ مامۆستا ده‌کرد، نه‌ویش وه‌لامی ده‌دانه‌وه، لایان سه‌یر بوو نه‌و هه‌موو شتانه‌ ده‌زانی، له‌ هه‌موو باب‌ه‌تیک له‌ خو‌بووینه‌وه، له‌ کۆتاییدا دانیان به‌وه‌دانا، که‌ زانیی نه‌و پیاوه به‌ ماندوو بوون و خوتیندن نیه، ته‌نیا شتی‌که‌ خوای گه‌وره پتی به‌خشیوه.

مه‌لایه‌تی: سالی ۱۹۱۱ز چووه (شام) له‌ مزگه‌وتی نه‌مه‌وی ووتاریکی دا، بانگه‌وازی موسولمانانی کرد، بو هۆشیاریبوونه‌وه و یه‌کدی گرتن، گه‌راوه (نه‌سته‌مبۆل) پیشناری دامه‌زراندنی زانکۆی ئیسلامی پیشکەش به‌ سولتان ره‌شاد کرد، ره‌زامه‌ندی نواند و پاره‌ی بو ته‌رخان کرد، به‌لام جه‌نگی جیهانی به‌سه‌ردا هات و پرۆزه‌که‌ سه‌ری نه‌گرت.

مامۆستا نورسی ماوه‌ک نه‌ندامی ده‌سته‌ی بالا بوو له‌ حکومه‌تی عوسمانی، سه‌روکی له‌شکری جینی یاریده‌ده‌ری خیرخوازان بوو، له‌ جه‌نگی جیهانی یه‌که‌م کۆمه‌له‌ی (الأنصار) ی له‌ فه‌قیانی خو‌ی دروست کرد، به‌ره‌و رووی هیزی روسه‌کان وه‌ستان، له‌لای (قه‌فقاس)، له‌و کاته‌ له‌ناو خه‌نده‌کی شه‌ر ته‌فسیری قورئانی پیروزی به‌ناوی: (إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز) ی ته‌واو کرد، که‌ له‌شکری رووسان گه‌یشه‌ (به‌تلیس) خو‌ی و فه‌قیه‌کان شه‌رتیکی چاکیان کرد، به‌لام به‌ داخه‌وه مامۆستا به‌ سه‌ختی بریندار کرا وه‌ له‌ لایه‌ن رووسه‌کان ده‌ستگیر کرا، هاویشتیانه‌ ناو به‌ندیخانه، له‌ویش نامۆزگاری خو‌ی هه‌ر ده‌کرد، پاشان خوای گه‌وره‌ ده‌رفه‌تیدا، هه‌لات و شیرانه‌ له‌ ده‌ستیان ده‌رباز بوو، له‌ رینگادا به‌ (وارشو) و (ئه‌لمانیا) و (قیه‌ننا) دا چوو، گه‌راوه (نه‌سته‌مبۆل) پیشوازیه‌کی

گه‌رمیان لی‌ کرد، کردیانه نه‌ندامی (دار الحکمة) ی‌ نیسلامی، سالی ۱۹۲۲ز بانگیان کرد بو (نه‌نقهره) بو هاندانی موسولمانان دژی یۆنانه‌کان، سالی ۱۹۲۳ز وازی له ژیانی کۆمه‌لایه‌تی هینا، رووی کرده شاری (وان)، ماوه‌ی دوو سالان له کیتی (نهراک) خه‌ریکی خواپه‌رسی بوو، تا نه‌و رۆژه ده‌لیته‌ خۆی: (سه‌عیدی کهون)، له‌و رۆژه به‌دواوه به‌ خۆی ده‌لی: (سه‌عیدی نوێ)، دوا‌یی خۆی و فه‌قیه‌کانی دوور خرا‌نه‌وه، بو شوینه‌ک به‌ ناوی (بور‌دور)، پاشان ته‌نیا مامۆستا دوورخراوه بو (بارلا)، سالی ۱۹۲۶ز له‌وێ نیشته‌جێ کرا به‌ زۆری (الإقامة الجبرية)، به‌لام دژانی نیسلام به‌ به‌ندکردن و دوورخسته‌وه و نازار و نه‌شکه‌نجه‌دان نه‌یانتوانی به‌رگری مامۆستا بکه‌ن له‌ به‌لاو‌کردنه‌وه‌ی ناینی پی‌رۆزی نیسلام، له‌و ماوه‌ی له (بارلا) بوو، زۆربه‌ی (رسائل النور) ی‌ نووسی و بو ولاتانی نارد، دوا‌یی گرتیان له‌ به‌ندیخانه‌ی (نه‌سکی شهر)، گواستیان‌وه بو به‌ندیخانه‌ی (دینزلی)، پاشان ماوه‌ی هه‌شت سالان نیشته‌جێ به‌ زۆری کرا له (قسطنونی)، سالی ۱۹۴۴ز دوورخراوه بو قه‌زای (نه‌میرداغ).

سالی ۱۹۴۸ز گه‌راوه له‌ به‌ندیخانه‌ی (نافیون) له‌وێ کیتی (الثمرة) و (حجة الزهراء) ی‌ ته‌واو‌کرد، سالی ۱۹۵۰ز به‌ردرا - به‌لام نیشته‌جێ کرا به‌ زۆری له (نه‌میرداغ)، سالی ۱۹۵۳ز به‌ زۆری ناردیانه (قۆنیه)، دوا‌یی ناردیانه (نۆر‌فه).

به‌شیک له‌ فه‌قیه‌کانی: مه‌لا حامی، زوبییر قۆنه‌وی، مه‌لا ره‌سولی وانی، مه‌لا حافیزی عه‌لی، مه‌لا خولوصی یه‌حیا، مصطه‌فا سونگور، محمهد فه‌یزی، محمهد طاهیر موتلو، محمهد حافیز ته‌وفیق.

کۆچی دوا‌یی: له ۲۳/۳/۱۹۶۰ شه‌وی (لیلة القدر) ی‌ مانگی ره‌مه‌زانی پی‌رۆز سالی ۱۳۷۹ک له شاری (نۆر‌فه) کۆچی دوا‌یی کرد، له (اولو جامع) به‌ خاک سپێ‌درا. پاش پینج سالان له‌سه‌ر بریاری حکومه‌تی تورک، ته‌رمی پی‌رۆزیان، ده‌رینا، بردیانه شویتیکی نه‌زان‌دراو.

به‌بوژنه‌یه ده‌لیم:

تاکو بزربی، بو‌جی نادیار	تەرمه‌که‌ی لابه‌ی بو‌جی ناله‌بار
نهمینی شوینی تاکو قیامت	کەس بی‌نەزانی بچتە زیارەت
هموو نوسین و چاکه و کرداری	نەدی چی دە‌که‌ی له‌ زانیاری
به‌لاو‌کراون، وا له چاپ دران	تەرجومە کران به‌ چەندان زمان
له ولاتان و له ناو کوردستان	ئەو زانستانە‌ی له‌ هەموو جیهان
بو‌خاوه‌ن بر‌وا، و، لاوانی دلپاک	تریسکه‌ ده‌ده‌ن وه‌ک روژی رووناک
کهنه‌فت و چاوشۆر، سەر لی شیواوی	قورب‌ت به‌سه‌ری له‌ خه‌فه‌ت ماوی
سه‌راوژی‌ری که‌ی ره‌بی (نامینه)	ئەو کەسی له‌ دل‌ دژی نایینه

به‌رهمه‌کانی:

١. الصیقل الاسلامی: سالی ١٣٢٧ک له‌ نه‌سته‌مبۆل چاپ کرا
٢. الخطبة الشامية: سالی ١٣٣٨ک چاپ کرا.
٣. قزل ایجاز علی‌ المسلم: سالی ١٣٣٩ک چاپ کرا.
٤. ایشارات الاعجاز فی‌ مظان‌ الایجاز: سالی ١٣٣٤ک چاپ کرا.
٥. التفکر الایمانی الرفیع: سالی ١٩٧٤ز له‌ بیروت چاپ کرا.
٦. المشوي العربي النوري: سالانی ١٣٤٠، ١٣٤١، ١٣٤٢ک له‌ نه‌سته‌مبۆل چاپ کرا.
٧. الخطوات الست.
٨. الحزب النوري.
٩. ریچک: کوردی و عه‌ره‌بی و تورکیه‌.
١٠. سوزلر.
١١. مکتوبات.
١٢. لمعلر.
١٣. شعاعلر.

١٤. سنوحات.
  ١٥. بارلا لاصقهلی.
  ١٦. قسطمونی لاصقهسی.
  ١٧. نه میرداغ لاصقهسی.
  ١٨. سکه تصدیق غیبی.
  ١٩. محاکمات.
  ٢٠. مناظرات.
  ٢١. لمعات.
  ٢٢. نورعا لمنک انا ختاری.
  ٢٣. دیوانی حرب عرفی.
  ٢٤. رموز.
  ٢٥. شوعاعات.
  ٢٦. طلوعات.
  ٢٧. نطق لیر.
  ٢٨. مقاله لیر.
  ٢٩. معرفة النبی (صلی الله علیه وسلم).
- سه چاوه کان:
١. ژیناوه ری زانایانی کورد ٢٧١ - ٢٧٦.
  ٢. معجم أعلام الكورد ٣٢٠ - ٣٢٢.
  ٣. دهنگی زانا، ژماره ٦٤ / ٢٠٠٢ ز.
  ٤. علماء الاسلام ١٨٣ - ١٩٧.
  ٥. ذکریات عن سعید النورسی.
  ٦. الآیة الكبرى.

٧. المثوي العربي النوري.

٨. حقيقة التوحيد.

سه کینه محهمهد گۆران (٥٤١)

سه کینه خان کچی محهمهدی کورپی یوسفی گۆرانی یه، مامۆستایه کی خاوهن زانیاری صهدهی نویمی کۆچی بووه، خوشکینکی ناو فاطیمهی هه بووه، نهویش زانا بووه سالی ٧٦٤ك - ١٣٩١ز له دایک بووه، له ٨٧٣ك - ١٤٦٨ز کۆچی دوایی کردووه. سه رچاوه کان:

١. الضوء اللامع ١٠٠/١٢.

٢. معجم اعلام الكورد ٥٣٤.

٣. مشاهير الكورد ٢/٢٣٧ - ٢٤٦.

سه لام نه حمهد کاژاوی (٥٤٢)

ناوی سه لامه، کورپی سهید نه حمهدی کاژاوی یه، سالی ١٩٠٤ز له گوندی (زیوه) سه ر به (سه ردهشت) هاتووته دنیا، سالی ١٩١٢ز باوک و دایکی ههردووک کۆچی دواییان کرد، به ههزاری له حوجره ی (نه لاس) دهستی به خویندن کرد، پاشان چووه ناو مهنگوران له (میراوه) لای مهلا خهلیل ماوه کی خویند، لهویوه چووه لای مهلا شیخ محهمهدی بیژهوی، دوایی هاته (سلیمانی) لهوی (جمع الجوامع) ی تهواو کرد، گهراوه (نیران) له باغچهی موکریان لای مهلا سهید عبدالکریم ماوه، تا ئیجازه ی مهلا یهتی وه رگرت.

مهلا یهتی: بووه مهلا له گوندی (نهمه شیر) سه ر به (بانه)، دهرسی فهقیانی ده دا، دوایی چووه نهو گوندانه: (نه لاس)، (لیلان)، (ره بهت)، (هه نداوی)، (به سرت) له ناوچهی سه قز و سه ردهشت، ئیجازه ی به چه ند مه لایان داوه، سالی ١٩٧٠ز کۆچی دوایی کرد.

سه رچاوه: فهقی و فهقیهتی له کوردستان ٣٠١ - ٣٠٢.

سه‌لامه سه‌ده‌قه حه‌رانی (٥٤٣)

ناوی سه‌لامه‌یه، کوری سه‌ده‌قه‌ی کوری سه‌لامه‌یه، خه‌لکی شاری (حه‌ران)ه، زانیه‌کی شهرع زان بووه،، زانیاری تاییه‌تی له (فه‌رائیز) و (ژمیریاری) و (جه‌بر) و (موقابه‌له) هه‌بووه، کتییی (مقدمة في الفرائض) ی داناووه، سالی ٦٢٧ك - ١٢٢٩ز کۆچی دوابی کردوووه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. شذرات الذهب ٥/١٢٣ - ١٢٤.

٢. معجم المؤلفين ٤/٢٣٦.

٣. الكفاية في الموارث / ملحق ١٩٠.

سه‌لامه عومه‌ر نه‌صیبی (٥٤٤)

ناوی سه‌لامه‌یه، کوری عومه‌ری کوری عیسی کوری حارسی کوری قاسمه، سالی ٣٣٧ك - ٩٤٨ز له شاری نوسه‌یین هاتووته‌دنیا، زانیه‌کی فه‌رمووده‌ناس و بروایه‌کراو بووه، له مانگی سه‌فه‌ری سالی ٤١٧ك - ١٠٢٦ز له (به‌غدا) کۆچی دوابی کرد، ماموستا عبدالکریم سه‌معانی ده‌لتی: {منیش یه‌ک بووم له‌وانه‌ی نوێزبان له‌سه‌ر کرد}.

سه‌رچاوه: الأنساب ٥/٣٩٥.

سه‌لی محه‌مه‌د جزیری (٥٤٥)

سه‌لماخان، کچی محه‌مه‌دی کوری محه‌مه‌دی جزیری یه، نازناوی: (أم الخير)ه، نه‌و خاغه قورنانی بیروزی له‌گه‌ل هه‌ر ده‌ جووره خویندنه‌وه‌کانی له‌به‌ر بووه، له زانیاری قورنانی بیروژ شاره‌زا بووه، شاعیر و زمان ره‌وان بووه، شیعی عه‌ره‌بی و فارسی هه‌یه، هه‌روه‌ها خو‌ش نووس بووه، سالی ٨٣١ك - ١٤٢٧ز له ژياندا بووه.

سه‌رچاوه: معجم أعلام الكورد ٣٢٣.

سهلمان عومهر چه رانی (۵۴۶)

ناوی سهلمانه، کوری عومهری کوری سهلمانه خه لکی چه رانه، مهزه بی چه نه لی به زانیه کی شهرع زان و نوصول زان بووه.

چه ند دانراوی هه به، له وانه: الراجح فی اصول الفقه، اعتقاد أهل حران، نفي الآفات عن آیات الصفات، صرف الإلتباس عن بدعة قراءة الأحماس. دواى سالى ۱۲۲۰ك - ۱۲۲۳ز كۆچى دواى كورد.

سه رچاوه كان:

۱. الذيل على طبقات الخنابلة ۴/۱۷۸.

۲. معجم المؤلفين ۴/۲۴۰.

۳. هدية العارفين ۵/۳۹۸.

سه لیم نه حمهد مهردۆخی (۵۴۷)

ناوی سه لیمه، کوری نه حمهدی کوری عبدالکریمی کوری عبدالغفاری کوری چه مه که ریمی کوری مه حمودی کوری نه حمهدی کوری شیخ مصطه فای ته ختی به، ناسراوه به: مهردۆخی سالی ۱۲۶۱ك - ۱۸۴۵ز له گوندی (تهخت) سه ر به (سنه) هاتوته دنیا.

خوتیندن: دهستی کورد به خوتیندن، سالی ۱۲۷۶ك - ۱۸۵۹ز چووه (سنه) له

۱۲۸۱ك - ۱۸۶۴ز چووه (بیاره) سیوطی خوتیند، دواى چووه (مه ریوان)، سالی

۱۸۶۶ز گه راوه (سنه) لای مامۆستای نۆدشه بی شهرحی عه قانید و (مختصری خوتیند، له

۱۸۶۹ز چووه (سابلاغ) لای مهلا عبدالله بی به باب نیجازه ی مه لایه تی وه رگرت.

مه لایه تی: گه راوه (سنه) له مزگه وتی شیخ سه لیم کرا (مدرس)، خه ریکی

ده رسدانه وه و کاروباری نایی بوو، ناوبراو جگه له مه لایه تی شاعیره کی چاک بوو،

ناوده بردرا به (امرؤ القیس) ی کوردان، نازناوی شیعی (سالم) بووه، شاعیری تریش هه به

به نازناوه، ناوی عبدالرحمانه کوری مه مه د به گی صاحبیقرا نه، نه وه جایه له گه ل نه و

سالمه ی نیمه باسی ده که یین.

مامۆستا سه‌لیم پاش ته‌واو کردنی زانسته‌کان دلتی بزفت بۆ وه‌ر گرتنی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی، چوه خزمه‌ت شیخ عومه‌ری (بیاره)، له‌ دوررا به‌ ده‌ر کهوت شیخ فه‌رمووی نایا ده‌زانن (سه‌لیم) بۆچی هاتوو؟ هه‌ریه‌ک راویژیککی هاویشت، شیخ فه‌رمووی: نا نا بۆ نه‌وشتانه‌ نه‌هاتوو، ته‌نیا بۆ یه‌ک تی هاتوو، واته: پیتی تی (ت) باویته‌ سه‌ر ناوه‌که‌ی خۆی (سه‌لیم) ده‌بیته: ته‌سه‌لیم، واته: ده‌بیته صۆفی و مریدی ئیمه، مامۆستا سه‌لیم بووه‌ مریده‌کی راسته‌قینه، خۆشویستی شیخ عومه‌ری له‌ دل و ده‌روون و هه‌موو نه‌ندامی چه‌سپا، چه‌ند شیهری کوردی و عه‌ره‌بی له‌ مه‌دحی شیخ داناوه، له‌وانه بۆ غونه، به‌ عه‌ره‌بی ده‌لتی:

من حسنه قد تم وما خالط شينا	من أصبح في الحسن وحسانه حسينا
من كان بدور فلك الدين سهاه	من دك له الصم وكانت له لينا
من زمرة أصحاب جمال وجلال	من عزه يمشون حوالیه هوینا
من ذب عن الدين دجی البدعة ذبا	من زان سنا طلعتة الملة زينا
شمس لسناها أفلت كل شموس	من أفندة الخلق ازاحت هي رينا
أعني (عمر) الثاني ومن فيه تجلي	مولاه غدا قلبه طوراً له سينا

به‌ کوردیش، ده‌لتی:

پیری صیددیقی طه‌ریق و تاجی فاروقی له‌سه‌ر

وارسی عوسمانی زینتوره‌ین و که‌رپاری سه‌بات

رووحی شیرنم له‌ ده‌وری قه‌ددی شمشادت گه‌رپ

تا ته‌سه‌ددوق بی له‌ بۆره‌ددی هه‌موو ده‌رد و به‌لات

خالتی هیند و زولفی چین و رۆمی رۆوی رۆومه‌ت

وان له‌ قه‌زه‌ی قه‌هری شمشیری برۆی جه‌نگ نازمات

گیان فیدای گوفتاری شیرینت که‌ عه‌ینی حکمه‌ته

که‌شفی نه‌سراری ته‌ریقه‌ت جه‌للی کونه‌ی موشکیلات

بیته مهیدانی سه داقهت (سالیما) قلبی (سهلیم)

تا موشه ررهف بی به یومنی دهوله تی بیری خودات

سالی ۱۹۱۴ز کۆچی دوابی کرد، له مزگهوته که ی خۆی به خاک سپیردرا.

سه رچاره کان:

۱. یادی مهردان ۲/۵۴۱ - ۵۶۴.

۲. ژیناوه ری زانایانی کورد ۵۶۶ - ۵۷۰.

۳. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۲۳ - ۲۲۵.

۴. میژووی نه ده بی کوردی ۴/۶۰۵ - ۶۰۷.

سوله یمان نیبراهیم سعیرتی (۵۴۸)

ناوی سوله یمانه، کوری نیبراهیمی کوری هبه الله یه، سالی ۵۶۷ ک - ۱۱۷۱ز له

(سعیرت) هاتووته دنیا، بوخویندن جووه (دیمشق) له لای زانایه کانی خویند، له وی جووه

(میسر) ماوه ک له (ئهسکه ندهریه) ی خویند، تا کۆتایی پی هینا، بووه زانایه کی

فهرمووده ناس، چهند مهلا له سه ر دهستی ده رچوون، مامۆستا زاته کی پرواپتگراو و به دین و

زمان رهوان و ووتار خوین بووه، له (۱۲) ی مانگی ره بیعی دووه می سالی ۶۳۹ ک -

۱۲۴۱ز کۆچی دوابی کرد.

سه رچاره کان:

۱. الذیل علی طبقات الخنابلة ۴/۲۲۳.

۲. شذرات الذهب ۵/۲۰۴.

سوله یمان سه یف جه رانی (۵۴۹)

ناوی سوله یمانه، کوری سه یفی کوری سه حیای کوری دیره مه مه، خه لکی

(جه ران) ه، ده رسی فهرمووده ی به چهندان زانایان داوه، پاش سالی ۲۷۰ ک - ۸۸۳ز له

جه ران کۆچی دوابی کردووه.

سه رچاره: ۵/الأنساب ۲/۲۳۲.

سوله یمان عبد الله چه‌رانی (۵۵۰)

ناوی سوله‌یمان، کوری عبدالله‌ی کوری محمه‌دی کوری سوله‌یمان، نازناوی:
(أبو أيوب)ه، خه‌لکی چه‌رانه، زانایه‌کی فه‌رموده‌ناس بووه، ده‌رسی به‌نه‌بو‌عورویه‌ی
چه‌رانی داوه، له (۸)ی مانگی شه‌والی سالی ۲۶۳ك - ۸۷۷ز کۆچی دوابی کردووه.
سه‌رچاوه: الأنساب ۲/۲۳۲.

سوله یمان عبد الله دیره‌بروشه‌یی (۵۵۱)

ناوی سوله‌یمان، کوری مه‌لا عبدالله‌ی، کوری مه‌لا محمه‌دی، کوری مه‌لا
حه‌سه‌نی دیره‌بروشه‌یه، سالی ۱۹۳۰ز هاتووته‌دنیا، له خزمه‌ت بارکی ده‌ستی کرد به
خویندن، دوابی چووه لای مه‌لا عبدالرحمان مه‌لا ره‌سول گراوی، ماوه‌کیش له لای مه‌لا
عومهری گردلانکه‌یی خویند، دوابی چووه لای ماموستا طه‌یبی دوشیوانی، له کۆتاییدا
چووه لای ماموستا مه‌لا صالحی کۆزه‌پانکه، ماوه‌له‌وی تا سالی ۱۹۵۶ز نیجازه‌ی
وه‌رگرت، سوپاس بۆ خودا کوره‌کی مه‌لای هه‌یه، خوابکا خیراتی نه‌و بنه‌ماله‌ تیک نه‌چی
و مه‌لایه‌تی نه‌و بنه‌ماله‌ نه‌بریته‌وه.

سوله یمان عبد الله گراوی (۵۵۲)

ناوی سوله‌یمان، کوری مه‌لا عبدالله‌ی کوری مه‌لا نه‌حمه‌دی کوری مه‌لا ره‌سولی
کوری مه‌لا عومهره، خه‌لکی (گراوه) - نزیك سه‌ری ره‌ش - زانایه‌کی مه‌زن بووه، له
قوتابخانه‌ی باپیری له (قه‌لاتی) هه‌ولیر ده‌رسی داوه، سالی ۱۲۸۸ك - ۱۸۷۱ز
هاتووته‌دنیا، له ۱۳۵۶ك - ۱۹۳۷ز کۆچی دوابی کردووه.
سه‌رچاوه: الإكليل في محاسن أربيل ۲۸۲.

سوله یمان عوسمان بناوه‌سوته (۵۵۳)

ناوی سوله‌یمان، کوری فه‌قی عوسمانی کوری حه‌یده‌ره، خه‌لکی گوندی
(بناوه‌سوته‌یه)، نزیك ینجوبین، له ده‌وری سالی ۱۳۰۰ك - ۱۸۸۲ز هاتووته‌دنیا،
ده‌ستی به‌خویندن کرد، دوابی چووه (ینجوبین) ماوه‌کیش له (مه‌ریوان)بوو، له چه‌ند

شوینانی تر گهرا تا کۆتایی به خویندنه کهی هینا، له گوندی (سهردووش) بووه مهلا و پیش نویژ و دهرس بیژ، له دهوری سالی ۱۳۳۸ك - ۱۹۱۹ز کۆچی دوایی کرد، کوریککی ههبوو ناو (عبدالله) بووه مهلا، سالی ۱۳۹۸ك - ۱۹۷۸ز له (سهیدصادق) کۆچی دوایی کرد.

سهرچاوه: علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۲۶.

سوله یمان محهمهد ناشوکانی (۵۵۴)

ناوی سوله یمانه، کورپی فهقی محهمهدی کورپی نههمهدی کورپی عهزیزی کورپی رهسوله، عهشیرهتی (گهردی) به، خهلمکی گوندی (ناشوکان) ه، له ناوچهی بهرانهتی، نههم زاته باپیری نووسهری نههم میژووه به، قورنانی پیروزی له (ناشوکان) له لای باوکی خویندن، پاشان ماوهك له (بهحرکه) خهریککی خویندن بوو، دوایی له چهند شویتان گهرا، تا کۆتایی به خویندنه کهی هینا.

مهلا بهتی: بووه مهلا له گوندی (شهمشوله) لهوئ ماوه چهند سالان، پاشان گهراوه (ناشوکان) ماوهك لهوئ بوو، باری کرد بۆ (بهحرکه)، لهوئ چوووه (بهریان)، دوایی باری کرد بۆ (گردهچار)ی خوشناوهتی، لهوئیش رویشت چوووه (کۆری)، دوایی چوووه گوندی (مام خاران) له ناوچهی زرارهتی، چهند سالان لهوئ مهلا بوو، پاشان چوووه (قهههر) لهوئیش باری کرد بۆ (جیژنیکان)ی نهبابه کر.

کۆچی دوایی: خهریککی کاروباری مهلا بهتی و خزمهتی نایینی پیروزی نیسلام بوو، تا سالی ۱۹۴۲ز له (جیژنیکان) کۆچی دوایی کرد، له گۆرستانی (شیخ وهیس) له (بهحرکه) له تهنیشت مهلا نههمهدینی کورپی - که له کاتی فهقیهتی لهو گونده جوانه مهرگ بوو بوو - به خاک سپێردرا.

سهفه رهکانی: باپیرم مهلا سوله یمان، له گهڤ برابهکانی و دهستهی مهلا و فهقییان، چهکیان ههنگرت و چوووه ناوچهی (رواندز) بۆ بهرگری کردنی لهشکری رووسهکان، که هیرشیان هینا بۆ داگیر کردنی کوردستان، ههروهها چهند جار سهفهری کردوووه، بۆ

(که رکوک) و بو (بیاره) لهسه فرمانی شیخ نهبو به کری هه رشمی، پینج جار چه جی مالی خوی کردوو، یهک لهو جارانه له خزمهت شیخ نهبو به کردا بووه، سالتک زیاتر مایتهوه له (مهککه) ی پیرۆز، لهو سه فهره دوو چه جیان کردوو، نه مجا گه رایتهوه.

سیفه ته کانی: عه ره بی و فارسی و تورکی زانیوه، دهستی دکتۆری هه بووه، ددان ده ره یان و خوی لى بهردان و نه شته رگه ری کردوو، به تایهت بو نهو که سانه ی تووشی نازار ده بوون له نهنجامی مار پیوه دان، ههروه ها دارتاشی ده زانی، وه ستابوو بو دامه زرانندی ناشی ناو، نانی دهستی خۆی ده خوارد، چاوی له دهستی کهس نه بوو، بو غونه: له (شه مشول) ئیشی کشتو کالی ده کرد، له (بهریان) ناشی به زه مان گرتبوو، له (کۆره) و له (گرده چار) ره ز و به راوی هه بوو، له (جیزنیکان) شینایی هه بوو.

کۆره کانی: شهش کۆری مه لای هه بوون: (مهلا نهجه دین)، سالی ١٨٩٢ ز له دایک بوو، کاتی فهقیه تی له (بهحرکه) کۆچی دوا یی کرد، هه ره لهوی به خاک سپێردرا. وه (مهلا مصطه فا) و (مهلا عبدالله ی باوکم) و (مهلا محهمه دنه مین) و (مهلا عبدالعزیز) و (مهلا عبدالقادر)، که هه ریه که له مهودوا به تایهت باسی ده کهین - إن شاء الله - .

سه رچاوه کان:

١. الإکلیل فی محاسن أربیل ٣٠٦
٢. گۆفاری هه ولیر ١٤٥ - ١٤٧.
٣. چه ند زانیاری له لایه ن مام مهلا عبدالقادر.
٤. چه ند زانیاری له لایه ن کاکم مهلا طیب.

سوله یمان محهمه د جو خدار (٥٥٥)

ناوی سوله یمانه، کۆری محهمه دی کۆری سوله یمانه، نازناوی (جو خدار) بووه، جو خه: جو ره قوما شه کی نه ستوره، ده کریته: ساقو و غه رگه و شتی وا، ماموستا باب و بایرانی له (دیاره کر) بووینه، به لام خۆی له (دیمشق)، سالی ١٢٨٤ ک - ١٨٦٧ ز هاتوو ته دنیا، له سه ره تا وه ده رسی شه ریعهت و ریزمانی عه ره بی له لای باوکی خویند، بابی

کۆچی دوایی کرد، ماوهك له جینگای بابی کردیانه (قازی)، پاشان بو پهره پیدانی زانیاری، چووه قوتابخانهی قازیاتی له (نهسته میۆل)، لهوئ ماوه تا بروانامه ی خویندنای بالای وهرگرت، سالی ١٣٠٨ك کرا قازی (بهعقوبه)، سالی ١٣٢٥ك ناردرا بو (دیمشق) له ١٣٢٧ك کرا موفتی (شام)، له ١٣٢٩ك کرا قازی (مهدينه) ی پیروز، پاشان گهراوه (دیمشق)، له ١٣٣٣ك کرا وهزیری داد، سالی ١٣٧٧ك - ١٩٥٧ز کۆچی دوایی کرد.

نهو کتیبانهی داناون: (أحكام الأراضي) و (الحقوق المدنية).

سهرچاوه کان:

١. قضاة المدينة المنورة ١/١٨٥.
٢. معجم المؤلفين ٤/٢٧٣.
٣. نثر الجواهر والدرر ١/٤٩٥ - ٤٩٦.

سوله یمان نه ظیف دیاربه کری (٥٥٦)

ناوی سوله یمانه، کوری نه زیفی کوری سه عیده، خه لکی (دیاربه کری) ه، سالی ١٢٨٥ك - ١٨٦٨ز هاتووته دنیا، روشنیر و نووسهر بووه.

نهو کتیبانهی داناون: (التحییب الخفی) و (رسائل الجزیره) و (فواق العراق) و (لیالی مالطة) و (المحکمة المسروقة).

سالی ١٣٤٥ك - ١٩٢٦ز کۆچی دوایی کردووه.

سهرچاوه: معجم المؤلفين ٤/٢٧٨.

سه نهم رهسول گراوی (٥٥٧)

ناوی سه لیمه، کوری مهلا رهسولی، کوری مهلا نه جهده، خه لکی (گراوه) ه، سالی ١٢٩٩ك - ١٨٨١ز هاتووته دنیا، له گوندی (عهزه) مهلا بووه و دهرسی داوه، سالی

١٣٦٦ك - ١٩٤٦ز کۆچی دوایی کردووه.

سهرچاوه: أربیل في مختلف العصور ١٣٣.

سه‌لیم سه‌عید ئاکره‌یی (٥٥٨)

ناوی سه‌لیمه، کورپی مه‌لا سه‌عیدی کورپی مه‌لا سه‌لیمی کورپی مه‌لا عه‌لی کورپی مه‌لا عبدالرحمانه، له تیره‌ی (تاقی)یه، خه‌لکی شاری (ناکره)یه، سالی ١٣٤٤ ک – ١٩٢٥ ز له ئاکرئ هاتووته‌دنیا، باوکی کۆچی دوابی کرد، مه‌لا عبدالرحمانی مامی له‌به‌ر خویندنی دانا، له‌لایه‌ن نه‌و زانایانه‌ی خویند: مه‌لا محهمهد شریف، مه‌لا قاسم پیندرۆیی، مه‌لا محهمهد عبدالحالق، مه‌لا سه‌دییق حاجی ئیبراهیم، مه‌لا محهمهد ئاکره‌یی، مه‌لا سه‌عید قازی.

سالی ١٩٤٥ ز هاته‌ مزگه‌وتی حاجی قادر له (هه‌ولیر)، له‌ لای نه‌و به‌رێزانه‌ی خویند: مه‌لا نه‌حمه‌دی سورچی، مه‌لا عه‌لی مه‌لا عبدالله بێتواته‌یی، مه‌لا عومه‌ری خۆران، گه‌راوه (ناکره) سالی ١٩٤٧ ز کرا مه‌لای مزگه‌وتی قازی له (ئاکرئ)، هه‌روه‌ها ناوه‌ ناوه‌ هاتوو‌جوی نه‌و به‌رێزانه‌ی ده‌کرد بۆ خویندن: مه‌لا هبه‌الله موفتی، مه‌لا خالید نه‌فه‌ندی قازی، مه‌لا پیری زیاری.

پاشان گه‌راوه‌ مزگه‌وتی حاجی قادر له (هه‌ولیر)، سالی ١٩٥٢ ز له‌ لایه‌ن مامۆستا مه‌لا عبدالله‌ی بێتواته‌ نیجازه‌ی وه‌رگرت، گه‌راوه (ناکره) له‌ شوینی جاران بووه مه‌لا، ده‌ستی کرد به‌ کاروباری ئابنی و ده‌رسدانه‌وه، سالی ١٩٧٢ ز چووه‌ مزگه‌وتی موفتی، سالی ١٩٧٥ ز گواستراوه‌ بۆ مزگه‌وتی حاجی عومه‌ر له (کۆیه)، سالی ١٩٧٨ ز گواستراوه‌ بۆ مزگه‌وتی حاجی قادر باریکه‌ له (هه‌ولیر)، سالی ١٩٨٠ ز گه‌راوه‌ مزگه‌وتی موفتی له (ئاکرئ)، سالی ١٩٧٣ ز له‌سه‌ر بریاری سه‌رۆک مه‌لا مصطه‌فای بارزانی، کرا جینگری سه‌رۆکی مه‌کنه‌بی ته‌نفیزی (به‌کیه‌تی زانایانی ئابنی کوردستان) له (گه‌لاله).

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا شیخ محهمهد میرسیدی، مه‌لا شاکر ئاکره‌یی، مه‌لا صالح نه‌رگۆشی، مه‌لا ئیبراهیم و مه‌لا زاهیر و مه‌لا خالید و مه‌لا عیسا (زیاری)، مه‌لا حوسین محافی، مه‌لا محهمهد سه‌لیم رێکانی، مه‌لا سوله‌یمان گۆران، مه‌لا سه‌ید عبدالقادر نیروانی، مه‌لا شیخ عبدالرحمان، مه‌لا عوسمان مه‌لا محهمهدنه‌مین ناشۆکانی.

کۆچی دوابی: له ٦/٩/١٩٩١ ز کۆچی دوابی کرد، له گۆرستانی (حجرا شیخا) له تەك مه‌لا سه‌لیمی بابیری له (ناکره) به‌خاک سپێدرا.

سه‌رچاوه: ژياننامه‌ی زانابه‌ ئاینه‌ کۆچ کردووه‌ کان ٢٩٨ - ٣٠٤.

سه‌لیم شاکر هیله‌وه‌ی (٥٥٩)

ناوی سه‌لیمه، کورپی وه‌ستا شاکری کورپی صالحی کورپی مصطه‌فای کورپی جوهرائیله، عه‌شیره‌تی (مه‌مان)ه، سالی ١٣٣٠ک - ١٩١٢ز له‌ گه‌ره‌کی (ته‌عجیل) له‌ هه‌ولێر هاتووته‌دنیایا، باوکی له‌ (دۆغان) ناسنگر بوو، دوابی باریان کرد، بۆ (بیرعه‌ربان) له‌وی چوونه‌ (سۆربه‌ش) له‌وی چوونه‌ (قولته‌په) له‌وی چوونه‌ (دووکه‌ره).

خویندنی: یه‌که‌مجار چووه‌ (دیه‌گه) دوابی چووه‌ (دۆله‌سزه) لای مه‌لا عوسمان، ماوه‌ك چووه‌ (گرده‌سۆر) لای مه‌لا سه‌عید، هه‌ر له‌وی ماوه‌ك له‌ لای مه‌لا سه‌دیقی نۆغه‌رانی بوو، پاشان چووه‌ (قه‌شقه) لای مه‌لا طه‌یبی دووشیوانی، نه‌مجاره‌ چووه‌ (باقرت) لای مه‌لا ئیسماعیلی ناقیص، پاشان چووه‌ (کۆیه) لای مه‌لا محهممه‌دنه‌مینی سویری، دوابی چووه‌ (په‌رکی) لای مه‌لا نه‌بو به‌کر، پاشان چووه‌ (عه‌لیاوا) لای مه‌لا محهممه‌دنه‌مینی سویری، دوابی چووه‌ (گرده‌مه‌لا) لای مه‌لا عومه‌ری ره‌ش، هه‌روه‌ها له‌ (یارجه‌ی سالتی و نه‌سپینداره‌)ی خوشناوه‌تی ماوه‌کی خویند، دوا قوناغی چووه‌ (دووگرتکان) له‌ لای مه‌لا نه‌بو به‌کری کۆیی، کۆتایی به‌ خویندن هینا، چووه‌ خزمه‌ت شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌بندی ته‌ریقه‌تی وه‌رگرت، هه‌روه‌ها له‌ ٢٢/٤/١٩٤١ ز ئیجازه‌ی مه‌لا یه‌تی له‌ جه‌نابی شیخ وه‌رگرت.

مه‌لا یه‌تی: بووه‌ مه‌لا له‌ گوندی (هیله‌وه‌)، پاشان هاته‌ (هه‌ولێر) نزیکه‌ی بیست

سال پێش نوێژ و ووتارخوین بوو، ده‌رسی فه‌قیانی ده‌داوه، له‌ ١٠/٧/١٩٩١ ز کۆچی دوابی کرد، له‌ گۆرستانی پیرداود به‌خاک سپێدرا.

بهشیک له فقیهه کانی: سهید طاهیر سهید عوبیدی، مهلا صابیر محهمه دئه مین، مهلا شیخ طاهیر، مهلا محهمه مهلا نیراهیم، مهلا نهحمه و مهلا حامید و مهلا جهعفسه و مهلا جهوهه ری هتلهوهی.

سهرجاوه: ژیاننامهی زانیه ناینه کۆچ کردوه کان ٢٩٢ - ٢٩٧.

سهلیم عبدالرحمان زاویته (٥٦٠)

ناوی سهلیمه، کوری عبدالرحمان نهفهندی یه، له گوندی (زاویته)ی سهر به (دهۆک) هاتوته دنیا، زانیه کی زیرهک و وردبین بووه، بهتایهت له مهنتیق و ریازیات دهستی بالا بووه.

خویندنی: قورنانی پیروزی خهتم کرد، کتیبه کانی قوناعی سوختهیی تهواو کرد، دواپی چووه (هولیر) له مزگهوتی قهلات لای مهلا نهفهندی، پاشان چووه (کهکوک) لای مهلا عهلی حکمهت نهفهندی، پاشان چووه (تورکیا) له (باش قهله)ی سهر به (وانه) لای مهلا شیخ طاهای نهرواسی، دواپی گهراوه عیراق، چووه (نهتروش) لای مهلا عبدالهادی نهفهندی ماوه تا نیجازهی وهرگرت، کرا قازی ناوجهی (نهتروش)، ماموستا حاشیهی لهسهر گهله نههوی مهنتیق ههیه، نامیلکهی فهله کی مهلا نهفهندی کورت کردیتهوه، کاتی نویژه کانی لهسهر ئوسطرلاب داناوه، له ١٣٣٥ک - ١٩١٦ز کۆچی دواپی کرد، له (بریفکان) به خاک سپێدرا.

سهرجاوه: إسهام علماء کوردستان العراق في الثقافة الإسلامية ٢٦.

سهنان نهبولفهتج ههراپی (٥٦١)

ناوی سهنانه، کوری نهبولفهتجه، خهلکی ههراپه، له (بهغدا) نیشتهجی بووه، له ژمیریاری دهستی بالا بووه، جهند کتیپی داناون، لهوانه: (حساب المكعبات) و (شرح الجبر والمقابله)ی خووارهزمی و (شرح الجمع والتفریق)ی خووارهزمی و (التحت في الحساب الهندی) و (کتاب الوصایه) و (کتاب الجمع والتفریق).

سه‌رچاوه‌کان:

١. الفهرست ٢٨١.
٢. هدیة العارفين ٤١٠٥.
٣. معجم المؤلفين ٤/٢٨١ - ٢٨٢.

سه‌نان ثابت چه‌رانی (٥٦٢)

ناوی سه‌نانه، کوری ثابتی، کوری قه‌ریه، خه‌لکی (چه‌ران)ه، له سه‌ره‌تاوه مه‌سیحی بوو، خه‌لیفه قاهر داوای لی‌کرد نی‌سلام بی‌ت، نه‌ویش خۆی نه‌دا ده‌ست هه‌لات پاشان نی‌سلام بوو، به‌لام له ترسی قاهر نه‌ویرا بی‌ته‌وه (به‌غدا)، ماوه‌ک ماوه له (خوراسان)، پاشان گه‌راوه (به‌غدا)، له‌وی ماوه تا سالی ٣٣١ ک - ٩٤٢ ز کۆچی دوایی کرد، مامۆستا دکتۆره‌کی چاک بوو، ناسرابوو، به (نه‌بو سه‌عید).

چه‌ند کتیبی دانراوی خۆی هه‌یه، بۆ غونه: (رسالة في الإستواء) و (رسالة في تاريخ ملوك السريانيين) و (رسالة في السهيل) و (رسالة في شرح مذهب الصابئين) و (رسالة في الفرق بين المترسل والشاعر) و (رسالة في قسمة أيام الجمعة على الكواكب السبعة) و (رسالة في النجوم).

کوره‌کانی:

١. ئیبراهیم: له نه‌ندازه جازان بوو، له‌و بابته‌ته چه‌ند دانراوی هه‌یه.
٢. نه‌بو له‌سه‌ن: له میژوو دانراوی هه‌یه، سالی ٣٦٥ ک - ٩٧٥ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. البداية والنهاية ١١ / ٢٢١ - ٢٢٢.
٢. معجم المؤلفين ٤/٢٨١.
٣. هدیة العارفين ١/٢٤٨ - ٤١٠.
٤. الأعلام ٣/٢٠٦.

٥. معجم الأدباء ٤/٢٥٧ - ٢٥٨.

٦. الکامل ٦/٢٩٤.

٧. الفهرست ٢٧٢ - ٣٠٢.

- ش -

شَبلی جونه‌ید زهرزانی (٥٦٣)

ناوی شَبلی یه، کورِی جونه‌یدی کورِی ئیراهیمی کورِی خه‌له‌کانی قازیه، عه‌شیره‌تی زهرزانی بووه، سالی ٥٧٦ ک - ١١٨٠ ز له‌(هه‌ولیر) هاتوته‌دنیا، خویندووویه‌تی بوویه مه‌لا، ئیجازه‌ی وه‌رگرتوووه، کرایته قازی (أخیم) - شاریکه له‌سه‌ر رووباری نیلی (میسر) - هه‌ر له‌وی سالی ٦٥٣ ک - ١٢٥٨ ز کۆچی دوایی کردوووه. سه‌رچاوه‌کان:

١. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ٢٣١.

٢. معجم البلدان ١/١٢٣.

شَبیب حوسین بروجهردی (٥٦٤)

ناوی شه‌بیه، کورِی عوبه‌یداللهی کورِی حوسینی کورِی شه‌بابه، له‌ مانگی ره‌جبه‌ی سالی ٤٥١ ک - ١٠٥٩ ز له‌ (بروجهرد) رۆژه‌لاتی (که‌رمانشا) هاتوته‌دنیا، له‌ته‌مه‌نی بیست سالی‌دا چوووه (به‌غدا) له‌لایه‌ن مه‌لایه‌ چاکه‌کانی نه‌وسه‌رده‌می خویتند، تاشاره‌زا بوو له‌شه‌ریعه‌ت و فه‌توا دان و ناداب و شیعر، گه‌راوه (بروجهرد) له‌وی کرا قازی.

مامۆستا زاته‌کی بی‌ فیز و قسه‌خۆش بوو، سی‌ جار سه‌فه‌ری حه‌جی کرد، دواچار

له‌ گه‌رانه‌وه، چواری مانگی مه‌ولودی، سالی ٥٣٤ ک - ١١٣٩ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: علماؤنا فی خدمة العلم والدين ٢٣١.

شهره‌فخان شه‌مه‌دین به‌دلیسی (۵۶۵)

ناوی شهره‌فخانه، کوری شه‌مه‌دینه خه‌لکی شاری (به‌دلیس) ۵، له‌مانگی ذی القعدةی سالی ۹۴۹ك - ۱۵۴۳ز له‌گوندی (گره‌رودی) سهر‌به‌شاری قوم هاتووته‌دنیا، له‌و کاته باوکی ناواره بیوو بۆ (ئیران).

ئه‌و زاته هه‌روه‌کو خۆی له‌کۆتایی شه‌ره‌فنامه باسی ژبانی خۆی ده‌کات: له‌مندالییه‌وه باوکی له‌به‌ر خۆیندنی دانا، قورئانی پیروزی خه‌تم کرد، ماوه‌ک خه‌ریکی نه‌حو و صه‌رف بوو، پاشان ده‌ستی کرد به‌شه‌ریعت و نوصول، به‌شیکێ له‌فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) خۆیند، پاشان ماوه‌ک خه‌ریکی زیکر و یادی خوای گه‌وره‌ بوو، تاگه‌یشته پله‌ی به‌رزنی، له‌ته‌مه‌نی دوازه‌ه‌ سالی‌دا، (شا طه‌هما‌سب) ی ئیران کردیه‌ سه‌رۆکی عه‌شیره‌تی - رۆژکی - هه‌روه‌ها به‌رپه‌یه‌ری گوندانی: (سالیانی) و (مه‌حمودئاوا) ی سه‌ر به‌ (شیوان)، پاشان کردیه‌ نه‌میری (گه‌یلان)، له‌وکاته خه‌لکانی ئه‌و ده‌وره‌ به‌ر سولتان هاشیمان ده‌ست نیشان کردبوو، بۆ سه‌رۆکایه‌تی (گه‌یلان)، له‌و رکه (هاشم) له‌شکرێکی گه‌وره‌ی هینا، بۆ جه‌نگی (میر شه‌ره‌ف) رووبه‌رووی یه‌ک بوون، له‌ پیک‌دادانیکا، له‌شکری (هاشم) شکا، میر شه‌ره‌ف سه‌رکه‌وت ماوه‌ی حه‌وت سالان له‌ (گه‌یلان) ماوه، پاشان له‌به‌ر نه‌سازی ناو و هه‌وایه‌کی له‌وێ باری کرد، بۆ (قه‌زوین)، له‌وێ (شا) نارده‌یه (شیروان)، پاشان هه‌سوود و ناحه‌زه‌کان زمانیان له‌ (میر شه‌ره‌ف) دا له‌لایه‌ن (شا)، (شا) چونکه‌ کابرایه‌کی (ترياک کیش) بوو غروری له‌که‌له‌ و میشکی دا، پیش ئه‌وه‌ی به‌ر بکاته‌وه و راستیه‌که وه‌ر بگری، یه‌کسه‌ر پرۆپاگنده‌کانی باور کردن، میر شه‌ره‌فی دوور خسته‌وه بۆ (نه‌خجوان)، به‌ناوی سه‌ره‌به‌رشتی کردنی عه‌شیره‌تی (لورستان) و (گۆران)، دوا‌ی ره‌وانی (نازریجان) کرد، پاشان به‌شیکێ ئه‌و ده‌وره‌ به‌ر حکومه‌رانی (تورکیا)، سولتان مرادی سیه‌م میر شه‌ره‌فی گه‌رانده‌وه (به‌دلیس)، سالی ۹۸۶ك - ۱۵۷۵ز له‌جیگه‌ی باوک و بابیرانی کردیه‌ (میر)، به‌و بۆنه‌یه (خوسره‌و پاشا) شه‌ره‌کی ناو‌زی‌ری بۆ خه‌لات کرد (میر شه‌ره‌ف) ده‌ستی کرد به‌رپیک‌خه‌ستی کاروباری ولاته‌که‌و،

به‌رگری کردن له‌به‌رانبه‌ر داگیر که‌ران، ماوه‌ی ده سالان خه‌ریکی شه‌ر و پینک‌دادان بوو له‌گه‌ل سه‌رۆکه‌کانی (جو‌رجیا) و (نازر بیجان)، به‌رانبه‌ر نه‌و هه‌موو سه‌رکه‌وتانه سالی ۹۹۱ ک به‌روبووم و به‌رهمه‌کانی ناوچه‌ی (موش)ی له‌لایه‌ن سولتانه‌وه پی‌خه‌لات کرا. سالی ۱۰۰۵ ک - ۱۵۹۷ ز سولتان محم‌ده خان، کردیه میری ته‌واو، به‌لام له‌وکاته (میر شه‌ره‌ف) خه‌ریکی دانانی کتیبی (شه‌ره‌فنامه) بوو، بۆیه نه‌و پله‌ی وه‌رنه‌گرت وازی هینا، بو شه‌مه‌دینی کوری، نه‌وی له‌جی خوی دانا، له‌کۆتایی نه‌وساله‌دا کتیبه‌که‌ی ته‌واو کرد، له‌بابه‌ت میژووی میرانی کورد، به‌زمانی (فارسی)، سالی ۱۰۷۸ ک له‌لایه‌ن (شامی) ته‌رجومه کرا بو زمانی (تورکی).

له ۸/۱/۱۳۶۳ ک - ۱۰/۱/۱۹۴۴ ز له‌لایه‌ن مه‌لاجه‌میلی رۆژیانی، ته‌رجومه کرا بو زمانی (عه‌ره‌بی)، سالی ۱۹۵۰ ز په‌راوتزی له‌سه‌ر نووسیه‌وه، سالی ۱۹۵۳ ز چاپ کرا، سالی ۲۰۰۱ ز له‌چاپخانه‌ی په‌روه‌ده‌ی (هه‌ولیر) دووباره له‌چاپ دراوه، هه‌روه‌ها هه‌ژار موکریان، ته‌رجومه‌ی کردووه، بو زمانی (کوردی)، سالی ۱۹۷۴ ز له‌چاپخانه‌ی (نعمان) له‌شاری (نه‌جه‌ف) چاپ کرا.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. شه‌ره‌فنامه ۹۶۴ - ۷۰۳.
۲. مشاهیر الکورد و کوردستان ۲۳۶ - ۲۳۷.
۳. هدیة العارفین ۱/۴۱۶.

شوره‌یح ره‌بیان خاپوری (۵۶۶)

ناوی شوره‌یحه، نازناوی (نه‌بو ره‌بیانه) کوری ره‌بیانه کوری شوره‌یحه، خه‌لکی شاری (عه‌ره‌بانه) له‌ده‌وناوی (خاپور)، زانایه‌کی مه‌زن و چاک و راستگۆ بووه، مامۆستا عبدالکریم سه‌معانی، ده‌لی: {له‌کۆتایی سالی ۵۳۵ ک - ۱۱۴۱ ز به‌خزمه‌ت نه‌و شیخه‌گه‌یشتم، که‌م شته‌کم لی وه‌رگرت و نووسیه‌وه}.

سه‌ر چاوه‌کان:

۱. الأنساب ۲/۳۴۹.

۲. اللباب ۱/۴۰۸.

شهریف نه‌حمه‌د دووشیوانی (۵۶۷)

ناوی شهریفه، کوری مه‌لا نه‌حمه‌دی، خه‌لکی گوندی (دووشیوانه)، عه‌شیره‌تی (مه‌نتکه) سالی ۱۸۹۴ از هاتووته‌دنیا.

خویندنی: له سه‌ره‌تاوه له لای باوکی ده‌ستی کرد به خویندن، پاشان وه‌کو فه‌قییه‌کانی کوردستان، له چهند شوینان گه‌را، تا‌کو خویندنه‌که‌ی بیاته‌سه‌ر.

به‌شیک له مامۆستایه‌کانی: مه‌لا عه‌لی رواندزی، مه‌لا عوسمانی خورمه‌له‌ی، مه‌لا ئیسماعیلی ناقیص، مه‌لا عبدالقادری سینگرتکانی، دوا‌یی چووه‌ مز‌گه‌وتی شیخ مصطفا له (هه‌ولیر) له خزمه‌ت نه‌و کۆتایی به خویندنه‌که‌ی هینا، سالی ۱۹۲۶ از ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرت، هه‌روه‌ها ئیجازه‌ی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی، له جه‌نابی شیخ وه‌رگرت.

مه‌لایه‌تی: مامۆستا له چهند شوینان مه‌لا بوو، ده‌رسی فه‌قیانی ده‌دا، له‌وانه گوندانی: (سۆربه‌ش) و (سووریژه) و (ماستاوه) و (به‌دیقزله‌ر) و (قه‌شقه) و (جل به‌سه‌ر) و (گرده‌ملا) و (گرده‌سۆر) و (بشیریان)، پاشان له ده‌شت باری کرد، هاته (هه‌ولیر) له مز‌گه‌وتی خانه‌قای شیخ مه‌زه‌هر کرا پێش نوێژ و ووتارخوین.

به‌شیک له فه‌قییه‌کانی: مه‌لا طه‌یبی برای، مه‌لا محمه‌دنه‌مینی سویری، مه‌لا صادقی فه‌ره‌ادی، مه‌لا سه‌عیدی فه‌ره‌ادی، مه‌لا عبدالله‌ی سیبه‌ردان، مه‌لا عه‌لی بیره‌عاره‌بان، مه‌لا سه‌ید محمه‌د پیرداودی، دکتۆر محمه‌دی کوری، مه‌لا عبدالرحمانی شه‌مشوله‌ی، مه‌لا طه‌یبی به‌حرکه‌یی، مه‌لا طاهیری به‌حرکه‌یی (نوسه‌ری نه‌م میژووه).

خووره‌وشتی: زاته‌کی زه‌ین تیژ بوو، زیره‌ک بوو، له بواره‌کانی زانست شاره‌زابوو، به‌تایبه‌ت له شه‌ریعه‌ت هۆده‌که‌ی کراوه‌بوو، بۆ پرسیار قه‌ده‌غه‌ نه‌بوو، نه‌ک ته‌نیا بۆ نه‌خوینده‌واران، به‌لکو مه‌لایان له دووررا ده‌هاتن، له دێهات و له شاران، بۆ

پرسیارانی قورس و گران، زانایه‌کی ناین په‌روه‌ربوو، باسی که‌سی به‌خرابه‌نه‌ده‌کرد، له هۆده‌که‌ی نه‌و ته‌نیا باسی خودا بوو، نه‌گهر یه‌ک باسی دنیای کردبا و بی‌کرنه‌باوه، ناچار هه‌لده‌ستا ده‌ست نو‌یژی ده‌شوشت.

به‌بیرمه‌ جاره‌ک مانگی ره‌مه‌زان بوو، منیش له‌خزمه‌تی دانیشتیروم، له‌وکاته شیخه‌ک - ناوی ناده‌م - باسه‌کی دنیای کرد، ماموستا توره‌بوو، فه‌رمووی: {یا شیخ ره‌مه‌زانه، لۆ خۆت قورن‌ان بخۆینه}.

به‌راستی هه‌ر که‌س چووبا هۆده‌که‌ی، فیره‌ ناین ده‌بوو، فیره‌ زانست ده‌بوو، فیره‌ نه‌خلاق ده‌بوو، لام وایه‌ نه‌و زاته‌یه‌که‌ له‌و خواناسانه‌ی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) ده‌رباره‌یان فه‌رموویه‌تی: (خيارُكم الذين إذا رءوا ذُكِرَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ) (رواه ابن ماجه ۲/۱۳۷۹) :چاکترین که‌سان له‌ نیوه‌ نه‌وانه‌ن که‌ بدیتزین یادی خودا ده‌کریت، واته‌: نه‌وانه‌ هۆی یادی خودانه.

به‌جی هیشتنی خانه‌قای شیخ مه‌زه‌ر: ماموستا بۆ کاروباری ناینی، به‌رده‌وام هاتوو‌جوی مز‌گه‌وتی ده‌کرد، ماله‌که‌ی له‌ مز‌گه‌وت دوور بوو، پاشان پیر بوو، بی‌هیزبوو، نه‌یتوانی بیته‌ خانه‌قا، له‌وی رۆیشت، چووه‌ مز‌گه‌وتی شیخ مصطه‌فای نه‌قشبه‌ندی له‌ ماله‌که‌ی نزیک بوو، له‌وی جه‌نابی شیخ هۆده‌کی تایه‌تی بۆ دابین کرد، یه‌کی تایه‌تی دانا بۆ خزمه‌تی ماموستا، ماوه‌کیش له‌وی ماوه‌ خه‌ریکی خواپه‌رستی بوو.

کۆچی دوایی: پاشان نه‌خۆشی کاری لی‌کرد، خانه‌قای به‌جی هیشت، گه‌راوه‌ مالی خۆی له‌ شه‌ویکی به‌فر و سه‌رما، ۲۲/۱/۱۹۸۶ز شاد بوو به‌ باره‌گای خوای گه‌وره‌، له‌ گۆرستانی (گرده‌ره‌شه) به‌خاک سپێردرا.

دکتۆر محمهد شه‌ریفی کوری زانایه‌کی به‌رزه‌، ماوه‌ک بریکاری وه‌زاره‌تی نه‌وفافی عیراقی بوو، به‌و دوایه‌ کرا نه‌ندامی په‌رله‌مانی عیراقی، نیستا ماموستای زانکۆیه‌ له‌ (هه‌ولێر)، وه‌ سه‌رۆکی کۆرپه‌ندی هزری ئیسلامیه‌، بریاری له‌ چاپدانی نه‌و کتیبه‌ی له‌به‌ر ده‌ست دایه‌، له‌سه‌ر نه‌رکی کۆرپه‌ند، له‌ لای نه‌و ده‌رچوو - خوا خیری بنوسی - .

به‌رهمه‌کانی: مامۆستا مه‌لا شه‌ریف، خه‌ته‌کی خۆشی هه‌بوو، چه‌ند په‌رتوو‌کی به‌ ده‌ستی خۆی نووسیته‌وه، چه‌ند په‌راویزی کورتی له‌سه‌ر فه‌رائیزی شه‌رحی مه‌نه‌ج هه‌یه، هه‌روه‌ها، هۆنراوه‌ی مه‌ولودی هه‌یه، به‌ کوردی دانه‌کی له‌ لای نێمه‌یه.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماء ومدارس في أربيل ۱۲۰.

۲. النجم الزاهر ۶۸.

۳. ده‌نگی زانا ۲۶ - ۲۷ / ۱۹۹۹ ز.

شه‌ریف ره‌سول عالیایی (۵۶۸)

ناوی شه‌ریفه، کورپی ره‌سولی کورپی چه‌سه‌نی کورپی محه‌مه‌دی کورپی داودی کورپی فه‌قیی کورپی وه‌لییه، عه‌شره‌تی (گه‌لالی)یه، سالی ۱۸۹۶ ز له‌ گوندی (باقرت) هاتووته‌دنیا، له‌ سه‌ره‌تاوه‌ له‌ لای مه‌لای گونده‌که‌ ده‌ستی کرد به‌ خۆیندن، دوایی چووه (دووگرته‌کان) ماوه‌ك چووه (هیران)، ماوه‌ك چووه (باداوه)، ماوه‌ك چووه (کۆیه) پاشان چووه (سابلاغ)، گه‌راوه‌ کوردستانی عێراق، ماوه‌ك له‌ لای مه‌لا محه‌مه‌دنه‌مینی سوێری بوو، ماوه‌ کیش چووه‌ لای مه‌لا عبدالله‌ی بیتوته‌ی، ماوه‌ کیش چووه‌ لای مه‌لا نه‌فه‌ندی هه‌ولێر، دوایی چووه‌ کۆیه‌ لای جه‌نابی مه‌لا محه‌مه‌دی گه‌وره‌ ئیجازه‌ی وه‌رگرت.

بووه‌ مه‌لا له‌ گوندی (چغه‌میره) چه‌ند سال له‌وێ بوو، پاشان باری کرد بۆ گوندی (عالی)، دوایی ناخۆشی له‌ ناوچه‌که‌ په‌یدا بوو، باری کرد بۆ (که‌رکوک) له‌ مزگه‌وتی گه‌ره‌کی نیمام قاسم بووه‌ مه‌لا، دوایی هاته‌ (هه‌ولێر) کرا پیش نوێژ له‌ مزگه‌وتی حاجی صالح ده‌باغ، ماوه‌ك له‌وێ بوو پاشان چووه‌ مزگه‌وتی (صه‌دیقه‌ خاتوون).

مامۆستا خه‌ته‌کی خۆشی هه‌بوو، چه‌ند به‌رگی (توحفه‌)ی رازاندیته‌وه، به‌ چه‌ند په‌راویزی نایاب، به‌ تایه‌ت په‌راویزه‌کانی مامۆستایانی بنه‌مائه‌ی جه‌لی زاده، به‌رده‌وام بوو له‌ سه‌ر خزمه‌تی ئایینی پی‌روژ تا له‌ ۱۹۷۱/۴/۴ ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه: ژياننامه‌ی زانایه‌ نایینه‌ کۆچ کردووه‌کان ۵۲۴ - ۵۲۸.

شهریفا ره‌نگه‌پیرژانی (۵۶۹)

ماموستا شهریف ناسراوه به‌محمد شهریف، خه‌لکی گوندی (ره‌نگه‌پیرژانه) سه‌ر به‌ناوچه‌ی (سه‌قر) له‌ کوردستانی (ئیران).

خویندنی: به‌که‌م جار چووه (سه‌قر) ماوه‌کی له‌وئ خویند، دوایی چووه (سه‌رده‌شت) له‌وئ کیتی (سیوطی) خویند، دوایی چووه (سابلاغ)، پاشان چووه (شنو)، نه‌مجا ئیرانی به‌جی هیشت، هاته (رواندز) ماوه‌ک له‌وئ ماوه، هونراوه‌ی (مسألة الإضمار) ی دانا، پاشان هاته (هه‌ولیر) مزگه‌وتی (قه‌لات) لای مه‌لا عومهر نه‌فه‌ندی، له‌وئ (شهرحی مسألة الإضمار) ی کرد، به‌ناوی (غایة الإظهار) له‌و کتیبه‌ زور مه‌خی خه‌لکی رواندز ده‌کات، به‌تایبه‌ت ماموستا مه‌لا عومهر نه‌فه‌ندی خه‌یلانی، هه‌روه‌ها ناخ و ئوف هه‌لده‌کیشی بو مه‌لا عبدالکریمی برای که له (سه‌رده‌شت) به‌جیمابوو، لیک دابیران، ده‌لی:

نظمُها قد كنتُ ذا حُزنٍ وهمٍ   من هجرٍ إخوانٍ وأحبابٍ وعمٍ
لا سِما أخِي الَّذِي نورُ البصرِ   مِنِّي بسرَدشتَ بعيداً قد هجرُ

ماوه له (قه‌لات) تا ماموستا عومهر نه‌فه‌ندی ئیجازه‌ی مه‌لایه‌تی پندا، هه‌ر له‌وئ سالی ۱۸۶۸ز کیتی (شه‌مسیه‌ی نووسیه‌وه).

مه‌لایه‌تی: بووه مه‌لا، له‌ گوندی (عه‌زه) ماوه‌ی دوازده‌ سال له‌وئ ماوه، له‌ر کاته مه‌لا نه‌همه‌دی مه‌ریوانی له‌ خزمه‌تی ده‌خویند، دوایی باری کرد چووه (ته‌له‌رخیم)، پاشان چووه (یه‌دیقرله‌ر) ماوه‌کی زور له‌وئ ماوه، بویه‌ ناوده‌بردرا، به‌مه‌لا شهریفی یه‌دیقرله‌ری، خو‌شی نازناوی به (العثماني) ده‌نووسی، له‌وانه‌یه‌ مریدی شیخ عوسمانی ته‌ویلای بی.

ماموستا حمزی له‌ راو و شکار بوو، ماین و تاژی هه‌بوو، روژانی سیشه‌مان، ده‌رسی فه‌قیانی نه‌بوو، به‌ زوری ده‌چووه راو.

پله‌ی به‌رزی زانایی: مامۆستا مه‌لا شه‌ریفی دووشیوانی بۆی گێرامه‌وه، نه‌ویش له مه‌لا نه‌جه‌دی باوکی بیستوه ده‌لی: {کۆمه‌لیک مه‌لا دانیشتیوین، پرسیاره‌کی شه‌ریعت هاته‌ لای، هه‌رچه‌ند هه‌ولتمان دا وه‌لامان نه‌زانی، له‌ هیکه‌وه نه‌و مه‌لا شه‌ریفه‌مان لی به‌ده‌رکه‌وت، به‌ ناسانی بۆمانی رۆن کرده‌وه، له‌ دلی خۆم گرت نه‌گه‌ر خوای گه‌وره کوریکم بی‌ به‌خشی، شه‌رت بی‌ به‌ناوی نه‌و مه‌لایه‌ چاکه‌ی بکه‌م}. مامۆستا مه‌لا شه‌ریفی دووشیوانی ده‌لی: {نه‌من هه‌وم، که‌ به‌ ناوی نه‌و کرام}.

کۆچی دوا‌یی: له‌ کۆتایی سه‌ده‌ی سێ‌ده‌ی کۆچی، له‌ (به‌دیقره‌ر) کۆچی دوا‌یی کرد، هه‌ر له‌و گونده، به‌ خاک سپێردرا.

دانراوه‌کانی:

۱. المنفصلة: مه‌نتیقه، له‌ (ته‌له‌رخیم) نووسیتیه‌وه.
  ۲. شه‌رحی (فه‌ریده): نه‌حوه.
  ۳. شه‌رحی هۆنراوه‌ی (شامل)ی شیخ مه‌عروف: نه‌حوه.
  ۴. شه‌رحی جه‌دوه‌لی (مختلطات)ی شه‌رحی شه‌مسیه: مه‌نتیقه.
  ۵. چه‌ند په‌راویز له‌سه‌ر کتیبی (خلاصة الحساب).
  ۶. هۆنراوه‌ی (مسألة الإضمار) نه‌حوه.
  ۷. غایة الإظهار، شه‌رحی (مسألة الإضمار).
  ۸. وه‌ هه‌روه‌ها له‌ گه‌ل چه‌ند په‌راویز، له‌سه‌ر نه‌و کتیبانه‌ی خواره‌وه: شرح المنهج، تحفة المحتاج، جمع الجوامع.
- سه‌رچاوه‌کان:

۱. غایة الإظهار: ده‌ستنوس.
۲. علماء ومدارس في أربيل ۹۳.
۳. بوژاندنه‌وه‌ی میژووی زانایانی کورد ۶/۹۰ - ۹۷.

شه‌عبان نه‌بویه‌گر هه‌ولیری (۵۷۰)

ناوی شه‌عبانه، کوری نه‌بویه‌گری کوری عومه‌ری خه‌لکی (هه‌ولیر)ه، سالی ۱۶۲۴ ک - ۱۲۲۷ ز له هه‌ولیر له دایک بووه، بۆ خویندن چووته (حه‌له‌ب) ماوه‌کی له‌وی خویند، دوایی چوووه (دیمشق) پاشان چوووه (میسر)، دوایی گه‌راوه (دیمشق) کرا ماموستای فهرمووده، زاته‌کی به‌دین و به‌ریژ و بیروز بوو، خه‌ریکی خواپه‌رستی بوو، یارمه‌تی فه‌قیر و هه‌زارانی ده‌دا، نازوقه‌ی بۆ دابین ده‌کردن، نیشته‌جی ده‌کردن، قسه‌خۆش و مه‌جلیس به‌خیر و به‌ره‌که‌ت بوو.

کۆچی دوایی: له‌ رۆژی شه‌مه‌ی ۲۹ ی مانگی ره‌جه‌یی سالی ۷۲۱ ک - ۱۳۲۱ ز له‌ ته‌مه‌نیکی دریز و پر خیر و خزمه‌تی ئایی، له‌ دیمشق کۆچی دوایی کرد، له‌ گۆرستانی صۆفیه‌کان به‌ خاک سپێردرا.
سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا في خدمة العلم والدين ۲۳۲.
۲. الإكليل في محاسن أربيل ۱۷۹.
۳. شذرات الذهب ۶/۲۶.
۴. الدرر الكامنة ۲/۱۱۲.
۵. معجم أعلام الكورد ۳۴۵.

شه‌فیع ره‌سول دینلیان (۵۷۱)

ناوی شه‌فیع، کوری مه‌لا ره‌سولی کوری مه‌لا نه‌حه‌ده، له‌ گوندی (دینلیان) سالی ۱۹۱۷ ز هاتووته‌دنیا، سالی ۱۹۲۴ ز ده‌ستی به‌ خویندن کرد، پاش خه‌تم کردنی قورنانی بیروز و کتیه‌ سه‌ره‌تاییه‌کان چوووه (رۆستی) لای مه‌لا نه‌حه‌ده، دوایی چوووه (ماویلیان) لای مه‌لا صادق، پاشان چوووه (نیران) لای مه‌لا سه‌ید حه‌سن، دوایی گه‌راوه (عیراق) چوووه (بیاره) لای ماموستا عبدالکریم (مدرس) نیجازه‌ی وه‌رگرت.

گه‌راوه (دینلزیان) ماوه‌ی چل سالان مه‌لا بوو دهرسی ده‌دا، دوایی چووه (باتاس)، پاشان هاته (هه‌ولتیر) له مزگه‌وتی حاجی عه‌بد له گه‌ره‌کی (نازادی) بووه مه‌لا، سالی ٢٠٠٥ ز کۆچی دوایی کرد، مه‌لا هبه‌اللهی کورپی له جینگای نه‌و مه‌لایه، مه‌لا صبغه‌الله قورنانی پیروزی هه‌موو له‌به‌ره، نیستا له دهره‌وه‌ی وولاته، کورانی تریشی هه‌نه. سه‌رچاوه‌کان:

١. ده‌ستووسی مه‌لا نه‌نوه‌ری سعاجچی.
٢. الإكليل في محاسن أربيل ٤٢٢ - ٤٢٣.

شه‌مه‌دین عبدالغفار گۆشایش (٥٧٢)

ناوی شه‌مه‌دینه، کورپی عبدالغفاری کورپی گۆشایشی کورپی محمه‌دی مه‌ردۆخی یه، سالی ٩١٢ك - ١٥٠٦ ز هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی به‌دین و خواپه‌رست و دنیا نه‌ویست بووه، زانیاری تاییه‌تی له بابته: ریازیات و حروف و زیج هه‌بووه، باری کرد بو گوندی (دهره‌هرد) له ناوچه‌ی (که‌لا ته‌رزانی) هه‌ورامان، له‌وی خه‌ریکی دهرسه‌دانه‌وه و نامۆزگاری خه‌لکان بوو، له ٩٨٥ك - ١٥٧٧ ز کۆچی دوایی کرد. سی کورپی هه‌بوو، نه‌وانه‌ن: شیخ عبدالغفاری دووهم (نه‌رده‌لانی) و شیخ مصطه‌فای ته‌ختی موهاجیر و شیخ حه‌سه‌ن که بابیری شیخه‌کانی مه‌ردۆخی قه‌ره‌داغی یه‌کانه.

سه‌رچاوه‌کان:

١. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٢٣٣ - ٢٣٤.
٢. بنه‌ماله‌ی زانیاران ١٢٢.
٣. تاریخ مشاهیر کورد ١/١٦١.

شه‌مه‌دین عبدالغفار مه‌ردۆخی (٥٧٢)

ناوی شه‌مه‌دینه، کورپی عبدالغفاری کورپی شه‌مه‌دینی کورپی عبدالغفاری کورپی مه‌لا گۆشایشی کورپی شیخ محمه‌دی مه‌ردۆخی یه، سالی ١٠٢٣ك - ١٦١٤ ز

له شارۆچکە‌ی (حه‌سن ئابادی) پایته‌ختی ئه‌رده‌لانیان هاتووته‌دنیا، له‌ خانه‌واده‌کی ئایین په‌روه‌ر په‌روه‌رده‌ بووه، خویندی‌تی تا گه‌شیتته‌ پله‌ی سه‌ره‌وه، خه‌تیکی خوشی هه‌بووه، زۆربه‌ی کتێبه‌کانی خویندنی به‌ ده‌ستی خۆی نووسیتته‌وه، به‌شیکیان تا به‌و دوا‌ییه‌ مابوون، له‌ لای مه‌لا محهمه‌دی (آیه‌الله).

مامۆستا سالی ١١١٤ ک - ١٧٠٢ ز کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٢٣٤.

٢. بنه‌ماله‌ی زانیاران ١٢٣ - ١٢٤.

٣. تاریخ مشاهیر کورد ١/٢١٦.

شه‌مه‌دین عبدالکریم بریفکانی (٥٧٤)

ناوی شه‌مه‌دینه، کوری عبدالکریمی کوری موسایه، بایره‌گه‌وره‌ی شیخ نوره‌دینی بریفکانه، سالی ٩٩٧ ک - ١٥٨٨ ز هاتووته‌دنیا، له‌ (ئه‌خلاق) ناواره‌ بووه‌ بۆ بریفکان، له‌ گوندی (گولی رومان)ی عه‌شیره‌تی مزوری دانیشتووه، زانیه‌کی زیره‌ک و زمان زان و شاعیر بووه، دیوانی شیعی کوردی هه‌یه، سالی ١٠٨٥ ک - ١٦٧٤ ز کۆچی دوا‌یی کردووه، له‌ گۆرستانی (بریفکان) به‌ خاک سپێردرا.

سه‌رچاوه‌کان:

١. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٦٠٤ - ٦٠٦.

٢. بنه‌ماله‌ی زانیاران ٤٣٢ - ٤٤١.

٣. الأکراد في به‌دینان ٨٢ - ٨٤.

شه‌مه‌دین مصطفی رودباری (٥٧٥)

ناوی شه‌مه‌دینه، کوری مصطه‌فای کوری مه‌لا خضری رودباریه، یه‌که‌ له‌ مه‌لایه‌ چاکه‌کانی سه‌ده‌ی سێزده‌هه‌م، کتیبی (مباحث في خلق الأعمال وتبين حقيقة

الحالی به عههیی داناوه، سالی ١٢٥٤ك - ١٨٣٨ز له سهردهمی حکومهتی رهزا قلی خانی نهردهلانی تهواوی کردوه.

سههچاوه: تاریخ مشاهیر الکورده ١/ ٤٩٩.

شوکر فهضلی کوردی (٥٧٦)

ماموستا شوکر فهضلی، سالی ١٢٩٩ك - ١٨٨١ز له (بهغدا) هاتوتهدنیا، زانیاری له زۆر بابتهان ههبووه، له کوردی و عهههیی و فارسی و تورکی زمان پاراو بووه، چهنده رۆژنامهی دهه کردوون، شاعیر و نووسهر و رۆشنیر بوو، سههزۆکی نووسهرانی نهنجومهنی عیراق بوو، نهو کتیبانهی داناون:

١. تاریخ العراق قديما وحدينا.

٢. ذيل في جغرافية العراق التاريخية.

٣. مكتبة الفضلي في طبقات الأرض والحكمة الطبيعية والكيمياء والفلك وعلم النفس والهندسة.

ههروهها شيعری ههیه، بۆ شێخ مهحمودی حهفیدی نووسیه:

نیش که نیستا رووی له هههرازه بهههه لێژی نهکهی

ورده فیکریشی نهوی، ههه به دوعا و نوێژی نهکهی

ماموستا له ١٩٢٦/٧/١ز کۆچی دواي کرد.

سههچاوهکان:

١. أعلام العراق ٣٧٦ - ٣٧٨.

٢. معجم المؤلفين ٤/٣٠٤.

شههابه دین نهحمههده حهیدهری (٥٧٧)

ناوی شههابه دینه، کورپی مهلا نهحمهدی کورپی مهلا حهیدهری دووهمه، یهکه له

پینج کوره زانابهکانی ماموستا نهحمهه نهفهندی حهیدهری، نهههش ههروههک نهوانی تر زانابهکی مهزن و پایه دار بووه.

سه‌رچاوه: علماء و مدارس فی آرئیل ۴۵.

شه‌هابه‌دین ره‌ضیه‌دین شازه‌لی (۵۷۸)

ناوی شه‌هابه‌دینه، کوری ره‌ضیه‌دینه کوری شیخ ره‌زای شازه‌لی یه، خه‌لکی گوندی (کاکۆزه‌که‌ریا) یه، سالی ۱۰۲۰ک - ۱۶۱۱ز هاتووته‌دنیا، له‌ خزمه‌ت باوکی ده‌ستی کرد به‌ خویندن، هه‌ر له‌سه‌ر ده‌ستی ئه‌و ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی وه‌رگرت و کرا (خه‌لیفه) ده‌ستی کرد به‌ خزمه‌تی ئابنی پیروز و میوانان و صوفیه‌کان، شیخه‌کی دلپاک و خواناس و خواپه‌رست بوو، که‌راماتی لی ده‌گیرنه‌وه، نووسه‌ر و شاعیر بووه، نازناوی شیعی ده‌نووسی (حاجی) له‌به‌ر ئه‌وه‌ی چوو بووه‌ حه‌ج، سالی ۱۰۷۲ک - ۱۶۶۱ز کۆچی دوا‌یی کرد چه‌ند خه‌لیفه‌ی به‌دینی هه‌بوو، دوا‌ی ئه‌و نامۆزگاری خه‌لکانیان ده‌کرد، ریڭگی راستیان نیشان ده‌دان.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. علماؤنا فی خدمة العلم والدين ۲۳۶ - ۲۳۸.

۲. بنه‌ماله‌ی زانیا‌ران ۱۰۹ - ۱۱۶.

۳. تاریخ مشاهیر کورد ۱/۲۰۴ - ۲۰۵.

۴. گۆلتزاری کوردستان ۸۶.

شه‌هابه‌دین عبدالرحمان ئامیدی (۵۷۹)

ناوی شه‌هابه‌دینه، کوری عبدالرحمانی، کوری محمه‌دی، کوری محمه‌دی ئامیدی یه، سالی ۱۰۰۷ک - ۱۵۹۸ز هاتووته‌دنیا، مه‌زه‌بی حه‌نه‌فی بووه، له‌ (دیمشق) دابه‌زیوه زانایه‌کی ته‌فسیر زان و شه‌رع زان بووه، ده‌رسی داوه، ماوه‌ک قازی بووه، چرووته سه‌فه‌ری حه‌ج، له‌ شیعر ده‌ستی بالا بووه، له‌ (۱۰) ی مانگی ره‌جه‌بی سالی ۱۰۷۸ک - ۱۶۶۸ز له‌ (دیمشق) کۆچی دوا‌یی کرد، ئه‌و کتیبانه‌ی داناون: (کتاب فی التفسیر والفقہ) و (مجموعه‌ المدائح).

سه‌چاره‌کان:

١. معجم المؤلفین ٤/٣٠٩.

٢. الأعلام ٥/١٩٠.

شه‌هده نه‌حمهد دینه‌ومری (٥٨٠)

ناوی شه‌هده‌یه، کچی نه‌حمهدی کوری فه‌ره‌جی کوری عومه‌ره، خه‌لکی (دینه‌ومر)ه، له (به‌غدا) هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی به‌رز و نووسه‌ره‌کی چاک بووه، ده‌رسی له لای نه‌صری کوری نه‌حمهد و حوسیتی کوری نه‌حمهدی خویندوووه، ده‌رسی به‌زور زانایان داوه، له ١٣ مانگی (محرم)ی سالی ٥٧٤هـ - ١١٧٨ز له (به‌غدا) کۆچی دوا‌یی کرد.

سه‌چاره‌کان:

١. وفيات الأعيان ٢/١٧٢ - ١٧٣.

٢. شذرات الذهب ٤/٢٤٨.

٣. معجم أعلام الكورد ٣٥١ - ٣٥٢.

٤. مشاهير الكورد ٤٣٩.

٥. علماؤنا في خدمة العلم والدين ٢٣٢ - ٢٣٣.

شیخ محه‌مه‌د داود بی‌تواتی (٥٨١)

ناوی شیخ محه‌مه‌ده، کوری مه‌لا داودی کوری مه‌لا عبداللهی کوری مه‌لا حوسینه، یه‌که له مه‌لایه چاکه‌کانی بی‌تواته، ماوه‌ک له‌وی مه‌لا بوو، دوا‌یی چوووه (زێوه) له‌وی باری کرد، چوووه (کونه‌فلوسه) بۆیه نه‌و بنه‌ماله جار وایه به‌ بی‌تواته هه‌لده‌درتین، جاریش وایه به (کونه‌فلوسه‌یی) ناوده‌بردرتین، مامۆستا شیخ محه‌مه‌د مریدی مه‌لا شیخ نه‌بی ماویلی بوو، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر خزمه‌تی ئابنی پیرۆز، تا له (کونه‌فلوسه) کۆچی دوا‌یی کرد، فه‌قی سه‌عیدی کوری له‌ پاش به‌جیما، نه‌ویش کۆچی دوا‌یی کرد، وه‌ سی‌ کوری له‌ پاش به‌ جیما:

۱. مه‌لا ئی‌راهم: له‌ لای مه‌لا عبدالله و لای مه‌لا ئی‌سماعیلی ماویلی خویند، بووه‌ مه‌لا له‌ کونه‌فلوسه، دوا عومری چاوه‌کانی نه‌مان له‌وی کۆچی دوا‌یی کرد.
۲. مه‌لا صادق: له‌ زووه‌وه‌ جوانه‌مه‌رگ بوو.
۳. مه‌لا شیخ محمه‌د: پیش نوێزه‌ له‌ مزگه‌وتی حاجی مه‌جید، له‌ گه‌ره‌کی ته‌یراوه‌ له‌ هه‌ولێر.

سه‌رچاوه‌کان:

۱. نادی الإسلام ۲ - ۴.
۲. علماء ومدارس في أربيل ۹۶.

شیخ محمه‌د عومه‌ر بی‌رکۆتی (۵۸۲)

ناوی شیخ محمه‌ده، کوری عومه‌ری کوری میکائیلی کوری له‌شکریه، عه‌شره‌تی که‌لوره، سالی ۱۹۱۰ز له‌ گوندی (شاوینس) نزیك (هه‌ولێر) هاتووته‌دنیا: له‌ لای مه‌لای گوندی ده‌ستی به‌ خویندن کرد، پاشان هاته‌ هه‌ولێر له‌ مزگه‌وتی حاجی صالح یه‌گه‌ن له‌ قه‌لات خه‌ریکی خویندن بوو، دوا‌یی چووه‌ مزگه‌وتی حاجی قادر ده‌باغ لای مامۆستا محمه‌د نه‌مینی کونه‌فلوسه، ماوه‌ کیش لای مه‌لا ئی‌سماعیل سوسه‌یی بوو، دوا‌یی چووه‌ خزمه‌ت شیخ مصطه‌فای نه‌قشه‌ندی، له‌وی کۆتایی به‌ خویندن هینا، بووه‌ مه‌لا له‌ مزگه‌وتی صالح یه‌گه‌ن، پاشان گه‌راوه‌ (بی‌رکۆت).

به‌شیک له‌ فه‌قییه‌کانی: مه‌لا عبدالله‌ی سیبه‌ردانی، مه‌لا حوسینی قۆریتانی، مه‌لا نه‌حمه‌دی گردعازه‌بانی، مه‌لا ئی‌راهم قازی برای، مه‌لا محمه‌دی برای.

کۆچی دوا‌یی: سالی ۱۹۴۷ز کۆچی دوا‌یی کرد، له‌ گۆرستانی (بی‌رکۆت) به‌ خاک سپێردرا، کورپنکی شاعیر و نووسه‌ری هه‌یه، ناسراوه‌ به: (عبدالله‌ په‌شیو) له‌ ده‌ره‌وه‌ی وولاته‌.

سه‌رچاوه‌: الإکلیل في محاسن أربيل ۳۶۰.

شیرکۆ محه‌مه‌د مه‌لیک نه‌ییویی (٥٨٣)

ناوی شیرکۆیه، کوری محه‌مه‌دی کوری شیرکۆیه کوری شادییه، کوره‌ نامۆزای سولتان سه‌لاحه‌دینی نه‌ییویه، سالی ٥٦٩هـ - ١١٧٣ز هاتووته‌دنیا، زانایه‌کی فه‌رمووده‌ناس بووه، نیجازه‌ی مه‌لایه‌تی وه‌رگرتووه، له‌ شاری (حومص) شا بووه، به‌هیز و په‌شید بووه، ولاتی پاک کرده‌وه، له‌ ناره‌ق و قومار و بی په‌رده‌یی، قه‌ده‌غهی کرد نافرته بی‌ نیش له‌ مال‌ ده‌رچی، به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ر خواپه‌رستی، شایه‌کان لیتی ده‌ترسان، زۆر ریزیان ده‌گرت، له‌ ٦٣٧ک - ١٢٣٩ز کۆچی دوایی کرد.

سه‌رچاوه‌کان:

١. مشاهیر الکورد ٢٤٩.
٢. شذرات الذهب ٥/١٨٤.
٣. البداية والنهاية ١٣/١٥٧.
٤. معجم أعلام الکورد ٣٥٣.
٥. سير أعلام النبلاء ١٣/٢٣٢ - ٢٣٣.

به‌یارمه‌تی خوای گه‌وره تا ئیره‌م نووسی له‌ شه‌وی سی‌ شه‌مه‌ی ١٧ی مانگی ذی

القعه‌ده‌ی سالی ١٤٢٨ک به‌رانبه‌ر به‌ ٢٠٠٧/١١/٢٧ز.

خوای گه‌وره له‌ گه‌ل‌ نه‌و زاتانه له‌ به‌هه‌شت کۆمان بکاته‌وه، له‌ دیتنی خو‌ی

مه‌حرومان نه‌کا، به‌خزمه‌ت خو‌شه‌ویست و یاران‌ی بگه‌ین، نامین

فیرستی گشتی بهرگی یه کهم

۱. نایه ته کانی قورنانی پیروز.

۲. فهرمووده کانی پیغه مبهه (د.خ)

۳. ناوه کان.

١. نایه‌ته‌کانی قورنانی بیروز

لاپه‌ره	ده‌قی نایه‌ته‌کان
٢٢٥	﴿انما أمره اذا أراد شيئاً أن يقول له كن فيكون﴾ يس / ٨٢
٣٦٠	﴿أنهم كانوا في شك مريب﴾ النساء / ٥٤
٣٣٥	﴿الله نور السموات والارض...﴾ النور / ٣٥
٢٨٤	﴿الا يعلم من خلق وهو اللطيف الخبير﴾ الملك / ١٤
٥٤	﴿حتامه مسك وفي ذلك فليتنافس المتنافسون﴾ المطففين / ٢٦
٢٣٨	﴿ستدعون الى قوم اولى بأس شديد...﴾ الفتح / ١٦
٢٢٤	﴿كل من عليها فان...﴾ الرحمن / ٢٦
٢٠٠	﴿يشترهم ربهم برحمة منه ورضوان وجات لهم فيها...﴾ التوبه /
	٢١

٢. فهرمووده‌کانی بیغه‌مه‌به (دروودی خوی لی بی)

لاپه‌ره	ده‌قی فهرمووده‌کان
٣٢٥	اذا أجتهد الحاكم فأصاب فله أجران، واذا أجتهد فأخطأ فله أجر واحد / رواه البخاري
٤٢٠	خياركم الذين اذا رؤا ذكر الله عز وجل / ابن ماجه
٣٦٠	دع ما يريك الى ما لا يريك / الترمذي
١٥٣	كان رسول الله صلى الله عليه وسلم ربعة ليس بالطويل ولا بالقصير / الترمذي

٣. ناوی زانایان:

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١	نادهم نه‌فهن‌دی هه‌ولتیری	١
١	ئیراهیم نه‌بو‌حه‌ره نه‌صییی	٢
١	ئیراهیم نه‌حه‌د حیصکه‌فی	٣
٢	ئیراهیم نه‌حه‌د سه‌ماسی	٤
٢	ئیراهیم نه‌ده‌هم زه‌هاوی	٥
٣	ئیراهیم ئیسه‌حاق دیاره‌به‌کری	٦
٣	ئیراهیم ئیسه‌ماعیل بیاره‌یی	٧
٤	ئیراهیم هه‌سه‌ن عه‌به‌دالانی	٨
٥	ئیراهیم هه‌سه‌ن گۆزانی	٩
٧	ئیراهیم هوسین دیاره‌به‌کری	١٠
٨	ئیراهیم هوسین رمکی	١١
٨	ئیراهیم هوسین سه‌روجی	١٢
٩	ئیراهیم هوسین سه‌واسی	١٣
٩	ئیراهیم هه‌یده‌ره هه‌یده‌ری	١٤
١١	ئیراهیم داود دیاره‌به‌کری	١٥
١٢	ئیراهیم دۆغره‌مه‌چی	١٦
١٣	ئیراهیم شه‌یان قه‌مسه‌ینی	١٧
١٣	ئیراهیم صالح دۆله‌به‌کری	١٨
١٤	ئیراهیم سه‌به‌غه‌الله هه‌یده‌ری	١٩
٢٠	ئیراهیم عاصم ئیراهیم هه‌یده‌ره هه‌یده‌ری	٢٠

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٠	ئیراهیم عاصم ئیراهیم صبغه‌الله حه‌یده‌ری	٢١
٢٢	ئیراهیم عبدالرحمان نامیدی	٢٢
٢٢	ئیراهیم عبدالرحمان شاره‌زوری	٢٣
٢٣	ئیراهیم عبدالله نه‌خلاطی	٢٤
٢٣	ئیراهیم عبدالله خه‌تی	٢٥
٢٤	ئیراهیم عبدالله یوسف نورمه‌وی	٢٦
٢٥	ئیراهیم عبدالکریم کوردی	٢٧
٢٥	ئیراهیم عوسمان نه‌رزرومی	٢٨
٢٦	ئیراهیم عوسمان مارانی	٢٩
٢٦	ئیراهیم عه‌لی خو‌شنا‌م	٣٠
٢٧	ئیراهیم عه‌لی دیاره‌که‌ری	٣١
٢٧	ئیراهیم محهمه‌د نامیدی	٣٢
٢٧	ئیراهیم محهمه‌د نه‌حه‌د وانی	٣٣
٢٨	ئیراهیم محهمه‌د نه‌رزرومی	٣٤
٢٨	ئیراهیم محهمه‌د باباره‌سول	٣٥
٢٩	ئیراهیم محهمه‌د به‌رزنجی	٣٦
٢٩	ئیراهیم محهمه‌د جزیری	٣٧
٣٠	ئیراهیم محهمه‌د زقنکی	٣٨
٣٠	ئیراهیم محهمه‌د شاره‌زوری	٣٩
٣١	ئیراهیم محهمه‌د گۆران	٤٠
٣١	ئیراهیم محهمه‌د هه‌ولتیری	٤١

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٣١	ئیراهیم مه‌حمود کابله	٤٢
٣٢	ئیراهیم مه‌حمود گر دلانکه	٤٣
٣٢	ئیراهیم مه‌سه‌عود مه‌سروری	٤٤
٣٣	ئیراهیم موسه‌لله‌م هه‌ولیری	٤٥
٣٣	ئیراهیم مه‌ولان سیستی	٤٦
٣٤	ئیراهیم میکائیل به‌ستی	٤٧
٣٤	ئیراهیم هه‌دمه	٤٨
٣٤	ئیراهیم یوسف کوردی	٤٩
٣٥	ئه‌بویه‌کر نامیدی	٥٠
٣٥	ئه‌بویه‌کر ئیراهیم جزیری	٥١
٣٦	ئه‌بویه‌کر نه‌حمه‌د نامیدی	٥٢
٣٦	ئه‌بویه‌کر نه‌حمه‌د گه‌لالتی	٥٣
٣٦	ئه‌بویه‌کر نه‌یوب ژه‌نگاری	٥٤
٣٧	ئه‌بویه‌کر داود عیسا	٥٥
٣٧	ئه‌بویه‌کر عه‌بباس خاپوری	٥٦
٣٧	ئه‌بویه‌کر عبدالرحمان جامی	٥٧
٣٨	ئه‌بویه‌کر عبدالله بیستانه‌یی	٥٨
٣٨	ئه‌بویه‌کر عوسمان کچک مه‌لا	٥٩
٣٩	ئه‌بویه‌کر عومه‌ر مه‌لا نه‌فه‌ندی	٦٠
٤٨	ئه‌بویه‌کر عومه‌ر شه‌مه‌سه‌دین هه‌ولیری	٦١
٤٩	ئه‌بویه‌کر محمه‌د دابه‌خه‌جی	٦٢

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٥٠	ئه‌بویه کر محمهد ژه‌نگاری	٦٣
٥٠	ئه‌بویه کر محمهد سوله‌یمان	٦٤
٥١	ئه‌بویه کر محمهد میررۆسته‌می	٦٥
٥٣	ئه‌بویه کر محمهد هه‌رشه‌می	٦٦
٥٧	ئه‌بویه کر محمهد هه‌ولتیری	٦٧
٥٧	ئه‌بویه کر کورچک نه‌حمهد زاده	٦٨
٥٨	ئه‌بویه کر مصطه‌فا گۆرانی	٦٩
٥٨	ئه‌بویه کر مصطه‌فا کۆیی	٧٠
٦٠	ئه‌بویه کر مه‌نصور دینه‌وه‌ری	٧١
٦٠	ئه‌بویه کر نه‌بی شه‌رکانی	٧٢
٦١	ئه‌بویه کر هاوار	٧٣
٦١	ئه‌بویه کر یوسف حه‌رانی	٧٤
٦١	ئه‌بو طاهیر نیراهیم گۆران	٧٥
٦٢	ئه‌بو له‌سه‌ن نه‌حمهدین نه‌رده‌لان	٧٦
٦٢	ئه‌بو للطف نيسحاق حصكه‌فی	٧٧
٦٢	ئه‌بو له‌فضل نیلیاس هه‌ولتیری	٧٨
٦٣	ئه‌بو له‌قاسم محمهد حه‌رانی	٧٩
٦٣	ئه‌حمهد نیراهیم ئۆمه‌ر گۆمه‌تی	٨٠
٦٤	ئه‌حمهد نیراهیم عه‌ینتایی	٨١
٦٥	ئه‌حمهد نیراهیم ژه‌نگاری	٨٢
٦٥	ئه‌حمهد نیراهیم سروجی	٨٣

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٦٦	ئه‌حمه‌د ئه‌بو به‌کر هه‌کاری	٨٤
٦٧	ئه‌حمه‌د ئه‌بو به‌کر زه‌رزاری	٨٥
٦٧	ئه‌حمه‌د ئه‌بو به‌کر سوره‌ییا هه‌ولیری	٨٦
٦٧	ئه‌حمه‌د ئه‌بو به‌کر مه‌رعه‌شی	٨٧
٦٨	ئه‌حمه‌د ئه‌حمه‌د ئه‌حمه‌د هه‌کاری	٨٨
٦٨	ئه‌حمه‌د ئه‌حمه‌د به‌نده‌نیجی	٨٩
٦٩	ئه‌حمه‌د ئه‌حمه‌د درباس	٩٠
٦٩	ئه‌حمه‌د ئه‌حمه‌د جه‌رانی	٩١
٧٠	ئه‌حمه‌د سه‌ید ئه‌حمه‌د (نه‌قیب)	٩١
٧١	ئه‌حمه‌د ئیدریس ماردینی	٩٣
٧٢	ئه‌حمه‌د ئیسه‌حاق دیار به‌کری	٩٤
٧٢	ئه‌حمه‌د ئیسه‌ماعیل به‌رزنجی	٩٥
٧٣	ئه‌حمه‌د ئیسه‌ماعیل ته‌یمور	٩٦
٧٤	ئه‌حمه‌د ئیسه‌ماعیل کورانی	٩٧
٧٥	ئه‌حمه‌د ئه‌فه‌ندی ئاکری	٩٨
٧٥	ئه‌حمه‌د ئه‌فه‌ندی طاها زاده	٩٩
٧٦	ئه‌حمه‌د ئیلیاس (ئه‌حمه‌دی خانی)	١٠٠
٧٩	ئه‌حمه‌د ئیلیاس شاره‌زوری	١٠١
٨٠	ئه‌حمه‌د ئه‌مین فه‌یله‌سوف	١٠٢
٨١	ئه‌حمه‌د باته‌یی (مه‌لای باته‌یی)	١٠٣
٨٥	ئه‌حمه‌د به‌هانه‌دین کۆیی	١٠٤

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٨٦	ئه‌حمه‌د تاژانی	١٠٥
٨٧	ئه‌حمه‌د جه‌عفه‌ر دینه‌وه‌ری	١٠٦
٨٧	ئه‌حمه‌د حامید کۆچک چه‌رمک	١٠٧
٨٨	ئه‌حمه‌د حه‌سه‌نن روهاوی	١٠٨
٨٩	ئه‌حمه‌د حه‌سه‌ن دووشیوانی	١٠٩
٩٠	ئه‌حمه‌د حوسین (ابن خباز)	١١٠
٩١	ئه‌حمه‌د حوسین به‌رزنجی (سه‌ید ئه‌حمه‌دی خانه‌قا)	١١١
٩٢	ئه‌حمه‌د حوسین دینه‌وه‌ری	١١٢
٩٢	ئه‌حمه‌د حوسین قزلی	١١٣
٩٣	ئه‌حمه‌د حوسین گرده‌ازه‌بانی	١١٤
٩٤	ئه‌حمه‌د حوسین هه‌مه‌دانی	١١٥
٩٥	ئه‌حمه‌د حه‌مه‌دئه‌مین خه‌لیفه	١١٦
٩٥	ئه‌حمه‌د حه‌یده‌ر حه‌یده‌ری	١١٧
٩٦	ئه‌حمه‌د حه‌یده‌ر محه‌مه‌د پیره‌دین	١١٨
٩٨	ئه‌حمه‌د خالید عبده‌الملک	١١٩
٩٨	ئه‌حمه‌د (خه‌تیب) هه‌ولتیری	١٢٠
٩٩	ئه‌حمه‌د خدر وه‌رتی	١٢١
٩٩	ئه‌حمه‌د خسرو ره‌بیانی	١٢٢
١٠٠	ئه‌حمه‌د خضر رۆستی	١٢٣
١٠١	ئه‌حمه‌د خه‌لیل خۆیی	١٢٤
١٠١	ئه‌حمه‌د داود دینه‌وه‌ری	١٢٥

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١٠٢	ئه‌حمه‌د داود گه‌لالتی	١٢٦
١٠٣	ئه‌حمه‌د ره‌سول دینلزه‌یی	١٢٧
١٠٣	ئه‌حمه‌د ره‌سول گراوی	١٢٨
١٠٤	ئه‌حمه‌د پاشبه‌رده‌یی (مه‌لا ئه‌حمه‌دی ره‌ش)	١٢٩
١٠٦	ئه‌حمه‌د زه‌که‌ریا ماردینی	١٣٠
١٠٦	ئه‌حمه‌د سه‌للامه ئه‌حمه‌د	١٣١
١٠٦	ئه‌حمه‌د سوله‌یمان روهاوی	١٣٢
١٠٧	ئه‌حمه‌د سه‌لیم مه‌ردۆخی	١٣٣
١٠٧	ئه‌حمه‌د شه‌ریعه‌تی	١٣٤
١٠٧	ئه‌حمه‌د سه‌لاحه‌دین یوسف	١٣٥
١٠٨	ئه‌حمه‌د عاصم عه‌ینتایی	١٣٦
١٠٨	ئه‌حمه‌د عبدالرحمان خه‌لتوه‌تی	١٣٧
١٠٩	ئه‌حمه‌د عبدالرحمان شاره‌زوری	١٣٨
١٠٩	ئه‌حمه‌د عبدالرحمان نۆدشه‌یی	١٣٩
١١٢	ئه‌حمه‌د عبدالرحمان هه‌کاری	١٤٠
١١٢	ئه‌حمه‌د عبدالرحیم (ئه‌بو زه‌رعه)	١٤١
١١٤	ئه‌حمه‌د عبدالسید هه‌ولتیری	١٤٢
١١٤	ئه‌حمه‌د عبدالله (ئه‌بو شو‌عه‌یب)	١٤٣
١١٥	ئه‌حمه‌د عبدالله تۆمه‌یی	١٤٤
١١٥	ئه‌حمه‌د عبدالله حه‌یده‌ری	١٤٥
١١٦	ئه‌حمه‌د عبدالله خاپوری	١٤٦

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١١٧	ئه‌حمه‌د عبدالله دیاربه‌کری	١٤٧
١١٧	ئه‌حمه‌د عبدالله سیواسی	١٤٨
١١٧	ئه‌حمه‌د عبدالله شازه‌لی	١٤٩
١١٨	ئه‌حمه‌د عبدالله ناوبه‌رگه‌یی	١٥٠
١١٩	ئه‌حمه‌د عبدالله هه‌ولتیری	١٥١
١٢٠	ئه‌حمه‌د عبدالاحد چه‌رانی	١٥٢
١٢٠	ئه‌حمه‌د عبدالحلیم (بن تیمیه)	١٥٣
١٢٤	ئه‌حمه‌د عبدالحالق نا‌کره‌یی	١٥٤
١٢٤	ئه‌حمه‌د عبدالعزيز داود چه‌رانی	١٥٥
١٢٤	ئه‌حمه‌د عبدالعزيز یوسف چه‌رانی	١٥٦
١٢٥	ئه‌حمه‌د عبدالقادر سوله‌یمان	١٥٧
١٢٥	ئه‌حمه‌د عوبیدالله دیاربه‌کری	١٥٨
١٢٥	ئه‌حمه‌د عوبید شاره‌زوری	١٥٩
١٢٦	ئه‌حمه‌د عوسمان ته‌وتله‌یی	١٦٠
١٢٧	ئه‌حمه‌د عوسمان زه‌رزاری	١٦١
١٢٨	ئه‌حمه‌د عوسمان سو‌رانی	١٦٢
١٢٩	ئه‌حمه‌د عه‌لی به‌دران حلوانی	١٦٣
١٢٩	ئه‌حمه‌د عه‌لی حه‌سه‌ن جزیری	١٦٤
١٣٠	ئه‌حمه‌د عه‌لی چه‌ریری	١٦٥
١٣٠	ئه‌حمه‌د عه‌لی شه‌وقی	١٦٦
١٣١	ئه‌حمه‌د عه‌لی گه‌لا‌تی	١٦٧

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١٣٢	ئه‌حمه‌د عه‌لی مه‌جده‌دین	١٦٨
١٣٣	ئه‌حمه‌د عه‌لی وه‌لزی	١٦٩
١٣٣	ئه‌حمه‌د عومه‌ر کفرعه‌زی	١٧٠
١٣٤	ئه‌حمه‌د عومه‌ر کوردی	١٧١
١٣٤	ئه‌حمه‌د عومه‌ر هه‌ولتیری	١٧٢
١٣٥	ئه‌حمه‌د فایز به‌رزنجی	١٧٣
١٣٨	ئه‌حمه‌د فتوح گۆرانی	١٧٤
١٣٩	ئه‌حمه‌د موباره‌ک نه‌صیبی	١٧٥
١٣٩	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئاده‌م باله‌کی	١٧٦
١٤٠	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئاشۆکانی	١٧٧
١٤٣	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئامیدی	١٧٨
١٤٣	ئه‌حمه‌د محهمه‌د (ئه‌بوسعود)	١٧٩
١٤٤	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئۆمه‌ر گو‌مه‌تی	١٨٠
١٤٤	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئه‌حمه‌د هه‌رانی	١٨١
١٤٥	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئیسماعیل هه‌رانی	١٨٢
١٤٥	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئه‌حمه‌د دینه‌وه‌ری	١٨٣
١٤٦	ئه‌حمه‌د محهمه‌د ئه‌مین کفتارۆ	١٨٤
١٤٧	ئه‌حمه‌د محهمه‌د جزیری	١٨٥
١٤٨	ئه‌حمه‌د محهمه‌د جزیری ئه‌نصاری (مه‌لای جزیری)	١٨٦
١٥١	ئه‌حمه‌د محهمه‌د حصکه‌فی	١٨٧
١٥٣	ئه‌حمه‌د محهمه‌د خالید بروجردی	١٨٨

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١٥٣	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د خه‌لیله‌ هوزبانی	١٨٩
١٥٤	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د ده‌شتی	١٩٠
١٥٤	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د دینل‌ژه‌یی	١٩١
١٥٥	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د زفنگی	١٩٢
١٥٦	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د سعیرتی	١٩٣
١٥٧	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د سنه‌یی	١٩٤
١٥٨	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د شاره‌زوری	١٩٥
١٥٨	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د شه‌وه‌کی	١٩٦
١٥٩	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د صالح بروجردی	١٩٧
١٥٩	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د مه‌رعه‌شی	١٩٨
١٦٠	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د عه‌لی دنیسری	١٩٩
١٦٠	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د عبده‌ل‌کریم خه‌واهیر زاده	٢٠٠
١٦١	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د گه‌ره‌وی	٢٠١
١٦٢	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د موباره‌ک دینه‌وه‌ری	٢٠٢
١٦٢	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د محه‌مه‌د جزیری	٢٠٣
١٦٣	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د مه‌حمود جه‌رانی	٢٠٤
١٦٣	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د نه‌صر سعیرتی	٢٠٥
١٦٣	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د هه‌کاری	٢٠٦
١٦٤	ئه‌حمه‌د محه‌مه‌د یوسف گوران	٢٠٧
١٦٤	ئه‌حمه‌د مه‌حمود ئه‌حمه‌د ته‌ختی دووهم	٢٠٨
١٦٥	ئه‌حمه‌د مه‌حمود ئه‌حمه‌د چاومار	٢٠٩

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١٦٥	ئه‌حمه‌د مه‌حمود دیتلزیان	٢١٠
١٦٦	ئه‌حمه‌د مه‌حمود سیواسی	٢١١
١٦٦	ئه‌حمه‌د مه‌حمود قوربانی	٢١٢
١٦٧	ئه‌حمه‌د مه‌روان دینه‌وه‌ری	٢١٣
١٦٧	ئه‌حمه‌د مصطه‌فا ته‌ختی یه‌که‌م	٢١٤
١٦٨	ئه‌حمه‌د مصطه‌فا گه‌زنه‌یی	٢١٥
١٦٨	ئه‌حمه‌د مه‌عروف نۆده‌یی (کاک ئه‌حمه‌دی شیخ)	٢١٦
١٧٢	ئه‌حمه‌د موجه‌لی	٢١٧
١٧٢	ئه‌حمه‌د موسا شنۆیی	٢١٨
١٧٣	ئه‌حمه‌د موسا هه‌ولتیری	٢١٩
١٧٤	ئه‌حمه‌د هبه‌الله جزیری	٢٢٠
١٧٤	ئه‌حمه‌د یه‌حیا جزیری	٢٢١
١٧٥	ئه‌حمه‌د یه‌حیا شاره‌زوری	٢٢٢
١٧٥	ئه‌حمه‌د یه‌حیا هه‌ولتیری	٢٢٣
١٧٥	ئه‌حمه‌د یوسف نه‌خلاطی	٢٢٤
١٧٦	ئه‌حمه‌د یوسف به‌حرکه‌یی	٢٢٥
١٧٧	ئه‌حمه‌د یوسف جه‌رانی	٢٢٦
١٧٧	ئه‌حمه‌د یوسف حصکه‌فی	٢٢٧
١٧٨	ئه‌حمه‌د یوسف دیاربه‌کری	٢٢٨
١٧٨	ئه‌حمه‌د یوسف فارقی	٢٢٩
١٧٩	ئه‌حمه‌د یوسف که‌واشی	٢٣٠

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١٨١	ئه‌حمه‌د یوسف ماردینی	٢٣١
١٨١	ئه‌رسه‌لان داود سولتان سه‌لاحه‌دین	٢٣٢
١٨٢	ئیدریس عه‌لی به‌دلیسی	٢٣٣
١٨٣	ئه‌سه‌باه میر محهمه‌د حه‌رانی	٢٣٤
١٨٣	ئیسحاق ئه‌فه‌ندی خه‌رپوتی	٢٣٥
١٨٤	ئیسحاق ره‌زیزق ره‌سه‌نی	٢٣٦
١٨٤	ئیسحاق مه‌نصور نه‌صییی	٢٣٧
١٨٥	ئیسحاق هه‌ولتیری	٢٣٨
١٨٥	ئیسحاق یه‌حیا ئورمه‌وی	٢٣٩
١٨٦	ئیسحاق یه‌حیا دیاربه‌کری	٢٤٠
١٨٦	ئه‌سه‌هد خالید مه‌حوی	٢٤١
١٨٨	ئه‌سه‌هد سه‌دره‌دین حه‌یده‌ری	٢٤٢
١٨٩	ئه‌سه‌هد عبدالله جه‌لی	٢٤٣
١٩٠	ئه‌سه‌هد مه‌حمود صاحیب	٢٤٤
١٩١	ئه‌سه‌هد یه‌حیا ژه‌نگاری	٢٤٥
١٩١	ئه‌سمائه ئه‌حمه‌د هه‌کاری	٢٤٦
١٩٢	ئیسماعیل ئیبراهیم جزیری	٢٤٧
١٩٢	ئیسماعیل ئیبراهیم حه‌یده‌ری	٢٤٨
١٩٣	ئیسماعیل ئیبراهیم دیاربه‌کری	٢٤٩
١٩٣	ئیسماعیل ئیبراهیم کوردی	٢٥٠
١٩٤	ئیسماعیل ئیبراهیم ماردینی	٢٥١

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
١٩٤	ئیسماعیل نه‌حمه‌د دیاربه‌کری	٢٥٢
١٩٥	ئیسماعیل بایه‌زیدی	٢٥٣
١٩٥	ئیسماعیل حه‌یب الله مه‌ردۆخی	٢٥٤
١٩٦	ئیسماعیل سه‌عید زه‌رزاری	٢٥٥
١٩٦	ئیسماعیل شه‌مه‌دین گۆران	٢٥٦
١٩٦	ئیسماعیل صالح نانه‌که‌لی	٢٥٧
١٩٧	ئیسماعیل عبدالقادر سوسه‌یی	٢٥٨
١٩٨	ئیسماعیل عه‌لی نه‌یوبی	٢٥٩
١٩٩	ئیسماعیل قاسم قالی	٢٦٠
٢٠٠	ئیسماعیل کوردی	٢٦١
٢٠١	ئیسماعیل محه‌مه‌د نه‌مین بابانی	٢٦٢
٢٠١	ئیسماعیل محه‌مه‌د پیرداودی	٢٦٣
٢٠٢	ئیسماعیل محه‌مه‌د جدیده‌یی	٢٦٤
٢٠٣	ئیسماعیل محه‌مه‌د سیواسی	٢٦٥
٢٠٤	ئیسماعیل محه‌مه‌د ولیانی	٢٦٦
٢٠٥	ئیسماعیل محه‌مه‌د گردعازه‌بانی	٢٦٧
٢٠٥	ئیسماعیل محه‌مه‌د گه‌لآلی	٢٦٨
٢٠٥	ئیسماعیل محه‌مه‌د ماویلی	٢٦٩
٢٠٦	ئیسماعیل محه‌مه‌د مه‌جده‌دین	٢٧٠
٢٠٧	ئیسماعیل محه‌مه‌د نا‌قیص	٢٧١
٢٠٩	ئیسماعیل مه‌حمود ره‌شیده‌دین کوردی	٢٧٢

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٠٩	ئیسماعیل موسه‌لله‌م هه‌ولتیری	٢٧٣
٢٠٩	ئیسماعیل مصطه‌فا نه‌رز‌رۆمی	٢٧٤
٢١٠	ئیسماعیل مصطه‌فا بابان	٢٧٥
٢١٠	ئیلیاس ئیبراهیم کوردی	٢٧٦
٢١١	ئیلیاس نه‌ییوبی	٢٧٧
٢١١	ئیلیاس حامید چه‌رانی	٢٧٨
٢١٢	ئیلیاس سه‌رده‌شتی	٢٧٩
٢١٢	نه‌مه‌تو‌الله عه‌لی کوردی	٢٨٠
٢١٢	نه‌عجهد محهمهد نه‌ییوبی	٢٨١
٢١٣	نه‌عجهد محهمهد سه‌عید زه‌هاوی	٢٨٢
٢١٥	نه‌میری به‌ختیار شنۆیی	٢٨٣
٢١٦	نه‌مین نه‌حمهد مو‌فتی	٢٨٤
٢١٦	نه‌مین باوه‌ کۆچه‌کی	٢٨٥
٢١٧	نه‌مین عه‌لان‌ه‌دین نه‌قشبه‌ندی	٢٨٦
٢١٧	نه‌مین محهمهد خا‌ل	٢٨٧
٢١٨	نه‌مین هه‌ولتیری	٢٨٨
٢١٩	باباره‌سول بیده‌نی	٢٨٩
٢٢١	باباره‌سول عبدالسید به‌رزنجی	٢٩٠
٢٢٢	باباشیخ عبدالله کاژاوی	٢٩١
٢٢٢	باباشیخ عبدالکریم زه‌نیلی	٢٩٢
٢٢٣	باباشیخ مه‌عروف قه‌ره‌داغی	٢٩٣

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٢٣	باباطاهیر فره‌یدون همه‌دانی	٢٩٤
٢٢٥	باباعه‌لی عبدالله ته‌کیه‌یی	٢٩٥
٢٢٦	باقر حوسین بالکی	٢٩٦
٢٢٨	به‌ختیار نامدار کوردی	٢٩٧
٢٢٨	به‌دره‌دین سنجاری	٢٩٨
٢٢٨	به‌ره‌که نه‌حمه‌د عیراقی	٢٩٩
٢٢٩	بورهان‌دین عبدالحمید حه‌مدی	٣٠٠
٢٢٩	بشر یه‌حیا عه‌لی	٣٠١
٢٢٩	به‌کر وه‌لی هه‌ولئیری	٣٠٢
٢٣٠	بیلال ره‌مه‌زان قازی	٣٠٣
٢٣٠	به‌هانه‌دین نه‌حمه‌د خه‌تی	٣٠٤
٢٣١	به‌هانه‌دین محه‌مه‌د نیمام	٣٠٥
٢٣٢	پیرۆت کۆیی	٣٠٦
٢٣٢	ته‌میم نه‌حمه‌د به‌نده‌نیجی	٣٠٧
٢٣٣	تۆرانشا یوسف نه‌یوی	٣٠٨
٢٣٣	توفیق نیمام	٣٠٩
٢٣٤	توفیق مه‌حمود (پیره‌میرد)	٣١٠
٢٣٦	ثابت محه‌مه‌د جزیری	٣١١
٢٣٧	جابان کوردی (خوالئی رازی بی)	٣١٢
٢٤٠	جامی حوسین ته‌کیه‌یی	٣١٣
٢٤٠	جامی عبدالکریم چۆری	٣١٤

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٤١	جو برائیل نه‌حمه‌د کوردی	٣١٥
٢٤١	جه‌رجیس محه‌مه‌د هه‌ولتیری	٣١٦
٢٤٤	جه‌عفه‌ر ئیسماعیل به‌رزنجی	٣١٧
٢٤٥	جه‌عفه‌ر حه‌سه‌ن به‌رزنجی	٣١٨
٢٤٥	جه‌عفه‌ر عبده‌النبی نامیدی	٣١٩
٢٤٦	جه‌عفه‌ر محه‌مه‌د کفرعه‌زی	٣٢٠
٢٤٦	جه‌لال حوسین تریه‌سپیان	٣٢١
٢٤٩	جه‌لال عبده‌للطیف ده‌ره‌قولی	٣٢٢
٢٤٩	جه‌لال عه‌لی خورمالی	٣٢٣
٢٥٠	جه‌ماله‌دین عبده‌لمؤمن جه‌ماله‌دین	٣٢٤
٢٥١	جه‌ماله‌دین عبده‌لمؤمن شه‌مه‌سه‌دین	٣٢٥
٢٥٢	جه‌میل صیدقی زه‌هاوی	٣٢٦
٢٥٣	جه‌میل عه‌لی نه‌فه‌ندی هه‌ولتیری	٣٢٧
٢٥٣	جه‌میل عه‌لی سه‌عه‌دالله کوانی	٣٢٨
٢٥٤	جه‌واد ته‌قی به‌یاتی	٣٢٩
٢٥٤	جویرییه نه‌حمه‌د هه‌کاری	٣٣٠
٢٥٥	جویرییه عبده‌لرحیم عیراقی	٣٣١
٢٥٥	حاجی قادر کۆبی	٣٣٢
٢٥٧	حامید عبده‌الله قارصی	٣٣٣
٢٥٧	حامید عه‌لی نامیدی	٣٣٤
٢٥٨	حامید عه‌لی بیساران (کاتب)	٣٣٥

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٥٩	حامید مه‌حمود چه‌رانی	٣٣٦
٢٦٠	حامید یوسف ته‌فلیسی	٣٣٧
٢٦٠	حه‌یب الله ئیسماعیل روحانی	٣٣٨
٢٦١	حه‌ریز نه‌حه‌د سه‌لماسی	٣٣٩
٢٦١	حه‌سن ئیبراهیم فارقی	٣٤٠
٢٦٢	حه‌سن ئیبراهیم مه‌ولان نابادی	٣٤١
٢٦٣	حه‌سن نه‌بو به‌کر دیار به‌کری	٣٤٢
٢٦٣	حه‌سن نه‌بو به‌کر مار دینی	٣٤٣
٢٦٣	حه‌سن نه‌حه‌د روهاوی	٣٤٤
٢٦٤	حه‌سن نه‌حه‌د هه‌ولیری	٣٤٥
٢٦٤	حه‌سن نه‌سه‌د فارقی	٣٤٦
٢٦٥	حه‌سن نه‌سه‌که‌نده‌ر نابینا	٣٤٧
٢٦٥	حه‌سن بایه‌زید به‌رزنجی	٣٤٨
٢٦٦	حه‌سن بشر دیار به‌کری	٣٤٩
٢٦٦	حه‌سن جه‌عه‌فر سه‌لماسی	٣٥٠
٢٦٧	حه‌سن حه‌سه‌ن عه‌ینتابی	٣٥١
٢٦٧	حه‌سن سه‌عه‌دی سیستیری	٣٥٢
٢٦٧	حه‌سن سه‌عه‌د دیار به‌کری	٣٥٣
٢٦٨	حه‌سن عبدالله به‌نده‌نیجی	٣٥٤
٢٦٨	حه‌سن عبدالله جه‌وه‌ه‌ری	٣٥٥
٢٧٠	حه‌سن عبدالله خو‌شابی	٣٥٦

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٧٠	حه‌سه‌ن عبدالله قه‌ره‌داغی	٣٥٧
٢٧١	حه‌سه‌ن عبدالقادر چۆری	٣٥٨
٢٧٢	حه‌سه‌ن عبدالکریم قه‌ره‌چینواری	٣٥٩
٢٧٣	حه‌سه‌ن عه‌دی موسافیر	٣٦٠
٢٧٤	حه‌سه‌ن عه‌لی حه‌رانی	٣٦١
٢٧٤	حه‌سه‌ن عه‌لی سیوفی	٣٦٢
٢٧٥	حه‌سه‌ن عه‌لی شاتانی	٣٦٣
٢٧٥	حه‌سه‌ن عه‌لی عه‌بدالآنی	٣٦٤
٢٧٦	حه‌سه‌ن عه‌لی سعیرتی	٣٦٥
٢٧٦	حه‌سه‌ن عه‌لی شاره‌زوری	٣٦٦
٢٧٧	حه‌سه‌ن عه‌لی قاسم شاره‌زوری	٣٦٧
٢٧٧	حه‌سه‌ن عه‌لی قزجی	٣٦٨
٢٧٨	حه‌سه‌ن عه‌لی نه‌صیبی	٣٦٩
٢٧٨	حه‌سه‌ن عومهر کوردی	٣٧٠
٢٧٨	حه‌سه‌ن قاسم سابلاغی	٣٧١
٢٨٠	حه‌سه‌ن کوردی نامیدی	٣٧٢
٢٨٠	حه‌سه‌ن محهمهد ئیبراهیم هه‌ولتیری	٣٧٣
٢٨٠	حه‌سه‌ن محهمهد به‌رزنجی	٣٧٤
٢٨١	حه‌سه‌ن محهمهد زیباری	٣٧٥
٢٨١	حه‌سه‌ن محهمهد عبدالرحمان هه‌ولتیری	٣٧٦
٢٨٢	حه‌سه‌ن محهمهد عوبیدی	٣٧٧

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٨٢	حه‌سه‌ن محهمه‌د گۆرانی	٣٧٨
٢٨٣	حه‌سه‌ن محهمه‌د کوردی	٣٧٩
٢٨٣	حه‌سه‌ن محهمه‌د نابینا	٣٨٠
٢٨٤	حه‌سه‌ن محهمه‌د نه‌قشبه‌ندی	٣٨١
٢٨٥	حه‌سه‌ن محهمه‌د نۆده‌یی	٣٨٢
٢٨٥	حه‌سه‌ن موسا بانه‌یی	٣٨٣
٢٨٦	حه‌سه‌ن هیدایه‌الله چۆری (نه‌بویه‌کری مصنف)	٣٨٤
٢٨٩	حوسین ئیبراهیم هوزبانی	٣٨٥
٢٨٩	حوسین نه‌حه‌د حوسین جزیری	٣٨٦
٢٩٠	حوسین نه‌حه‌د عبدالله جزیری	٣٨٧
٢٩٠	حوسین نه‌سپینداره‌یی	٣٨٨
٢٩١	حوسین ئیسماعیل گۆره‌زی	٣٨٩
٢٩١	حوسین بابه‌زید به‌رزنجی	٣٩٠
٢٩٢	حوسین بیرووت پسکه‌ندی	٣٩١
٢٩٢	حوسین جه‌عفر سه‌لماسی	٣٩٢
٢٩٣	حوسین حوزنی موکریان	٣٩٣
٢٩٣	حوسین خضر باغلو‌جه	٣٩٤
٢٩٤	حوسین داود شاره‌زوری	٣٩٥
٢٩٤	حوسین ده‌شتیوی	٣٩٦
٢٩٤	حوسین سه‌عد دیاره‌کری	٣٩٧
٢٩٥	حوسین سه‌عدی (مفسر)	٣٩٨

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٢٩٦	حوسین شه‌روین جه‌لالی	٣٩٩
٢٩٦	حوسین عبدالرحمان نوربه‌خش	٤٠٠
٢٩٧	حوسین عبدالله حوسین نورمه‌وی	٤٠١
٢٩٨	حوسین عبدالله محهمه‌د پشه‌ری	٤٠٢
٢٩٩	حوسین عبدالعزیز بروجهردی	٤٠٣
٣٠٠	حوسین عه‌لی نۆمه‌ربلی	٤٠٤
٣٠٠	حوسین عه‌لی ته‌فلیسی	٤٠٥
٣٠١	حوسین عه‌لی حصکه‌فی	٤٠٦
٣٠١	حوسین عه‌لی دیاربه‌کری	٤٠٧
٣٠١	حوسین عه‌لی شاره‌زوری	٤٠٨
٣٠٢	حوسین عه‌لی قزلی	٤٠٩
٣٠٢	حوسین عه‌لی یه‌زدان یار	٤١٠
٣٠٢	حوسین عومه‌ر ناجی	٤١١
٣٠٢	حوسین عومه‌ر نه‌صیبی	٤١٢
٣٠٣	حوسین کونه‌مشکه‌یی	٤١٣
٣٠٣	حوسین مه‌جدی مه‌هابادی	٤١٤
٣٠٤	حوسین محهمه‌د ناشۆکانی	٤١٥
٣٠٥	حوسین محهمه‌د حه‌رانی	٤١٦
٣٠٦	حوسین محهمه‌د دیاربه‌کری	٤١٧
٣٠٦	حوسین محهمه‌د قولته‌په‌یی	٤١٨
٣٠٧	حوسین محهمه‌د گرده‌بانی	٤١٩

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٣٠٧	حوسین مه‌حمود نه‌قیب	٤٢٠
٣٠٨	حوسین محیه‌دین مه‌ریوانی	٤٢١
٣٠٨	حوسین مصطه‌فا زیباری	٤٢٢
٣٠٩	حوسین موسا دینه‌وه‌ری	٤٢٣
٣٠٩	حوسین یوسف نه‌خلاطی	٤٢٤
٣٠٩	حوسین یوسف نه‌رزرومی	٤٢٥
٣١٠	حوسین یوسف حصکه‌فی	٤٢٦
٣١١	حه‌ماد هبه‌الله چه‌رانی	٤٢٧
٣١١	حه‌مه‌د نه‌حه‌مه‌د چه‌رانی	٤٢٨
٣١٢	حه‌مه‌د نه‌مین صالح دو‌که‌ره‌یی	٤٢٩
٣١٣	حه‌مدون عه‌لی سعیرتی	٤٣٠
٣١٤	حه‌مزه به‌یره‌م کوردی	٤٣١
٣١٤	حه‌یات قه‌یس ره‌جال	٤٣٢
٣١٥	حه‌یده‌ر نه‌حه‌مه‌د چه‌یده‌ری	٤٣٣
٣١٧	حه‌یده‌ر صبغه‌الله چه‌یده‌ری	٤٣٤
٣١٨	حه‌یده‌ر عاصم چه‌یده‌ری	٤٣٥
٣١٨	حه‌یده‌ر عبدالله چه‌یده‌ری	٤٣٦
٣١٩	حه‌یده‌ر عه‌لی ته‌وتله‌یی	٤٣٧
٣٢٠	حه‌یده‌ر محه‌مه‌د به‌یره‌دین	٤٣٨
٣٢٠	خالید نه‌حه‌مه‌د شاره‌زوری (مه‌ولانا خالید)	٤٣٩
٣٢٦	خالید چه‌سه‌ن شازه‌لی	٤٤٠

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
۳۲۷	خالی‌د عبدالله مو‌فتی	۴۴۱
۳۲۸	خالی‌د مصطه‌فا مو‌فتی	۴۴۲
۳۲۹	خدر نه‌حمه‌د ده‌شتی	۴۴۳
۳۳۱	خدر سار‌تکه‌یی	۴۴۴
۳۳۲	خدر نیژاوی	۴۴۵
۳۳۲	خه‌صیف عبدالرحمان جزیری	۴۴۶
۳۳۲	خضر نی‌راهم شه‌مامه‌ری	۴۴۷
۳۳۳	خضر نه‌بوه‌کر مه‌هرانی	۴۴۸
۳۳۵	خضر نه‌حمه‌د حه‌یده‌ری	۴۴۹
۳۳۵	خضر نه‌حمه‌د رو‌دباری	۴۵۰
۳۳۶	خضر نه‌حمه‌د (نالی)	۴۵۱
۳۴۰	خضر نه‌روان نابینا	۴۵۲
۳۴۰	خضر حه‌سه‌ن زه‌رزاری	۴۵۳
۳۴۱	خضر داود شاره‌زوری	۴۵۴
۳۴۱	خضر ره‌سول شیخه‌لمارینی	۴۵۵
۳۴۲	خضر عه‌لی هه‌ولتیری	۴۵۶
۳۴۲	خضر عومه‌ر به‌رزنجی	۴۵۷
۳۴۳	خضر نه‌صر هه‌ولتیری	۴۵۸
۳۴۴	خه‌لیل نیسحاق کوردی	۴۵۹
۳۴۴	خه‌لیل حوسین سعیرتی	۴۶۰
۳۴۶	خه‌لیل ره‌سول (موخلیصی شاعیر)	۴۶۱

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
۳۵۲	خه‌لیل عبدالله ره‌سول گۆزه‌مه‌ری	۴۶۲
۳۵۳	خه‌لیل عبدالله سعیرتی	۴۶۳
۳۵۳	داود سوله‌یمان دیره‌یی (قازی داود)	۴۶۴
۳۵۵	داود شه‌هابه‌دین گۆرانی	۴۶۵
۳۵۶	داود عبدالصمد مه‌جزوب	۴۶۶
۳۵۶	داود عبدالله بیتواته‌یی	۴۶۷
۳۵۶	داود عه‌لی کوردی	۴۶۸
۳۵۷	داود عیسا مه‌لیک	۴۶۹
۳۵۸	داود محهم‌هد هه‌ولیری	۴۷۰
۳۵۸	داود نه‌جه‌دین کوردی	۴۷۱
۳۵۹	ره‌جه‌ب ئیراهیم سیواسی	۴۷۲
۳۵۹	ره‌جه‌ب نه‌جه‌د دیاربه‌گری	۴۷۳
۳۶۰	ره‌زا عبدالرحمان طاله‌بانی (شیخ ره‌زای شاعیر)	۴۷۴
۳۶۱	ره‌زا موسا شازه‌لی	۴۷۵
۳۶۲	ره‌زا وه‌یسی واعیز	۴۷۶
۳۶۳	ره‌سول نه‌بویه‌کر هه‌کاری	۴۷۷
۳۶۳	ره‌سول نه‌جه‌د شه‌وه‌کی	۴۷۸
۳۶۴	ره‌سول نه‌جه‌د گراوی	۴۷۹
۳۶۴	ره‌سول ته‌لانی	۴۸۰
۳۶۴	ره‌سول شه‌ریف دیلژه‌یی	۴۸۱
۳۶۵	ره‌سول که‌کال سورچی	۴۸۲

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٣٦٦	ره‌سول محهمه‌د ته‌کیه‌یی	٤٨٣
٣٦٦	ره‌سول محهمه‌د کوردی	٤٨٤
٣٦٦	ره‌سول مه‌حمود مه‌ستی	٤٨٥
٣٦٧	ره‌سول میرزا‌عه‌لی	٤٨٦
٣٦٨	ره‌سول یه‌عقوب زه‌کی	٤٨٧
٣٧٠	ره‌شاد محهمه‌د مو‌فتی	٤٨٨
٣٧١	ره‌شید حه‌سه‌ن خا‌نه‌قی‌نی	٤٨٩
٣٧١	ره‌شید حوس‌ین شال‌گه‌یی	٤٩٠
٣٧٢	ره‌شید ره‌سول سین‌گر‌ت‌کانی	٤٩١
٣٧٢	ره‌شید عب‌دالله مو‌کری‌انی	٤٩٢
٣٧٣	ره‌شید فه‌تاح به‌گ بابان	٤٩٣
٣٧٤	ره‌شید محهمه‌د نوری د‌یر‌شه‌وی	٤٩٤
٣٧٥	ره‌ضیه‌دین ره‌زا شاز‌ه‌لی	٤٩٥
٣٧٥	ره‌مه‌زان نه‌بو‌هوره‌یره	٤٩٦
٣٧٥	ره‌مه‌زان عب‌دالله کوردی	٤٩٧
٣٧٦	ره‌مه‌زان عوم‌هر بو‌طی	٤٩٨
٣٧٧	ره‌یحان تی‌کان مو‌سه‌ک	٤٩٩
٣٧٧	زاهید سه‌لا‌حه‌دین پاوه‌یی	٥٠٠
٣٧٧	زاهید مصط‌فه‌فا ره‌باتی	٥٠١
٣٧٨	زه‌که‌ریا عب‌دال‌رحمان شاز‌ه‌لی	٥٠٢
٣٧٩	زه‌کی نه‌حمه‌د به‌رزنجی	٥٠٣

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٣٨٠	زه‌ید نه‌بوئه‌نیسه جزیری	٥٠٤
٣٨٠	زه‌ید جزیری نه‌صییی	٥٠٥
٣٨٠	زه‌ید زیاد چه‌رانی	٥٠٦
٣٨١	زه‌ینه‌ب سوله‌یمان سعیرتی	٥٠٧
٣٨١	زه‌ینه‌ب عبدالرحیم عیراقی	٥٠٨
٣٨٢	زه‌ینه‌ب عبدالله (بن ته‌یمییه)	٥٠٩
٣٨٢	زه‌ینه‌ب مه‌کی چه‌رانی	٥١٠
٣٨٢	زه‌ینه‌لعابدین محمهد به‌رزنجی	٥١١
٣٨٣	سالار چه‌سه‌ن هه‌ولیری	٥١٢
٣٨٣	سالم عه‌جلان چه‌رانی	٥١٣
٣٨٤	سالم مه‌نصور خاپوری	٥١٤
٣٨٤	ست الدار عبدالسلام (بن ته‌یمییه)	٥١٥
٣٨٤	ست العلم نه‌حمهد چه‌رانی	٥١٦
٣٨٥	ستیه محمهد گۆران	٥١٧
٣٨٥	سه‌عد چه‌سه‌ن تورانی	٥١٨
٣٨٥	سه‌عه‌دین مه‌روان فارقی	٥١٩
٣٨٦	سه‌عد عبدالله دیاربه‌کری	٥٢٠
٣٨٦	سه‌عدالله عبدالأحد چه‌رانی	٥٢١
٣٨٦	سه‌عدی خضر (خادیم سوجاده)	٥٢٢
٣٨٧	سه‌عید ئیسماعیل دیاربه‌کری	٥٢٣
٣٨٨	سه‌عید به‌کر هیرانی	٥٢٤

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
۳۸۹	سه‌عید ره‌حیم بۆکانی	۵۲۵
۳۹۰	سه‌عید سه‌عید فارقی	۵۲۶
۳۹۰	سه‌عید سوله‌یمان ناوماری	۵۲۷
۳۹۱	سه‌عید عبدالله باشته‌په‌یی	۵۲۸
۳۹۱	سه‌عید عبدالله شاره‌زوری	۵۲۹
۳۹۲	سه‌عید عبدالله قامیشی	۵۳۰
۳۹۳	سه‌عید عه‌لی ساداوه	۵۳۱
۳۹۳	سه‌عید فه‌ره‌اد فه‌ره‌ادی	۵۳۲
۳۹۴	سه‌عید کوله‌جو	۵۳۳
۳۹۴	سه‌عید ماردینی	۵۳۴
۳۹۴	سه‌عید محهمهد به‌دلیمی	۵۳۵
۳۹۵	سه‌عید محهمهد گۆران	۵۳۶
۳۹۵	سه‌عید محهمهد مانی	۵۳۷
۳۹۶	سه‌عید مه‌حمود پیران (شیخ سه‌عیدی پیران)	۵۳۸
۳۹۷	سه‌عید مصطفا باغه‌مره‌یی	۵۳۹
۳۹۸	سه‌عید میرزا (نورسی)	۵۴۰
۴۰۳	سه‌کینه محهمهد گۆران	۵۴۱
۴۰۳	سه‌لام نه‌حمد کاژاوی	۵۴۲
۴۰۴	سه‌لامه سه‌ده‌قه حه‌رانی	۵۴۳
۴۰۴	سه‌لامه عومه‌ر نه‌صیبی	۵۴۴
۴۰۴	سه‌لی محهمهد جزیری	۵۴۵

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٤٠٥	سه‌لمان عومه‌ر چه‌رانی	٥٤٦
٤٠٥	سه‌لیم نه‌جه‌د مه‌ردۆخی	٥٤٧
٤٠٧	سوله‌یمان ئی‌راهم سعیرتی	٥٤٨
٤٠٧	سوله‌یمان سه‌یف چه‌رانی	٥٤٩
٤٠٨	سوله‌یمان عبدالله چه‌رانی	٥٥٠
٤٠٨	سوله‌یمان عبدالله دیره‌بروشی	٥٥١
٤٠٨	سوله‌یمان عبدالله گراوی	٥٥٢
٤٠٨	سوله‌یمان عوسمان بناوه‌سوته	٥٥٣
٤٠٩	سوله‌یمان محهمه‌د ناشۆکانی	٥٥٤
٤١٠	سوله‌یمان محهمه‌د جو‌خدار	٥٥٥
٤١١	سوله‌یمان نه‌ظیف دیاربه‌کری	٥٥٦
٤١١	سه‌لیم ره‌سول گراوی	٥٥٧
٤١٢	سه‌لیم سه‌عید نا‌کره‌یی	٥٥٨
٤١٣	سه‌لیم شاکر هیله‌وه‌یی	٥٥٩
٤١٤	سه‌لیم عبدالرحمان زاویته	٥٦٠
٤١٤	سه‌نان نه‌بولفه‌تج چه‌رانی	٥٦١
٤١٥	سه‌نان ئابیت چه‌رانی	٥٦٢
٤١٦	شیلی جون‌هید زه‌رزانی	٥٦٣
٤١٦	شه‌یب حوسین بروجهردی	٥٦٤
٤١٧	شه‌ره‌فخان شه‌مه‌دین (به‌دلیسی)	٥٦٥
٤١٨	شوره‌یح ره‌یان خاپوری	٥٦٦

لاپه‌ره	ناوه‌کان	ریزبه‌ند
٤١٩	شهریف نه‌حمەد دووشیوانی	٥٦٧
٤٢١	شهریف ره‌سول عالییی	٥٦٨
٤٢٢	شهریف ره‌نگه‌ریژانی	٥٦٩
٤٢٤	شه‌عبان نه‌بۆبه‌کر هه‌ولتیری	٥٧٠
٤٢٤	شه‌فیع ره‌سول دینلزیان	٥٧١
٤٢٥	شه‌مه‌دین عبدالغفار گو‌شایش	٥٧٢
٤٢٥	شه‌مه‌دین عبدالغفار مه‌ردۆخی	٥٧٣
٤٢٦	شه‌مه‌دین عبدالکریم بریفکانی	٥٧٤
٤٢٦	شه‌مه‌دین مصطفا رودباری	٥٧٥
٤٢٧	شوکر فه‌ضلی کوردی	٥٧٦
٤٢٧	شه‌هابه‌دین نه‌حمەد حه‌یده‌ری	٥٧٧
٤٢٨	شه‌هابه‌دین ره‌ضیه‌دین شازه‌لی	٥٧٨
٤٢٨	شه‌هابه‌دین عبدالرحمان نامیدی	٥٧٩
٤٢٩	شه‌هده نه‌حمەد دینه‌وه‌ری	٥٨٠
٤٢٩	شیخ محەمه‌د داود بیتواته‌یی	٥٨١
٤٣٠	شیخ محەمه‌د عومه‌ر بیژ کۆتی	٥٨٢
٤٣١	شیر کۆ محەمه‌د مه‌لیک نه‌یوبی	٥٨٣

له به رِيوه به رايه تيبى گشتيى كتيبخانه گشتييه كان له هه وليتر ژماره سپادنى (٦٣٢)ى

سالى ٢٠١٠ى دراوه تى

مافى له چاپدانه وهى پاريزراوه بو دانهر

له بلاوكر اوهكانى كۆرپه ندى هزرى ئىسلامى
له كوردستانى عىراق
(۱۸)

